STUDIO ADDICTUS
Province of Holy Cross

INSTITUTIONES

THEOLOGIAE MORALIS

SECUNDUM DOCTRINAM

S. THOMAE ET S. ALPHONSI

AUCTORE

IANUARIO BUCCERONI

E SOCIETATE IESU

WITHDRAWN

VOLUMEN III.

EDITIO SEXTA

ROMAE

EX TYPOGRAPHIA PONTIFICIA IN INSTITUTO PII IX.

Via dicta: *S. Prisca*, 8, 9, super Aventino Colle

1915

STUDIO ADDICTUS
Province of Holy Cross

OPERIS APPROBATIO

Cum Opus cui titulus: *Institutiones Theologiae Moralis*, etc. P. Ianuarii Bucceroni S. I. aliqui e. S. Theologi recognoverint, et in lucem edi posse probaverint, facultatem concedimus, ut typis edatur, si ita iis, ad quos spectat videbitur.

Romae d. 7. Mart. 1904.

Augustus Ferretti S. I.
Praepos. Provinciae Romanae

Facultatem facimus, ut praefatum opus, ab ipso auctore recognitum et auctum, sexta vice edatur, si ita iis ad quos spectat videbitur.

Romae die 8. Iulii a. 1913.

Octavius Turchi
Praep. Prov. Rom. S. I.

ABBREVIATIONES

S. Th. S. q. 1. a. 1. = S. Thomas Summa Theologica, Supplem. quaest. 1. art. 1.
L. 5., H. A. tr. 1. n. 37. = S. Alphonsus de Ligorio Theologia Moralis, Neapoli 1819., eodem tract. n. 5.; et Homo Apostolicus, Bassani 1826., tract. 1. num. 37.
A. A. S. v. 1. p. 6. = Acta Apost. Sed. vol. 1. pag. 6.
A. S. S. v. 1. p. 6. = Acta S. Sed. vol. 1. pag. 6.
E. M. = Enchiridion Morale, edit. 4. eodem numero.
Codices Italiae, Galliae, Helvetiae, Hispaniae, Lusitaniae, Austriae initialibus litteris indicantur, C. I., C. G., C. He., C. H., C. L., C. A.
Codex Germanus initialibus litteris, C. B., Codex Borussicus, indicatur.
Usuales Iuris Romani citationes:
Inst. *de Mand.* § 1. *Mandantis* = Institutiones sub titulo *de Mandato* § 1.ª, incipiente *Mandantis.*
L. 7. § 4. *Sed cum de Pactis* = Pandectae Lege 7ª § 4ª incipiente *Sed cum*, sub titulo *de Pactis*, — vel addito ante titulum *D.* sive *ff.*; i. e. *Digestum* latine, *Pandectae* graece.
L. *Creditor* C. *de Usuris* = Lege quae incipit, *Creditor*, in Codice, titulo *de Usuris.*
Nov. 22. C. 1. = Authenticae Novella 22.ª capite 1.°
Lib. 1. *f.* tit. 7. C. un. — Libro 1.° *feudorum* titulo 7.° capite unico.
Usuales Iuris Canonici citationes:
Decretum Gratiani:
Prima Pars: Can. *Ieiunium* 7. Dist. 76.; vel Dist. 76. Cap. 7.
Secunda Pars: Can. *Qui viderit* 13. quaest. 5. causa 32.; vel caus. 32. q. 5. c. 13.
Tractatus de Poenitentia Dist. 1. Can. 1.
Tertia Pars: Can. *Est unitas* 49. Dist. 4. *de Consecr.*; vel, *de Consecr.* Dist. 4. c. 49.
Decretales Gregorii IX.: Cap. *Presbyter* 2. *de Peculio Clericorum.*
Decretales Bonifacii VIII.: Cap. *Non putamus* 2. *de Consuetudine* in 6.°
Clementinae Clementis V.: Clem. 3. *de Haereticis.*
Extravagantes Ioannis XXII.: Extr. 2. *de Conc. praeb.*
Extravagantes Communes: Extr. Comm. 5. *de Poenit.*
Pr. d. = Propositio damnata.
Cf. 119. = Confer. hic num. 119.
— *Lineola*, in fine cuiuscumque paragraphi vel numeri, idem est ac *Confer.*
Citationes ad ea, quae immediate praecedunt, referuntur; post lineolam in fine, ad ea, quae in ipso numero vel paragrapho praecedunt, referuntur.

BUC

I. — DE IUDICIBUS

1. *Quid iudex?* — Iudex, quoad eius nominalem definitionem, idem est ac *ius dicens*. Quoad definitionem realem, iudex est persona publica, per legitimam auctoritatem constituta, ut secundum leges iustitiam vindicet, iudicium seu sententiam ferendo inter duas partes litigantes, authentica legum *declaratione* et *applicatione*. — *Declaratione et applicatione,* non speculativa tantum, quae ad iuris peritos pertinet, sed practica et obligatoria, et ad eam etiam observandam compellendo. S. Th. 2. 2. q. 60. a. 1. 6., q. 67. a. 3.

« *Dicere sententiam* existimamus eum, qui ea mente quid pronunciat, ut secundum id discedere eos a tota controversia velit ». L. 19. *de Receptis* etc. Dig.

Plures sunt iudiciorum divisiones, inter quas attendenda speciatim est, divisio: In *civile, criminale* et *mixtum*. *Civile* est, in quo actor petit quod sua interest. *Criminale* est, in quo agitur de crimine puniendo. *Mixtum* de utroque participat, quando e. g., homicidii, furti, crimine laeditur publica iustitia et damnum infertur privatis. In *petitorium* et *possessorium*. *Petitorium* est iudicium, in quo agitur de rei proprietate seu dominio, vel quasi dominio, seu de iure in re vel ad rem. *Possessorium* est iudicium in quo agitur de rei sola possessione vel quasipossessione. Hinc duplex etiam actio distinguitur, *petitoria et possessoria*. — In *summarium* et *plenum* seu *solemne*. In iudicio summario ea tantum observanda sunt, quae sunt de iure naturali; ut nempe adsit iudex, actor, reus, neque desint citatio partium, probationes necessariae et legitimae defensiones. Clem. *Saepe contingit de Verbor. significatione*. In iudicio vero pleno servandae sunt formalitates omnes iure positivo praescriptae. Marchat Inst. Can. l. 2. t. 1. nota 2.; Barbosa *de Iudiciis* n. 7.

STUDIO ADDICTUS
Province of Holy Cross

Et sic Signatura Apostolica in causa criminali procedit, servatis regulis processualibus. « In aliis iudiciis procedere potest, sola rei veritate inspecta, citata tamen semper parte adversa vel conventa, vel cuius intersit, et praefixo partibus congruo peremptorio termino ad iura sua deducenda ». Const. *Sapienti consilio* Can. 41. tit. 2.

2. *Quaenam dotes in iudice requirantur?* — Requiruntur in iudice iuris scientia et prudentia, quibus sciat suo munere recte fungi. Ratio 1[i] est, quia quilibet, generatim loquendo, tenetur scire ea, quae pertinent ad proprium officium, et sine quorum cognitione recte illud exercere non potest. Praeterea, loquendo in particulari de iudice, iudicis est definire et determinare id quod iustum est. Atqui id fieri non potest sine iuris naturalis et positivi scientia. Ratio 2.[i] est, quia iudicis est legis dictum applicare ad particulare negotium; eiusque iudicium, ut rectum sit, proferendum consequenter est « secundum rectam rationem prudentiae ». S. Th. 2. 2. q. 60. a. 2. et 1. ad 1. — Lugo de Iust. et Iur. d. 31. s. 1.

3. **Resolves:** Non vulgaris neque mediocris legum scientia et prudentia in iudice requiritur, ut intricatas causas perpendere possit, et omnia adiuncta tum iuris tum facti sua consideratione perscrutari. — Petens aut suscipiens officium iudicis, idem est de medico, de chirurgo, etc., quo quis indignus est, ita ut probabile sit inde notabile damnum proximi secuturum, peccat mortaliter. — Iudex carens necessaria scientia non debet absolvi, nisi facta renuntiatione officii, vel nisi firmum habeat propositum renuntiandi, vel saltem eam diligenti studio acquirendi, et interim a iudicando abstineat, vel certe utatur consiliis et opera doctioris; secus enim periculo damni proximum exponeret. Renuntiare vero omnino debet, si nulla sit spes eum habilem, studendo, aliquando evasurum. — Causas debet diligenter examinare, et adversarum partium rationes bene perpendere. L. 195., 1. 1. n. 170.

4. *Quomodo iudex officium suum exercere debeat?* — Iudex tenetur incorruptibili integritate, nulla personarum acceptione, munus suum rite implere. Ratio est, quia officium iudicis suscipiens ad id obligatur ex quasi-contractu cum societate. Quare, secus agens, reus erit violatae iustitiae, tum legalis, tum etiam commutativae. — Eccl. 7., 6.; Deut. 1., 16. 17.; C. *Cum aeterni* 1. *de Sent. et re iud.* in 6.°; R. 12.ª de R. I. in 6.°; S. Th. 2. 2. q. 63. a. 4.

5. *Quid iudex praestare debeat, ut munus suum rite impleat?* — Duo praestare debet: Primum est, causas iudicare, easque celeriter expedire, servata tamen mora a legibus praescripta. Etenim tenetur iudex ex officio tribuere cuique ius suum. Porro ius potius laedit, si vel causam iudicare omittat, vel sententiam illegitime acceleret, aut differat absque iusta et proportionata causa. Hinc mortaliter peccat contra suum officium, causae iudicium omittendo, vel illud sine sufficienti causa excusante valde notabiliter anticipando aut differendo: et tenetur praeterea damna parti laesae compensare, quae ex iniqua omissione anticipatione et dilatione iudicii secuta sunt; quia illorum est iniusta causa. C. *Iurgantium* 2. *de Sent. et re iudic.;* Trid. s. 24. C. 20. de R., s. 25. C. 10. de R.; L. 196. — Alterum est, legitimum iudicium proferre. Iudex enim est interpres iustitiae et iustitia animata. Iudicium autem est, definitio vel determinatio iusti sive iuris. Et Deut. 16., 18. dicitur: *Iudices et magistros constitues in omnibus portis tuis ut iudicent populum iusto iudicio.* — R. 26.ª de R. I. in 6.°; L. 13. *de Iudic.* C., L. ult. *de Iure Fisci* C., L. 44. *de Decurion. et de fil. eor.* C., L. 58. *de Excusat.* ff., Nov. 83.; S. Th. 2. 2. q. 60. a. 1. 2.

6. *Quid ad legitimum iudicium proferendum requiratur?* — Tria requiruntur: Primum est *iurisdictio,* sine qua, per se loquendo, peccatur mortaliter, et sententia nulla est, nisi adsit titulus coloratus, et error sit communis. Iure autem canonico forum quis sortitur externum ratione domicilii, rei, contractus, delicti. C. *Licet* 20. *de For. comp.;* C. *Cum quidam* § 1. *de Except.* in 6.°; C. *Novit de Iudic.;* C. 35. *Quicumque* caus. 11. q. 1.; C. 1. caus. 3. q. 7.; L. *Barbatius* Dig. *de Offic. praetor.;* S. Th. 2. 2. q. 60. a. 6., q. 67. a. 1.; Lugo d. 37. s. 2. 3.; Sanch. de Matr. l. 3. d. 22.

Alterum est *rectus processus,* v. g., ut citetur reus et audiatur, nisi forte expediat aliquando, cum delicta sint publica, atrocia, et periculum sit in mora, in flagranti crimine deprehensos subito plectere. Testimonia et documenta in iudicio oblata sequi oportet. Servandae item sunt aliae omnes formalitates publicorum iudiciorum per leges statutae. Ut enim publica auctoritate, ita publica etiam scientia iudex procedit. L. 193.; S. Th. 2. 2. q. 67. a. 3.; Lugo d. 37. s. 6. 7.; C. *In causis* 19. *de Sent. et re iud.;* CC. *Si legitimus* 1., *Evidentia* 9. *de Accusationibus;* Clem. 2. *de Sent. et re iud.;* Tit. *de Ord. iudic.* C.

Tertium est, ut procedat *ex inclinatione et intentione iustitiae,* secundum leges et rectam prudentiae normam. Si enim ex inclinatione iustitiae et secundum leges ac prudentiam non procedit, iudicium iniustum et pravum est. C. *Sententia* 1. *de Sent. et re iud.;* L. 14. *de Iudic.* C.; S. Th. 2. 2. q. 60. a. 2.; L. 194. — Decrett. 1. 2.; Trid. s. 13. C. 17. seqq. de R.; s. 24. C. 20. de R., s. 25. C. 6. 10. de R.

7. **Nota:** Causae pertractandae aliae sunt ecclesiasticae, de rebus sacris vel adnexis, aliae civiles de rebus profanis, aliae sunt mixtae. Illae fori ecclesiastici directe sunt, istae fori saecularis, nisi sint clericorum, et indirecte etiam fori ecclesiastici, hae mixti fori sunt, quando iura sint simul civilia et ecclesiastica; et in his datur locus praeventioni, i. e. ille iudex eas cognoscit, qui alium cognitionem causae suscipiendo praevenit.

Iurisdictio in personas exercetur, sed ea exerceri potest tantum in determinato territorio, et *territorialis* dicitur, vel sine ulla territorii circumscriptione, et dicitur *personalis;* et tunc iudicis competentia a personis et causis tantum determinatur. Talis iurisdictio est Regularium Superiorum Generalium, et Sacrarum Congregationum. — Actor autem sequitur forum rei, in quem iudex suam debet iurisdictionem exercere, eum condemnando, absolvendo, dimittendo.

Nomine *causae* intelligitur hic lis in iudicio agitanda. Causae clericorum eximuntur a laicali potestate vi privilegii fori. Causae Episcoporum ad Summum Pontificem spectant. Causae Principum item Romano Pontifici reservantur. — Superiores Regulares nullo modo cognoscere possunt causas suorum subditorum ad S. Officium pertinentes. — Sancto Officio soli manet iudicium de haeresi, aliisque criminibus, quae suspicionem haeresis adducunt. — Sacrae Romanae Rotae devolvuntur causae omnes contentiosae, non maiores, quae in Romana Curia aguntur, tam civiles quam criminales, *iudiciali servato processu. Disciplinari* autem *ratione* tractantur causae ab ipsis Congregationibus, ad quas spectant, ratione materiae. — Quoad ecclesiasticas causas, delato et excepto ab aliquo officio Romanae Curiae supplici libello pro impetranda re, sive ad gratiam pertinente sive ad iustitiam, nemini ulla de causa licet aliud suo marte Officium ad eundem finem adire; sed opus est adsensu Officii ipsius quocum agi coeptum est, aut Congregationis Consistorialis Decreto, quo venia detur transmittendi negotium. — Causae matrimoniales ad Ecclesiam spectant; et excepto casu tolerantiae Ecclesiae, eas iudices laici co-

gnoscere non possunt. — Processus de valore matrimonii instituendus est, secundum Const. Bened. XIV. *Dei miseratione* 3. Nov. 1741., et Instruct. S. C. C. 22. Aug. 1840.; nisi clarum sit impedimentum, e. g. ligaminis; tunc enim Episcopus cum interventu defensoris vinculi matrimonium nullum poterit declarare. — Tribunal in causis matrimonialibus constituitur ex iudice, ex cancellario, et ex defensore vinculi. Praeter actorem et reum, adsunt testes *septimae manus*, indicati a viro et uxore, et sunt septem personae ipsis sanguine vel affinitate coniuncti, si haberi possint; vel secus septem vicini bonae famae, qui deponere possint, septem ex parte viri, et septem ex parte feminae. Alii tamen non excluduntur, qui rem cognoscant, et sint fide digni. — Dispensatio a matrimonio rato non consummato exclusive a Summo Pontifice obtinenda est. Episcopus in hac causa non potest, sine speciali facultate obtenta a S. C. de Sacram., processum instituere in hac causa. In aliis autem causis Episcopus iudex competens est in prima instantia. — Const. *Sapienti Consilio*, A. A. S. v. 1. p. 7. seqq.

Rota: Ipsi devolvuntur causae omnes contentiosae non maiores, quae in Romana Curia aguntur, tam civiles, quam criminales, *iudiciali servato processu. Disciplinari* autem *ratione* tractantur causae ab ipsis Congregationibus, ad quas spectant, ratione materiae. — A S. R. Rota *Lex propria* servanda est, quae laud. Const. *Sapienti consilio* adiecta est. Statuitur in ea constitutio Tribunalis, competentia, iudicandi modus. Servandae praeterea in iudiciis sunt *Regulae* approbatae a S. Pont. Pio X. 2. Aug. 1910. et promulgatae d. 25. Octobr. eiusdem anni. Tandem servanda etiam sunt ea quae ipsi conveniunt in C. *Sapienti consilio* et in *Ord. serv. in R. C.*

« Singuli Sacrae Rotae Auditores, post nominationem, antequam iudicis officium suscipiant, coram universo Collegio, adstante uno ex notariis sacri tribunalis, qui actum rogabit, insiurandum dabunt de officio rite et fideliter implendo ».

« Idem iusiurandum dabunt singuli adiutores Auditorum et tribunalis administri coram Sacrae Rotae Decano, adstante pariter uno ex notariis ». Can. 7. tit. 1., *Lex propria,* A. A. S. v. 1. p. 21.

« In re criminali, in causis spiritualibus, et in aliis, quando ex revelatione alicuius actus praeiudicium partibus obvenire potest, vel ab ipso tribunali secretum impositum fuit, Auditores, Adiutores Auditorum et tribunalis administri tenentur ad secretum officii ». Can. 8. tit. 1., ibid.

« Auditores, qui secretum violaverint, aut ex culpabili negligentia vel dolo grave litigantibus detrimentum attulerint, tenentur de

damnis; et ad instantiam partis laesae, vel etiam ex officio, Signaturae Apostolicae iudicio, a SSmo confirmato, puniri possunt.

« Tribunalis administri et procuratores, qui similia egerint pariter tenentur de damnis ; et ad instantiam partis laesae, aut etiam ex officio, rotalis Collegii iudicio, pro modo damni et culpae puniri possunt ». Can. 9. tit. 1., ibid.: — Porro, secundum *Regulas* servandas in iudiciis S. R. Rotae. Si agatur de causa criminali Instructori adsistere debet Promotor iustitiae... In causis vero respicientibus vinculum matrimonii, aut validitatem professionis religiosae aut sacrae ordinationis, requiritur interventus Defensoris vinculi ad normam CC. *Dei miseratione* et *Si datam...* Instructoris erit in accusationibus criminalibus adsignare accusato defensorem, qui illi adsit etiam in periodo instructionis, si advocatum non habeat, nec per seipsum valeat suae defensioni sufficienter consulere. Tit. 4. c. 1. § 108. 109. — Ex eadem Const. *Sapienti consilio,* Leg. propria S. R. Rotae et Signat. Apost., si, introducta causa, actor renuntiare velit instantiae, aut liti, aut causae actibus, id ei semper licebit. Can. 34. tit. 1.

Sacrae Congregationes: « In causis apud Sacras Congregationes administrationis ac disciplinae tramite agitandis, remota litis contestatione, exclusa auditione testium, nullisque scriptis patronorum receptis habebitur quaestio; audientur tamen semper partes, quorum interest, ab iisque producta documenta excutientur ». Ordo serv. in Cur. Rom., Normae peculiares cap. 3. art. 2. num. 7.°.

Quaestione instituta, disciplinari modo, penes unam S. Congr., iam non licet actionem stricte iudicialem instituere. Pius X. C. *Sapienti consilio,* Ord. serv. norm. pecul. c. 3. a. 2. n. 10.

Conc. Trid.: C. T. s. 25. C. 6. de R. statuit, ut, in Capitulis exemptis, initio cuiuslibet anni, Capitulum eligat duos ex Capitulo, de quorum consilio et assensu Episcopus, quando extra visitationem procedit, tam in formando processu, quam in caeteris actibus, contra aliquem ex Capitularibus, procedere teneatur: utriusque autem adiuncti unum sit votum, possitque alter Episcopo accedere. — Lugo Resp. Mor. l. 5. d. 23.

Quomodo sit procedendum in causis deficientium a Religione habes in C. Trid. s. 25. C. 19. *de Reg.,* in causis clericorum concubinariorum ibid. C. 14. *de Ref.,* in causis exemptorum ibid. s. 7. C. 14. de R., in causis criminalibus et civilibus ibid. s. 7. C. 14. de R., s. 24. C. 5. 20. Cf. etiam varia de hac re edita Decreta, Ferraris supplementum v. *Processus in causis clericorum,* E. M.

« Clericis, etiam laicalem potestatem habentibus, illicitum est reos poena mortis damnare, ex C. *Continentia* 2. *de Cler. percuss.* In hoc tamen potest Papa dispensare. Et ipsi Episcopi, vel similes, habentes dominium temporale loci alicuius, possunt licite committere laicis potestatem suam ad causas sanguinis ». L. 1. 3. n. 378., l. 7. n. 566.; S. Th. 2. 2. q. 64. a. 4. — Iudex laicus non potest ad suum tribunal pertrahere personas ecclesiasticas, nisi permittatur Canonicis Dispositionibus, Concordatis, probata consuetudine, aut saltem tolerantia. Id enim esset contra privilegium fori.

Peccat iudex reum inducendo fraudulenter seu contra iuris ordinem ad se prodendum, vel aliqua utendo notitia iniuste extorta.

8. *Quomodo sit rectus processus instituendus? — In causa civili* processus ad petitionem *actoris* est instituendus. Actor ab *actione* dicitur. Actio est ius prosequendi in iudicio quod sibi debetur. Hinc qui in iudicio actionibus experitur *actor* dicitur.

Necesse autem est, ut is stare possit in iudicio; ut in iudicio actionem habeat secundum leges; ut id quod petit manifeste probet. Probationes fiunt per legum et factorum examen, per sententias aliis similibus casibus datas, per praesumptiones, per testes iuratos, per scripturas, per iuratam partis confessionem, C. I. 1312. seqq. 2142.; C. G. 1315. seqq. 2275.; C. L. 2404, seqq. Actiones vero *exceptionibus* ex parte *rei* repelluntur, quas itidem ipse probare tenetur.

« *Exceptio* dicta est quasi quaedam exclusio, quae interponi actioni cuiusque rei solet ad excludendum id, quod in intentionem condemnationemve deductum est ». L. 2. *de Excepl.* Quare exceptio alia est facti, alia iuris. Illâ excluditur factum, v. g. mutuum acceptum. Hac excluditur ius v. g., si homicidium, non criminosum, commissum ad se defendendum fuerit.

Probationibus aliis omissis, potest reo deferri vel *interrogatorium,* vel *iuramentum.* Si deferatur *interrogatorium,* reus respondere debet, et si non responderit pro confesso erit. C. I. pr. civ. 216. seqq. *Iuramentum* vero duplex est, *decisorium* et *suppletorium. Decisorium* est species quaedam transactionis ad litem finiendam, quod ideo ab una parte alteri defertur. Hinc, si reus iuramentum non praestet, condemnatur; itemque, si actor iuramentum ipsi delatum non praestet, condemnatur: at si reus illud praestet, etsi periurus sit, absolvitur. C. I. 1364. seqq.; C. G. 1358. seqq. Absolvitur nempe, etsi periurus, in foro externo, sed obligatione non liberatur in foro conscientiae; transactio enim iuramento, non periurio, facta est. Iuramentum de-

fertur circa factum proprium, et etiam circa factum alienum, si praesumptio sit quod a iurante cognoscatur, et necessarium sit causae expediendae factum illud cognoscere. *Suppletorium* est, quod a iudice defertur ad *implendas probationes,* sed non ipsi reo in causa criminali. C. I. proc. poen. 232. Cf. L. 11. *de Act. rer. amot.* ff. Ad forum conscientiae quod attinet, illud probabiliter peieraturo deferre iudex non potest, quin laedat caritatem et iustitiam. In potestate enim eius est illud deferre vel non. C. I. 1314. seqq.; C. G. 1366. seqq. — Cf. *Regulas S. R. Rotae* tit. 4.; L. fin. *de Iureiur.* ff.; C. L. 2520. seqq.

In causa criminali ex Iure Romano, et, ad substantiam ipsam rei quod attinet, etiam ex recentiori iure, tribus modis processus institui potest: 1.° Via *accusationis,* cum est aliquis accusator, qui spondet se obiecta crimina probaturum. 2.° Via *denuntiationis,* cum deferens crimen non vult suscipere onus probandi. 3.° Via *inquisitionis,* quam instituit magistratus.

In processu accusatorio causa tota agitur inter accusatorem et accusatum. Accusator obiicit crimen; accusatus respondet, negat aut fatetur factum, et si confitetur pro condemnato est. Testes coram utroque omnes et oretenus examinantur. Nemo enim inauditus et sine testibus damnandus est. Equuleo olim torquebatur reus, ut ex eius confessione plena fieret probatio. Sed praesentibus legibus nemo cogi potest ad testimonium contra se ferendum. Sententia deinde innocentiae vel culpabilitatis pronuntiatur, et poena ex iure in sontem irrogatur. Si accusator in criminis probatione defecerit et in periculum gravis poenae aliquem ex malitia induxerit, similem vel talionis poenam olim patiebatur. Hodie actio conceditur calumniae et diffamationis contra accusatorem. S. Th. 2. 2. q. 68. a. 4.; Deut. 24., 19. seqq.: Decret. *de Calumniator.*

Via denuntiationis in inquisitionem reincidit. Nam cum res ad notitiam pervenerit magistratus per denuntiationem vel a querelante, vel a delatore, vel a publici ordinis ministris, tunc in delictum et in delinquentem inquirere incipit. In delictum ex levissimis iudiciis, in delinquentem tantum ex gravibus inquirere potest. Inquisitione peracta, delinquens examini subiicitur primum summario, deinde ordinario. Inde criminalis instruitur coram ipso processus, et testes in eo examinantur. Si ex eo reus probetur, condemnatur; si probetur innocens, absolvitur; si neutrum constet ex actis et probatis, dimittitur.

Porro *inquisitio* triplex est: Prima *generalis,* quando nempe in genere quaeritur, an leges observentur, an sint transgressores. Se-

cunda *specialis,* quando inquisitio instituitur de certo crimine, et de certa persona, illius auctore. Tertia *mixta,* quando vel sola persona, vel solum crimen est speciale, e. g. an Titius reus sit, quis Caium occiderit. L. 197.; S. Th. Quodl. 11. a. 13.

Quacumque ergo via instituatur processus, semper est aliquis accusator sive persona privata, sive publica; sive physica, sive moralis. Accusatio esse potest tum formalis, tum virtualis. Unde evidentia facti, publica infamia, vel criminis notorietas actoris seu accusatoris vices supplent. In iudiciis tres requiruntur personae, iudex, actor, reus. Iudicium enim est actus iustitiae, quae non est ad seipsum, ut aliae virtutes, quibus homo ordinatur in seipso, sed est ad alterum, hominem ad alium ordinans. S. Th. 2. 2. q. 67. a. 3.

Ex iure canonico praevia saepe requiritur *monitio* rei, e. g. in causis clericorum concubinariorum, et ubi excommunicatio sit ferenda. Trid. s. 25. C. 3. 14. de R. — Decrett. 1. 2.; L. *Qui crimen* C. *de Iis, qui accusare non possunt;* L. ult. C. *de Accusat. et inscript.;* Sanch. Cons. 1. 6. c. 2. prooem.; Lessius 1. 2. c. 29. n. 106.; Lugo d. 27. n. 75.; E. M.

Equuleus: Tormenti genus est, nempe machina lignea in equi modum compacta, *cavalletto,* in qua distendebantur et torquebantur ii, de quibus alicuius criminis quaestio habebatur, ut ex eorum confessione plena fieret probatio.

9. *Quid de generali inquisitione?* — Iudex sine ulla data speciali occasione, *ex solo officio suo* potest instituere *inquisitionem generalem,* in qua tamen eius potestas non se extendit ad occulta delicta elicienda, de quibus nulla est fama, vel quae in nullius damnum vergunt. Ratio prioris est, quia id necessarium est reipublicae, nec cuipiam fit iniuria. Ac licet quorundam scelera detegantur, id fit per accidens, praeter intentionem, cui quidem incommodo praevalet bonum commune. Ratio posterioris est, quia secus directe et per se proximi fama laederetur, et hoc ius, per se loquendo, neque iudex, neque ipsa societas habet. Maxima deinde sequerentur incommoda scandalorum, rixarum, etc., et publica quies perturbaretur. Quare ipsi societatis communi bono, per se semper loquendo, magis prodest quod delicta maneant occulta, quam quod publicentur, ut scandalum removeatur, ne alii aliorum exemplo ad similia crimina patranda excitentur. — Excipe tamen semper casus *imminentis periculi damni communis vel privati,* in quibus potest et debet iudex inquirere etiam de secretis delictis. — C. *Perniciosa* 1. *de Off. iud. ord.;* L. 198.

199.; Lugo d. 38. s. 6.; Lessius de Iust. et Iur. l. 2. c. 29. dub. 13.; S. Th. Quodl. 11. a. 13., 2. 2. q. 33. a. 7.

10. *Quid de speciali inquisitione?* — « Ut iudex faciat *inquisitionem specialem* debet, saltem *regulariter*, praecedere infamia, vel quid aequipollens, quod iustam det causam. Ratio est, tum quia alioquin diffamaret sine causa, tum quia iudex procedere debet ex scientia publica, quam non habet, nisi per accusationem, vel confessionem rei, vel evidentiam facti, vel per infamiam; ad quam non sufficiunt duo testes, qui iurent se vidisse crimen admitti, quia adhuc est occultum, sed requiritur, ut rumor sit sparsus per maiorem partem communitatis, i. e. civitatis, viciniae, vel monasterii, neque a maledicis sit exortus, etsi hac in re tutum sit sequi praxim communem bonorum virorum et rerumpublicarum ». L. 801.

Regulariter; nam iterum sunt casus excepti, *si immineat nempe periculum damni communis, vel gravis damni alterius personae,* vel agatur *de gravioribus criminibus,* homicidiis, furtis, aliisque rempublicam turbantibus, et adsit aliqua suspicio orta ex indiciis non levibus, ne delicta impunita occasionem praebeant iniquis hominibus rempublicam suis sceleribus turbandi, et innocentes laedendi. Quare iudex debet tunc uti magna prudentia, et habere rationem personarum, et donec videat, an res probari possit, eo modo capere informationes, ut quam minimum fama laedatur. Unde, si videt eam probari non posse, debet desistere. Less. l. 2. c. 29. dub. 15.

Ne reus autem testes interim corrumpere vel ipse aufugere possit, iudex mandare potest, ut in carcere includatar. Sed id sine gravi delicto et gravibus indiciis fieri non potest. Lev. 24., 12. Sane communi Iure cavetur, ne civis innoxius carcere includatur; itemque reis fit facultas, praestitis vadimoniis, libertate fruendi, donec iudicium subierint, nisi maiorum criminum cum magna delicti praesumptione accusentur. — S. Th. 2. 2. q. 14. a. 3., Quodl. 11. a. 13.; Lugo l. c.; CC. *Accedens* 23.. *Qualiter et quando* 24., *Cum oporteat* 19., *Inquisitioni* 21. § 1.-2. *de Accusationibus;* Trid. s. 25. C. 6. de R.; C. I. Proced. poen. l. 1. tit. 1. c. 2., tit. 2. c. 1.-4.

11. *Quid de mixta inquisitione?* — Licita quoque est *inquisitio mixta;* quando nempe crimen est manifestum, et ignoratur auctor, licet iudici quaerere in genere quis illud commiserit; non tamen in particulari, v. g., an Petrus illud fecerit, nisi infamia aliqua et manifesta indicia praecesserint. Pars prior patet tum ex praxi omnium timoratorum etiam iudicum, tum ex contrariis incommodis; facile enim

multiplicarentur crimina et delicta. Posterior vero pars ex eo constat, quod hoc esset sine legitima causa proximum infamare. L. 189. 200.

Hinc idem S. D. 201. « notandum, ait, quod praelati nequeunt inquirere contra religiosos in dubio, an adsint indicia sufficientia... ad inquisitionem, quia in dubio possidet illorum fama, quae per inquisitionem inde deturparetur. Intellige tamen, *nisi immineat periculum damni communis,* tunc enim praevalet ius religionis »; *aut etiam* si immineat grave damnum *privati,* cuius certum ius praevaleat. Quod, uti patet, generale est, et non tantum *religionis* proprium. — Lugo l. c.

12. **Nota:** Si de inquisitione agatur non *iudiciali,* ad poenam, sed *paterna,* ad emendationem rei, amplior quidem est hac in re facultas, ut constat ex ipsa communi praxi. Episcopi enim et superiores regulares in *Visitatione,* quam ordinarie non nisi paterne faciunt, de clericis et religiosis etiam in particulari indagare solent, quomodo se gerant, quomodo ipsi aliis et alii ipsis contenti sint, an leges observent, etc. Verum ista etiam paterna inquisitio, si non de omnibus fiat de more, sed de uno vel alio in particulari, fieri non potest, nisi adsit peculiaris aliqua ratio, et debita servetur cautela, ne quis inde infametur. Secus enim huiusmodi indagatio vitiosa evadit et reprehensibilis, quia in detractionem degenerat, « et quia generat scandala et occasionem praebet odiis et dissensionibus. Nam homines moleste ferunt, sua ab aliis facta scrutari et suapte natura talis inquisitio iniuriam infert proximo, cuius honori adversatur, et aestimationi, quam de se optimam omnes haberi cupiunt ». Diana t. 7. tr. 4. res. 25. n. 3.

13. *An iudex damnare possit reum, quem privata tantum scientia sontem cognoscit, aut innocentem, qui iuridice probatur nocens?* — R. Ad 1.um Negative. Iudex enim iudicat ut persona publica, ideoque sequi debet scientiam publicam et procedere secundum allegata et probata, praesertim in favorem rei. Iudex praeterea tunc sine accusatore procederet, quod contra iustitiam est, et contra ordinem publicorum iudiciorum. S. Th. 2. 2. q. 67. a. 2. a. 3.; L. 207. — Verum, loquendo non de iudice inferiori, sed de ipso Principe, et de causis civilibus ac ablatione officiorum, etc., observat Lugo d. 37. s. 5. n. 54. « maiorem fortasse potestatem habere Principem ad hoc, ut ex scientia privata possit aliquando condemnare reum non convictum; nam cum harum rerum respublica habeat maius dominium, et possit disponere de his in ordine ad bonum publicum, facilius potest con-

tingere, quod expediat ad bonum publicum auferre ab aliquo bona vel officium propter testimonium solius Principis ». Idem vero non potest iudex inferior; « is enim non potest dispensare in lege superioris, maxime in re tanti momenti ». Lugo l. c. n. 50.

R. Ad 2.um « Quem iudex privatim scit esse innocentem, si iuridice probatus sit nocens, tenetur omni modo liberare, si potest, v. g., impediendo accusationem, extrahendo iudicium, aperiendo carcerem, si sine maiori malo potest, remittendo causam ad superiorem ». L. 208.; S. Th. 2. 2. q. 64. a. 6. ad 3., q. 67. a. 2. c.

Quod si iudex sic agendo nihil efficere possit ad innocentem liberandum, tres tunc adsunt sententiae, omnes probabiles. — Prima sententia Angelici Doctoris docet posse iudicem in quacumque causa proferre semper sententiam iuxta allegata et probata. Ratio est, quia iudex non iudicat ut persona privata, sed ut publica. Ergo in iudicando non scientiam privatam, sed publicam sequi debet. « *Debet* eas (probationes inductas) in iudicando sequi ». 2. 2. q. 67. a. 2. c. Insuper commune bonum exigit, ut ordo iuris in iudiciis integer servetur. Tandem « iudex, si scit aliquem innocentem esse, qui falsis testibus convincitur... *non peccat* secundum allegata sententiam ferens: quia ipse non occidit innocentem, sed illi qui eum asserunt nocentem ». 2. 2. q. 64. a. 6. 3.

Secunda sententia, S. Alphonso valde probabilis, negat, in quacumque causa posse iudicem sententiam ferre contra eum, quem certo scit esse innocentem. Ratio est, « quia damnare innocentem est intrinsece malum; sicut esset cogere mulierem ad convivendum cum eo, quem privatim scit non esse suum maritum ». L. 208.

Tertia sententia Lessii et Lugonis distinguit inter causas criminales, in quibus agitur de poena vitae vel mutilationis, et causas civiles vel criminales, in quibus agitur de poena pecuniaria, vel simplicis detentionis, vel exilii aut privationis officiorum. In illis negat licere iudici condemnare innocentem. In his vero concedit id licere. Ratio prioris partis est, quia per se malum est occidere vel mandare occidere aliquem sine auctoritate. Atqui iudex nullam habet auctoritatem in vitam innocentis, cum ipsa Societas destituatur tali auctoritate. Ratio posterioris est, « quia respublica habet auctoritatem disponendi de fortunis suorum civium, easque de uno in alium transferendi, prout bono publico expediens fuerit; ut patet ex legibus usucapionum. Atqui hic videtur esse iusta causa, tum ne forma publicorum iudiciorum cum populi scandalo pervertatur, tum quia non suppetit ratio incommodum huius hominis avertendi. Ergo potest sta-

tuere, ut iudex in tali casu formam publicam iudiciorum sequatur, etiamsi inde fiat, ut fortunis eum spoliare debeat, quem privatim innocentem vel bonam causam habere novit ». Less. l. 2. c. 29. dub. 10. n. 84.; Lugo d. 37. s. 4. n. 42. seqq.; C. *Inquisitionis suae de Sent. exc.* — Ithur. Cas. 34.; L. l. 6. n. 999. 1502.; E. M.

Caeterum modernis Codicibus iurati homines iudicant de crimine, et iudex tantum legis sententiam, qua poena sancitur, profert. Si iuratorum hominum iudicium actis et probatis non nitatur, putat Carrière, de Iust. et Iure n. 2. n. 753., posse iudicem sententiam in innocentem proferre, « cum pronuntiandum non habeat de innocentia aut reatu accusati, sed tantum de applicatione poenae ». Verum, si evidenter iuratorum hominum iudicium prolatum sit non ex actis et probatis, sed temere ex malignitate vel ex ignorantia, iudex in innocentem sententiam proferre non potest, nam licet sit declaratus reus, reus tamen probatus non est. C. Proc. Poen. Ital. a. 509.

14. *An iudicis sententia obliget in conscientia ; et ad quid teneatur iudex, qui sententiam iniustam tulit ?* — R. Ad 1.um Affirmative, si est *certo iusta.* Ratio est, quia legitimum superioris praeceptum in conscientia obligat. Atqui iudicis sententia iure comparatur praecepto superioris, in particulari quodam casu rem aliquam praecipientis vel prohibentis. « Sententia iudicis est quasi quaedam particularis lex in aliquo particulari facto ». S. Th. 2. 2. q. 67. a. 1. c. Inde deducit A. D., quod « sicut lex generalis debet habere vim coactivam... ita etiam et sententia iudicis debet habere vim coactivam ». Similiter, ut lex generalis debet habere vim obligandi, ita etiam et sententia iudicis debet habere vim obligandi.

R. *Negative,* si est *certo iniusta.* Ut enim non tenetur quis obedire illi, qui praecipiendi auctoritatem non habet ; ita magis non tenetur quis obedire illi, qui auctoritate abutitur iniusta praecipiendo. C. *Inter ceteras* 9. *de Sent. et de re iud.;* S. Th. 2. 2. q. 60. a. 6. c. ad 4. Quare potest quis occulte se compensare, nisi alter iuste praescripserit. Dicitur *negative,* h. e. *in conscientia* non obligare, « quia *in foro externo,* ubi non tam veritas facti, quam probatio iuridica spectatur, sententia prolata servanda est, *ad evitanda scandala,* et incommoda (si nempe adsint, neque aliter vitari possint) ; neque elapso termino, intra quem appellare licebat, actio ei conceditur, lege sic statuente, tum in poenam pigritiae, tum ob bonum publicum, ut litium sit finis ». L. 215.

R. Affirmative, si est *dubie iusta.* Ratio est, quia praesumptio superiori seu iudici favet, et gravissima incommoda practice essent; et nunquam esset litium finis. Praeterea superiori legitime praecipienti obediendum est. In casu vero praedicti dubii et probabilitatis, superior seu iudex legitime adhuc praecipit. Possidet autem *certo* ius urgendi exsecutionem, quo spoliari non potest, nisi opposita certitudine iniustitiae.

Verum a sententia iudicis inferioris fas est ad superiorem iudicem appellare, licet sententia sit tantum probabiliter iniusta, et, appellatione interposita, cessat interim sententia lata. Ratio est, quia illa sententia inferior de se neque absoluta est, neque simpliciter definitiva; sed tantum si acceptetur ut talis, et non interponatur appellatio. Postquam vero sententia transierit in rem iudicatam, absoluta iam est, et definitiva, eique, etiam in dubio an sit iusta, in foro conscientiae standum est. C. *Cum super* 17. *de Sent. et re iud.;* C. L. 2502. seqq. — Lugo d. 37. s. 15. n. 185. seqq.; S. Th. 2. 2. q. 69. a. 3.; Quodl. 4. q. 8. a. 14. Cf. n. 86.

Sententia Iudicis, alia est interlocutoria incidentalis quaestionis, alia est definitiva principalis causae controversae. Et alia est absolutionis rei, alia condemnationis rei, alia dimissionis propter non probatum crimen. Sententia autem condemnatoria, alia est simpliciter condemnatoria, alia declaratoria criminis et poenae

Praetoris iussa, inter duos dicta, *interdicta* appellantur. Pluribus in causis a Praetore interdicta dabantur, sed praecipue suam Praetor interponebat auctoritatem in finiendis litibus de possessione vel quasi-possessione. Inst. 4. *de Interdictis.*

Generatim loquendo, appellatio *in suspensivo* non datur quoad decreta mere disciplinaria, sed tantum *in devolutivo.* Bened. XIV. C. *Ad militantis* 30. Mart. 1742.

R. Ad 2.um Si iudex *ex inculpabili errore* sententiam iniustam tulit, tenetur eam revocare, si potest sine gravi incommodo. Ratio asserti est, quia tenetur ex officio impedire malum proximi, « alioquin, si, dum potest, non impedit suum errorem, imputabitur iam ei quasi conservanti, id quod propter inadvertentiam inculpabilem prius non imputabatur ». Lugo d. 37. n. 3. Non tenetur tamen grave incommodum sustinere, cum iustitia non fuerit formaliter laesa, neque in quasi contractu officii seu muneris suscipiendi censetur quis obligari etiam quod inculpabiles errores cum notabili suo incommodo. R. 23.^{a} de R. I. in 6.º Si *dolo,* vel *culpabili magna imperitia* iniustam tulit sententiam, eam, si potest, revocare debet etiam cum gravi suo

incommodo ; et reparare tenetur omnia damna inde parti laesae obvenientia. Est enim causa iniusta, efficax, culpabilis talis damni ; adeoque ad reparationem tenetur. — L. 195. 214.; C. *Tum ex litteris* 5. *de In integr. restit.;* C. B. 839.; C. L. 2401. seqq.

14.bis **Nota :** Varii sunt iudiciorum gradus. Tres gradus in iudiciis regulariter constituuntur, primae instantiae, appellationis, et recursus ad supremam Curiam.

Ex C. *Sapienti consilio* Sacra Romana Rota iudicat in prima, in secunda et in ultima instantia. Cf. can. 14. — Insuper « videt quoque de recursibus pro restitutione in integrum a sententiis quibusvis, quae transierint in rem iudicatam et remedium invenire non possunt apud iudicem secundae instantiae, iuxta tit. *de Rest. in integr.;* dummodo tamen non agatur de re iudicata ex sententia Sacrae Romanae Rotae : et in his iudicat tum de forma tum de merito ». Can. 14. § 4. tit. 1.

Praeter Sacram Romanam Rotam Supremum Apostolicae Signaturae tribunal habetur, quod cognoscit et iudicat de suspicione contra aliquem Auditorem, de violatione secreti, de damno illato ab Auditoribus ex eorum actu nullo vel iniusto in iudicando, de querela nullitatis contra sententiam rotalem, de expostulatione pro restitutione in integrum adversus rotalem sententiam, quae transierit in rem iudicatam. Can. 35. 37. tit. 2.

15. *An iudex in exsequenda causa et proferenda sententia graviter negligens, aut iniquus, restituere teneatur non tantum parti laesae, sed etiam fisco, v. g., si mulctam pecuniariam, quam ex lege debebat imponere reo, sine causa remisit?* — Affirmant probabiliter Busembaum et alii. Ratio, quia causa iniusta est damni, quod fiscus patitur. Sed probabiliter alii etiam negant, si ad mulctam reus nondum sit condemnatus. « Ratio, quia ante sententiam nullum fisco acquiritur ius ad poenam ; hinc, si iudex iniuste reum absolvit, peccat contra iustitiam legalem non commutativam ». L. 196. 238. Scilicet iudex ex suo officio reos debet coercere, sed ut alii non delinquant, non ut fiscus aut privati fiant ditiores. Excipe, si ex iniusta poenae remissione damnum privatae personae vel reipublicae obveniret ; illud enim vi sui officii impedire tenetur. — S. Th. 2. 2. q. 67. a. 4. ad 3.; L. 1. c. et n. 237.; Lugo d. 37. s. 8. n. 97. Cf. 61.

16. *An iudex debeat secundum leges scriptas iudicare?* — R. Affirmative. « August. dicit : *In istis temporalibus legibus, quamquam de*

his homines iudicent, cum eas instituunt ; cum tamen fuerint institutae et firmatae, non licebit iudicibus de eis iudicare, sed secundum ipsas... Iudicium nihil aliud est, quam quaedam definitio, vel determinatio eius quod iustum est. Fit autem aliquid iustum dupliciter. Uno modo ex ipsa natura rei, quod dicitur *ius naturale ;* alio modo ex quodam condicto inter homines, quod dicitur *ius positivum...* Leges autem scribuntur ad utriusque iuris declarationem : aliter tamen et aliter. Nam legis scriptura ius quidem naturale continet, sed non instituit ; non enim habet robur ex lege, sed ex natura. Ius autem positivum scriptura legis et continet et instituit, dans ei auctoritatis robur. Et ideo necesse est, quod iudicium fiat secundum legis scripturam, alioquin iudicium deficeret, vel *a iusto naturali,* vel *a iusto positivo* ». S. Th. 2. 2. q. 60. a. 5. ; Inst. l. 3. t. 17. ; L. *Rem non novam* C. *de Iudiciis ;* C. 1. *de Sent. et de re iudic.*

17. **Resolves :** Inferior iudex, *per se loquendo,* ordinarie non potest poenam relaxare vel minuere, etiamsi actor vel accusator consentiat, nisi aliquando ad bonum reipublicae aliud necessarium esse dictaret epikeia, vel nisi iuste interpretetur iudex voluntatem superioris, vel nisi adsit alia iusta causa, in qua potius finis legis, quam cortex verborum est attendendus. Ipse iudex supremus id facere non potest absque iusta causa, unde graviter secus agens peccaret, quia animosiores redderet delinquentes, et ita ad peccatum concurreret. In omnibus tamen praecipua ratio est iustitiae et aequitatis quam stricti iuris. L. 8. *de Iudic.* C. — S. Th. 2. 2. q. 66. a. 6. ad 2., q. 67. a. 4., q. 60. a. 5. ad 2., 4. d. 46. q. 1. a. 2. q. 2. ; Lugo d. 37. s. 8.

Per se loquendo ; nam practice hodie poenae legibus ipsis sunt *determinatae,* earumque limites, maximae et minimae poenae, definiuntur, quos iudices excedere non possunt. C. I. poen. 1.

Supplere potest iudex ea, quae omissa sunt a partibus litigantibus earumque advocatis, et quae iuris sunt. Ea vero quae sunt facti regulariter supplere non debet, nam secus officium sibi assumeret contendentium. Sed et haec supplere potest, si factum notum sit ex publicis iudicii actis, vel si factum sit et manifeste et publice notum, si agatur de publico bono, de miserabilibus personis, de bono animae, vel de causa pia et religionis. L. 1. *Ut quae desunt adv. part.* etc. C.

18. *Quid iudici faciendum sit, cum ius clarum non est, sed obscurum, et utrinque adsunt oppositae sententiae probabiles ? — In rebus criminalibus* reo favendum est, tum quoad criminis exsistentiam, tum quoad poenarum inflictionem. Ratio est, quia iuxta regulas Iuris : In

dubio nemo praesumitur malus nisi probetur; Cum sunt partium iura obscura, reo favendum est potius quam actori; Odia restringi, et favores convenit ampliari; In obscuris minimum est sequendum; In poenis benignior est interpretatio facienda; Satius est impunitum relinqui facinus nocentis; quam innocentem damnari. R. 49. *de Reg. Iur.* in 6.; L. *Absentem* 5. *de Poenis;* L. 25. *de Probat.;* S. Th. 2. 2. q. 60. a. 4.; Elbel de Actib. human. 197. seqq.; C. L. 2515.

In causis civilibus distinguenda est *probabilitas facti,* et *probabilitas iuris.* — *Dubium facti* e. g. est: an homo fuerit compos sui dum condidit testamentum: an Titius commiserit tale delictum, falsificaverit scripturas etc. In tali dubio sententia ferenda est secundum Regulas Iuris naturalis et positivi: In dubio factum non praesumitur, sed demonstrari debet; In dubio praesumitur factum seu recte factum, quod de iure faciendum erat; In dubio standum est pro valore actus; In dubio standum est pro eo, pro quo stat praesumptio; Semel malus semper praesumitur malus; Ignorantia facti non iuris excusat; Inspicimus in obscuris quod est verisimilius, vel quod plerumque fieri consuevit, etc. *de Reg. Iur.* in 6.°.

Dubium iuris est, quando dubitatur, quid praecipiat ius in tal casu, an lex extendatur vel non extendatur ad ipsum, etc.; et utrinque sunt opiniones probabiles. In tali dubio iuris, aut nullus rem possidet, aut aliquis rei possessor est.

In primo casu, quod *nullus rem possideat,* si dubium sit cuinam partium ius magis faveat, vel si, citra dubium, ius aeque partibus faveat, duplex est opinio. Prima sententia tenet rem esse dividendam. Ratio est, quia iudex non est rerum dominus, sed declarator iuris in casu particulari, et consequenter distributor rerum non pro libito suo, sed iuxta iura partium, et ideo, si iura sunt aequalia, aequaliter inter eas rem dividere debet. — Altera sententia tenet, « iudicem melius quidem facere procurando partes ad concordiam reducere, absolute tamen posse alteram ex illis (aeque probabilius sententiis) eligere... quia iudex ex debito sui officii solum tenetur ad investigandam diligenter veritatem, ut secundum eam iudicet; sed in casu nostro probabilissime iudicat, illam esse veritatem, et hunc hominem habere ius: ergo potest pro illo iudicare cum illa aequali probabilitate ». Lugo d. 37. s. 10. n. 115. Et sane, cum utraque pars tunc habeat iuxta probabilem sententiam integrum ius ad rem, bene poterit iudex uni ex istis sententiis se conformare, et nullam alteri parti infert iniuriam. Neque valet obiicere, quod iudex iudicando veritatem esse pro una parte se exponit periculo aberrandi a vero et privandi alteram

partem iure suo. Nam hoc periculum iudex vitare non potest. Aequale enim est periculum, si pro altera parte iudicet. Si vero rem dividat, « tunc erit certius periculum; tunc enim non solum probabile, sed certissimum erit verum dominum privari re sua quoad mediam partem: melius ergo est subire illud probabile periculum cum iudicio probabili de iustitia illius, pro quo fertur sententia, quam certissime privare dominum re sua quoad mediam partem ». Lugo l. c. n. 118. Altera haec sententia praesentibus legibus et praxi consona est, et confirmatur lege canonica et romani iuris, ut in pari iure causae matrimonii, dotis viduarum, pupillorum, aliaeque piae causae semper vincerent. L. l. 4. n. 410.

Si vero, in eodem casu, quod *nullus rem possideat,* opinio vere probabilior in quaestione iuris uni parti favet, et opinio minus probabilis alteri parti, commnnis opinio tenet debere iudicem sententiam ferre pro ea parte, pro qua stat opinio probabilior. Ratio desumitur primo ex prop. 2.ª d. ab Innoc. XI. « Probabiliter existimo iudicem posse iudicare iuxta opinionem etiam minus probabilem ». Verum ex hac damn. prop. sequitur tantum, quod non possit iudex sententiam ferre pro opinione minus probabili, minime vero quod debeat sententiam ferre pro sententia probabiliori, et non possit rem pro rata probabilitatis inter partes dividere. Ratio secundo desumitur ex eo quod iudex a republica constituitur, ut secundum merita causae, et secundum sententiam, quae ei conformior legi videatur, rem definiat: secus enim acceptor personarum esset. Sed neque haec ratio vere probat assertum. Nam, si secundum merita causae iudicare debet, rem dividere debet pro rata maioris vel minoris probabilitatis. Quod autem a Societate constituatur, ut pro sententia probabiliori sententiam ferat illi integrum ius adscribendo, asseritur quidem, sed non constat. Illud tantum asseri potest, et per se constat, quod nempe, si res dividi non possit pro rata maioris vel minoris probabilitatis, sed uni parti tota adscribatur, quia haec est, e. g., praxis tribunalium, illi sane tribuatur, qui habet maiorem probabilitatem. Haec autem tribunalium praxis ex duplici capite cohonestari posset, 1.° si agatur de longe maiori probabilitate; quia tunc fere certitudo moralis habetur, quae saepe difficile a magna probabilitate distinguitur; 2.° si dum iudex uni rem totam adscribat, liberat alium ab omnibus expensis iudicii et a damnis reparandis: quia tunc aequa habetur compensatio. Melior igitur ratio videtur ea, quae modo allata est pro casu aequalis probabilitatis, quia nempe minus periculum iniustitiae est, et iudex, uti iustitiae interpres, tenetur eligere sententiam saltem minus periculosam, cum certa haberi

non possit. Et haec iterum sententia praesentibus legibus et praxi respondet.

In altero casu, quod *aliquis rem possideat,* stante aequali utrinque iuris probabilitate, res adiudicanda est legitimo possessori; ratione enim possessionis praevalet absolute ipsius ius. Confirmatur ex R. 65.ª I. in 6.º. « In pari delicto vel causa potior est conditio possidentis ». — Si vero inaequalis habeatur probabilitas, prima sententia tenet, iudicem teneri rem adiudicare illi, qui pro se habet maiorem probabilitatem, licet non sit possessor. Nam primo possessio per se non tribuit ius proprietatis, sed tantum detentionis rei, donec quis legitime spolietur, ius autem proprietatis maius est pro altera parte. De ipsa vero proprietate disputatur, non de simplici detentione rei, quae illi extrinseca est. Ergo uti in casu maioris probabilitatis, nullo possidente, praevalet maior probabilitas, ita etiam praevalet in casu possessionis. Illa enim praesumptio proprietatis, quae ex possessione oritur a maiore iuris probabilitate eliditur. Praeterea R. I. 65.ª in 6.º valet evidenter *in causa pari,* non in causa dispari. — Altera sententia tenet, iudicem non posse possessorem expoliare. Ratio, quia *legitima possessio,* attentis humanis moribus, per se loquendo, arguit ius moraliter certum, etiam ipsius proprietatis: homines enim non solent esse negligentes *in rebus suis* custodiendis. Atque hac ratione fundatur lex praescriptionis, quae ipsa possessione rei habetur. *Legitima possessio,* secus enim esset, si ipsamet possessio non esset certa, aut non certe legitima. Porro legitima possessio, praeter ipsum possessionis factum, duo requirit, *titulum et bonam fidem. Titulus* est, donatio, haereditas, emptio et similia, per quae dominium alicuius rei solet acquiri. Titulus iste esse debet saltem rationabiliter praesumptus. *Bona fides* vero est iudicium, quo quis propter similem titulum prudenter credit rem esse suam. « Et ideo iudices communiter res adiudicant habentibus ius probabilius, quia in foro externo difficulter bona fides possessoris probari potest ». L. 210., l. 1. n. 47. — Lugo d. 37. s. 10.; Ithur. Cas. 34.; Viva in pr. 2.ªm d. ab Innoc. XI.; E. M.

19. *An iudex sententiam ferre possit, cum ipsa lex certo iniusta et iniqua sit?* — Si agatur de lege civili, *contraria tantum legibus ecclesiasticis,* in quibus Summus Pontifex dispensare potest, uti, e. g., est lex ecclesiasticae immunitatis, potest iudex et debet, si iudicium ferri debeat, per se loquendo, debitam petere facultatem a S. Sede, vel ab Episcopo loci, iuxta varias leges et varios casus occurrentes. Hanc autem facultatem facile obtinebit, cum maxime expediat socie-

tatis bono, ut in ea honesti sint iudices. Ratio facultatis petendae est usurpatio, quae secus haberetur iurium Ecclesiae, et publicum scandalum praecavendum.

Si agatur de lege civili, *contraria legibus divinis et naturalibus,* tunc aut iudex debet praecipere aliquid directe contra hoc ius, aut debet tantum applicare aliquam poenam. — Primum evidenter non licet, et sic deberet potius officium suum relinquere, quam obligare vi militari concubinam, ut domi maneat cum suo amasio. Sic etiam proferre non licet sententiam divortii, secundum legem nempe, qua coniugii vinculum solvitur, facta potestate coniugibus novas ineundi nuptias. Id enim aperte contra ius naturale, divinum et ecclesiasticum est. Ut enim iniquum est exsequi rem iniquam, ita iniquum est eius exsecutionem mandare. S. Th. 2. 2. q. 60. a. 5.

Alterum aliis videtur etiam omnino illicitum; quia intrinsece malum est *condemnare innocentem*, quum nempe ipsa lex est evidenter iniusta, cuius transgressio punitur: aliis vero videtur posse excusari. Etenim temporalem aliquam poenam decernere per se malum semper non est; et gravissima adest ratio ex parte iudicis, ne officio cogatur renuntiare, et ex parte societatis consentientis, cui melius est, ut boni sint iudices, quam mali, remoto semper scandalo, vel ex consuetudine approbata, et praxi timoratorum, vel ex debita facultate prius petita. Et sic potest mulctam decernere propter *formalitatem omissam* matrimonii civilis, quod Ecclesia hoc sensu tolerat, remoto semper scandalo, uti dictum est.

Verum quamvis *de poena tantum decernenda* agatur, distinguendum est inter poenam et poenam. Nam, si agatur de poena mortis, e. g., mutilationis, etc., cum neque ipsa persona possit cedere iuri suo, nec societas sua auctoritate sancire possit talem poenam, iniquum prorsus est eam imponere. « Ibi enim ius positivum locum habet, ubi quantum ad ius naturale nihil differt, utrum sic vel aliter fiat ». S. Th. 1. c.

Si vero agatur de poena aliqua pecuniaria, vel alia simili, cum quilibet hac in re cedere possit iuri suo, et possit societas consentire, potest sane iudex levem aliquam huiusmodi poenam imponere, ne cogatur officio suo renuntiare cum gravi damno proprio et ipsius societatis. Rationabiliter tunc praesumitur consensus. — Id tamen videtur etiam limitandum ad casum, in quo non agatur de lege *directe contra naturam*, quamvis satis dura sit et non satis iusta. Nam, cum sententia iudicis non sit declaratio quaelibet, sed auctoritativa, auctoritative confirmare legem contra naturam, poenam etiam pecuniariam

et levem determinando, contra naturam est. Contra naturam est ad mortem damnare christianum, qui idola renuit adorare, contra naturam est eum ad poenam et mulctam vel quinque tantum libellarum damnare, *quia* coram idolo noluit genuflectere. Certe de tali iudicio dici non potest, quod sit « definitio vel determinatio iusti sive iuris », nec de iudice dici potest, quod sit « interpres iustitiae », vel « iustitia animata » S. Th. 2. 2. q. 66. a. 1., a. 5. ad 1., q. 67. a. 3.; E. M.

20. *An licite possit iudex dona accipere?* — Nefas est iudici dona accipere gravis momenti; quae quidem aliquo modo saltem indirecte videntur exigi, aut in quibus videre est aliquod corruptionis periculum. Non videtur vero posse reprobari accipere levia tantum munuscula sponte omnino oblata, in quibus nullum est corruptionis periculum, quaeque neque indirecte exiguntur. — Ratio primae partis est, quia nefas est ea munera accipere pro sententia iusta; haec enim ex officio proferri debet. Nefas item est ea accipere pro sententia iniusta; quia haec non est proferenda. Id praeterea positive prohibetur Deut. 16., 18., 19., et Iur. Can. C. *Statutum* 11. *de Rescriptis* in 6.° § *Insuper*. Prohibetur etiam Iur. Civ., quo omnis magistratuum corruptio per dona et promissiones gravibus poenis plectitur, tum in corruptis, tum in corrumpentibus. L. 18. Dig. *de Offic. praesid.*, C. I. poen. 171.-173. Ratio secundae partis est, quia cum ea ex sola urbanitate offerantur, quasi inurbane recusarentur. Confirmatur Iur. Can. et Rom. ll. cc., dicitur enim recipi posse « forsan esculentum vel poculentum mera liberalitate oblatum, quod paucis consumi possit diebus ». Cf. etiam C. *Cum ab omni* 15. *de Vit. et honest. cler.* — C. I. 1458. Lugo d. 37. s. 11.; S. Th. 2. 2. q. 71. a. 4. ad 3. Cf. n. 40.

21. *An, si contra factam prohibitionem munera iudex acceperit, ad restitutionem teneatur?* — Si iudex a litigantibus munera *ex dono* accepit, ad restitutionem probabiliter non tenetur ante sententiam. Etenim « leges praefatae et aliae vel intelliguntur pro foro tantum externo, vel de restitutione in poenam criminis, pro qua semper requiritur sententia, etsi non inflictiva poenae, saltem declaratoria criminis ». L. 216. — Si vero *ex pacto* acceperit ad ferendam *sententiam iustam*, i. e. ad praestandum id, quod ex iustitia debebat, ad restitutionem tenetur. Ratio est, quia non potest esse materia contractus quidquid ex officio, atque adeo ex iustitia iam debitum est. Multo magis autem restituere tenetur ea, quae vi, minis, vel iniusta vexatione extorserit. — Si acceperit item *ex pacto* ad ferendam *sententiam iniustam*, certo tenetur ad restitutionem antequam eiusmodi

sententiam ferat; lata autem sententia potest retinere, cum iam peccatum fuerit, neque in retinenda re accepta peccetur; cum vero praestitum fuerit quod promissum fuerat, et non debebatur, verificatur tunc contractus innominatus: do ut facias. Et sic etiam « propter fornicationem... mulier potest sibi retinere quod ei datum est ». S. Th. 2. 2. q. 62. a. 5. ad 2.; Lugo l. c.; C. I. Poen. 171.-174.

22. *An iudex accipere possit saltem pecuniam ad expediendam causam alicuius prae alia?* — « Dicit Laym., spectato iure naturali, non audere id damnare, quia illa nova obligatio, quam suscipit, est pretio digna. Sed verius contradicunt Salm. n. 66., quia iudex ex iustitia tenetur cito expedire causas eorum, qui aequale ius habent ad expeditionem; nisi extraordinarium susciperet laborem, ad quem ex vi sui muneris non teneretur ». L. 196. Id etiam absolute reprobat Lugo d. 37. n. 136., nam « quoties ex iustitia tenetur ex disiuncto gratis facere, non potest pro electione huius partis aliquid accipi ».

23. *An, quando litigantes habent pro se opiniones aeque probabiles, possit iudex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius prae alio, secundum opinionem supra relatam?* Cf. 18. — R. Negative; ista enim propositio est pr. 26.ª d. ab Alex. VII. Ratio est quia « acciperet pretium pro re non digna pretio; nam ex iustitia debebat proferre sententiam pro uno: determinatio autem ad istam partem, licet faciat sententiam mihi utiliorem, non tamen addit laborem, vel aliquid ex parte iudicis dignum pretio. Sicut, si aliquis deberet ex iustitia dare dotem uni ex duabus virginibus, non posset aliquid ab ea petere pro ea eligenda. Ratio autem a priori est, quia repugnat debere ex iustitia dare rem integram uni ex duobus, et tamen posse petere pretium pro ea; iam enim non daretur integra uni ex duobus, cum tamen ex iustitia teneatur dare integram; non potest ergo, salva iustitia, aliquid detrahere, alioquin posset accipere pro pretio dimidium rei dandae: quod esset manifeste contra iustitiam ». Lugo d. 37. n. 119.

II. — DE ARBITRIS

24. *Quid arbitri?* — Arbitri dicuntur, qui ab utraque opposita parte ad litem aliquam dirimendam instar iudicum sponte eliguntur, aut admittuntur. Pactum, quo facultas litem componendi ipsis tri-

buitur, vocatur *compromissum.* Hoc pacto adversae partes mutuo consensu promittunt, se executuras esse quidquid ab arbitris statuetur. Verum ab arbitrorum sententia ex C. I. appellari licet, secus ac ex Iure Communi, S. Th. 2. 2. q. 69. a. 3. ad. 2. Compromissum autem confici potest sive actu publico, sive scriptura privata, ex C. I.; secus nullum est. — Dig. l. 4. tit. 8; Decret. l. 1. tit. 43.; C. I. Proc. civ. tit. praelim. c. 2.; Lugo Resp. Mor. l. 6. d. 21.

Prohibentur eligi in arbitros mulieres, quod pudicitiae suae memores eas esse deceat, et propterea muneribus virilibus se immiscere non oporteat. L. fin. Cod. *de Recept. arb.;* C. Proc. I. 10. Excipiun tur si de iure, consuetudine aut privilegio aliquam iurisdictionem civilem obtineant. C. 4. l. 1. Tit. 43. Decretalium.

Compromissio in arbitros fieri a privatis non potest in illis causis, quae directe pertinent ad Superioris ius, uti causae criminales et poenales, vel ad publicum bonum, uti e. g. causa invaliditatis matrimonii, professionis religiosae, etc.

Arbitri ex C. Poen. It. 207. habentur ut publici officiales, quoad effectus legis poenalis.

Arbitrorum sententia, vulgari lingua, *lodo* dicitur.

« Si de re sua, quis arbiter factus sit, sententiam dicere non potest: quia se facere iubeat, aut petere prohibeat: neque autem imperare sibi neque se prohibere quisquam potest ». L. 51. *de Receptis arb.* Dig.

25. *Quodnam arbitrorum munus?* — Arbitri, quicumque sint, semel a diversis partibus admissi, iudicum munere proprie gaudent, eorumque vices omnes gerunt, haud secus ac si a publica auctoritate forent designati. Ratio est, quia potest quis se subiicere alterius iudicio, quamvis non sit eius superior. Id, si a duobus litigantibus fit, ut lis dirimatur, arbiter habetur, qui proinde, quamvis non ex publica auctoritate, sed tamen ex privato pacto iudex constituitur. Pacta autem privata, uti publicae leges in conscientia obligant. — C. H. 1820.; S. Th. 2. 2. q. 67. a. 1. ad. 2.

26. **Resolves:** Cum arbitri iudicum munera adimpleant, eadem fere iura, easdemque habent obligationes. Quare possunt causam ad se delatam instruere, rem ad aliud tempus opportunius differre, testes audire, et tandem lata sententia litem absolute dirimere. — Non debent suscipere litem, cui diiudicandae doctrinam sufficientem non habent; secus peccant contra iustitiam commutativam, et restitutionis obligationem contrahunt, si reipsa damnum errando inferant. — Ar-

bitri iudicare tenentur iuxta leges regionis, quia instar iudicum assumuntur: nisi partes eis facultatem rem ex aequo et bono componendi impertierint. Tunc enim, secundum naturalem aequitatem, utriusque partis commodum promovere debent. — Cavere summopere debent ab acceptione personarum, ne scilicet odio, aversione aut nimio affectu abstracti, contra regulas aequitatis sententiam ferant. — C. B. 319.

27. **Nota**: Ut arbitri sententia in foro externo valeat, necesse est adimplere conditiones in Codicibus variarum nationum appositas. — C. I. civ. 1742. 1764. seqq., Proc. civ. 8. seqq.; C. G. civ. 1989. 2044. seqq., Proc. civ. 1003.; C. H. 1821.; C. A. 1391.

III. — DE IURATIS

28. *Quid iurati?* — Iurati, sic dicti ob iuramentum, quod praestant de munere sibi credito recte exercendo, sunt viri selecti ex civium primoribus ad partem aliquam, iudicum propriam, obeundam. Adhibentur tantummodo in causis criminalibus, et munus eorum est iudicium pronuntiare circa exsistentiam facti et culpabilitatem accusati; deinde vero iudices poenam iuxta legem decernunt. — C. I. Proc. poen. 493. seqq.; C. G. Instr. crim. 337. seqq.

29. *Quaenam sint iuratorum obligationes?* — Iurati easdem contrahunt obligationes ac ipsi iudices, sistendo tamen intra limites eorum muneris. Ratio est, quia magna ex parte munus iudicum exercent. Attamen non omnia praestare debent, ad quae iudices tenentur, sed dumtaxat pronuntiare de exsistentia facti et culpabilitate accusati. C. I. Proc. poen. 493. seqq.; C. G. Instr. crim. 337. seqq.

30. *An iuratus dare possit votum contra accusatum, iuridice quidem convictum, sed cuius innocentiam privata scientia certo cognoscit?* — R. Negative. Ratio est, quia pronuntiare tantum debet circa exsistentiam facti, *secundum intimam suam convictionem,* nec ullo modo tenetur dare rationem legalem propriae sententiae. C. I. Proc. poen. 495. 498.; C. G. Instr. crim. 342. Stante etiam iuridica criminis probatione, si quis certus aliunde sit de innocentia rei, impossibile omnino est habere *intimam convictionem* delicti commissi. — Non potest tamen iuratus *reum affirmare,* quem talem novit *privata tantum scien-*

tia, iuridice vero minime probatum. Reus enim, quamdiu iuridice talis non probetur, ius habet, ut absolvatur; iuratus autem personam gerit iudicis non testis, et secus testes in casu inutiliter adhiberentur, et inutilis esset tota iudicii forma. *Intima* iurati *convictio* ad condemnandum privata, et non derivata a probationibus iuridicis est contra totum legis tenorem; arbitrio enim lata pateret via, et iudicii forma esset tantum ad quandam exteriorem speciem. Idque aperte constat ex C. I. Proc. poen. 437.; C. G. Instr. Crim. 312.

Neque vero obiici valet, quod modo dicebatur, debere iuratum absolvere reum, talem probatum, sed *intima sua convictione innocentem.* Nam evidenter lex condemnans reum, iuridice probatum talem, innititur veritatis praesumptione; si e contra evidens et certum est contrarium, illa praesumptio debet cedere evidenti veritati; quam iurato certo cognoscit.

31. *An licitum sit iuratis sententiam ferre in iudicio, in quo tribunal auctoritatem non habet in reum, si nempe, e. g., agatur de persona ecclesiastica? — Si eius interventus inutilis omnino foret,* e. g., cum maior pars vel fere totalitas iuratorum parata sit reum condemnare, abstinere *potest* ab interveniendo in tale iudicium. Ratio, quia ex una parte nemo tenetur facere rem inutilem; ex altera vero absentia protestatio quaedam est contra abusum iustitiae. — In eadem hypothesi *debet* praeterea se abstinere. Ratio, quia eius praesentia esset inutilis; et eius absentia necessaria, ne cooperetur usurpationi iustitiae, et ut protestetur contra illum iustitiae abusum. — Si iuratus nullam possit adducere causam, ut a iudicio abstineat, et a civili lege puniatur, *potest* quidem, in eadem etiam hypothesi, intervenire in iudicium, petens debitam facultatem, vel si id fieri non possit, reo quantum in se est favens. Ratio, quia, cum necessitate compulsus veniat, et petierit antea facultatem, vel, in impossibilitate, conetur reo quantum potest favere, omne removetur scandalum, et sufficiens protestatio habetur contra iustitiae abusum. Rationabiliter praeterea in his rerum adiunctis praesumere potest consensum ecclesiasticae auctoritatis.

Si eius interventus utilis omnino foret ad absolvendum innocentem, e. g., quia maior iuratorum pars iustitiae favere constat, videtur, quod lex naturalis charitatis eum obliget ad interveniendum in iudicium, uti proximo graviter auxilio indigenti succurrat. Ad scandalum autem vel admirationem impediendam sufficit debitam petere facultatem, vel, si id fieri non possit, intentionem suam declarare, si aliunde non constet, se non tamquam iudicem, sed tamquam innocentis

patronum et advocatum advenire. — Eadem in eodem casu resolutio videtur etiam danda, si lex expressa esset, vel censura contra eos, qui iurati munus suscipiunt. Ratio est, quia cum generatim leges et censurae sint *in aedificationem,* ac in particulari huiusmodi leges et censurae sint ad ecclesiasticas personas earumque status dignitatem tuendam, non videntur in tali casu velle impedire earumdem personarum incolumitatem tuendam. Quare tunc cessant contrarie.

IV. — DE ADVOCATIS PROCURATORIBUS REFERENTIBUS

32. *Quid advocatus, procurator, referens?* — *Advocatus* ille est, qni suum litigantibus praebet auxilium consilio et defensione suscepta coram iudice. — *Procurator* vero ille est, qui litigantis mandato et nomine causam in iudicio prosequitur. — Postremo *referendarius,* vel *referens* ille est, cui acta litigantium discutienda committuntur, ut postmodum eorum fundamenta quasi in compendium redacta, iudicibus referat. — L. 14. *de Advoc. divers. iudicior.* C.; L. 1. *de Procur.* ff.; L. 18. *de Procur.* C.; S. Th. 2. 2. q. 71. a. 1. 2.

« Alienam *suscipere defensionem virile officium* est, et ultra sexum muliebrem esse constat ». L. 18. *de Procurator.* C.

« Feminas *pro parentibus agere* interdum permittetur, causa cognita, si forte parentes morbus aut aetas impediat, nec quemquam qui agat habeant ». L. 41. *de Procurator.* ff.

Procurator, de quo hic agitur, est officium bene distinctum a procuratore publico seu fiscali, qui est persona legitime deputata ad defendenda iura publicum bonum concernentia. Unde hic aliquando pro actore, aliquando pro reo, aliquando pro utroque agit. Talis procurator est in causis matrimonialibus Defensor vinculi, in causis ordinationis et professionis religiosae Defensor validitatis utriusque, in causis Sanctorum Promotor fidei.

Advocati proprii et nativi S. Rotae sunt advocati consistoriales. Cf. Leg. propr. S. R. can. 44. Advocati S. C. Rit. pro causis Sanctorum praediti esse debent titulo regulari advocati rotalis, et aliis subiiciuntur formalitatibus ab eadem S. C. praescriptis.

33. *Quaenam sint advocatorum obligationes in causarum defensione?* — Advocati tenentur in primis scientiam competentem habere legum, formae iudiciorum et rationis instrumentorum conficiendorum.

Debent deinde causam diligenter examinare, iustitiam vel iniustitiam et certitudinem vel probabilitatem eam lucrandi vel perdendi manifestare, dilationes damnosas praecavere, fidelitatem servare, causam tandem, eamque non nisi iustam, defendere absque mendaciis, fraudibus aliisque mediis iniustis. Ratio est, quia ex iustitia legali erga societatem, et ex iustitia commutativa erga clientem obligantur ad eius iura defendenda eiusque damnum praecavendum, erga partem vero contrariam, ne cooperatores fiant iniustitiae. Quare secus agentes de damnis tenentur. C. *Si culpa* ult. *de Iniur.*; L. 14. *de Iudic.* C. — S. Th. 2. 2. q. 71. a. 3.

34. **Resolves :** Advocati peccant contra iustitiam erga clientem, si, cum debitam non habeant legum scientiam, causas defendendas suscipiant; si causae fundamenta vel secreta parti adversae detegant, vel si parti utrique serviant; si ideo quod sibi videantur peremptoria argumenta afferre, alia non spernenda negligant, quia forsan iudices motivis istis neglectis moverentur; si ad causam dicendum non sufficienter se praeparent, etc. — Iidem peccant contra iustitiam erga partem adversam, si leges falsas aut abrogatas citent, aut in sensum alienum deflectant cum *adversarii damno*, si dolum aut mendacia adhibeant, ex quibus iudices aut iurati *in iniustam sententiam vel suffragium* abstrahantur; item si parti adversae crimina vel vitia imponant falsa, etc. Quare peccare non videntur, si ingeniose leges ab obvio sensu detorqueant, ut reus evadat supplicium. — L. 226.; S. Th. 2. 2. q. 71. a. 3.; Kenrick 144.

35. **Nota :** S. Th. l. c. ad 3. docet, quod « advocato defendenti causam iustam licet prudenter occultare ea, quibus impediri posset processus eius » : quia hoc non esset adversarium decipere, sed sinere, ut ipse se decipiat.

36. *An liceat advocato causam iniustam defendere? — In materia civili* advocatus nequit causam certo iniustam licite sustinere. Quare si iniustitiam facienti faveant leges, ob aliquod vitium e. g. documenti vel instrumenti, non potest advocatus ei patrocinari, nisi forte, ut eum liberet ab inutili ac damnosa vexatione, puta si debitor solvere non possit, eo tamen monito quod non ideo solvatur naturali obligatione, et nisi ideo hanc ille amplius non sit adimpleturus.

A fortiori *in materia criminali* suscipere nequit partes accusatoris evidenter iniusti. Ratio est, quia, ut ait S. Th. 2. 2. q. 71. a. 3. « illicitum est alicui cooperari ad malum faciendum, sive consulendo, sive

adiuvando, sive qualitercumque consentiendo ; quia consilians et coadiuvans, quodammodo est faciens. Et Apostolus dicit Rom. 1., 32., *quod digni sunt morte, non solum qui faciunt peccatum, sed etiam qui consentiunt facientibus.* Unde omnes tales ad restitutionem tenentur. Manifestum est autem, quod advocatus auxilium et consilium praestat ei, cuius causae patrocinatur. Unde, si scienter iniustam causam defendit, absque dubio graviter peccat, et ad restitutionem tenetur eius damni, quod contra iustitiam per eius auxilium altera pars incurrit. Si autem ignoranter iniustam causam defendit, putans esse iustam, excusatur secundum modum, quo ignorantia excusari potest ». — L. 14. C. *de Iudiciis ;* Kenrik 141.

37. **Resolves :** Advocatus, qui, causa iam suscepta, advertit eam esse iniustam, debet statim admonere de iniustitia causae suum clientem et eam deserere. Secus, de omnibus damnis utrique parti obvenientibus tenebitur. Si tamen cliens sit in mala fide, hic primum restituere tenetur, uti mandans. Quod si non restituat, tunc secundo loco tenetur advocatus restituere, nempe ut exsecutor. « Attamen non debet eam prodere, ut scilicet aliam partem iuvet, vel secreta suae causae alteri parti revelet ». S. Th. l. c. ad 2. Primum contra fidelitatem, alterum contra strictam obligationem secreti est. Excipiunt, nisi alia pars deberet ideo grave et iniustum detrimentum pati. Cf. La-Croix l. 3. p. 2. n. 1231.; Lugo d. 37. n. 183. — Potest vero advocatus inducere suum clientem ad compositionem, sed, ut ait S. Th. l. c. *sine adversarii damno.* Quare graviter peccaret, si eum cuius causam advertit esse evidenter iniustam, inducat ad compositionem. In tali enim causa nullus datur locus compositioni. — Procurator generalis peccat contra iustitiam, si ex negligentia, ex praecipitatione aut praeiudicio, ex odio aut personarum acceptione, etc. traducat innocentem in detentionem, in iudicium, et in sententiam iniustam subeundam. Item si accusationem sustineat, postquam in causae decursu innocentiam agnoverit, aut graviter de ea dubitaverit; proinde de omnibus damnis accusato subsecutis tenetur.

38. *An advocati possint defendere causas, etiam minus probabiles, tum reorum tum actorum?* — R. Affirmative *in causis civilibus ;* quia uti sunt huiusmodi res litigiosae, rationabiliter spes haberi potest, ut veritas elucescat. Praeterea, cum possit iudex pro rata maioris vel minoris probabilitatis rem dividere, licet advocatis clientum rationes probabiles urgere, ut iusta allegata et probata decernat. Cf. 18. Monendus tamen cliens est dubii exitus, ne impensas litis inutiliter forte

faciat. — *In causis criminalibus,* reus semper defendi potest, etiamsi constet de ipsius culpabilitate. Ratio est, quia advocatus reum defendens nemini infert iniuriam, et ex officio suo ius tuetur rei, ne condemnetur antequam iuridice crimen sit plene probatum, ac saltem ut ad misericordiam Princeps impellatur. — « *In causa criminali dubia* non licet tueri partes actoris, qui in tali casu graviter peccat contra reum, ergo etiam advocatus; neque quando actor contra possessorem agens scit, se nihil posse evincere, sed rem mansuram semper dubiam, quia tunc iniuste vexatur possessor, pro quo tandem iudex debebit iudicare ». L. 220. Hinc, si reo patrocinatur, sufficit exceptionem esse iustam in foro exteriori; sin actori, causa in foro quoque conscientiae iusta esse debet. Aliter censet Kenrik 145., posse nempe actorem defendere, si res sit dubia; sed nulla allata ratione.

39. *An et quomodo peccet advocatus, qui causam iustam mediis iniustis defendit, v. g., si chirographum novum substituat loco prioris amissi, etc.?* — Peccat *contra fidelitatem et veritatem.* Est enim mendacium officiosum. Et hoc mendacium grave est, quia est in grave damnum publici ordinis, publicae fidei et securitatis. Unde etiam graviter peccant notarii tale documentum conficientes. « Mendacia gravia in iudicio dicere est contra bonum commune, cum sit pervertere omnem iustitiae ordinem ». L. l. 5. n. 277. — *Per se* non peccat *contra iustitiam,* si ius clientis est *certum.* Nulla enim quoad causae substantiam apparet iniustitia. *Certum;* nam si illud ius est *dubium,* et per chirographum reddatur certum, quia nempe chirographum supponitur, quod nunquam extitit, contra iustitiam profecto peccaret. Etenim, cum certitudine omnis probabilitas elidatur, laederetur ius partis adversae. — *Per accidens* vero potest *contra iustitiam* peccare, si inde vel parti adversae vel suo clienti damnum proveniat. — Potest aliquando peccare graviter *contra caritatem erga seipsum,* si proximo se exponat periculo gravissimarum poenarum, propterea quod falsitas detegatur. — S. Th. 2. 2. q. 71. a. 4. ad 3.

40. *Ad quid teneatur advocatus ratione honorarii seu stipendii?* — Licite et iuste advocatus, uti etiam medicus aliique, pro sua opera honorarium seu stipendium exigere potest. « August. dicit, quod *advocatus licite vendit iustum patrocinium, et iurisperitus verum consilium...* Dicendum, quod, quae quis non tenetur alteri exhibere, iuste potest pro eorum exhibitione recompensationem accipere. Manifestum est autem, quod advocatus non semper tenetur patrocinium praestare, aut consilium dare causis aliorum. Et ideo, si vendat suum patroci-

nium, sive consilium, non agit contra iustitiam. Et eadem ratio est de medico opem ferente ad sanandum, et de omnibus aliis huiusmodi personis; dum tamen moderate accipiant, *considerata conditione personarum, et negotiorum, et laboris, et consuetudine patriae.* Si autem per improbitatem aliquid immoderate extorqueant, peccant contra iustitiam. Unde Augustinus dicit ad Macedonium, quod *ab his extorta per immoderatam improbitatem repeti solent, data per tolerabilem consuetudinem non solent* » S. Th. 2. 2. q. 71. a. 4. c.

Porro nihil, generatim loquendo, accipere potest ultra iustum honorarium, quod *vel lege, vel consuetudine, vel prudentium iudicio, vel partium conventione* determinatum est, *habita ratione negotii, laboris et peritiae advocati.* — Si habet *stipendium annuale,* illud percipere potest, quamvis eo anno lites non occurrant. Est enim quasi contractus aleatorius, sive lites plures sint, sive nullae. Si tempore litis *diutius infirmatur,* nisi alium substituat, renuntiare debet parti stipendii, quod pacto constitutum fuit. Qui, cum clientibus paciscuntur se nihil ultra factas impensas postulaturos, nisi causam vicerint, et maiorem sibi dandam esse, si vicerint, mercedem, hanc exigere possunt, praesertim si causa valde dubii exitus sit, ratione aleatorii contractus. — Si postquam de stipendio conventum est, *cliens inceptam causam deserat,* potest advocatus totum exigere, si per eum non stet, quominus litem prosequatur, non secus ac suam operam pro aliqua mercede locans, exigere hanc potest, si per conductorem stet, ne opera compleatur. Excipe tamen, si iusta intervenit causa litem deserendi, cum haec conditio semper in conventione subintelligatur.

Nequit, ex Iure positivo Romano, *dum causa tractatur,* mercedem constituere, neque pro mercede constituere quotam partem, v. g., tertiam, dimidiam bonorum, de quibus lis agitur. Prohibitio haec praesumptione nititur *non facti, sed periculi fraudis,* victoriam nempe procurandi illicitis etiam mediis. Hinc ea obligat etsi factum sit contrarium. Verum, si iniustitia et fraus absint, si urgens et iusta causa sit talis pacti, et iniustam petiit advocatus mercedem, restitutioni non obligatur.

Ex C. I. 1458. « iudices, officiales publici ministerii, cancellarii, ianitores, advocati, procuratores, seu patrocinatores et notarii non possunt esse cessionarii litium, rationum et actionum litigiosarum competentiae curiae, tribunalis aut preturae, cuius pars sunt, vel in cuius iurisdictione exercent suas functiones *sub poena* nullitatis, damnorum et expensarum. — Excipitur casus, in quo agatur de actionibus haereditariis inter cohaeredes, aut cessionum in satisfactionem creditorum,

aut ad defensionem bonorum possessorum. — Insuper advocati et procuratores non possunt neque per se neque per interpositam personam pactum aliquod constituere cum propriis clientibus, neque efficere cum ipsis contractum aliquem venditionis, donationis, permutationis vel alium similem super rebus comprehensis in causis, quibus suum praestant patrocinium *sub poena* nullitatis, damnorum et expensarum ». — C. G. 1597.; C. H. 1459.

Quamvis sponte se offerat liti pertractandae cognati vel amici, iustam tamen retributionem exigere potest. Attamen, si ex caritate pauperibus succurrere tenetur, maxime tenetur erga sibi coniunctos, secundum illud 1. ad. Tim. 5., 8.: *Si quis suorum et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit.* — *Quoad pauperes,* in particulari, tenetur gratuito succurrere, etiam cum gravi suo incommodo iis, qui in extrema necessitate versantur. Item iis, qui in gravi necessitate exsistunt, tenetur gratis patrocinari, et quidem sub peccato mortali, non tamen cum notabili suo incommodo. Denique etiam in communi necessitate causas pauperum tueri tenetur ex caritate, non tamen cum gravi incommodo; sufficit scilicet, ut aliquid operis, quando ab aliis vacet, eis largiatur. — Tum reo providet iudex, praecipiendo uni advocatorum, qui in isto tribunali agunt, ut gratis accusatum defendat. Adest autem praedicta necessitas, quando reus nisi patrocinio adiuvetur, causa sit casurus, vel iniusta morte plectendus, vel suis bonis spoliandus et in gravem inopiam sit redigendus. — Idem quoque est de medicis, notariis, procuratoribus, aliisque qui officio publico eiusmodi funguntur. — L. 53. *de Pact.;* C. I. 1458.; Lugo d. 41. n. 12.; L. H. A. tr. 13. n. 69. 70.; S. Th. 2. 2. q. 71. a. 1. 4., q. 32. a. 5.

Advocati penes S. Rotam et Ap. Signaturam tenentur gratuitum patrocinium aut gratuitam adsistentiam praestare iis, quibus S. Rota aut Ap. Signatura hoc beneficium concesserit. — Nefas eisdem est emere litem aut de extraordinario emolumento vel immodica rei litigiosae parte sibi vindicata pacisci. Quae si fecerint, praeter nullitatem pactionis, a S. Rota congrua poena mulctari possunt. Reprehensionis nota inuri, poena pecuniaria mulctari, suspendi vel etiam ex albo advocatorum expungi poterunt. Lex propr. S. R. R. can. 45.

41. *Quaenam sint dotes, et obligationes procuratoris?* — Ut in advocato, ita etiam in procuratore requiritur, praeter scientiam, debita diligentia in negotiorum tractatione, fidelitas et iustitia, quae etiam in honorario exigendo servanda est. Ratio est, quia uti officium procuratoris aequiparatur fere officio advocati, ita etiam obligationes.

42. **Resolves:** Procuratores partium peccant contra iustitiam, si causas protrahant, si dilationes indebite obtineant, si causam prius acceptatam priori loco non procurent, si partes ad iniquam compositionem adducant, etc.

43. *An procurator, si habeat advocatum, aut tabellionem, qui gratis ei inserviat, possit iustum stipendium illis debitum sibi retinere?* — R. Negative, si inserviat in gratiam clientis, affirmative, si in gratiam ipsius procuratoris. Ratio 1.[1] patet, quia nullum illius stipendii acquirendi iustum titulum habet. Ratio 2.[1] etiam patet, quia idem moraliter est facere per se vel per alium: si per se faceret rem utilem, posset quidem iustum stipendium retinere, ergo etiam si per amicos faciat. — L. 239.

44. *Quaenam sint referentium dotes, et obligationes?* — *Referentes* debent primo recte scire, quae ad munus proprium pertinent: deinde necessariam adhibere diligentiam, ut iisdem faciant satis; alioquin ipsis merito imputabuntur obventura damna, cum voluntarie tantum munus susceperint imperiti, vel negligenter exercuerint.

45. **Resolves:** « Referens peccat 1.° si defectu studii vel per incuriam male referat, vel aliquid substantiale praetermittat; 2.° si sit partialis, coneturque magis unius partis iustitiam, quam alterius explicare; 3.° si sententiam alterutri parti manifestet, priusquam evulgetur, unde possint gravia incommoda sequi, v. g. iudex recusari, etc. » — L. 238.

V. — DE NOTARIIS, SCRIBIS, APPARITORIBUS

46. *Quid notarius, scriba, apparitor?* — *Notarius* seu *tabellio* dicitur ille, qui auctoritate legitima constituitur ad conficienda et conservanda acta seu instrumenta publica, quae tum in iudicio tum extra iudicium fidem faciant. Unde etiam *actuarius* appellatur. — *Scriba* seu secretarius ille est, qui ex officio scripto refert testimonia, documenta allata, iudicum sententias, ceteraque omnia, quae in tribunalibus peraguntur. — *Apparitor* ille est, qui ex officio vadimonia et mandata iustitiae defert, atque exsecutiones a iudice decretas perficit. *Lictor* vero dicitur qui sententiam sive capitis, sive plagarum exequitur.

47. *Quaenam sint notarii dotes, et obligationes?* — Notarius esse debet expertus, diligens, fidelis, iustitiae tenax. Speciatim vero bene callere debet ea, quae ad contractuum probationem in foro externo requiruntur. Cf. C. I. 1312. seqq.; C. G. 1315. seqq. Ratio, id enim eius officium necessario requirit. Ac ipsi speciatim « imperitia culpae adnumeratur ». R. 132. *de Reg. Iur.;* Trid. s. 22. C. 10. de R.

48. **Resolves:** Notarii iniusti sunt praesertim in sequentibus casibus: Si ignorant quae ad officium suum pertinent, et ideo instrumenta non recte conficiant; si cum detrimento contrahentium vel aliorum ex negligentia solemnitates necessarias praetermittant, v. g., idoneos testes adhibere, subscriptiones apponere, diem, mensem, annum indicare, etc. — Si conficiant instrumentum falsum, usurarium vel iniustum; si in damnum alterius contrahentis aut tertii fingant in instrumento ea, quae non sunt; si annotationes diei falsas apponant, aut veras immutent, etsi damnum non intendant; item si talia consulant; si conficiant acta, quae suum munus excedant, vel si extra territorium sibi assignatum ministerium suum exerceant; tunc enim eorum actus ipso facto irriti sunt. — Si non describant fideliter voluntates contrahentium vel per ambiguas redactiones litibus et iniustitiis locum praebeant; si partes non moneant de clausulis, quae eis nocere, aut de difficultatibus, quae inde nasci possunt. Ad haec enim ex *quasi contractu* cum partibus tenentur. — Si falso scribant summam coram se, vel antea iam solutam esse, cum damno alterius partis aut tertii; item si facile talia scribant, graviter suspicantes, quod a contrahentibus decipiantur; tunc enim eorum peccato cooperantur. — Si acta et instrumenta negligenter custodiant cum periculo damni partium; si differant instrumentorum expeditionem, ut pecuniam extorqueant; si amanuensi aliquid committant, cum erroris periculo. — Si quid in protocollo immutent, unde ius aliquod violetur, aut impediatur; si testes falsos admittant; si testimonium aliquod necessarium suo clienti non exhibeant, occultent, aut transcriptum denegent. — Si acta communicent aliis, quam partibus; si sua culpa protocolla amittant; si iuramenta vel secreta violent; si dictis vel factis partium, aut testimoniis testium aliquid addant vel detrahant; si sincere omnia, prout se habent, non transcribant. — Si negligant invigilare in suos ministros, et propterea instrumenta male conficiantur; notarii enim pro omnibus, quos adhibent ministros respondere tenentur; si subscribant instrumenta sive ab aliis notariis sive a propriis ministris non rite confecta, antequam diligenter ea recognoverint, et

notitiam perfectam de iis, quae in ipsis continentur, habuerint; item si, ubi plures notarii requiruntur, absentes tamquam praesentes declaraverint. — Si stipendium ultra iustum exigant, vel si ultra taxam vel probatam consuetudinem petant, vel si scripturas amplificent, vel maiori aut magis extenso charactere scribant, ita ut numerus paginarum notabiliter augeatur; si negotia pertractanda salarii adaugendi causa protrahant. — In his omnibus et similibus tenentur *per se* notarii sub gravi, et ad restitutionem tanquam iniusti damnificatores, aut cooperatores. — L. 230. 231.; C. B. 841.; C. *Si culpa* 9. *de Iniuriis*. Cf. n. 39.

49. *An notarius teneatur ad restitutionem erga fiscum, si in conficiendo instrumento venditionis, aut inventarii, postulantibus partibus, vel etiam ipso innuente, non verum rei pretium inscribat, sed aliud minus, ut tributum imminuatur?* — Controvertitur. Alii affirmant, quia mentitur et sic cooperatur defraudationi tributorum, quod iniquum et iniustum est ex parte officialis publici. Alii negant, dummodo infimum saltem pretium vel medium, vel paulo minus supra dimidium in scripto authentico referatur. Horum praecipua ratio est, quia hic est solvendi tributa communis usus. Et non sinit aequitas, ut magis boni onerentur quam mali. Quare, si privati id efficere possunt, etiam notarii actum possunt conficere, et restrictione uti non pure mentali, declarandi nempe pretium, quod ex recepta consuetudine tributo subest. Alii tandem eum totaliter excusant. Ratio est item 1.° consuetudo etiam timoratorum. 2.° Quia, si non tenentur partes, verum pretium dissimulando, nec tenetur notarius ex cooperatione; ipse enim, licet sit officialis publicus, non constituitur tamen praepositus vectigalium ad tributa exigenda, sed ad instrumenta conficienda. Cf. v. 1. n. 234. — Verum graviter peccare potest contra caritatem erga seipsum. Codices enim poenales graves decernunt poenas contra publicos officiales, qui agunt fraudulenter. C. I. poen. 275. seqq. Facile item mendacio potest peccare contra veritatem. Cf. n. 39. Neque vero in publico officiali intelligi potest restrictio mentalis in suo officio implendo; neque ea restrictio mentalis intelligi potest in publico documento, quod non tantum ad tributorum solutionem inservire debeat, sed ad plures alios effectus iustitiae commutativae. Quare locum habere non potest restrictio late mentalis hoc sensu, quod istud sit pretium tributo obnoxium. Neque vero restrictio mentalis hoc alio sensu, quod, cum in praesenti tributa sint iniusta, hoc est pretium iusto tributo obnoxium. Quae secunda explicatio admitti etiam non

potest, quia iniustitia legis, cum res clara et evidens non sit, affirmari non potest, et quilibet in casu evaderet iudex istius iustitiae. Iustitia saltem, ex generali regula, praesumitur, cum clara non sit iniustitia. — Manifestum autem mendacium habetur, cum nulla revera habeatur venditio, sed mera donatio. Et mendacium quidem saepe, si non semper vel fere semper, aliis damnosum.

50. *An lex taxam statuens pro honorariis seu stipendiis percipiendis obliget in conscientia?* — Quaestio haec locum habet pro iis omnibus, quibus pro munere quopiam, quod in iudiciis gerunt, merces debeatur. Iam vero affirmant Navarr. aliique, cum sit lex iusta. Sed negant Lugo, aliique, quia cum notarius, et alii ministri iustitiae vivere debeant ex stipendiis proprii officii, et tractu temporis augeantur pretia rerum, ac expensae, iuxta morem, circa victum et vestitum; illae autem antiquae leges eaedem semper temporis decursu permaneant; ideo non iniuste ipsi aliquid exigunt supra taxam, maxime si attendantur circumstantiae laboris et peritiae. « Et hanc sententiam Lugonis dicunt Salm. videri hisce temporibus conformiorem aequitati ». Imo addunt tabellionem posse extraordinarium stipendium recipere, si extraordinarium praestet laborem. L. 231. Cf. 1. 3. n. 180. 181.

51. *An peccet notarius, qui instrumenta conficit die dominico vel die festo?* — Ex consuetudine nunc generali possunt conficere quaecumque instrumenta, dummodo non spectent ad iurisdictionem contentiosam, i. e. ad negotia forensia. Sic possunt conficere instrumenta contractus, testamenta aegrotantium, conventiones matrimoniales, processus electionum ad officium publicum et alia similia. Scripta autem ad forum contentiosum pertinentia nequaquam diebus festis conficere possunt. Id non solum lege canonica, sed ipsa lege civili prohibetur. Quod si notarius tales actus die festo conficeret, et diversam diei assignationem affingeret, peccaret contra legem ecclesiasticam et civilem, et falsum instrumentum conscriberet. Nihil tamen vetat, quominus die festo totius scripti contextus exaretur, cui deinde die legitimo subscriptiones ac ceterae solemnitates accedant.

52. *Quaenam sint secretarii dotes, et obligationes?* — Secretarius esse debet et ipse peritus in munere suo, fidelis, diligens. Ratio, quia id ab eius officio necessario exigitur.

53. **Resolves**: Iniustitias varias scriba committere potest, praesertim: Si diligentiam debitam non adhibeat ad omnia audita et sta-

tuta aut decisa exacte in scriptum referenda; omissio enim in rebus huius generis facile gravis evadere potest. — Si attentione seria et constanti non utatur ad omnia in tribunali prolata et peracta in libros authenticos referenda: facillime enim defectus attentionis in scriba culpam gravem et restitutionis obligationem inducere potest, nisi omnino involuntarius sit. Quis enim non videt, quanta damna ex defectu etiam levi ex parte secretariorum subsequi possint? — Si ex malitia aliquid in scribendo omittat, aut si tabellas publicas sibi commissas adulteret aut male custodiat; si debitas formalitates et subscriptiones non apponat aut apponi non satagat; si testimonia non fideliter transcribat, sive exaggerando, sive imminuendo, aut invertendo. — Si in distribuendis litibus favori potius, quam ordini pareat; si ad augendum salarium acta distribuenda maiora faciat, v. g., scribendo in duabus paginis ea, quae in unica referri poterant. Si arcanum sibi commissum prodat; si sententiam nondum publicatam manifestet, si processus peractos sine iudicis praescripto partibus ostendat. — Si acta iudicis tradat partibus, antequam iuxta formas legales subscripta fuerint. Tunc enim instrumentum mancum et falsum exhibet, cuius expeditio nullius valoris habetur. — L. 229.

54. *Quaenam sint apparitoris dotes, et obligationes?* — Apparitor et ipse sufficienter instrui debet de omnibus, quae ad suum munus attinent. Fidelitatem et caritatem praestare debet in mandatis tribunalis exsequendis. Ratio primi est, quia ipsi specialiter incumbit, ne ullas formalitates necessarias in actis suis omittat; secus enim iustitiam saepe laederet, atque ad damna inde provenientia reparanda teneretur. Ratio alterius est, ut caveat aeque tum a negligentia, tum a rigore et a vexatione erga eos, quos iustitia publica persequitur.

55. **Resolves**: Apparitores iniuste se gerunt, praesertim: Si pretio aut favore se corrumpi sinant in praeiudicium clientis, v. g., denunciationes sententiarum negligendo, vel alia faciendo, unde in causa sint, cur creditor solutionem accipere non possit. Item favendo quibusdam debitoribus solidariis, ut eos in exsecutionibus non comprehendant. — Si acta iuridica adulterent; si ea tempore praescripto non exsequantur, et ex dilatione vel acceleratione damnum actoris aut rei sequatur. — Si lustrantes domos asperius agant, ut aliquod munus extorqueant; si vim iniustam aut aliam iniuriam inferant. — Si excedant mandatum iudicis, aut legis statuta in rebus seu bonis privatorum capiendis; si non servent iustum pretium in venditione

rerum captarum, si partem huius pretii sibi retineant, etc. — C. I. Proc. Civ. 41. 42.

Quae de apparitore dicuntur debito modo aliis publicis ministris applicantur.

56. *An apparitores ad restitutionem teneantur, si stipendium supra taxam, lege determinatam, titulo donationis acceperint?* — R. Negative, si de taxa agatur determinata per antiquas leges, easdem permanentes, Cf. 50.; secus vero affirmative *per se*. Ratio est, quia talis donatio *generatim* spontanea dici nequit. Unde, si excessus pretii sit quid grave, sub peccato mortali ad illum restituendum *possunt* obligari. *Generatim;* nam multis in adiunctis prorsus spontanea haberi donatio potest et debet. *Possunt;* nam non omnis donatio *minus spontanea* carere censenda est eo consensu, qui ad dominium transferendum sufficit. Haud raro enim etiam invitis sese occasiones offerunt, quae donandi necessitatem quamdam important, nec tamen quispiam restituendi onus donatariis imponendum cogitat.

Dona praeterea recipere, iuramento praestito, prohibetur cuiusvis ordinis administris in Rom. Cur. ex C. *Sapienti Consilio* Ord. serv. Norm. comm. cap. 3., necnon examinatoribus synodalibus.

57. *An apparitor multiplex salarium exigere possit, si diversa vadimonia unica et eadem vice deferat?* — Ex lege naturali in se sola spectata affirmandum videtur, quia eamdem praestat utilitatem singulis eum requirentibus, quam si pro uno solo iter et operam susciperet. Ita S. Lig. H. A. tr. 13. n. 68., etc. Ex iure civili hoc prohibetur. Attamen, usus invaluit, sciente et vidente Gubernio, ut advocati et procuratores ita rem componant, ut pro singulis vadimoniis apparitores idem fere pretium habeant. — Lugo d. 37. n. 138.

58. *An lictores et apparitores sententiam exsequi debeant, si ea iniusta sit?* — Affirmative, si ipsi tantum *putent* sententiam esse iniustam. Ipsi enim iudices non sunt, et secus agentes iudicis officium sibi usurparent. Id praeterea gravissimo detrimento esset publico bono. — R. Negative, imo non possunt, si sententia sit *evidenter iniusta* et eam exsequi sit intrinsece malum, ut hominem innocentem, neque reum probatum, occidere. — Controvertitur, si, licet sententia sit iniusta, eam tamen exsequi intrinsece malum non sit, ut condemnato bona extorquere, ut publicentur. Negandum videtur, quia uti iudex condemnare non potest innocentem, neque probatum nocentem, ita neque apparitori licet eius sententiam iniustam exsequi. Affirmat vero

D'Annib. ed. 3.ª p. 2. n. 592., quia praevalet damnum reipublicae. Hoc quidem valet, cum sententia, licet materialiter iniusta ex parte rei, est tamen saltem formaliter iusta ex parte iudicis, quia nempe iudicialem formam et rectum processum servavit.

Haec de praesenti quaestione habet Ang. Doct. 2. 2. q. 64. a. 6. ad 3. « Minister iudicis condemnantis innocentem, si sententia *intolerabilem* errorem contineat, non debet obedire: alias excusarentur carnifices, qui martyres occiderunt. Si vero non contineat *manifestam* iniustitiam, non peccat praeceptum exsequendo: quia ipse non habet discutere superioris sententiam; nec ipse occidit innocentem, sed iudex, cui ministerium exhibet ». — C. *Pastoralis* § *Quia vero de Off. et pot. iud. deleg.*

VI. — DE ACCUSATORIBUS

59. *Quid accusator? Quid denuntiator? Quotuplex denuntiatio sit?* — *Accusator* dicitur, qui in causis *criminalibus* crimen defert iudici, atque ab eo vindictam ob bonum commune postulat, et simul obligationem crimen obiectum probandi suscipit. In causis vero *civilibus,* qui velut pars laesa adversarium ad iudicem compellit, non *accusator,* sed *actor* dicitur. *Accusator* differt a *denuntiatore,* qui superiori vel iudici crimen defert, nec tamen obligationem illud probandi subit.

Denuntiatio duplex est, alia *iuridica,* alia *evangelica.* Prior est delatio facta superiori, tanquam *iudici;* ut, cognita causa, ex iudicio procedat, eiusque scopus est delinquentis punitio et bonum aliorum, praesertim commune, quod ex improborum punitione redundat, et etiam ipsius denuntiantis. Posterior est delatio facta superiori, uti *patri,* eiusque scopus non est *punitio,* sed *emendatio* proximi, seu bonum denuntiati, paterna intercedente superioris admonitione, ex qua propter ipsius auctoritatem certior speratur emendatio. — Quando denuntiatio fiat Superiori, tanquam *patri,* non potest ipse ut *iudex* procedere.

Denuntiatio iuridica fieri potest *iudicialiter,* servatis debitis formis, et *extraiudicialiter,* simpliciter rem superiori manifestando, et eius prudentiae committendo quid fieri oporteat. Ad eandem ea pertinet virtutem, ad quam iudicis vindicatio spectat, ad iustitiam nempe

legalem. — L. 235.; S. Th. 2. 2. q. 68. a. 1. 2. c. ad 3., s. q. 62. a. 3. ad 6. Quodl. 1. a. 16., Quodl. 11. a. 13.

60. *Quinam accusare prohibeantur?* — *Ex iure naturali,* regulariter loquendo, accusare prohibentur infames, maioribus criminibus inquinati; eorum enim testimonium nullius esse potest auctoritatis; inimici; quia rationabiliter praesumitur accusationem procedere ex affectu vindictae; filii contra parentes, uxor contra maritum; id enim pietati repugnat, nisi de damno communi imminenti agatur, vel de damno proprio aut alieno, quod aliter vitari non possit. Hi quoque a testimonio ferendo repelluntur. — L. 236.

Ex Iure Canonico arcentur ab officio accusatoris clerici in iudicio saeculari, *praesertim in causa sanguinis.* Excipe tamen, si accusent reum ad hoc ut proprium damnum praecaveant, vel ut sibi resarciatur; tunc potest clericus ac religiosus malefactorem accusare etiam coram iudice laico. Quod licet non solum in causa propria, sed etiam propriae ecclesiae, vel cognatorum ad quartum gradum, vel etiam domesticorum. Itemque, si aliter commune malum aut aliorum nequeat impediri, denuntiare debent delictum, etiamsi morte dignum sit. Debet tamen clericus et religiosus ad vitandum irregularitatis periculum praemittere coram iudice protestationem, se non agere ad vindictam, neque ad poenam sanguinis, bene vero ad solam sui, vel suorum defensionem et iustitiae triumphum. Quae protestatio si omittitur, etsi per oblivionem inculpabilem, adhuc irregularitas incurritur; quia oblivio excusat a culpa, non ab hac irregularitate, quae inducta est lenitatis causa. C. *Praelatis* 2. *de Hom.* in 6.°; L. 1. 7. n. 468. — Laici nequeunt accusare clericos, nisi clericus sit dilapidator bonorum ecclesiae, aut haereticus, simoniacus, sacrilegus, etc.; vel nisi laicus causam suam, vel suorum prosequatur, vel si damna sint in futurum aliis inferenda, ita ut aliter impediri non possint. Item nec clerici accusare possunt religiosos, qui tantum a religiosis eiusdem Ordinis accusari possunt. L. 238., l. 7. n. 468. — Haeretici non tolerati, et excommunicati accusatores esse nequeunt respectu fidelium, L. 238. — « Prohibentur communiter filii accusare parentes, subditi praelatos, servi dominos, item publici peccatores, ut colligitur ex variis Decretis... Hi tamen omnes possunt denunciare, quando crimen fuerit reipublicae perniciosum... Pro iniuria propria quilibet potest accusare. Reputatur autem quoad hoc iniuria propria, quae ad ipsum vel ad suos pertinet ». Lugo d. 38. n. 7. 10. — Decrett. *de Accusationib.*; S. Th. 2. 2. q. 68. a. 1. ad 1. 2., q. 70. a. 1. ad 3. a. 3.

Ex Iure Romano accusare prohibentur pupilli, impuberes, mulieres, magistratus, infames, proxime coniuncti, i. e. filii respectu parentum, fratres respectu fratrum, uxor respectu mariti, et converso. L. 1. seqq. *de Accusationibus et inscriptionibus.*

« Non est permissum mulieri publico iudicio quemquam reum facere ». L. 1. *de Accus. et Inscript.*

Ex C. I. Proc. poen. 41. 42. 98. 422. seqq. criminis denuntiatio a quolibet fieri potest Procuratori Generali, Procuratori regio vel alteri officiali politiae iudiciariae. Accusatio autem in iudicio a Procuratore generali sustinetur. Idem habetur *ex C. G. Proc. crim.* 22. 29. 30. 271. 284. 315.

61. *Quandonam teneatur quis accusare vel denuntiare? — Tenetur accusare,* vel *denuntiare,* sive iudicialiter, sive saltem extraiudicialiter, etiam *sine praemissa correctione fraterna:* 1.° *Quando agitur de communi damno vitando.* Crimina autem contra bonum commune sunt haeresis, rebellio, falsificatio monetarum, homicidia et furta ab assassinis aut viarum grassatoribus commissa, subornatio suffragiorum in electionibus ad publicas cathedras, magistratuum munera etc., peccatum religiosi damnum afferens religioni, etc. « Si crimen, ait A. D. 2. 2. q. 68. a. 1. c., fuerit tale, quod vergat in detrimentum reipublicae, tenetur homo ad accusationem, dummodo sufficienter possit probare, quod pertinet ad officium accusatoris; puta cum peccatum alicuius vergit in multitudinis corruptelam corporalem, seu spiritualem ». — Lugo d. 38. n. 2. 14., L. 236.

2.° *Si immineat grave damnum innocenti.* Caritas enim nos obligat, ut proximi damnum impediamus. Atqui id ex hypothesi fieri potest vel accusando, vel denuntiando. Erit ergo gravis obligatio accusationis, vel saltem denuntiationis faciendae. Eccl. 4., 9.; L. 236. — Nota « tamen, quod *non semper* est obligatio impediendi damnum innocentis per denuntiationem illius, qui damnum infert, si hic pati deberet aequale damnum, quia cum hic sit proximus, non est, unde nascatur obligatio hunc ita damnificandi in gratiam alterius; *non semper,* nam est obligatio si innocens tibi sit valde coniunctus, v. g., si sit pater vel filius tuus, aut si redundaret in commune damnum, aut si damnificator ex se debeat damnum illud subire ad liberandum innocentem ». La-Croix l. 2. n. 2. n. 219.

3.° *Si ad id a republica vel a privatis dominis stipendium quis accipiat,* ut sunt fiscales, aut custodes domorum vel agrorum, praepositi gabellarum, etc., iique etiam cum gravi suo incommodo tenentur. Obli-

gantur enim ex-quasi contractu et ex iustitia, non ex mera caritate. Alias tenentur ad restitutionem damnorum, quae reipublicae vel dominis ob omissionem accusationis vel denuntiationis obveniunt. L. 236. — Quin imo reos isti saepe etiam ex officio capere tenentur, eosque captos tradere magistratui puniendos. — An autem hi *teneantur etiam restituere valorem poenae seu mulctae,* si non denuntiant, alii ex S. Alph. 237. « affirmant valde probabiliter... quia, omittendo denuntiationem, ad quam tenebantur ratione officii, sunt causa, ut fiscus vel dominus non exigat poenam, ad quam ius habebat. Sed satis probabiliter negant (alii)... quia lex poenalis non intendit, ut fiscus, vel domini, mulctis ditentur, sed ut ipsi serventur indemnes, et transgressores puniantur. Indirecte autem et per accidens lex praebet ius, ut inde mulctae exigantur, sed post sententiam; nam ante illam neque fiscus, neque domini ad poenam ius ullum habent. Unde, licet fiscales non denunciando peccent contra iustitiam legalem, non autem peccant contra commutativam respectu ad mulctam; et ideo tantum tenentur resarcire damnum vectigalium, quae mercatores solvere debuissent ». Cf. 15.

4.° « Tenetur aliquando aliquis denuntiare, immo etiam accusare delinquentem, *si hoc sit necessarium ad vitandum, seu resarciendum damnum propriae familiae,* quae alias remaneret dehonorata, vel destituta alimentis ». L. 237. Id enim non tantum ex caritate sed ex pietate debetur.

5.° Obligatio adest denuntiandi *ex praecepto vel edictis praelatorum et superiorum.* Non tantum praelati ecclesiastici, verum etiam Principes saeculares sub variis poenis praecipere possunt, ut qui sciunt tale vel tale delictum illud statim manifestent. Et sic Pontificiae Constitutiones praecipiunt denuntiationem haereticorum, vel de haeresi suspectorum, sollicitantium in Confessione, vel exquirentium nomen complicis, denegata nisi reveletur absolutione, occultorum coryphaeorum sectarum, superiorum laicorum Institutorum, vel religiosarum superiorissarum, audentium inducere religiosos vel moniales seu *sorores* ad aperitionem propriae conscientiae, iusiurandum violantium praescriptum M. P. *Sacrorum Antistitum* et eiusdem iurisiurandi formulam nolentium subscribere, laedentium aut perterrefacientium denuntiantes ad S. Officium, Episcoporum a suis dioecesibus absentium, impedimentorum matrimoniorum et sacrorum ordinum, perniciosorum librorum. Ubi tamen haereses impune grassantur, non admodum urget haec obligatio denuntiandi haereticos, nisi aliorum pernicies timeretur, et denuntiatione impediri posset. L. l. 6. n. 993., l. 7. n. 214.-217.; Lugo d. 38. n. 17. seqq.; Lehmkuhl ed. 8.ª v. 1. n. 812.

Sine praemissa correctione fraterna, nempe nisi forte aliquis firmiter existimaret, quod statim per secretam admonitionem posset huiusmodi mala impedire ». S. Th. 2. 2. q. 33. a. 7. Equidem praecepto Domini monitionis praemittendae praecipue agitur de peccato, quod soli noceat delinquenti, vel in nos admisso, non de peccatis in communitatis detrimentum, vel in iudicio *ad iustitiam conservandam* puniendis. S. Th. 4. d. 10. a. 3. q. 1. ad 4.; Sanchez Cons. Mor. l. 6. c. 2. dub. 14. Nullam vero opus est monitionem praemittere, quoties prudenter timetur, ne reus monitus occultius peccet, et cum maiori reipublicae civilis vel christianae pernicie. — C. I. Proc. poen. 98. 101. 162. 172. 179. 286. 288.; C. G. Proc. Crim. 29. 30. 317. 321.

62. *Quandonam quis non teneatur accusare, vel denuntiare? — Non teneris,* posito etiam superioris praecepto, accusare vel denuntiare crimen: 1.° *Si delinquens emendatus sit, sine periculo recidendi, et parti laesae sit plene satisfactum, nec ullum periculum immineat aliis, nec crimen sit notorium.* Ratio, quia sine causa proximi infamia sequeretur. L. 239. 244.; Lugo d. 38. n. 23.; S. Th. Quodl. 4. a. 12., Quodl. 11. a. 13.

2.° *Si crimen noveris sub secreto naturali commisso,* tamquam consultor, advocatus, medicus, etc., nisi tamen is, qui secretum commisit, innocentem, vel rempublicam iniuste vexaret, nec vellet desistere. L. 239. 248.; S. Th. 2. 2. q. 70. a. 1. ad 2.. q. 68. a. ad 3., Quodl. 1. a. 15.

3.° *Si inde immineat grave periculum* vitae, honoris et rerum tuarum, nisi crimen redundet in damnum commune avertendum. Ratio, quia neque caritas neque positivum praeceptum obligat cum tanto incommodo. L. 236. 239. 248. — Lugo d. 14. n. 117., d. 38. n. 36.; Sanchez Cons. Mor. l. 6. c. 2. d. 22. n. 2.

4.° *Si etiam probare cogereris, nec posses.* « Si autem non fuerit tale peccatum, quod in multitudinem redundet, vel etiam si sufficientem probationem adhibere non possit, non tenetur ad intentandam accusationem; quia ad hoc nullus tenetur, quod non potest debito modo perficere ». S. Th. 2. 2. q. 68. a. 1. c.; L. 239.

5.° *Si delictum sit omnino occultum, nec vergat ullo pacto in damnum commune, aut privatum alicuius,* sed soli noceat delinquenti; laederetur enim eius ius ad famam. L. 248.; S. Th. Quodl. 1. a. 16. Quodl. 4. a. 12. — *Si* item *praescripta sit criminalis actio.* Cf. Enchir. Mor. ed. 4.ª pag. 172.

6.° « Dicendum quod homo non debet ad accusationem proce-

dere, *nisi de re omnino sibi certa*, in qua ignorantia facti locum non habeat ». S. Th. q. 18. a. 3. ad 1.

7.° *Semper ac delinquentes sint satis noti superiori, neque ex denuntiatione fructus ullus speretur,* licite omitti potest denuntiatio. Ratio, quia nemo tenetur facere rem inutilem. Omitti item potest denuntiatio, quando delictum quidem est contra bonum commune, non tamen adeo graviter nocivum, ut obliget ad accusandum; quando tibi vel tuis illata fuit iniuria, quam non teneris prosequi. Lugo de Iust. et Iur. d. 38. n. 5.; Sanchez Cons. Mor. l. 6. c. 2. d. 17. n. 2.; S. Th. q. 3. de Virtute a. 2. ad 7. Nemo vero tenetur denuntiare seipsum, cum nullo iure haec habeatur obligatio; nec socios sui criminis, cum hoc esset idem ac seipsum denuntiare. Verum, si quis *legitime* de crimine a iudice interrogetur, tenetur tam se quam socios denuntiare. L. 254. 238. — C. I. Proc. poen. 288.-290.

8.° *Potest* vero quis licite accusare et denuntiare *semper ac delictum aliquod publicum* est, licet *ratione sui* neque societati, neque alteri privatae personae damnum afferat, sed delinquenti tantum noceat. Ratio est, quia in tali casu nullum laeditur ius delinquentis ad propriam famam, et denuntiatio per se utilis semper est ad bonum commune ratione scandali, quod adest in ea delicti publicitate. Ac, si « multorum scandalum oriatur, iam peccatum non solum nocet illi, sed multis ». Quare potest tunc superior praecipere, ut peccatum illud manifestetur; et iusto intercedente superioris praecepto, non solum *potest* verum etiam *debet* quis crimen patefacere, et superiori obedire. S. Th. Quodl. 4. a. 12. — *Potest* etiam quis delictum iam commissum occultum denuntiare, *si probabiliter praevideretur damnum delinquentem aliis allaturum, vel eius crimen mox publicum evadendum.* Et ideo licet furem, homicidam, etc. denuntiare, etiamsi eius delictum occultum sit. S. Th. ib. Idem dicendum, si denuntiatio necessaria sit, ut recuperes rem tuam, licet iuri tuo cedere possis. — C. I. Proc. poen. 288.-290.; S. Th. 2. 2. q. 33. a. 7.; Roncaglia tr. 6. q. 4. de Eleemos. spirit. reg. in praxi obs. III.; L. 245., l. 6. n. 1000.

63. *Utrum, si quis sciat peccatum proximi, peccet mortaliter, referendo illud statim praelato suo?* — Ang. Doct. Quodl. 11. a. 13. ait: « Dico quod in his distinguendum est de conditionibus subditi et praelati. Nam si ego scio, quod frater per me corrigetur, tunc non debeo hoc denuntiare praelato. Si autem videtur, quod hoc melius fiat per praelatum, et praelatus nihilominus sit pius, discretus et spiritualis, non habens rancorem seu odium adversum illum subditum,

tunc licite potest hoc denuntiare sibi; et tunc non dicit Ecclesiae, quia non dicit ei sicut praelato, sed sicut personae proficienti ad correctionem proximi et emendam. Sed quia, propter conditiones diversas praelatorum et subditorum non potest in hoc dari generale iudicium: quia aliquando praelatus vel movetur ad odium adversus subditum, vel subditus non bene ferret verba praelati; ideo tenendum est hoc pro regula, quod in omnibus istis semper servanda est caritas, et quod melius et magis expedire videtur: et si hoc intendat, scilicet emendam proximi, et servet quantum potest bonum caritatis, tunc denuntiando non peccat; si vero denuntiet cuicumque personae hoc ex malitia, et ut proximus confundatur vel deprimatur, tunc denuntians sive accusans peccat mortaliter... Dicendum quod si statim aliquis referat praelato adhibens debitas circumstantias, et considerans magis expedire, non facit contra praeceptum Evangelii, quia non dicit hoc Ecclesiae, sed personae proficienti, ut dictum est, et ideo non peccat mortaliter ». — Suarez de Carit. d. 8. s. 6. n. 7.; Lugo d. 14. n. 117. seqq.

63.bis *Utrum subditus teneatur revelare praelato praecipienti crimen occultum fratris?* — « Dicendum, quod peccatum dupliciter potest esse occultum. Uno modo simpliciter; ita scilicet quod ad multorum notitiam nullo modo pervenit; et tale peccatum occultum nocet soli facienti; et ideo qui tale peccatum occultum fratris scit, solum hoc debet intendere, ut fratris peccantis salutem procuret; unde institutus est a Domino ordo correctionis fraternae, Matth. 18., ut primo quidem corripiat aliquis fratrem occulte peccantem inter se et ipsum solum; postmodum adhibeat duos vel tres testes; et tunc tandem, si non corrigatur, dicat Ecclesiae; contra quem ordinem si praelatus praecipiat, ut peccatum fratris occultum ei dicatur, non est obediendum, et ipse peccat praecipiendo: quia oportet Deo magis quam hominibus obedire, Act. 2. Si autem peccatum fratris non sit adeo occultum, quin per aliquas suspiciones in multitudinis notitiam veniat, unde multorum scandalum oriatur, iam peccatum non solum nocet illi sed multis. Et quia bonum multitudinis praefertur bono unius, ideo praelatus debet disquirere veritatem de facto, ut scandalum multitudinis vel cesset per poenam peccantis, vel per eius excusationem. Et ideo in tali casu potest praecipere scienti crimen fratris quod manifestet; et ille cui praecipitur, tenetur praelato obedire. Sic enim cum non sit omnino occultum crimen, pertinet ad iudicium praelati; et in hoc casu loquitur Decretalis, non autem in primo ». Quodl. 4. a. 12. Cf. C. *Accepimus* 16. *De Purgatione Canonica.*

VII. — DE TESTIBUS

64. *Quid et quotuplicis generis testes sint?* — *Testes* in genere sunt personae *idoneae,* quae ad fidem alicuius rei adstruendam adhibentur. *Idoneae* ex iure naturali, et ex iure positivo, habentes nempe conditiones a legibus requisitas. Non omnes enim per leges testari possunt. — Testes alii sunt *testamentarii,* qui in testamento; alii *instrumentarii,* qui in instrumento; alii *iudiciales*, qui in iudicio adhibentur. Testes dicuntur *contestes,* si concorditer deponant super eodem facto: *singulares,* si in testimonio non concordent, quia de diverso facto testantur. — Decrett. *de Testib. et Attestationib.;* C. L. 2506. seqq.; S. Th. 2. 2. q. 70. a. 2. ad 2.; Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 41.

Testis esse potest ex propria scientia, de visu, de auditu.

Ex Regulis servandis in iudiciis S. R. Rotae tit. 4. c. 2. § 114. ad personas testium quod attinet non habentur absolutae inhabilitates. Ex Cod. Ital. Proc. civ. art. 236. crim. 285. 286. excluduntur a testimonio ferendo stricte consanguinei et affines, necnon minores quatuordecim annis.

Testes septimae manus, in causis matrimonialibus, sunt septem ex utroque latere propinqui. Utraque pars indicat septem sibi sanguine vel affinitate coniunctos, si fieri possit, sin minus septem vicinos bonae famae. Hi quatuordecim testes interrogandi a iudice sunt, utrum perspectam habeant religionem et honestatem illius coniugis, ut propterea sibi verosimile sit, ac credant eum vera dixisse. S. C. C. Instr. 22. Aug. 1840., 1034.

65. *Quaenam sit testandi obligatio?* — Nemo tenetur *ex iustitia commutativa* sponte se offerre ad testificandum; nisi sermo sit de illis, qui ex officio tenentur accusare. Ratio 1.[1] est, quia non quilibet civis contractum habet cum societate testificandi. Ratio 2.[1] est, quia isti ratione officii assumpti quasi-contractum ineunt cum societate. Hinc testis, qui se abscondit, ne citetur a iudice, vel qui post citationem fugit, vel qui comparens veritatem tacendo occultat, inquiens, se eam nescire, cum reapse sciat; licet peccare possit, et graviter in re gravi, contra caritatem, iustitiam legalem et obedientiam, ut ex dicendis constabit, minime tamen peccat contra iustitiam commutativam, adeoque ad restitutionem minime tenetur. L. 270.

Potest quis teneri ad testificandum *ex caritate, ex iustitia legali, ex obedientia.* Ratio 1.[1] est, quia si agatur *de bono privati,* tenetur

quis ex caritate erga proximum, gravem iniustitiam impediri si possit ipse testimonio suo innocentem facile liberare. Ratio 2.[i] est, quia si agatur *de bono communi,* cum quaelibet pars teneatur prospicere incolumitati totius, obligatio adest ex iustitia legali accusandi, et denuntiandi crimen reipublicae perniciosum, si alia via damnum publicum impediri non possit. Porro *crimen reipublicae perniciosum* est, quod *directe* et *immediate* est contra bonum commune, ut haeresis, proditio civitatis, etc. Ratio 3.[ii] est, quia si adest superioris seu iudicis praeceptum, tenetur quis obedire *superiori legitime praecipienti,* nisi ratio adsit sufficienter excusans. Hinc testis legitime citatus tenetur coram iudicibus se sistere, iuramentum iure praescriptum emittere, integre veritatem et nihil praeter veritatem dicere, et deinde postulatis simpliciter iuxta conscientiam respondere. Quare testis falsum testimonium ferens, cum sit periurus, et contra iustitiam agens, et mentiens, peccat mortaliter. — S. Th. 2, 2. q. 70. a. 1. 4.; L. 264.; Decrett. *de Testib. cogend. vel non;* C. I. Proc. poen. 172. 292. 295. 305. 312.; C. G. Instr. crim. 317. 319. 321.

66. *Cuiusnam rei testimonium proferendum sit?* — Nemo testis intelligitur, nisi eius facti, *quod ipse scit.* Quare ea solum proferre debet, quae ipse suis sensibus percepit, hoc est enim *scire,* non quae ipse putat, credit, nec quae ab aliis accepit, nisi de his nominatim interrogetur. — S. Th. 2. 2. q. 70. a. 2. ad 2., a. 4. ad 1.; L. 268.

67. *Quandonam iudex legitime non interroget?* — *Iudex legitime non interrogat,* ita ut quis veritatem manifestare non teneatur: 1.° *Quando non fuerit quis legitimo praecepto, servato iuris ordine,* tamquam testis citatus, vel *iudex non sit legitimus,* ut per se patet. L. 273.; S. Th. 2. 2. q. 70. a. 1. — 2.° *Quando formam iudicialem non servat,* uti si interroget sine previa accusatione, saltem virtuali, etc. Ratio est, quia non aliam habet potestatem interrogandi, nisi secundum legis praescripta. Accusatio autem virtualis habetur quando adest notorietas criminis, aut talia criminis indicia, ut probabiliter negari haud possit. L. 199. 266. 267. 272. 273.; S. Th. 2. 2. q. 70. a. 1. — 3.° *Quando in causa criminali delictum reapse non adfuit, vel est omnino occultum, vel adhuc non adsit semiplena probatio delicti,* neque ullum commune et privatum alterius damnum imminet ex reticentia delicti. Ratio est, quia secus reum diffamaret, absque ullo iure; iudex enim in iudicio instruendo non nisi ex scientia publica delicti procedere potest. L. 199. 201. 273.; S. Th. 2. 2. q. 70. art. 1. *Adest* autem *semiplena probatio,* cum adest, ait S. Alphonsus

266., « unus testis de visu, vel auditu proprio, vel si adest notorietas, aut infamia criminis, vel indicia evidentia, vel si accusator se offerat ad delictum pluribus testibus probandum (alias, etiamsi plures testes adsint de aliquo crimine, nemo eorum teneretur crimen revelare); omnia haec enim aequivalent semiplenae probationi; qua interveniente delictum non dicitur amplius secretum, ideo iudex tunc habet ius, ut testis veritatem manifestet... Ut testis autem teneatur tunc respondere, requiritur, ut infamia, vel semiplena probatio, vel indicia, ut supra, sint iam probata, et a iudice testi manifestentur; nisi constet iudicem esse probum, et asserit se legitime interrogare ». — S. Th. Quodl. 4. a. 12., 2. 2. q. 33. a. 7.; C. I. Proc. poen. 85. 286. 288.; C, G. Instr. crim. 322., C. G. poen. 378.

Haec quoad substantiam eadem valent Recentiore Iure. Nam nullus in praesenti damnatur et citatur, nisi saltem plura adsint indicia; et plures regulariter adesse solent testes, licet eorum numerus non determinetur, et unus tantum testis sufficiat.

In causa criminali : nam in causa civili, in qua ageretur de *culpa* mere *civili,* testis legitime tunc interrogaretur, et veritatem dicere deberet circa factum commissum, continens iuridicam culpam, si nempe vere commissum fuerit, quamvis sine ulla theologica culpa.

68. *Quaenam sint rationes sufficienter excusantes a testando, etsi iudex legitime interroget?* — Sunt sequentes : 1.° *Si scias rem ex confessione,* et non aliunde. 2.° *Si accepisti sub secreto naturali commisso,* ut consiliarius, advocatus, medicus, etc., modo tamen non sit necessarium ad *magnum* reipublicae vel proximi malum avertendum; tunc enim licet tale secretum detegere, etiamsi iurasses te nulli dicturum, quia tale iuramentum non obligat, cum iure naturae tenearis ad contrarium. S. Th. 2. 2. q. 68. a. 1. ad 3., q. 70. a. 1. ad 2. — 3.° Si ex testimonio tibi vel tuis immineat notabile damnum: nisi tamen damnum publicum vel privatum alienum prevaleat. Unde communiter non teneris testari contra consanguineum. Struggl de 4.° Praec. q. 2. n. 3., de Virt. Relig. q. 3. n. 16. seqq. *Ex ipsa lege* testari non tenentur stricte *consanguinei, et qui ex officio ad secretum tenentur.* — 4.° *Si a viris non sat fide dignis accepisti;* tunc enim potes te habere, ac si nihil scires. — 5.° *Si factum intellexisti per iniuriam,* verbi gratia aperiendo litteras, cogendo alium ad revelationem, etc. Excipe, nisi circumstantiae tales sint, ut etiam per vim possis tibi notitiam comparare. — 6.° *Si alter in facto non peccaverit,* vel propter ignorantiam, vel quia rem aliquam accepit in oc-

cultam compensationem debiti; ex quo, tamquam de fure, inquiratur. Ratio est, quia mens iudicis est inquirere de delicto. Idem valet pro reo. Cf. n. 61. — L. 248. 268. 273., l. 3. n. 161. n. 334.; C. I. Proc. poen. 287. 288.; C. G. Instr. crim. 322.; C. G. Poen. 378.; C. L. 2511.

69. *An periurus ad damnorum reparationem teneatur? — Qui sciens falsum testatus est, per quod alteri fuit efficax causa damni,* tenetur ad impeditionem, vel reparationem omnium damnorum, quae causantur. Item tenetur suum testimonium revocare cum pari suo damno, et periculo etiam vitae, si reus de ea periclitetur, et putetur revocando aliquid effecturus. Ratio est, quia in damno aequali potius habenda est ratio innocentis. — *Sciens;* quia, si ex ignorantia, inadvertentia, aut oblivione inculpabili falsum sit testatus, etsi teneatur damnum impedire, si possit, non tenetur tamen ad restitutionem, etiamsi reus damnetur. Ratio est, quia neque tenetur ex re accepta, neque ex delicto. Idem dicendum foret probabilius, etiamsi venialiter peccasset. — *Causa efficax,* quia, si a parte rei falsum illud testimonium nihil effecisset, v. g. quia per falsa testimonia aliorum iam tota causa damni erat data, ita ut iudex ex hoc testimonio nihil fuerit motus, ad nihil tenebitur. — L. 269.

An etiam ad reparationem damni erga fiscum teneatur, qui proventu mulctae privatur propterea quod reus falso testimonio absolvatur, controvertitur. Sunt qui negant, quia iudex non tenetur illud damnum reparare. Ergo neque testis, sed alii affirmant; quia fiscus illius mulctae proventu privatur iniquo et iniusto medio, *mendacio damnoso.*

70. *An testis teneatur revelare crimen omnino occultum, quod ipse solus novit?* — R. Negative, *per se loquendo,* et praescindendo ab aliis circumstantiis, si agatur vere *de crimine omnino occulto,* seu secreto. Ratio, quia iudex non potest in reum inquirere, nisi aliqua saltem infamia, vel publicus rumor, vel alia indicia praecesserint. S. Th. Quodl. a. 16., Quodl. 4. a. 12., Quodl. 11. a. 13. Ergo testis non tenetur, crimen *omnino occultum,* quod ipse solus novit, manifestare. — Quod autem leges modernae, non duos testes ut antiquum Ius, L. 9. *de Testib.* C., sed unum tantum testem necessario exigant, nihil contra evincit: nam huiusmodi leges semper supponunt, crimen societati nocivum, periculum continuatum pro futuro, etc. — Nimis clara hac in re est sententia A. D. 2. 2. q. 70. a. 1.: «Si requiritur testimonium alicuius subditi auctoritate superioris... non est

dubium, quin teneatur testimonium ferre in his, in quibus *secundum ordinem iuris* testimonium ab eo accipitur; puta *in manifestis, et in his de quibus infamia praecessit.* Si autem exigitur ab eo testimonium in aliis, puta *in occultis, et de quibus infamia non praecessit, non tenetur ad testificandum* ». — Et 2. 2. q. 33. a. 7. ad 5.: « Praelatus non est iudex occultorum, *sed solus Deus;* unde non habet potestatem praecipiendi aliquid super occultis, nisi in quantum per aliqua indicia manifestantur, puta per infamiam, vel per aliquas suspiciones, in quibus casibus potest praelatus praecipere eodem modo, sicut et iudex saecularis vel ecclesiasticus potest exigere iuramentum de veritate dicenda ». — Roncaglia tr. 15. q. 1. c. 1. qu. III. r. III.; S. Th. 2. 2. q. 68. a. 1. ad 3.; C. I. Proc. poen. 60. 84. 85. 98. 101. 172. 179. 288.

Per se loquendo; « quaedam enim peccata occulta sunt, quae sunt in nocumentum proximorum vel corporale vel spirituale... (In his) oportet statim procedere ad denuntiationem, ut huiusmodi nocumentum impediatur ». S. Th. 2. 2. q. 33. a. 7.

« Dicendum, quod de illis, quae homini sunt commissa in secreto per confessionem, nullo modo debet testimonium ferre, quia huiusmodi non scit ut homo, sed tanquam Dei minister: et maius est vinculum sacramenti quolibet hominis praecepto. Circa ea vero, quae aliter homini sub secreto committuntur, distinguendum est. Quandoque enim sunt talia, quae statim cum ad notitiam hominis venerint, homo ea manifestare tenetur; puta si pertinent ad corruptionem multitudinis spiritualem, vel corporalem, vel in grave damnum alicuius personae, vel si quid aliud est huiusmodi, quod quis propalare tenetur, vel testificando, vel denuntiando. Et contra hoc debitum obligari non potest per secreti commissum, quia in hoc frangeret fidem, quam alteri debet. Quandoque vero sunt talia, quae quis prodere non tenetur. Unde potest obligari ex hoc, quod sibi sub secreto committuntur. Et tunc nullo modo tenetur ea prodere, etiam ex praecepto superioris: quia servare fidem est de iure naturali. Nihil autem potest praecipi homini contra id quod est de iure naturali ». S. Th. 2. 2. q. 70. a. 1. ad 2. « Dicendum, quod revelare secreta in malum personae, est contra fidelitatem, non autem si revelentur propter bonum commune, quod semper praeferendum est bono privato. Et ideo contra bonum commune nullum secretum licet recipere. Nec tamen omnino est secretum, quod per sufficientes testes potest probari ». S. Th. 2. 2. q. 68. a. 1. ad 3. — Et in qq. quodl. haec item habet Angelicus Doctor speciatim quoad religiosos. « Est enim aliquod se-

STUDIO ADDICTUS
Province of Holy Cross

cretum, quod illicitum est celare; sicut quod in periculum vergit aliorum, quibus aliquis cavere tenetur; unde et in iuramento fidelitatis continetur, quod huiusmodi servi secreta debeant dominis revelare. Ad praeceptum ergo praelati tenetur religiosus tale secretum pandere, etiam si promisit se non revelare, dicente Isidoro: *In malis promissis rescinde fidem;* nisi forte in confessione audierit, quia tunc nullo modo esset revelandum. Est autem aliud secretum quod de se celari potest sine peccato, et tale secretum religiosus nullo modo praelato praecipienti pandere debet, si sit fidei suae commissum: peccaret enim frangendo fidem commisso ». Quodl. 1. a. 15.

VIII. — DE REIS

71. *Quid reus?* — *Reus* a re debenda, in civilibus a re, quae petitur et debetur, vulgo *convenuto,* in criminalibus, qui crimen admisit, a poena luenda, vulgo, *prevenuto,* appellatur. Is autem est, qui in ius convenitur. — Uti *actor* libello oblato rem exponit quae petit; ita reus ei respondet, et, responsione negativa rei praestita cum animo litigandi, lis dicitur *contestata.* Si contumaciam reus exhibeat, lis habetur *contestata* absque ulla eius responsione. Et iudex tunc testes et probationes audit. Actus autem rei, quibus actionem excludit, *exceptiones* dicuntur.

72. *An teneatur reus suum crimen fateri?* — Iudex tenetur reo manifestare *statum causae,* et quae sint indicia, quomodo probetur delictum, etc., ut reo constet, *an legitime interrogetur,* quia secus reus non tenetur respondere, et seipsum honore, aliisve bonis, quae bona fide possidet, spoliare. L. 273.; S. Th. 2. 2. q. 69. a. 2., Quodl. 5. a. 16. — Reus, *si non interrogetur legitime,* non tenetur fateri suum crimen, sed potest iudicem eludere vel ambiguis verbis, vel etiam negando, cum aliqua restrictione, et in bono sensu, ut mendacium absit. Ratio est, quia tunc iudex non habet ius interrogandi, aut obligationem imponendi reo. Secus vero, *si legitime interrogetur,* adeoque in processu inquisitorio, Romano Iure, dummodo delictum saltem semiplene probatum fuerit, idque accusatus ex processualibus sciat tabulis. L. 272.; S. Th. 2. 2. q. 69. a. 1. — Hinc ordinarie rei non tenentur in praesenti crimen suum manifestare, quia interro-

gationes fiunt ante iuridicam probationem. Praeterea iuxta modernos Codices nemo iuridice potest compelli ad ferendum testimonium contra seipsum in re criminis. Unde iuramentum reo non defertur. Insuper id certe non debet in processu accusatorio, qui in praesenti servatur, publico magistratu accusante. Ac quamvis crimen sit sufficienter probatum, quamdiu iurati sententiam non tulerint, reus semper sperare potest habituram vim in animum iuratorum suam criminis denegationem. — Nec tenetur *si dubitet,* an iudex legitime interroget; quia non tenetur parere cum gravi suo damno, nisi constet, superiorem posse praecipere. Ratio, quia reus possidet suam vitam et famam; unde in dubio habet ius eam servandi, usquedum constet de legitima interrogatione. L. 273. Cf. 67. — Decrett. *de Confessis.*

73. **Nota**: Responsio illa: Non sum reus, mendacium non est; nam ex omnium consensu significat, reum nolle crimen fateri. L. l. 3. n. 156.

74. *An teneatur reus fateri crimen iudici legitime interroganti cum timore magnae poenae?* — Affirmat S. Th. 2. 2. q. 69. a. 1. ad 2., quam sententiam communiorem et probabiliorem dicit S. Alph. At satis probabilis sententia est, quae « negat teneri reum crimen suum revelare... Aliud est de causis, in quibus agitur de poena ecclesiastica, quae est *medicinalis* ». L. 274., l. 4. n. 156. Excipe etiam, modo grave damnum publicum aut alterius privatum ex silentio non immineat. L. 274. Ubi advertendum est, damnum reipublicae, si agatur de periculo mortis subeundae, intelligi debere non qualecumque, sed *maximum.* Ut enim ait Lugo, « lex humana non nisi rarissime et propter maximum reipublicae damnum potest obligare subditum cum periculo vitae: in praesenti autem est certissimum illud periculum ». — Ratio autem huius secundae sententiae est, nam neque naturali iure cogitur fateri, neque lege humana cogi potest seipsum prodere, et velut ensem adversario tradere, quo necetur, cum non obligetur in casu ad actum heroicum, quamvis aliunde legitime interrogetur. Neque vero de facto talis in praesenti adest lex. — Ratio vero prioris sententiae est e contra, « quia quando aliquis *secundum ordinem iuris* a iudice interrogatur, non ipse se prodit, sed ab alio proditur; dum ei necessitas respondendi imponitur per eum, cui obedire tenetur ». S. Th. l. c. *Secundum ordinem iuris,* unde patet hanc sententiam, procedere secundum Ius Romanum, quo interrogabatur reus post indicia criminis data quae semiplenam probationem constituebant, et tunc tenebatur respondere crimen confitendo. — Cf. 67.

75. **Nota:** « Regula quod reus non tenetur fateri *veritatem occultam* iudici interroganti, sine semiplena probatione, currit tantum in causis criminalibus, non in civilibus ». L. 1. 3. n. 388.; S. Th. 2. 2. q. 69. a. 2., Quodl. 5. a. 16. — Potest reus a iudice interrogatus socios criminis manifestare; quia hoc, per se loquendo, semper expedit bono publico. Ac quando ipse crimen suum fateri tenetur, etiam socios criminis manifestare tenetur. Ac complices reus denuntiare tenetur, etiamsi non interrogetur, quando agatur de delicto, quod eam exigat denuntiationem, etiam cum gravi damno proprio. — Cf. Frassinetti Comp. ed. 6ª. n. 304.

76. *An reus crimen fateri debeat post sententiam latam, quod ante iniuste negavit?* — R. Negative, quia, finito iudicio, finitur obligatio rei. Immo probabile est, nec ante sententiam ad id teneri, etiamsi adhuc sit in potestate iudicis, donec iterum interrogetur. Ratio, quia iustitia legalis obligat tunc tantum, cum iudex interrogat; nisi iudex tempus ad respondendum praescribat, nempe si praecipiat, e. g., ut reus infra mensem veritatem dicat, et mensis adhuc duret. L. 274.

Poenae vero luendae nec post sententiam latam reus cogitur sese offerre, neque ei exequendae sponte sua cooperari. A naturali enim aequitate alienum est, ut idem sit reus et vindex. Idque durum omnino esset et nonnisi ad illaqueandas animas utile esset.

77. *An graviter peccet, qui ad evitanda tormenta gravia mentiatur, falsum sibi crimen imponens, per quod sit morte plectendus?* — R. Probabiliter mortale non est. Ratio, quia nemo tenetur vitam servare cum tanto cruciatu, qui morte ipsa durior videatur. L. 274. 275.

78. **Nota:** « Si ex illa falsi criminis confessione grave damnum aliis sequitur, v. g., bonum reip., aut fama religionis, vel familiae notabiliter laederetur, aut aliqui ideo in haeresim lapsuri essent, quaevis potius tormenta perferenda essent ». Attamen, si illa criminis falsa confessione sequeretur dumtaxat infamia alterius, non teneretur post factum « se revocare ad reparandam alienam infamiam, se denuo exponendo ad sustinenda illa gravia tormenta, quia nemo tenetur famam restituere cum tam longe graviore suo damno ». L. 276. 275.

79. *An ad infirmandam testium fidem liceat, sive actori sive reo, detegere occulta eorum crimina? Et an peccet graviter, si falsa crimina eis imponat?* — R. Ad 1.um Negative, *si id inutile sit defensioni.* Ratio, quia non nisi ex iure defensionis id licere potest. — Affirmative, *si id necessarium et utile sit defensioni et falsum illi testentur.*

Ratio, quia ius propriae famae defendendae praevalet iuris alterius famae. — *Si id necessarium et utile sit defensioni, sed verum illi testentur,* alii affirmant, alii negant. Ratio *affirmandi,* quia unicuique ius est ostendere testes contra se agentes, minus idoneos esse; et semper reus successum apud iuratos sperare potest. Nemo vero tenetur cum suo gravi damno famam proximi servare. S. Th. 2. q. 73. a. 2. Ratio *negandi,* quia reus non uteretur iusta defensione, cum testis necesse habeat testimonium ferre, nisi sit voluntarius. Cf. Lug. d. 40. n. 23.; Less. L. 2. d. 31. c. 1. Id licitum affirmat S. Alph. 272., « dummodo hoc sit absolute necessarium ad suae innocentiae defensionem; item dummodo alias reus non leve, sed grave damnum sit passurus, licet maius damnum eveniat accusatori vel testi ».

R. Ad 2.um Affirmative, idque constat ex pr. 44. d. ab Innoc. XI. Ratio est, quia talia mendacia dicere in iudicio est contra bonum commune, cum sit pervertere omnem iustitiae ordinem, et ideo illud quisque praeferre debet privato bono, etiam propriae vitae. L. ib.; S. Th. 2. 2. q. 69. a. 2.; Lugo d. 40. n. 26.

80. *An innocens inquisitus possit se defendere contra eos qui volunt eum comprehendere?* — Casus practicus esse potest praesertim tempore anarchiae vel tyrannidis, et affirmative communiter respondetur; cum sit iusta sui defensio, si iniustum vere sit mandatum capiendi, neque consequenter adsit hallucinationis periculum, et absit scandali aut publicae perturbationis periculum.

Idemque communiter etiam affirmatur, post latam sententiam, si iniusta sit sententia sive formaliter, sive verius materialiter tantum, dummodo iterum manifesta sit iniustitia et periculum absit hallucinationis et scandali. Si enim sententia est formaliter iniusta, *iudicium* non est; si materialiter, non est *iustitia;* haec enim in re est, non in apparentia. In primo casu iudex sententiam quasi iudex non dicit, quia excedit fines mandati. In altero ipsa innocentia condemnatum tuetur. — Verum, servato iuris ordine, in foro externo, per se loquendo, servanda est; nam quoad iudicem pertinet iusta est, nec sine contemptu publicae potestatis violatur. — S. Th. 2. 2. q. 69. a. 4.; S. Alph. 279. 281.; Kenrick tr. 3. n. 112.; Frassinetti Comp. etc. ed. 6.^{a} nota 98.; D'Annib. ed. 3. p. 2. n. 601.; Lugo d. 40. n. 38. seqq.; Cf. 81.-83.

81. *An liceat interficere falsos accusatores et testes, necnon iudicem, a quo iniqua immineat sententia, si alia non sit via damnum vitandi?* — R. Negative. Est haec, pr. 18.^{a} d. ab Alex. VII. Ratio huius damnatae propositionis est, quia nimis generalis est. Agitur in

ea de *qualibet* sententia iniqua, quae damnum non semper affert, quod merito comparari possit morti falsi accusatoris, testis, iudicis. Nec distinguitur inter *iniustitiam* et *iniustitiam;* quia innocens ; quia non servatus legitimus processus ; vel ob utrumque. Agitur de quolibet iudicio sive *legitimo,* sive *usurpato,* tempore tyrannidis, anarchiae, etc. Agitur de sententia *danda,* non *data* iam. Insuper arbitrium cuilibet relinquitur iudicandi quod non sit aliud medium, et ius quilibet sibi diceret. Unde propter periculum hallucinationis et propter scandalum, vel propter alterutrum numquam licet praefatas personas occidere. Neque vero cruenta defensio esset, in casu, *contra actualem aggressorem,* contra quem dumtaxat licita est, cum nullo pacto agatur de executione actuali iniustae sententiae. L. 279.

82. *An reus, qui vere deliquit, possit a carcere fugere?* — R. Affirmative, si nondum reus ad poenam sit sententia damnatus, quia nemo ante sententiam tenetur solvere poenam ; et quia tunc non *ipse* iubetur *manere* in carcere, sed *ministri* iubentur eum in carcere *detinere.* — R. Affirmative, etiamsi reus sit iam sententia damnatus ad mortem, aut aliam gravem poenam, modo illi carcer non sit assignatus ad poenam, sed ad custodiam. « Ratio, quia sententia non damnat reum ad non fugiendum, sed tantum ad non resistendum ministris, cum sententiam exsequuntur ». L. 280. — Si carcer sit iam per sententiam assignatus ad poenam, affirmant Busembaum aliique ; et sane reus non tam condemnatur, ut ibi *sponte maneat,* quam ut *detineatur.* S. Th. 2. 2. q. 69. a. 4. ad 2. Communius vero negant reo licere a carcere etiam perpetuo fugere, quia in exsecutione sententiae iustae tenetur utique reus obedire. Excipiunt tamen plures, si poena esset valde dura, quia videtur supra vires humanas aliquem obligari ad se non liberandum, cum possit, sine ulla vi et resistentia contra ministros iustitiae. L. 279.-282. — Sane, licet teneatur reus ad iustam poenam subeundam, quam ob commissum crimen iuste iudex decreverit, nec possit eam absque peccato declinare ; omnes tamen poenae ita a lege statuuntur, et a indice decernuntur, ut irrogandae sint a iustitiae ministris. Nulla igitur vi in istos adhibita, et publico ordine minime perturbato, reo licet citra peccatum poenae se subducere.

83. **Resolves** : « Regulariter reo licet fugere, etiamsi custos carceris grave damnum inde passurus sit, quia utitur suo iure, et nulli facit iniuriam ; nisi tamen caritas aliud suadeat, ob damnum custodis praeponderans. Multo magis licet fugere, ne capiatur ; vel etiam a ministro apprehendente se excutere ; non tamen illi vim inferre, vulne-

rando, percutiendo, etc. Licet etiam, saltem in foro conscientiae, custodes decipere, tradendo, v. g., cibum, et potum, ut sopiantur, vel procurando, ut absint: item vincula, et carceres effringere, quia, cum finis est licitus, etiam media sunt licita. Et licet alii captivi per effractum parietem simul elabantur, non tenebitur de damno; quia tantum est eius causa per accidens, cum iure suo utatur ». L. 281.-282., l. 2. n. 380.; Struggl. tr. 3. q. 2. n. 45. Reo tamen non licet custodem pecunia corrumpere, quia illius peccato cooperaretur, sui nempe officii praevaricationi. L. 282.

84. *An aliis licitum sit reo fugam suadere; eam expedire; instrumenta suppeditare, quibus ipse reus sibi illam expediat; exceptis custodibus, apparitoribus, etc.?* — *Si hoc alteri perniciosum futurum sit,* ne *suadere* quidem licet; secus licet eam *suadere,* et consilio reum instruere, quoties huic licitum est eam arripere. — *Expedire* omnino non licet. Quare carcerem effringere non licet. Est enim contra publicum rerum ordinem et quietem. Continua esset contentio inter cives et publicae iustitiae exsecutores. — *Suppeditare,* quae necessaria sunt, ut ipse reus sibi eam expediat S. Alphonso 283. probabile est, Lugoni d. 40. n. 56. probabilius. Licite enim ab aliis datur illud, quo ii licite utuntur. — Struggl. l. c. n. 46.; Elbel de Legib. 311. 313.; Kenrick tr. 8. n. 136.; Frassinetti Comp. ed. 6ª. n. 304. Cf. hic 83.

85. *An reus iuste damnatus ad mortem teneatur fugere e carcere si possit?* — Prima sententia affirmat, quia alias videtur esse sui ipsius homicida. Secunda sententia longe verior et tenenda negat. Ratio, quia quamvis reus non possit facere actum immediate tendentem ad mortem, et sua mutilare membra, e furca se deiicere, venenum potare, etc., licent tamen ei actus mediati, ut ascendere scalam furcae, extendere collum ad patibulum, et sic in carcere manere; maxime, si iustum finem habeat, ut crimini satisfaciat, ut sua punitio aliis ad exemplum prosit. L. 281.; Struggl. l. c. n. 43.

86. *Quid appellatio; quandonam interponenda: et an liceat semper ad superiorem iudicem appellare?* — R. Ad 1.um *Appellatio* est a iudice inferiore ob gravamen illatum vel inferendum ad superiorem iudicem provocatio. Infra definitum a legibus tempus interponenda est. Appellatione interposita, lata sententia ipso iure suspenditur.

R. Ad 2.um Ex C. I. proc. civ. 585., C. G. proc. civ. 443. terminus appellationis duorum mensium est. Appellatione, tempore statuto, non interposita, sententia transit in rem iudicatam, nec amplius appellationibus impugnari potest. Res iudicata pro veritate accipitur.

L. 207. D. *de Reg. Iur.* — Ex Lege propria S. R. Rotae Can. 33. « Si sententia rotalis confirmatoria sit alterius sententiae sive rotalis, sive alius tribunalis, habetur res iudicata, contra quam nullum datur remedium, nisi per querelam nullitatis, vel per petitionem restitutionis in integrum, coram supremo Apostolicae Signaturae tribunali. — Si duplex sententia conformis non habeatur, a sententia rotali, ab uno turno lata, datur appellatio ad turnum proxime sequentem, iuxta canonem 12., intra tempus utile dierum decem ab intimatione sententiae, ad tramitem iuris communis ». A. A. S. v. 1. p. 29.

R. Ad 3.um Affirmat Kenrick tr. 8. n. 135., quia reus potest omni subsidio adminiculoque legis uti, quo evadat, *salva veritate*. Sed communiter negatur, si reus sciat sententiam esse iustam, et iuste processum esse (licet tamen supplicare); quia id esset iudici calumniam imponere. Ac quomodo tunc *salva esse poterit veritas?* Unde iniuste appellans tenetur de damno. Si vero putet sententiam iniquam esse, aut iniuste processum esse, aut si diversae sint opiniones, aut novae adsint probationes, potest appellare. L. 285.; S. Th. 2. 2. q. 69. a. 3. — Cf. n. 14. 38.; Lugo d. 37. n. 172. seqq.; E. M. 8.

87. **Nota**: Expedit, ut confessarius ad Confessionem sacramentalem reum non admittat, nisi postquam in foro profano res sint liquidae; vix enim adigi poterit, ut omnia fateatur ob timorem, ne vel deferatur, vel cogatur eadem fateri iudici; ante tamen de contritione agendum est. L. 286.

88. *An reus in iudicio absolutus teneatur in conscientia non solum ad rem restituendam, verum etiam ad litis expensas compensandas?* — R. Negative *quoad expensas tantum,* si citra legitimam interrogationem taceat vel inficietur, et ideo absolvatur; quamvis tacendo contra caritatem, inficiando contra veritatem peccet. Ratio, quia non absolvitur ex suo silentio vel negatione, sed ex defectu probationum. — Affirmative *etiam quoad expensas,* si legitime interrogatus taceat vel inficietur, et ideo absolvatur. Ratio, quia medio utitur iniusto, ad quod nullum habet ius, ad sui defensionem. — Negative, *quoad expensas tantum,* si bona omnino fide agat, et iudex secundum allegata et probata sententiam pro ipso ferat. Non est enim causa theologice culpabilis illius damni. — Minime vero « excusabitur ab obligatione restituendi (*rem*), eo quod altera pars consenserit sententiae, nec appellaverit: nam totum hoc censetur involuntarium, nec praesumitur voluisse renunciare iuri suo in foro interiori ». Lugo d. 37. s. 15. n. 187. Cf. hic 67. 72.

IX. — DE MEDICIS CHIRURGIS PHARMACOPOLIS

89. *Quaenam sint obligationes medicorum, chirurgorum et pharmacopolarum?* — *Medici et chirurgi* tenentur: Sub gravi obligatione sufficientem habere scientiam; ita ut sciant *pro ordinariis infirmitatibus* convenientia praescribere remedia, et dubitare saltem *de aliis extraordinariis morbis,* ut peritior medicus possit advocari. — Diligentiam adhibere proportionatam gravitati rei, quae ipsorum curae committitur. — Fidelitatem servare, ne arcana suae fidei commissa revelent, eisque abutantur; si autem in his deficiunt, tenentur de omnibus damnis, quae inde sequuntur. — Iustum servare stipendium, quod ipsis debetur, ut de advocatis dictum est. — Operam suam gratuito praestare pauperibus, qui in necessitate versantur, ut etiam de advocatis dictum est. Cfr. 40. — In remediis adhibendis sequentes debent servare regulas:

Abstinere omnino debent a quovis pharmaco praescribendo, *quod directe et per se non nisi ad malum ordinetur.* Cf. La-Croix, l. 6. p. 3. n. 795. 796. Ordinarie debent sequi opiniones medicorum securas et tutas. Ratio est periculum et damnum proximi. — *Quando certum aliquod est pharmacum,* quod nimirum certo infirmis profuturum est, tenentur illud adhibere, omisso eo, de quo dubitatur, quia alias imprudenter proximum in periculo relinquerent. — Si non sint certa pharmaca, *debent adhibere probabiliora et tutiora;* tum quia alioquin salutem proximi in discrimen adducerent; tum quia tenentur fungi officium, quantum possunt, cum minimo proximi periculo et damno. — *Si probabile sit remedium fore profuturum,* tunc possunt, immo tenentur illud applicare, quando certius non habent. — *Si remedium est dubie profuturum,* et certo non nociturum, omnino infirmo applicandum est. Ratio patet: spes enim aliqua effulget infirmum a morte eripiendi, nec ullum imminet periculum. — *Quando desperatur de salute infirmi, et utrumque sit probabile,* quod nempe remedium posset prodesse, et obesse, duplex est probabilis sententia. Prima negat posse applicari, quia nunquam licet exponere infirmum periculo mortis, nec etiam accelerandi. Altera affirmat esse licitum, quia cum de infirmo desperatur, conformius est prudentiae, *et voluntati infirmi* (praesertim si ipse expresse in hoc consentiat) applicare illi remedium dubium, quam illud omittere cum certitudine mortis. Remedium tunc habet saltem effectum hunc bonum: nam mortem certam infirmi reddit iam du-

biam. Ergo nequit dici malum. Haec habet Tamburini quoad hanc quaestionem : « Utraque sententia est probabilis, et ex affirmativa sequitur debere medicum adhibere, quia quandoquidem potest, et debet omni meliori via decumbenti consulere ». Expl. decal. l. 1. cap. 3. par. IV. n. 17. *Quando desperatur de salute infirmi ;* nam extra casum aegri desperati, non est praebendum, sed expectandum ut natura, Deo auxiliante, seipsam sublevet. S. Antoninus p. 3. tit. 7. cap. 2. — Non licet applicare infirmo etiam desperato *remedium, de quo ignoratur, an sit salutare, vel noxium,* ad experimentum faciendum. Ratio est, quia omnino illicitum est experimentum cum alienae vitae discrimine facere. — L. 291., l. 1. n. 46.

Pharmacopolae, iisdem tenentur obligationibus ac medici, debita cum proportione. Praesertim vero tenentur exacte praescripta a medico pharmaca suppeditare. Neque vero possunt, si praescriptum pharmacum ipsi non habeant, aliud substituere.

90. *An peccet graviter medicus, qui tempore pestis aegrotos deserit, ne luem contrahat?* — R. Negative, *per se loquendo,* si medicus non sit a communitate constitutus, nec ab ea ullum stipendium accipiat ; tunc enim *ex sola caritate* tenetur, quae sane cum gravi vitae discrimine non obligat. *Per se loquendo ;* nam si alii non essent medici, vel qui sunt non sufficiunt, ex ipsa caritate omnino communi periculo consulere teneretur. — Affirmative, si medicus sit a communitate constitutus, et ab ea stipendium accipiat. Ratio est, quia tunc ex pacto inito, adeoque ex *iustitia,* tenetur communi periculo consulere.

91. *Ad quod specialiter teneatur medicus quoad animam aegrotantis, cuius curam suscepit?* — Medicus tenetur *per se* sub gravi infirmum admonere de gravi periculo, in quo versatur, et de necessitate sacramenta recipiendi, ne decedat absque absolutione, viatico, et extrema unctione. Id constat ex naturali caritatis lege. Sufficit autem, ut curet, eum admoneri a propinquis vel amicis, ita ut benevole sacerdotem admittat, atque ad recipienda sacramenta inducatur. Necessaria est etiam haec monitio, ut infirmus de rebus suis disponat, si id iam antea non fecerit, ne damnum deinde sequatur. — L. l. 3. n. 182.

92. **Nota** : Praeceptum adest hac in re Innocentii III., C. *Cum Infirmitas* 13. *de Poenit. et remiss.,* et S. Pii V. C. *Super gregem* 8. mart. 1566., contraria consuetudine saltem ex parte abrogatum. Medici corporum, ante omnia, monere et inducere debebant infirmum,

ut medicos advocarent animarum ; et postquam fuerit infirmo de spirituali salute provisum, ad corporalis medicinae remedium procederetur. Medici ad doctoratum promovendi debebant iurare se infirmos, gravi morbo laborantes, de confessione monituros, antequam eorum curam susciperent, eosque non amplius invisuros, si intra tres dies non fuerint confessi. — L. l. 3. n. 182., Prax. conf. n. 57. ; Ithur. Cas. 49. n. 8. 9.

93. **Resolves** : Peccat graviter medicus : Si absque sufficienti capacitate gravem morbum curare aggrediatur. — Si incurrente gravi et insolito morbo, specialem operam non impendat. — Si medicamenta inexplorata, explorandi gratia, adhibeat. — Si non bene perspecta morbi natura, temere praescribat remedia periculosa, praesertim cum discrimine vitae vel gravis laesionis. — Si, agnito aegroti periculo, opportune non adsit, diu noctuque eum invisendo, si opus sit, et omnia remedia apta ad morbum propellendum non adhibeat. — Si medicos alios advocari non permittat, ubi oporteret, vel si alios consulendi causa convocans, ad amicitiam potius quam ad peritiam attendat. — Si e contrario sine necessitate alios medicos advocet, cum expensis inutilibus aegroto, aut contra suam conscientiam eorum consiliis adhaereat. — Si curationem protrahat lucri causa, visitationes inutiliter multiplicet, ubi pro singulis salarium exigitur ; vel si stipendium nimium exigat. — Si ad favendum pharmacopolis amicis, pharmaca superflua praescribat. — Si abortum, aut media illud procurandi suadeat, aut ipsemet exsequatur. — Tandem graviter, imo gravissime peccat medicus, si non praemoneat de gravi periculo aegri, ut ipsi sacramenta conferantur. — L. 291. et l. 3. n. 182.

Pharmacopolae, si pauca excipias, peccant fere ut medici in casibus modo expositis, praesertim pharmaca vetusta adhibendo, inutilia vendendo, puellis gravidis ad foetum eiiciendum remedia subministranda, mandata medici non fideliter exsequendo, v. g., unum medicamentum pro alio porrigendo, etc. — L. ib.

X. — DE CUSTODIBUS, MERCATORIBUS, ARTIFICIBUS

94. *Quaenam sint obligationes custodum, mercatorum et artificum ?* — *Custodes* ii sunt, qui custodiae sylvarum, agrorum, etc., a Principe, vel a domino privato praeficiuntur. *Mercatores* ii omnes sunt, qui mercaturam, merces emendo et vendendo, exercent. *Artifices*

vero ii omnes sunt, qui alicui arti mechanicae ex accepto stipendio operam dant. — *Custodes,* praeter peccatum quod negligenter custodiendo committunt contra religionem, si iuramentum praestiterint, peccant etiam contra iustitiam commutativam erga damnificatos, et in damnificantium defectu tenentur de damnis, culpabiliter non impeditis. Probabiliter vero tenentur tantum ratione *damni,* non vero *mulctae.* L. 237., H. A. 73.; Lugo d. 37. n. 99. seqq. — *Mercatores* iniusti sunt merces emendo et vendendo iniusto pretio, occultos rerum defectus non manifestando, res novas et veteres simul admiscendo, eodemque pretio utrasque vendendo, contractuum conditiones non servando, etc., quibus in casibus ad restitutionem tenentur, iuxta dicta in 7.° Dec. praec. — *Artifices* iniusti sunt iniusto pretio operas locando, operum defectus non manifestando, negligentia culpabili tempus terendo, contractuum conditiones non servando, alios operarios a labore avertendo, cum societatis et dominorum damno, alios operarios a labore avertendo, laborandi libertatem eis adimendo, alios operarios a labore avertendo, vi et violentia adhibita in eos et in dominos, alios operarios a labore avertendo, minori contentos stipendio. « Genus istud cessationis (a labore) non heros dumtaxat atque opifices ipsos officit damno, sed mercaturae obest reique publicae utilitatibus, cumque haud procul esse a vi turbisque soleat, saepenumero tranquillitatem publicam in discrimen adducit ». Leo XIII. Enc. de Condit. opific., quibus in casibus et ipsi ad restitutionem tenentur iuxta dicta in 7.° Praec. decal. — E. M.

Labor manuum utilis est ad otium tollendum, ad corpus domandum, ad quaerendum victum. Sub praecepto est, quando eo quis debeat subvenire proximi vel suae necessitati. S. Th. Quodl. 7. a. 17.

DE PARTICULARIBUS CLERICORUM OBLIGATIONIBUS

I. — DE POSITIVIS CLERICORUM OBLIGATIONIBUS

95. *Quid de vitae sanctitate clericorum?* — Clericorum vita *interna* sanctitate et *externa* aedificatione pollere debet, non solum *negative* quoad immunitatem a peccato, sed etiam *positive* quoad virtutum exercitium. Id constat: 1.° Ex SS., ex CC., ex PP., ex Trid.

s. 22. C. 1. de R., s. 23. C. 4. de R., ex Litt. Pii X. *Haerent animo* ad Clerum Catholicum. 4. Aug. 1908. 2.° Ex ipsa excellentia status et officio, quod profitentur. Utrum autem status clericalis stricte sumptus, quatenus nempe a statu Religiosorum et Episcoporum distinguitur, sit necne status perfectionis, controvertitur apud doctores. Attamen non videtur posse negari esse aliquo saltem modo status perfectionis. — Suarez de Relig. t. 3. l. 1. c. 17. n. 2.-4.; S. Th. 2. 2. q. 184. a. 8., S. q. 36. a. 4.; L. l. 6. n. 803.; E. M.

96. **Nota:** Ut hanc in clericis interiorem vitae sanctitatem et exteriorem aedificationem promoverent Summi Pontifices quam maxime spiritualia exercitia commendarunt. Cf. 220; A. S. S. v. 37. p. 422. seqq. — Conc. autem Trid. diaconos et subdiaconos *hortatur* ad Communionem percipiendam saltem diebus dominicis et festis, s. 23. C. 13. de R., et presbyteros saltem ad celebrandam missam praedictis diebus, ib. C. 14.

97. *An clerici ad caelibatum servandum teneantur? — In Ecclesia Latina* omnes clerici, ab episcopatu ab subdiaconatum inclusive, tenentur sub gravissimo praecepto servare *perpetuam castitatem,* ita ut nec *licite* uti possint matrimonio, contracto ante sacram ordinationem; nec *licite,* nec *valide* postea illud contrahere. Id constat ex pluribus Iuris Canonici capitibus, signanter C. 1. Dist. 28.; C. unic. *de Voto* in 6.°; Trid. s. 24. c. 9.

In *Ecclesia Latina.* Datur enim aliqua exceptio ex tolerantia Ecclesiae apud Orientales. In *Orientali Ecclesia* sacerdotes nunquam matrimonium inire possunt post ordinationem sacerdotalem, neque diaconi post diaconatum; sed coniugati ante diaconatum possunt ad ordines ulteriores provehi, et nihilominus cum uxoribus conversari. Excipiuntur Episcopi, qui omnes perfectam castitatem constanter servare debent. Hinc apud Graecos subdiaconatus inter sacros ordines non adnumeratur; et clericis non coniugatis in ordinatione diaconatus praeceptum castitatis imponitur. In aliquibus provinciis, in quibus antiqua disciplina Ecclesiae Occidentalis restituta est, eadem obligatio in ordinatione subdiaconatus imponitur. Cf. 1015. — L. l. 6. n. 806.; S. Th. s. q. 53. a. 3.; C. *Ut Clericorum* 13. *de Vit. et honest. cler.,* C. *A crapula* 14. e. t.; C. 1. 2. *Qui cler. vel vov.;* C. 1. 4. *de Cler. coniug.;* Bened. XIV. C. pro Italo-Graecis *Etsi pastoralis* 26. Maii 1742. § 7. n. 26.; Instr. pro Coptis *Eo quamvis tempore* 4. Maii 1745. § 30. seqq.; E. M.

Clerici rutheni, in regione Canadensi, nisi se caelibatum perpetuo servaturos coram Episcopo promiserint, in Seminarium admitti non possunt ; ac nonnisi caelibes ad sacros ordines in regione Canadensi promoveri poterunt. Ad sacrum ministerium exercendum apud fideles rutheni ritus, non possunt admitti nisi sacerdotes caelibes, vel saltem vidui et absque liberis. S. C. de P. F. 8. Aug. 1913. art. 10. 11., A. A. S. v. 5. p. 395. Caelibatus eodem plane modo praescribitur pro clero rutheno in Statibus Foederatis Americae Septentrionalis Pius X. C. *Ea semper* XVIII. Kal. Iul. 1907. c. 2. art. 10. 12. Supplem. 369.

Per quinque priora saecula in Occidentali Ecclesia obligatio servandi continentiam subdiaconatus ordini adnexa non invenitur. Primus eam subdiaconis servare praecepit s. Leo Magnus, f. a. 440., ut patet ex eius Epist. 84. ad Anastasium Episcopum Thessalonicen. Sed cum S. Leonis praeceptum non satis iam observaretur, illud innovavit D. Gregorius M., f. a. c. 581., insuper declarans subdiaconatum esse ordinem sacrum et maioribus ordinibus aggregatum. Ac expresse ac determinate deinde stabilitur in Decret. Innocent. III. C. *Miramur* 7. *de Serv. non ordinandis.* De Iustis de Dispens. Matrim. l. 3. c. 15. Append. n. 11.

98. *An obligatio caelibatus sit de iure divino?* — R. Negative; si enim haec lex esset de iure divino, non variaret circa illum Latina a Graeca Ecclesia ; siquidem ius divinum non variat pro diversitate locorum. Est ergo de ordinatione Ecclesiae. Potest igitur Ecclesia ab illa obligatione dispensare.

Utrum illa obligatio sit immediate *ab Ecclesiae praecepto,* an immediate *a voto,* de praecepto Ecclesiae emittendo ? Tridentinum s. 24. c. 9. utrumque refert, sed non definit. Sunt qui docent, quod ordinati in sacris non ex voto, sed ex sola Ecclesiae ordinatione *ad castitatem* tenentur, tum quia nulla fit voti mentio ; tum quia ad hoc praeceptum Ecclesiae satis est. Verum communiter alii hanc obligationem, cum S. Th. 2. 2. q. 88. a. 11., repetunt immediate ex voto *castitatis,* quod in ipso facto ordinationis emittitur iuxta Ecclesiae mentem, idque expresse habetur in Iure. C. *Cum olim de Cler. coni.;* Bened. XIV. C. *Inter praeteritos* 3. Dec. 1749. § 41. Et hoc votum Bonifacium VIII. solemne esse declaravit. C. un. *de vot. et vot. redempt.* in 6.° Quare clericus sacris initiatus ordinibus peccans *contra castitatem* peccat etiam contra religionem actibus tum externis, tum internis. Quapropter *caelibatus* obligatio ad totam *castitatem* servan-

dam extenditur. — Cf. L. l. 6. n. 807. 808.; Albit. de Inconst. in Fide c. 36. n. 132. seqq.

99. *Quid, si quis promoveretur ad ordines sacros, vel invincibiliter ignorans castitatis obligationem iisdem adnexam; vel expresse nolens obligationem ipsam vovere; vel si esset ex metu gravi ad id compulsus; vel si esset in ipsa infantili aetate ordinatus?* — R. Ad 1.um Alii probabiliter dicunt, teneri ad castitatem; vi nempe ipsius universalis legis Ecclesiae; alii « probabiliter censent, quod si ignorantia omnino fuisset invincibilis, ordinatus non teneretur ad castitatem, neque ex voto, neque ex praecepto Ecclesiae, quia Ecclesia non intenderet talem obligare; secus vero, si ignorantia fuisset culpabilis; vel si quis ordinem intenderet suscipere cum eadem obligatione, qua alii suscipiunt ». Huiusmodi ignorantia in foro externo non praesumitur, cum sit de lege tam clara et communissime tradita.

R. Ad 2.um « In tali casu is teneretur ad castitatem non ex voto, sed ex praecepto Ecclesiae, quae ex religionis motivo eum ad castitatem, deficiente voto, adstringeret ».

R. Ad 3.um Distinguendum: Si intentionem non habuit sacram ordinationem recipiendi, non tenetur, utpote invalide ordinatus. Si animum habuit sacros ordines recipiendi, et metus fuit iustus, *probabilius* tenetur, quia cum sit irrationabiliter invitus, talis metus nec eximit a lege, nec irritat votum. Si iterum animum habuit sacros ordines recipiendi, sed metus fuit iniustus, probabilius non tenetur, ob oppositam rationem. Quare valide potest matrimonium contrahere, « non potest tamen in ordine ministrare, constante matrimonio, neque privilegiis clericalibus gaudere ». — Ordinationis vero nullitas canonico processu in foro externo constare debet. Cf. 106.

R. Ad 4.um « Certum est, quod ille qui est ordinatus ante usum rationis, quamvis valida sit ordinatio, non tenetur tamen ad castitatem; unde valide ac licite potest inire matrimonium ». Benedictus XIV. B. *Eo quamvis tempore* 4. Mai. 1745. praecipit, ut aetatis anno 16.o detur eis optio; et, si voluerint castitatem servare, admittantur ad exercitium ordinis; secus, si noluerint: et subdit, quod ipsi post ratihabitionem invalide contrahunt matrimonium, et tenentur ad officium divinum. — Si post usum rationis, sed ante pubertatem, alii probabiliter dicunt teneri, alii non improbabiliter id negant. Ratio, quia tale votum, ex quo probabilius provenit ea obligatio, « hominem constituit in statu irretractabili, in quo Pontifex nunquam aut raro dispensat, unde tale votum maturum et perfectum usum rationis effla-

gitat ». L. l. 6. n. 80. 781. 809.-811.; S. Th. S. q. 39. a. 2.; Sanch. in Dec. l. 5. c. 6. n. 5.-8.

100. *Quid de tonsura et de habitu?* — Clerici obligantur ad ferendam tonsuram et vestem clericalem. Constat ex variis locis Iur. Can. praesertim Conc. Tr. s. 14. C. 6. de R., s. 22. C. 1. de R., s. 23. C. 6. de R.; L. l. 6. n. 825.; S. Th. 4. d. 24. q. 3. a. 1. q. 1., s. q. 40. a. 1.

101. *An peccent graviter clerici, non deferentes extra propriam domum habitum, vel coronam?* — R. Ad 1.um Clerici illi sunt vel simpliciter clerici, vel beneficiati, aut in sacris constituti. Si 1.um communius docent, *per se loquendo,* non peccare, neque venialiter, cum ex iure communi haec gravis obligatio clericis in sacris, ac beneficiatis tantum, sit imposita. Sed privilegio carent fori. Cf. Trid. s. 23. C. 6. de R. *Per se loquendo;* attendendae enim sunt particulares locorum leges, et consuetudines. — Si 2.um, certum est eos peccare mortaliter; nisi adsit *iusta causa excusans,* vel *parvitas* materiae; graves enim poenae in Iure Can. ipsis imponuntur. — Quantum autem temporis spatium requiratur ad peccatum mortale, non in genere, sed ex solis circumstantiis potest determinari. Admittunt communiter, esse veniale semel tantum aut iterum habitum relinquere. La-Croix, l. 1. n. 672., extendit *breve tempus* ad quinque sexve dies. Admittunt tamen etiam communiter peccare graviter clericos, si vel ad breve tempus habitum clericalem dimittant, aut occultent ad malum finem. — Bened. XIV. de Syn. l. 11. c. 8.; Trid. s. 14. C. 6. de R.

R. Ad 2.um Clerici, qui non sunt in sacris constituti, nec sunt beneficiati, nunquam graviter peccant. Ita communissime. Sed iterum privilegione carent fori? Cf. Trid. s. 23. C. 6. de R. Etiam clerici, beneficiati vel in sacris initiati, saltem non peccant graviter, nisi omittant deferre *coronam,* sine gravi causa excusante, *et per tempus notabile,* quale hac in re non est tempus unius vel alterius mensis. An vero sit grave *coronam* non deferre per annum integrum, non liquet. Communius affirmant theologi; sed non clare probatur; quia heic facile *coronam* cum *tonsura* dd. permiscent. — L. l. 6. n. 825.-827.; La-Croix l. 1. n. 672., l. 4. n. 1372.; E. M.

102. *Quid proprie sit tonsura, corona et habitus clericalis?* — *Tonsura,* a clericis deferenda, prout distinguitur a *corona,* est prohibitio clericis facta barbam nutriendi, quae hodie ex consuetudine omnino radenda est, nisi aliqua adsit necessitas; et comam laxandi,

quod grave est, nisi coma sit moderata, C. 4. 5. 7. *de Vit. et honest. cler.,* aut aliud ferat mos regionis, et absit scandalum. Neque vero uti possunt coma adscititia iniussu episcopi, S. C. C. 9. Dec. 1690., nisi aliud obtineat consuetudo. — *Corona* hodie est *tonsura* in summitate capitis in modum coronae. *Corona* amplior vel angustior esse debet pro ordine ac dignitate. — La-Croix l. 4. n. 1373.; Bened. XIV. Not. 96., de Syn. l. 11. c. 9.; L. l. 6. n. 826.; *Clem.* 2. C. 4. 5. 15. *de Vit. et honest. cler.;* Trid. ll. cc.

Habitus clericalis est vestis talaris, aliaque, iudicio Episcopi, ordini congruentia, Trid. s. 14. de R. C. 6., s. 22. de R. C. 1., s. 24. de R. C. 12. in fi.; ideo varia sunt pro variis locis. Vestis *talaris* dicitur, quae nimirum defluat usque ad talos, vel saltem ad genu; quod ex epikeia quadam et quorumdam locorum consuetudine in oppidis et pagis receptum est; et in ipsis quoque civitatibus extra sacras functiones et missae celebrationem permittitur. — C. *Clerici* 15. *de Vit. et honest. cler.;* Sixtus V. C. *Cum sacrosanctum* 9. Ian. 1589; Bened. XIV. Notif. 71. n. 9.; S. Th. s. q. 40. a. 1.; E. M.

103. **Nota:** Cum plura praesertim quoad exteriorem clericorum cultum a iure communi minime in particulari determinentur; sed varia sint pro variis regionibus, standum est Statutis uniuscuiusque dioecesis, quae clericorum Confessarius ignorare omnino non debet. In pluribus dioecesibus prohibitum omnino est admittere ad celebrationem missae sacerdotes non deferentes clericalem habitum, vestem talarem, et tonsuram. Poenae autem latae in non deferentes habitum et tonsuram non videntur afficere eos qui tonsuram tantum non deferunt.

Annulum clerici deferre prohibentur, nisi eis competat ex officio dignitatis, uti sunt Episcopi, Abbates, etc. C. 15. *de Vit. et hon. cler.*

104. *Quinam obligentur ad recitationem horarum canonicarum?* — Horae canonicae sunt publicae preces, quas nomine Ecclesiae fundunt eius ministri forma praescripta ab eadem Ecclesia. Hinc harum precum fructus est ex opere operantis ministri et ex opere operantis Ecclesiae; et redundat in ipsum ministrum, in illos pro quibus specialiter applicantur, in fundatores beneficiorum, in omnes fideles, pro quibus Ecclesia orat.

Obligantur *in Ecclesia Occidentali* ad horas canonicas quotidie recitandas: 1.° *Clerici* omnes in *sacris constituti,* etiam suspensi et excommunicati. Constat ex variis locis Iuris Can., ex Conc. Later. a. 1215., ex B. S. Pii V. *Quod a nobis*, ex C. Pii X. *Divino afflatu*

Kal. Nov. 1911. — 2.° *Beneficiati* omnes, qui habent ius in re et plenum dominium beneficii. Eruitur ex Conc. Later. sub Leone X., necnon ex B. S. Pii V. *Ex proximo.* — 3.° *Religiosi* omnes utriusque sexus in Ordine ab Ecclesia approbato *professi,* et ad chorum destinati. Liquet ex consuetudine, necnon ex Decreto Gregorii X., etc. — Cf. Opera S. Petri Damiani, Migne Vol. 145. col. 222. seqq.; Lugo Resp. Mor. l. 5. d. 5. 6.

In Ecclesia Occidentali, nam, ut ait Bened. XIV. C. *Eo quamvis tempore* § 44. 45., « diaconi, subdiaconi, et presbyteri Ecclesiae Orientis nulla lege expressa... adiguntur ad recitationem officii divini ». Attamen « etiam apud Orientales laudabilis invaluit consuetudo recitandi divinum officium ». Quae quidem vim habet legis; unde « disciplina Ecclesiae Orientalis subiicit obligationi et praecepto recitandi officium divinum, *more nationis,* generatim omnes in sacro ordine constitutos ». L. 140. seq.; S. Th. 4. dist. 15. q. 4. a. 1. q. 3.; E. M.

105. **Resolves:** *Qui in minoribus ordinibus* sunt constituti non tenentur ad horas, vel ad aliam determinatam orationem. Clericus incipit obligari *ab hora* subdiaconatus suscepti: et quidem ad horas respondentes horae, qua ordinatur. Quare ordinatus meridie incipere debet *a sexta,* neque potest incipere *a vesperis.* An autem subdiaconus, qui recitaverit partem illam ante ordinationem, suae obligationi satisfecerit, alii negant, alii vero *probabiliter* affirmant. Ratio, quia bene potest debitum illud anticipate solvi, quod certe moraliter est contrahendum. L. 140. — *Ad beneficiatos* quod attinet, obligatio incipit *a die* initae possessionis beneficii, adeoque *ex matutino* incipere debent. Non tenentur ante acceptam possessionem, nec si sine sua culpa fructus nullos percipiant, nec percepturi sint; quia non habent beneficium secundum omnem effectum. Hoc certum est. Probabile autem est, eum, qui non residet ex legitima licentia, vel dispensatione, ideoque fructus non recipit, non teneri ad horas; quia obligatio haec est propter sustentationem datam. E contrario tenetur is, qui etsi non recipiat omnes suos fructus, recipiat tamen tantam partem, quae ad sustentationem sufficiat. Nec excusatur, si in sacris non sit constitutus, eo quod sibi propositum sit non percipere fructus beneficii; quia non propter privatorum commoda, sed ad divinum cultum beneficia sunt instituta. Cf. Trid. s. 21. C. 6. de R.; Lugo Resp. Mor. l. 5. d. 6. 2.; Viva in Alex. VII. pr. 21. § ult.; L. 144. et l. 3. n. 664. seqq. — *Ad religiosos quod* spectat, obligatio incipit

ab *hora* editae professionis, ab hora *diei,* non *chori.* Non tenentur ad horas *novitii, conversi, religiosi* Societatis Iesu, militantes, hospitalarii, et ceteri *choro non destinati.* L. 141.

106. *An qui per metum iniuste incussum ordinem sacrum suscepit, teneatur officium recitare?* — Probabilius negant. Ratio, quia licet metus non tollat voluntarium, Ecclesia tamen rationabiliter non censetur velle obligare ad onus officii, nisi eos, qui omnino sponte ordinem suscipiunt. Et ideo tales per metum gravem ordinati nec etiam ad castitatem tenentur. In foro tamen externo ad utrumque tenentur, donec de metu apud S. C. de Sacram. constiterit. — L. 144.; A. S. S. v. 1. p. 330., v. 2. p. 443., v. 6. p. 85. Cf. Cf. hic 99.

107. *An religiosi et moniales, si iusta de causa choro non interveniant, teneantur officium privatim recitare?* — R. Negative, si vota tantum simplicia habeant. *Si iusta de causa;* nam, nisi sint legitime impediti, et ipsi choro adesse tenentur. S. C. EE. et RR. 24. Mart. 1882., 2. Maii 1883., 3. Maii 1902. 28. Iuł. 1902. — Affirmative, si vota habeant solemnia. Ratio est, quia principalis obligatio pro religioso et moniali non cadit in chorum, sed in recitationem officii ratione Religionis, quae onus illud ex suo instituto suscepit. Haec obligatio constat praeterea ex universali consuetudine monialium et religiosorum, qui, cum choro interesse non possunt, se credunt sub gravi obligatos ad officium privatim recitandum. Consuetudo autem universalis, quae cum magno incommodo constanter observata fuit, argumentum sufficiens praebet de gravi obligatione suscepta. S. Poenit. ad episc. Petrocor. 26. Nov. 1852.

Ex privilegio ab Innoc. IV. concesso possunt regulares et moniales ex rationabili causa satisfacere recitando laicorum et laicarum preces, e. gr. si monialis sit scrupulosa, extraordinarie defatigata vel occupata in utilibus ministeriis; si religiosus laxatus sit ex itinere, vel concione. — Possunt item praelati etiam inferiores ex causa, puta studiorum, dispensare cum suis subditis, sicut in aliis observantiis, ut non recitent. — L. 62. 142.; Pellizzar. de Monialib. c. 6. n. 12. seqq.; De Alexandris Confess. monial. c. 8. q. 5.; E. M.

108. *An peccet graviter religiosus, vel monialis qui vel quae officium recitat privatim, dum facile choro interesse possit?* — R. Negative. Obligatio enim chori, licet sit gravis pro communitate, levis tamen habetur pro singulis privatis, modo prorsus chorus non tollatur. Ad chorum autem sufficiunt *quatuor expediti,* seu validi et liberi ad

chorum sustinendum. Si vero religiosi sint pauciores, nullatenus obligantur ad officium in choro recitandum; sed a recitatione privata non eximuntur, ut modo dictum est. *Quatuor expediti,* « nam si sint infirmi, vel legitime occupati, nec etiam si quatuor sint, ad chorum obligantur. Probabiliter autem putant Viva, etc. sufficere ad satisfaciendum choro, ut soli novitii intersint, quia ipsi in favorabilibus reputantur ut religiosi ». L. 143. Ab obligatione autem levi choro interveniendi causa mediocris excusare poterit. — Clem. *Gravi de Celebr. missar.*

109. **Nota**: Quod graviter peccent praelati, qui ex negligentia permittunt, ut omittatur recitari pars notabilis in choro. — Quod in choro non teneantur omissa supplere ii, qui, dum alii cantant, parant aut transferunt libros, perquirunt psalmos, pulsant organa aut campanas, vel alia choro necessaria peragunt eo quod, dum aliquis occupatur in rebus ad officii celebritatem pertinentibus, totus chorus pro eo supplet, et omnes unum constituunt corpus morale. Sed qui choro alternatim respondet, organum pulsando, quin versiculum suae partis proferat, satisfacere non videtur, quia organum verba non profert, et officium integre non recitatur. — L. 143. 156.; La-Croix 1300.

110. *Quid speciatim notandum est quoad recitationem in choro vel cum socio?* — Qui officium recitat in choro vel cum socio, debet integra recitare ea, quae *secreto* dicuntur; alternis non ternis vicibus hymnos, psalmos, versiculos. Sufficit vero audire, dum alius ea legit, antiphonas, responsoria brevia, capitula et lectiones. Quoad ea, quae socius recitat vel legit, ut quis satisfacere possit, necesse est, ut ille omnia proferat rite ac recte, et ipse haec audiat, licet socius *non sit obligatus* ad divinum officium recitandum, immo licet *distractus sit;* quia haec non impediunt, quominus quis recitet iuxta morem Ecclesiae, et cum socio communicet; quamvis, si socius sit obligatus et non attendat, non satisfaciat, non communicando cum alio. Verum, quia omnes recitantes unum veluti corpus constituunt, et quia ea, quae invicem recitant vel legunt, communicantur, si quis non sit in culpa, quominus aure percipiat ea, quae altera pars chori vel socius recitat, probabile est, dummodo attendat quantum potest, satisfacere.

Hinc satisfacit quoque *surdaster* et in confuso audiens, v. g., quia fit strepitus, quia socius submissa voce recitat, vel propter ineptitudinem legentis. « Praeceptum enim hoc officii ex benignitate Ecclesiae benigne est interpretandum. E converso valde erit anxietatibus obnoxium, quod socii in officio semper solliciti esse debeant ad quamnam

quantitatem pervenerit omissio auditus, ut teneantur vel non repetere ». L. 163.

Surdaster; an et *surdus?* Si recitet cum socio, quo non cogitur uti, dd. communiter negant. Si in choro, adhuc plures negant; sed plures etiam affirmant; nec immerito, nam oportet chori obligationes et iura aequa ratione metiri. — Kenrick tr. 8. n. 16.; D'Annib. ed. 3.ª p. 3. n. 151., La-Croix 1295.; L. 162. 163.; Laym. de Orat. et Hor. Canon. c. 5. n. 7., S. Hieronym. Epist. 108. n. 19., Migne vol. 22. col. 896.

Extra chorum, si unus vel duo tantum recitent officium, et in choro monialium, semel tantum ac simul ab omnibus recitatur *Confiteor,* omissis illis verbis, *tibi pater,* vel *vobis fratres; te pater* vel *vos fratres;* et deinde dicitur: *Misereatur nostri, peccatis nostris, perducat nos.*

Lectio Martyrologii, quae *in choro* ad Primam quotidie legitur, ante versum *Pretiosa,* excepto triduo ante Pascha, pars est officii divini; et constat ex Rubr. eiusdem Martyrologii debere legi Sanctorum memoriam, die praecedenti eorum festum. — Lugo Resp. Mor. l. 5. d. 17.

111. **Nota**: « Communis est sententia bene satisfacere, qui audit a socio lectiones, responsoria, capitula, et orationes, ac antiphonas. Et probabiliter adhuc satisfacit is, qui solus dicit psalmos, et lectiones audit; vel qui partem psalmorum dicit solus, et $\frac{1}{8}$ partem cum socio, quia satis communicat in ea parte quam audit, et cui ex recepto usu iam satisfit per auditum ». L. 162. — « Certum autem est, quod non oportet in choro audire omnes, sed sufficit unum audire et sufficit audire *in confuso* saltem partem alterius chori, licet distincte nequeas audire ». L. 163. Satisfacit *choro,* qui submisse recitat psalmos, alteram partem audiendo, cum una pars unum corpus cum altera constituat et invicem communicent; neque necesse sit, ut recitantes in uno choro audiant omnes recitantes in altero. Quoad canonicos, Cf. 220.; L. 163. — La-Croix 1298.

112. *An ad officium teneantur religiosi, ex licentia degentes extra claustra, religiosi profugi, per sententiam eiecti, et ad triremes damnati?* — R. Ad 1.um Affirmat S. Alph. cum aliis, addens: « sicut etiam in carcere detenti ». Negat vero Busembaum cum aliis de religioso, « qui dispensationem obtinuit perpetuo vivendi extra monasterium, quia etsi maneat religiosus non tamen regularis ». L. 141. 142.

R. Ad 2.um Negat Bon. et probabile putat Tamb., sed melius Less. et Conc. docent teneri. Ratio, quia sicut ipsi non amittunt statum religiosum, ita ab illius oneribus non eximuntur. L. 142. Idemque dicendum de excommunicatis, etiam vitandis.

R. Ad 3.um « Non improbabiliter negant cum Busemb., etc., cum Scoto et Laymann, qui hanc tutam vocant sententiam. Ratio, quia in eis iam extincta est essentia status religiosi, cum non amplius teneantur ad vota, ut supponit Sanch. tanquam certum; nec sit in potestate eorum ad religionem redire ». L. 142. Verum Sanch. de Matr. l. 8. d. 8. n. 11. loquitur de professo *dispensato* ad nuptias. Quoad *eiectum*, aliam affert rationem, « quia cum iam sit iuste extra monasterium, ac monasticam vitam, ab eius oneribus eximitur ».

R. Ad 4.um S. C. C. 13. Aug. 1707. et deinceps interrogata noluit rem decidere, et a decisione etiam abstinuit Clemens XI. Doctores vero potius excusant. « Communius negat Cabass., qui tamen ait teneri clericos constitutos in sacris; sed de utrisque negat Spor., Less., etc. Ratio, quia talis recitatio videretur cedere in dedecus ordinis religiosi », et status clericalis; nempe si simul cum aliis damnatis degant, et non in separatis cellulis. Ac Kenrick tr. 8. n. 6. « ex aequitate, ait, obligatio remissa videtur ». L. 142.; D'Annib. ed. 3.a p. 3. n. 153. — E. M.

113. *Quanta sit divini officii obligatio?* — Obligatio divini officii gravis per se est. Quare peccat graviter qui habens hoc onus, horas, vel notabilem earum partem omittit. Ratio est, quia violat praeceptum in re gravi, pertinens ad virtutem religionis. — C. *Presbyter* 1. *de Celebr. miss.;* L. 146., l. 3., n. 663.; E. M.

114. **Nota:** « Illa universe censetur parva materia, quae non pertingit ad quantitatem unius integrae horae ». — Ita communissime. « Qui totum omittit officium verius dicendum unum tantum peccatum committere, quia totum officium unius diei cadit sub uno praecepto ». — L. 143. 147. 148.

115. *An sit grave omittere vesperas in Sabbato Sancto?* — R. Negative. Ratio est, quia materia levis est, tum in se, tum respectu totius officii.

116. *An moniales, quae officium B. Virginis tantum recitant, ad illud sub gravi adstringantur?* — R. In Ordinibus, in quibus recitatur tantum officium B. M. V., haec recitatio non obligat sub gravi, licet vota solemnia in istis Ordinibus emittantur, v. g., in Ordine monia-

lium a Visitatione dictarum, ut pluries decisum fuit. Insuper in communitatibus, quibus praeter officium diei recitandum erat etiam officium B. Virginis aut Defunctorum, aut septem psalmi poenitentiales, obligatio omnino cessavit ex Rubr. C. *Divino afflatu* tit. VII. n. 2. Ac si tenebantur ex peculiari constitutione aut ex legato, commutationem petere debent a S. Sede. — Cf. 129., Gur. Ball. 146.; Bizzarri ed. 1885. p. 72.; E. M.

117. *An beneficiati, divinum officium omittentes, ad restitutionem teneantur?* — Tanta est divini officii obligatio, ut inducat ei onus restitutionis fructuum, pro rata omissionis officii, qui titulo beneficii ad horas tenetur, si elapsis sex mensibus *post* adeptam possessionem, culpabiliter officium non recitaverit. *Post:* quare fructus suos non facit, non anterioris et posterioris temporis, sed posterioris tantum. Patet ex Conc. Later. sub Leone X. S. Pius V. Bullam deinde edidit, qua hoc decretum confirmavit. Ac declaravit, ut qui uno die totum officium omiserit, teneatur restituere omnes fructus illi diei respondentes, v. g., qui accipit annue 365. florenos, teneatur pro uno die restituere unum florenum; qui autem omiserit matutinum tantum, mediam partem fructuum unius diei; qui reliquas horas, etiam mediam partem; qui vero unam ex illis sextam partem; eaque restitutio facienda est vel fabricae ecclesiae, in qua est beneficium, vel pauperibus. — B. Leonis X. *de Reform. Curiae*, Cap. *Reform. Curiae et aliorum* § *Statuimus;* S. Pius V. C. *Ex proximo* 22. Sept. 1571.; L. 151. et l. 3. n. 663. 666. 672. 673.; E. M.

118. **Nota**: Non obligantur ad restitutionem, qui ex naturali oblivione, iusto impedimento, bona fide, invincibili ignorantia, aut aliter absque culpa horas omiserunt. Ratio est, quia in conscientia non debetur poena, ubi non est culpa. L. 151., l. 3. n. 665. — « Posse aliquando beneficiatum excusari a restitutione ob horas neglectas, titulo pecuniae expensae, intellige *post omissionem* horarum; nam, si *ante omissionem,* non excusatur, cum damnata sit pr. 33.ª ab Alex. VII...; etsi non isto intuitu, in pauperes vel alios usos pios... Et probabile est iuxta sententiam, quam tenent Sanch. », etc. L. 153., l. 3. n. 700.; La-Croix 1215. — *Pauperum* appellatione ipse quoque beneficiarius continetur; dummodo vere egeat, nec officium in fraudem omiserit, nempe ut fructus sibi, quasi pauperi, adscriberet. Item *in causas pias* erogari intelligitur etiam quidquid impenditur praediis beneficii reparandis vel augendis. Suarez de Relig. t. 2. l. 4. n. 18. 19.; L. 1, 3. n. 672. — E. M.

119. *Quot peccata committat, qui tenetur ad recitationem officii titulo beneficii, illud omittendo?* — Si illud omittens nolit restituere fructus, peccat tum *contra religionem,* tum *contra iustitiam.* Ratio 1.ⁱ est, quia Ecclesia obligat ad horas recitandas ex motivo religionis. Ratio 2.ⁱ est, quia ex Conc. Lateran. qui officium non dicit, fructus suos non facit. — Si illud omittens animum habeat restituendi fructus beneficii, non peccat quidem contra iustitiam, sed peccat *contra religionem.* Ratio 1.ⁱ est, quia Ecclesia beneficium confert sub obligatione iustitiae, ut fructus non *faciat suos,* si non recitet, minime vero sub obligatione etiam iustitiae, ut recitet; quare obligatio officii non oritur immediate ex beneficio accepto, sed ex praecepto Ecclesiae, ratione beneficii imposito, ex motivo religionis. Ratio 2.ⁱ est, quia, ut constat ex modo dictis, duo sunt gravia praecepta: 1.ᵘᵐ, quo obligantur beneficiati ad officium, hic enim fuit finis Ecclesiae in institutione beneficiorum; 2.ᵘᵐ, quo omittens officium, fructus restituat. — L. 145., l. 3. n. 663.

120. *An beneficiarius, omittens officium die uno, possit supplere die alio? — A peccato mortali* non excusatur, ut omnes docent, et constat ex cit. B. S. Pii V. — *Quoad restitutionem fructuum,* prima sententia, quam probabilem vocat Bonac., affirmat. Ratio, quia in tali casu iste iam rependit aequale, prout si capellanus omittat missam uno die, bene potest altero supplere. Secunda sententia communissima negat. Ratio, quia S. Pius V. C. *Ex proximo* sancivit, non facere fructus suos, qui horas canonicas « uno vel pluribus diebus *intermiserit* ». Ubi notandum non dixisse Pontificem *omiserit,* sed *intermiserit,* quo verbo satis significavit non lucrari fructus, qui uno die officium intermittit, etiamsi die altero suppleat; quia licet is dici possit horas non omisisse, nequit vero dici quod non intermiserit. — L. l. 3. n. 667.; S. Th. Quodl. 3. a. 29.

121. *An omittens partem minorem quam integrae horae teneatur ad restitutionem?* — « Si partes omissae materiam gravem non constituant, commune est, nullam deberi restitutionem, ne sub veniali quidem, etiamsi fructus illi parti respondentes ad magnam quantitatem pertingerent ». L. l. 3. n. 668.

122. *An beneficiarius, officium omittens, restituere debeat omnes beneficii fructus?* — R. Sanch. Sot., etc. probabiliter dicunt, ex benigna interpretatione, ipsos non teneri omnes fructus restituere; sed tantum eos qui respondent ad onus officii omissi. Ratio, tum quia

Bulla S. Pii sic recepta est, et sic explicata usu, utpote conformior aequitati naturali; tum quia durum videtur eodem modo obligari Episcopos, parochos et capellanos, qui ferunt alia onera, ac simplices beneficiarios; quia isti omnes recipiunt fructus non solum pro officio, sed pro aliis etiam oneribus. L. l. 3. n. 673.

123. *An teneatur officium iterum recitare qui dubitat, an illud dixerit?* — Si dubium sit *positivum,* h. e. si ratio aliqua vel probabilis coniectura adsit, quod recitaverit, licet ratio etiam non desit pro opposito, non tenetur: nam probabiliter satisfecit, et, stante probabilitate satisfactionis legis, lex *in casu* dubiae evadit obligationis. La-Croix 1235. 1237., et S. Alph. 150., qui hanc opinionem tamquam communissimam tradidit, plures pro ea citans theologos; sed postea ab hac discessit sententia. — Si dubium sit *negativum*, h. e. si nulla adsit ratio vel probabilis coniectura, tunc tenetur ad recitationem breviarii. Lex enim tunc prudenter dici non potest dubiae obligationis, cum nullum probabile motivum sit suadens eius satisfactionem. La-Croix l. c.; L. l. c.

In fine numeri citati hanc S. D. habet animadversionem, utilem ad praxim « Si dubites, an totam horam dixeris vel non, censent Salm., quod, si saepius tali dubio labores non teneris repetere, quia tunc facile praesumitur tale dubium oriri a scrupulis, secus si raro ». — Hinc, aiunt, bene excusari a repetendo officio, si non memineris dixisse aliquid, et habeas iustam coniecturam credendi quod dixeris: puta, si recorderis te incepisse psalmum, vel lectionem aliquam, aut horam, et postea distractus ad finem psalmi, lectionis, horae deveneris, quin recorderis, an totum recitaveris: praesumptio enim tibi favet, quia soles integre recitare ea, quorum recitationem incepisti. Si vero deveneris ad aliquam horam, v. g. sextam, et dubites utrum praecedentem recitaveris, eandem tenere potes decisionem, quia non soles recitare horam posteriorem, nisi priorem praemiseris; prudenter igitur credere potes te nihil omisisse. La-Croix 1236.; L. 150.

124. *Quo ritu sit officium recitandum?* — Horae canonicae, *ex praecedenti iure* recitari debebant iuxta praescriptum *breviarii romani* iussu S. Pii V. editi, et aliorum Pontificum iussu deinde correcti: ita ut omnes ad horas obligati non satisfacerent muneri suo, si alio breviario uterentur, atque adeo beneficiatus non faceret fructus suos. Cf. Suarez de Relig. t. 2. l. 4. de Hor. Can. c. 11. n. 3. 4. — Excipiuntur religiosi, qui habent peculiare breviarium ordinis; Ecclesia Mediolanensis, quae ritu Ambrosiano, et Capellae Toletanae, quae ritu Mo-

zarabico utuntur; item Ecclesiae, quae 200. annis, ante institutionem breviarii per S. Pium V., peculiare habuerunt: quae vero poterant suum breviarium in romanum immutare, si Episcopus et universum capitulum consenserit. Semel autem ac ea facultate usae sint, romano breviario adstrictae remanebant. Itidem privilegium suum omiserunt, si quaevis additamenta aut immutationes in sua liturgia fecerunt. Potest Episcopus in hisce ecclesiis exceptis prohibere romani breviarii usum; si vero nullum adsit tale praeceptum, an quis privatim breviarium romanum recitare possit, controvertitur. Idem de *missali* dicendum. Id constat ex B. eiusdem S. Pii V. *Quod a nobis* 7. Iul. 1568. et ex C. *Ex proximo;* S. R. C. 10. Ian. 1852. *Cenomanen.* n. 1993. — Bouix de Iure Liturg. p. 4.; L. 160.; Lugo Resp. Mor. l. 5. d. 7.; E. M.

Ex praecedenti iure. Nova enim divini officii recitandi forma inducta est per C. Pii X. *Divino afflatu* 1. Nov. 1911. quae omnino praeceptiva est. Etenim in praedicta Const. dicitur: « In omnibus ecclesiis cleri saecularis et regularis, in monasteriis, ordinibus, congregationibus, institutisque religiosorum, ab omnibus et singulis, qui ex officio aut ex consuetudine Horas canonicas, iuxta *Breviarium Romanum,* a S. Pio V. editum et a Clemente VIII., Urbano VIII., Leone XIII. recognitum, persolvunt, novum Psalterii ordinem, qualem Nos cum suis Regulis et Rubricis approbavimus, typisque Vaticanis vulgandum decrevimus, religiose observari iubemus. Simul vero poenas in iure statutas iis denuntiamus, qui suo officio persolvendi quotidie Horas canonicas defuerint, qui quidem sciant se tam gravi non satisfacturos officio, nisi Nostrum hunc Psalterii ordinem adhibeant ».

125. **Nota**: Qui recitando B. Virginis officio non adstringuntur, non prohibentur ulla huiusmodi officii formula uti, *modo latina sit;* nisi legitima adsit consuetudo vulgari idiomate illud recitandi. S. Pius V. C. *Superni* 11. Mart. 1571.; S. R. C. 15. Ian. 1897. — Tum breviaria, tum missalia, aliique libri liturgici imprimi non possunt sine Ordinarii attestatione, qua declaretur concordare cum iis, qui Romae sunt impressi. Libri liturgici cum cantu gregoriano etiam quoad *singula ecclesiarum Propria* approbandi sunt a S. R. C. secundum Decr. 27. Nov. 1908. A. A. S. v. 1. p. 159. 293. — Clem. VIII. Decr. *Cum in Ecclesia;* Urban. VIII. Decr. *Divinam psalmodiam;* S. R. C. 26. Apr. 1834. n. 2716., 16. Febr. 1834. n. 2855., 4. Aug. 1877. n. 3427. Cf. hic n. 1306.; E. M.

126. *An satisfaciant, qui recitant aliud breviarium, servatum ex consuetudine loci, inducta post tempus determinatum a S. Pio V.?* — R. Negative. S. R. C. 10. Ian. 1852.

127. *An sacerdos licentia Episcopi indigeat ab breviarium romanum recitandum in praedicto loco, ubi aliud recitatur?* — R. Negative. Constat ex resp. cit. S. R. C. — « Privatim, ait Busemb. apud S. Alph. 160., omnibus etiam regularibus probabile est licere *ex consuetudine* uti romano, ut docent Less., Rodrig., Sa., Bon. ». Cf. n. seq.; excepta enim consuetudine, si qua sit, eadem ratio, in hoc casu, adesse videtur. L. 161. Cf. etiam A. S. S. v. 1. p. 240.

128. *An clerici, ad breviarium obligati, proprio dioeceseos uti teneantur?* — R. Affirmative, dummodo *proprium* illud a S. R. C. recognitum et approbatum fuerit. Ratio est, quia etsi concessio officiorum propriorum habeat rationem privilegii, omnes tamen privati privilegio toti communitati concesso uti tenentur. — Excipitur, ut patet, casus, quo privati, virtute Indulti Apostolici, possent *proprio* dioeceseos non uti. — Cf. n. 167.

129. *Daturne adhuc obligatio recitandi psalmos graduales, officium parvum B. M. V. et officium Defunctorum, quae in breviarii rubricis notantur?* — R. « Cessat obligatio recitandi in choro, diebus a Rubricis hucusque praescriptis, officium parvum B. Mariae V., officium Defunctorum, nec non psalmos graduales ac poenitentiales. Capitula vero, quae ad ista officia addititia ex peculiari constitutione aut legato tenentur, a S. Sede eorum commutationem impetrabunt ». C. *Divino afflatu,* Rubr. tit. VII. n. 2.

130. **Nota**: « Cum per novam Psalterii dispositionem causae cessaverint Indulti Generalis 5. Iul. 1883. pro officiis votivis, haec ipsa officia, et alia similia ex particularibus Indultis concessa, tolluntur omnino et sublata declarantur ». C. *Divino afflatu,* Rubr. tit. VII. n. 1.

In Liturgia Ambrosiana iuxta morem, qui huc usque viguit omnes clerici in sacris ordinati per totam Quadragesimam, praeter Dominicas et Hebdomadam Maiorem, integrum Officium Defunctorum, non paucis vero feriis per annum, eiusdem Officii partem recitare tenentur. Verum ex Indulto concesso d. 23. Febr. 1897. a Leone XIII. per S. C. R. « omnes clerici in sacris constituti, qui Ambrosianum ritum sequuntur, extra officiaturam choralem, singulis Quadragesimae diebus, exceptis Festivis et Hebdomadae Maioris, Vesperas tantum

Defunctorum, et die secunda novembris integrum Officium pro Defunctis recitent ».

131. *An obligati ad officium, sub gravi recitare debeant officium Defunctorum in die Commemorationis omnium Defunctorum, necnon Litanias die festo S. Marci, et triduo Rogationum?* — R. Ad 1.um « In Commemoratione omnium Fidelium Defunctorum, omissis officio ac missa diei currentis, fit tantum officium cum missa pro Defunctis, prout in Appendice novi Psalterii praescribitur. — Si die 2. Nov. occurrat Dominica vel aliquod duplex 1. classis, Commemoratio Defunctorum celebratur die proxime sequenti, similiter non impedita; in qua si forte occurrat duplex 2. classis, hoc transfertur, iuxta regulam traditam tit. III. n. 3. ». C. *Divino afflatu,* Rubr. tit. XIII.

R. Ad 2.um « In festo S. Marci et in triduo Rogationum integrum manet onus recitandi Litanias Sanctorum, etiam extra chorum ». C. *Divino afflatu,* Rubr. tit. VII. n. 3.

132. *Quonam ordine sint horae canonicae recitandae?* — Duplex est ordo servandus in breviarii recitatione, scilicet ordo *officiorum* et ordo *horarum.* — Ordo *officiorum* describitur in calendario festorum, et in rubricis pro illorum translatione, ubi plura simul concurrant. Ordo *horarum* ille est, qui in breviario exponitur, nempe ut recitetur primo loco *matutinum* cum *laudibus,* deinde subiungantur horae parvae, idest *prima, tertia, sexta, nona,* et tandem sequantur *vesperae* cum *completorio.* — Quoad Sanctos, de quibus horae canonicae recitandae sunt, officium recitandum est secundum *calendarium* propriae dioecesis, i. e., eius in qua quis domicilium vel quasi domicilium, vel residentiale beneficium habet. S. R. C. 14. Maii 1672. n. 1445. Parochi et eorum coadiutores tenentur recitare officia propriae ecclesiae, non etiam sacerdotes alii, qui in ea celebrant missam, vel audiunt confessiones. Magistri et alumni seminarii, in eo degentes, tenentur recitare officia propria ecclesiae seminarii, licet alibi celebrent. S. R. C. n. 2872. 2980.

In itinere: « Quando quis itineris, vel studii, vel aliis de causis extra patriam, sive dioecesim versatur, beneficiarii tenentur semper ad officium propriae Ecclesiae; simplices vero sacerdotes conformari possunt cum officio loci ubi morantur ». S. R. C. 12. Nov. 1831. ad 46. n. 2682. Regularis autem « *in itinere* sequatur divini officii calendarium coenobii, ex quo discessit; dum pervenit et manet in altero coenobio, etsi ad tempus, huius calendarium sequatur ». S. R. C. 31. Aug. 1839. n. 2801.; « *quia ubique choro interesse tenetur* »,

S. R. C. 25. Sept. 1852. n. 3001.; privatim recitans servare tenetur calendarium coenobii, a quo discessit, S. R. C. 27. Iun. 1896. ad 13. n. 3919. Tempore quadragesimae, Regulares divini verbi praecones, extra Caenobium commorantes, se conformare debent ad Provinciae Calendarium, sine ulla diversitate, pro omnibus quolibet anno extensum. S. R. C. 31. Aug. 1839. n. 2801.

133. *Quid si quis aliud officium pro officio diei recitet?* — Qui *consulto* aliud officium pro alio recitat, siquidem et ritu plane diversum, et notabiliter brevius, non satisfacit; velut in die Palmarum officium Paschatis vel Pentecostes. Si non brevius quidem, sed ritu dumtaxat plane diversum, probabile est eum satisfacere, ut puta si in Natali Domini recitet officium de Passione; sed levi certe culpa non caret. Sin eiusdem ritus, sed notabiliter brevius, non satisfacit. Si ex utroque capite fere aequale, satisfacit, quamvis culpa item levi non careat; et hoc non solum si fecerit ter vel quater in anno, sed etiam si saepius, quae multorum sententia est, et satis probabilis; quia substantialis officii forma videtur esse quantitas; forma vero tantum accidentalis, qualitas. Immo neque leviter peccat, si id fecerit ex iusta aliqua causa, e. g. ex devotione, vel ut recitet cum socio, vel *inconsulto,* et tunc, si recitata modica officii parte animadvertat se errasse, in potestate sua erit vel inceptum vel proprium officium prosequi: sed melius est recitare proprium officium, ne in errore perseveret.

Hinc, si officium quis, *consulto vel inconsulto,* recitaverit notabiliter brevius, supplere debet quod plus erat in proprio. Sive item consulto id quis fecerit, sive inconsulto, qua die deinde recitatum officium incidit, hoc idem iterum, probabilius, recitandum est, non illud quod omisit, ne bis erret. — Alex. VII. pr. d. 34.ª; S. R. C. 17. Iun. 1673. n. 1474., 27. Ian. 1899. n. 1011.; L. 161.; Lugo Resp. Mor. l. 5. d. 8.; La-Croix 1237. 1250. 1255.; E. M.

134. *Quale sit peccatum ordinem invertere in recitatione horarum?* — *In recitatione privata,* nunquam excedit veniale, quia talis ordinis inversio gravem deformitatem non continet; ordo enim servandus non est, nisi sub praecepto secundario et tamquam circumstantia minoris momenti. Si autem ex aliqua iusta causa ordinem mutes, omni prorsus culpa carebis. Dicunt quidam, inversionem ordinis esse peccatum mortale, si frequenter fiat; sed *probabilius* negandum est cum S. Lig. 169. « Idem dicendum, si in eadem hora invertatur ordo ». L. 170. 161. in fin. Verum qui officii partes adeo perturbat, ut vix species officii supersit, non satisfacit. Suarez d. 11. c. 7. — *In recitatione*

publica controvertitur, utrum sit peccatum grave, necne, invertere ordinem aut mutare tempus horarum. Alii *affirmant,* si inversio vel temporis mutatio sit notabilis, nec adsit causa excusans. Ratio est, quia canones pluries repetunt, horas statutis temporibus esse recitandas. Clem. *Gravi* 1. *de Celebr. missar. Negant* vero alii, quia huiusmodi circumstantia non pertinet ad praecepti substantiam, sed est mere accidentalis. Utraque sententia probabilis est; sed secunda probabilior; quia de gravi praecepto non constat. — L. 171.

135. *Quaenam sit causa horarum ordinem invertendi?* — Quaelibet causa rationabilis excusat. Possunt autem assignari sequentes, scilicet: Si inviteris ab amico ad aliquam horam cum ipso recitandam, et tu horam praecedentem aut praecedentes nondum recitaveris. — Si mane non habes breviarium ad manum, nec commode possis exspectare, tunc posses ex diurnali, quod habes, recitare horas diurnas, postea matutinum recitaturus. — Si non habeas lectiones ad manum, potes recitare psalmos matutini et laudum, imo et reliqua, dilatis lectionibus. — Si venias ad chorum, hora iam incepta, potes pergere cum aliis, et postea quae omissa sunt, supplere. Item, si venias ad chorum, una hora iam absoluta, potes cantare cum choro posteriorem, et postea supplere priorem. — La-Croix 1309. 1311.; L. 170.

136. *An sit peccatum dicere matutinum diei sequentis ante absolutum officium diei praesentis?* — Est quidem peccatum, ait La-Croix 1315., sed veniale tantum, si absque causa fiat. Sed neque constat esse veniale, cum officium unius diei nullum ordinem habere videatur cum officio alterius diei. Iuxta sententiam autem, quae tenet esse peccatum veniale, sufficiens causa est incipiendi matutinum diei sequentis, antequam officium diei praesentis absolveris, si ab alio rogeris, ut matutinum diei sequentis cum ipso recites; et generatim omnis causa sufficiens ad inversionem ordinis inter horas eiusdem diei, sufficeret etiam in praesenti casu.

137. *An peccet, qui non recitat commemorationes iuxta ordinem per rubricam assignatum? — Quid de suffragiis?* — Negant plures, quia rubrica illa mere directiva videtur, sicut eae, quae situm corporis, vel signa crucis respiciunt. Immo idem dicunt de ordine servando inter commemorationes in missa. Sed hoc saltem ultimum negandum est, quia, secundum probabiliorem et communiorem sententiam, omnes rubricae in missa servandae, sunt praeceptivae, ut dicit S. Lig. l. 6. n. 399. — E. M.

Quando plures commem. occurrunt faciendae de eodem communi, nisi aliter in Brev. notetur, ad Vesperas, dictis ant. et ℣. de 1. et 2. Vesp.; altera com. fit per ant. de Laud. et ℣. ex 2. Noct.; ultima per primam ant. et ℣. 3. Noct. — Ad Laudes, dictis; ant. et ℣. de Laud., 1.ª com. fit per ant. et ℣. de 1. Vesp.; 2.ª per ant. de 2. Vesp. ℣. 2. Noct.; 3.ª per primam ant. et ℣. 3. Noct. S. R. C. *in una Urbis* ad 5. 27. Iunii 1899. n. 4042.

In *Ordinario* novi Psalterii *ad Laudes* in earum fine dicitur: « Postea fiunt commemorationes si occurrant. — Deinde, extra tempus paschale, in Officio tam de tempore, quam de Sanctis, excepto tamen tempore Adventus ac Passionis, et exclusis diebus, in quibus occurrat festum duplex, quamquam simplificatum, aut dies infra Octavam vel dies Octava, etiam commemorata, fit suffragium *de omnibus Sanctis*. — In apposita Oratione ad litteram N. exprimitur nomen Sancti Titularis propriae Ecclesiae. — Tempore autem paschali a feria II. post dominicam in Albis usque ad Vigiliam Ascensionis inclusive, in Officio tam de Tempore quam de Sanctis loco praecedentis Suffragii fit Commemoratio *de Cruce* ». — Et similiter ad Vesperas, prout repetitur in eodem Ordinario, in earum fine, post eas fit Suffragium *de omnibus Sanctis,* et Commemoratio *de Cruce.*

138. *Qualis pronuntiatio esse debeat?* — Pronuntiatio debet esse *vocalis, integra, continuata.* — *Vocalis.* Officium recitari debet voce, et quidem distincta; non autem sufficit ut sola mente legatur, aut tantum oculis percurratur; nec satis est, si recitetur gutture vel intra dentes. Ratio est, quia oratio proprie vocalis praecipitur; porro non censetur proprie vocalis, nisi voce distincta fiat. — *Integra.* Officium integre recitari debet non syncopando, linguave titubante abbreviando. Ad integritatem autem pertinet *Pater, Ave, Credo,* in principio et in fine horarum, prout in Rubricis adnotatur. Non tamen pertinent ad integritatem officii orationes, *Aperi Domine,* et *Sacrosanctae;* sed solum ex consilio *laudabiliter* recitantur. — *Continuata.* Quaecumque notabilis interruptio intra unam horam, si absque ulla causa fiat, culpa non caret; sed peccatum veniale non excedit. L. 166.

139. *An recitans officium debeat se audire, ut satisfaciat?* — R. Negative probabilius. Ratio est, quia non praecipitur auditio, sed tantum recitatio, id est verborum pronuntiatio quae dicitur vocalis. Sufficit igitur, si ille, qui recitat, conscius sibi sit, se verba pronuntiare et hoc dicit sat probabile S. Lig. 163.

140. *Quaenam sint causae iustae officium interrumpendi?* — Quaelibet causa rationabilis sufficit ad horam quamcumque interrumpendam. Agitur de re *per se* levi. Quare sufficit: quaelibet utilitas propria vel aliena, quae sine aliquo incommodo differri non possit; ratio exsequendi mandata superiorum; ratio urbanitatis vel caritatis, e. g., si excipienda sit confessio alicuius, qui non libenter expectet; si velis aliquid agere aut adnotare, ut tollas distractionem sive sollicitudinem, v. g., ne obliviscaris, etc., modo tamen non frequenter fiat, quia frequens interruptio ob hanc causam aliqua irreverentia non caret. — L. 168.

141. *An matutinum separari possit a Laudibus? — Quomodo Laudes sint concludendae? — Quomodo singulae Horae concludendae sint?* — R. Ad 1.um Affirmative iuxta communem consuetudinem et sententiam, licet unam horam constituant. Sic enim S. Lig. 167.: « Commune est, quod matutinum potest a laudibus separari sine ulla causa ».

In *Ordinario divini officii ad matutinum,* in fine, dicitur: « *In privata recitatione* Matutinum a Laudibus *separari potest,* quo in casu post hymnum *Te Deum,* vel, post ultimum Responsorium, dicitur: *Dominus vobiscum,* etc., vel, a non sacerdotibus nec diaconis, *Domine exaudi orationem meam,* etc., *Oremus* et dicitur Oratio ut ad Laudes, post Orationem additur: *Dominus vobiscum,* etc., *Benedicamus Domino,* etc., *Fidelium animae,* etc. Deinde dicitur *Pater noster* totum secreto. *In publica* vero *recitatione* Matutinum in Choro a Laudibus *separari non potest,* nisi in nocte Nativitatis ».

R. Ad 2.um In praedicto Ordinario in fine Laudum dicitur: « Post ultimam Orationem additur: *Dominus vobiscum,* etc., *Benedicamus Domino,* etc., *Fidelium animae,* etc. Deinde dicitur *Pater noster* totum secreto. Denique *in publica officii recitatione,* si discedendum sit a choro, itemque *in recitatione privata,* si tunc terminetur officium, alioquin in fine ultimae Horae, post *Pater noster,* secreto recitatum, subiungitur: *Dominus det nobis suam pacem,* etc. Et immediate dicitur, cum suis Versu et Oratione una ex finalibus B. Mariae V. antiphonis, quae post Completorium assignantur. Postea concluditur: *Divinum auxilium,* etc. ».

R. Ad 3.um In eodem Ordinario, in fine Primae dicitur: « Deinde dicitur tantum *Pater noster* secreto, nisi sequatur alia Hora ». Et idem repetitur in fine Tertiae, Sextae et Nonae. In fine Vesperarum dicitur: « Si post Vesperas immediate sequatur Completorium, dicto Versu, *Fidelium animae,* statim incipitur Versus, *Iube Domne,* ut ad Com-

pletorium: secus autem, si tunc terminetur Officium, dicitur tantum *Pater noster* secreto ». Post Completorium, recitata Benedictione, *Benedicat et custodiat nos,* non dicitur Versus *Fidelium animae,* sed immediate subiungitur una ex finalibus B. Mariae V. antiphonis. Postea subiungitur, *Divinum auxilium* etc., et secreto dicitur *Pater, Ave, Credo.*

142. *An nocturni separari possint sine causa?* — R. Affirmative. Constat ex universali consuetudine, cui nulla lex opponi potest. Immo olim, ut plures asserunt, ex praxi Ecclesiae separabantur, cum in variis noctis horis, seu vigiliis recitari solerent. Immo dicunt non pauci, etiam sine causa speciali intervallum trium horarum interponi inter singulos nocturnos posse. Si autem adsit iusta causa, cuius gratia nocturni separari debeant, intervallum illud pro ratione illius causae protrahi etiam potest. — L. 167.; Kenrick tr. 8. n. 10.; Bona Tr. de Div. Psalm.

143. *An vel quomodo ille peccet, qui recitato uno vel altero nocturno in vigilia, reliquam matutini partem tota nocte interiecta recitat? — A peccato mortali* semper eximendus est, quia substantiae praecepti satisfacit. Ex generali enim regula, praecepti substantiae satisfit, quoties officium integre recitatur in die naturali, vel ecclesiastico, ita ut nunquam peccatum veniale tunc excedatur, quantacumque interruptio etiam sine causa intercedat. Ergo casus praesens excludi non debet. — *A peccato veniali* excusandus etiam ille erit, qui rationabili de causa id peragit, v. g., si recitato primo nocturno sit valde defatigatus, vel somno obrutus, etc.; siquidem iusta de causa interruptio quaelibet licita est. — L. 168.

144. *An vel quatenus repetenda sit aliqua hora propter notabilem interruptionem interpositam?* — Hora integra nunquam est repetenda, etiamsi interruptio absque iusta causa interposita fuerit. Ratio, quia singuli psalmi, singulaeque lectiones vel orationes suam completam significationem habent, et satis uniuntur per intentionem continuandi. — Immo, per se loquendo, nihil est necessario repetendum, etiamsi interruptio in medio psalmo fiat, modo non sit in medio versiculo, vel in media oratione, quia etiam singuli versiculi suam particularem significationem habent. — L. 168.

145. *An in recitatione officii liceat aliquid ex devotione miscere vel apponere?* — R. Negative. Ratio, quia cum forma divini officii ab Ecclesia sit determinata et praescripta, nihil est addendum, de-

trahendum vel immutandum, nisi a Sede Apostolica fuerit concessum. — E. M.

146. *An tenearis repetere, quae recitasti cum imperfecta seu mutilata pronunciatione?* — R. Affirmative, si mutilatio sit valde notabilis, ita ut sensus verborum sit corruptus et destructus; idque valet, etiamsi involuntarie feceris, quia vitium substantiam recitationis afficit; excipe, nisi obstet impossibilitas, v. g. balbuties. Id quoque valet, si non tu, sed socius cum quo recitasti, syllabas obtruncando, verborum sensum notabiliter immutavit. — Negative, si ita syllabas mutiles, ut sensus verborum non corrumpatur, vel si mutiles in parva quantitate; culpa enim tunc non afficit substantiam obligationis, et proinde veniale non excedit. Immo nullo modo peccas, si hoc facias involuntarie ob inadvertentiam, vel balbutiem, aut inveteratam consuetudinem, quae difficulter vinci possit; ceterum ad hanc consuetudinem emendandam opportunum studium adhibeatur oportet.

147. *An ante laudes a matutino separatas dicendum sit* Pater *et* Ave, *ut ante alias horas?* — In *Ordinario divini Officii* novi Psalterii *ad Laudes* dicitur: « Si Laudes extra chorum separentur a Matutino, ante eas dicitur secreto *Pater noster* et *Ave Maria,* secus absolute incipiuntur, ut sequitur, ℣. *Deus in adiutorium,* etc. » — S. R. C. 18. Maii 1883. ad II. n. 3574.; La-Croix 1305.

148. *Quonam tempore horae canonicae sint recitandae?* — Obligatio recitandi horas est affixa *diei,* ita ut nullatenus alia die ipsi satisfieri possit; idcirco obligatio ex mente Ecclesiae cum die sibi assignata cessat, atque adeo onus diei nuncupari solet. — Tempus ad integram officii recitationem adimplendam praefinitum incipit *a media nocte,* et *ad mediam noctem sequentem* terminatur, ita ut semper a peccato gravi sit eximendus quisquis intra hoc tempus integrum recitat officium, quacumque hora tali muneri satisfaciat. Ratio est, quia totum officium in die naturali recitando quoad substantiam satisfacit. Integrum autem unicuique est sequi vel *tempus verum,* vel *tempus medium,* vel *tempus legale,* S. Poenit. 23. Nov. 1882.; S. C. C. 23. Iul. 1893. Idque valet etiam pro aliis huiusmodi legibus, e g., ieiunii. *Matutinum et Laudes,* ex privilegio, consuetudine introducto, pridie sub vespere recitari possunt. Matutinum et laudes a sacerdotibus ante missae celebrationem recitari debent. Constat ex rubrica missalis, tit. 1. *de Praeparat. sac.*, ubi legitur: « Sacerdos celebraturus missam, saltem matutino cum laudibus absoluto », etc.

Omnes *horae parvae,* tempore matutino recitari possunt; et duae quidem priores ante meridiem recitandae sunt; duae vero posteriores toto tempore tum matutino, tum vespertino dici possunt. — *Vesperae et completorium* a meridie usque ad mediam noctem recitantur. In quadragesima a prima dominica vesperae *ante prandium* recitari possunt ob antiquam disciplinam, iuxta quam ieiunium ante vesperarum recitationem non frangebatur. Die tamen dominica vesperae anticipari non possunt, quia ieiunium ea die non servatur.

In choro matutinum diei sequentis recitari regulariter non potest pridie vespere post vesperas et completorium a canonicis aliisque beneficiatis, nisi ex iusta causa et ex Episcopi dispensatione *ad tempus* Ut habitualiter id fiat, opus est apostolico indulto. Bened. XIV. Inst. 107. § IV. n. 22. — Sexta et Nona hora *regulariter* ante missam conventualem *in choro* recitari non possunt S. R. C. 4. Mart. 1901. ad 2. *Senogallien.* n. 4067.

Olim sic horae recitabantur: matutinum post mediam noctem, laudes ad auroram, prima post solis ortum, tertia ad horam nonam matutinam, sexta ad meridiem, nona ad horam tertiam pomeridianam, vesperae ad solis occasum, completorium ad noctis crepusculum. — S. Th. Quodl. 3. a. 29.; E. M.

149. *An horae parvae etiam ante auroram absque ulla causa recitari possint?* — R. Affirmative probabilius. Ratio est, quia ex quo sublata est antiqua consuetudo horas illas tempore determinato recitandi, nulla alia lex vel nova consuetudo obligationem imposuit eas solum tempore auroram subsequente persolvendi. Immo graves theologi expresse asserunt, has horas toto tempore matutino, seu a media nocte ad meridiem, recitari posse. L. H. A. Append. 3. n. 74.

150. *An obligatio recitandi matutinum et laudes ante missam urgeat sub gravi?* — R. Negative, saltem probabilius. Ratio est, quia nulla est connexio inter officium et missam, et proinde recitatio matutini non videtur necessaria dispositio ad celebrandum, cum sacerdos etiam aliter orando possit sese pie ad sacrum disponere: nec apparet gravis obligatio ex rubrica supra relata, neque sub gravi generatim apprehenditur. L. l. 6. n. 347., l. 4. n. 171.; Bened. XIV. C. *Etsi pastoralis* 18. Iun. 1742., de Sacr. Missae l. 3. c. 13. — Grave tamen esset, ex communi sententia, canere missam conventualem et solemnem, antequam matutinum in choro dicatur, nisi gravis et publica causa, remoto scandalo, intercedat. Ratio, quia talis est recepta consuetudo in omnibus Ecclesiis. Quare secus agendo graviter laederetur publicus

Dei cultus, bonum commune et conveniens Ecclesiae regimen praeter scandalum populi. L. l. 6. n. 348.

151. *Quaenam causa a levi obligatione, in praecedenti casu, excusare possit?* — R. S. Alph. communius et probabilius, ait, adesse in omissione illius recitationis venialem culpam; quia praedicta omissio *inter defectus* in Missali recensetur, *de Defect. in minist.* etc. par. 1. — Ab ea autem excusabit quaelibet mediocris causa rationabilis, v. g., si tempus celebrandi advenerit, nec possit differri celebratio sine aliquo incommodo; si maior studii commoditas, vel maior utilitas ex studiis percipienda hoc expostulet; si quod negotium inexspectatum adve nerit. — L. ib.

152. *Quanam hora liceat incipere recitationem matutini vespere diei praecedentis, iuxta privilegium supra relatum?* — Licet incipere quando sol medium cursum inter meridiem et occasum tenet. Tunc enim certo incipit dies ecclesiasticus, qui iuxta omnes a vesperis incipit, et ea hora priores vesperae decantari solent. S. R. C. 16. Mart. 1876. n. 3391. — L. 174.; E. M.

153. *An debeat iterari recitatio matutini, si ante tempus praedictum habita fuerit?* — R. Negative. Ratio est, quia ecclesiastica dies ex ipso S. Alph. et ex S. Th. post vesperas incipit, quae ex praesenti vitae usu hora circiter secunda a meridie dici solent, eademque hora acquiri possunt indulgentiae, quae a primis vesperis incipiunt; quare tunc matutinum et laudes recitari possunt. Et ideo a nova Collectanea S. C. R. expunctum est tanquam inutile, responsum 13. Iul. 1883. *Consulendi probatos auctores.* Ac iterum proposito dubio: « Utrum in privata recitatione matutinum pro insequenti die incipi possit hora secunda pomeridiana, aut standum sit tabellae Directorii Dioecesani », S. R. C. 12. Maii 1905. iterum respondit: « Consulantur probati auctores ». Sane in praesenti Indultum conceditur non amplius pro hora secunda, sed pro hora prima a meridie, vel etiam immediate post meridiem. Accedit, quod in 6.° vol. Decr. Auth. S. R. C. responsio praecedens immutata est ita: « Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam » N. 4158. — S. Th. Quodl. 5. a. 28.; La-Croix 1314.; Giribaldi 192.-194.; D'Annib. ed. 3.ª p. 3. n. 150. 178.; Gur. Baller. 64.; A. S. S. v. 12. p. 14., v. 36. p. 415. 419.; E. M.

154. *An matutinum officii Defunctorum et litaniae pro festo S. Marci et diebus Rogationum, pridie vespere recitari possint?* — R. Ad 1.um Affirmative. Constat ex universali consuetudine. Praeterea

antea in Officio 2. Nov. infra octavam Omnium Sanctorum post Laudes, dicebatur in Rubrica: « Dicto *Benedicamus Domino,* absolute incipit matutinum Defunctorum ». Ergo, concludebatur, cum matutinum octavae Festi Omnium Sanctorum soleat aut certe possit anticipari, consequenter etiam anticipari potest matutinum Defunctorum. S. R. C. 9. Iul. 1895. *Decr. Gen.* n. 3864. L. 174. Nunc vero cum post Const. *Divino afflatu,* Rubr. tit. XIII., fiat tantum Officium pro Defunctis, consuetudo remanet immutata, et ut aliud Matutinum potest anticipari, ita et illud Defunctorum, cum nihil novis Rubricis et Decretis hactenus fuerit immutatum.

R. Ad 2.um Negative. Ratio est, quia litaniae per se non videntur coniungi cum matutino et laudibus, sed sunt quid omnino distinctum. Praeterea, si festum S. Marci transferatur, non debent transferri litaniae; ergo stricte matutino non inhaerent, immo nullam connexionem cum illo habent. Demum recitantur loco assistentiae ad processionem, quae assistentia omnino diei est affixa. L. 174.; D'Annib. ed. 3.a p. 3. n. 147.

155. *An praevidens impedimentum pro recitatione officii ipsa die obligationis, teneatur recitare matutinum et laudes vespere vigiliae?* — R. Negative. Ratio est, quia licet matutinum et laudes vi privilegii recitari possint pridie, non tamen debent. Generalis regula est, neminem ad utendum privilegio aliquo teneri. Ergo obligatio stricta non urget ante mediam noctem sequentem. Quare, stante impedimento a media nocte ad mediam noctem, tollitur obligatio. Valde tamen convenit, ut recitatio anticipetur. — Quare e contra praevidens, tempore vespertino, impedimentum mane sextam, nonam, vesperas et completorium recitare tenetur. Nam substantia obligationis est a media nocte ad mediam noctem, ut ipsa consuetudo, optima legum interpres, hanc legem interpretatur. — Kenrick tr. 8. n. 10. 19.

156. *Quanam hora incipi possit recitatio vesperarum mane tempore quadragesimae?* — Regula generalis est, ut vesperae privatim recitari possint eadem hora, qua in choro recitari solent. Porro in choro recitari debent post missam conventualem et nonam. Hora autem missae conventualis a consuetudine locorum pendet. Possunt ergo ab hora undecima circum circiter recitari. Secundum Ferraris v. *Indulgentia* a. 3. n. 38., recitari possunt hora decima cum dimidio. Ceterum nulla adest obligatio vesperas recitandi ante meridiem tempore quadragesimae, sed est merum privilegium, quo nemo uti tenetur. Completorium praedicto privilegio non gaudet; unde omni tempore

post meridiem recitandum est. — S. R. C. 31. Mart. 1887. *Cataren.* n. 3672.

157. **Nota**: « Ut quis licite possit *anticipare* vel *postponere* debitum tempus horarum, sufficit quaevis causa utilis vel honesta, nimirum concio paranda, vel audienda, periculum supervenientis occupationis sive laboris, maior devotio sive quies, tempus aptius ad studendum, et simile » L. 173. Cf. hic 134.

158. *An in choro sit gravis obligatio recitandi officium ordine debito et statis horis?* — R. Probabilius negative. Ratio, quia huiusmodi circumstantia temporis vel ordinis non pertinet ad substantiam praecepti, sed est quaedam caeremonia accidentalis. Neque vero constat de gravi praecepto super hac re imposito. L. 171.

159. *Quid servandum, quoad locum et situm, in officii recitatione?* — *Quoad locum.* Officium chori in ipso loco ad hoc destinato, seu in choro, vel in ecclesia recitari debet. Officium vero, si recitetur privatim, dici potest in omni loco decenti, sive in oratorio, sive domi, sive rure, aut etiam in via deambulando, aut iter agendo, dummodo locus attentioni requisitae sit congruus et devotionem non impediat. — *Quoad situm.* Privatim recitari potest officium omni situ decenti, sive genibus flexis, sive stando, sive sedendo, sive deambulando. Ita praxis universalis, et omnes theologi. — L. 179.

160. **Nota**: Qui ad *chorum* tenentur, possunt ex iusta causa recitare in sacristia, L. 143., vel in alio loco extra ecclesiam. L. l. 3. n. 675.

161. *An liceat recitare officium decumbendo in lecto?* — R. Negative, seclusa rationabili causa: talis enim situs aliquam sapit irreverentiam. Idem etiam dicendum est de quolibet alio eiusmodi situ. Attamen haec irreverentia peccatum veniale non excedit, a quo quaevis causa mediocris excusat, v. g., infirmitas, defatigatio, vel si quis nocte dormire nequeat, officium recitare posset, quin surgere teneretur. — L. 179.

162. *An liceat officium recitare in curru vel equo?* — R. Affirmative. Ratio est, quia id nulla lege prohibetur; nec aliunde obstat attentioni, nec reverentiae orationi debitae, etiamsi alii essent itinerantes et simul confabulantes. Id obtinuit generalis etiam piorum consuetudo.

163. *An sit culpa non servare rubricam, ex qua preces quaedam genibus flexis sunt recitandae?* — R. Negative, si agatur de recita-

tione *extra chorum;* quippe ex consuetudine, et communi interpretatione, haec rubrica solum chorum respicit. Idem dicendum de aliis signis in choro usitatis. Haec quidem laudabiliter fiunt in privata recitatione, sed citra culpam omittuntur. — Si agatur de recitatione *in choro,* controvertitur. Alii enim rubricam hac in re habent uti praeceptivam, alii uti directivam. Attamen talis omissio numquam culpam venialem excedere potest. — L. 179.

164. *An sit peccatum breviarium recitare in loco indecenti?* — Probabilius negandum per se videtur, nisi locus attentioni debitae obesset, v. g., ob populi frequentiam, strepitum, etc.; secus enim indecens foret orare in loco indecenti, quod falsum est, siquidem, cum Deus sit ubique, etiam ubique orari et adorari potest, 1. Tim. 2., 8.; L. 179.; La-Croix 1320.

165. *An et qualis intentio et attentio requiratur in recitatione officii?* — *Intentio* est volitio faciendi aliquid: *attentio,* mentis applicatio ad id, quod agitur. — Intentio alia est expressa, alia implicita. *Expressa* est, qua quis ab initio breviarium sumens dicit: volo orare. *Implicita* vero, qua id non dicit quidem actu, sed id virtualiter intendit, dum vult recitare horas canonicas iuxta Ecclesiae praeceptum. — Insuper intentio alia est *actualis,* quae est, alia *virtualis,* quae fuit et in aliquo effectu perseverat, alia *habitualis,* quae pariter fuit, sed in nullo effectu permanet. — Attentio item alia est *externa,* quae nempe excludit omnem externam actionem, physice incompossibilem cum eo, quod agitur; alia *interna,* quae consistit in interiori mentis advertentia ad id quod agitur. — Rursus attentio interna triplex est, scilicet: 1.° *spiritualis,* quae est ad Deum ipsum, ut orationis terminum; 2.° *litteralis,* seu ad sensum verborum, et rerum significationem; 3.° *materialis,* quae fit ad verba tantum, seu ad ea rite proferenda. — L. 176.; S. Th. 4. dist. 15. q. 4. a. 2. sol. 5.

Intentio necessaria est, quia officii recitatio *actus humanus* est, qui sine intentione esse non potest. « Circa *intentionem,* certum est non requiri intentionem *actualem explicitam,* sed sufficere *virtualem implicitam,* nimirum, si de more breviarium accipias, ut officium impleas, uti soles, ut communiter docent Sanch., etc. Immo recte addit Croix, non esse opus renovare intentionem ad singulas horas, etsi aliqua interruptio intercedat, etiam sine causa; quia illa resumptio fit ex prima intentione: immo puto semper adesse exercite intentionem actualem implendi officium ». L. 176.

Circa *attentionem,* ad satisfaciendum substantialiter praecepto officii non requiritur alia attentio interna, praeter attentionem ad rite omnia pronuntianda, et satis probabiliter sufficit *intentio* recitandi, cum *attentione externa.* Ratio est, quia attentio interna non est de essentia orationis: oratio enim non est nisi petitio decentium a Deo. Atqui etiam cum mentis evagatione potest quis alii sua manifestare desideria. Quare attentio externa, coniuncta cum intentione recitandi, seu petendi decentia a Deo efficit, ut recitatio horarum fiat quoad substantiam vera oratio. Et ita docent quam plures et graves dd. Lugo de Euch. d. 22. n. 25. seqq.; L. 176. 177.; S. Th. 4. dist. 15. q. 4. a. 2. sol. 4. ad 2. — Ceterum ad scrupulos abiiciendos valde refert adnotare id, quod communiter dd. ipsi, qui requirunt attentionem internam, docent, nempe « quod ut dicatur aliquis officio non satisfacere, non solum requiritur, ut *voluntarie* se distrahat, sed etiam ut *plene advertat,* se distrahi, nam alias iste, licet sponte se divertat, non tamen sponte se divertit a recitatione ». L. 177. Insuper attentio *externa,* practice saltem, confunditur cum tertia attentione *interna,* qua contenti sunt multi eorum, qui attentionem requirunt internam.

166. *An mortaliter peccet, qui recitat horas exsistens in mortali?* — R. Negative. Ratio, quia recitatio officii non est actus ordinis sacri, et quamvis iste nihil sibi impetret, cum tamen oret nomine Ecclesiae, bene potest obtinere pro aliis. Quod autem oret nomine Ecclesiae in mortali exsistens, non videtur irreverentia de mortali damnanda. Et, si ex devotione oret, nec videtur de peccato ullo damnandus, eique etiam utilis oratio esse poterit. L. 178. Cf. v. 1. n. 455.

167. *Quaenam sint causae excusantes a recitatione horarum?* — Sunt: *impossibilitas; charitas; dispensatio.*

Impossibilitas, sive physica, sive moralis, quae consistit in gravi difficultate officium recitandi. Hinc excusatur: 1.° Qui non habet breviarium, quia, v. g., illud, iter suscipiendo, oblitus est, aut in itinere perdidit, cum impotentia aliud comparandi. Si tamen culpa sua oblitus fuerit aut perdiderit, aut proiecerit, graviter vel leviter peccavit, prouti omissionis causa graviter vel leviter culpabilis exsistit, et omissio horarum pro gravitate culpae admissae ipsi imputanda est. « Si haberes officium commune, et non proprium illius diei, teneris ex communi horas recitare ». L. 158. Qui vero non haberet breviarium romanum, sed benedictinum e. g., probabilius recitare non tenetur, quia ex S. Pio V. et ex Pio X. nonnisi *ea forma satisfacere posset.* Alii vero tenent illud aliud breviarium esse recitandum, quia duo sunt praecepta, unum

et principale de horis recitandis, aliud accessorium de forma. Quare qui non potest alterum servare tenetur primum adhuc servare. L. ib. — 2.° Qui gravi morbo laborat, v. g., febri, dolore stomachi vel capitis, vel oculorum; vel qui iuste timet, ne ex recitatione grave subsequatur incommodum, etc. Unde satis excusatur, qui prudenter credit vel timet, ne ob officii recitationem ei notabilis gravedo capitis, vel cruditas stomachi, aut virium lassitudo, aut aliud grave incommodum inde proveniat. Qui vero non potest recitare ob *oculorum caecitatem,* non tenetur horas memoriter addiscere, quia hoc esset medium extraordinarium. — 3.° Convalescens ex gravi morbo per aliquot dies excusari potest ad arbitrium prudentis, donec vires reficiantur. « Et hoc probabiliter admittitur, etiamsi infirmus per magnam diei partem aliquem legeret librum ad animum solandum. Ratio, quia licet iste posset legere librum recreationis, non tamen sequitur quod possit, et teneatur officium recitare, ad quod alia quidem maior attentio requiritur, quae maiorem affert difficultatem ». L. 154. Idem dicendum, etiamsi infirmus sacrum forte faceret, cum aliis sermones consereret; quia his levatur morbus, horarum vero recitatione ingravesceret. — 4.° Excusatur etiam qui tempore persecutionis timet, ne ex recitatione breviarii prodatur.

Caritas erga proximum, id est gravis occupatio, quae sine scandalo aut notabili detrimento proximi omitti nequeat. Talis occupatio excusat a recitatione officii, quia praeceptum naturale caritatis praevalet legi ecclesiasticae. Hinc excusaris sive totaliter sive partialiter: 1.° Si sub nocte officium, v. g. vesperas, recitaturus advoceris statim ad moribundum, neque ad officii obligationem persolvendam tempus vel commoditas tibi suppetat. — 2.° Si tota die occuperis in excipiendis Confessionibus, quae ob peculiares circumstantias differri non possint, v. g., in sacris missionibus. — 3.° Si concionem sine scandalo aut famae detrimento omittere non posses, nec tamen eam praeparandi suppeteret tempus, si recitandum esset officium. — 4.° Si occuperis tota die in sedandis iurgiis, aut assistendis infirmis, v. g., tempore morbi contagiosi, etc.

Dispensatio legitima, seu a legitimo superiore concessa. Obligatio enim divinum officium recitandi, cum sit de Iure ecclesiastico, a superioribus ecclesiasticis tolli potest. — *Papa* hanc dispensationem concedere potest valide in omni casu, etiam sine causa; licite autem ex causa rationabili, v. g., ob nimiam occupationem, ad scrupulos sedandos, etc. — *Episcopus* dispensare potest ab hac lege, sed non valide sine causa sufficienti, et tantum cum aliquo in particulari ad

breve tempus, scilicet: 1.° quando difficilis est recursus ad Papam; 2.° quando dispensatio petitur ob causam, quae frequenter recurrit, v. g., ob infirmitatem; 3.° quando dubitatur de impotentia morali, aut de gravitate detrimenti metuendi. — *Praelatus regularis* dispensat etiam cum suis subditis eodem ferme modo ac Episcopus. — L. 154. 156.-159.

168. *Quid agendum in dubio, an infirmitas sufficiat ad excusandum, necne?* — Potest infirmus se committere iudicio medici, C. *Fraternitatis* 6. *de Frig. et mal.* Potest acquiescere iudicio superioris, qui in dubio etiam dispensare valet. Potest se remittere iudicio probabili viri prudentis. Immo probabiliter potest etiam stare proprio iudicio, si tale iudicium ipsemet ferre possit. — L. 154.

169. *Ad quid teneatur infirmus, si certus sit se integrum officium persolvere non posse, dubitet vero, an partem recitare valeat?* — Probabiliter ad nihil tenetur. Rationabiliter enim a toto officio excusatur, ne scrupulis angatur, nesciens quousque possit ac teneatur recitare; quae quidem anxietas magnum nocumentum ipsi afferret. — L. 154. in fine.

170. *An utcumque impeditus a recitando integro breviario, teneatur ad partem, quam recitare potest?* — R. Affirmative. Ratio patens est. Obligatio enim breviarii cadit in singulas eius partes, cum res praecepta sit divisibilis. Constat etiam ex pr. 54.ª d. ab Innoc. XI. Igitur qui caret breviario, et nihil aliud scit memoriter, quam laudes vel completorium, ista sub gravi recitare tenetur. — L. 158.; E. M.

171. *An tenearis ad psalmos recitandos, si hos tantum prae manibus habeas, vel scias memoriter, relictis lectionibus cum responsoriis?* — R. Affirmative probabilius. Ratio est, quia cum possis partem notabilem officii recitare, nulla est causa, cur ab ea excuseris. Plures vero dicunt, te ad nihil teneri, quia tunc deficit forma a S. Pio V. et nunc a Pio X. praescripta. Nec obstat cit. pr. 54.ª d. ab Innoc. XI., quia in illa agitur de eo, qui horas integras absolvere potest. Sequens regula traditur a S. Lig. et aliis: Si potes recitare quantum est parva hora, teneris sub gravi id recitare: si vero minus, ne sub veniali quidem aliquid recitare obligaris, quia talis modica pars, seorsim sumpta, non censetur aestimabilis ad finem a lege intentum. — L. 153.; La-Croix 1220.

172. *An tenearis socium adhibere, si non valeas solus horas recitare?* — R. Affirmative, si facile eum invenias. Ratio est, 1.° quia

tunc non datur proprie dicta impotentia; 2.° quia praecepta Ecclesiae requirunt diligentiam ordinariam ad sui adimpletionem; ac nullum medium est magis ordinarium, quam socium in recitatione adhibere. Primaevae enim Horarum institutioni et vigenti adhuc Ecclesiae praxi officium in choro recitandi valde est consentaneum. L. 158.

173. *An tenearis adhibere socium, stipendio soluto, si alium commode non invenias?* — R. Negative. Ratio est, quia medium est omnino extraordinarium, et etiam incommodis plenum est: unde ad illud Ecclesia non censetur obligare. Immo si prompte non occurrat socius tecum gratis recitaturus, non teneris aliquem cum anxietate et sollicitudine quaerere, quia et hoc evaderet medium extraordinarium. Idque etiam, saltem probabiliter ex ipso S. Alph. 158., pro beneficiario valet.

II. — DE OBLIGATIONIBUS NEGATIVIS CLERICORUM

174. *An liceat clericis arma gestare?* — Gestatio armorum, *seclusa necessitate,* clericis *iure canonico* prohibetur. C. *Clerici* 2. *de Vita et honest. cler.* Ratio, quia gestatio armorum dedecet characterem clericorum, qui ad exemplum Christi esse debent mites et humiles corde. Unde dicunt theologi cum Bened. XIV. Not. 101., peccare graviter clericos in sacris, qui militiam amplectuntur. Non tamen reprehendendi sunt, qui bello iusto cooperantur consilio, adhortatione, vel etiam auxilio, et si temporalem habeant iurisdictionem, possunt bellum indicere, exercitum conscribere, arma praebere; modo arma non gerant, nec officio ducis fungantur. — *Seclusa necessitate;* quia necessitas legem non habet. C. *Dilecto* 6. *de Sent. excomm.* in 6.° *Iure Canonico;* id enim iure divino non repugnat. Hinc etiam sacerdotes pugnabant in Lege Veteri 1. Machab. 10. — Suarez de Censur. d. 47. s. 6.; Lugo Resp. Mor. l. 5. d. 14.; S. Th. 2. 2. q. 40. a. 2.

« Dispositiones, quibus cavetur, ne clerici servitio militari subiecti promoveantur ad ordines maiores ante expletum ipsum servitium militare, sunt praeceptivae ». S. O. 31. Aug. 1904. Cf. E. M.

Quoad illos autem, qui militare servitium praestare tenentur, servandae sunt regulae, praeceptiones et documenta, tradita a S. O. 16. Sept. 1875.

Religiosi item militari servitio adstricti ad sacros ordines et

ad solemnem professionem admitti nequeunt, in ordinibus regularibus. In Institutis autem votorum simplicium, nonnisi ad vota temporaria admitti poterunt usque ad tempus militaris servitii. Quo finito, illi primi saltem per annum in votis simplicibus permanere debent, isti posteriores professionem iterum ad annum emittent S. C. de Relig. 1. Ian. 1911. — Clerici intestinis bellis et politicis contentionibus opem utcumque ferentes, proprium residentiae locum vel clericales vestes deserentes ab ordinum et graduum exercitio, et a quolibet ecclesiastico officio et beneficio suspensus illico manent; et inhabiles fiunt ad quaelibet officia aut beneficia ecclesiastica, in posterum assequenda, sublata Ordinariis qualibet dispensandi facultate. Cf. hic 1240. [bis] Clericis item generatim prohibetur politicis partibus sese immiscere, quod saepe sine populi scandalo non est.

175. *An piscatio et venatio clericis prohibeatur?* — Licita est *piscatio,* utpote quae natura sua sit omnino quieta, nec ullibi legatur proscripta. — Interdictae vero sunt *venationes* frequentes et clamorosae, quae nempe fiunt magno apparatu hominum, canum, accipitrum, retium, armorum. Si raro fiant, carent culpa gravi; si quietae sint, licent, nisi positive prohibitae sint ab Ordinario; sed ut armis exerceri possint, licentia Ordinarii opus est. C. 1. *de Cler. ven.;* C. 1. *Ne cler. vel mon.*; Trid. s. 24. C. 12. de R.; Bened. XIV. de Syn. l. 11. c. 10. n. 6.-10.; L. l. 3. n. 606.; S. Th. 2. 2. q. 168. a. 2.

176. *An ludus alearum clericis prohibeatur?* — Ludus alearum dicitur, qui totus situs est in pura sorte, et cuius exitus a mero casu pendet, quin ludentis industria partem ullam in eo obtineat: talis est, v. g., ludus talorum. — Quoad inferiores clericos communiter dicunt dd. id positive non prohiberi, quia quoad ipsos, saltem ex consuetudine, canones derogati sunt, sicut quoad laicos. — Prohibetur vero clericis, in ordinibus constitutis, et beneficiatis. Constat 1.° ex iure naturali, quia, *per se loquendo,* clericum dedecet, et scandalum affert; 2.° ex iure canonico. Conc. Later. IV. can. 16.; Trid. s. 22. C. 1. de R. — Bened. XIV. de Syn. l. 10. c. 2. n. 2., l. 11. c. 10.; L. l. 3. n. 884. 895.

177. *An graviter peccent clerici aleis ludentes?* — Si agatur de aleatore publico, consentiunt omnes peccare graviter, si *magnam pecuniae quantitatem* exponat in ludo, aut modicam, sed ludus sit non solum *frequens,* sed etiem *per longum tempus.* Ratio est, quia sacri canones prohibent clericis ludos aleatorios, C. 15. *de Vit. et hon. cler.*;

C. 11. *de Excess. prael.*, et quia ludus alearum notabiliter dedecet statum clericalem, animum nimis avocans a divinis. *Frequens, per longum tempus.* « Qualis sit haec frequentia mortalis? Bordon. putat esse ludere semel in hebdomada, sed Roncaglia merito id putat nimis rigidum. Immo Less. et Wigandt sentiunt non damnandos de mortali clericos ludentes ad breve tempus, etsi crebro, recreationis causa, nisi propria statuta dioecesis id prohibeant ». L. 3. n. 896.-898.

Ratio *scandali* attendenda hic est, et *consuetudo.* Quare pensanda est « qualitas personae, an sit magni vel parvae aestimationis; clerici enim, qui vitam non tam exemplarem ducunt, revera grave scandalum non ingerunt, si etiam frequenter aspiciuntur in talibus ludis versari, modo propria ministeria non negligant; immo nec ullum praebent scandalum, si mere recreationis causa id faciant. Et hoc vere dici potest excusari ab hodierna et universali consuetudine, quae certe differt ab illa antiqua arcta primitivae Ecclesiae disciplina ». L. l. c. n. 900. — « Non peccare graviter clericos, qui raro, moderate, et privatim sine scandalo aleis ludunt. Imo probabiliter nec venialiter, si ludant recreationis gratia in loco, ubi praefati canones non rigide observantur ». L. l. c. n. 899.

Quoad *religiosos*, ipsi propter eorum statum, et scandalum aliorum, facilius possunt graviter peccare aleis sive taxillis ludendo. Attamen, praeciso scandalo, et praecepto in contrarium, religiosi etiam excusantur a mortali, si ludant in modica quantitate, vel non frequenter; iique a veniali quoque excusantur, si faciant ob rationabilem causam, puta ad solandum infirmum aut socium tristem. Immo id licitum est etiam, recreationis causa, et debita moderatione, ubi approbata consuetudine permittitur. L. l. c. n. 872. 873.

Quoad *Episcopos,* isti, si ludunt aleis, cum hoc valde dedeceat statum episcopalem, vix possunt excusari a mortali. « Episcopum, ait S. Alph. l. c. n. 902., ludentem ludo merae sortis etiam semel, difficulter puto excusari posse a scandalo gravi: sicut etiam censeo, si frequenter versentur in aliis ludis chartarum non omnino fortuitis ». — L. l. c. n. 898.-902.; S. Th. 2. 2. q. 168. a. 3.

178. *An quilibet chartarum ludus censeatur aleatorius?* — Chartarum ludus alius est purae sortis et omnino aleatorius; alius vero mixtus, partim aleatorius, partim a peritia et industria ludentis pendens. De priori idem dicendum est quod supra de aleis. Verum cum ex praesenti consuetudine antiquorum *canonum* prohibitio valde temperata videatur, ratio *scandali* potius attendenda est in praxi. Poste-

rius vero ludi genus non est habendum ut illicitum, si absit ratio scandali et specialis lex prohibens illud; ludus enim aleatorius proprie non est.

179. *An peccent mortaliter clerici aut religiosi, qui assistendo aspiciunt, ludentes aleis?* — « Hoc quidem prohibentur C. *Clerici* 15. *de Vita,* etc., ubi eis praecipitur, *ne huiusmodi ludis intersint.* Communiter tamen negant dd. in hoc ipsos peccare mortaliter, nisi essent causa ludi mortalis, vel negligenter lusores corrigerent, vel nisi de tali ludo, quatenus mortali, se complacerent; secus si assisterent causa tantum se delectandi de industria vel fortuna ludentium... Episcopi autem his lusibus ex proposito et frequenter assistentes difficulter etiam excusari possunt a peccato scandali gravis ». L. l. 3. n. 903.; Sanch. Cons. Mor. l. 1. c. 8. d. 29.

180. *An peccent mortaliter clerici assistentes agitationi taurorum?* — S. Pius V. motu proprio 1. Nov. 1567. praedictam agitationem taurorum aliarumque ferarum bestiarum omnibus prohibuit, et excommunicationem in clericos tam seculares quam regulares beneficia ecclesiastica obtinentes vel in sacris ordinibus institutos ei assistentes tulit. Gregorius XIII. 2. Aug. 1575. alio motu proprio moderatus est priorem. Tandem Clem. VIII. 3. Ian. 1596. adhuc magis moderatus est motum proprium S. Pii V. Gutierrez apud Sanchez Cons. Mor. l. 1. c. 8. d. 31., docet per Const. Clem. non esse ablatam prohibitionem assistendi taurorum agitationi, clericis saecularibus, in sacris constitutis vel beneficia obtinentibus factam. Verum non satis constat ex Pontificis verbis. Attamen S. Poenit. 19. Sept. 1893. respondit, non posse tolerari, quod sacerdos, vi etiam consuetudinis circo adsit. Regulares vero ab ipso Pontifice positive et clare excepti sunt a sua limitatione, adeoque interesse prohibentur. Villada Cas. etc. P. 1. p. 344.; S. Th. 4. d. 16. q. 4. a. 2. q. 3; E. M.

181. *Quid de ingressu in cauponas; de choreis et comoediis; de habitatione cum mulieribus?* — *Ingressus in popinas* et *tabernas* extra necessitatem clericis omnino vetatur, C. *Clerici* 15. *de Vit. et honest. cler.* Et sane hoc nimium opponitur clericali modestiae et gravitati.

Choreis tam publicis quam privatis, et publicis comoediis interesse clericos passim sub obedientiae praecepto prohibent, post Trid. s. 22. C. 1. de R., s. 24. C. 12. de R., synodi omnes, ut notat Bened. XIV. de Syn. l. 11. c. 10., tum propter grave status clericalis dedecus, quod inde solet exoriri; tum ob periculum, cui exponitur clericalis

vitae sanctitas, tum ob laicorum grave scandalum. C. 15. *de Vit. et honest. cler.;* L. l. 3. n. 427. 429. — Hoc tamen non prohibet, quominus, honestae recreationis et exercitationis causa, clerici eas agant repraesentationes vel iis intersint, quae in communitatibus habentur, servatis tamen modestiae ac temperantiae regulis. — Quaedam etiam sunt publica spectacula, quae ita clericos dedecere non videntur, ut militum exercitationes, cursus equorum, ferarum septa, gesticulatorum praestigia, extraordinarii conventus musici, etc. Hic res tota est diiudicanda ex natura ipsius rei, ex usu regionis, ex loco, ex frequentia, ex qualitate personae, et similibus. — Atque advertendum est prohiberi etiam in Ecclesiis vanas musicas et lascivas, minime vero pias, quae sua armonia ad devotionem possunt excitare. Trid. s. 22. *de Observ. et vit.* etc.; Bened. XIV. Ep. enc. *Annus qui* 21. Febr. 1749. § 3. seqq.; Not. 37.; S. R. C. 7. Iul. 1894. n. 3830.

Decreto Vicariatus 15. Iul. 1909. prohibetur Romae clero tum saeculari tum regulari interesse publicis Kinematographis, absque ulla exceptione. A. A. S. v. 1. p. 600.

Habitatio sub eodem tecto *cum mulieribus* clericis prohibita est; nisi isti illis indigeant, et illae sint omnis suspicionis expertes. Eiusmodi esse praesumuntur consanguineae in 1.° et 2.° gradu et affines in 1.°; non item in 2.°, nisi alter alteri reverentiam debeat, ut patrui aut nepotis vidua; neque pariter extraneae, nisi et probatae virtutis sint, et *regulariter provectae* aetatis; quae omnia in aestimatione Ordinarii esse debent. *Provectae,* h. e. saltem quadragenariae esse debent. *Regulariter;* nam licet cum iunioribus cohabitare, uxoribus famulorum suorum, vel ancillis aut pedissequis eorum, qui de familia sunt. C. 1. 9. *de Cohabit. cler.,* C. 27. d. 81.; Trid. 22. C. 1. de R. s. 25. C. 14. de R. Ratio est periculum lapsus et scandali. — Bened. XIV. Inst. 82, 83., de Syn. l. 11. c. 4. n. 7.; Pirhin. l. 3. t. 2. n. 2. 3.; Reiff. l. 3. t. 2. n, 8.; E. M.

182. *An liceat clericis negotiatio? — Negotiatio proprie dicta clericis constitutis in sacris, et religiosis omnibus,* est interdicta; ita ut graviter peccent, *si multam negotiationi dent operam.* Trid. s. 22. C. 1. de R., C. 15. 16. *de Vit. et honest. cler.;* C. 1. 3. 6. *Ne cler. vel monach.;* L. l. 3. n. 381.; S. Th. 4. d. 16. q. 4. a. 3. q. 3.

Negotiatio proprie dicta est, cum quis emat rem eo animo, ut integram et *non mutatam, carius vendendo vel permutando* lucretur. Can. 3. caus. 14. q. 4.; S. Th., 2. 2. q. 77. a. 4. *Proprie dicta* seu *lucrativa;* solet enim distingui etiam *oeconomica,* qua emuntur neces-

saria ad sustentationem, et superflua venduntur ; et *artificialis,* qua aliquid emitur, ut vel *naturaliter,* vel per *propriam industriam* mutatum vendatur. Harum neutra *per se* prohibita est. Si vero res, *aliena industria, vel conductis operariis immutentur,* vel si res *publica officina vendantur,* id etiam statum dedecet clericalem. Haec enim *artificialis negotiatio* quaestuosum animum denotat, aeque ac *negotiatio lucrativa,* in utroque casu. Cf, Bizzarri ed. 1885. p. 238.

Constitutis in sacris ; etenim communis est sententia, non prohiberi negotiationem clericis in minoribus. Dubitatur autem, an vetetur beneficiatis in minoribus ? Negant Molina, etc. Sed melius tenendum oppositum cum communi sententia, quam tenent Lugo, etc. L. l. c.

Multam negotiationi dent operam ; nam non peccat graviter clericus bis vel ter exercens negotiationem non turpem, nec in magna quantitate, quia iura loquuntur *de exercente.* Hinc, etiamsi semel vel iterum tantum in materia gravi negotietur, nec etiam peccare graviter, probabiliter tenent Cai., Salas, etc. L. l. 3. n. 831. — *Ut negotiatio clericis vetita sit,* requiritur animus *vilius emendi, ut vendatur carius ;* unde licet eis vendere carius, ut emant vilius. L. l. c. 336.

Benedictus XIV. B. *Apostolicae servitutis* 25. Febr. 1741. constituit, poenas inflictas adversus clericos negotiatores extendi etiam debere ad clericos illicite sub alieno laici nomine quomodolibet negotiantes, perinde ac si per seipsos, ac proprio nomine negotia ipsa illicite exercerent. Poenae hae sunt ferendae sententiae quoad clericos et monachos. Quoad missionarios vero Indiarum Orientalium et Americae, quibus negotiatio et mercatura gravius interdicitur, poenae ab his ipso facto incurruntur ex C. Urbani VIII. *Ex debito* 22. Febr. 1633.; Clem. IX. *Sollicitudo pastoralis officii* 17. Iun. 1669., et Resol. S. O. 6. Mart. 1817. Cf. 1218.

Clemens XIII. B. *Cum primum* 17. Sept. 1759. rursus prohibuit clericis, ne per personas interpositas negotientur ; ac praesertim ne cambium activum per alios exerceant, partes nempe agant campsoris ; addens quod si adsit familiae necessitas, vel si negotium obveniat aliquo titulo a laicis, clericus adhuc negotiari non possit, sine Sedis Apostolicae, in Italia, extra, sine Episcopi licentia. Praeterea addit, quod si de aliquo contractu exoriatur dubium, an licite possit a clerico iniri, « expeditissimam esse viam scribendi ad S. Congr. Conc., quae dubium decernet ». L. l. c. 832. 833. — Verum, ex receptis moribus, si clericus in negotiis huiusmodi patri successerit una cum fratribus, ea per alios exercere permittitur. — Nulla item opus est venia,

si quis negotietur ad comparanda sibi *necessaria vitae*, et non tantum *statui*.

Certum est non esse licitum clericis vel religiosis *conducere* res laicorum, lucri faciendi gratia. Ratio, quia quamvis haec *proprie* non sit negotiatio, sed quaedam tantum negotiationis species, vetitum tamen est a Conc. Chalcedon. *C. Pervenit* 1. cau. 21.; C. 1. *Ne cler. vel mon.* Adeoque ex praediis alienis oves, sues, etc., saginare non licet, ut postea vendantur, nisi alicubi contraria consuetudo vigeat. — *Conducere ;* nam qui conductori succedit retinere poterit. Fagnan. in C. 1. n. 81. *Ne cler. vel mon.*

Nullo iure vetitum est clericis *mutuum* aliis dare ; et consequenter societatum emere *obligationes,* vel etiam *actiones,* dummodo tamen nullum societates illicitum finem sibi proponant, se non immisceant in administratione et in negotiatione earundem societatum, et se abstineant a qualibet negotiatione earundem *obligationum* et *actionum*. — S. O. 15. Apr. 1885.

Neque *obligatione* neque *actione* dici potest commercium et negotiationem exerceri per interpositam personam. Nam societas ipsa sive industrialis sive etiam negotiatoria, non exercet certe industriam seu negotiationem *mandato* seu *nomine* talis obligatarii seu actionarii, sed omnino ab ipso independenter. Obligatarius et actionarius tantum, sua pecunia data, adiuvando, cooperatur. — La Croix 1. 3. p. 2. n. 1005. 1006.; Molina d. 339. n. 2.; Lugo de Inst. d. 26. n. 29., Resp. Mor. 1. 3. d. 20.; L. 1. 3. n. 834. 835.; Bened. XIV. de Syn. 1. 10. c. 6.; S. Th. 2. 2. q. 77. a. 4. ad 3.; E. M.

Obligatio societatis est titulus ad emolumentum quoddam fixum percipiendum ex pecunia societati mutuo data. Quare per obligationem evadit quis societatis creditor. *Actio societatis* alicuius est titulus, quo quis propter summam in societatem collatam habet ius ad variabile, proportionatum percipiendum emolumentum. Societatis quis per actionem evadit socius, sed non ideo administrator.

Prohibitum item est clericis omnibus exercere officia praesidis, moderatoris, a secretis, arcarii et similia in arcis nummariis, mensis argentariis ruralibus, parsimonialibus, aliisque similibus operibus in temporale fidelium auxilium. S. C. Consist. 18. Nov. 1910.

183. **Resolves** : Non est negotiatio ecclesiasticis, vel religiosis prohibita, si ex propriis uvis vinum conficiant, etsi per alios, et vendant ; si emant pecora, quae pascuis suis saginata vendant, quia vendunt fructus suorum praediorum, vel agrorum ; uti nec si greges alant, ut foetus, lac, lanam vendant.

Nec peccat clericus: 1.° Si emat agrum cum fructibus iam maturis, illosque vendat; quia vendit fructus agri sui. 2.° Si id, quod ad proprios usus emerat, postea, vel quia non indiget, vel mutato consilio, carius vendat. 3.° Licitum etiam *per se* est clericis emere ferrum, ad vendendos gladios; colores, ad vendendas picturas; lanas ad vendendum pannum, modo tamen ipsi haec conficiant, non autem per operarios conductos, quia aliter hoc valde accederet ad negotiationem, itemque modo haec ipsi non vendant in publica officina, quod indecorum esset. — L. 1. c. 834. 836.; E. M.

184. *An liceat clericis res Ecclesiae alienare?* — Paulus II. in Extrav. *Ambitiosae de Reb. Eccl. non alienand.,* prohibet sub gravibus poenis alienare *bona immobilia,* et *mobilia pretiosa Ecclesiae quae servari possunt;* atque alienationem omnino irritam declarat. L. 187. Cf. 1209. et vol. 1. n. 1173 — C. I. 434.; C. G. 2045. bona Institutorum ecclesiasticorum alienari non possunt sine Gubernii approbatione.

185. *Quaenam artes et officia clericis prohibeantur?* — Prohibetur clericis in sacris ac monachis medicinam et chirurgiam exercere, ubi opus sit incisione, amputatione vel adustione, nec adsit necessitas: et quidem sub irregularitate, si inde mutilatio vel mors sequatur; id enim opponitur lenitati, quam iugiter omnes habere debent clerici. Si tamen peritus non adsit, et casus urgeat, clericus sine peccato, proinde sine poenae aut irregularitatis periculo, incisionem vel adustionem efficere poterit. Item ecclesiastici alii praesto esse possunt optimis artis salutaris consiliis. — Verum medicam artem *publice exercere,* ob indecentiam, a praesenti praxi omnino alienum est, licet sine adustione et incisione fiat. Prohibitum etiam est clericis et monachis publice audire ius civile et medicinam. Sed ad ius quod attinet, ob immutatas temporum circumstantias illud publice in scholis audire cum debita propriorum superiorum venia permittitur. Item permittitur, Ordinariorum venia, et omni sublata indecentia, *lectiones* audire de medicina pastorali, quae secundum praesentem praxim haberi solent. — Clerici vero saeculares ac regulares, qui Universitates Gubernii studiorum causa frequentant, praescriptiones servare debent constitutas a S. C. EE. et RR. Instr. *Perspectum* 21. Iul. 1896. Hae leges universos obligant. Clerici, sine licentia sui Ordinarii, religiosi, sine licentia sui Superioris Generalis et sine urgente necessitate, praedictas Universitates frequentare non possunt. — Omnibus item clericis eodem canonico iure prohibetur ars quaelibet, quae status clericalis honestati generatim contraria censetur; uti ars macellariorum, tabernariorum,

ioculatorum, histrionum, etc. — Decrett. tt. *de Vit. et honest. cleric.; Ne cler. vel mon.,* etc.; Lugo Resp. Moral. l. 4. d. 34.; E. M.

Praeterea clerici beneficiati vel in sacris, passim iure canonico sub gravi prohibentur sequentia officia exercere : 1.° Tutoris, curatoris, aut procuratoris minorum, et quodcumque aliud, quod sit ministerii publici, ut praefecti urbis, quaestoris, etc., quodque eos obliget ad reddendas rationes de iustitia, vel de bonis administratis, excepto casu, quo pupilli seu minores sint proximi clericorum propinqui. Cf. C. un. *de Oblig. ad ratiocin.;* Clem. XIII. C. *Cum primum* par. *Et parem ;* C. I. 246. Hodierna vero praxi receptum est, ut esse possint deputati, senatores et consultores municipiorum ; nisi specialis adsit prohibitio. — 2.° Iudicis in causa sanguinis ; militis ; advocati, procuratoris et notarii, *in curiis saecularibus,* excepto casu, quo clericus agat causam vel suam, vel suae Ecclesiae, vel egeni, vel personae sibi in quarto gradu coniunctae ; administratoris bonorum personae laicae privatae, non miserabilis, cum obligatione reddendi administratae substantiae rationes. Ceterum non audent dd. damnare de mortali clericum, qui ob talem procurationem sua ministeria non negligeret; maxime si id non faceret avaritiae causa, sed ad decentius statum suum et familiae conservandum. Ius enim loquitur tantum de eo, qui ita se immergeret in huiusmodi procurationibus, ut sua ministeria cogeretur negligere. L. 190., l. 3. n. 838. — Decrett. l. 1. t. t. 37. *de Postulando;* Trid. s. 7. C. 14. de R., s. 23. C. I. de R. ; Bened. XIV. de Syn. l. 13. c. 10.; S. Th. 2. 2. q. 187. a. 2., q. 71. a. 2.; Lugo Resp. Mor. l. 4. d. 29.; L. 189., l. 7. n. 384. 385. 389.; E. M.

185.[bis] **Nota** : Nemo e clero saeculari regias Universitates frequentare potest sine expressa venia sui Episcopi, et nullus Religiosus sine expressa licentia Praepositi Generalis. Licentia dari non potest nisi illis, qui prius cum laude absolverint cursum philosophicum et theologicum. Si Universitas in aliena dioecesi sit, debent iuvenes se sistere Episcopo loci, et quantum fieri potest in Seminario debent commorari. Religiosi autem vel in propria domo, vel in alia domo religiosa, vel in seminario, vel in aliquo ecclesiastico Instituto. Qui catholicae cuipiam Universitati, vel Instituto item catholico, nomen dederint, disciplinas, de quibus magisteria in his fuerint, in civili Universitate ne addiscant. Pius X. M. P. *Sacrorum antistitum* 1. Sept. 1910. — Diaria, vel folia periodica, sine venia Ordinarii, clerici saeculares dirigere non possunt. Neque possunt munus exercere Deputati absque consensu proprii Ordinarii ac Ordinarii loci, ubi se can-

didatos sistere cupiunt. Ita pluries decisum est. — Prohibetur clericis et sacerdotibus nomen dare cuilibet societati, quae non dependeat ab Episcopis. Cf. 1240 bis.

III. — DE BENEFICIARIIS IN GENERE

186. *Quid beneficium et pensio? — Beneficium ecclesiasticum, in se* spectatum, est *portio bonorum Deo dicatorum, adiuncta officio ecclesiastico, legitime erecto ac perpetuo subsistenti. Respectu* vero *beneficiarii* communiter definitur: Ius perpetuum competens clerico, legitime instituto, percipiendi fructus ex bonis ecclesiasticis, propter officium spirituale, auctoritate ipsius Ecclesiae constitutum. *Bona* quid temporale sunt; *officium,* spirituale; *ius,* temporale spirituali adnexum. — Salaria, quae, bonis immobilibus usurpatis, Resp. horum reditibus subrogavit, subrogati naturam induunt, et huius iure censentur. S. Poenit. 19. Ian. 1819. — *Portio bonorum Deo dicatorum, adiuncta officio ecclesiastico;* hinc, quando omnes reditus Canonicorum alicuius Capituli sint in Distributionibus inter praesentes, verum adhuc *beneficium* habetur. — *Legitime erecta.* Episcopus in propria dioecesi beneficia erigit, eaque etiam supprimit et dividit, servatis de iure servandis. — Si urgeat evidens Ecclesiae necessitas, Episcopus procedere potest ad parochiam dividendam, parocho etiam invito. Bened. XIII. C. *In supremo.* — *Perpetuo.* In beneficio necessaria omnino est *perpetuitas,* ita ut, mortuo beneficiato, vel, eo amoto, non extinguatur, sed vacet, donec alii conferatur, et illud beneficiatus in perpetuum, et non ad nutum dantis accipiat. Necessarius praeterea est ecclesiasticae auctoritatis interventus, temporalia bona spirituali officio adnectentis, et in titulum beneficii erigentis. Hinc fundatio missarum in perpetuum etiam stabilita, et sacerdoti commissa, ecclesiae non interveniente auctoritate, quae in beneficium illam erigat, beneficium non est.

Ius percipiendi certam partem fructuum ex alieno beneficio dicitur *pensio ecclesiastica.* Imminutis vel amissis ex publicis direptionibus beneficiorum reditibus, diminutio vel amissio redituum beneficiorum in communi beneficiarios et pensionarios afficit *pro rata;* ita tamen ut Episcopis et parochis integra et incolumis servari debeat congrua tridentina, Decr. *Cum nuperrimi* 20. Ian. 1871., S. C. EE. et RR. 21. Iun. 1871., i. e. scutorum 1000 pro Episcopis et 100 pro parochis. Scu-

tatum valet lib. 5,37. *Rata* vero instituenda est, deductis 1000. aut 100. super residuo reddituum, S. C. EE. et. RR. 30. Maii 1873. — Pensionem imponere potest ex curiae stylo solus R. Pontifex, nempe perpetuam. Ius sane exigit, ut beneficia sine diminutione conferantur. — Conc. Trid. s. 21. C. 6. de R., s. 23. C. 18. de R.; L. 1. 3. n. 74., 1. 4. n. 83. 138.; Lugo Resp. Mor. 1. 5. d. 2.

186.bis Fructus temporis medii vacantis beneficii, pertinent ad successorem, quibus debent fideliter reservari vel ad ecclesiam in cuius utilitatem sunt expendendi ex C. *Cum vos* 4. *de Off. iud. ord.*

Fructus non percepti beneficii, beneficiato defuncto, pertinent ad successorem, nisi Camerae Apostolicae debeantur, cui deinde successit S. C. de Pr. Fid. Pius VII. C. *Catholicae fidei* 19. Iun. 1817. Beneficiato resignante beneficium vel renuntiante, vel translato ad aliud beneficium, alii tenent, fructus nondum perceptos pertinere ad ipsum, alii censent pertinere ad ipsum beneficium, cum beneficiatus, quasi usufructuarius, ius ad fructus rei fructuariae non habeat, nisi durante eius possessione. Reiffenstuel 1. 1. Tit. 7. n. 55.

187. *Quotuplex beneficium et pensio?* — *Beneficia* alia sunt *maiora,* alia *minora. Maiora,* quibus inest externa et interna iurisdictio, ea sunt quibus haeret maximus in Ecclesia gradus, uti Patriarchatus, Archiepiscopatus, Episcopatus, Cardinalatus, et in quorumdam sententia etiam Abbatia. Haec tamen non communi beneficiorum vocabulo, sed proprio solent indicari; et quandoque etiam beneficia *consistorialia* dicuntur, eo quod eorum collationem R. Pontifex ordinarie facere soleat in Consistorio Cardinalium. — Beneficia illa, quae in praedictorum numero non continentur, appellantur *minora,* et alia sunt *duplicia,* alia *simplicia. Duplicia* dicuntur, quae praeter communem horarum canonicarum recitationem, quae beneficiis inhaeret omnibus, et altaris ministerium, adnexum habeant aliquid aliud, scilicet vel praeeminentiam et iurisdictionem in foro interno, et dicuntur *curata:* vel solam praeeminentiam, et sunt *personatus:* vel aliquod munus, et dicuntur *officia:* vel praeeminentiam et iurisdictionem in externo foro, et sunt *dignitates.* — Porro *dignitates,* aliae sunt *maiores,* et sunt iam recensitae, nempe Episcopatus, Archiepiscopatus, Primatia, Patriarchatus, Cardinalatus, et super omnes Pontificatus; aliae sunt *minores,* ut sunt Archidiaconatus, etc. Nomine *dignitatum* generaliter assumpto in Rescriptis Apostolicis veniunt Dignitates minores. — *Simplicia* instituta sunt ad solas preces Deo fundendas, atque ad altaris servitium, ut cappellania ecclesiastica, etc. — L. 84. 116.; Bouix de Par. p. 172., seqq.

Dignitates: sunt beneficia habentes praeeminentiam et iurisdictionem, quae iurisdictio generatim hodie non habetur; adeoque essent veri *personatus*. Attamen titulus manet dignitatis, ratione specialis cuiusdam honorificae praerogativae. Et sic simplices canonicos semper praecedunt. Varia habent nomina; et etiam prima dignitas, varium habet nomen, et sic nunc decanus, nunc Archidiaconus etc. prima dignitas est.

Commenda: Antea ecclesiae ad tempus alicui commendabantur, qui commendatarius dicebatur, pro earum custodia, administratione, earumque necessitate et utilitate. Nunc verum beneficium est, quod hoc titulo extraordinario a Summo Pontifice in perpetuum confertur alicui, qui ordinario modo beneficium non posset convenienter obtinere, in commodum etiam ipsius commendatarii, qui ideo fructus facit suos, et consequenter beneficiati etiam habet obligationes.

Cappellania: Est perpetua quaedam fundatio missarum, quae laicalis est, non intercedente in ea ecclesiastica auctoritate. Si vero praedicta fundatio fiat interventu et auctoritate Ordinarii, ecclesiastica est, et verum beneficium simplex est. Cappellanus autem tenetur ad obligationes servandas impositas in tabulis fundationis, quoad tempus, quoad locum, quoad alia.

Pensio alia est *laicalis,* alia *clericalis*. *Laicalis* datur sive laico sive clerico, ob temporale ministerium vel temporalem causam: et aliquid prorsus temporale est. *Clericalis* datur clerico *uti clerico,* eaque *mixta* dicitur si detur clerico pauperi, seni, etc., uti alatur, vel propter temporalem aliam causam; est vero simpliciter clericalis, si detur v. g. concionatori, coadiutori parochi, etc., propter spirituale ministerium. — Amittitur, uti beneficium, morte, professione religiosa, promotione ad Cardinalatum, ad Episcopatum, matrimonio, etc. Cf. recentissimas praescriptiones Leonis XIII. 24. Maii 1899. — L. 137., l. 3. n. 73. seqq.; Schmalz. l. 3. t. 5. 12.; Ferr. v. *Beneficium, Pensio*; E. M.

Non licet sine venia S. Sedis, quae per S. C. C. datur, *ad tempus vel ad vitam* pensionem alteri cedere et cum eo de illa pacisci. S. C. EE. et RR. 12. Mart. 1840.

188. *Quomodo ecclesiastica beneficia acquirantur; quinam ea conferant?* — Tribus modis communiter ecclesiastica beneficia acquiruntur; 1.° Per *electionem,* qua clericus a toto capitulo vel congregatione *eligitur,* et a superiore ecclesiastico seu praelato *confirmatur*. Nisi electus intra mensem consentiat, et *confirmationem* petat intra tres menses a notitia *electionis,* haec irrita est. C. 6. *de Elect.* in 6.° —

2.° Per *praesentationem,* qua quis a patrono *praesentatur* superiori, a quo *necessario* acceptatur et *instituitur,* si reperiatur idoneus. Huc referri potest *nominatio,* qua quis nempe, etsi non patronus, ex indulto tamen aliquem superiori ad aliquod beneficium *offert,* ut illud ei *conferatur* a Superiore. — 3.° Per *collationem,* cum gratis beneficium solo iure praelati datur. — Hinc alia exsurgit divisio beneficiorum, in *electiva, patronata, collativa.*

In Summi Pontificis electione servanda sunt ea sola et omnia, quae de ipsa statuta sunt in Const. Pii X. *Vacante Sede* 25. Dec. 1904.

« Institutio verbalis seu collatio canonica beneficii, postquam est acceptata, tribuit ius in re, sive ius perfectum respectu beneficii, etiam ante traditionem possessionis, huiusque apprehensionem ». Reiffenst. l. 3. t. 7. n. 77. Quare plenam acquirit beneficii administrationem, et potest eius curam habere et exercere. Reiffenst. ib. n. 56.

Beneficia acquiri etiam possunt *praescriptione,* triennali possessione et titulo colorato, qui est in casu collatio facta ab eo, penes quem residet ordinaria conferendorum beneficiorum potestas, sive collatio fuerit irrita ex se ipsa, quia minus canonica; sive ex parte collatoris, quia collatio ad eum non spectabat; sive ex parte beneficiati, quia erat inhabilis, dummodo clericus, exceptis tamen *simoniace ingressis et intrusis.*

Optio est ius quoddam, quo antiquiores canonici, e. g., dimissa praebenda, aliam vacantem, quae reservata non sit, intra certum tempus eligere et consequi valeant 188.

Beneficia conferunt S. Pontifex in toto orbe, et Episcopi in suis dioecesibus. Episcopi iure suo ordinario; Summus Pontifex iure etiam suo, sed extraordinario; nempe *iure reservationis, vel devolutionis, vel praeventionis.* — Sede vacante, Capitulum conferre non potest beneficia, quae ad Episcopum spectant.

Porro *S. Pontifici reservantur* beneficia, quorum collatio in Iure eidem S. Pontifici est constituta. Et sic S. Pontifici reservantur: maior dignitas cuiusque ecclesiae cathedralis et collegiatae; beneficia officialium romanae curiae; ea quae vacant *in Curia* vel *apud Sedem,* vel in titulis S. R. E. Cardinalium dum absunt; quae vacant, vacua sede episcopali, aut *alias* quam per resignationem mensibus pontificiis, Ian. et Febr., Apr. et Maio, Iul. et Aug., Oct. et Nov.; ea de quibus Episcopi disposuerint contra Conc. Trid. decreta, vel praeter formam ab eodem Conc. praescriptam; resignata, neglecta publicationis forma; collata filiis haereticorum; beneficium dimissum in manu Ordinarii, si

aliud residentiale beneficium obtinuerit quis a Rom. Pont. cum illo incompatibile; quae vacant propter haeresim, propter simoniam confidentialem, propter dimissum habitum clericalem, propter simulatum examen pro aliis, aut oblatas pensiones, ut beneficia obtineant, etc. Vacant *apud Sedem* beneficia ex obitu naturali beneficiati apud S. Sedem, aut duas diaetas *Curiae* vicinas, i. e. intra duas diaetas seu quadraginta milliaria italica ab ea, si nempe beneficiatus *ad Curiam* venerit, alicuius negotii tractandi gratia. C. *Licet* 2., C. *Praesenti* 34. *de Praeb.* in 6.° Vacant *in Curia* beneficia, quando vacant quovis actu, qui in Curia compleatur, e. g. promotione beneficiati, resignatione beneficii, etc. — *Eidem S. Pontifici devolvuntur* beneficia, debito tempore, ab inferioribus collatoribus minime collata, ad eorum supplendam negligentiam; nam infra sex menses beneficia sunt conferenda, et infra mensem, si fuerint resignata in manibus Ordinarii. — *Ius praeventionis* tandem in beneficia exercetur, si in eis S. Pontifex sciens volens *manus apposuerit,* aliquo facto, illud collaturus, e. g. si beneficiato dederit coadiutorem cum futura successione. Atque haec beneficia *affecta* etiam dicuntur. — Decret. tit. *de Elect.;* Trid. s. 14. C. 13. de R., s. 25. C. 7. de R.; Gregor. XIII. C. *Humano vix iudicio* 7. Ian. 1584.; S. Pius V. C. *In conferendis;* Riganti Reg. 1. n. 39., Reg. 9. n. 30. 35., Reg. 19. n. 209. 212.; Wernz Ius Decret. t. 2. tit. 16.; Scav. ed. 12. Mediol. 1874. v. 3. n. 626. 627.; L. 85. 86., l. 3. n. 101. seqq.; E. M.

Beneficiorum reservationes continentur in Corpore Iuris Canonici, in Extravagantibus, in Bullis insequentium Pontificum, quae omnia perpetuo vim habent, et in Regulis Cancellariae Apostolicae, quae tamen mortuo Pontifice cessant, non tamen in omnibus; ac novo electo Pontifice incipiunt iterum obligare, nisi iis legitime derogatum fuerit. Proem. et Reg. 1., Riganti Proem. n. 66.

Per obitum vero Papae desinunt tantum esse reservata beneficia, quae continentur Regula nona, vacantia nempe in mensibus Pontificiis. Riganti Proem. n. 67. 68. — Enimvero beneficia *reservata,* alia sunt, ratione *qualitatis* beneficiorum, ut est reservatio episcopatuum et primarum Dignitatum; alia, ratione *personarum,* ut beneficia Cardinalium, Curialium et Officialium Apostolicae Sedis; alia ratione *modi* quo vacant, ut beneficia vacantia ratione Apostolicae collationis alterius incompatibilis, alia ratione *loci,* ut beneficia vacantia apud Sedem aut in Curia Romana, alia ratione *temporis,* ut sunt beneficia vacantia *mensibus Pontificiis.* — Quoad beneficia ratione mensium vacantia Episcopi qui resident vere et personaliter possunt, si petant, alterna-

tivam obtinere mensium, ita ut uno mense, Ian., de beneficio disponat Summus Pontifex, altero mense, Febr., disponat Episcopus, et sic seqq. mensibus.

Reservationes ratione *qualitatis, personae et modi* sunt perpetuae. Idem dicendum de reservatione ratione *loci;* sed excipiendae sunt parochiales ecclesiae, quae vacantes *apud Curiam* post obitum Pontificis, aut, eo vivo vacantes non collatae, a reservatione sunt immunes; quarum collatio libera Ordinariis est, ne ipsarum vacatio diuturna periculum valeat animabus afferre, C. *Si Apostolica* 35. 6. *de Praeb.* in 6.° Item et caetera beneficia per obitum vacantia *apud Curiam,* si intra mensem a S. Pontifice non conferantur possunt ab Ordinariis conferri. C. *Statutum* 3. *de Praeb.* in 6.° — Scavini Mediol. 1874. ed. 12. v. 1. n. 343. seqq.

Reservatio *ratione mensium* cessat, quia est ratione *temporis,* quo Regulae Cancellariae non obligant, Vacante nempe Sede. Reservatio ratione *ipsorum beneficiorum,* vel *beneficiatorum,* vel *modi* quo collata fuerunt, vel *loci,* in quo vacarunt, non cessat; nam beneficia iam antecedenter ad mortem Pontificis sunt reservata et manent consequenter reservata. Reservatio non tunc primum inducitur Pontificis obitu, et Regulae Cancellariae tanquam non vigentes eam inducere non possunt; sed nec eam ante inductam auferre possunt, quod bene diversum est.

Cardinalibus speciali Indulto facultas fit conferendi quaedam beneficia S. Sedi reservata.

Reservationi S. Sedis non subiiciuntur beneficia iurispatronatus *laicalis,* Riganti in Reg. 1. n. 327., quando iuspatronatus competit ex fundatione, dotatione, constructione, et non ex mero privilegio, nisi beneficia vacent *apud Sedem,* vel nisi S. Pontifex *manus eis apposuerit, aut sint affecta.* Riganti l. c. n. 335. seqq. Reservationi vero subiiciuntur quando iuspatronatus *ecclesiasticus* est, ecclesiae nempe concessus, Riganti l. c. n. 144. 154.; Scavini Mediol. 1874. ed. 12. v. 1. n. 347. par. 1.

Iuspatronatus *laicus* dicitur quando exoritur ex fundato, restituto, dotato beneficio ab aliquo vel a suis maioribus, licet penes sacerdotem sit, qui iure maiorum suorum fruitur. *Ecclesiasticus* est, qui alicui competit ratione beneficii quod ipse possidet, v. g. episcopatus, vel ex eo quod beneficium fundaverit, restituerit, dotaverit de bonis ecclesiasticis.

Patrono laico conceduntur quatuor menses, a die quo beneficium vacare noverit, ut praesentet idoneum clericum. Si indignum praesen-

tet, monendus est, ut alium praesentet. Ac si altera vice indignum praesentet, iure suo cadit, quod ad episcopum devolvitur. Sed si dignum praesentet, digniore praetermisso, instituendus est.

Patrono ecclesiastico sex menses conceduntur. Si indignum praesentet, suo cadit iure, et Episcopus pro ea vice libere cuilibet alteri, pro suae conscientiae arbitrio, beneficium confert.

Si agatur de beneficiis parochialibus, debet institutio fieri infra bimestre a die praesentationis. S. Pius V. C. *In conferendis* 15. Apr. 1567.

Libere beneficium confert Episcopus, tempore patronis assignato, absque ulla ab eis facta praesentatione elapso, dummodo tamen beneficium noverint vacare.

188.bis **Nota**: 15. « Protonotarii Apostolici *Supranumerarii* subiecti remanent proprio Ordinario, ad formam Conc. Trid. S. 24. C. 11., ac eorum beneficia, extra Romanam Curiam vacantia, Apostolicae Sedi minime reservantur ».

44. « Beneficia illorum, qui Protonotarii *ad instar* titulo et honore gaudent, tamquam Canonici alicuius Capituli, si vacent extra Romanam Curiam, Apostolicae Sedi minime reservantur. Beneficia vero eorum, qui tali titulo et honore fruuntur, tamquam privata persona non poterunt nisi ab Apostolica Sede conferri ». Pius X. M. P. *Inter multiplices* 21. Febr. 1905.

189. *Quid sit ius patronatus; quomodo acquiratur: quaenam patroni obligationes et iura?* — *Ius patronatus* est *facultas* seu *ius* in primis *praesentandi* clericum, ut ei conferatur beneficium. Scilicet praesentatio dat ius ad rem. Praesentatus autem idoneus esse debet, et non indignus. Ideo necesse est illum ab Ordinario examinari. Qui hanc habet *facultatem* exhibendi *Episcopo* clericum, *patronus* dicitur.

Antiquissima sane Ecclesiae disciplina receptum est, ut iis qui templa aut beneficia vel erigerent, vel dotarent, vel restituerent, fas esset clericos sibi acceptos ad eadem beneficia eligere, et Episcopis praesentare. Ipso autem iure iuspatronatus in haeredes transit. Acquiri item potest iuspatronatus ex solius Summi Pontificis concessione.

Tenetur patronus ecclesiam, vel cappellam, vel altare patronatus, sarta tecta servare, eorumque tutelam praestare. Ius vero habet etiam honoris, sedis, thuris, precum, sepulturae, et alimentorum ex superfluis ecclesiae vel beneficii reditibus, si ad inopiam vergat. — Trid. s. 7. C. 13. de R., s. 14. C. 12. 13. de R., s. 24. C. 3. de R., s. 25. C. 9. de R.; L. 87., l. 3. n. 71., Wernz Ius Decret. t. 2. tit. 19.

190. *Quaenam beneficia concursu sint conferenda? Quaenam forma in concursu servanda?* — Trid. s. 24. C. 18. de R., perpendens quantum animarum saluti expediat a dignis parochias gubernari, expresse iussit eas non posse conferri, nisi dignioribus inter eos, qui experimento instituendo coram ipso Episcopo, vel, eo impedito, ab eius vicario generali et examinatoribus, non paucioribus quam tribus, fuerint approbati, declarans provisiones aliter factas nullas et irritas ipso iure. Quin imo S. Pius V. C. *In conferendis* 18. Mart. 1567., praeter dictam collationis nullitatem, concessionem hanc statuit devolutam esse ad Sedem Apostolicam, seu ad eos ad quos ius spectat conferendi paroeciam. Paroeciis adde praebendam, in Italia et Insulis adiacentibus, theologalem ac poenitentiariam, quae item beneficia per concursum sunt conferenda, et doctoribus vel doctoratu infra annum insigniendis ex Benedicto XIII. C. *Pastoralis officii.* — Concursus locum habet in beneficiis curatis iuris patronatus ecclesiastici; minime vero in beneficiis curatis iuris patronatus laicorum. Hoc in casu, si praesentati sint plures, omnes sunt examinandi, et ex omnibus approbatis unus idoneus est instituendus. Fagnan. C. 24. *de Iure patronatus* n. 31. — Concursus forma habetur in Trid. s. 24. C. 18. de R.; C. S. Pii V. *In Conferendis;* C. Benedicti XIV. *Cum illud* 14. Dec. 1742. — Ut validus sit concursus fieri debet coram examinatoribus synodalibus, vel, si isti desint, pro-synodalibus legitime electis. Trid. s. 24. C. 18. de R.; Bened. XIV. de Syn. l. 4. c. 7. n. 3. — Actorum subscriptiones substantiales sunt, ut acta sint authentica, et fidem faciunt. Reliquae formalitates fere omnes accidentales sunt. — A. S. S. v. 7. p. 353. seqq.; Bened. XIV. de Syn. l. 4. c. 7. 8., l. 13. c. 24. n. 7.; Reclusius de Concursibus; Bouix de Par. p. 352. seqq.; E. M.

190.bis **Nota:** Pluribus in locis Indultum concessum est, ut paroeciae absque concursu ad nutum conferantur, ut, e. g. Episcopis Americae Latinae. Nisi tale habeatur Indultum, vel Concordatum vel alias huiusmodi exemptio, *concursus* indicendus ab Episcopo est pro beneficiis curatis, et, in Italia, pro Canonicatu Theologali et Poenitentiario, decem vel viginti ante diebus. Examinatores in eo sunt examinatores synodales vel prosynodales; illi in synodo ab Episcopo electi, isti extra Synodum de consensu Capituli, neque in praesenti opus est S. Sedis indulto. Iudicium Examinatores proferunt circa scientiam et mores. Electio vero dignioris, relate ad beneficium, ad Episcopum spectat. Si beneficium sit reservatum S. Sedi, Episcopus transmittit Acta Concursus ad Dat. Apost., quae digniorem eligit,

nisi reservatio sit ratione mensium papalium, quia tunc ipse Episcopus digniorem eligit, et praesentat Dat. Apost. Concurrentes, qui se gravatos existiment recurrere possunt ad Metropolitanum vel ad Episcopum viciniorem vel ad S. Sedem.

Minorum officiorum provisio in Curia Romana concursu fit, cuius leges habentur in Ord. serv. in eadem Curia, qui habetur post Const. *Sapienti consilio*. In concursu pro minorum administrorum provisione in Curia Rom. examinatores tenentur renuntiare primum idoneos, et deinde quinam inter eos alii aliis sint praeferendi. De scrutinii exitu ad Summ. Pontif. referetur, ut, eo probante, ad candidati nominationem veniri possit.

Qui minus dignos se credunt, sed non indignos, possunt nihilominus concurrere.

Etiam quando parochia sine concursu est conferenda, e. g. quia est iurispatronatus laici, episcopus praesentatum examinare tenetur ex Conc. Trid. S. 24. c. 18. de R. Imo etiam parochos semel examinatos potest iterum examinare, si gravis contra eos suspicio de imperitia habeatur. Id potest etiam Vicarius Capitularis. Et etiam id potest Episcopus successor pro sola quiete suae conscientiae. S. C. C. 28. Aug. 1628., 16. Ian. 1667., 5 Febr. 1688.

191. *Quibusnam sint beneficia conferenda?* — Beneficia non sunt conferenda nisi personis idoneis atque dignis, quae scilicet prae se ferant conditiones seu qualitates a sacris canonibus requisitas. Oportet nempe, ut eligendus ad beneficium sit:

1.° *Honestis moribus:* hinc merito repellitur improbus, facinorosus, infamis, irregularis, censuratus, simoniacus, homicida, qui abortum procuraverit, haereticus et eius fautor, receptator, etc. ut constat ex variis testibus iuris. R. I. 87.ª in 6.°; Trid. s. 7. C. 3. de R.

2.° Ut *scientia* polleat, quae quidem ex Trid. s. 7. C. 1. de R., s. 22. C. 2. de R., s. 24. C. 12. de R. diversa est pro diversa beneficiorum qualitate.

3.° Ut sit *caelebs;* nam ex Iur. Can. coniugatus admitti non potest; et collatio facta ei, qui matrimonio iunctus est, invalida exsistit; ac, si clericus in minoribus ordinibus constitutus habeat beneficium, et contrahat matrimonium, privandus beneficio est, C. *Si qui* 1., C. *Sane* 2., C. *Quod a te* 3., C. *Diversis* 5., *de Cler. coni.*, vel etiam ipso iure illud amittit, Schmalz. l. 3. tit. 3. n. 5.

4.° Ut sit *legitimis* ortus parentibus, neque haeretici filius, secus nulla electio est. Trid. s. 7. C. 1. de R., s. 22. C. 2. de R., s. 24. C. 1.

de R., s. 25. C. 15. de R.; Bened. XIV. de Syn. l. 13. c. 24. n. 11. seqq.; Pichl. l. 1. t. 17. n. 4. seqq.

5.° Ut habeat *aetatem* praescriptam; commune autem est, quod si aetas deficiat etiam quoad unam horam, beneficii collatio sit nulla. Trid. s. 22. C. 4., s. 23. C. 6. de R., s. 24. C. 8. 12. de R., L. l. 6. n. 799. Cf. n. 909.

6.° Ut eligendus sit *prima* saltem *tonsura* insignitus; secus non confertur clerico. C. 7. *de Praescript.*; C. 2. *de Instit.* Si vero beneficium certum ordinem sacrum requirit, necesse est, ut intra annum a possessione ordo ille suscipiatur. Verum, si sit gravis necessitas vel utilitas ecclesiae, Episcopus dispensare potest cum beneficiato, ut studiis vacet. Schmalz. l. 3. t. 4. n. 62. ex Trid. s. 5. C. 1. de R., s. 6. C. 2. de R. Excipe, nisi actu talem ordinem requirat, tunc ordo requiritur ipso tempore, quo, beneficium acquiritur. Hic tamen notandum est, quod etiam de laico electio et nominatio fieri aliquando solet, *sub spe nempe futuri clericatus.*

7.° *Ut veram intentionem habeat perseverandi in ecclesiastico statu, et ordinem sacrum suscipiendi, qui ad beneficium requiritur,* nisi occurrat iusta causa, quae aliter suadeat; secus deciperet in re gravi Ecclesiam, cuius intentio est, ut ordinem statuto tempore suscipiat. Unde graviter peccaret, qui sine illa intentione beneficium, ordinem sacrum requirens, susciperet; quae quidem intentio debet esse vera et determinata. Trid. s. 22. C. 4. de R.; L. l. 6. n. 785. Et, si beneficium sit *parochialis ecclesia,* et hanc quis receperit *non intendens* promoveri ad sacerdotium, debet fructus restituere, quos sic fraudulenter perceperit, nisi postea mutata voluntate promotus fuerit. C. *Commissa* 35. *de Elect.* in 6.° Si beneficio nullus est adnexus ordo sacer, verius leviter peccat, quia nullo iure constat hoc esse letale.

8.° Ut tandem beneficio instituendus iam *alio beneficio non sit provisus;* certum est enim iure canonico beneficiorum pluralitatem in uno clerico absolute prohiberi. Attamen, dispensatione accedente S. Pontificis, si adsit cohonestans aliqua causa, plura beneficia obtineri possunt. Immo sine etiam dispensatione in aliquibus casibus plura beneficia obtineri possunt. Incompatibilitas enim beneficiorum habetur *quoad beneficia residentialia,* quae continuam imponunt residentiam; *quoad uniformia* sub eodem tecto, quae nempe eadem officia, eodem tempore, et in eadem Ecclesia adnexa habent; *quoad sufficientia,* i. e. quae sufficiunt ad honestam et convenientem sustentationem beneficiati. Obtineri vero potest alterum *simplex beneficium,* si primum ad honestam non sufficiat sustentationem. Sed, etsi duo priora bene-

ficia non sufficiant ad hanc honestam sustentationem, tertium beneficium obtineri non potest, sine speciali Sedis Apostolicae dispensatione. Trid. s. 7. C. 2. 4. de R., s. 24. C. 17. de R.; C. 28 *de Praeb.* etc. — Trid. s. 22. C. 2. de R.; L. 112.-118.; S. Th. Quodl. 8. a. 13. Quodl. 9. a. 15.; Sanch. de Matr. l. 7. d. 45.; Schmalz. l. 3. t. 5. *de Praeb.*; Bened. XIV. de Syn. l. 13. c. 8. n. 8. 9.; E. M.

Religiosi saecularia beneficia obtinere non possunt, neque possunt consequenter eligi in canonicos, neque etiam in parochos saecularis paroeciae, sine dispensatione S. Sedis. Perpetuo saecularizati, simplici saecularizationis Rescripto, neque licite neque valide possunt beneficia ecclesiastica accipere et obtinere.

192. *Quomodo beneficia amittantur?* — Beneficia possunt quatuor modis amitti: 1.° Per mortem beneficiati, quia personis tantum conceduntur, neque ad haeredes iure haereditario transire possunt. — 2.° Per sententiam iudicis vel mere *declaratoriam criminis,* si agatur de enormibus quibusdam criminibus, quibus *ipso facto* amittitur beneficium, accedente dicta sententia, vel *condemnatoriam,* propter crimina non tam enormia. Ubi agatur de beneficiis *perpetuis,* seu stricte talibus, nemo potest *beneficio expoliari,* nisi ob crimen expressum in iure et servato ordine iuris. Praecipua crimina in iure expressa sunt; haeresis, simonia, assassinium, homicidium, abortus, concubinatus, sodomia, non observata residentia, alienatio rerum beneficii. Cf. Trid. s. 21. C. 6. de R., s. 25. C. 6. 14. de R.; S. Pius V. C. *Horrendum* 30. Aug. 1568.; Sixt. V. C. *Effraenatam* 29. Oct. 1588.; Extrav. *Ambitiosae;* C. 1. *de Homic.* in 6.° *Oeconomica* vero *remotione,* « si episcopus causam inspexit necessariam, licite poterit de uno loco ad alium transferre personas ». C. *Quaesitum de Rer. permut.* Reiffenst. tit. cit. n. 38.; Schmalz. e. t. Si vero beneficia non sint *perpetua,* neque stricte talia, sed *beneficia* sint *manualia,* uti dicuntur, tunc beneficia possunt ad nutum vel arbitrio, Episcopi e. g., auferri et beneficiatus est amovibilis, sed ex iusta causa. — 3.° Per translationem, vel promotionem; vel per liberam renuntiationem, quae est spontanea proprii beneficii dimissio facta in manu legitimi superioris eam acceptantis; vel per resignationem, quae est renuntiatio facta in favorem alterius, in manu legitimi superioris eam acceptantis; vel per permutationem, quae est mutua, in favorem alterius, beneficii resignatio, in manu legitimi superioris eam acceptantis. — Renuntiare prohibentur novitii ante duos menses professioni proximos. Trid. s. 25. C. 16. de Reg. — In beneficiorum renunciatione, eorum publicatio

facienda est ex Const. Gregorii XIII. *Humano vix iudicio* 13. Ian. 1583., modo et forma in eadem Const. praescripta. Praedicta Const. confirmata fuit a Bened. XIV. C. *Ecclesiastica* 15. Iun. 1746. — 4.° Per *meram legis dispositionem,* post matrimonium, vel professionem religiosam, per acceptationem et pacificam possessionem alterius beneficii incompatibilis, si quis provisus de beneficio antea ab alio resignato possessionem ultra tres menses a die collationis distulerit, si quis *parochiale* nactus *beneficium* infra annum ad presbyteratum non ascenderit, si quis dimiserit habitum clericalem, si quis militiae nomen dederit; sed in his duobus ultimis casibus sententia opus est declaratoria. Sanch. de Matr. l. 7. d. 42. n. 4.; C. *Beneficium* 4. *de Regular.* in 6.°; Trid. s. 7. C. 4. de R.; S. Pius V. C. *Cum sacrosanctum* VI. Id. Ian. 1588.; Cf. n. 191. — L. 133.-136., l. 3. n. 80. seqq.; Riganti ad Reg. 45. n. 1.; Lugo Resp. Mor. l. 5. d. 4.; A. S. S. v. 1. p. 513. seqq., v. 18. p. 181. seqq., v. 29. p. 226., v. 38. p. 27. seqq.; Monit. Eccles. v. 17. p. 146.; E. M.

192.bis **Nota**: Professio solemnis inducit vacationem beneficiorum, minime vero vota simplicia ante ipsam. In Institutis tamen votorum simplicium vota perpetua inducunt vacationem beneficiorum residentialium.

Amotio oeconomica seu disciplinaris parochorum fieri potest, servato tamen Decr. *Maxima cura* S. C. Cons. 20. Aug. 1910., quod viget etiam in Anglia, in America Septr. et in Australia. Legitimae eius causae sunt; insania, imperitia, surditas et caecitas, odium plebis, famae amissio, notorium crimen, mala temporalis administratio, neglectio officiorum, inobedientia Ordinarii praeceptis. — *Invitatio* primum parocho facienda est, ut renunciet, et in *amotionis decreto* procedere Episcopus debet cum consensu duorum *examinatorum.* Et, si locus est *revisioni* decreti, opus est consensu duorum parochorum consultorum. — Huiusmodi autem remotio ius praebet ad pensionem.

Resignatio. Renuntiatio et resignatio beneficiorum indiscriminatim saepe usurpatur. Discrimen tamen proprie est; nam resignatio est cessio beneficii in alterius favorem coram Pontifice; renuntiatio vero est pura et simplex illius dimissio in manibus legitimi superioris. Beneficiorum resignatio, seu eorum renuntiatio, ut valida sit, libere fieri debet in manibus Episcopi vel S. Pontificis acceptantis, et si beneficium sit iurispatronatus, vel electivum, cum consensu etiam Patroni vel electorum. Publicanda autem est a noviter proviso, forma praescripta a Gregorio XIII. C. *Humano vix iudicio* 5. Ian. 1584. Haec autem

forma servanda minime est in renuntiatione beneficii vi Decr. *Maxima cura.*

193. *Quaenam sint beneficiati et pensionati obligationes? — Beneficiati obligationes* aliae sunt speciales, quae propriis in locis exponentur, ubi de Episcopis, canonicis, parochis; aliae communes omnibus. — Communis est omnibus beneficiariis: 1.° Obligatio horas canonicas recitandi. — 2.° Obligatio fructus restituendi, si recitationem officii, aliasque obligationes adimplendas omittant. — 3.° Tenentur sub gravi elargiri in usus pios aut eleemosynas reditus omnes, qui supersunt ex bonis mere ecclesiasticis suae honestae sustentationi. Trid. s. 25. C. 1. de R.; S. Th. 2. 2. q. 185. a. 7., Quodl. 6. a. 12. — 4.° Debent tonsuram et habitum ecclesiasticum deferre, nec non caelibatum servare. Bened. XIV. C. *Apostolicae Ecclesiae,* de Syn. l. 12. c. 3. Habitum non deferentes fructus non faciunt suos. Bened. XIII. C. *Catholicae Ecclesiae* 2. Maii 1725. — 5.° Non possunt bona sive immobilia sive mobilia, uti sunt sacrae supellectiles ecclesiae alienare, pignori dare, servitutibus obnoxias facere, praediorum formam mutare, nec in melius, nisi multum et evidenter melius. C. 1. *de Pignor.*; Bened. XIV. Not. 69. n. 5. — 6.° Res sui beneficii sartas tectas servare et iura tueri debent, ipsis reditibus superfluis beneficii, si sint; secus Ordinarii arbitrio. C. *Quicumque* 1., C. *De his* 4. *de Eccles. aedific.*; Trid. s. 21. C. 7. de R.; L. 7. C. *de Usufr.* — 7.° Si beneficium est residentiale, debent commorari in loco beneficii, et per se implere onera beneficio adnexa. C. 2. 3. 4. 9. 16. *de Cler. non resid.*; Trid. s. 24. C. 12. de R. — 8.° Provisi de beneficiis curam animarum habentibus, vel dignitatibus aut canonicatibus in Cathedralibus elicere debent professionem fidei intra duos menses a die adeptae possessionis, alias fructus *non faciunt suos* posthac, et quoad professionem emiserint. Trid. l. c. Possunt tamen professionem fidei emittere post susceptam institutionem vel collationem et antequam in possessionem immittantur. S. C. C. 11. Maii 1782. *in una Tirasonen.* ad 1.um, 23 Apr. 1902. Sed nunc ex S. C. Cons. 1. Mart. 1911. professio fidei emittenda est ante possessionem beneficii. A. A. S. v. 3. p. 134. Tenentur item beneficiati omnes emittere iuramentum, secundum formulam praescriptam a Pio X. Motu proprio *Sacrorum antistitum.* — 9.° Si beneficio adnexus sit ordo sacer, hunc suscipere debent anno proximo ab inita possessione, uti iam dictum est. — 10.° Tandem implere debent obligationes constitutas in fundationum tabulis. — E. M.

Ex C. Bened. XIII. *Pius et misericors* 26. Apr. 1725., in Italia et insulis adiacentibus, tenentur etiam solvere fabricae ecclesiae cathedralis mediam annatam. Verum in praesenti fere ubique non amplius solvitur.

Pensionati obligationes sunt: 1.° Recitare officium B. M. V., nisi ex alio capite ad horas teneatur, ex S. Pio V. C. *Ex proximo;* alias non facit fructus suos, pro rata temporis et officii. Verum haec Bulla non ubique recepta fuit. Cf. Suarez de Relig. t. 2. l. 4. c. 30. n. 22.; L. l. 3. n. 74. — 2.° Si pensio vel pensiones simul sumptae excedunt annuos duc. 60. de camera, h. e. libellas 322., tenetur incedere in habitu et tonsura, Sixt. V. C. *Cum sacrosanctum* et C. *Pastoralis,* alias ipso iure pensionem amittit, ib. § 2., nempe si ad statum laicalem rediisse videatur, Schmalz. l. 3. t. 12. n. 28. — 3.° Debet esse caelebs; inito matrimonio, pensio amittitur. Eaque amittitur etiam per solemnem professionem religiosam, et per promotionem ad residentialem episcopatum, post adeptam possessionem. Cf. n. 187. Probabiliter libere omnino disponere potest de pensione. Sed, cum sit *ius personale,* pensionem in alterum clericum transferre ipse non potest. L. 139., l. 3. n. 491.

194. *Quid speciatim notandum circa missarum applicationem?* — Qui *ratione beneficii* tenetur celebrare, tenetur etiam missam *pro fundatore applicare,* nisi de huius contraria intentione constet. S. C. C. 21. Mart. 1868.; A. S. S. v. 3. p. 525.; L. l. 6. n. 332. — Si beneficiatus celebrare quidem tenetur, sed *libera sit ipsi relicta applicatio missae,* potest certe pro ea stipendium accipere. Secus vero dicendum, si in fundatione beneficii contrarium cautum sit, vel nihil expressum. S. C. C. 13. Iul. 1630.; L. 324.; Ferraris v. *Missa* art. 3. n. 17. — Nisi exprimatur, quod per seipsum celebret, poterit celebrare et applicare *per alium.* S. C. C. 17. Sept. 1783., 24. Febr. 1872.; A. S. S. v. 7. p. 181. 182.; L. 330. — « Qui non potest fundationi satisfacere *propter morbum,* non tenetur, si brevis sit, v. g. 15. dierum, aut etiam unius alteriusve mensis, ut probabiliter docet Lugo d. 21. n. 49., substituere alium, aut compensare, cum tam stricte ne domini quidem honesti cum famulis agant », L. 333., dum tamen ne fundator aliud voluerit. C. *Significatum* 11. *de Praebend.* Secus vero, si morbus sit diuturnus, nisi forte et sit pauper, et eo beneficio promotus fuerit ad ordines, is enim vacare poterit quamdiu laborat. S. C. C. 5. Febr. 1650., 24. Apr. 1655.; Elbel de Euchar. 214.; L. 333. Ex S. C. C. 4. Iun. 1689., 17. Nov. 1695. si infirmitas quindecim ex-

cedat dies, per alium supplere tenetur. — Qui tenetur *quotidie per seipsum celebrare et pro fundatore applicare,* potest is *quater aut sexies in anno celebrare pro seipso,* pro coniuncto, pro amico aut benefactore, modo aliud non accipiatur stipendium, itemque poterit semel in mense, devotionis et reverentiae causa *vacare,* idque ex praesumpta testatoris voluntate. Quare id illicitum est, si de contraria constet voluntate. C. *Significatum* 11. *de Praebend.*; S. C. C. 18. Apr. 1683.; Bened. XIV. Inst. 56. n. 5. 6.; Elbel de Euchar. 215.; L. 332.; A. S. S. v. 7. p. 179. — Celebrandae sunt missae *tempore et loco designatis,* et ordinarie grave est. — Nihilominus antea celebrare, vel postea, infra modicum tempus, nempe infra mensem, vel alio in loco semel aut bis in mense, vel pluries ex iusta causa, gravi vacat culpa; nisi aut alia mens fundatoris esse videatur, aut damnum alterius iniustum id vetet. Ius autem est Ordinario mutare tempus et locum, ex iusta causa, fundatoris voluntatem interpretando. Elbel de Euchar. 216.; L. 329. — Lugo Resp. Mor. l. 5. d. 9. d. 26.

195. *An sit obligatio eligendi digniores ad beneficia?* — Certum est nullo modo excusari a peccato mortali eos, qui promovent minus dignos ad *episcopatus et cardinalatus.* Habetur hoc ex Trid. s. 24. C. 1. de R. Confirm. ex pr. 47.ª d. ab Innoc. XI. « Ex quo patet peccare quidem graviter Pontifices et reges, qui ad praefatas dignitates non digniores promovent. Ratio, quia cum beneficia, seu dignitates praedictae, sint instituta ad commune bonum Ecclesiae, multum ipsi detrahunt, qui praetermittunt eligere magis idoneos ad Ecclesiarum regimen ». L. 91. Idem dicendum de Ministro cultuum, qui Principi proponit, et de Episcopis, qui a Guberniis consuluntur, nisi eos suggerant, quos digniores et Ecclesiae utiliores existimant. — Certum item est, quod Episcopi *ad beneficia curata* pariter tenentur digniores eligere. Ratio est eadem; Trid. s. 24. C. 18.; S. Pius V. C. *In conferendis* 18. Mart. 1567. — Iam vero maior dignitas eligendorum non accipienda est *absolute,* sed *respective* ad utilitatem Ecclesiae. Quare dignior is intelligitur non qui doctior, sed qui implendis muneribus beneficio adnexis est aptior et utilior ceteris. L. 92.; S. Th. 2. 2. q. 185. a. 3., Quodl. 4. a. 15., Quodl. 6. a. 9., Quodl. 8. a. 6.

An peccent mortaliter Episcopi eligentes minus dignos ad beneficia simplicia, omissis dignioribus? — Adest duplex sententia. « Prima sententia probabilis negat, quia communitati modicum damnum infertur... Secunda tamen sententia communior et probabilior docet sub gravi obligatione etiam ad beneficia simplicia eligendos esse digniores...

Ratio, quia ipsa utilitas Ecclesiae, ob quam sunt beneficia instituta, postulat de se ut digniores promoveantur, alioquin clerici parum incumberent ad digniores se reddendos, et sic valde deficeret Ecclesiae utilitas... Limitant tamen dd. et dicunt, non esse peccatum mortale : 1.° Si praetermittatur dignior non passim, sed semel vel bis... 2.° Si excessus dignitatis sit parvus... 3.° Si beneficia sint parvi momenti... 4.° Si ex lege fundationis debeat eligi aliquis ex aliqua familia, collegio vel oppido... 5.° Si praevidetur dignior brevi dimissurus beneficium ». L. 93.-96. Adde: 6.° Si nulla certa spes appareat digniorem electum iri, suffragari minus digno *expedit,* si hic alius certe eligeretur. Dissidendo enim nihil aliud quam inimicitias et discordias quis sereret. Quin imo *oportet* etiam minus digno suffragari, si alias indignus eligeretur. Ac, si dignus nullus occurrat, fas est et indigno beneficium conferre, si et necessitas urgeat, et profuturus speretur, vel plus profuturus, quam obfuturus, vel si magis indignus arcendus sit. Ferraris v. *Beneficium* a. 5. n. 28.

An patroni laici, non reges, teneantur sub mortali praesentare digniores ad beneficia curata? — « Prima sententia, quam tenent Pal. ac Garcias, P. Nav. et alii, negat teneri ad praesentandos digniores, sive beneficium sit simplex, sive curatum ». Nam Conc. Trid. non aliud onus imponit laico, quam idoneum praesentare: « Sed omnino tenendum cum secunda sententia, quod in beneficiis curatis teneatur sub gravi patronus adhuc laicus praesentare digniorem. Hoc mihi certum videtur, quia in his beneficiis eadem utique ratio currit, quae in episcopalibus, pro quibus iam declaravit Trid., ut supra vidimus, a quibuscumque promovendos esse digniores ». — *Patroni laici, non reges:* nam: « certum est quod patroni episcopatuum, ut sunt reges, ad id tenentur ex relato C. I. Trid. s. 24. de R., ut supra, ubi hoc declaravit Concilium de omnibus promoventibus. Certum est, quod si patroni sunt ecclesiastici, tenentur etiam digniores praesentare, ut sancivit Concilium ». C. 18. dict. sess. 24. — *Ad beneficia curata.* Etenim, « si beneficia sint simplicia, prout probabile est, episcopos non teneri sub gravi ea dignioribus conferre, ita probabile etiam est ad hoc non teneri patronos; sed quia probabilius est, ut diximus, illa dignioribus conferenda esse; ita etiam probabilius censemus patronos teneri sub gravi digniores praesentare. Ratio etc. ». L. 97. Bened. XIV. Epist. *Redditae nobis* 9. Apr. 1745. Cf. hic n. 190.

An resignantes beneficia etiam debeant dignioremquaerere? — « Prima sententia negat... et Lugo cum Vazq. probabilem vocat... Secunda sententia omnino opposita absolute affirmat teneri resignantem

quaerere digniorem... Tertia sententia... tum tantum admittit posse resignationem fieri non digniori, cum resignatarius sit aeque dignus ac resignans, quia tunc nullum Ecclesiae damnum irrogatur. Sed de his omnibus sententiis aequior mihi videtur sententia doctissimi Lugonis, nempe quod tota ratio culpae in hoc puncto sumenda est a ratione damni, quod Ecclesiae obveniret, etc. ». L. 98. 99.

An ad praelaturas etiam regulares eligendi sint digniores ? — « Prima sententia negat, nisi agatur de generalatu aut praelatura perpetua... sed omnino affirmandum cum sententia communi... Ratio, quia sunt quasi Episcopi ». L. 100. 101.; S. Th. Quodl. 8. a. 6.

Ille, qui beneficium petit et obtinet, potest iudicium de sui idoneitate et dignitate aliorum aestimationi committere, licet se aliis digniorem non reputet, dummodo se certo indignum non agnoscat. S. Th. 2. 2. q. 185. a. 3. — E. M.

196. *An electio digni in beneficiis, omisso digniori, sit valida ?* — « Si beneficium est simplex, certum est valere ex communi dd... Dubium est si sit curatum. Negant probabiliter Pal., etc... Affirmant vero probabilius collationem valere Lugo, etc. ». L. 102. 103.; S. Th. 2. 2. q. 63. a. 2. ad 3.

Parochiales praebendae, per concursum conferendae a Trid. praescriptum, nec non pro Italia et Insulis adiacentibus canonicatus poenitentiarius et theologalis, per concursum etiam conferendi ex Bened. XIII., etiam simpliciter dignis *invalide* conceduntur, praetermissis dignioribus, seu *magis idoneis*. Trid. s. 25. C. 18. de R.; S. Pius V. C. *In conferendis.;* Benedictus XIII. C. *Pastoralis officii* 19. Maii 1725.

197. *An promotio indigni sit irrita ?* — Si *indignitas* respiciat carentiam earum qualitatum, quae reddant *incapacem,* quia stricto iure requiruntur ad validam beneficii consecutionem, uti est aetas, legitimitas, caelibatus, clericatus, ordo sacer, qui actu habeatur vel saltem infra annum accipiatur, si tamen beneficio adnexus fuerit, doctoratus, si ita necessario requiratur, quod quis non sit excommunicatus, homicida, filius haereticorum, quod non fuerit haereticus publicus vel schismaticus, etc., tunc patet electionem illam nullam esse.

Si *indignitas* solum indicet meram *ineptitudinem* ad officia praestanda ipsi beneficio inhaerentia, ut defectus scientiae, defectus integrae vitae et existimationis, exercitium artis ludicrae, etc., tunc electio non est, in foro saltem externo, ipso iure irrita; quia de hac nihil habetur definitum. Est tamen irritanda ex Trid., quod praecepit, « ut beneficia ecclesiastica, praesertim curam animarum habentia, per-

sonis *dignis et habilibus*... conferantur; aliter autem facta collatio sive provisio omnino irritetur ». S. 7. C. 3. de R. — Trid. s. 25. C. 15. de R.; Decr. tit. *de Filiis presbyter.;* L. l. 7. n. 316.; Schmalz. l. 1. t. 14. n. 30. 31. Cf. 196. 909. 1116. 1240. 1317.

198. *An qui eligunt ad beneficium dignum, omisso digniori, teneantur restituere damnum illatum ipsi, aut ecclesiae?* — Prima sententia affirmat ad restitutionem teneri; alii autem aiunt teneri compensare damnum digniori omisso; alii putant damnum resarciendum non solum digniori, sed etiam ecclesiae. Secunda sententia negat ad restitutionem teneri sive erga ecclesiam, sive erga digniorem: secus vero si eligatur indignus. « Utraque sententia, ait S. Alph., est valde probabilis »; asserens secundam sibi probabiliorem esse. Ratio huius secundae sententiae est, quia ea lege digniorem eligendi, non habetur ex mente Ecclesiae quasi contractus cum candidatis de digniore eligendo; sed tantum sapientissime habetur praescriptio, ut beneficiorum collatores Ecclesiae bono meliori modo prospiciant. Neque vero illi digniores praetermissi *strictum ex iustitia ius* habent ad illa beneficia obtinenda, sed tantum *aptitudinem*. Si vero indignus eligatur, damnificatio habetur ecclesiae, et ex damnificatione obligatio exoritur restitutionis seu reparationis illati damni. L. 107., l. 3. n. 547. 585. Cf. 199.

199. *An, quando beneficia conferuntur per concursum, eligens dignum, omisso digniore, teneatur huic damnum resarcire?* — Prima sententia affirmat. Ratio, quia beneficia sunt bona communia et praemia meritorum. Secunda sententia negat. Ratio, quia pactum quod in concursu habetur, non est pactum rigorosum, obligans iuxta leges iustitiae commutativae, sed est tantum promissio obligans ex fidelitate; beneficia enim sunt potissimum ad divinum cultum obeundum instituta. Concursus autem eo tantum spectat, ut appareat, qui sint digni, qui digniores. — L. 109., l. 3. n. 585., Elench. quaest. reform. q. 47.

200. *An minus dignus, se opponens per concursum digniori, peccet mortaliter, et teneatur ad restitutionem si beneficium obtineat?* — R. Affirmative, si se opponens sit *indignus;* quia illicite et iniuste obtinet. — Negative, si simpliciter *minus dignus*. Ratio, quia non pertinet ad ipsum merita discutere, sed ad examinatores et ad conferentem beneficium. Et haec Ecclesiae mens est, et communis praxis, ut omnes digni concurrant. — L. 110.; S. Th. 2. 2. q. 63. a. 3., q. 185. a. 3.

201. *An examinatores teneantur Episcopo denuntiare digniores?* — Prima sententia probabilis negat cum Lugo, etc.: quia ex Trid. s. 24. C. 18. de R. renuntiandi sunt ab examinatoribus non *digniores,* sed *idonei,* ut ex his deinde Episcopus *digniorem* eligat. Secunda sententia S. Alphonso probabilior et communior affirmat. Ratio, quia ideo praescribitur concursus, ut Episcopus facilius et tutius digniorem possit eligere. L. 111. — E M.

202. *An examinatores debeant non tantum iudicare de scientia concurrentium, sed etiam de ceteris dotibus moralibus?* — R. Affirmative. « Peracto examine, ait Trid., renuntientur quotcumque ab his idonei iudicati fuerint aetate, moribus, doctrina, prudentia, et aliis rebus ad vacantem ecclesiam gubernandam opportunis ». — S. C. C. 2. Aug. 1607. expresse declaravit, examinatores « graviter deesse muneri suo, si doctrinae tantum iudices sint, nec inquirant, qui prae aliis probitate morum, laboribus, praestito ante ecclesiae obsequio ceterisque dotibus ad officium parochiale cumulate obeundum necessariis sint idonei, et commendabiles ». Immo addit, nullam esse collationem, quae facta sit super iudicio examinatorum ad solam doctrinam limitato. Ac Bened. XIV. Encyc. *Cum illud* 14. Dec. 1742. aperte reprobavit abusum contrarium alicubi inolescentem, de Syn. l. 4. c. 8. — A. S. S. v. 2. p. 81. 90., v. 11. p. 13. 127.; E. M.

Examinatores Synodales: Eorum *in praesenti* est non solum examinare ad paroecias obtinendas, verum etiam, consensum praestare pro oeconomica parochorum remotione. Iuramentum praestare debent de munere fideliter implendo, et de secreto servando. — Nihil autem occasione examinis ad paroecias, nec ante nec post accipere possunt, alioquin a simoniae vitio, quod incurrunt tam ipsi quam alii dantes, absolvi non possunt. In examinatoribus et parochis consultoribus eligendis, ex Decr. *Maxima cura* de amotione administrativa ab officio et beneficio curato, can. 4., lex in posterum ubilibet servanda haec est: 1. Si Synodus habeatur, in ea iuxta receptas normas eligendi erunt tot numero quot Ordinarius prudenti suo iudicio necessarios iudicaverit. 2. Examinatoribus et parochis consultoribus medio tempore inter suam et aliam synodum demortuis, vel alia ratione a munere cessantibus, alios *prosynodales* Ordinarius substituet de consensu Capituli Cathedralis, et, hoc deficiente, de consensu Consultorum Dioecesanorum. 3. Quae regula servetur quoque in examinatoribus et parochis consultoribus eligendis, quoties synodus non habeatur. 4. Examinatores et consultores, sive in synodo, sive extra synodum electi,

post quinquennium a sua nominatione, vel etiam prius, adveniente nova synodo, officio cadunt. Possunt tamen, servatis de iure servandis, denuo eligi. 5. Removeri ab Ordinario, durante quinquennio nequeunt, nisi ex gravi causa et de consensu Capituli Cathedralis, vel consultorum dioecesanorum.

Iudices synodales: In Synodo ab Episcopo sunt etiam eligendi. Si elapso anno nova Synodus non celebretur, cum Capituli consilio, novi iudices pro-synodales sunt constituendi. Cf. Bened. XIV. de Syn. l. 4. c. 5. 10. Ipsis ex Conc. Trid. S. 15. C. 10. causae ecclesiasticae ac spirituales committantur.

IV. — DE OBLIGATIONIBUS EPISCOPORUM

203. *Quid de Episcoporum sanctitate, scientia, praeeminentia?* — Episcoporum eximia esse debet vitae *sanctitas*. Ratio est, quia episcopatus status est acquisitae et exercendae perfectionis. Tanta vero pollere debent *scientia,* ut satisfacere possint gravissimo muneri regiminis dioeceseos. Hinc exigitur, ut sit doctor, vel licentiatus in theologia vel iure canonico, vel saltem, quoad regulares, a suis superioribus, *legitimo* testimonio, ad docendum idoneus comprobatus. Trid. s. 6. C. 1. de R., s. 22. C. 2. de R., s. 24. C. 1. de R., s. 25. C. 1. 17. de R.; Suarez de Rel. t. 3. l. 1. c. 15.; Lugo Resp. Mor. l. 5. d. 15.; Bouix de Iure Reg. v. 1. p. 15. seqq.; S. Th. 2. 2. q. 184. 185., Quodl. 2. a. 11., Quodl. 5. a. 22., Quodl. 12. a. 17.; L. l. 6. n. 804.

Ecclesiae saeculares, parochi et beneficiarii tenentur solvere Episcopo cathedraticum, seu pensionem, singulis annis, in signum subiectionis et honorem Cathedrae Episcopalis, et ad eiusdem Cathedrae seu Episcopi onera sustentanda. Praedicta autem pensio excedere non debet duos solidos, scilicet viginti iulios, circiter 10 libellas, iulius enim valet circiter 50 centes. Cf. Bened. XIV. de Syn. l. 5. c. 6. 7.; Conc. Rom. C. 6.

Functiones: *Episcopales* sunt, quae ad Episcopum lege vel consuetudine pertinent. Recensentur in Decr. S. R. C. 9. Iul. 1895. n. 3865. — *Parochiales* item praerogativae, illae sunt, quae parochorum iura concernunt. Recensentur in Decr. S. C. C. 3. Apr. 1897. Regien., 20. Dec. 1902. Melev. et in Decretis S. C. R. Indic. *Parochus quoad iura parochialia,* etc.

Cardinales: Cardinales, Principes Ecclesiae sunt, qui auxilium praestant Summo Pontifici in regimine Ecclesiae; et, Sede vacante, Summum eligunt Pontificem. Cardinalium Collegium, si necessitas non urget, non potest leges ferre, sed nominationi alterius Pontificis debet statim incumbere. — Iurisdictionem habent, in suo quisque titulo, sed circa ea tantum, quae ad disciplinam ecclesiasticam et morum correctionem pertinent. Innoc. XII. C. *Romanus Pontifex* 17. Sept. 1692. Possunt consequenter in ea leges et censuras ferre. — Per C. *Apostolicae Romanorum Fontificum* 15. Apr. 1910. S. P. Pius X. Suffraganeos constituit Ordinarios, in suburbicariis dioecesibus, qui nomine et vice Cardinalium Antistitum, ut alii Ordinarii dioecesani, administrent dioecesim, factis tamen exceptionibus in eadem Const. notatis. A. A. S. v. p. 277. seqq.

204. *Quid de obligatione residendi?* — Certum est Episcopos, licet cardinales sint, ad residentiam teneri; eamque *per se* obligare sub gravi; ex Trid. s. 6. C. 1. 2. de R., s. 23. C. 1. de R., et ex aperta declaratione Bened. XIV. C. *Ad universae.* L. 121. Enimvero gravissima res est, animarum salutem respiciens. Unde consecrationis munus brevi tempore suscipere tenentur, nempe intra tres menses. Trid. s. 23. C. 2. de R. « Et ita nec etiam possunt ecclesias permutare, ut expresse habetur ex can. 15. Conc. Nic. I., et idem habetur in can. 5. Conc. Chalced. et in Ep. II. ad Anastasium ». L. 76. Cf. etiam L. 121. Spatium autem temporis ad culpam gravem requisitum notabiliter excedere debet tres menses, a Trid. permissos. L. 127.

Residentia haec intelligenda est, non de *materiali* dumtaxat et otiosa, sed de *formali* et laboriosa. Constat 1.° ex Trid. l. c., *ubi iniuncto sibi officio defungi teneantur;* 2.° ex B. *Grave* Bened. XIV., Instit. 17. n. 2., de Syn. l. 7. c. 1. n. 7., l. 13. c. 8.; L. 127. — Episcopus residentiae obligationi satisfacit residendo in quocumque loco suae dioecesis. Constat 1.° ex Trid. ib., *in sua Ecclesia vel dioecesi,* 2.° ex B. Bened. XIV. C. *Ubi primum;* L. 124., Ferraris v. *Episcopus* a. 3. n. 14., qui addit: « modo vadat ad Cathedralem temporibus praescriptis a Trid. s. 23. C. 1. de R., S. C. Episc. 17. Dec. 1649. »; excipe: « nisi episcopalia munia in sua dioecesi eum alio vocent ». Trid. l. c.; Lucidi de Visit. SS. Lim. v. 1. p. 140, ed. 3.ª — E. M.

205. *Quaenam sint causae excusantes Episcopos a residentia continua et perpetua?* — Ex Trid. l. c. quatuor sunt: 1.° *Christiana caritas,* si e. g. ecclesia aliqua in magno discrimine haereseos, di-

scordiae versetur etc., et episcopus illi opem ferre possit. — 2.° *Urgens necessitas,* si e. g. episcopus in periculo vitae versetur ob morbum, ob personalem persecutionem etc. — 3.° *Obedientia debita,* si e. g. Summus Pontifex episcopum advocet, ut ei negotium aliquod tractandum committat. — 4.° *Evidens ecclesiae, vel reipublicae utilitas,* e. g. ratione Concilii nationalis, provincialis etc. — Propter has easdem causas abesse potest etiam *parochus ultra bimestre,* ipsi concessum. — Causae enuntiatae *regulariter* non legitimant absentiam Episcoporum, nisi in quantum accedit vel Summi Pontificis licentia, vel metropolitani, vel, eo absente, suffraganei Episcopi antiquioris residentis. Sed nunc, ait Scavini Vol. 1. n. 428. 6. ed. 1874. Mediolani, ex Benedicto XIV. semper ad Papam est recurrendum. Urban. VIII. C. *Sancta Synodus* 12. Dec. 1634., Bened. XIV. C. *Ad universae* 3. Sept. 1746. *Regulariter;* nam quidam casus sunt excipiendi. Et ex ipso Conc. Trid. l. c. exceptio fit: « nisi cum absentia inciderit propter aliquod munus, et reipublicae officium, *episcopatibus adiunctum,* cuius quoniam causae sunt notoriae et repentinae, ne eas quidem significari metropolitano necesse erit ». — Bened. XIV. C. *Ad universae* 3. Sept. 1746. § 6. 9. 20,; Urban. VIII. C. *Sancta Synodus* 12. Dec. 1634.; L. 122. par. *Insuper,* 125. in fine.; Lugo Resp. Mor. l. 5. d. 13.

206. *An, praeter dictas causas, nunquam liceat Episcopis a sua dioecesi abesse?* — Licitum est Episcopis, *extra praedictas causas,* a suis dioecesibus abesse per duos vel ad summum per tres menses, sed illud non potest fieri nisi *ex aequa causa, et absque ullo gregis detrimento,* Trid. l. c., quibus verbis, inquit Bened. XIV. C. *Ad universae,* « animi levitas, oblectationum cupiditas, aliaeque futiles causae penitus excluduntur ». Pro hac autem trimestri absentia Episcopi non indigent licentia S. Sedis. — L. 122.

207. *An a residentia excusetur Episcopus propter periculum contrahendae pestis?* — R. Negative. Idemque de parocho dicendum. S. C. C. et Declar. Gregorii XIII. 13. Dec. 1576. Verum tunc potest parochus per alius sacramenta peste infectis ministrare, ne sani pestem timentes ei confiteri recusent, et ut aliis etiam sui officii muneribus satisfacere possit. Cum autem superiores quoque, sive praelati regulares, residentiae obligatione adstringantur, propter curam gerendam suorum, hinc et ipsi tenentur tempore pestis suis assistere. — L. 119. 233.; S. Th. 2. 2. q. 185. a. 5.

208. *Quibusnam poenis obnoxii sint Episcopi residentiae praeceptum transgredientes?* — Praeter alias poenas tenentur ad fructuum

restitutionem. Eos enim pro rata temporis absentiae *suos non faciunt;* nempe si ultra tres menses non resideant, *absque legitima causa, et expressa Romani Pontificis licentia;* eosque fabricae ecclesiarum, vel pauperibus loci erogare tenentur, absque alia declaratione. Si per sex absint continuos menses quartam partem fructuum amittunt, si per totum annum mediam partem, si diutius severius sunt puniendi. Trid. s. 6. C. 1. de R., s. 23. C. 1. de R.; Bened. XIV. C. *Ad universae;* L. 122. 126. 127.

209. *Quid de obligatione visitationis dioeceseos?* — Episcopus obligatione adstringitur diversas suae iurisdictionis ecclesias obire per seipsum, aut per alium, si legitime fuerit impeditus, ut oves suas, uti par est, cognoscat, earum necessitates detegat, media illis occurrendi suppeditet. Ad hoc iure divino et naturali obligatur; est enim totius dioecesis pastor; neque ulla consuetudine lex haec abrogari potest. — Visitatio haec facienda est semel in anno, vel biennio, si dioecesis ampla sit. Visitandae sunt ecclesiae omnes et oratoria publica, necnon ecclesiae, monasteriis unitae, parochiales. — Episcopo autem occasione visitationis *procuratio* debetur, quae est praestatio eorum, quae necessaria sunt ad competentem victum et habitationem, ab iis quos visitant suppeditanda. — Ius item habet loca pia visitandi. — Praelati etiam regulares tenentur suae congregationis monasteria frequenter visitare, et illorum reformationi incumbere. — C. 3. *de Relig. Domib.,* Trid. s. 7. C. 7. 8. de R. s. 21. C. 8. de R. s. 22. C. 6. 8. 9. de R., s. 24. C. 3. 9. 10. 11. de R., s. 25. C. 1. 8. 11. 20. de Reg.; Giraldi p. 1. s. 583. 597.; E. M. Cf. Instr. pro Visitat. Apostol. Urbis et Italiae.

Ordinarii latini ritus nullum admittere possunt Orientalem pecuniae collectorem, absque venia S. C. de P. F. — S. C. 1. Ian. 1912.

210. *Quid de clericorum regimine?* — Specialis cura clericorum vitae et honestati invigilandi Episcopis incumbit. Id constat 1.° ex Trid. s. 14. Proem. de R., s. 22. C. 1. de R., 2.° ex Enc. Pii IX. *Qui pluribus* a. 1846. et Leonis XIII. *Etsi Nos* 15. Febr. 1882. Tenentur autem Episcopi ecclesiasticum seminarium instituere, eiusque particularem curam habere. Trid. s. 23. C. 18. de R.

Ut Seminarium Clericorum in unaquaque dioecesi erigatur, decrevit Conc. Trid. s. 23. C. 18. de R., ut Episcopus statuat et taxet portionem ex fructibus singulorum beneficiorum detrahendum pro expensis Seminarii, *cum consilio* tamen duorum de Capitulo, quorum alter ab Episcopo, alter ab ipso Capitulo eligatur, itemque duorum

de Clero civitatis, quorum alterius electio ad Episcopum, alterius vero ad Clerum pertineat. — Lugo Resp. Mor. l. 5. d. 21.

Episcopi in Italia servare et executioni demandare debent Normas S. C. EE. et RR. 18. Ian. 1908. Secundum has Normas permittere non possunt quod alumni propriae dioeceseos privatim studia peragant, vel extra Seminaria ab ipsis dependentia. Quod aliis etiam dioecesibus speciatim inhibitum est. Ordinanda vero Italiae Seminaria sunt et studia in eis tradenda ad normam Litterarum Circularium S. C. Consistor. 16. Iul. 1912.

Sacrae Scripturae praeceptio in unoquoque Seminario impertienda est, secundum praescriptionem de hac re factam a Pio X. Litt. *Quoniam in re biblica* 27. Mart. 1906.

Interdici autem debet Seminariorum alumnis lectio diariorum et periodicorum, exceptione pro hisce ultimis facta, alicuius sanorum principiorum, et ab Episcopo indicato opportuno alumnorum studiis. Deesse in eo non debet spiritualis director. Pius X. Ep. ad Epp. Ital. 28. Iul. 1906. — Alumni ab uno seminario dimissi in aliud admitti non possunt. Qua in re servandum est Decretum S. C. C. 22. Dec. 1905.

« Eos (parochos) qui turpiter et scandalose vivunt, postquam praemoniti fuerint (Episcopi) coerceant et castigent; et si adhuc incorrigibiles in sua nequitia perseverent, eos beneficiis iuxta sacrorum canonum costitutiones, exemptione et appellatione remota, privandi facultatem habeant ». Conc. Trid. s. 21. C. 6. de R.

« Supradictorum (criminum) cognitio... ad Episcopos ipsos pertineat, qui sine strepitu et figura iudicii, et sola facti veritate inspecta procedere possit ». Conc. Trid. s. 25. C. 14. de R. Agitur in hoc C. de causis clericorum concubinariorum. — Bened. XIV. C. *Ubi primum* 2. Dec. 1740., E. M.

211. *Quid de cura habenda doctrinae?* — Episcopi est institutionibus sive *privatis* sive *publicis,* nec non librorum impressioni ita invigilare, ut nihil tradatur, quod fidei ac moribus adversetur. Ad ipsum etiam *speciali titulo* pertinet perniciosos libros denuntiare. Id ex eius officio pastoris aperte constat. — Trid. s. 5. C. 2. de R.; Leo XIII. C. *Officiorum* VIII. Kal. Febr. 1896.

Modernismus: Est omnium haereseon conlectum. — Episcopis vigilandum est, uti extirpetur, si adfuerit, et praecavendum ne adsit. — Modernistarum scripta Episcopi impediant ne edantur, ne legantur; praesertim adolescentibus in Seminariis et auditoribus in Universitatibus ne permittantur. — Consilium vigilantiae instituant, altero quo-

que mense, et stato die, cum Episcopo conveniendum. Ipsius erit modernismi indicia in libris et in magisteriis investigare; itemque invigilare in libris et ephemeridibus, ne periculosae quaestiones in istis agitentur, infirmis argumentis et praeiudicatis quaestionibus; denique in scriptis omnibus de re sociali. — Modernismo damnantur temerariae et falsae novitates, contra doctrinam S. Scripturae et constanter traditam a Patribus et catholicis Doctoribus; minime vero damnatur modernum quodcumque inventum quod solida ratione comprobetur. — A magisterio et a sacris ordinibus excludendi sunt, qui modernismi proclives sunt erroribus. — Pius X. Enc. *Pascendi,* M. P. *Sacrorum Antistitum.*

212. *Quid de obligatione praedicandi?* — « Quoad Episcopos, ait Sporer t. 3. p. 73. n. 27., quod licet ipsi *regulariter, iuxta consuetudinem,* non teneantur per se praedicare, et sacramenta ministrare, debent tamen personaliter invigilare, ut per alios id praestent, et insuper gregem bono exemplo instruere, ac pauperibus subvenire. Dictum est *regulariter,* nam puto saltem aliquando Episcopos teneri ad concionandum, dum ipsi, ut declarat Trid. d. C. 1. s. 23., de iure divino tenentur oves suas verbi divini praedicatione pascere. Hocque per idem Conc. s. 5. C. 2. de R. declaratur ». L. 127. Item Trid. s. 24. C. 4. de R. dicitur, quod praedicationis munus *Episcoporum praecipuum est,* et Sancta Synodus « mandat, ut in Ecclesia sua ipsi *per se,* aut, *si legitime impediti fuerint,* per eos quos ad praedicationis munus assument... Sacras Scripturas divinamque legem annuntient ». Cf. etiam Trid. s. 24. C. 7. de R. — Cf. 239.; E. M.

Curare praeterea debent Episcopi, ut pueri et rudes ad normam Const. *Acerbo nimis* Pii X. catechismum doceantur.

213. *Quid de missae celebratione et de sacramentorum administratione?* — R. Ad 1.um Frequenter quidem, imo *quotidie ex decentia,* et saltem diebus dominicis ac festis *ex gravi obligatione,* sacrum pro dioecesi universa facere debent; populum etiam debent ad orationem saepius incitare, privatas publicasque preces in praecipuis necessitatibus indicendo, supplicationesque decernendo, etc. S. Paul. ad Hebr. 5., 1. — Operam item Episcopus dare debet, ut ab omnibus observentur, quae spectant ad sanctam missae celebrationem. — C. *Quoniam* fin. *de Privil.* in 6.º; Trid. s. 22. Decr. de observ. etc., s. 23. C. 1. de R.; Leo. XIII. C. *In suprema* 30. Iun. 1882.; L. l. 6. n. 337., H. A. tr. 7. n. 65. 66.; E. M.

R. Ad 2.um Tenetur Episcopus sacramentum ministrare confir-

mationis; et valde decet facilem se praebere in eo administrando. Tenetur ordines per se conferre, nisi aegritudine impediatur. Trid. s. 23. C. 3. de R. — Sacramentum vero poenitentiae per seipsum ministrare non tenetur, et cum externum habeat regimen, melius est ut abstineat. Sufficit, ut idoneos ad hoc ministerium deputet sacerdotes.

Tenetur praeterea Episcopus sacra olea intra missam conficere feria quinta hebdomadis maioris, adscitis sibi duodecim presbyteris cum septem diaconis et subdiaconis, et in casu necessitatis ac cum indulto S. Sedis, etiam minori numero. S. R. C. 16 Iul. 1672. n. 1448.

Archiepiscopus antequam pallium acceperit ordines conferre nequit, synodos congregare, virgines benedicere, ecclesias consecrare, vel pontificalia etiam in sua ecclesia exercere, nisi specialem impetraverit facultatem. C. 28. *de Electo*. S. R. C. 7. Aug. 1627. n. 443.

Tenetur Episcopus anniversarium celebrare singulis annis, in die obitus, pro ultimo defuncto Episcopo, non autem pro administratore. Caerem. Episcop. l. 2. c. 36. n. 1.; S. R. C. 22. Iul. 1908.; A. S S. V. 41. p. 593.

214. *Quid de synodo cogenda, et visitatione ad SS. Limina?* — Tenetur Episcopus quotannis synodum dioecesanum celebrare. Ac singulis triennis synodus provincialis celebrari debet. Trid. s. 24. C. 2. de R. — « Tertio quoque anno, crebrius etiam pro necessitate vel opportunitate. Episcopi omnes uniuscuiusque ecclesiasticae provinciae conveniant de communibus ecclesiarum suarum negotiis coniunctim acturi ». Instr. Secret. Stat. 1. Maii 1900. ad Episcopos Americae Latinae. — Relatio singulis quinquenniis, exhibenda ab ipsis Episcopis Romae est S. Sedi de statu dioeceseos, ad normam canonum et ordinis Decreti S. C. Cons. *A remotissima Ecclesiae* 31. Dec. 1909. — Relatio autem speciatim iniuncta est facienda circa observantiam Decretorum de aetate admittendorum ad primam Communionem, de frequenti et quotidiana Communione et Motus Proprii *Sacrorum Antistitum* 1. Sept. 1910., de cuius observantia relatio etiam facienda est a Moderatoribus Generalibus Institutorum Religiosorum. — In Italia autem Episcopis speciatim mandatur ut artis et historiae monumenta accurate servent. — C. Sixti V. *Romanus Pontifex* 20. Dec. 1585.; Instr. S. C. de P. F. 1. Iun. 1877.; Conc. Plen. Amer. Lat. 203.; A. S. S. v. 10. p. 202.; Bened. XIV. de Syn. l. 2. c. 5.

215. *Quid de potestate vicarii generalis?* — *Vicarius generalis* ille est, qui legitime deputatur ad exercendam generaliter iurisdictionem episcopalem, vice Episcopi, ita ut actus eius ab Episcopo gesti

censeantur. Doctor esse debet, vel Licentiatus in Iure Canonico, aut alias idoneus. Vicarius Generalis, durante munere, est protonotarius apostolicus titularis. Pius X. M. P. *Inter multiplices* 22. Febr. 1905. — Quidquid generatim potest Episcopus ex iurisdictione ordinaria propria, non vero delegata, quamvis ordinaria, utpote annexa officio, potest Vicarius, qui cum Episcopo constituit unum tribunal. — Haec tamen regula generalis plures habet exceptiones; et quaedam exigunt speciale mandatum. Et sic Vicarius generalis nequit beneficia conferre, supprimere, dividere, unire; nequit etiam « dimissorias concedere, nisi expressam de hoc facultatem habeat ab Episcopo, vel nisi Episcopus sit extra provinciam, aut distans per duas aut saltem unam dietam, sive die itineris a propria dioecesi ». L. 787., C. *Cum nullus de Temp. ord.* in 6.° Itemque potest Episcopus, pro suo arbitrio, limitare in quibusdam casibus iurisdictionem sui Vicarii. — Certum autem est ex pluribus decisionibus S. C. C., Vicarium generalem posse perinde ac parochum valide matrimonio assistere, absque speciali Episcopi mandato, et alteri, qui sit sacerdos, facultatem concedere valide ei assistendi, siquidem est Ordinarius, Trid. s. 24. C. 1. de R. — Bened. XIV. de Syn. l. 2. c. 3. 8.; Schmalzgr. l. 4. tit. 16. n. 90. 91. 92.; L. App. de Priv. 31. 47. 58.; Conc. Plen. Amer. Lat. 221.; E. M.

Potest item Vicarius generalis Confessarios approbare, dispensare in proclamationibus matrimonii, censuras ferre.

Nequit vero Vicarius generalis graviores causas criminales cognoscere, C. 2. *de Off. vic.* in 6.°, cogere synodum, S. C. C. 4. Dec. 1655., Bened. XIV. de Syn. l. 2. c. 3., visitare dioecesim, absolvere a casibus uni Episcopo a iure reservatos, C. 4. *de Poen. et rem.* in 6.°, dispensare ab irregularitatibus ex occulto delicto, Trid. s. 24. C. 6. de R.

Vicario Generali competit praecedentia supra omnes dignitates et canonicos, non paratos. Ei vero nunquam, scilicet neque in choro neque in processionibus, competit praecedentia, supra canonicos, sacris vestibus indutos. S. R. C. 2. Dec. 1690. n. 1845.

De *Urbis Vicariatu* Cfr. Const. *Etsi nos* Pii X. Kal. Ian. 1912., A. A. S. v. 4. p. 5. seqq.

Prohiberi non potest, generatim saltem loquendo, quominus Vicarii generales Dioecesum Americae Septentrionalis sint de numero Consultorum, nisi Consultores paucissimi sint. S. C. Concist. 27. Febr. 1914.

V. — DE CANONICIS

216. *Quid canonici?* — Canonici, sic nuncupati, quod olim communi regulae subiiciebantur, constituunt generale concilium Episcopi, et variis adstringuntur obligationibus, quoad cultum divinum, altare, chorum, et, vacante sede, dioecesis administrationem. Canonici constituuntur imprimis, ubi habetur Sedes episcopalis, seu Ecclesia cathedralis. Templa, quae praeter cathedralem collegium habent canonicorum, *Collegiata* appellantur. Canonici sunt alii *regulares,* qui sub praeposito communem vitam votis adstrictam agunt, et hi nunc pauciores inveniuntur; alii vero saeculares, qui seorsim vivunt ex beneficiis seu pensionibus ecclesiasticis, et institutum canonicum servant quoad varia munia in Ecclesia obeunda. — Trid. s. 22. C. 4. de R., s. 24. C. 12.

Hinc facile patet quanta esse debeat et morum honestas, et scientia canonicorum. *Archidiaconus,* esse debet, quantum fieri possit, Magister in Theologia, seu Doctor, aut Licentiatus in Iure Canonico. Canonicus *scholasticus,* obtinens scholasteriam, seu munus habens docendi, esse debet Magister vel Doctor aut Licentiatus in sacra pagina aut in Iure Canonico, vel certe idoneus esse debet ad tale officium. Canonicus *poenitentiarius* esse debet Magister, vel Doctor, vel Licentiatus in Theologia, vel Iure Canonico, et annorum quadraginta, *seu alias qui aptior pro loci qualitate reperiatur.* Canonicus *lector* sacrae theologiae, qui sacram Scripturam exponere et interpretari tenetur, *idoneus ad tale munus* per se implendum esse debet. *Hortatur* autem Conc. Trid., ut, ubi id commode fieri potest dignitates omnes, et saltem dimidia pars Canonicatuum in Cathedralibus Ecclesiis et Collegiatis insignibus conferantur tantum Magistris vel Doctoribus, vel Licentiatis in Theologia vel Iure Canonico. Trid. s. 5. C. 1. de R., s. 23. C. 18. de R., s. 24. C. 8. 12. de R. Bened. XIII. C. *Pastoralis officii* 19. Maii 1725. statuit pro Italia et Insulis adiacentibus praebendam theologalem conferendam esse doctori in sacra theologia, vel qui saltem infra annum doctoratu insigniatur. — Praeter fidei professionem, Cf. v. 1. n. 364., praestare tenentur omnes iuramentum secundum formulam praescriptam a Pio X. Motu Proprio *Sacrorum antistitum.* — E. M.

Canonicis, qui inter Praelatos Domesticos relati non sint, e Capitulis privilegia Protonotariorum habentibus, Cf. v. 1. n. 269.ter 1.°, conceditur, ut collegialiter quidem omnibus fruantur privilegiis suo

ipsorum Capitulo ab Apostolica Sede tributis, singuli autem tum praelatitium habitum et *pianum,* quem vocant, gestare, ut est in Litt. *Inter multiplices* ad § 16. et 17.; tum, de speciali mandato Ordinarii, ornatu et more Praelatorum, de quo ibid. ad § 31. sermo est, sacrum celebrare possint. Qua duplici potestate nonnisi intra fines dioecesis, cuius est Capitulum, uti licet. M. P. Pii X. 22. Dec. 1913.

Canonicus, qui canonicatum dimisit, et alium in eadem ecclesia impetravit, locum ultimi canonicatus obtenti obtinere debet, nec potest obtinere locum dimissi. S. C. C. 21. Mart. 1609., 11. Iun. 1701., Ferraris v. *Canonicatus* a. 7. n. 54.

Episcopus potest clericis in sacris, titulo ministerii initiatis, et canonicali beneficio donatis, munus aliquod a beneficio alienum confidere, e. g. sanctimonialium cappellaniam, vel alia id genus ecclesiastica servitia. — Publica instante necessitate, quemadmodum ceteris clericis, ita etiam canonicis, viribus ac valetudine praestantibus, praefata officia, cum muneribus canonicalibus alioquin minime pugnantibus, sed compatibilia prorsus, ad tempus tantum imponere, eorumque exequutionem iuxta canones urgere; ita tamen, ut nonnisi cum prudentia ac discretione hac facultate utatur. S. C. C. 4. Dec. 1913.

Capitula Cathedralium et aliarum maiorum ecclesiarum, illorumque personas, toties quoties opus fuerit, potest Episcopus visitare, corrigere emendare, Conc. Trid. s. 6. C. 4 de R.

217. *Quid de canonicorum residentia?* — Canonici obligatione tenentur *residendi* in propriis ecclesiis. Trid. s. 24. C. 12. de R.; L. 129. Iam vero ex l. c. Trid. duo videntur absolute canonicis praescribi, et *residentia* in loco et *interessentia* choro. Sunt tamen, qui tenent canonicos curam animarum non habentes posse diu noctuque moram trahere extra locum proprii beneficii, modo horis congruis accedant ad ecclesiam pro servitio. Idque constat etiam ex Declar. S. C. apud S. Alph. l. 3. n. 675. in fine.

Abesse possunt per tres tantum menses, Trid. l. c., sive continuos, sive interpolatos, S. C. C. 1575.; « Alioquin primo anno privantur dimidia parte fructuum », secundo anno omnibus fructibus, etc., detracta parte pro ceteris officiis, quae non omiserunt ». L. l. 3. n. 673. « Dicit autem Bonacina ex quadam Declar. S. C., canonicos non privari fructibus, si tantum per paucos dies ultra tres menses absint, huiusmodi enim transgressio non videtur talis, ut praedictam gravem poenam privationis medietatis fructuum mereatur ». L. 129. — Vacationibus uti non possunt diebus dominicis et festivis totius anni, nec

diebus adventus, quadragesimae, octavarum Nativitatis et Resurrectionis Domini, Pentecostes, et Corporis Christi. S. C. C. 21. Iun. 1640. — « Canonici autem tribus mensibus, in quibus absunt, non lucrantur *distributiones,* sed bene lucrantur *fructus praebendae:* modo reliquo tempore anni resederint, et chorum frequentaverint ». L. ib. S. C. C. 14. Sept. 1829. Canonicus, inutiliter prodigens tres menses a Trid. concessos, probabilius non tenetur restituere fructus beneficii. Ratio est, quia Conc. absolute concedit canonicis per tres menses abesse, nulla speciali causa requisita. — Non omnes simul canonici abesse possunt diebus permissis, nec ultra tertiam partem capituli, ne cultus impediatur. S. C. C. 12. Mart. 1594., 21. Iun. 1640.; S. R. C. 113. ad 2. 152. ad 7. — Poenale quidem est, quod ex Trid. l. c., debeant privari dimidiis vel omnibus fructibus, et ideo non ante sententiam solvendis. Ita Scav. ed. Mediol. 1874. l. 1. n. 431., aliique. Nullam S. Alph. requirit iudicis sententiam ex Declar. Bened. XIV. Sed id satis reapse non constat. L. l. 3. n. 675.

Si e dioecesi egrediantur, tempore a Conc. permisso, venia indigent Episcopi: secus vero si e dioecesi non egrediantur. S. C. C. 12. Mart. 1594., 9. Maii 1626. — Canonici a choro absentes amittunt *distributiones.* Trid. s. 22. C. 3. de R., s. 24. C. 12. de R. *Distributiones* amissae propter absentiam nequeunt a sociis condonari. S. C. C. 6. Dec. 1794. — In potestate Ordinarii est praeter menses conciliares alium concedere *ex iusta causa,* S. Pius V. 7. Oct. 1580. ap. Fagnan. in C. *Licet* n. 4. *de Praeb.,* imo etiam diuturniorem absentiam permittere potest ob extraordinariam causam, scilicet propter infirmam valetudinem, saevientem persecutionem, indubiam Ecclesiae aut reipublicae utilitatem. — Trid. s. 21. C. 3. de R.

Canonici choro per extraneos substitutos inservire non possunt, neque absentes a civitate, ubi est Cathedralis, eiusque suburbiis, invicem unus pro alio. Trid. l. c.; S. C. C. 31. Maii 1721.; L. l. 3. n. 675. Absentes vero aliquem sibi substituere non tenentur. S. C. C. 15. Mart. 1785. — L. 189.; Bened. XIV. Notif. 157.; E. M.

218. *Quid de officio chori?* — Omnes canonici tenentur in choro ad psallendum instituto hymnis et canticis Dei nomen reverenter, distincte devoteque laudare. Nec excusantur ex eo, quod forte sint pauci; nam S. C. C. definivit 13. Mart. 1696., canonicos etsi paucos, puta duos vel tres, officium in choro canere aut recitare teneri. Hinc non sufficit, ut canonici intersint tantum choro vel officiis: sed tenentur ad cantum vel recitationem, in quantum possunt, ipsi concurrere, voce elata et pio cordis affectu. Trid. s. 24. C. 12. de R.; E. M.

Dum in choro horae canonicae persolvuntur privatae missae in chorali altari celebrari non possunt. S. R. C. 20. Dec. 1878., 14. Ian., 1888. ad 3., 21. Nov. 1893. ad 1. n. 3814.

219. *An peccent graviter canonici, qui choro non assistunt, ultra tempus a Trid. permissum?* — Plures negant; sed verius affirmandum, si a choro *notabiliter* absint ultra tempus a Trid. permissum, quale non est trium vel quatuor dierum. Ratio est, quia, ut constat ex Trid. s. 24. C. 12. de R. obligatio assistendi non oritur ex distributionibus, ita ut si his renuntiant, ab omni obligatione se liberent; sed ex primaria institutione beneficiorum, quae non propter cuiusquam utilitatem, sed propter Dei cultum, et ad divina ministeria obeunda instituta sunt. L. l. 3. n. 675.

220. *Quid teneantur restituere canonici, qui choro non intersunt?* — Qui absunt sine legitima et iusta causa *distributiones* non lucrantur; quae praesentibus accrescunt; et contraria consuetudo non admittitur: constat ex C. *Consuetudinem un. de Cler. non resid.* in 6.°, ex Trid. l. c.; ex S. C. Conc. 21. Ian. 1905., 12. Maii 1912. Praeterea *fructus praebendae* restituere debent, sed non ante sententiam, etsi a choro absint ultra menses conciliares. Constat ex eod. Trid. l. c. Dicitur enim *primo anno priventur dimidia parte fructuum*, secundo anno *priventur omnibus fructibus*. — Qui absunt ex *legitimis causis,* neque fructus praebendae neque distributiones amittunt. — *Legitimae causae* sunt, *infirmitas, rationabilis corporis necessitas,* et *evidens ecclesiae utilitas,* ecclesiae nempe de cuius distributionibus agitur; non, alterius ecclesiae particularis, vel ecclesiae generalis. — Qui autem abest propter causas diversas a tribus praedictis, sed etiam iustas, puta ob studium, visitationem, et alias huiusmodi, is lucratur quidem fructus, sed non distributiones. — Distributiones item inter praesentes non lucrantur, licet absint *ex legitimis causis*, si istae ex dispositione testatoris, vel ex statuto, vel ex consuetudine ecclesiae debeantur tantum *actu interessentibus*. S. C. C. 26. Iun. 1745.

Communiter habentur ut praesentes: canonicus curatus, *in ipsa Cathedrali vel Collegiata*, dum tamen in paroeciae cura versatur; poenitentiarius, dum in sua ecclesia confessiones audit; theologus, die quo fidelibus Sacram Scripturam exponit. Trid. s. 22. C. 3., s. 24. C. 8. de R. His addendi sunt, in Italia et insulis adiacentibus, qui vacant exercitiis spiritualibus decem continuis diebus per annum: nempe de licentia Episcopi, et non illis diebus, quibus prohibetur vacare, nempe Adventus, Quadragesimae et principalium festorum. Clem. XI. Encycl.

1. Febr. 1700. « Dignitates seu canonici, beneficiati, aliique chorales omnes, qui sive conficiendis processibus Servorum Dei ac Beatorum tum Ordinariis tum Apostolicis operam navant, sive uti testes vocati fuerint, habeantur *intra vel extra Urbem* tamquam praesentes in choro, mutato officio; et ideo omnia percipiant *emolumenta* etiam eventualia ». S. R. C. 21. Nov. 1893. n. 3812. *Decr. Gener.* et 13. Iul. 1904. *Decr. Gener.* A. S. S. v. 37. p. 255. seqq. « Inter emolumenta percipienda comprehenduntur quoque ea quae vulgo *falle* vocantur ». S. R. C. 25. Maii 1909. A. A. S. v. 1. p. 502. — Trid. s. 21. C. 3., s. 22. C. 3.; S. Pius V. C. *Cupientes* 8. Iul. 1518.; Bened. XIV. Inst. 107. n. 56.; L. 130. 131.; E. M.

Decretum speciale habetur de chori disciplina, in Urbe servanda, nempe Decr. *Decorem domus* S. C. C. 30. Nov. 1910. Cf. Supplem. n. 215.

221. *An satisfaciant choro, ita ut restitutioni non teneantur, canonici, qui choro quidem intersunt, sed minime canunt, vel voce submissa recitant?* — Certum est non solum eos amittere omnes *distributiones,* sed etiam teneri ad restituendos *fructus praebendae;* hos tamen iterum non ante sententiam; et non nisi ultra menses conciliares. Eos igitur graviter peccare certum videtur, si gravis sit quantitas. C. *Cum semper* 19. Aug. 1741., Br. *Dilecte Fili* 19. Ian. 1748. Bened. XIV.; L. l. 3. n. 675.

222. **Nota:** Quae circa chorum de canonicis dicta sunt, intelligenda quoque sunt de beneficiatis, qui ratione beneficii ad chorum obligantur. — « Advertendum erit, ut quandocumque per organum figuratur aliquid cantari seu responderi alternatim versiculis hymnorum, aut canticorum, ab aliquo de choro intelligibili voce pronuntietur id, quod ab organo respondendum est. Et laudabile esset, ut aliquis cantor coniunctim cum organo voce clara idem cantaret ». Caerem. Episcop. l. 1. c. 28. n. 7. « Submissa voce dicendae sunt in choro partes illae tum divini officii, tum missae, quae omittuntur ob sonitum organi: quando vero non pulsatur, integre sunt cantandae ». S. R. C. 22. Iul. 1848. Si submissa voce praedictae partes omissae non recitentur divini officii obligationi non satisfit. L. 143. — Canonici, proprie dicti, qui Capitulum constituunt, ei rite convocato interesse debent; et grave est, si ordinarie absint, nisi iusta causa excusentur, vel negotiorum levitate, vel vacationum tempore. — « Canonici honorarii aequiparandi sunt, quoad usum insignium, canonicis titularibus, cum sacris funguntur ministeriis in choro Cathedralis ». S. R. C. 21.

Iul. 1906., 16. Mart. 1876. Quoad canonicos Protonotarios Apostolicos, Cf. Pii X. Mot. Propr. *Inter multiplices* 21. Febr. 1905. — E. M.

Canonicus bene esse potest sine beneficio seu sine praebendá. Haec duo, canonicatus et praebenda, distinguuntur. Canonia seu vulgo Canonicatus est ius spirituale, quod provenit ex electione seu receptione alicuius in Fratrem seu Canonicum. Praedictum ius importat ius habendi in choro sedem seu vulgo stallum, vocem in Capitulo, et habendi praebendam seu competentem portionem fructuum canonicatus. Praebenda ergo ulterius importat ius ad percipiendos fructus annuos canoniae sive debitos ex titulo iuris Canonicalis. Unde qui habet utrumque, is canonicus praebendarius appellatur. Ferraris v. *Canonicatus* a. 1. n. 1. seqq.

223. *An Episcopus permittere possit, ut habitualiter non omnes horae cantentur?* — R. Negative; idque pluries iam decisum est a S. C. C. — Lucidi de Visitat. ed. 3.ª Romae 1883. etc. v. 1. p. 324. seqq.

224. *An officium Defunctorum, B. Mariae V. et Psalmi graduales debeant ex obligatione recitari in choro?* — R. Negative ex Const. Pii X. *Divino afflatu,* Rubr. tit. VII. n. 2. Cf. hic n. 116. 129.

225. *Quid de missa conventuali?* — Canonici tenentur per turnum missam conventualem canere, et applicare singulis diebus pro fundatoribus et benefactoribus in genere, eique alii adesse debent. Bened. XIV. C. *Cum semper oblatas.* « Teneri canonicos omnino celebrare et cantare missam conventualem *de officio currenti,* ad hoc ut licite possint distributiones quotidianas lucrari ». S. R. C. 25. Iun. 1611., 27. Febr. 1847. — Missarum conventualium eleemosyna non ex fructibus praebendae singulorum canonicorum, sed ex massa distributionum desumenda est. S. C. C. 18. Mart. 1719. *Ferrarien.* — Si episcopus solemnem canat missam, hebdomadarius celebrare et applicare debet pro benefactoribus missam lectam. S. R. C. 12. Nov. 1831. ad 20. n. 2682. — Lucidi l. c. v. 1. p. 305. seqq., v. 3. p. 188. seqq.; L. 419.; E. M.

« In ecclesiis, in quibus adest obligatio chori, *una tantum missa cum assistentia choralium* semper celebretur; et quidem de officio diei, nisi aliter Rubricae disponant; *aliae missae,* quae hucusque cum praedicta assistentia celebrabantur, in posterum *extra chorum legantur, post propriam horam canonicam.* Excipiuntur etc. ». Pius X. C. *Divino afflatu.* Rubr. tit. XII.

Porro in Rubr. Miss. tit. 15. n. 2., quoad missas chori, haec praescribuntur: « Missa autem conventualis et solemnis sequenti ordine dici debet: In festis duplicibus et semiduplicibus, in Dominicis et infra octavas, *dicta in choro hora tertia;* In festis simplicibus et feriis per annum, *dicta sexta;* In Adventu, Quadragesima, Quatuor Temporibus, etiam infra octavam Pentecostes et vigiliis quae ieiunantur, *quamvis sint dies solemnes, missa de tempore debet cantari post nonam* ». Cf. ib. nn. seqq.

Quare celebrans, missam, in alio altari, sed in eadem ecclesia, legere tenetur, et deinde si adhuc chorus perdurat ad eum redire tenetur. Ac si missam *propria hora* celebrat distributiones etiam lucratur, cum ex choro absens sit secundum Rubricae praescriptionem.

« In Commemoratione omnium Fidelium Defunctorum, omissis officio et missa diei currentis, fit tantum officium cum missa pro Defunctis, prout in Appendice Novi Psalterii praescribitur ». Pius X. C. cit. Rubr. XIII. Quare omittitur officium et missa diei currentis.

In ecclesiis cathedralibus et collegiatis, quoad solemnitatem Missarum et Vesperarum, in officiatura chorali, quoad festos dies recenter suppressos, M. P. Pii X. *Supremi disciplinae* 2. Iul. 1911., eadem, quae ante suppressionem, observanda sunt. S. C. C. 8. Aug. 1911. — Cf. 238.[bis]

226. *Quid de assistentia Episcopo debita?* — Trid. s. 24. C. 12. de R. sic statuit de canonicis Cathedralium: « Omnes compellantur Episcopo celebranti aut alia pontificalia exercenti assistere et inservire ». Consonat Caeremoniale Episcoporum, l. 1. c. 15., et declarat, omnes canonicos teneri convenire in habitu canonicali ad locum designatum, et Episcopum ad ecclesiam progredientem pontificalia exercendi causa et ducere, et redeuntem pariter comitari. Sed hoc est intelligendum, quando in solemnioribus festis vel caeremoniis accedit Episcopus ad Ecclesiam celebraturus, vel sacro interfuturus, cappa indutus aut pontificalibus perfuncturus. « Ceteris diebus sat est, ut aliqui ex dignitatibus et canonicis ad ostium ecclesiae Episcopum cappa indutum recipiant et reducant ». S. R. C. 13. Iun. 1891. *Mont. Polit.* ad 4. Non autem tenentur canonici Episcopo privatim celebranti assistere. — Decr. Auth. S. R. C. n. 3782. 3828.; Conc. Plen. Amer. Lat. 233.

« Functiones, quas in ecclesia cathedrali faceret Episcopus, si praesens esset, quaeque ad ipsum pertinent, Episcopo impedito, absente vel defuncto, ad dignitates et canonicos eiusdem ecclesiae pertinent

successive et non alternatim », nempe ad proxime digniorem capituli. S. R. C. 9. Iul. 1895. n. 3865.

Canonici etiam componunt concilium generale Episcopi. Episcopus enim, nisi adsit contraria et vera consuetudo, in casu particulari postulare debet consilium canonicorum, antequam mandata ferat; sed eorum consensu non indiget, ut ea statuat et urgeat, nisi in casibus iure determinatis. Canonici scilicet in isto concilio non habent ius suffragii *deliberativi,* sed mere *consultivi.* Sic enim Bened. XIV. de Synod. l. 13. c. 1. n. 8. 9.: « Multum hac in re deferendum est locorum consuetudini.... Necesse utique non est, ut Episcopus novas leges promulgaturus totius cleri sententiam efflagitet; sed satis est, si *capituli sui concilium* exposcat, *etsi illud sequi non teneatur*... Quin imo ab ipsa obligatione petendi capituli consilium solutus erit Episcopus, qui per legitime praescriptam consuetudinem ius sibi acquisierit leges condendi, et publicandi, inconsulto capitulo ». — S. R. C. 12. Iul. 1892. n. 3782.; E. M.

227. *Quid de canonicorum munere, Sede vacante?* — Vacua Sede episcopali, tota episcopi iurisdictio, exceptis iis, quae innovationem sapiunt, vel alienationem, exceptis item confraternitatibus erigendis earumque statutis approbandis, sive ea sit *ordinaria,* sive *delegata a iure,* transit in capitulum, et ab eo in Vicarium capitularem, intra octo dies eligendum, quin capitulum vel minimam iurisdictionis partem sibi retinere possit. Ex Decr. S. O. 24. Nov. 1897., 20. Apr. 1898., 22. Iun. 1898. in vicarium capitularem transeunt etiam facultates *habitualiter* a S. Sede Ordinario concessae, aut ad praefinitum tempus, aut pro determinato numero casuum. — Nihilominus is non potest visitationem obire, anno ab ultima S. Visitatione nondum elapso; nec synodum convocare, nondum anno elapso ab ultima synodo; nec litteras ad tonsuram vel ordines dimissorias concedere infra annum, praeterquam *arctatis,* h. e. laicis praesentatis ad beneficium ecclesiasticum, et clericis qui ex adepto beneficio debent aliquem ordinem suscipere intra tempus definitum a iure, vel a tabulis fundationum. « Potest tamen capitulum, Sede vacante, etiam intra annum dare litteras testimoniales alicui, qui aliunde licentiam habet ad ordines suscipiendos. Probabiliter etiam potest dare alicui licentiam, ut initietur prima tonsura, eo quod tonsura non est ordo... Id autem quod potest capitulum, Sede vacante, non potest per seipsum facere, sed per vicarium electum ». L. 788. Neque item potest beneficia conferre, exceptis beneficiis patronatus laicalis, indulgentias tribuere, episcopales

peragere functiones, quae ad episcopum in cathedrali pertinent, S. R. C. 22. Apr. 1871. n. 3247., etc. — Cessat officium Vicarii capitularis statim ac novus Episcopus litteras institutionis capitulo suae ecclesiae praesentaverit, et eius possessionem fuerit adeptus; sed gratiae ab eo factae manent, quamdiu non fuerint revocatae. — Vicarius capitularis eligendus est « qui saltem in Iure Canonico sit doctor, vel licentiatus sit, vel alias quantum fieri poterit idoneus ». Trid. s. 24. C. 16. de R. Qui Vicarii Capitularis munere fungitur, hoc munere dumtaxat perdurante, Protonotarius erit titularis. — Ex S. R. C. 12. Nov. 1831. *Marsorum* ad 32., decreto servato in novissima editione, missam *pro populo* celebrare non tenetur. — Decret. tit. *Ne Sede Vac.;* C. 1. 14. *de Maior.;* Reg. 2. 11. Canc. Apost.; Trid. s. 7. C. 10. de R., s. 24. c. 16. de R.; Pius IX. C. *Rom. Pontifex;* Conc. Plen. Amer. Lat. 212.-214.; S. C. Indulg. 15. Nov. 1878., 23. Nov. 1878.; A. S. S. v. 11. p. 353.; Bened. XIV. de Syn. l. 2. c. 9.; Sanchez de Matr. l. 3. d. 28. n. 5.; L. l. 6. n. 788.; E. M.

227.bis Tum intra quam extra Cathedralem vicario generali supra capitulum honorificentiae ac distinctiones, vicario generali episcopi adhibitae, non competunt, si collegialiter cum capitulo incedat. S. R. C. 22. Apr. 1871. n. 3247. — Canonici, qui canonicatui renuntiarunt adscribi possunt inter canonicos honorarios ab Episcopo, audito capitulo. S. C. de Prop. Fid. 7. Iul. 1904.

VI. — DE PAROCHIS

228. *Quid de parochis et de eorum residentia?* — *Parochus* hic dicitur clericus, cui credita est actualis animarum cura, in foro interno, et in certa quadam dioecesis parte, legitime in parochiam erecta, licet sit amovibilis, vel ad tempus, Episcopi sui vices gerens; unde eius officium, pastoris officium est. Cum cura animarum habitualiter penes alium est, e. g., penes Capitulum, ille qui actualiter hanc curam exercet *vicarius* proprie appellatur. — Tenentur parochi *professionem fidei* emittere coram Episcopo vel eius vicario gnerali, infra duos menses a capta possessione beneficii, nisi eam in ipsa beneficii collatione emiserint, ex Trid. S. 24. C. 22. de R. Sed nunc ex S. C. C. 1. Mart. 1910. ante ineundam beneficii possessionem praestanda

est. Iuramentum praeterea praestare tenentur, secundum formulam praescriptam a Pio X. Motu Proprio *Sacrorum Antistitum*. Cf. vol. 1. n. 364.

Ius habet parochus ad baptismum, extremam unctionem et viaticum ministrandum, nec non ad assistendum nuptiis, ad percipiendas decimas, et ad funeraria emolumenta, itemque ius ei est domos in Sabbato Sancto benedicere, publicas obire processiones. Parochi consultores adhibendi sunt pro revisione actorum in amotione administrativa ab officio et beneficio curato. S. C. Cons. Decr. *Maxima cura*.

« Quatenus parochi supplementum accipiant a Gubernio in compensationem decimarum, et illud decimas, quas antea percipiebant, adaequent, reliquum quod a fidelibus praestatur, erogandum in pias causas, iudicio Ordinarii ». S. Poenit. 20 Nov. 1902.

Prima obligatio parochi residentia est personalis. Secus enim convenienter gregem suum pascere non potest. Quare non excusantur a gravi culpa et a restitutione fructuum parochi non residentes, ut declaravit Trid. s. 23. C. 1. de R. « Eadem omnino, etiam quoad culpam, amissionem fructuum, et poenas, de curatis inferioribus... Sacrosanta Synodus declarat et decernit (ac pro Episcopis); ita tamen, ut quandocumque eos, causa prius per Episcopum cognita et probata, abesse contigerit, vicarium idoneum ab ipso Ordinario approbandum cum debita mercedis assignatione relinquant. Discedendi autem licentiam in scriptis gratisque concedendam, ultra bimestre tempus, nisi ex gravi causa non obtineant ». — Trid. s. 24. C. 13., de R.; L. 123. 126.-128.; Ithur. Cas. 45. n. 56. 58.; Bened. XIV. Notific. 17.; S. Th. 2. 2. q. 185. a. 5., Quodl. 3. a. 17.; E. M.

229. **Resolves** : « Pro rata temporis absentiae fructus suos non faciunt ». Trid. ib. Atque eos, neque materialiter, neque formaliter residens, neque per alium officium suum implens, amittit ante omnem iudicis sententiam. Nam « non alia ratione tenentur, quam contractus initi inter ipsos et ecclesiam, ex quo dantur eis fructus beneficiorum sub conditione residentiae, qua non impleta *etiam sine culpa,* nullo modo pastores tales fructus acquirunt ». L. 127. Ad restitutionem ergo tenentur, quamvis bona fide perceperint, nisi tamen et bona fide eos consumpserint, neque inde facti sint ditiores. — Qui non residet materialiter, sed implet per alium idoneum officium suum, fructus amittit, post bimestre Conciliare, minime vero amittit intra bimestre Conciliare absentiae. Qui materialiter residet, sed non formaliter, si per nullum alium sacerdotem suis officiis defungitur, non facit fructus

suos ex ipso iure naturali. Si per alium haec praestat, utrum eos amittat ex iure canonico, non satis constat. Affirmat S. Alph. 127., quia residentia non intelligitur *nisi formalis;* negant Garc., Reiff., *quia non residere* propria significatione est *abesse*. Idque « aequius ac verius » dicit D'Annib. ed. 3.ª p. 1. n. 304., p. 3. n. 174. — Restitutio fabricae ecclesiae, vel pauperibus loci facienda est. Trid. l. c.

230. **Nota:** Pro absentia per duos menses sive continuos sive interruptos *causa aequa* requiritur, sed non gravis, si tamen nullum inde paroeciae detrimentum sequatur, et tempore pestis excepto. Greg. XIII. 12 Oct. 1576. Qui tamen *sine aequa causa* discederet, non ultra *bimestre,* ac citra parochiae detrimentum, non nisi levi culpa tenetur. Grave vero esset abesse etiam duos vel tres dies, etiamsi nemo actu aegrotet, nullo relicto vicario, si alii sacerdotes eo in loco desint. Ultra bimestre Ordinarius licentiam dare quidem potest, sed ex gravi causa, nec ad *multum tempus,* sed ad duos vel tres menses. S. C. C. legitimam saepius censuit licentiam infirmis datam ab Ordinariis ad quatuor menses. D'Annib. l. c. 173.; S. Th. Quodl. 12. a. 28. — « Communiter dicunt dd. ex declarat. S. C., quod parochus non reputatur residere, si per se ipsum non exerceat principaliora munera, nempe administrationem verbi divini, sacramentorum, etc. ». L. 127. Cf. Ithur. Cas. 45. n. 61. 62. Adiuvari tamen a vicariis potest; si ampla esset parochia, neque omnia per seipsum commode efficere possit, praesertim in iis quae maius incommodum habent, ut ad infirmos ire noctu, praedicare, docere pueros, excipere confessiones, etc. Sed coadiutoribus uti debet, quasi sociis, ideoque et ipse haec praestare debet, cessante iusto impedimento, praesertim si fuerit requisitus, secus culpa gravi non caret. Si parochus suis officiis obeundis solus non sufficiat, debet alios sacerdotes sibi adiungere. Paroeciae autem renuntiare debet, vel saltem coadiutorem assumere debet, si propter senium et chronicam infirmitatem parochialibus officiis defungi non possit. Trid. s. 21. C. 4. de R.; C. 5. 6. *de Cler. aegrot.*; C. un. e. t. in 6.°; C. *Apostolici ministerii* Innoc. XIII. n. 9. seqq. — Parochi debent habitare in domo suae ecclesiae, si ibi adest, si vero non adest, debent residere in alia domo, quae sit intra limites parochiae, saltem moraliter, nempe quae sit ita propinqua ecclesiae parochiali, ut commode possit ei inservire; et quo parochiani facile queant ad ipsum recurrere pro sacramentis suscipiendis. L. 124.; Ithur. Cas. n. 45. n. 57. — Ut constat ex pluribus decisionibus S. C. C. parochus non excusatur a residentia intra parochiae limites propter aëris maligni-

tatem aut infirmam valetudinem, aut senium, vel quod tenuis paroecia sit, vel quod tres tantum aut quatuor incolae remanserint. D'Annib. l. c. n. 172. — Trid. s. 7. C. 3. de R.

231. *An praefata licentia in scriptis omnino requiratur, ita ut non valeat, si oretenus habeatur?* — Negant Less. aliique, et hanc sententiam non putat improbabilem S. Alph., probabilem vero censet La-Croix. Ratio, quia licet Trid. *licentiam in scriptis* requirat, non constat tamen hanc formalitatem requirere ad ipsam validitatem actus. L. 123.

232. *An parochus, habens iustam discedendi causam, possit per dictos duos menses abesse, sine expressa licentia Episcopi?* — Prima sententia affirmat, eamque probabilem putant Less., La-Croix, Azor, aliique. Ratio, quia ex Trid. ad absentiam duorum mensium quaelibet causa *honesta* sufficit; neque licentia et probatio Episcopi requiritur pro tali absentia; sed tantum pro absentia ultra bimestre, pro qua Episcopus debet *causae gravitatem* approbare. Insuper absentia per *bimestre* habetur a Conc. tanquam parva materia, eam enim verbo *aliquantisper* comprehendit. Abesse ergo per bimestre ex iusta causa, absque Episcopi licentia, veniale saltem *per se* non excederet. Et sane Trid. s. 23. C. 1. de R. statuerat Episcopos ad personalem residentiam ita teneri, ut abesse non possint, nisi ex quatuor illis causis superius indicatis, et a Summo Pontifice vel a Metropolitano vel a Suffraganeo Episcopo antiquiori probatis. Item statuerat posse Episcopos abesse per tres menses, etiam non exsistentibus praedictis causis; modo tamen id fieret *aequa ex causa,* et sine gregis detrimento; quia haec brevis absentia non censetur residentiae debito contraria; quin ulla petenda venia exigatur. Porro de inferioribus curatis loquens, iis ait applicanda esse, quae prius quoad Episcopos constituerat. Adhibet quidem Conc. Trid. aliquas restrictiones pro curatis inferioribus; at quoad culpam et poenas ipso facto incurrendas nihil superaddit. Neque saltem expresse veniam superaddit petendam in eo Conciliari concesso bimestri. Videtur igitur haec debere ex praedictis iudicari. Propterea, ut certum *ex mero* Concilii textu id tantum deduci potest, tum Episcopos tum parochos graviter peccare, si ultra menses permissos notabili absint tempore.

Secunda sententia negat, et hanc sequitur S. Alph. Ratio, quia licet ex Conc. non exigatur *gravis causa* ad discedendum per bimestre, absolute tamen requiritur, ut causa ab Episcopo agnoscatur, et probetur, ex illis verbis, *quandocumque eos abesse contigerit, causa primo*

per Episcopum cognita et probata. Tanto magis quod parochus a Conc. prohibetur discedere, nisi prius ab Episcopo approbetur vicarius, qui relinquitur, L. 123. Attamen cum illud *quandocumque* referri posset ad tempus *extra bimestre* ab ipso Conc. concessum, et causa cognoscenda ab Episcopo certe non est, nisi illa *gravis causa* qua etiam extra bimestre abesse potest parochus, et non *aequa* illa *causa* qua per bimestre discedere potest ex ipso Conc.; hinc non videtur validum omnino argumentum desumi; neque ex eo quod, licet vicarius ab ipso parocho eligi possit, ab Episcopo tamen sit approbandus, si oeconomum seu vicarium idoneum, alias iam approbatum ab Episcopo, et qui actu iam ibi reperiretur, in parochiae servitio relinqueret. Nihilominus S. C. C. constanter respondit opus esse expressa Episcopi licentia, licet per hebdomadam et per biduum abesse velit. Idemque declaravit Benedictus XIII. in Conc. Rom. tit. 17. C. 6. Verum pro absentia per biduum vel triduum ex recepta pluribus in locis consuetudine, nulla requiritur licentia. Attendenda ergo sunt uniuscuiusque dioecesis statuta, Bened. XIV. Notif. 17. n. 12.

« Ceterum, ait idem S. Alph. 123., licite poterit parochus abesse per *breve tempus sine licentia,* si aliqua occurrat necessitas, quae moram non patiatur Episcopum adeundi, modo idoneum vicarium relinquat... Item *ex parvitate materiae* poterit parochus excusari saltem a mortali, si discedat per modicum tempus, ut communiter dicunt dd., modo non relinquat infirmos in articulo mortis. Quantum autem sit hoc modicum tempus... communiter admittunt non peccare graviter parochum, qui absit *sine licentia* per 6. vel 7. dies, relicto tamen vicario idoneo; imo Cont. Tourn., Cabas., Sanch., etc. id extendunt usque ad 15. et 20. dies ». — E. M.

233. *Quaenam sint causae graves excusantes parochos a residentia ultra bimestre permissum?* — Eaedem illae quatuor sunt, quae Episcopos excusant ex Trid. nempe, *christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, et evidens Ecclesiae aut reipublicae necessitas.* L. 125.; Ithur. Cas. 45. n. 58-60.

234. *Quid de parochiae visitatione; de pauperum et aegrotorum cura?* — Parochus tenetur obligatione visitandi parochiam, quatenus oves suas cognoscere debet. « *Praecepto divino,* ait Trid. s. 24. C. 1. de R., mandatum est omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere ». Hinc parochi conficere debent libros matrimoniorum, baptizatorum, confirmatorum, status animarum, defunctorum. Quoad matrimonia adnotanda, observanda sunt quae habentur in Decr.

Ne temere de Matr. § IX. Atque ex eodem Trid. l. c. unum ex muneribus cura animarum est, « pauperum aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere ». Ex Rit. autem Rom. *De visit. et cura infirm.*, « parochus in primis meminisse debet, non postremas esse muneris sui partes aegrotantium curam habere ». De ipsis specialem omnino curam habere debet, cum illis pastoris opera maxime sit necessaria. Tenetur praeterea mortuos efferre, eisque iusta persolvere, et si fuerint pauperes gratis omnino. — Trid. s. 24. C. I. de R. M.; L. 160.; Monit. Eccles. v. 24. p. 354. seqq.; E. M.

Ex Decr. *Ne temere* S. C. C. 2. Aug. 1907. § IX. 2.° parochus tenetur contractum matrimonium describere in libro matrimoniorum et baptizatorum. Et si quis alibi fuerit baptizatus ad illius loci parochum notitiam matrimonii transmittere tenetur, ut matrimonium in baptismi librum referetur.

Attestationes parochiales: « Parochi ne omittant baptismi testimonium a contrahentibus exigere, si hic in alia paroecia fuerit illis collatus. — Celebrati matrimonii denuntiatio ad baptismi parochum transmittenda, coniugum eorumque parentum nomina et agnomina descripta secum ferat, aetatem contrahentium, locum diemque nuptiarum, testium qui interfuerunt nomina et agnomina, habeatque parochi subscriptum nomen cum adiecto parochiali sigillo. Inscriptio accurate indicet paroeciam, dioecesim, oppidum seu locum baptismi coniugum, et ea quae ad scripta per publicos portitores tuto transmittenda pertinent. — Si forte accidat, ut baptismi parochus in recipienda denuntiatione matrimonii comperiat alterutrum contrahentium aliis nuptiis iam esse alligatum, rem quantocius significabit parocho attestati matrimonii ». S. C. de Sacram. 6. Mart. 1911. — Licet parochis exempla authentica attestationum baptismatis ad petitionem fidelium exscribere ex parochiali libro, solitis taxis perceptis, a respectivis tamen Ordinariis recognoscenda et approbanda, neque in registris alterius paroeciae et dioeceseos consignanda, nisi Episcopi aut eius delegati iussu, qui eorum exemplorum authenticitatem recognoscat simul cum promotore fiscali. S. C. C. 3. Iul. 1909.

Emigratio: Comitatus emigrationis constituendus est in unaquaque dioecesi Italiae pro operariis in exteras nationes migrantibus. De ipsis parochus specialem et fere continuam curam habere debet et antequam profiscantur et postquam profecti fuerint et in patriam revertantur, secundum normas traditas in Epist. Secret. Status, *Uno degli argomenti*. 8 Sept. 1911.

235. *Quid de correctione et monitione?* — Parochi tenentur sub gravi corrigere et monere oves suas in peccato mortali, vel in proximo eius periculo exsistentes, etiam cum discrimine vitae propriae, et non solum in extrema, sed in gravi etiam earum necessitate spirituali; si tamen 1.° adsit spes emendationis; et 2.° licet non adsit spes emendationis, monitionis tamen omissio in *damnum* cederet commune, ac alios redderet animosiores ad peccandum. Ratio, quia non solum ex caritate, verum etiam ex iustitia, ratione officii et stipendii quod eis datur, strictissime obligantur ad subveniendum subditis in spirituali necessitate constitutis. — Tenentur praeterea inquirere, num quis in tali necessitate versetur. Parocho enim commissa est salus uniuscuiusque ovis. Si autem parochi ad correctionis officium tenentur, multo magis Episcopi. — Trid. s. 6. C. 3. 4. de R., s. 13. C. 1. seqq. de R.; S. Th. 2. 2. q. 33. a. 3. 2. ad 4., 4. d. 19. q. 2. a. 1.; L. 1. 2. n. 40.

236. *Quid de oratione et celebratione missae?* — Tenetur parochus frequenter orare pro suis subditis, ut gratias illis imploret ad salutem necessarias. Ut enim ad id tenentur divino iure Episcopi, siquidem curam habent animarum in tota sua plenitudine; ita etiam ad id tenentur parochi, quibus Ecclesia committit ex obligatione, curam animarum exercendam, et sine limitatione, qua eos eximat ab onere orandi et celebrandi pro grege. Speciatim vero parochus missam celebrare tenetur. 1.° Quoties populus debet illam audire. Trid. s. 23. C. 4. de R., 2.° Quoties oportet nuptias benedicere; utrobique sub gravi, 3.° Pluries in hebdomada; *at quoties* non constat; constat tamen posse Episcopum eos cogere sub gravi bis vel ter, si parochia sit populosa, et aliae missae in ea non celebrentur; non item in iustis funerum, nisi data eleemosyna. — L. 1. 6. n. 314.; Bened. XIV. Inst. 44. n. 9., de Syn. 1. 12. c. 7. n. 7.

237. *An parochus missam etiam pro populo applicare debeat?* — Parochi pro ovibus suis celebrare debent omnibus diebus dominicis et festis, quibus fideles missam audire debent, licet alicubi serviliter laborari posse permittitur, imo licet abrogatis vel translatis, prout tunc cum C. Urbani VIII. *Universa* 5. Sept. 1642. et Decr. Clem. XI. 6. Dec. 1708. in suo pleno robore vigebant; nisi forte *cum solemnitate divinum officium,* cuius praecipua pars est missa, *translatum fuerit in dominicam diem;* neque excusant consuetudo contraria, etiam immemorialis, nec tenues paroeciae reditus, nec infirmitas parochi. Attamen, si parochus ita pauper est, ut congruos ad

sustentationem fructus non habeat, potest cum Episcopi consensu eleemosynam acceptare, celebrando pro populo in hebdomada. Constat ex Innocentio XII. Br. *Nuper;* Bened. XIV. C. *Cum semper oblatas* 19. Aug. 1744.; Pio IX. C. *Amantissimi* 3. Maii 1848.; L. l. 6. n. 313. 325.; E. M.

238. **Nota:** Non solum *parochi* tenentur hac obligatione, verum etiam *vicarii,* ad curam parochialem cum certa fructuum assignatione ab Episcopo deputati, sive perpetui, sive temporanei et amovibiles, itemque oeconomi curati, vicarii quoque, parochiali vacante, ab Episcopo deputati ad animarum curam usque ad novi ecclesiae rectoris electionem; iique omnes sive saeculares sive regulares sint. Superiores vero ecclesiastici, saeculares vel regulares, capellani monasteriorum, vel carcerum, aut nosocomiorum, etc. ad sacrum pro subditis faciendum non tenentur. Neque item tenentur coadiutores parochorum, et missionarii in locis missionum, dummodo non agatur de locis, in quibus paroeciae erectae iam sint, atque ad ea missionarii missi sint ut legitimorum pastorum vices gerant. Neque constat teneri capellanos castrenses in Hispania. S. C. Concilii 22. Maii 1909. Ad praelatos regularium quod attinet quaestio bis apud S. Sedem proposita est, eaque sine solutione remansit. — Si ex una parochia duae factae sint, uterque parochus tenetur. Si quis duas habet parochias, in unaquaque applicare debebit, sive per se, si *binandi* facultatem habeat, sive per alium, vel alio die, si non habet, nisi forte illae unione *extinctiva* unitae fuerint. Hoc idem dicendum de parocho canonico, quo die missam conventualem celebrare debet. — Bened. XIV. l. c.; Leo XIII. C. *In Suprema* IV. Id. Iun. 1882; S. C. de P. F. 23. Mart. 1803.; Giraldi Expos. Iur. Pont. p. 2. s. 85. tom. 3.

Episcopi et *Abbates nullius* tenentur etiam missam pro suis ovibus applicare, *unam tantum,* si plures dioeceses, vel abbatias aeque principaliter unitas regant. Verum hi qui sunt etiam parochi alicuius paroeciae in hac per vicarium applicare debent. Item *vicarii apostolici,* in iis locis, ubi dioeceses constitutae sunt, et ipsi legitimi pastoris vices obeunt. Non item vicarii capitulares. Trid. s. 23. C. l. de R.; C. cit. *In Suprema;* S. C. de Prop. F. 23. Mart. 1863.; S. R. C. 12. Nov. 1831.

Si festivitas tantum in dominicam diem translata fuerit, ut in Gallia festa Epiph., SS. Corp. Christi, etc. missa applicanda erit ea die, qua celebratur officium, S. C. C. 15 Iun. 1841.; sin tantum *officium* transferatur, ea die, qua festivitas celebratur, missa applicari

debebit, S. C. C. 24. Apr. 1875. e. g. festum Annunt. B. M. V. in fer. V. maior. hebdom. Verum, si ea die alia quoque festivitas celebretur, satisfit utrique unius missae applicatione, prout auditione. Pius IX. C. *Amantissimi* 3. Maii 1858.

Obligatio applicandi missam pro populo est *personalis,* nec ulla valet in contrarium consuetudo, S. C. C. 27. Sept. 1874. Si tamen parochus vel Episcopus infirmus, aut alia iusta et legitima causa sit impeditus, potest et tenetur per alium pro populo celebrare, S. R. C. 22. Iul. 1848., soluto illi stipendio; et si alium sibi substituere non possit, tenetur ipse postea ad totidem missas applicandas. S. C. C. 14. Dec. 1859. Satisfacit autem suae obligationi parochus per missam lectam, cum non reperiatur praescriptum, quod debeat esse missa solemnis, vel cantata; eam tamen celebrare debet in propria parochia, et non in alia ecclesia, quacumque consuetudine in contrarium non obstante. S. C. C. 15. Sept. 17. Nov. 1629. Verum, parochus die festo a sua paroecia legitime absens satisfacit suae obligationi, missam celebrando pro populo suo in loco ubi degit, dummodo alius sacerdos in parochia celebret, et verbum Dei explicet. S. C. C. 14. Dec. 1872. — Bouix de Paroch. p. 550. seqq.; Ferraris v. *Parochus* a. 3. n. 1.; E. M.

238.bis **Nota**: In festis nuperrime M. P. Pii X. *Supremi disciplinae,* suppressis, nempe SS. Corporis Christi, Purificationis, Annuntiationis, et Nativitatis B. M. V., S. Ioseph Sp. eiusd. B. M. V., S. Ioannis Apostoli et Evang., et Patroni cuiusque loci vel dioecesis obligatio remanet sacrum faciendi pro populo. S. C. C. 8. Aug. 1911.

1. « Quando festum aliquod suppressum incidat in diem Dominicam, aut impeditam festo maioris ritus, curam animarum gerentes non tenentur applicare missam pro populo die, in quam idem festum transfertur ».

2. « Quando festum aliquod transfertur, quoad officium et missam, tanquam in sedem propriam in aliam diem, in ecclesiis, in quibus servitium chorale alternis hebdomadis praestatur, obligatio chori *communis* et distributiones, si quae sint, non transferuntur in eandem diem, nisi quoad distributiones obstet expressa fundatorum voluntas, statutum particulare aut legitima consuetudo ». S. C. C. 13. Dec. 1913.

Parochus canonicus illis diebus festis, in quibus uti canonicus celebrare debet missam conventualem, quae pro benefactoribus applicanda est, potest et debet per alium supplere obligationi, quam ut parochus habet, eam applicandi pro populo. Bened. XIV. C. *Quum semper oblatas* 19. Aug. 1744., S. C. C. 24. Aug. 1867.

Ad supplenda pia legata abolita in Gallia perpetuum in modum statutum est, ut singulis annis, uno e Nov. Mensis dominicis diebus in universis Galliae ecclesiis ad praedictum finem Missa de Requie celebretur. Pius X. 6. Iul. 1910.

239. *Quid de praedicatione?* — Ex Trid. s. 5. C. 2. de R. « omnes Episcopi... et omnes alii ecclesiarum Praelati tenentur per seipsos, *si legitime impediti non fuerint,* ad praedicandum. Archipresbyteri quoque, plebani, et quicumque curam animarum obtinent, per se, vel alios idoneos, *si legitime impediti fuerint,* diebus saltem dominicis et festis solemnibus plebes sibi commissas, pro sua et eorum *capacitate,* pascant salutaribus verbis, docendo ea, quae scire omnibus necessarium est ad salutem, annuntiandoque eis cum brevitate, et facilitate sermonis vitia, quae eos declinare, et virtutes quas sectari oporteat ». S. Alph. l. 3. n. 269., hisce relatis verbis, « hinc, ait, non dubito quin praedictum praeceptum obliget tam Episcopos, quam parochos graviter, et absolute... Communiter tamen dd. in tali praecepto admittunt parvam materiam... Hinc non improbabiliter videntur tenere non peccare graviter parochos, qui interdum concionari omittunt: secus vero, aiunt, si omittant per unum integrum mensem continuum, aut per tres menses discontinuos in anno. Tanto magis, quia in Trid. dict. s. 5. C. 2. in fine dicitur, quod si ab Episcopo ipsi parochi, moniti, *trium mensium* spatio muneri suo defuerint, per censuras, etc. cogantur, ut officium suum impleant. Ex quo videtur in hac materia eius parvitatem maiorem latitudinem habere ». — Trid. s. 24. C. 4. 7. de R.; Ithur, Cas. 45. n. 63.; Ferraris v. *Parochus* n. 2. n. 72.; E. M.

Parochi potissimum servare tenentur ea quae de praedicatione praescripta sunt in ultima parte Motus Proprii Pii X. *Sacrorum Antistitum.* Cf. 245.bis.

240. **Nota:** Si parochus transitorie infirmatur, excusari potest. Minime vero excusatur, propterea quod talis eo loci consuetudo vigeat, vel quod rari auditores intersint, vel quod frequentes in proximis ecclesiis conciones habeantur. C. Innocentii XIII. *Apostolici ministerii,* cit. a Bened. XIV. Inst. 10. n. 3. — Parochus, qui pios auditoribus legit libros non obit munus suum praedicandi, quia lectio non est praedicatio. Non tenetur tamen ad *formalem concionem* ad populum habendam. S. C. C. ap. Bened. XIV. Notif. 10. n. 3.; Trid. s. 5. C. 2. de R.; Ithur. Cas. 45. n. 67. 69. — Erit prudentiae Episcopi dispensare super hac re in solemnioribus festis. S. C. C. 1. Apr. 1876.

— Bened. XIV. Inst. 27.; S. C. EE. et RR. 31. Iul. 1894.; A. S. S. v. 27. p. 162.

241. *An parochi teneantur sub gravi catechizare?* — R. Affirmative. Ita constat ex Trid. s. 5. C. 2. de R. Signanter vero quoad puerorum instructionem habet, quod Episcopi, « saltem diebus dominicis et festis diebus, pueros *in singulis parochiis* fidei rudimenta et obedientiam erga Deum et parentes diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri curabunt: et si opus fuerit, etiam per censuras ecclesiasticas compellent, non obstantibus privilegiis et consuetudinibus ». S. 24. C. 4. de R. Cf. etiam ibid. C. 7.; Bened. XIV. C. *Etsi minime* 7. Febr. 1742. Tenentur vero adhuc magis in particulari parochi pueros et puellas instruere et praeparare ad recipienda sacramenta poenitentiae, confirmationis et primae communionis. A. S. S. v. 37. p. 425. seqq. — A. S. S. v. 13. p. 513., v. 15. p. 236.; E. M.

241.bis **Nota**; Summus Pontifex Pius X. Litt. Enc. *Acerbo nimis* 15. Apr. 1905., suprema sua auctoritate, quae sequuntur in dioecesibus universis observanda et exsequenda constituit districteque mandavit:

« I. Parochi universi, ac generatim quotquot animarum curam gerunt, diebus dominicis ac festis per annum, nullo excepto, per integrum horae spatium, pueros et puellas de iis, quae quisque credere agereque debeant ad salutem adipiscendam, ex catechismi libello erudiant.

II. Iidem, statis anni temporibus, pueros ac puellas ad Sacramenta Poenitentiae et Confirmationis rite suscipienda praeparent, continenti per dies plures institutione.

III. Item, ac peculiari omnino studio, feriis omnibus Quadragesimae atque aliis, si opus erit, diebus post festa Paschalia, aptis praeceptionibus et hortationibus adolescentulos et adolescentulas sic instruant, ut sancte sancta primum de altari libent.

IV. In omnibus et singulis paroeciis consociatio canonice instituatur, cui vulgo nomen Congregatio Doctrinae christianae. Eâ parochi, praesertim ubi sacerdotum numerus sit exiguus, adiutores in catechesi tradenda laicos habebunt, qui se huic dedent magisterio, tum studio gloriae Dei, tum ad sacras lucrandas indulgentias, quas Romani Pontifices largissime tribuerunt.

V. Maioribus in urbibus, inque iis praecipue ubi universitates studiorum, lycea, gymnasia patent, scholae religionis fundentur ad erudiendam fidei veritatibus vitaeque christianae institutis iuventam,

quae publicas scholas celebrat, ubi religiosae rei mentio nulla iniicitur.

VI. Quoniam vero, hac praesertim tempestate, grandior aetas non secus ac puerilis religiosa eget institutione; parochi universi, ceterique animarum curam gerentes, praeter consuetam homiliam de Evangelio, quae festis diebus omnibus in parochiali Sacro est habenda, ea hora quam opportuniorem duxerint ad populi frequentiam, illa tantum excepta qua pueri erudiuntur, catechesim ad fideles instituant, facili quidem sermone et ad captum accommodato. Qua in re Catechismo Tridentino utentur, eo utique ordine ut quadriennii vel quinquennii spatio totam materiam pertractent quae de Symbolo est, de Sacramentis, de Decalogo, de Oratione et de praeceptis Ecclesiae ».

242. *Quid de administratione sacramentorum?* — Parochi tenentur, per se, ipsi sacramenta ministrare, non modo instante tempore praecepti, et gravis necessitatis, sed etiam, quod spectat ad sacramenta, quae possunt iterari, toties quoties oves debite seu non intempestive petunt, nisi sint legitime impediti, vel possint per alium sine incommodo et offensione petentium ipsis consulere. Trid. s. 21. C. 4. de R. Cf. 360. seqq. — « Parochi tenentur sub gravi obstetrices diligenter examinare, utrum noverint necessaria ad baptizandum... Nam ipsis ex officio puerperis adesse incumbit, et non raro occurrit eis occasio baptismum in necessitate ministrare ». L. l. 6. n. 117. Idem constat ex Rit. Rom. *de Bapt.* — Parochi tenentur matrimoniis interesse, et omnia, quantum in ipsis est, praestare, ut rite fiant. Rit. Rom. *de Sacram. matrim.;* L. l. 6. n. 54. — Cf. A. A. S. v. 2. p. 218. VI. E. M.

243. *Quid de parochorum vicariis?* — Parochorum vicarii, cum vices gerant parochorum, aut quoad totum parochiale officium, aut tantum quoad eius partem, iisdem, quibus ipsi parochi, obligationibus tenentur, cum debita tamen proportione: et insuper reverentiam et obedientiam ipsi parocho debent. — Trid. s. 21. C. 4. de R.; L. l. n. 335. in fine.

244. *An vicarius discedere possit, saltem ad breve tempus, non monito parocho? An alium sacerdotem delegare possit? An, mortuo parocho, omnes functiones sacras, ut antea, obire valeat?* — R. Ad 1.um Negative, quia ratio recti ordinis, et etiam necessitatis requirit, ut ipse parochus non discedat a parochia, vicario non monito, qui

parochum, casu occurrente, supplere possit: a fortiori igitur, si de vicario agatur, siquidem sub quadam pastoris tutela constituitur.

R. Ad 2.um Affirmative, cum sit delegatus ad universitatem causarum. Cf. v. 1. n. 254. Vicarius enim in praesenti ab ipso Episcopo constituitur, ut parochum in omnibus adiuvet, ipsumque suppleat. Verum ex Decr. *Ne temere,* in praesenti Vicarius parochi matrimonio et sponsalibus assistere non potest, nisi ab ipso parocho vel ab Ordinario delegatus, « ut matrimoniis intra limites sui territorii adsistat ». — Neque item tenetur vicarius missam pro populo applicare. — Conc. Plen. Amer. Lat. 275.; S. Th. Quodl. 12. a. 31.

R. Ad 3.um Affirmative. Ratio est, quia vicarii omnem delegationem ab ipso Episcopo accipiunt. Ergo, non obstante parochi morte, vicarius omnes functiones sacras sicut antea obire potest. — E. M.

Vicarius Parochi, seu parochi coadiutor aut cooperator confundendus non est cum *Vicario curato,* qui totam exercet curam actualem parochiae, uti verus eius parochus, cuius cura habitualis residet apud corpus morale, apud Capitulum vel monasterium, quod tamen in exercitio istius actualis curae non potest se immiscere. Quare canonici et regulares, apud quos est cura tantum habitualis animarum, etiam ad confessiones licite et valide audiendas indigent Episcopi loci approbatione.

VII. — DE PRESBYTERIS SIMPLICIBUS AC INFERIORIBUS CLERICIS

245. *Quid de presbyteris?* — *Simplices presbyteri* tenentur *ecclesiae,* cui addicti sunt, *inservire,* atque ad salutem fidelium incumbere; quod duo potissimum exigit, pueros et rudes fidei rudimenta docere, et confessiones eorum excipere, qui in letali versantur, si desit, vel omnibus non sufficiat is, qui ex suscepto munere tenetur haec praestare. Id constat non tantum ex generali caritatis obligatione, verum etiam ex ipso sacerdotii officio, et ex Trid. s. 23. C. 13. 14. 16. de R., quod declarat sacerdotes non ordinari, nisi propter Ecclesiae necessitatem et utilitatem. Hinc ad ordines clerici admitti non possunt, quin alicui ecclesiae incardinentur seu adscribantur. Bened. XIV. de Syn. l. 11. c. 2. n. 7. 13. — Nemo autem ex C. *Ex quo* Bened. XIV. sine licentia Episcopi potest *ecclesiam derelinquere,* cuius

servitio fuerit addictus. Neque vero licet *e propria dioecesi discedere* iniussu Ordinarii, et si qui discesserint, poenis quoque et censuris revocari possunt, iis exceptis, qui discedunt quaerentes alibi, quae sibi ad victum sunt necessaria; *nisi eis de congrua sustentatione provideatur.* S. C. C. 15. Mart. 1625., 13. Sept. 1749., 30. Aug. 1732. — Ideo Episcopi vetare possunt, ne extranei sacerdotes, sine commendatitiis litteris proprii Ordinarii, in suis dioecesibus sacramenta ministrent vel obeant divina, ne regulares quidem, et in ecclesiis regularium; nisi forte eiusdem ordinis. Trid. s. 22. Decr. de observ. etc., s. 23. C. 10. de R. — L. 1. 6. n. 625.; A. S. S. v. 5. p. 475., v. 10. p. 474. seqq., v. 14. p. 121. v. 23. p. 608. seqq.; Bizzarri Collectan. ed. 1885. p. 89. 303. 304.

Sacerdotes, qui in Americam vel in Insulas Philippinas emigrant, servare tenentur praescriptiones S. C. Cons. 25. Mart. 1914., A. A. S. v. 6. p. 182. seqq. Praeter alia, quae servanda sunt, obtinere prius debent consensum proprii Ordinarii et Ordinarii loci, quo pergere cogitant. Res etiam inter Ordinarium et Ordinarium secretis litteris tractanda est.

Non possunt sacerdotes pergere in regionem Canadensem et in Status Foederatos Americae Septentr. ad exercendum sacrum ministerium apud fideles rutheni ritus, nisi fuerint missi a S. C. de Pr. Fid. — S. C. de P. F. 8. Aug. 1913. art. 12. 13. 14.

Nullus ex Polonia oriundus admitti potest in clerum dioecesanum Statuum Foederatorum Americae Sept. sine venia S. C. de Prop. Fide. S. C. Cons. 9. Dec. 1909., A. A. S. v. 2. p. 102.

Sacerdotes item, qui Romam petunt, ut ibi permaneant servare debent Normas, constitutas in Epist. Pii X. ad Card. Vicar. 6. Aug. 1905.

« Nullus clericus sive ad Romanum clerum, sive ad alias dioeceses pertinens a quolibet, etiam Cardinalitia dignitate praefulgente, assumatur seu eligatur ad aliquod officium vel beneficium, quod stabilem vel diuturnam commorationem in Urbe requirat, nisi qui illum seligere velit, secretis litteris ab Emmo Urbis Vicario ante expetierit, utrum aliquid ex parte Vicariatus obstet, nihilque obesse sciverit. — Quaelibet vero provisio, seu officii assignatio aliter facta nulla et irrita erit ». Pius X. Const. *Etsi nos* de Urbis vicariatu Kal. Ian. 1912.

Omnes sacerdotes *ratione ipsius sacerdotii* iure divino tenentur sub gravi aliquando celebrare, ter vel quater in anno. S. C. C. m. Nov. 1669. Hoc enim praecipuum munus est, ad quod sunt constituti. « Unusquisque tenetur uti gratia sibi data, cum fuerit opportunum ». S. Th. 3. p. q. 82. a. 10. Ac S. Alph. 1. 6. n. 313. hanc

sententiam dicit « longe communiorem et tutiorem ». Altera enim est sententia, quae excusat saltem a mortali, dummodo communicent in paschate, absitque contemptus et scandalum. Huius sententiae ratio est, quia non constat de praecepto, cum oppositae sententiae rationes nequaquam convincentes sint. Verum ista sententia ex S. Alph. « saltem propter scandalum vix est practice probabilis ». Cf. Trid. s. 22. C. 2., s. 23. C. 14. de R. — Veniale tamen certe est sine ratione abstinere a sacro faciendo, et ab audiendis Confessionibus, cum utriusque eadem sit ratio. — In communi etiam necessitate cogi possunt a proprio Ordinario sacrum facere diebus festis, et sacramenta ministrare; immo, si parochi ad id non sufficiunt, aliique desint, qui eis coadiutores adiungi possint, docere pueros rudimenta fidei, praedicare et curam animarum gerere. — CC. Bened. XIV. *Declarasti nobis* 16. Mart. 1746., *Etsi minime;* S. C. C. 18. Martii 1578.; Conc. Rom. a. 1725. tit. I. cap. 5.; Trid. s. 24. C. 18. de R.; S. Th. Quodl. 12. a. 27. 28. 30.; A. S. S. v. 14. p. 409., v. 17. p. 288.; A. A. S. v. 2. p. 911. seqq.

« Nullus sive saecularis, sive regularis, etiam in ecclesiis propriorum ordinum, contradicente Episcopo, praedicare praesumat ». Trid. s. 24. C. 4. Cf. etiam s. 5. C. 2. de R.; Clem. VIII. C. *Superna;* S. Th. Quodl. 12. a. 27. Praedicatio habenda est secundum normas propositas a S. C. EE. et RR. 31. Iul. 1894. et confirmatas a Pio X. Motu proprio *Sacrorum antistitum* 1. Sept. 1910. « Annunciantes eis vitia, quae eos declinare, et virtutes, quas sectari oportet, ut poenam aeternam evadere et caelestem gloriam consequi valeant ». Trid. s. 5. C. 2. de R.; Pius X. Ep. ad Epp. Ital. 28. Iul. 1906.

Clerici omnes, praesertim sacerdotes, reverentiam et obedientiam debent Episcopo in iis, quae pertinent ad mores et ad disciplinam ecclesiasticam. C. *Conquerente* 16. *de Off. iud. ord.;* CC. 2. 4. 9. *de Maior. et obed.* — E. M.

245.bis **Nota:** Tenentur Concionatores, et adlecti concionibus habendis per quadragesimae tempus ad iuramentum praestandum et subscribendum, secundum formulam praescriptam in Motu Proprio Pii X. *Sacrorum Antistitum.* Si de sacerdotibus agatur suae dioecesis impense caveant Ordinarii ne unquam iidem ad id muneris (praedicationis) admittantur, *quin prius de vita et scientia et moribus probati fuerint,* hoc est nisi facto periculo, aut alia opportuna ratione illos idoneos esse constiterit. Si vero de sacerdotibus res sit alienae dioecesis neminem suggestum adscendere sinant, idque solemnioribus praesertim

diebus, nisi prius ex testimonio scripto proprii Ordinarii vel religiosi Antistitis constiterit eosdem bonis moribus esse praeditos eique muneri pares. Moderatores vero sui cuiusque Ordinis, neminem prorsus ex propriae disciplinae alumnis obire sinant concionatoris munus, eoque minus litterarum testimonio commendent locorum Ordinariis, nisi eiusdem perspectam habeant morum probitatem et facultatem concionandi, Pius X. M. P. *Sacrorum Antistitum*. Episcopi et Moderatores regularium non possunt commendationis litteras absque nota concedere suis subditis, qui alicubi a predicatione fuerunt prohibiti. Invitari non possunt sacri oratores, qui in aliquo loco ab Episcopis fuerint prohibiti. S. C. Consist. 25. Sept. 1910.

Benedictionem sacerdos dare potest, privatim vel privato ritu, campis, animalibus, aliisque similibus rebus.

Sacerdotum conventus Episcopi haberi ne siverint, nisi rarissime, et ut nulla fiat tractatio de Episcopis, de sede Apostolica, nihil dicatur quod laedat sacram potestatem, vel sapiat modernismum, vel presbyterianismum, aut laicismum attingat. Coetibus eiusmodi nullus ex alia dioecesi sacerdos intersit, nisi litteris sui Episcopi commendatus. Pius X. M. P. *Sacrorum Antistitum*.

246. *Quid de clericis inferioribus?* — « Nulli dubium, quod si quis accedere auderet *ad sacram ordinationem,* sciens *a Deo se vocatum non esse,* excusari nequiret a culpa letali, tum ob gravem praesumptionem se intrudendi in sanctuarium contra Dei voluntatem, tum ob periculum certum damnationis, cui tunc ipse se exponit. Attamen, ut promovendus a culpa excusetur, sufficit ipsi, quod *bonum praeseferat finem, et Episcopo se offerat, ut probetur,* dummodo non certe sciat se nunquam fuisse a Deo vocatum ». L. 73. Vocationis huius necessitatem gravem sic docet Apostolus: *Nec quisquam sumit sibi honorem; sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron.* Hebr. 5., 4. Idemque evincit et ordinis sublimitas, et muneris sanctitas, et oneris gravitas. L. 802. 803. Cf. hic 255. 256. — Qui *minores ordines,* aut *primam tonsuram* suscipit animo effugiendi forum laicale, et postea redeundi ad vitam saecularem, alii ex S. Alph. 785. probabiliter dicunt peccare venialiter, alii probabilius peccare mortaliter. Trid. s. 23. C. 4. de R. — Qui vero divinam negligit sequi vocationem non videtur posse excusari ab aliqua culpa, quando signa indubia vocationis habentur, ob salutis pericula, in quibus versabitur ille qui, spreta vocatione divina, mundanum statum ex propria voluntate et ex motivo minus rationi consentaneo amplectitur. Grave tamen abest pec-

catum, nam divina vocatio invitatio est, non praeceptum: et gratiae sufficientes ad salutem omnibus dantur, et si quis orat, sicut oportet, gratias etiam obtinebit congruas et efficaces. — Cf. 255. seqq.; Cat. Rom. de Ord. n. 3. 4.

Duae inferiorum clericorum dotes esse debent, ut sacris ordinibus digni habeantur: *scientia* et *sanctitas*. Ratio 1.[i] est, quia ignorantia generatim loquendo in ecclesiasticis non solum sibi, sed aliis etiam nocet. Minor tamen requiritur scientia in religiosis unice ad chorum destinatis, ut sunt Carthusiani. Adde etiam, si quis, e. g., in aliqua cappellania esset constituendus, in qua missa tantum celebranda foret. Ratio 2.[i] est, quia ex Trid. s. 23. C. 12. de R., ii tantum debent assumi ad sacros ordines, « quorum probata vita senectus sit », nempe qui sint senes in virtute. Idque confirmatur ex communi Summor. Pont., Patrum, et Doctorum auctoritate, qui omnes requirunt in ordinando non solum sanctitatem *negativam,* quod nempe sit immunis a peccato gravi; sed etiam *positivam,* i. e. quod bonis moribus sit imbutus. Innocentius XIII. C. *Apostolici ministerii.* « Ordines sacri praeexigunt sanctitatem ». S. Th. 2. 2. q. 189. a. 1. ad 3. — L. 1. 6. n. 782. 783. 892. 893.; S. Th. s. q. 36. a. 1. 2.; Cat. Rom. de Sacr. Ord. n. 30.-32.; E. M.

247. *An deneganda sit absolutio clerico habituato in peccatis lasciviae occultis, qui velit ad sacros ordines ascendere, sine praecedenti continentiae experimento?* — Quoad propositam quaestionem haec S. Alph. l. 6. n. 64. seqq., ubi dissertationem habet de hac re, a Bened. XIV. commendatam de Syn. l. 11. c. 2.: « 1.° *Hodierna et antiqua Ecclesiae lex,* semper constans, obstringit, tam Episcopos, quam Confessarios, et promovendos, ut cum aliquis clericus recidivus vel consuetudinarius in vitio carnis ad sacrum ordinem, sive ad subdiaconatum, sive ad diaconatum, aut presbyteratum ascendere cupit, quamvis sincere sit conversus ad Dominum, et ideo possit statim absolvi; non tamen poterit sacrum ordinem suscipere, nisi aliquandiu operam det ad pravum habitum extirpandum. Et, si ipse persistat ordinem statim suscipere, non censetur dispositus ad absolutionem, quia *legem Ecclesiae* violat in re gravi. 2.° Potest tamen dari casus, quo Deus donet poenitenti tantam extraordinariam compunctionis gratiam, quae reddat eum adeo probatum, ut ipse statim possit sacrum ordinem assumere; et ideo beneficium absolutionis suscipere, sine eo quod temporis experientia prius comprobetur... Et hic notandum, quod id quod dictum est de vitio luxuriae, idem dicendum de quocumque alio, ni-

mirum ebrietatis, avaritiae, blasphemiae, odii, etc. Quod autem ad sacros ordines suscipiendos minime sufficiat simplex gratia sanctificans, sed ultra requiratur interior perfectio, constat ex consensu communi SS. Patrum et Doctorum, qui uno ore illam efflagitant ». Quanto autem temporis spatio extra casum extraordinarium, probandi sint recidivi, nulla temporis determinata regula est, cum omnibus personae, rerum, et casuum adiunctis mature perpensis, tota quaestio sit coram Domino resolvenda.

Positivam Ecclesiae legem negat auctor Operis: *Istruzione pei Novelli Confessori,* p. 2. c. 3. n. 63., quod et alii etiam opinantur. Hinc asserunt naturalem legem attendendam esse; siquidem cum caelibatus sacris ordinibus ex Ecclesiae lege et voto annectatur, contra rectum prudentiae dictamen ageret, qui tantum onus vellet assumere, quod existimaret se ferre non posse. Unde Confessarius eum absolvere non posset, si vellet adhuc sacris ordinibus initiari. E contrario posset Confessarius eum absolvere, si *sincere* crederet, adiuvante Dei gratia, se posse caste vivere, et *efficaciter* proponeret idonea media se adhibiturum, ut a pravo habitu liberaretur.

Sed licet non detur *positiva Ecclesiae lex de certo quodam probationis tempore expectando;* attamen naturalis certe et positiva datur lex non communis et ordinariae sanctitatis, quam sacri ordinis natura et Canonum praescripta praerequirunt, quam etiam satis superque ostendit et confirmat perfectum et perpetuum castitatis votum sacris ordinibus ab Ecclesia annexum. Cf. Trid. s. 22. C. 1. de R., s. 23. C. 12. 13. 14. 18. et S. Th. 2. 2. q. 184. a. 6. 8., q. 189. a. 1. ad 3., S. q. 36. d. 4. ad 3., q. 35. a. 1. ad 3. ubi ait: « ad idoneam exsecutionem ordinum non sufficit bonitas qualiscumque, sed requiritur bonitas excellens ». Si ad *exsecutionem,* ergo et ad susceptionem. Unde mox subdit S. D.: « ut sicut illi, qui ordinem suscipiunt, *super plebem* constituuntur *gradu ordinis,* ita et *superiores* sint *merito sanctitatis.* Et ideo *praeexigitur gratia,* quae sufficiat ad hoc, quod *digne connumerentur in plebe Christi.* Sed confertur in ipsa susceptione ordinis *amplius gratiae munus,* per quod *ad maiora* reddantur idonei ». Et Conc. Rom. tit. 6. c. 3.: « Qui propius ad sacratissima mysteria accessuri sunt... *ea* volumus *scientia polleant et pietate,* ut Ecclesiae sacramenta digne ministrare, Christi fideles sanam doctrinam edocere, et eos in via salutis *non minus exemplo, quam verbis, valeant anteire* ». Idem eruitur ex Normis S. C. EE. et RR. 18. Ian. 1908. pro Seminariis Italiae, et ex Exhortatione ad Clerum

Catholicum Pii X. in suis Litt. *Haerent animo* 4. Aug. 1908. Quomodo sane potest id *prudenter* iudicari futurum *de clerico* hactenus lasciviae peccatis et vitio illaqueato, sine alia probatione?

DE PARTICULARIBUS REGULARIUM OBLIGATIONIBUS

I. — DE NATURA STATUS RELIGIOSI

248. *Quid sit religiosus status?* — Status religiosus inspectus quoad eius *intrinsecam essentiam* definitur: Stabile vitae institutum, ab Ecclesia approbatum pro fidelibus, qui sub certa regula et communi vivendi modo tendere volunt ad perfectionem per tria vota paupertatis, castitatis et obedientiae, cum traditione sui Deo facta et ab ipso acceptata. Quare religiosi nec ad hierarchiam *iurisdictionis*, nec ad hierarchiam *ordinis* necessario pertinent; sed sunt vel possunt esse simplices in Ecclesia fideles, adeoque et utriusque sexus. — Suarez de Relig. tr. 7. l. 2. c. 1. n. 1.

Eorum status est *status perfectionis*. Duplex sane status vitae est; alius *vitae communis*, qui nihil aliud intendit, quam *mandatorum* Dei observantiam; alius *perfectionis*, qui observantiam addit *consiliorum*. *Perfectio* christianae vitae in caritate est. « Unumquodque dicitur esse perfectum in quantum attingit proprium finem, qui est ultima rei perfectio. Caritas autem est, quae unit nos Deo, qui est ultimus finis humanae mentis ». S. Th. 2. 2. q. 184. a. 1. Quare perfectio, quae statum perfectionis constituit, a statu communis vitae distinctum, *perfectio caritatis* est.

Porro triplex caritatis perfectio potest considerari. Prima *absoluta*, qua « Deus tantum diligitur quantum diligibilis est, et talis perfectio non est possibilis alicui creaturae, sed competit soli Deo ». Altera, qua « affectus secundum totum suum posse semper actualiter tendit in Deum; et talis perfectio non est possibilis in via, sed erit in patria ». Tertia, qua « excluduntur ea quae repugnant motui dilectionis in Deum... Et talis perfectio potest in hac vita haberi. Et hoc dupliciter; uno modo in quantum ab affectu hominis excluditur omne illud quod *contrariatur* caritati, sicut est peccatum mortale; et sine

tali perfectione caritas esse non potest, unde est de *necessitate salutis ;* alio modo in quantum ab affectu hominis excluditur non solum illud quod est caritati *contrarium,* sed etiam omne illud quod *impedit,* ne affectus mentis *totaliter* dirigatur ad Deum, *sine qua perfectione caritas esse potest* ». S. Th. 2. 2. q. 184. a. 2. Unde ad illam priorem caritatem pertinent *praecepta,* ad hanc posteriorem *consilia.*

Illa igitur caritatis perfectio non est profecto in caritate mere *essentiali,* sed in peculiari quadam charitatis superabundantia, quae communem christianorum et necessariam caritatem exsuperat. Hic autem caritatis excessus situs non est in aliquo vel aliquibus transitoriis caritatis actibus, etiamsi sint magnae vel maximae intensitatis ; sed in *tali* caritate, in animi praeparatione et habituali dispositione, ut homo proxime praeparetur et disponatur ad agendum facile et ordinarie iuxta Dei praecepta et consilia. S. Th. q. 184. a. 2. 3. 4. Et sic idem A. D. q. 186. a. 1. ad 4. ait : « Religionis status principaliter est institutus ad perfectionem adipiscendam per quaedam exercitia, quibus tolluntur impedimenta *perfectae caritatis* ». Et a. 2.° « Qui statum Religionis assumit... tenetur ad hoc tendere et operam dare, ut habeat *caritatem perfectam* ».

Iam vero status perfectionis duplex est ; alius enim est status perfectionis acquisitae, alius acquirendae. Ille Episcoporum, iste religiosorum proprius est. Sane Episcoporum status est status exercendi caritatem insigniori gradu, et ad eam movendi exquisitis zeli operibus. Status autem perfectionis acquirendae alius incompletus seu inchoatus est, alius completus. Ad priorem non requiruntur tria praecipua consilia evangelica paupertatis, castitatis, obedientiae ; sed sufficit aliquod consilium sive sit unum ex tribus illis praecipuis, sive sit aliud ; consilia enim sunt numero quam plurima. Ad posteriorem vero requiruntur, et sufficiunt tria consilia evangelica paupertatis, castitatis et obedientiae, ex obligatione observanda ; eaque consequenter voto firmari debent. Etenim per tria haec vota fere omnia removentur caritatis impedimenta. Status autem religiosus, status est completus perfectionis acquirendae. — S. Th. q. 184. a. 4.-8., q. 186. a. 3.-7, Quodl. 3. a. 17., Quodl. 4. a. 24., Quodl. 5. a. 19.

Tria illa vota, licet tamen *de se perpetua* esse debeant, hoc enim ab ipsa ratione *status* exigitur ; minime requiritur *ex intrinseca natura rei,* ut sint *solemnia,* sed satis est ut sint *simplicia.* Id aperte constat ex C. Gregorii XIII. *Quanto fructuosius* 1583. et *Ascendente Domino* VIII. Kal. Iun. 1584., ubi statuitur eos, qui in Soc. Iesu tria vota simplicia emiserint, vere et proprios esse religiosos. Insuper

Leo XIII. Decr. 16. Mart. 1886. statuit, ut equites Ordinis Teutonici veri religiosi fieri pergant, vota vero tantum simplicia emittant.

Votorum *solemnitas* ex Ecclesiae dispositione est, unde est quaedam *vis,* ipsis addita, constituendi religiosum proprie et stricte talem *ex canonica institutione,* et *irritos* vel saltem *irritabiles* faciendi certos quosdam actus religiosi, circa materiam eorundem votorum, ac matrimonium ratum dissolvendi, votaque ipsa omnino *firma et stabilia* reddendi; atque ea vis *absoluta* est, et non *relativa* dumtaxat ad certum tempus, vel donec religiosus liber a votis non dimittatur. Unde ad votorum solemnitatem non sufficit vis quaelibet praefatos effectus producendi; sed vis illa debet esse *absoluta,* i. e. ita perpetua et immutabilis, ut neque religiosus, neque ipsa etiam religio vim illam, ipsumque votum, suspendere aut tollere possit. Minime vero requiritur, ut patet, quod vis illa voti, votumque neque a Romano Pontifice tolli possit; ea enim vis de iure ecclesiastico est, adeoque Papa et ab effectu *solemnitatis* votorum, votis *solemnibus* remanentibus, Decr. S. C. Neg. Eccl. extr. 31. Iul. 1878., et ab ipsis votis solemnibus dispensare potest. Solemnitas igitur voti est in eius omnimoda *dependentia* et *subiectione* Summo Pontifici, *in plena acceptatione et approbatione* Ecclesiae quoad *esse* voti, eius *vim,* dictosque canonicos *effectus*. Et sic Busemb. l. 3. n. 195. votum solemne ait: « illud est, quod *ut tale acceptatur ab Ecclesia*... Simplex autem est omne illud, quod talem solemnitatem non habet », talem nempe Ecclesiae acceptationem, quoad *praefatos canonicos effectus*. Ac S. Poenit. a. 1820. declaravit: « votum solemne illud esse quod ab Ecclesia ut tale acceptatur, et voventem inhabilem reddit in perpetuum et immobiliter ad matrimonium contrahendum et ad dominia rerum acquirenda vel retinenda ». « Et hoc est, ait Caietanus in 2. 2. q. 88. a. 7. quod in 6.° Bonifacius VIII. determinavit dicens, quod solemnitas voti sola Ecclesiae institutione est inventa ». Et S. Th. 2. 2. q. 189. a. 5.: « Duplex est religionis votum. *Unum simplex,* quod consistit *in sola promissione Deo* facta, quae *ex interiori mentis deliberatione* procedit, et *hoc votum* habet efficaciam *ex iure divino... Aliud* autem est *votum solemne,* quod facit monachum vel religiosum; *quod quidem subditur ordinationi Ecclesiae propter solemnitatem, quam habet annexam* », *solemnitatem* non extrinsecam ex extrinsecis caeremoniis, sed intrinsecam ratione obiecti qua late patet, et immobilitatis ipsius voti. Et ex hac Ecclesiae ordinatione mox repetit A. D., quod votum ante pubertatem factum « non habeat *suum effectum,* ut faciat profitentem iam esse religiosum », et consequenter quod non sit solemne, « quantumcumque

aliquis habeat usum rationis plenum, vel sit doli capax, nimirum, *quia Ecclesia respicit id quod in pluribus est* ». Quare *solemnitas* voti, non ex ipsa natura voti est, sed *ex sola constitutione Ecclesiae,* votum acceptantis et approbantis, eaque acceptatione et approbatione personam implicite benedicentis et perfecte, totaliter ac stabiliter consecrantis in ordine ad castitatem, obedientiam et paupertatem servandam, in professione certae regulae, « qua per abrenuntiationem saeculi et propriae voluntatis aliquis statum perfectionis assumit, et totaliter se subiicit divino famulatui ». S. Th. 2. 2. q. 83. a. 7. « Solemnitas voti in quadam spirituali benedictione et consecratione consistit, quae fit per ministerium Ecclesiae; ideo solemnizatio voti sub dispositioue Ecclesiae cadit ». S. Th. 1. c. a. 9.; C. *Quod votum* un. *de Vot. et vot. red.* in 6.° — S. Th. 2. 2. q. 88. a. 7. 9., q. 133. a. 1., q. 134. a. 4. 5., q. 186. Cf. hic vol. 1. n. 571.

Hinc distinctio potissimum habetur inter Religionem *proprie* et *stricte* dictam, secundum canonicam institutionem, et *Congregationem religiosam.* Etenim per *Religiones proprie* et *stricte* dictas intelligenda sunt instituta, quae essentiam status religiosi habent, cum votis solemnibus; per Congregationes autem Religiosas intelligenda sunt instituta, quae essentiam status religiosi habent, sed cum votis dumtaxat simplicibus, a Sancta tamen Sede approbata, ac ita approbata, ut vota, quae in tali Congregatione emittuntur non sint vota *privata,* sed *publica* h. e. acceptentur ab aliquo, nomine Congregationis aut Sedis Apostolicae, unde *in eius manus* fieri dicuntur; secus enim Congregatio *religiosa* non est, sed *saecularis.* Bened. XIV. Br. *Quo magis* 18. Dec. 1742.; S. C. EE. et RR. 11 Aug. 1889. Enchir. Mor. 248. ed. 4.ª p. 224.

Hac trium votorum nuncupatione, attenta eorum natura, totalis traditio sui Deo habetur, S. Th. q. 186. a. 7. a. 6. ad 2., quae tamen, non ab ipso Deo immediate, sed ab aliquo homine, eius nomine, acceptatur. Et sic semper fuit existimatum a Patribus, quo status religiosus sit donatio et traditio sui Deo facta. Deus autem, « secundum ordinariam providentiam, non suscipit peculiarem curam gubernandi privatam personam immediate per seipsum, nec indiget his rebus sensilibus, ut eis immediate et sine interventu causarum secundarum utatur. Et ideo, donatio sic facta Deo, vel esset vana et otiosa, vel quasi tentans Deum, ab illo immediatum regimen exigendo: et propterea illi non placet, nec ab ipso immediate acceptatur ». Suarez de Relig. l. 2. c. 4. n. 7. 8. — Acceptatione et approbatione horum votorum ex parte Ecclesiae, *benedictio* et *consecratio* personae implicite

habetur, unde evadit persona *sacra,* i. e. irrevocabiliter Deo devota. Et vota tunc solemnia sunt. S. Th. 2. 2. q. 184. a. 4. — Ac si acceptatio ex parte Ecclesiae non sit ad omnem effectum praedictorum votorum, sed tantum ad aliquos, adeoque vota sint non *solemnia,* sed *simplicia,* tunc non habetur *benedictio* et *consecratio* personae, sed simplex quaedam *benedictio,* quae personam Deo non ita immobiliter devovet. Unde persona dimissa ordinarie solet a votis etiam dispensari, et desinit esse Deo dedicata. — Consequenter, ut votorum solemnium professione *quaedam* sui *traditio* et *donatio* habetur, ita votibus simplicibus simplex habetur *promissio.* S. Th. Quodl. 3. a. 17. 18., Quodl. 8. a. 10., Quodl. 10. a. 11.

Hinc patet omnino opus esse ad religiosum statum in facie Ecclesiae *Ecclesiae approbatione.* Ecclesia autem amplius non approbat in statu religioso vitam eremiticam, sed communem sub certa regula et sub certis constitutionibus. C. fin. *de rel. dom.*, C. un. e. t. in 6.°; Bened., XIV. Not. 105. n. 59. seqq.; S. Th. 2. 2. q. 188. a. 8.; E. M.

248.[bis] *Approbatio* requisita, pro Ordinibus votorum solemnium, approbatio est Summi Pontificis, pro Istitutis votorum simplicium approbatio est primum Episcoporum et deinde S. C. de Religiosis ut videre est *in Normis* editis pro huiusmodi Institutis a S. C. EE. et RR. 28. Iun. 1901. — Approbatio Novorum Institutorum eorumque Constitutionum fit nunc secundum *Peculiares Normas* statutas a S. C. de Relig. 24. Mart. 1914. — « Nullus Episcopus aut cuiusvis loci Ordinarius, nisi habita Apostolicae Sedis *per litteras* licentia, novam alterutrius sexus Sodalitatem (Religiosam) condat, aut in sua Dioecesi condi permittat ». Pius X. Mot. Propr. 16. Iul. 1906.

Const. S. Pont. Leonis XIII. *Conditae a Christo Ecclesiae* VI. Id. Dec. 1900. et *Normae* S. C. EE. et RR. 28. Iun. 1901. vigens constituunt Ius, secundum quod S. Sedes solet approbare Nova Instituta Votorum simplicium, pro foeminis et pro viris. In praesenti nonnisi cum votis simplicibus solent approbari, triplici Decreto, Laudis, Approbationis Instituti, Approbationis definitivae Constitutionum. Regulariter non approbantur a S. Sede Religiosa Instituta sine habitu proprio, et quorum membra non vivunt in Communitate. Aliqua tamen non desunt Instituta approbata a S. Sede sine speciali habitu, et quorum membra, alia vivunt in Communitate alia extra Communitatem.

Ab hac Ecclesiae approbatione pendet tandem *status vere religiosus* et *ordo religiosus* seu *religio.* Ad rem Benedictus XIV. C. *Quamvis iusto* Prid. Kal. Maii 1749. § 13. « Si enim, ait, ad essen-

tiam status vere religiosi requiritur ut *religio* seu *ordo* in huiusmodi statu Apostolicae Sedis confirmatione stabiliatur, iuxta canonicas sanctiones, de quibus in C. un. *de Relig. dom.* in 6.°, nec sufficit ab eadem Apostolica Sede obtinuisse dumtaxat approbationem et confirmationem regularum, quas aliqua virorum aut mulierum societas sibi observandas praescripserit; si vota paupertatis, obedientiae et castitatis, ab Anglicanis Virginibus emissa ad formam regularum, a Clemente XI. approbatarum, coniuncta dici nequeunt cum expressa aut tacita professione in aliqno *ordine* per Sedem Apostolicam *in statu verae religionis,* ut praefertur approbato; clare patet et statum Virginum Anglicanarum non esse *statum verae religionis,* et vota, quae ab ipsis fiunt, *simplicia* ad summum vota, non vero *solemnia* censeri debere, ad tramites Decretalis Bonifacii Papae VIII., quae unica extat sub titulo *de Voto et voti redempt.* in 6.° ». Cf. ib. § 14. Unde patet, quod vota religiosa solemnizantur per ipsam professionem regulae ab Apostolica Sede plene approbatae *in statu verae* seu strictae *religionis.*

Tertii Ordines: Tertiarii, alii sunt religiosi, viventes in communitate, alii sunt saeculares, in saeculo viventes. Ut Confraternitates ecclesiarum capitula et collegiata imitantur, ita isti tertii ordines saeculares religiosas congregationes imitantur. Non possunt Religiosi votorum solemnium et simplicium adscribi hisce Tertiis Ordinibus saecularibus. S. C. Indulg. 16, Iul. 1887., 31. Ian. 1893. Ac fideles regulariter uni tantum Tertio Ordini adscribi possunt. S. C. Indulg. 21. Iun. 1893. Tertiarii saeculares non gaudent communicatione privilegiorum et indulgentiarum cum Regularibus primi et secundi Ordinis, et cum aliis Tertiariis. S. C. Indulg. 18. Iul. 1902. Tertiarii vero in communitate viventes, et votis simplicibus obstricti, legitime Ordinibus aggregati, indulgentiis gaudent primi et secundi Ordinis. S. C. Indulg. 28. Aug. 1903. — Tertii Ordines saeculares praecedentiam habent, in processionibus, supra quascumque Sodalitates, dummodo collegialiter, proprio habitu, et sub cruce incedant.

249. **Resolves:** Ex religiosi status professione obligatio reciproca resultat religiosum inter et communitatem, qua nempe non tantum religiosus tenetur permanere in ordine, et in eo vivere secundum propriam regulam et constitutiones; sed ordo vicissim sine iusta causa illum non eiicere. Ratio est, quia « religiosus fit membrum unius corporis mystici, quod est ipsa religio: id autem fieri non potest, nisi per mutuam unitionem inter totum, et partem; illa vero unitio,

cum moralis sit, per mutuam obligationem fit ». Suarez de Relig. . 2. c. 4. n. 10.

Religiosus *vi suae professionis* non tenetur esse perfectus, sed tenetur *sub gravi* ad studendum aliquo modo perfectioni. S. Th. q. 186. a. 1. Perfectioni autem tendere debet *primario* per media essentialia status religiosi, nempe per observationem trium votorum, paupertatis, castitatis et obedientiae: *secundario* vero per media accidentalia, scilicet per proprias ordinis regulas, saltem ea auxilia non contemnendo. S. Th. q. 186. a. 2. 7. Hinc graviter peccat, qui firmiter statuit non tendere ad perfectionem, vel nullo modo de ea curare. Et contra hanc obligationem tendendi ad perfectionem graviter non peccat, qui aliquando tantum graviter peccaret, sed non ita habitualiter esset dispositus, ut ad eam non attenderet.

An autem graviter peccet religiosus, qui intendit servare tantum mandata sub gravi, alia vero, statuat omnia transgredi, vel de iis non curare, controvertitur. Prima sententia probabiliter affirmat; quia huiusmodi religiosus iam ad perfectionem non tendit. Secunda sententia tamen communior et probabilior negat. Ratio, quia *obligatio* tendendi *ad perfectionem* ex religiosa *professione* est, quae *in votis* consistit. *Ex votis* gravis *obligatio* non est omnia servandi, sed omnia, quae ad ipsa vota graviter spectant. *Profiteri* autem regulam, vel secundum regulam, non est vovere servare omnia, quae sunt in regula, sed se obligare ad *regularem vitam*, cui *non contrariatur* graviter, nisi id tantum quod est graviter contra grave praeceptum in regula expressum. Perfectionis autem et regularis vitae professioni directe contrariatur utriusque contemptus. L. 11., S. Th. 2. 2. q. 186. a. 9., Quodl. 1. a. 20.; Sanchez in Decal. l. 6. c. 5. n. 5.

Graviter ergo peccat etiam qui regulas, etsi ad culpam venialem tantum, vel nullam, obligantes, ex *contemptu formali* transgreditur, quando nempe illas transgreditur animo non subiacendi illis, vel praelatorum praeceptis; secus vero si eas transgrediatur ex concupiscentia ductus, vel quia putat illas non esse necessarias ad salutem, vel si iudicet eas non praecipi sub gravi. — Quare transgredi regulas in rebus parvae materiae, etiam ex consuetudine, *per se* veniale non excedit. *Per se,* nam grave esse potest, *ratione scandali,* vel si graviter perniciosus esset Religioni, inducendo alios malo exemplo ad regulae laxitatem, vel *ratione periculi proximi* graviter peccandi in particulari aliquo casu, et si inde in tali statu constitueretur, ut tanquam incorrigibilis sit expellendus. S. Th. q. 186. a. 9. — Non raro tamen nullum est peccatum in transgressione regularum, quia regulae non obli-

gant sub culpa, et religiosus vel actum sine advertentia ponit, vel advertens quidem ponit, sed ex iusto et rationabili motivo. L. 10.; Trid. s. 25. C. 1. 22. de Reg.; E. M. — Ferraris v. Religiones Regulares et Militares.

250. *An semper Regula obliget et quomodo?* — An adsit obligatio observandi Regulam, et quanta ea sit, ordinarie in ipsa Regula explicatur. Si nihil in ea determinetur, attendenda est consuetudo, quae est optima legum interpres. Nulla ceteroquin imponenda est obligatio, nisi de ea certo constet. — Aliquando autem in Regula et in Constitutionibus gravis imponitur obligatio; aliquando levis tantum eas observandi obligatio; aliquando vero nonnisi poenam acceptandi vel exsequendi habetur obligatio. Si nullam Regula quaedam vel Constitutio talem contineat obligationem, tunc Regula illa seu Constitutio, lex proprie vel statutum non est, sed merum consilium, quo proponitur determinata quaedam perfectionis ratio, ad quam religiosus aspirare debet. — Sanchez in Decal. l. 6. c. 4. n. 9.

Hinc in Regulis et Constitutionibus distinguendae sunt praescriptiones et spiritualia documenta, quae saepe in illis habentur. — Ac quamvis Regulae Institutorum Religiosorum *per se* semper non obligant ad peccatum, aliquando tamen *per se* et *per accidens* obligare possunt, vi virtutis obedientiae; semper vero obligant, vi superioris legis naturalis, nisi mera consilia prae se ferant. Practice autem loquendo, in earum transgressione, raro abest aliqua culpa. Huiusmodi Regulae solent nunc Constitutiones appellari. Cf. Cas. Consc. ed. 6.ª vol. 2. App. XI.

Praeter Regulas evidenter tenentur Religiosi omnes magno obsequio observare leges Ecclesiae. Constitutiones et Decreta plura Apostolica in unum collecta de Regularium disciplina ab eisdem Regularibus sunt in pubblica mensa vel in Capitulo, statis temporibus, legenda. Episcopis autem summopere commendatur, ut efficaciter evulgent inter Religiosas Familias et Instituta quoque dioecesana notitiam Decretorum S. Sedis, quae vitam religiosam respiciunt. S. C. de Relig. 3. Iul. 1910.

251. *An religiosi, vi dispersi, obstricti maneant obligationibus vitae religiosae?* — R. Affirmative. Nam manent veri religiosi. Hinc nequaquam censendi sunt a votis suis solemnibus soluti, ratione tamen peculiaris conditionis, in qua reperiuntur, quaedam est attendenda modificatio *quoad obedientiam et paupertatem;* nam *quoad castitatem* nulla esse potest difficultas. *Quoad obedientiam,* ex accidenti suppres-

sionis religionis, professi non efficiuntur saeculares; neque solvuntur a votis, quibus adhuc adstricti remanent, sed solum eis permittitur a Sacra Congr. vivere in saeculo, et in habitu clerici saecularis, aliquid tamen proprium regularis habitus interius deferendo, sub obedientia et iurisdictione Ordinarii. Semper tamen subiecti remanent propriis superioribus. *Quoad paupertatem,* possunt regulares dispersi licite et valide res sibi utiles aut necessarias comparare (minime vero superfluas), pecuniam apud se habere, et varios emptionis, venditionis et donationis contractus inire. Haec enim omnia possunt peragere religiosi ex praelatorum licentia et deputatione: porro in casu dispersionis merito praesumitur huiusmodi deputatio: tunc enim unusquisque, ipso facto, deputatur quasi sui ipsius oeconomus, saltem pro omnibus casibus, in quibus non potest haberi ad superiorem recursus. L. 65. *Nota;* Card. De Luca Op. tom. 14. Annot. ad S. Conc. Trid. disc. 36. n. 1.-4., de Regul. p. 1. disc. 28. n. 16.; E. M.

252. *An religiosus ad parochiam vel episcopatum promotus, obstrictus maneat obligationibus vitae religiosae?* — R. ad 1.um Affirmative, adeoque tenetur deferre habitum religionis, regulamque observare in omnibus, quae cum suo munere consistere possunt; nisi contraria excuset legitima consuetudo. Si quid vero ex officio parochiali acquirat, parochiae acquirit. — Superior Ordinis religiosi officium parochi exercere non potest. S. C. Regul. Discipl. 28. Maii 1715., Ferraris v. *Parochus* art. 2. n. 85.

R. Ad 2.um Affirmative ad formam C. *Custodes* Benedicti XIII. S. C. EE. et RR. 6. Maii 1864. Tenetur quidem voto obedientiae, sed soli Rom. Pontifici. Tenetur etiam voto paupertatis; sed *primo,* post confirmationem capax fit dominii et iura recuperat successionum, etiam quibus renunciaverat, quae post promotionem ei deferantur; *secundo,* non sibi acquirit, sed ecclesiae suae cathedrali; et Episcopi titulares debent haec in pias operas distribuere. Quare nec de istis bonis acquisitis *legato* disponere, nec de iisdem *testamentum* condere potest. Potest tamen ipsis uti et frui, et de reditibus suis disponere *inter vivos,* uti Episcopi saeculares. Regulis item tenetur, sed iis tantum, quae dignitati et officio episcopali, eius iudicio, non repugnant. Habitum tamen, saltem quoad colorem, ut antea gestare debet, et forma uti potest qua utuntur Episcopi saeculares. — Ad Cardinalatum promoti eodem censentur iure. — C. *Statutum est* 1. cau. 18. q. 1.; C. *Clerici* 15. *de Vita et hon. cler.;* Ferrar. v. *Episcopus* a. 7.; Suarez tom. 4. tr. 8. l. 3. c. 17. n. 5.; c. 18. n. 4.; L. 4.; Lugo

de Iust. et Iur. d. 3. n. 232. 233., Resp. Mor. l. 5. d. 1. 12.; S. Th. 2. 2. q. 185. a. 8.; E. M.

253. *An apostatae et fugitivi obstricti maneant iisdem obligationibus?* — R. Affirmative: nam nulla sunt obligatione legitime soluti. — Si quid illi et hi acquirunt, ipsis mortuis, iure *spolii* ad Cameram pertinet Apostolicam. Gregor. XIII. C. *Officii nostri* 27. Ian. 1577. — Lugo de Iust. et Iur. d. 3. n. 235., Resp. Mor. l. 4. d. 37; Ferraris v. *Apostasia* n. 21. seqq.; L. 80. 82.

Pro apostasia ab Ordine vel Instituto, nisi intra tres menses Religiosus redierit; et pro fuga a Monasterio, suscepta secum muliere, « censetur veluti lata a iure poena expulsionis vel dimissionis ». S. C. de Relig. 16. Maii 1911,

254. *An eiecti et dimissi a dictis obligationibus liberi sint? Quid de saecularizatis?* — R. Ad 1.um Affirmative *quoad observantias mere regulares:* per sententiam enim separati a vita religiosa, non amplius observantiis propriis vitae religiosae ligantur. *Ab onere breviarii* solvuntur quoque religiosi solemniter professi, nondum sacris ordinibus initiati, qui eiiciuntur vel ex Indulto S. Sedis ad saeculum redeunt. Cf. n. 112. — R. Negative *quoad vota,* si agatur de solemniter professis, per eiectionem enim nequaquam cessant. Unde sub gravi tenentur se emendare. Debent eiecti incedere in habitu et tonsura clericali et Ordinario loci subesse, etiam in vim voti obedientiae. Urban. VIII. Decr. *de Apost. et eiect.* 1624. Testamentum condere non possunt, et quidquid ipsi acquirunt, iure spolii, ipsis mortuis pertinet ad Cameram Apostolicam, iis exceptis, quae ex religionis bonis servarunt vel acquisierunt. Gregor. XIII. C. *Officii nostri,* 1577. Administrationem interim et usum bonorum habent, nec inspicitur quomodo ea expendant; sed nullum sibi dominium possunt vindicare. S. Pius V. C. *Grave nobis* 26. Maii 1560. — R. Affirmative *quoad vota,* si agatur de votis simplicibus. Dimissi enim et eiecti ordinarie a votis simplicibus solent etiam dispensari, vel a propriis superioribus, si talem habeant facultatem, vel a S. Sede. Episcopi in Gallia dispensare possunt moniales antiquorum ordinum, quae non emittunt nisi vota simplicia, *firmo manente voto castitatis.* S. Poenit. 23. Dec. 1835. — Innoc. XII. 24. Iul. 1674.; L. 79. seqq.; S. Th. Quodl. 12. a. 36.; Ferraris v. *Eiicere;* Bened. XIV. de Syn. l. 13. c. 11. n. 19. 20.; L. 142.; E. M.

« Omnes Religiosi, in sacris constituti, expulsi vel dimissi *perpetuo suspensi manent...* Clerici, non in sacris, prohibentur quominus

ad superiores ordines adscendant. Omnes autem expulsi vel dimissi, etiamsi sese vere emendaverint, ad suum vel alium Ordinem vel Congregationem admitti non poterunt, absque speciali licentia S. Sedis». S. C. de Relig. 16. Maii 1911.

R. Ad 2.um *Saecularizatio* facultatem continet pro Religioso vivendi in saeculo. Votis adhuc ipse tenetur. Obedire tenetur in vim voti obedientiae Ordinario loci. S. C. de Relig. 1. Sept. 1912. Potest honestas et licitas expensas facere; sed dominium non acquirit eorum quae ei dantur. Unde de illis disponere non potest, et eo defuncto, cedunt Camerae spoliorum. Neque vero beneficia ecclesiastica sine novo Indulto potest obtinere.

Indulta saecularizationis perpetuae vel ad tempus aut relaxationis votorum perpetuorum; aut etiam votorum temporalium tantum vel iuramenti perseverantiae, vel peculiarium quarundam promissionum, sacerdotibus et clericis constitutis in sacris ordinibus concessa, intelliguntur semper cum sequentibus clausulis, licet non expressis, quarum dispensatio S. Sedi reservatur, scilicet: Vetitis absque novo et speciali S. Sedis indulto 1.° quolibet officio, et, quoad eos qui ad beneficia habilitati sunt, quolibet beneficio in basilicis cathedralibus; — 2.° quolibet magisterio et officio in seminariis clericalibus maioribus et minoribus aliisque Institutis, in quibus clerici educantur, nec non in Universitatibus et Institutis, quae privilegio apostolico gaudent conferendi gradus academicos in re philosophica, theologica et canonica; — 3.° quocumque officio vel munere in Curiis episcopalibus; — 4.° officio Visitatoris et Moderatoris domorum Religiosarum utriusque sexus, etiamsi agatur de congregationibus mere dioecesanis; — 5.° habituali domicilio in locis, ubi exstat conventus, vel domus religiosa Provinciae, vel Missionis, cui sacerdos vel clericus saecularizatus, vel a votis perpetuis solutus, ut supra, adscriptus erat. S. C. de Relig. 15. Iun. 1909.

II. — DE VOCATIONE DIVINA

255. *An requiratur divina vocatio?* — R. Affirmative. In *Normis* S. C. EE. et RR. 28. Iun. 1901. art. 55. 56. dicitur, inter conditiones requisitas ad admissionem adspirantium ad Institutum, *in primis* requiri *veram vocationem a supernaturali fine procedentem.* —

Certum est dari *vocationem divinam* ad statum religiosum, qua nempe Deus aliquos prae aliis *ad statum hunc excellentiorem* vocat, et gratias largitur, ut secundum illum rite vivant. Prob. 1.° ex communi dd. auctoritate. 2.° Quia, si vocatio divina datur ad statum sacerdotalem, idem dicendum est consequenter de vita religiosa, quae est status perfectior, et multo difficilior. Cum enim status clericalis et religiosus exercitium contineant maioris sanctitatis, quam quae communiter ab omnibus requiratur, non omnes Deus, sed quosdam tantum, specialibus gratiae motibus ad illum excitat amplectendum. Cf. S. C. de Relig. 5. Apr. 1910. ad 2.; S. Alph. l. 6. n. 802. 803. 804.

256. **Nota** : Sancti censent vocationem istam semper esse a Deo; nequit enim esse a *natura,* quae abhorret a castigatione carnis; neque a *daemone* esse potest, cum hominem ad bonum ex bono fine inducat, S. Th. 2. 2. q. 189. a. 10. ad 1. — Signa ordinaria vocationis sunt: *aptitudo* ad obligationes status religiosi in genere, et ad observantiam talis vel talis ordinis in particulari; *recta intentio* nimirum desiderium vacandi divinae gloriae, propriae saluti, et saluti animarum, S. Alph. l. 6. n. 802.; *inclinatio* constans et recta ad talem statum, non obstante titubantia aliqua praeterita, ex tentationibus daemonis, vel naturae repugnantia orta, quamvis revera ea *inclinatio* necessaria non sit ad veram habendam vocationem; *interior* quaedam *pax* et *iucunditas* ex consideratione talis status, tanquam sibi convenientis, ad suam salutem securius et uberius consequendam. Extraordinaria autem signa sunt: divina revelatio; singularis quaedam talis status inspiratio. — Hac in re opus non est multorum consiliis et diuturna deliberatione. S. Th. q. 189. a. 10. — Clemens VIII. C. *Cum ad regularem;* Exerc. Spirit. S. Ignatii *de Electione;* L. l. 6. n. 802.; Lugo Resp. Mor. l. 3. d. 1. n. 5. 6. 8.

257. *An et quomodo peccet, qui non vocatus statum nihilominus religionis suscipit?* — Peccat per se graviter, si defectum vocationis clare noverit, ob proximum periculum graves obligationes religiosi status transgrediendi, cui sciens volens se exponit. Excusabitur tamen ab illa culpa, si supponatur voluntatem habere obligationes assumpti status, cum Dei gratia adimplendi. « Novitius, qui religionem intraret animo non perseverandi, difficulter excusari potest a culpa gravi, propter damna temporalia et incommoda, quae religioni tunc frustra afferret, et etiam propter scandalum, quod aliis novitiis praeberet, exemplum enim socii magnam alteri tentationem ingerit ». L. l. 6. n. 785. In Catechismo edito Romae a. 1913. iussu S. P. Pii X. di-

citur: « Qui ingrederetur Sacerdotium, *sine vocatione,* pessime ageret, quia difficile posset gravissimas eius obligationes observare, cum evidenti periculo scandalorum publicorum et aeternae perditionis ». Ceterum, qui inordinata intentione et non divina vocatione religionem ingressus est, sinceram agat poenitentiam, et speret in Domino. Gratiae certe necessariae ipsi non deerunt; ac specialia etiam auxilia ex divitiis divinae Bonitatis et Misericordiae facile habere poterit. S. Th. 2. 2. q. 189. a. 10. — S. Alph. l. 6. 802. 803.

258. *Quid de iis, qui alios ad religionem inducunt?* — « R. Dicendum, ait. S. Th. 2. 2. q. 189. a. 9., quod inducentes alios non solum non peccant, sed magnum praemium merentur. — Posset tamen contigere circa huiusmodi inductionem triplex inordinatio; si violenter, si simoniace, si mendaciis eum alliciat ». Cf. Quodl. 3. q. 5.; Trid. s. 25. C. 18. de Reg.

259. *An et quomodo peccet, qui se ad religionem vocatum sentiens divinae vocationi non obsequitur?* — R. « Negligere vocationem religiosam, per se non est peccatum; divina enim consilia per se non obligant ad culpam. Id tamen ratione periculi aeternae salutis, cui vocatus se committet, electionem status faciens non iuxta divinum beneplacitum, non potest ab aliqua culpa excusari. Et quidem, si quis crederet, quod in saeculo manens damnationem incurreret, tum ob suam fragilitatem, quam inter saeculi occasiones expertus est, tum ob carentiam auxiliorum, quae in religione haberet; non potest excusari a peccato gravi, cum in grave discrimen salutis suae se iniiciat... Utrum autem sit in malo statu conscientia eorum, qui certi moraliter iam facti de vocatione Dei ad religionem, nituntur sibi suadere, manendo in saeculo, vel in illud redeundo, salutem suam aeque facile facere posse? Non videtur dubitandum, quod isti magno discrimini salutis se exponunt... Ratio autem huius periculi est, quia qui in saeculo manet contra Dei vocationem, non habebit congrua gratiae auxilia, quae in religione Deus ipsi praeparavit: et ideo illis destitutus, difficulter saeculi tentationibus resistet, et sic succumbens damnationem incurret... Ceterum nolo in hoc puncto absolutum iudicium proferre: sapientibus illud remitto ». L. 78. Quare in praxi particulares casus cum omnibus suis circumstantiis sunt mature perpendendi; et nemo est post factum in desperationem coniiciendus, sed animus illi addendus, ut, si factum non habeat amplius remedium, confidat in Deum, qui dives est in misericordia, et maiori sollicitudine christianam et sanctam instituat

vitam. — Elbel de Actib. human. 124. 125.; Lugo Resp. Moralia l. 1. d. 28.

260. *An et quomodo peccent, qui alios avertunt a statu religioso?* — Qui per vim, fraudem, aut metum gravem, impedit, vel avertit aliquem a religione, graviter peccat, etiam contra iustitiam. Prob. ex Trid. s. 25. C. 18. de Reg., ubi excommunicatur, qui puellam a religione impedit. Quisque autem ius habet, ne vi aut dolo impediatur a consecutione boni. Si vero aversio fit tantum precibus vel promissionibus, grave erit peccatum dumtaxat contra caritatem; quia hoc non potest esse sine gravi damno illius, qui a religione distrahitur. « Sed parentes, addit S. Alph. 77., avertentes filios a religione puto duplici peccato gravi delinquere; nam, praeter peccatum contra caritatem, committunt alterum peccatum contra pietatem, dum ipsi ex officio eorum proprio educationis tenentur sub gravi incumbere spirituali profectui suorum filiorum... Non tamen propterea nego, quod plures parentes excusari possunt a mortali, saltem per aliquod breve tempus, ratione ignorantiae, vel inadvertentiae, quae de facili eis inesse potest, ob vehementem carnis affectionem erga filios ». — Elbel l. c. n. 126.; L. l. 3. n. 663.; S. Th. Quodl. 3. a. 1.

III. — DE NOVITIATU

261. *Quinam possint religionem ingredi? — Ex praecedente Iure,* adhuc vigente, sed cui plura alia accesserunt: Omnes illi, et soli possunt ingredi religionem, qui 1.° sunt sui iuris; nec 2.° aliis graviori aliqua obligatione obstricti; nec 3.° criminosi. *Qui sui iuris* non sunt, sed ab aliis dependent, ingredi et profiteri valide non possunt sine eorum consensu. Alii vero valide ingrediuntur et profitentur, etsi illicite. L. 65.; S. Th. 2. 2. q. 189. a. 5. 6.; E. M.; Lugo Resp. Mor. l. 3. d. 1. d. 21., l. 4. d. 47.

261.bis **Resolves:** Non possunt *ex primo capite* ingredi religionem: Impuberes, quia subsunt parentibus, vel tutoribus, quoad vitae dispositionem. — Coniuges post matrimonium consummatum, nisi altera pars sit rea delicti, propter quod possit licite dimitti. Professio religiosa inita a coniuge, altero coniuge invito, resolvitur in simplex castitatis votum ex praesumptione iuris, C. 3. 12. *de Conv. coni.* —

Episcopus iam consecratus et etiam solummodo confirmatus non potest religionem ingredi absque S. Pontificis licentia, *ob spirituale coniugium,* quo Episcopus ecclesiae suae obstringitur. C. *Licet de Regular.;* C. *Inter de Transl. Episcop.* — Non possunt *ex secundo capite* ingredi obnoxii *ratiociniis* intricatis et litigiosis, gravati aere alieno; qui virginem, promisso matrimonio, seduxerint; qui fratres in extrema necessitate, parentes vel filios non emancipatos in gravi relinquerent. — Non possunt *ex tertio capite* ingredi, quos ex publicis actis constat criminis esse postulatos vel inquisitos. C. *Cum de omnibus* et C. *Ad Romanum* Sixti V.: C. *In suprema* Clement. VIII. — Illegitimi ex eodem iure *valide et licite* admittuntur. Sixtus V. C. *Cum de omnibus* 26. Nov. 1587.; Gregorius XIV. C. *Circumscripta* 15. Mart, 1591.; Clemens VIII. C. *In suprema* 2. Apr. 1862. — Ex Clemente VIII. C. *Cum ad singularem* 19. Mart. 1603. « Si quis annum vigesimum quintum excedens habitum regularem expostulaverit, et sit eruditionis expers, *in Conversorum tantum numerum referatur* ». — Lugo Resp. Mor. l. 3. d. 1.; L. 65. 71. 76. 969. 971.; S. Th. 2. 2. q. 185. a. 4., q. 189. a. 5. 7.; E. M.

262. Ex *Normis S. C. EE. RR.* 23. Iun. 1901. art. 61., « sine dispensatione S. Sedis admitti non possunt: 1.° illegitimi non rite legitimati; 2.° matrimonio ligati; 3.° annos nati amplius triginta; 4.° minores quindecim annorum aetate; 5.° qui in alio Instituto vota perpetua, sive etiam temporaria emiserunt, iis perdurantibus; 6.° aere alieno gravati, cui solvendo non sint; 7.° reddendae rationi obnoxii, aut aliis saecularibus negotiis implicati, ex quibus lites et molestias Institutum timere possit; 8.° pro mulierum Institutis, viduae ».

« Praeterea.... Haec ab omnibus religiosis virorum Familiis, graviter onerata Superiorum conscientia, fideliter in posterum servanda, quae sequuntur;

« .... Nullimode, absque speciali venia Sedis Apostolicae, *et sub poena nullitatis professionis,* excipiantur, sive ad novitiatum sive ad emissionem votorum postulantes:

1. qui e collegiis etiam laicis ob inhonestos mores vel ob alia crimina expulsi fuerint;

2. qui a seminariis et collegiis ecclesiasticis vel religiosis quacumque ratione dimissi fuerint;

3. qui, sive ut professi sive ut novitii, ab alio Ordine vel congregatione religiosa dimissi fuerint; vel, si professi, dispensationem votorum obtinuerint;

4. qui iam admissi, sive ut professi sive ut novitii, in unam provinciam alicuius Ordinis vel congregationis et ab ea dimissi, in eandem vel in aliam eiusdem Ordinis vel congregationis provinciam recipi nitantur.

Contrariis quibuscumque etiam speciali mentione dignis, non obstantibus ». Decr. *Ecclesia Christi* S. C. de Relig. 7. Sept. 1909.

Decretum *Ecclesia Christi* 7. Sept. 1909. de quibusdam postulantibus in religiosas familias non admittendis, alio Decreto S. C. de Relig. 4. Ian. 1910. extensum est etiam ad mulierum religiosas familias, prout sequitur:

« Ideoque absque speciali venia Sedis Apostolicae et sub poena nullitatis professionis, non excipiantur sive ad Novitiatum, sive ad emissionem votorum, postulantes:

1. quae, propria culpa, e collegiis etiam laicis, gravi de causa, expulsae fuerint;

2. quae a scholis domesticis, in quibus puellae speciali cura in spem amplectendae vitae religiosae educantur, quacumque ratione dimissae fuerint; vel, si professae, dispensationem votorum obtinuerint;

3. quae iam admissae, sive ut professae, sive ut novitiae in unam provinciam alicuius Ordinis vel Congregationis et ab ea dimissae, in eamdem vel aliam eiusdem Ordinis vel Congregationis provinciam recipi nitantur. — Contrariis quibuscumque non obstantibus ».

Stricta non habetur obligatio, ut novitiatui lycaealia studia sint praemissa, secus ac primaria et gymnasialia. Attamen, iustis de causis, inter clericos ad novitiatum admitti poterunt, post quartum gymnasialem annum alumni, qui decimum quintum aetatis annum excesserint; ea tamen conditione, ut post novitiatum gymnasialia studia rite expleant, antequam ad lycaealia admittantur et finale periculum superent. Ante expletum quartum gymnasialem annum non licet novitiatum ingredi, nisi de venia Apostolicae Sedis. Sac. Congr. de Relig. 7. Sept. 1909., 31. Maii 1910.

Orientales in religiosas familias admittendi. — « Per Apostolicas Litteras *Orientalium dignitas Ecclesiarum,* datas pridie calendas decembres anni 1894., Leo f. r. P. XIII. quoad ingressum Orientalium in religiosas latinas Sodalitates praecepit: " Nulli, utriusvis sexus, Ordini vel Instituto religioso latini ritus, quempiam Orientalem inter sodales suos fas erit recipere, qui proprii Ordinarii testimoniales litteras non ante exhibuerit ,,.

Ast per memoratam praescriptionem derogatum non fuit dispositionibus iampridem statutis, ac praesertim in generali Conventu sa-

crae huius Congregationis habito die 1. Iunii anni 1885., quibus praecipitur in singulis casibus recursus ad Apostolicam Sedem, seu ad S. Congregationem de Propaganda Fide pro Negotiis Ritus Orientalis, ad quam etiam pertinet facultatem tribuere ritum mutandi vel ad tempus, vel in perpetuum.

Iamvero, cum postremis hisce temporibus compertum sit, non semel Orientales in religiosa Instituta latini ritus receptos fuisse cum testimonialibus quidem litteris Ordinarii orientalis, sed inconsulta prorsus Apostolica Sede; sacra haec Congregatio opportunum ducit Superiorum omnium, Institutis religiosis latini ritus, cuiuscumque formae ac utriusvis sexus, praepositorum, in mentem revocare obligationem qua tenentur, consulendi nempe in scriptis sacram hanc Congregationem antequam inter sodales suos aliquis Orientalis cooptetur.

Porro in supplici libello casus perspicue proponendus est cum omnibus suis adiunctis; et exprimi non solum debent nomen, agnomen, aetas, ritus et dioecesis postulantis, sed, si de viro agatur, praecipue explicandum est utrum admitti postulet in Institutum votorum solemnium vel simplicium, et an pro statu clericali vel laicali; nam Pontificium Rescriptum, si favorabile sit, diversimode conceditur pro diversitate casuum ». S. C. de Prop. Fid. 15. Iun. 1911., Acta Apost. Sed. v. 4. p. 534. seq.

262.bis **Nota:** Nemo *licite* admitti potest ad habitum, seu ad novitiatum inchoandum, et deinde ad professionem, sive in Instituto virorum votorum solemnium, sive in Instituto virorum et mulierum votorum simplicium, minime vero in Instituto *mulierum votorum solemnium,* sine testimonialibus litteris Ordinarii originis, et loci, in quo postulans moratus sit ultra annum post expletum decimum quintum aetatis suae annum. S. C. super Statu Regul. 25. Ian. 1848., 1. Maii 1851., 25. Febr. 1863. Decretum *Romani Pontifices* 25. Ian. 1848. quolibet anno d. 1. Ian. publice est legendum. Decretum *Regulari Disciplinae* 25. Ian. 1848. d. 1. Ian. et Dom. 1.ª Iul. publice legendum est. Decreto *Romani Pontifices,* derogari non potest nisi *expresse* et *nominatim*. Dispensatio alicui Instituto concessa aliis non est communicabilis.

Secundum *Normas* S. C. EE. et RR., art. 57., pro Institutis votorum simplicium, requiritur testimonium baptismi, confirmationis, status liberi, bonorum morum, *Postulatus* ante *Novitiatum,* et *exploratio* ante susceptionem habitus pro *Sororibus*. Praeter *explorationem* ex recentiore Decreto etiam *Postulatus* requiritur pro *monialibus*. Cf. 267. 273. — E. M.

263. *An filii puberes, invitis parentibus, licite possint religionem ingredi?* — R. Affirmative. Ratio est, quia non est obligatio parentibus obsequendi quoad electionem status, praesertim religiosi, eo quod non tantum non habeant experientiam, sed ob proprium interesse aut mundanum affectum saepe mutentur in hostes. Electio status filiorum res est, quae iam eorum educationem et domesticam disciplinam, qua parentum auctoritas continetur, praetergreditur. Contrarii sunt, et in praxi attendendi, ad gravia vitanda incommoda, art. C. I. 221., C. G. 372. 374. — « Dicunt Sanchez, etc., cum Suarez, etc., et communi, quod filius nequit ingredi religionem, relinquendo parentes in necessitate sive extrema, sive gravi, etiamsi filius votum religionis emiserit. Secus autem, si necessitas sit communis, aut si illi tantum aliqualem patiantur status diminutionem ». L. 66. — An autem filius iam professus teneatur egredi, ut subveniat parentibus egestate pressis? In necessitate extrema certum est teneri. At si necessitas sit gravis, adest triplex sententia. Prima dicit teneri ratione naturalis obligationis, quae per votum non extinguitur. Secunda valde probabiliter dicit teneri, si necessitas antecedat professionem, secus si subsequatur. Nam naturalis obligatio perseverat in primo casu, in altero vero exurgere non potest. Tertia probabilior docet, in tali casu non teneri, nec posse filium egredi sine licentia, sive necessitas parentum praecedat professionem, sive non. Ratio, quia « ille qui iam est in religione professus, reputatur iam quasi mortuus mundo. Unde non debet occasione sustentationis parentum exire e claustro ». S. Th. 2. 2. q. 101. a. 4. ad 4., q. 104. a. 5., q. 189. a. 6. — Non licet fratres aut sorores deserere in extrema necessitate; sed licet in gravi. Multo minor obligatio est erga fratres quam erga parentes. Attamen posset quis, ratione caritatis, differre aut etiam omittere statum religiosum ad subveniendum fratribus graviter indigentibus. — S. Th. Quodl. 3. a. 16., Quodl. 10. a. 9.; L. 67. 68. 70., l. 2. n. 50., l. 3. n. 335.

264. *An debitis gravatus possit religionem ingredi?* — R. Affirmative, si debita, quibus quis gravatur, sint incerta quoad personam, ita ut restitutio fieri debeat pauperibus; nam, etiam dato quod incerta debeantur pauperibus vel piis causis, de iure naturali, res aequivalenter obtinet ad mentem dominorum, si ea remittantur, ut quis possit religionem ingredi, cum semper dentur ad pias causas: nihil sane adeo pium est, quam se suaque omnia Deo perpetuo dicare. Quod communiter adhuc conceditur, saltem pro foro interno, si debita sint ex contractu pure liberali; quia in hoc semper subintelligitur conditio; nis meliorem statum elegero.

Si agatur de debitis ex delicto, vel ex contractu oneroso, tres sunt sententiae, omnes S. Alphonso 71. probabiles, sed probabilior tertia. Prima absolute negat, quia contra naturalem iustitiam est bonum spirituale quaerere, cum temporali creditorum damno. Secunda absolute affirmat; quia « propter pecuniam persona liberi hominis secundum Iura Civilia non obligatur, sed solum res: quia persona liberi hominis superat omnem aestimationem pecuniae. Unde licite potest, exhibitis rebus suis, religionem intrare, nec tenetur in saeculo manere, ut procuret unde debitum solvat ». S. Th. 2. 2. q. 189. a. 6. ad 3. Tertia affirmat posse debitorem ingredi, casu quo aliunde diu debeat in saeculo manere; nam tunc solutio haberetur uti moraliter impossibilis; secus vero, si in saeculo manens brevi tempore, v. g. intra annum aut biennium, secluso animae periculo, industria et labore sua debita vel magnam eorum partem facile esset soluturus.

Haec de Iure naturali. Etenim Sixtus V. B. *Cum de omnibus* 26. Nov. 1587. reddidit inhabiles ad religionem debitores illos, qui bona sua dilapidaverint, vel qui deponere debeant rationes, antequam debita solverint, aut rationes ipsas reddiderint. Clemens vero VIII. C. *In suprema* 2. Apr. 1602. sustulit quidem inhabilitatem illam, sed reliquit prohibitionem. Haec tamen sunt intelligenda: 1.° De iis, qui in saeculo manentes possunt creditoribus satisfacere; secus inutiliter morarentur. 2.° De iis, qui *magnis* debitis sunt gravati, ex *propria culpa;* quia Bulla loquitur *de ingenti aere gravatis, qui dilapidaverint bona sua.* 3.° Bened. XIV. constituit Decreta pro viris religiosis comprehendere etiam feminas, ubi eadem esset causa. Cf. C. *Si datam hominibus.* In praesenti tamen re ad moniales non est praedicta Bulla extendenda, neque ad gravatos debitis incertis: siquidem in *odiosis stricta* interpretatio semper est adhibenda, ac testantur alio Decreto ita declarasse Sixtum V. 4.° Denique praeceptum intelligendum est de reddendis rationibus valde litigiosis, intricatis, fraudulentis, et causam litibus praestituris: nam de his tantum Pontifex loquitur. — L. 71.; Lugo d. 21. n. 61. seqq.

Ex *Normis* S. C. EE. et RR. pro modernis Institutis votorum simplicium sine dispensatione S. S. admitti non possunt aere alieno gravati cui solvendo non sunt, art. 61.

265. *An parochus possit licite religionem ingredi, contradicente Episcopo?* — « Omnino affirmandum », ait S. Alph. 74., et certa res est ex C. *Duae sunt leges* caus. 19. q. 5., ex C. Bened. XIV. *Ex quo dilectus* 14. Ian. 1747., et ex S. Th. 2. 2. q. 189. a. 7. Tenetur ta-

men Episcopum prius monere de suo proposito, ne grex sine custode deseratur. Episcopus autem potest adhuc legitime contradicere, et revocare etiam parochum a religione, si paroecia grave patiatur detrimentum. Ad clericos et alios beneficiarios quod attinet, certum item est, non posse Episcopos impedire suos clericos, ne religionem ingrediantur, ut habetur C. *Clerici* caus. 19. q. 1. Episcopus tamen bene posset revocare suum clericum a religione, si eius ingressus gravi detrimento esset ecclesiae, cui erat addictus. Bened. XIV. C. cit.; L. 75., l. 6. n. 828. — S. Th. 2. 2. q. 185. a. 4.

266. *An possit religiosus transire ex suo ordine ad alium strictiorem?* — Bene potest religiosus ex suo ordine ad alium strictiorem transire, petita licentia a suo praelato, quamvis negata, ex C. *Licet* 18. *de Regular.*, si tamen iuxta praecept. Urbani VIII. constiterit eam religionem paratam esse eum recipere. Hinc communiter tradunt, quod praelatus graviter peccaret, si sine iusta causa licentiam denegaret, quia gravem irrogaret subdito iniustitiam, eum a perfectiori statu retrahendo. Attendendum vero hac in re est ius particulare uniuscuiusque religionis. — Trid. s. 24. C. 19. de Reg.; L. 73.; S. Th. 2. 2. q. 189. a. 8.; Pignatelli Cons. Can. a. 1. Cons. 39.; Lugo Resp. Mor. l. 4. d. 41.

Huiusmodi transitus de Superiorum licentia non opponitur Decreto S. C. de Religiosis 7. Sept. 1909. Cf. supra n. 262. Praxis tamen nunc est et stilus Curiae, ut licentia petatur a S. C. de Religiosis.

267. *Quaenam aetas ad novitiatum inchoandum exigatur?* — Completa aetas requiritur pro clericis quindecim annorum et pro conversis viginti annorum ex Decr. Clem. VIII. et S. C. EE. et RR. 16. Maii 1675. — Ex Trid. s. 25. C. 17. de Reg. « puella, quae habitum regularem suscipere voluerit maior duodecim annis sit, non ante eum suscipiat, nec postea ipsa vel alia professionem emittat, quam *exploraverit* Episcopus, vel, eo absente vel impedito, eius vicarius, aut aliquis, eorum sumptibus, ab eis deputatus, virginis voluntatem diligenter, *an coacta, an seducta, an sciat quid agat* ». Duplex haec exploratio gravis est, non tamen gravis reputatur alterutrius tantum omissio, neque vero utriusque omissio invalidam reddit professionem. Verum ex Decr. S. C. de Relig. 19. Ian. 1909. iteranda est exploratio voluntatis singularum monialium ante votorum solemnium nuncupationem, licet iam fuerit facta ante professionem votorum simplicium. A. A. S. v. 1. p. 233. — Ex Decreto autem S. C. EE. et RR.

23. Maii 1659. moniales ad habitum admitti non debent ante expletum 15. annum. — In *Normis* n. 61. statuitur pro modernis Institutis sine dispensatione S. Sedis non posse admitti natos, annos amplius triginta, et minores quindecim annorum aetate. — Ex Decr. S. C. de Relig. 7. Sept. 1909. et 1. Ian. 1911. statuitur ne quis iuvenis ad Novitiatum ut Clericus admittatur, nisi decimum quintum aetatis annum, ut Conversus, ad Postulatum nisi annum decimum septimum excesserit. Cf. supra n. 262. et n. seq. — S. Th. 2. 2. q. 189. a. 5., Quodl. 4. a. 23.; Ferrar. v. *Moniales* a. 1. n. 72.; E. M. n. 294.

267.bis *Quid speciatim in praesenti sit constitutum pro Fratribus laicis?* — S. C. de Relig. Decr. *Sacrosancta Dei Ecclesia* 1. Ian. 1911. haec statuit, apprime servanda ab omnibus Religiosis Familiis, apud quas a Conversis quoque solemnia vota nuncupantur, nimirum:

1. Moderatoribus Generalibus facultas fit permittendi toties quoties Superioribus Provincialibus, ut excipere valeant eos quoque iuvenes, ad Laicorum munia destinatos, qui vix expleverint decimum septimum aetatis annum, servatis servandis.

2. Nemo ad Novitiatum admittatur, qui per duos saltem annos, vel per plures, si magis diuturnum experimentum Constitutiones Ordinis praescribant, postulatum non expleverit, sub poena invalidae postea professionis.

3. Novitiatus ante vigesimum primum aetatis annum initium non habeat, ad tramitem iuris vigentis; isque unum vel etiam duos annos perduret, iuxta proprii Ordinis Constitutiones.

4. Expleto Novitiatu, servatisque quae servanda sunt, Laici admitti possunt ad simplicem votorum professionem, quae quidem, perpetua ex parte voventis, sit ad tempus sexennii ex parte Ordinis.

5. Absoluto sexennio votorum simplicium et expleto trigesimo aetatis anno ac non prius, sub poena item invaliditatis, servatisque pariter servandis, Laici vota solemnia nuncupare poterunt.

6. Quae in praecedentibus articulis respiciunt professionem votorum simplicium et solemnium, erunt quoque servanda quoad Laicos nunc in Coenobiis viventes, qui solemnem professionem nondum nuncuparunt.

Spatium hoc sat diuturnum novem annorum, sperandum est, fore ut quum Superioribus tum tyronibus opportunitatem det explorandi illinc voluntatem, hinc vitae institutum, ad quod postea solemniter amplectendum, virtute firmior, potest homo maturius afferre iudicium.

Haec autem aliquam, non tamen omnino firmam darent perse-

verantiae spem, nisi ea comitentur sequentes et aliae id genus cautelae et industriae, quas Apostolica Sedes, decursu saeculorum, edixit vel adhibendas suasit, et observantiores Familiae Religiosae laudabili consuetudine et felici exitu expertae sunt.

Et in primis quoad Conversorum receptionem, multae sunt aeque sedulae adhibendae cautelae et inquisitiones praemittendae... Praeficiatur Postulantibus Pater quem et aetas probaverit et vita... Institutioni spirituali toti sint cum postulantibus Praepositus, et cum Novitiis Magister... Eis explicent universam doctrinam christianam... obligationes votorum... Regulae, Constitutionum... Habeantur statis diebus collectiones seu sermones ad laicos... quibus collectionibus seu sermonibus argumentum sint non solum catechismus, vitae spiritualis monita, Regulae et (Constitutionum) explanatio, verum etiam normae practicae et exempla modestae moderataeque urbanitatis... Contrariis quibuscumque non obstantibus, etiam speciali mentione dignis.

268. *Quaenam sit admissionis forma servanda?* — Ii qui ad religiosum habitum admittendi sunt duplici debent probari scrutinio. Examinandi et probandi primum sunt a Provinciali et Examinatoribus provincialibus saltem tribus. Relatio huius examinis et scrutinii et authentica documenta transmittenda sunt ad Superiorem Generalem, qui cum Procuratore Generali et Examinatoribus Generalibus saltem duobus confirmant vel revocant approbationem in primo scrutinio. In utroque scrutinio secreta dantur suffragia. Decr. *Regulari disciplinae* S. C. sup. St. Reg. 25. Ian. 1848.

« Ut vero Candidatus definitive ad habitum recipiatur praeter praescriptam legem et formam, cui omnes omnino sese confirmare debent, servanda etiam erunt, quae a Constitutionibus et Statutis respectivi Ordinis circa receptionem ad habitum ulterius praescribuntur, in ea tamen parte dumtaxat, quae huic Decreto non opponitur ». Decr. cit.

Verum quoad *Instituta moderna* forma determinatur in *Normis* S. C. EE. RR. pro huiusmodi Institutis et in propriis Constitutionibus. Ac quoad *moniales votorum solemnium,* propriae etiam Constitutiones approbatae attendendae sunt.

268.bis *Quanto tempore novitiatus durare debeat?* — Secluso privilegio, novitiatus per annum integrum durare debet: secus professio est nulla. Trid. 25. C. 15. de Reg. Quoad longiorem durationem attendendae sunt particulares variorum ordinum et congregationum constitutiones.

Ex antiquo iure novitiatus annus computandus est a momento suscepti habitus, vel, si habitus susceptio in aliqua religione non requiratur, a momento ingressus in novitiatum cum animo ibi remanendi. — Annus debet ad validitatem esse *completus,* ita ut anno bissextili sit expectandus lapsus diei, qui addendus est. Sic expresse declaravit S. C. C. — Debet item ad validitatem esse *continuus* ex Decr. S. C. C., quae statuit novitium, qui e monasterio abierat, ut aliam Religionem grederetur, et duabus tantum horis in alio conventu transactis, facti poenitens redierat, novum probationis annum incipere teneri. Ferrar. v. *Annus prob.* n. 25. seqq.; E. M.

Ex antiquo iure; nam in praesenti:

« 1. Annus integer novitiatus, qui solus ad validitatem professionis requiritur, in posterum non stricte de hora ad horam, sed de die in diem intelligi debet. Idem dicendum de tribus integris annis votorum simplicium, quae emissionem votorum solemnium praecedere debent.

2. Novitiatus interrumpitur ita ut denuo incipiendus et perficiendus sit: *a*) si novitius a Superiore dimissus e domo exierit; *b*) si absque Superioris licentia domum deseruerit; *c*) si ultra triginta dies etiam cum licentia Superioris extra novitiatus septa permanserit.

3. Si novitius, infra triginta dies, etiam non continuos, cum Superiorum licentia, extra domus septa permanserit, licet sub Superioris obedientia, requiritur ad validitatem, et satis est, dies hoc modo transactos supplere: at Superiores hanc licentiam nisi iusta et gravi de causa ne impertiant ». S. C. de Relig. 3. Maii 1914., A. A. S. v. 6. p. 229.

269. *An annus probationis interrumpi censeatur* vel *suspendatur, occasione militiae?* — R. « 1.° Novitiatus illorum qui coguntur e domo probationis exire, causa militiae, aut ad eandem militiam denuo vocati, censendus sit *interruptus,* ita ut ab initio sit repetendus, nulla ratione habita temporis novitiatus iam expleti: an vero sit aestimandus tantummodo *suspensus,* ita ut debeat solum compleri?

2.° Utrum computari possit velut tempus novitiatus servitium militare, quod expletur in loco, ubi extat domus probationis, si novitii maneant sub disciplina et vigilantia moderatorum, et horis subsecivis consistant in eadem probationis domo, eaque omnia peragant, quae cum militia concilientur?

R. Ad 1.um Affirmative ad 1.^{am} p.; Negative ad 2.^{am}, si novitius ultra triginta dies completos servitio militari reapse addictus fuerit.

Si infra triginta dies, hi supplendi erunt. Et, in quocumque casu, ad professionem votorum admitti nequit, nisi saltem per triginta dies probetur. — Ad 2.um Negative ». S. C. de Relig. 3. Maii 1914., A. A. S. v. 6. p. 230. — Lugo Resp. Mor. l. 3. d. 2., l. 4. d. 2., Sanch. in dec. l. 5. c. 4. nn. 30.-35.; Lezana Op. t. 4. Cons. 8.; Suarez de Relig. t. 3. l. 5. c. 14. 15.; La-Croix l. 4. n. 13. seqq.; Schmalz. de Reg. 68. seqq.; Ferr. l. c. n. 10.-34.

270. *An prorogari possit tempus novitiatus?* — R. Affirmative, si adsit legitima causa; secus si non adsit. Huiusmodi prorogatio ad breve tempus coarctatur. Ita ex Trid. s. 25. C. 16. de Reg. et ex Decr. et praxi S. C. EE. et RR., Decr. *Perpensis temporum* 3. Maii 1902. — Secundum *Normas* S. C. EE. et RR. n. 65. 75. tempus Postulatus et Novitiatus ultra tres menses prorogari non potest. — Ferrar. l. c. n. 29. seqq.; E. M.

271. *An si novitius, peracto toto anno novitiatus, non admittatur ad professionem, sed dimittatur, vel ipse sponte recedat, et post brevem moram redeat, et admittatur, possit statim profiteri absque novo alio anno novitiatus?* — R. Negative in casu dimissionis ex Decr. S. C. de Relig. 7. Sept. 1909. — In casu spontanei egressus R. Affirmative, dummodo non sit mutata conditio personae *et vel* religionis. S. C. C. 27. Feb. 1597. et 12. Feb. 1598. Ratio 1.[1] est, quia iam hic per annum integrum probatus est, quod solum a Trid. requiritur. Ratio 2.[1], quia cum ex probatione debeat desumi iudicium ad professionem, si post probationem mutatio fit, parum vel nihil deserviet probatio praecedens ad iudicium illud ferendum. — Et ex Decr. S. C. de Relig. 5. April. 1910. opus est, ut habeantur accuratae et secretae informationes sub fide iuramenti a Moderatoribus religiosi Instituti, si talis Novitius sponte egressus *in aliud* Institutum ingredietur. — Ferrar. l. c. n. 20. seqq., v. *Professio religiosa* n. 64.; Lugo Resp. Mor. l. 4. d. 1.

272. *An qui post professionem dimittatur, et postea iterum recipiatur, indigeat novo novitiatu?* — R. Affirmative. Ratio, nam primus novitiatus iam obtinuit totum suum effectum per professionem, ad quam ordinabatur. Lugo Resp. Mor. l. 4. d. 1. n. 3. — Sed in praesenti post Decr. S. C. de Relig. 7. Sept. 1909. admitti non potest.

273. *Quonam in loco et quonam habitu novitiatus sit peragendus?* — Novitiatus fieri non potest *extra monasterium:* quin imo *in monasterio ad eum destinato* peragendus est. Ita ex Decr. Clem. VIII.

20 Iun. 1599. et pluribus aliis Decretis et praxi S. C. Ferrar. v. *Annus prob.* n. 36. seqq. — De iure communi novitiatus peragi debet in habitu religionis, quam novitius profiteri intendit. Trid. s. 25. C. 15. de Reg. Et hoc requiritur etiam sub poena nullitatis, iuxta S. C. EE. et RR. Ferrar. v. *Habitus* n. 2. 3., v. *Moniales* a. 1. n. 76. seqq., v. *Novitiatus* n. 4. — C. *Is qui de Regul.* in 6.°; Clem. VIII. Decr. *Regularis disciplinae* 12. Mart. 1596.; Bened. XIV. C. *Si datam* § 6.; Lucidi c. 4. n. 146.; Bizzarri pag. 279. seqq. edit. 1885., Kenrick tr. 8. n. 50.; Bouix de Iure Regular. p. 4. s. 1. c. 5. par. II. 5.°; Bened. XIV. Quaest. Can. et Mor. Quaest. 220. *Normae* citt. 76.

Clerici regulares non comprehenduntnr in Decretis Clem. VIII. de novitiis nonnisi in certis monasteriis designatis ab Apost. Sede admittendis. Urban. VIII. C. *Decet. Romanum* 17. Nov. 1634. — E. M.

Tempore Novitiatus Novitii operam dare debent spiritualibus exercitiis. *Normae* cit. art. 74. — Religiosa Novitiorum Institutio desumi potest ex C. Clem. VIII. *Quum ad Regularem* 19. Mart. 1603. — In praesenti litteraria studia non omnino omittenda. Novitii privatim unam horam singulis diebus, festis tantum exceptis, studiis dedicabunt. Studiis praeerit Magister Novitiorum vel Vicemagister, vel aliquis ex professoribus humaniorum litterarum, qui domi vel prope commoretur. Horum erit ter in hebdomada per unam horam instruere. Scripta quoque exercitia vel extemporalia habere poterunt, et inter se colloquentes possunt aliquando uti lingua latina. Qui huic scholae praeest scripto notet cuiusvis Novitii diligentiam et progressum et ad Superiorem Generalem vel Provincialem hoc scriptum mittat. Decr. *Ad explorandum* S. C. de Relig. 27. Aug. 1910. — Ex *Normis* art. 72., secundo Novitiatus anno, « sub directione et vigilantia magistrae, studiis vel aliis operibus Instituti moderate novitiae vacare poterunt; sed *in ipsa novitiatus domo,* et non extra, nisi graves rationes aliter suadeunt ».

Novitiatum ex *Normis* cit. Postulatus praecedit, art. 63. seqq. Postulatus pro Fratribus laicis praescribitur Decr. supra relato num. 267.bis Postulatus item seq. Decr. praescribitur *in monasteriis votorum solemnium pro monialibus.*

« Quaelibet Postulans in Monasteriis votorum solemnium et clausurae papalis poterit admitti, sine praevia S. Sedis venia, servatis tamen aliis de iure servandis.

2. Quaelibet Postulans, antequam Novitiatum ingrediatur, probanda erit per tempus, et iuxta modum, in propriis cuiusvis Monasterii Constitutionibus praescriptum.

3. Si nihil in istis quoad haec statuatur, tunc probatio facienda est saltem per sex menses, ita tamen, ut Postulantes, intra septa Monasterii, probationis causa, admissae, utantur veste modesti coloris, diversa ab habitu Ordinis, quem non induant, nisi quando Novitiatum proprie dictum inchoaturae sint ». S. C. de Relig. 2. Aug. 1912.

274. *An, quandonam et quomodo novitius vel novitia de suis bonis disponere debeat?* — Novitius vel novitia, excepta Societate Iesu, bonis suis renuntiare debet intra duos menses proximos ante professionem votorum solemnium, non ante, et de licentia Episcopi vel eius vicarii. Trid. s. 25. C. 16. de Reg.; S. C. Reg. Disc. 1. Aug. 1862.; S. C. EE. et RR. 3. Maii 1902. — Ante professionem vero votorum simplicium cedere debent pro tempore, quo in eadem votorum simplicium professione permanserint, administrationem, usumfructum, et usum, quibus eis placuerit, ac etiam suo ordini, seu monasterio, si ita velint. S. C. Reg. 12. Iun. 1858.; S. C. EE. et RR. 3. Maii 1902. — Lugo Resp. Mor. l. 4. d. 44. 45.

In recentioribus S. C. *Normis* pro recentioribus Institutis dicitur, antiqua formula immutata: « Ante primam votorum emissionem *disponere* debent de usu et usufructu reddituum vel fructuum bonorum suorum, *quo modo ipsis placuerit,* et etiam, si ita pro earum arbitrio existimaverint, in favorem sui Instituti. — Debent etiam ante prima vota *cedere* administrationem suorum bonorum personae vel personis sibi benevisis; et, si libere velint, etiam proprio Instituto praemonito et acceptanti. — Mutatio praedictae *dispositionis* et *cessionis* fieri potest cum licentia Moderatricis Generalis. Ut Sorores in perpetuum professae licite se spoliare possint dominio radicali *bonorum suorum* per actus inter vivos requiritur licentia Apostolicae Sedis. — Convenit, ut, antequam vota temporanea primo emittant, de suis bonis praesentibus et futuris per testamentum omnino libere disponant. — Sorores professae tum ad faciendum tum ad mutandum testamentum indigent venia Apostolicae Sedis, vel *in casu urgenti* Ordinarii, aut Superiorissae Generalis et etiam localis, si aliter fieri nequeat ». *Normae* 115. 117. 120-122.

Ut autem huiusmodi renuntiatio valida sit in conscientia, opus non est iuris civilis solemnitatibus. — L. 1. 3. n. 935.; Ferr. v. *Annus probat.* n. 53.; v. *Novitius* n. 30. seqq., v. *Moniales* n. 98. seqq.; E. M.

Dos sanctimonialis defunctae, nondum completo triennio votorum simplicium, ad normam Decr. S. C. EE. et RR. 3. Maii 1902. cedit

Monasterio. S. C. EE. et RR. 26. Nov. 1904., A. S. S. v. 36. p. 664. — Sanchez in Praec. Dec. l. 7. C. 1.

275. *An novitius ad regularem disciplinam teneatur?* — Regulae et praecepta ordinis *per se* novitios non obligant. Novitii enim Regulam nondum professi sunt, et nonnisi in via probationis sunt. C. *Ad Apostolicam* 16. *de Regular.* — Licet vero praelatus non possit praecipere novitio *ratione votorum,* ut patet, potest tamen praecipere ratione *potestatis,* quam *naturaliter* habet quivis superior in qualibet communitate, et ratione *ecclesiasticae iurisdictionis* in novitium. C. *Recolentes de statu monachor.* — Unde plures inferunt, posse hunc novitios praeceptis ligare sub peccato et sub censuris, et casus respectu ipsorum reservare. At contrarium alii plures et graves theologi docent quoad hoc ultimum, posse nempe novitios, absque licentia praelatorum ordinis, valide confiteri apud quemcumque Confessarium ab ordinario loci pro saecularibus approbatum, atque ab eo absolvi, etiam a casibus in religione reservatis. — Generatim vero novitii gaudent omnibus privilegiis, indulgentiis, protectione canonis, etc., quibus fruuntur professi ordinis, quem intendunt amplecti; nam ex R. I. 55.ª in 6.º: « Qui sentit onus, sentire debet et commodum ». — Schmalz. tit. de Regular. n. 85. seqq.; Ferraris v. *Novitiatus* n. 13.-16. 20. 21.

Solus Magister Novitiorum horum audit Confessiones. Licet tamen Superiori, etiam locali, semel aut bis in anno eas audire. Ita ex C. Clem. VIII. *Quum ad Regularem* 19. Mart. 1603. apud Collect. Bizzarri in fine. Verum in praesenti Novitii, ut alii omnes Religiosi, confiteri libere possunt cuilibet Confessario ab Ordinario loci approbato. S. C. de Relig. 3. Maii 1914., A. A. S. v. 6. p. 232.

IV. — DE PROFESSIONE

276. *Quaenam sit vis professionis religiosae?* — Professio religiosa dupliciter distinguitur, alia enim est *late* talis, alia *stricte* talis. Prior per vota *simplicia,* posterior per vota *solemnia* habetur. Ubi autem vox professio sine addito adhibetur, de professione stricte sumpta intelligi solet. — Professio solemnis liberat professum a patria potestate, quia professus transit in plenam potestatem superioris

regularis, eique plene subiicitur. Hoc autem intellige de odiis, non de favoribus. Nam hoc est beneficium et quod in gratiam alicuius conceditur non est in eius dispendium retorquendum, R. I. 16.ª in 6.° Hinc retinet professus iura successionis, et si post professionem filio bona obveniant, ad peculium pertinent quasi castrense, quae omnia, quamvis non sibi, monasterio tamen acquirit. Schmalzgr. l. 3. t. 27. n. 67. seqq. — Professio solemnis matrimonium contrahendum dirimit et ratum dissolvit. — Professio *solemnis* inducit vacationem beneficiorum. Quin imo etiam professio *perpetua in Institutis votorum simplicium* inducit vacationem beneficiorum residentialium. S. C. EE. et RR. 25. Aug. 1903., 30. Mart. 1908. — Professio item liberat ab irregularitate, proveniente ex natalibus, relate ad suscipiendos sacros ordines; non item ad praelaturas. C. 1. *de Filiis presbyt.* — In religiosam professionem antea emissa alia vota commutantur, nisi in gratiam tertii facta et ab eo acceptata fuerint. C. *Scripturae* 4. *de Vot. et vot. redempt.;* C. *Qui post* 5. *de Reg. et trans.* in 6.° — S. Th. 2. 2. q. 88. a. 12. ad 1., q. 189. a. 3. ad 3.; E. M.

Recentiores religiosi et religiosae nonnisi votorum simplicium primum ad tempus deinde in perpetuum professionem emittunt. Nunquam vero remanere possunt sine votis; sed, elapso votorum temporaneorum tempore, statim ea sunt renovanda. — Imo moniales etiam pertinentes ad Ordines regulares in pluribus regionibus nonnisi vota simplicia emittunt, et Ordinariorum iurisdictioni subiiciuntur, ita ut Superiores nullam in eas amplius iurisdictionem habeant. — Quatuor monasteria a Visitatione in Statibus Foederatis Americae Sept. et Sabaudiae Monasteria retinent vota solemnia. — S. C. EE. et RR. 23. Mart. 1869.

277. *Quaenam requirantur ad professionem religiosam?* — Ad professionis valorem requiritur: 1.° Ut persona sit habilis ad ingrediendam religionem. — 2.° Ut professus decimum sextum annum impleverit, hoc tempus mathematice computando de momento ad momentum. Ita enim decrevit Trid. s. 25. C. 15. de Reg., iuxta S. C. et omnes dd. Laici seu conversi ad professionem admitti non possunt antequam pervenerint ad aetatem viginti et unius annorum expletorum ex Clement. VIII. C. *Regularis disciplinae* 19. Mart. 1603. Sed nunc ex Decret. S. C. de Relig. 1. Ian. 1911. nonnisi, expleto trigesimo aetatis anno, post sexennium votorum simplicium, annum Novitiatus et biennium Postulatus, ad vota solemnia admittuntur. Cf. 267.bis — 3.° Ut praecesserit integer probationis annus. Trid. ib. — 4.° Ut fiat

cum intentione professionem faciendi; est enim matrimonium quoddam spirituale cum religione; quod perinde ac carnale, deficiente consensu, et ipsum deficit. — 5.° Ut professio non emittatur ob fraudem seu dolum: secus enim deesset verus consensus. — 6.° Ut non fiat ex vi vel metu *gravi,* ab *extrinseco iniuste incusso ad extorquendam professionem.* C. 1. *de His quae de vi metusve,* etc.; C. ult. *Qui clerici vel voventes;* Trid. s. 25. C. 18. 19. de Reg. — 7.° Ut emittantur tria vota substantialia; secus enim non aderit status religiosi essentia. — 8.° Ut professio fiat in aliqua religione approbata. — 9.° Ut professio acceptetur ab habente ad id potestatem. Cf. Ferraris. v. *Moniales* a. 1. n. 101. seqq.; C. *Ad Apostolicam de Regular.* — 10.° Ut profitens nullam apponat conditionem substantiae religionis repugnantem. — 11.° Ut professio *expressa* fiat; professio enim *tacita* quoad viros est abrogata per Pium IX. Decr. S. C. Disc. Reg. 12. Iun. 1858. Cf. Ferrar. l. c. n. 109. Ea, consuetudine, est etiam abrogata quoad moniales, et quoad recentiora Instituta votorum simplicium. — 12.° Ut vota simplicia emiserint prius tum viri tum mulieres, in eisque per triennium integrum permanserint, ante solemnem professionem emittendam. Ex iustis et rationabilibus causis vota haec protrahi possunt usque ad annum 25. aetatis expletum. Pius IX. Br. *In universalis Ecclesiae* 7. Febr. 1862., S. C. EE. et RR. 3. Maii 1902. Interim vero remanere debent in domibus professoriis et studiorum, et vitam communem perfectam observare, et tenentur ad observantiam regulae ordinis prout solemniter professi, et professae; et ordinis seu monasterii privilegiis et indulgentiis fruuntur ut isti. Vox activa et passiva a die emissionis votorum simplicium computatur. Suffragium tamen non habent in admissione ad professionem solemnem, et tantum ad minora officia, non ad superioratus etiam officia, eligi possunt. S. C. Disc. Reg. 6. Aug. 1858.; S. C. EE. et RR. 3. Maii 1902., 20. Febr. 1905. Professione hac votorum simplicium, quae solemnia praecedunt, residentialia beneficia non vacant. S. C. EE. et RR. 30. Mart. 1908. — 13.° Si unum votum e. g., paupertatis solemne non est, nec alia duo solemnia sunt. S. Poenit. 1820. ad Episc. Lemovic. — 14.° Ad moniales quod attinet, solemnis professio sine papali clausura non habetur, C. *Periculoso* un. *de Stat. reg.;* S. Pius V. C. *Cura pastoralis* 29. Maii 1566. — Lugo Resp. Mor. l. 4. d. 14. 18. 21. 43., l. 3. d. 16.

De Religiosis servitio militari adstrictis. — « ... S. C. de Relig.... sequentia decrevit:

I. In Ordinibus Regularibus, in quibus vota solemnia emittuntur, iuvenes, quos exemptos esse certo non constet a servitio militari activo, scilicet ab eo servitio, quod ipsi primitus ad militiam vocati ad unum vel plures annos praestare debent, admitti nequeunt ad Sacros Ordines vel ad solemnem professionem, quousque non peregerint servitium militare et, hoc expleto, saltem per annum, iuxta infra dicenda, in votis simplicibus permanserint, servato quoad Laicos decreto *Sacrosancta Dei Ecclesia,* hac eadem die edito.

II. In Institutis votorum simplicium iuvenes, de quibus in articulo praecedenti, ad vota dumtaxat temporalia admitti poterunt usque ad tempus militaris servitii: nec illis, dum militiae operam dant, professionem renovare liceat. — A militari servitio dimissi cum fuerint, professionem iterum, saltem ad annum, emittent, antequam professionis perpetuae vinculo se obstringant.

III. Caveant autem iuvenes militiae servientes, ne sanctae vocationis donum amittant ac ea semper modestia et cautela conversentur, quae decet Religiosos viros. Quamobrem a locis et conventiculis suspectis abhorreant, a theatris, choreis aliisque spectaculis publicis abstineant; malorum commercium, lubricas conversationes, res a religione absonas, viros doctrinas suspectas profitentes, lectiones moribus aut fidei a S. Sedis dictatis contrarias, ceteraque peccandi pericula evitent; ecclesias, sacramenta, quantum eis liceat, frequentare non omittant; circulos seu coetus catholicos ad animi recreationem et instructionem adeant.

IV. Ubicumque eorum statio ponatur, si ibi domus suae Religionis aut Instituti habeatur, eam frequentent et sub Superioris immediata vigilantia sint. — Si vero domus praedicta non adsit, vel eam commode frequentare nequeant, sacerdotem ab Episcopo designatum adeant, eius consiliis et consuetudine utantur, ut quando eamdem stationem deserere oporteat, testimonium in scriptis de observantia eorum omnium, quae in articulo praecedenti praescripta sunt, ab eodem accipere valeant. — Quodsi sacerdos ab Episcopo designatus non habeatur, ipsi sibi eligant prudentem sacerdotem, statim indicandum Superioribus suis, qui ab Ordinario de moribus, doctrina et prudentia eiusdem sibi notitias comparabunt. Praeterea, epistolarum commercium instituant ac, quantum fieri potest, sedulo persequantur cum suo respectivo Superiore aliove religioso seu sodali sui Instituti ad id designato, quem certiorem faciant de suae vitae ratione et conditione, de singulis mutationibus suae stationis et prae-

sertim illi notificent nomen et domicilium illius sacerdotis, cuius consuetudine et directione utuntur, ut supra praescriptum est.

V. Superiores Generales aut Provinciales etiam locales, iuxta uniuscuiusque Instituti morem, per se vel delegatum sodalem (qui sacerdotali ordine sit insignitus in clericalibus Institutis) de vita, moribus et conversatione alumnorum, perdurante militari servitio, inquirere omnino tenentur, opera praecipue sacerdotis vel sacerdotum, de quibus supra, per secretas epistolas, si opus sit, ut certiores fiant, an ii rectam fidei et morum viam servaverint, cautelas supra praescriptas observaverint et divinae vocationi se fideles praebuerint, graviter onerata eorum conscientia.

VI. Cum a militari servitio activo definitive dimissi fuerint, recto tramite ad suas quisque religiosas domus remeare teneatur, ibique, si certo constet de eorum bona conversatione, ut in articulo praecedenti dictum est, praemissis aliquot diebus sanctae recollectionis, qui Institutis votorum simplicium addicti sunt, ad renovandam professionem temporariam admittantur; in Ordinihus vero Regularibus, inter iuniores clericos seu professos, aut saltem in domo, ubi perfecta vigeat regularis observantia, sub speciali vigilantia et directione religiosi, pietate et prudentia commendabilis, qui in Institutis clericalibus sacerdos esse debet, collocentur. In eo statu integrum tempus (quod minus anno esse non poterit iuxta dicta in articulis I et II) ad tramitem Apostolicarum Praescriptionum et propriae Religiosae Familiae Constitutionum praemittendum votis solemnibus vel perpetuis, complere debent, ita tamen, ut computetur quidem tempus in votis simplicibus vel temporaneis transactum a prima votorum emissione usque ad discessum a domo religiosa, servitii militaris causa; non vero quod militiae datum fuit.

VII. Eo tempore, studiis et regulari observantiae dent operam; Superiores autem immediati ac sodales iuniorum directioni praepositi, eos diligentissime considerent, eorum mores, vitae fervorem, placita, doctrinas, perseverandi studium perscrutentur, ut de eis ante ultimam professionem maioribus Superioribus rationem sub fide iuramenti reddere valeant.

VIII. Si qui, perdurante militari servitio vel eo finito, antequam ad professionem solemnem aut perpetuam admittantur, dubia perseverantiae signa dederint, vel praescriptis cautelis militiae tempore non obtemperaverint, aut a morum vel fidei puritate deflexerint, a Superiore Generali de consensu suorum Consiliariorum seu Definitorum dimittantur, eorumque vota ipso dimissionis actu soluta habeantur.

— Quodsi ipsi iuvenes a votorum vinculo se relaxari desiderent aut sponte petant, facultas fit Superioribus praedictis, tanquam Apostolicae Sedis delegatis, vota solvendi, si agatur de Institutis clericalibus: si vero res sit de Institutis laicorum, vota soluta censeantur per litteras Superiorum, quibus licentia eis fit ad saeculum redeundi.

IX. Hisce praescriptis teneantur etiam ecclesiasticae Societates, quae, licet non utantur votis, neque solemnibus neque simplicibus, habent tamen simplices promissiones, quibus earum alumni ipsis Societatibus adstringuntur.

X. Si quid novi in hoc Decreto non praevisum, vel si quid dubii in ipsius intelligentia occurrerit, ad hanc S. Congregationem in singulis casibus recurratur... Contrariis non obstantibus quibuscumque ». S. C. Relig. Decr. *Inter reliquas* 1. Ian. 1911.

Declarationes circa Decr. « Inter reliquas » *de militari religiosorum servitio.* — « I. Utrum vota perpetua emissa ante promulgationem Decreti « *Inter reliquas* » cessent ipso facto, quando servitium militare activum assumitur?

II. Utrum vota temporanea item cessent ipso facto, quando idem servitium assumitur?

III. Utrum valida sit professio solemnis in Ordinibus, et perpetua in Institutis votorum simplicium, emissa in bona fide ab eo qui falso existimavit se a servitio militari exemptum esse?

IV. Utrum valida sit professio solemnis in Ordinibus, et perpetua in Institutis votorum simplicium, emissa antequam completus fuerit annus a die expleti servitii militaris activi?

V. Utrum integer annus defluere debeat, antequam ad professionem solemnem vel perpetuam admittatur ille, qui per tres tantum menses servitio militari activo addictus fuit?

VI. Utrum ad professionem solemnem, vel perpetuam, admitti possint ii Religiosi qui, servitio militari activo subiecti, firmum tamen habent et manifestant animum sese exteris Missionibus addicendi, in eisque permanendi usque ad tempus a lege civili statutum ad perpetuam exemptionem a servitio militari adipiscendam, ut, verbi gratia, in Italia est trigesimus secundus aetatis annus?

R. Ad I. Negative. — Ad II. Negative per se, seu vota non cessare ipso facto, initio servitii militaris; posse tamen Religiosos petere votorum dispensationem a prima die militaris servitii, iuxta Art. VIII. « Decreti Inter reliquas », si perseverare non intendant; si perseverare intendant, in nullo casu novam votorum professionem

emittere posse, nisi expleto servitio militari, etiamsi tempus professionis durante servitio militari expiraverit. — Ad III. Negative. — Ad IV. Negative. — Ad V. Negative, sed necessarium esse et sufficere in casu trimestre, vel spatium temporis brevius anno, correspondens tempori in servitio militari transacto. — Ad VI. Negative per se. Concedit tamen Sacra Congregatio, ut ultimo studiorum curriculi anno liceat iuvenes ad sacras Missiones intra annum profecturos, ad solemnem, seu respective ad perpetuam professionem admittere et ad sacros Ordines promovere, emisso prius ex parte candidati iuramento de servitio Missionibus praestando usque ad tempus praefinitum a lege civili ad exemptionem obtinendam, et onerata Superiorum conscientia de eiusdem executione.

De Professione religiosa in mortis articulo. — « ... In quocumque Ordine, vel quavis Congregatione aut Societate religiosa, vel monasterio sive virorum sive mulierum, vel etiam in Institutis in quibus, quamvis vota non emittantur, in communi tamen vita agitur, more Religiosorum, liceat exinde Novitios, seu Probandos, qui medici iudicio graviter aegrotent, adeo ut in mortis articulo constituti existimentur, ad professionem vel consecrationem aut promissionem iuxta proprias Regulas seu Constitutiones admittere, quamvis tempus novitiatus vel probationis nondum expleverint.

Attamen, ut novitii seu probandi ad supradictam professionem aut consecrationem aut promissionem admitti queant, oportet:

1. Ut novitiatum seu probationem canonice inceperint.

2. Superior, qui Novitium seu Probandum ad professionem vel consecrationem aut promissionem admittit, sit ille qui monasterium vel novitiatus aut probandatus domum actu regat.

3. Formula professionis vel consecrationis aut promissionis sit eadem quae in Instituto extra casum aegritudinis in usu est; et vota, si nuncupentur, sine temporis determinatione aut perpetuitate pronuntientur.

4. Qui huiusmodi professionem, consecrationem vel promissionem emiserit, particeps erit omnium omnino indulgentiarum, suffragiorum et gratiarum, quae Religiosi vere professi in eodem Instituto decedentes consequuntur; eidem autem plenaria peccatorum suorum indulgentia et remissio in forma Iubilaei misericorditer in Domino conceditur.

5. Haec professio vel consecratio aut promissio, praeter gratias in praecedenti articulo enuntiatas, nullum omnino alium producit effectum. Proinde:

A) si Novitius seu Probandus post huiusmodi professionem vel consecrationem aut promissionem intestatus decedat, Institutum nulla bona vel iura ad ipsum pertinentia sibi vindicare poterit;

B) si convalescat antequam tempus novitiatus seu probandatus exspiret, in eadem omnino conditione versetur ac si nullam professionem emisisset; ideoque: *a*) libere, si velit, ad saeculum redire poterit; et *b*) Superiores illum dimittere valent; *c*) totum novitiatus seu probandatus tempus in singulis Institutis definitum, licet si ultra annum, explere debet; *d*) hoc tempore expleto, si perseveret, nova professio seu consecratio vel promissio erit emittenda.

Contrariis quibuscumque non obstantibus ». S. C. de Relig. 10. Sept. 1912.

277.bis *Quaenam sit admissionis forma servanda?* — Cum Novitii ad professionem admittendi sint « Capitulum Conventuale... per secreta suffragia declaret, an Novitius ad professionem admitti possit... Provincialis deinceps et Examinatores (Provinciales, saltem tres) per secreta suffragia definiant an Novitius... ad professionem tuto admitti possit. Si Novitius probatus fuerit Provincialis de omnibus instructum reddat Superiorem Generalem, qui... approbationem revocet vel confirmet... quin tamen unquam permittere possit professionem Novitii, qui ab Examinatoribus Provincialibus reprobatus fuerit... Si quid ulterius exigant Constitutiones et regulae alicuius Ordinis et Instituti in admittendis Novitiis ad professionem, id servandum etiam erit in ea dumtaxat parte, quae tenori huius Decreti minime contraria sit ». Decr. *Regulari disciplinae* S. C. sup. Statu Reg. 25. Ian. 1848.

Quoad moniales *votorum solemnium* servandae sunt ea quae in propriis Constitutionibus statuuntur. Quoad recentiora Instituta *votorum simplicium* servandae sunt *Normae* Sacrae Congregationis, et propriae Constitutiones adprobatae a S. Sede.

Quoad ritum professionis faciendae, et renovationis votorum servandum est *Decr. Gener.* S. R. C. 14. Aug. 1894. n. 3836., 5. Iun. 1896. n. 3912. — E. M.

278. *An possit quis religionem deserere quandocumque voluerit propter nullitatem professionis?* — R. Negative. Debet enim reclamare in primo quinquennio, nisi *integrum* a S. Sede restituatur. Causa autem nullitatis debet examinari a proprio praelato et ab Ordinario loci. Pendente appellatione, egredi nequit post primam sententiam. Trid. s. 25. C. 19. de Reg.; Bened. XIV. C. *Si datam* publicata

d. 16. Mart. 1748.; Ferraris v. *Professio religiosa* n. 65. seqq.; Lugo Resp. Mor. l. 3. d. 21.

279. *An superior religiosum aliquem expellere possit?* — R. Affirmative, si tamen habeat hanc potestatem propriam vel delegatam, iuxta varias ordinum religiosorum constitutiones. Generatim enim loquendo, praeter superiorem maiorem, hanc potestatem superiores alii inferiores non habent. Bizzarri ed. 1855. p. 856. Requiritur vero canonicus processus ac iudicium, et legitima causa. Talis est: reticuisse essentiale impedimentum, vel defectum nocivum communitati; commisisse « culpam gravem externam, et publicam, et quod culpabilis sit etiam incorrigibilis » in gravibus peccatis. S. C. EE. et RR. 4. Nov. 1892. — S. Th. Quodl. 12. a. 36.; Bened. XIV. de Syn. l. 13. c. 11. n. 15. seqq.; Ferrar. v. *Apostasia* n. 8.

Iusta professum dimittendi causa non est infirmitas, neque sola petitio professi asserentis se non habere, vel amisisse animum vocationemque ad statum religiosum. S. C. super Statu Regul. 12. Iun. 1858.; S. C. EE. et RR. 19. Nov. 1886.

Vota simplicia quae ante solemnia emittuntur pro viris sunt perpetua ex parte voventis, et solvi possunt ex parte Ordinis in actu dimissionis professorum. Pro mulieribus vota haec sunt item perpetua ex parte voventis, et dispensatio super iisdem Romano Pontifici reservatur. Ac ad eas dimittendas ad S. Sedem recurrendum est. S. C. super Statu Regul. 19. Mart. 1857., 12. Iun. 1858., 7. Febr. 1862., S. C. EE. et RR. 3. Maii 1902., 15. Iul. 1902.

Quoad recentiora Instituta, pro dimissione religiosi vel sororis votorum temporaneorum gravis requiritur causa; gravior causa et incorrigibilitas, si vota habeant perpetua. Dimissio *Monialis* vel *Sororis* votorum perpetuorum confirmanda est a S. C. de Relig. Insuper pro religioso qui habeat vota solemnia, vel perpetua, vel temporanea, sed simul sacris ordinibus sit adstrictus, praerequiritur trina admonitio vel correctio et summarius processus secundum Decr. *Auctis admodum* S. C. EE. et RR. 4. Nov. 1892. et Decr. *Quum singulae* S. C. de Relig. 16. Maii 1911., quod hic refertur seq. num. — *Normae* 192. seqq.; E. M.

279.bis — *Decretum — De methodo servanda in ferenda sententia expulsionis vel dimissionis ab ordinibus et institutis religiosis*

« . . . 1. Curiam competentem vel Tribunal competens ad ferendam sententiam constituunt Superior seu Moderator Generalis et Definitores vel Consiliarii seu Adsistentes, non minus quatuor; si qui

deficiant, eorum loco totidem Religiosos eligat Praeses Curiae vel Tribunalis, de consensu aliorum Consiliariorum.

In Congregationibus Monachorum Tribunal constituunt Abbas Generalis cum suo Consilio. Si aliqua Abbatia nulli adnexa sit Congregationi, recurrendum ad Sanctam Sedem in singulis casibus.

2. In qualibet Curia seu Tribunali constituatur a Consilio Generali Promotor Iustitiae pro iuris et legis tutela, qui sit Religiosus eiusdem Ordinis vel Congregationis.

3. Processus dumtaxat Summarius in posterum instituatur in expellendis vel dimittendis Religiosis, qui vel vota solemnia in Ordinibus, vel vota perpetua in Congregationibus vel Institutis professi sunt, vel, si vota tantum temporanea emiserint, tamen in Sacris sunt constituti; salvis specialibus privilegiis, quibus aliquis Ordo vel Institutum gaudeat.

4. Ad Processum instruendum deveniri nequit, nisi postquam trina et data monitio et inflicta correctio incassum cesserint, salvis exceptionibus sub *num. 17. et 18.*

5. Monitio facienda est a legitimo Superiore etiam locali, de mandato tamen vel licentia Superioris Provincialis seu quasi-Provincialis; qui postremae monitioni opportune adiunget expulsionis vel dimissionis comminationem. Ad effectum expulsionis vel dimissionis non valet monitio vel correctio, nisi ob grave aliquod delictum data fuerit.

6. Monitiones repeti nequeunt, nisi delictum repetitum fuerit, sed in delictis continuatis seu permanentibus intercedat necesse est inter unam et alteram monitionem spatium saltem duorum dierum integrorum. Post ultimam monitionem sex dies integros erit exspectandum, antequam ad ulteriora progressus fiat.

7. Ex Processu constare debet de Conventi reitate, necnon de gravitate et numero delictorum, de facto triplicis monitionis, et de defectu resipiscentiae post trinam monitionem.

8. Ut de Conventi reitate constet, tales probationes afferendae sunt, quae animum viri prudentis moveant. Hae probationes desumi possunt ex rei confessione, ex depositione duorum saltem testium fide dignorum, iuramento firmata, atque aliis adminiculis roborata et ex authenticis documentis.

9. Gravitas delicti desumenda est non tantum a gravitate legis violatae, sed etiam a gravitate poenae a lege sancitae, a gravitate doli, et a gravitate damni, sive moralis sive materialis Communitati illati.

10. Ad effectum, de quo agitur, requiruntur ad minus tria crimina gravia eiusdem speciei, vel, si diversae, talia, ut simul sumpta manifestent perversam voluntatem in malo pervicacem, vel unum tantum crimen permanens, quod triplici monitione virtualiter triplex fiat.

11. Ut constet de facto triplicis monitionis regulariter de hoc afferri debet authenticum documentum. Proinde oportet:

a) ut haec fiat vel coram duobus testibus, vel per epistolam, a publicis tabulariis inscriptam, exquisita fide receptionis vel repudii;

b) ut documentum redigatur de peracta monitione, a dictis testibus subscriptum et in Regestis, vel Tabulario, servandum: vel ut exemplar conficiatur supradictae epistolae, a duobus item testibus pro conformitatis testimonio ante expeditionem subscriptum et in Regestis vel Tabulario pariter asservandum.

12. Defectum resipiscentiae probant novum crimen, post trinam monitionem commissum, vel pervicax et obdurata agendi ratio delinquentis.

13. Superior Provincialis vel quasi-Provincialis Religiosi delinquentis, postquam monitiones et correctiones incassum cesserint, omnia acta et documenta, quae de huius Religiosi reitate exstant diligenter colliget et ad Superiorem Generalem transmittet, qui ea tradere debet Procuratori Iustitiae, ut ea examinet et suas accusationes, si quas proponendas existimabit, proponat.

14. Accusationes a Procuratore Iustitiae propositae et Processus resultantia accusato notificari debent, eidemque tempus congruum, arbitrio Iudicis determinandum, concedi, quo suas defensiones, sive per se, sive per alium eiusdem Ordinis vel Instituti Religiosum, exhibere valeat; quod si accusatus ipse proprias defensiones non praesentaverit, Curia vel Tribunal defensorem alumnum respectivi Ordinis vel Instituti ex officio constituere debet.

15. Curia seu Tribunal, diligenter perpensis allegationibus sive Promotoris sive Rei, si quidem eas adversari iudicaverit Convento, sententiam expulsionis vel dimissionis pronuntiare poterit; quae tamen, si condemnatus intra decem dies a sententiae notificatione rite ad Sacram Congregationem de Religiosis appellaverit, executioni demandari nequit, donec per eamdem Sacram Congregationem iudicium latum fuerit.

16. Non obstante autem appellatione, reus poterit ad saeculum statim remitti a Moderatore supremo vel Abbate Generali, cum consensu sui Capituli vel Consilii, si ex eius praesentia periculum vel gravissimi scandali, vel damni item gravissimi communitati eorumque

alumnis immineat. Interim habitum dimittat et maneat suspensus, si in Sacris constitutus sit.

17. Qui reus fuerit etiam unius tantum delicti, ex quo periculum gravis scandali publici vel gravissimum detrimentum toti Communitati immineat, poterit, etiam a Superiore Provinciali vel Abbate, ad saeculum item remitti, habitu religioso illico deposito; dummodo certo constiterit de ipso delicto et de Religiosi, cui illud imputatur, reitate; et interim instituatur Processus ad sententiam expulsionis vel dimissionis ferendam. Qui in Sacris constituti sunt, pariter suspensi maneant.

18. Item contra quaedam delicta censetur veluti lata a iure poena expulsionis vel dimissionis. Quae delicta sunt:

a) publica apostasia a Fide Catholica;

b) apostasia ab Ordine vel Instituto, nisi intra tres menses Religiosus redierit;

c) fuga a Monasterio, suscepta secum muliere;

d) et multo magis contractus, ut aiunt, civilis, vel attentatio aut celebratio matrimonii, etiam validi, seu quando vota non sint solemnia vel non habeant solemnium effectum.

Sufficit in istis casibus, ut Superior Generalis vel Provincialis cum suo respectivo Consilio emittat sententiam declaratoriam facti.

19. Sententia expulsionis vel dimissionis, quocumque modo lata, si agatur de Religioso in Sacris, illico communicanda erit Ordinario originis et Ordinario loci, ubi ille moratur, aut sedem suam statuere velle dignoscatur.

20. Omnes Religiosi, de quibus agitur, in Sacris constituti qui expulsi vel dimissi fuerint, perpetuo suspensi manent, donec a competente Auctoritate, post emendationem vitae, dispensationem obtinuerint. Religiosi vel Clerici, non in Sacris, expulsi vel dimissi, prohibentur, quominus ad superiores Ordines adscendant sine venia Sanctae Sedis. Omnes autem expulsi vel dimissi, etiamsi sese vere emendaverint, ad suum vel ad alium Ordinem vel Congregationem admitti non poterunt, absque speciali licentia Sedis Apostolicae.

21. Ad expellendas Moniales, vota sive solemnia sive simplicia in Ordine proprie dicto professas, et ad dimittendas Sorores, quae vota perpetua emiserunt in Institutis Religiosis, exiguntur graves causae exteriores, una cum incorrigibilitate, iudicio Abbatissae vel Superiorissae cum suo Consilio, respective manifestando per secreta suffragia, experimento prius habito, ita ut spes resipiscentiae evanuerit et ex continuis culpis Monialis vel Sororis incorrigibilis damna

immineant Monasterio vel Instituto. Causae minus graves requiruntur ad dimittendas Sorores votorum simplicium in Ordinibus Religiosis. Iustae et graves causae probari debent ab Ordinario loci et, si Monasterium Regularibus subiectum sit, etiam a Superiore Regulari. Insuper accedat necesse est confirmatio Sacrae Congregationis, ita ut expulsio vel dimissio ex parte Ordinis vel Instituti, iuridicum effectum non sortiatur, antequam a Sacra Congregatione confirmata fuerit. Solummodo in casu gravis scandali exterioris, Episcopo loci approbante, Monialis vel Soror statim ad saeculum remitti possit, ita tamen ut Sanctae Sedis confirmatio absque mora petatur ». S. C. de Relig. 16. Maii 1911.

Qui in sacris ordinibus constituti, et votis simplicibus obstricti sive perpetuis sive temporalibus, sponte dimissionem ab Apostolica Sede petierint et obtinuerint, vel aliter ex Apostolico privilegio a votis simplicibus vel perpetuis vel temporaneis dispensati fuerint, ex claustro non possunt exire donec Episcopum benevolum receptorem invenerint, et de ecclesiastico patrimonio sibi providerint, secus suspensi manent ab exercitio ordinum susceptorum. Quod porrigitur ad alumnos votorum temporalium, qui quovis professionis vinculo iam forent soluti ob elapsum tempus, quo vota ab ipsis fuerunt nuncupata. Decr. *Auctis admodum* S. C. EE. et RR. 4. Nov. 1892.

V. — DE VOTO PAUPERTATIS

280. *Quaenam sit vis voti solemnis paupertatis relate ad proprietatem bonorum?* — Religiosus vi *voti solemnis paupertatis* redditur *absolute incapax dominii in particulari,* seu *personaliter,* cuiuslibet *rei temporalis pretio aestimabilis, etiam de licentia superioris. — Absolute incapax,* i. e. incapax perpetuo et immutabiliter, tum ex parte religiosi, tum ex parte religionis. *In particulari,* seu *personaliter,* etenim *solemnitas* voti paupertatis non obstat, quominus communitas bona acquirere et possidere possit sive per se, sive per subditos, nisi obstent eius constitutiones. Hinc pervulgatum axioma iuris canonis: Quidquid monachus acquirit, non sibi, sed monasterio acquirit. Cf. Schmalzgr. l. 3. t. 27. n. 75. seqq. *Rei temporalis pretio aestimabilis,* quia retinet religiosus dominium bonorum spiritualium, honoris, famae et similium. Item retinet ius eligendi, praesentandi, conferendi regulare

beneficium. *Etiam de licentia superioris,* nempe regularis : ista enim incapacitas tolli potest a S. Pontifice, quin ideo impediatur voti solemnitas. Cf. 248. *Dominii,* i. e. dominii tum *directi,* tum etiam dumtaxat *utilis.* Quare solemni paupertatis voto opponitur proprietas bonorum temporalium, ius fruendi, ius utendi, ius simpliciter retinendi seu possidendi, *ius,* i. e. nomine proprio, proprioque arbitrio; minime vero usufructus, usus et retentio mere *facti,* i. e. de licentia superioris, a superiore dependenter; nec non *mera administratio ;* per hanc enim nullum sibi temporale commodum acquirit, ex quo dives aut minus pauper efficiatur, ac de nulla re in proprium temporale emolumentum disponit. Lugo d. 3. n. 155. — C. *Cum ad monasterium* 6. *de Stat. monach.;* Trid. s. 25. C. 2. 3. de Reg.; Bizzarri ed. 1885. p. 276. 279. 335. 336. 384.; E. M.

281. **Resolves** : Religiosus solemniter professus *inhabilis* omnino est ad quemlibet *proprietatis actum,* donationis, venditionis, etc. Quare neque potest testamentum condere. *Inhabilis,* nempe nisi S. Pontificis dispensatio accedat, quae reapse Belgii regularibus data est, ut possint bona acquirere, retinere, administrare et de eis disponere. S. C. Neg. Eccl. Extr. 31. Iul. 1878. *Proprietatis actum,* quo commodum et emolumentum aliquod percipiat; minime vero contra paupertatem est *mera damnificatio,* e. g., canem noctu latrantem et molestum vel periculosum occidere. D' Annib. p. 3. n. 222. Dona omnia, quae religiosis solemniter professis fiunt, eo ipso acquiruntur monasterio, non exceptis legatis et haereditatibus, nisi obstet specialis Ordinis regula seu constitutio, Trid. s. 25. C. 1. de Reg.; Lugo Resp. Mor. l. 3. d. 14. — Manuscripta sunt propria religiosorum. Sunt enim quid spirituale, cum sint partus proprii ingenii. Idque consuetudine etiam est iam introductum. Haberi item possunt SS. Reliquiae, quia pretio non aestimantur. — S. C. de Religiosis 13. Iul. 1913. declaravit Religiosos tum votorum solemnium, tum votorum simplicium, qui aliquod manuscriptum durantibus votis exaraverunt eiusdem dominium non habere, *ita ut illud donare aut quocumque titulo alienare valeant.* — « Habere proprium dicitur esse contra paupertatem; non quia sit contra aliquam specialem virtutem, quia *nulla est,* sed quia est contra votum paupertatis; et ita peccatum illud est proprie *contra religionem* ». Suarez de Rel. tr. 10. l. 4. c. 14. Enimvero virtus paupertatis affectum tantum et usum inordinatum excludit rerum terrenarum, non proprietatem. Haec non excluditur nisi, voto addito, restringatur et coarctetur. Quare paupertatis virtus *ad modestiam,* temperantiae partem, facile reduci potest. — L. 14. 22.

282. *Quaenam sit vis simplicis voti paupertatis relate ad bona exteriora?* — Religiosus *simplici voto paupertatis* ligatus potest quidem dominium directum bonorum habere; sed nihil de ipsis sine superioris licentia particulari vel generali disponere *licite* potest. *Licite;* siquidem religiosus servans dominium directum bonorum potest *valide* de illis disponere absque licentia, quum vere sit dominus illorum bonorum. Votum tamen simplex, quod in Soc. Iesu emittunt *coadiutores formati,* inhabilem etiam reddit dominii. — Suarez de Relig. tr. 10. l. 4. c. 6. n. 12.; Lugo de Iust. d. 3. n. 78.; Schmalzgr. l. 3. t. 35. n. 9.; E. M.

283. **Resolves:** Religiosus, qui non est solemniter professus, dominium directum habet: *Bonorum temporalium,* quae possidebat ante vota. Ratio, quia vota simplicia non privant dominio iam habito. — Fructuum seu redituum eorumdem bonorum. Ratio, quia res fructificat domino, et vota simplicia non privant iure dominium acquirendi. Sed Cf. n. 274. — Eorum, quae ipsi de iure adveniunt, sine nova acceptatione, ut haereditas paterna, legata, etc. Ratio ex dictis patet. — Omnium bonorum, quae a parentibus, cognatis, amicis accipit de superiorum licentia; si tamen donationes istae fiant speciatim intuitu personae privatae, et non quatenus religiosae, secus enim donationes monasterio obveniunt. His enim quoque religiosis applicatur principium illud: Quidquid monachus acquirit, etc. — Bonorum omnium, quae a parentibus, cognatis, amicis, etc. accipit data intuitu personae privatae, sine superiorum licentia. Ratio, quia cum habeat ius acquirendi, defectus licentiae facit, quod illicite acquirat, non quod acquirat invalide, quemadmodum defectus licentiae facit, quod illicite donet, non quod donet invalide. — Opera manualia, quaecumque sint, quae a religiosis conficiuntur, ad communitatem pertinent. De iis igitur privati, licet opifices, disponere nequeunt, nec ullum emolumentum ex illis percipere possunt. Idem dicendum est de honorariis, quae regularibus pro missis vel aliis spiritualibus ministeriis tribuuntur. Contra paupertatem tamen non est, materia ab alio praestita, ad eius petitionem tabellam, e. g., pingere, quam ille deinde accipiat. Gratuita enim *opera* est, non actus dominii, unde commodum vel emolumentum acquiratur. Idem dicendum, si religiosus gratis alium doceat canones, theologiam etc. Gratuitum *officium* est, non actus proprietatis. Contra paupertatem item non est comedere et bibere apud extraneum, huius enim, non religiosi, actus dominii est. Lugo d. 2. n. 51., d. 3. n. 149.; *Normae* art. 126.

Illicite agit religiosus voto simplici ligatus, si quid domi, seu foris etiam ex iis, quae ad victum et vestitum pertinent, sine superioris consensu, accipiat, retineat, absumat, permutet, alteri donet, mutuetur, vel commodet, vel aliquem contractum faciat, in quo *proprietatis actus* interveniat. — *Contra votum paupertatis* peccat, si quid ex rebus in usum suum concessis, in alium usum expendat, aut culpabiliter amittat, vel destruat. Ratio est, quia in iis tantum habet usum facti, idque precario, quamdiu superiori videbitur; estque actus simul dominii, posse rem suam vel quasi suam arbitratu suo destruere. — *Contra votum* etiam *paupertatis* peccat, si res monasterii sibi usurpet, si occultat vel subtrahit rem aliquam superioris dispositioni; si debitum remittat, si haereditati vel legato, quod esset *in favorem communitatis,* renuntiet. Si donationi renuntiet, non peccat contra iustitiam, vel votum, sed peccare potest *contra caritatem* erga suum conventum. — L. 19. 20.; *Normae* S. C. EE. et RR. art. 124.

284. *Quid requiratur, ut religiosus rem accipere vel dare possit?* — Ut licite, ratione *voti paupertatis*, religiosus rem accipiat, donet, etc., requiritur et sufficit *licentia* superioris, saltem *rationabiliter praesumpta seu interpretativa.* — *Licentia praesumpta seu interpretativa* distinguitur a licentia *expressa* et *tacita.* Expressa dicitur, quae verbo vel scripto aperte conceditur; et haec esse potest expressa *formalis,* vel *virtualis,* ut si dicat: Concedo tibi ut advoces medicum; erit haec expressa licentia *formalis* in ordine ad consulendum medicum, *virtualis* in ordine ad adhibenda praescripta remedia. *Tacita* dicitur, quando ex consuetudine, signis, vel aliis circumstantiis, rationabiliter concluditur superiorem rem approbare. *Praesumpta* seu *interpretativa* appellatur, quando ob occurrentem aliquam necessitatem, aliamve iustam causam, creditur seu praesumitur, quod superior consentiret seu daret licentiam, si haec peteretur in his circumstantiis. *Rationabiliter praesumpta,* secus enim nulla est licentia, cum sit contra voluntatem superioris. — Porro ad agendum *contra votum paupertatis* requiritur, quod religiosus agat *nomine proprio* et independenter a voluntate superioris. Non autem agit *nomine proprio* et independenter, qui agit ex consensu praelati secundum prudentem interpretationem. Ergo. Hanc sententiam *probabiliorem* dicit S. Alph. 18., eamque docet expresse S. Th. 2. 2. q. 32. a. 8. ad 1. et 4. d. 15. q. 2. a. 5., q. 4.

285. **Resolves:** Si praelatus subdito donet vel donari permittat imagines, rosaria, etc.; sciens non indigere iis omnibus ad proprium usum, tacite facultatem concedere censetur donandi aliis. — Si reli-

gioso ad suam sustentationem certa quantitas ita assignetur, ut nec monasterium teneatur aliud ei praestare, nec ipse rationem reddere, tunc sive is intra claustra commoretur, sive extra, quidquid sibi de illa portione subtraxerit, poterit ad suum beneplacitum erogare, modo eroget ad honestum usum. Secus vero, si nulla certa quantitas ei assignetur, sed omnia necessaria a monasterio subministrentur, quia tunc non praesumitur, sicut in primo casu, praelatus licentiam concedere. — Ab auctoribus permittitur religiosis ob eandem praesumptam licentiam moderatas aliquas eleemosynas facere, leves item facere donationes ad conciliandum aliorum amorem erga religionem, in signum debitae amicitiae. vel debitae gratitudinis. Atque hic attendenda est Const. *Religiosae* Clementis VIII. moderata per Decretum *Nuper* Urbani VIII., religiosis prohibens largitionem munerum, nisi sint *ex causis ex sui natura actum virtutis et meriti continentibus, modeste tamen ac discrete, et de superiorum licentia,* qua prohibitione comprehenduntur etiam conventus et ipsorum capitula; accipientes autem ad restitutionem tenentur. Donationes illicitae, sunt etiam ex his Constit. irritae. Si istae summam excedant decem scutorum dari nequit absolutio, nisi prius, si fieri potest, restitutio fiat. Innoc. XII. C. *Romanus Pontifex* 1692. — L. 17. 21. 23.; E. M.

286. **Nota**: Licentia petita, sed indebite negata, non excusat a transgressione voti, nisi periculum gravis damni sit in mora, e. g. si superior neget necessaria ad victum et vestitum, vel inopiam sublevare extreme indigentis. Tunc enim praesumitur adesse consensus superioris maioris. Ita S. Alph. 33., et congruit doctrinae S. Th. 1. 2. q. 106. a. 6., 2. 2. q. 120. a. 1.; Schmalzgr. l. 3. t. 35. n. 35., aliorum. Re iam peracta, et consummata, cum licentia rationabiliter praesumpta, non datur *ex voto paupertatis* obligatio factum superiori manifestandi. Secus ea licentia ad nihil inserviret; et ad nihil amplius inservire potest. Lugo d. 3. n. 128. — Non potest superior *licite* et *valide* dare veniam ad *extraordinarie* superflua et illicita. Haec enim dedecent religiosorum paupertatis statum, et superior dominus non est, sed simplex administrator rerum monasterii. L. 29. seq.; Lugo d. 3. n. 139. seqq.; Kenrick tr. 8. n. 75. — Si praecedens superior dederit licentiam, ea valet etiamsi ab officio ipse decesserit. E contrario licet superior licite acceptet et retineat tempore quo ipse est superior pecuniam ei datam, eam tamen expendere non poterit, quando ab officio cessaverit, sine sui superioris venia. La-Croix l. 4. n. 116.

Regularibus utriusque sexus prohibita est, ut iam dictum est, largitio munerum, praeter causam virtutis et meriti, modeste tamen et discrete. Ac secus facientes infamiam incurrunt iuris, ipso facto, privationem vocis activae et passivae, et inhabilitatem perpetuam ad omnia officia et dignitates. Acceptorum autem restitutio Conventibus est facienda.

Obligationes oeconomicae a religiosis familiis suscipiendae sunt secundum Decr. S. C. de Relig. *Inter ea* 30. Iul. 1909. — Absque respectivi consilii consensu contrahi non possunt obligationes pro singulis domibus, quae superant 500. libellas, nec attingunt 1000. libellas; pro provinciis, quae superant 1000. libellas, nec attingunt 5000.; pro Curiis Generalitiis, quae superant 5000. libellas; ac pro summa 10000. libellarum praeter licentiam respectivi Consilii opus est beneplacito Apostolico. Nullaque facienda est domus fundatio, nullaque fundationis amplificatio, si pecunia solvenda non habeatur. Stipendia accepta missarum nullo modo expendi possunt ante ipsarum missarum celebrationem. Ac Religiosarum dotes nullo pacto sunt alienandae donec ipsae vivant. Cf. § 7. Suppl. alter. E. M. p. 74. seqq.

287. *Quaenam sit materia gravis in transgressione voti paupertatis?* — Difficile est aliquam determinatam regulam tradere quoad quantitatem ad grave peccatum requisitam, ut constat ex ipsa multiplicitate opinionum circa hanc materiam. — Generatim loquendo ea habenda est materia gravis, quae in furto peccatum grave constituit. Actus enim proprietatis, qui est gravis, *ratione materiae,* contra iustitiam, gravis etiam est contra religionem, paupertatis voto accedente. Paupertatis enim votum, hoc praecise impedit, actum nempe proprietatis. Aliqui vero dicunt eam tantum esse materiam gravem, quae est gravis in furtis filiorumfamilias, quod alii *probabilius* negant. Diversa enim omnino est eorum conditio quoad bona monasterii et quoad bona paterna. Ac, cum agatur quoad religiosos de spirituali detrimento, superior magis semper invitus censendus est, quam paterfamilias. Atque hinc patet praedictam materiam gravem non esse materiam *absolute* gravem in furto, si monasterium valde opulentum sit, sed materiam *relative* tantum gravem, *relative* nempe ad monasterium mediocriter divitem, uti ad communem regulam, attento damno, quod patitur Religio ex proprietatis peccato. Nam, si gravis est in ratione actus furti, iam gravis est in ratione actus proprietatis contra paupertatis votum. Attendi autem hic quidem non potest damnum societatis seu communitatis, unde materia absolute gravis determinatur,

sed mere actus proprietatis, et gravis huius actus materia *respective* talis. Ac si damnum societatis seu communitatis hic attendendum esset, cum damnum attendendum hic est damnum spirituale, patet quod non solum tunc est reiicienda materia *absolute* gravis, sed etiam e contra materia *respective* gravis est restringenda potius quam extendenda. Materia autem haec respective gravis quoad monasterium mediocriter divitem, illa ipsa est, quae respective gravis est quoad personam mediocriter divitem. Absonum autem omnino est inducere ad grave peccatum constituendum, contra solum votum paupertatis, adhuc maiorem quantitatem, quam ad furtum *absolute* gravem.

Gravis tamen ista materia secundum diversas circumstantias, ut in furto, maior adhuc vel minor esse potest. Plus requiritur pro conventibus divitibus, quam pro aliis pauperibus. — Plus etiam, si religiosus res monasterii in *usum proprium,* vel pro *aliis eiusdem communitatis* usurpet, quam si in extraneos erogaret, priori enim casu res domi remanet. Plus, si res non sit ex pecuniis, sed ex vestibus, libris et similibus. Mortale non est surripere *comestibilia* per plures vices, etiamsi perveniant ad magnam quantitatem, modo a religioso non reserventur, et modo damnificatio conventus non sit nimia et in re extraordinaria et pretiosiore. Plus etiam requiritur in furtis minutis, quae insuper, interposito notabili intervallo, in gravem materiam non coalescunt, quam in aliis furtis ordinariis. Praeterea, plus requiritur in peccatis contra solam religionem, seu contra solum votum commissis, quam simul contra iustitiam; in priori enim casu *actus proprietatis,* ut patet, minor est; unde etiam in eodem casu peccati contra solam religionem plus requiritur ad graviter peccandum, quando dona accipiuntur ab extraneis in alios nomine proprio eroganda, quam si haec in proprios usus retinerentur; ac plus etiam requiritur, si quis bona expendat, vel retineat, quorum habet radicale dominium. Tota enim actus malitia in hoc est quod sit proprietatis actus, *sine dependentia a superiore, eo invito.* Denique plus vel minus requiritur, prout actus magis vel minus participat de proprietate. Et sic generatim religiosus non peccat graviter clam accipiens ad suum usum rem aliquam ex communitate, vel si rem ad usum sibi concessam alteri mutuet vel commodet. — L. 24. 25. 27., l. 3. n. 545., H. A. tr. 3. n. 10.; Lugo d. 3. n. 170. seqq.

Quae tantum contra paupertatis votum, adeoque, tantum contra religionem levia sunt, non coalescunt ad constituendum simul grave peccatum; quia deest ratio gravis realis damni illati, uti in peccatis contra iustitiam.

288. *An licitum sit religiosis habere peculium, i. e. bonum temporale ad proprios usus destinatum, minime vero ad communes monasterii usus?* — Certum est *illicitum* esse tale peculium cum independenti ipsius usu: est enim contra paupertatem, et contra Trid. s. 25. C. 2. de Reg. — Controvertitur autem, utrum peculia cum usu dependenti fuerint prohibita a Trid. s. 25. C. 2. de Reg. — Ex consuetudine et Sedis Apostolicae venia in pluribus monasteriis perseverat adhuc usus peculii ac vitalitii, et licitus est. — Omnes conveniunt, quod in iis conventibus, in quibus non observatur vita communis ob paupertatem, vel incuriam superiorum subministrandi subditis necessaria, possint concedi peculia ad nutum praelatorum. Ratio, quia Tridentinum tunc praecipit religiosis vitam communem, cum a conventu « nihil, quod sit necessarium, denegetur ». — Non potest regularis vitam communem recusare, si superiores illam eligere velint. Ratio, quia id esset contra votum paupertatis, esset enim habere bona independenter a voluntate superiorum. — Clemens VIII. Const. de Ref. Reg.; L. 15.; E. M.

In *Normis* S. C. EE. et RR. art. 127. 128. dicitur. « Omnia in Instituto communia dicantur et sint, quoad supellectilem, victum et vestitum. Congruit tamen singulis, in communi quidem custodia, sed separatim servare et distribuere vestes stricti usus personalis. Supellex, qua sorores, permittentibus superioribus, utuntur, paupertati conveniat, nihilque superflui in ea sit, nihil etiam, quod sit necessarium, eis denegetur ». Nulla, uti patet fiat distinctio, inter superiores et subditos quoad vitam communem. Et ex Decretis Clementis VIII. pro Reform. Regular. art. 10. explicite praecipitur vitam communem etiam a Superioribus esse observandam.

289. *An peccet contra votum paupertatis, qui accipit ab extraneo pecuniam, in pia opera ad libitum impendendam?* — R. Negative, si opera pia determinentur ab ipso donatore. Nam tunc nullus habetur proprietatis actus. Religiosus est tantum exsequens alterius commissionem. — Si vero opera nullo pacto a donatore determinentur, P. Gury 157. affirmat, quia actum faceret proprietatis. At Sanchez in Decal. l. 7. c. 30. negat. Ratio, quia dum eam pecuniam distribuat *non nomine proprio,* sed *alieno,* nullum facit proprietatis actum. — S. Th. Quodl. 3. a. 15.

290. *An religiosi ex voto paupertatis prohibeantur recipere rem alienam in depositum, sine praelati licentia?* — R. Affirmative, si sit

in *vim contractus* depositi, quia adest tunc verum *ius* et *obligatio* ex iustitia. Negative, si sit tantum in *fidam custodiam,* nam nullum tunc habetur ius et obligatio ex iustitia.

VI. — DE VOTO CASTITATIS

291. *Quodnam sit obiectum voti castitatis?* — Obiectum voti castitatis duo complectitur, nempe ea quae de iure naturali et divino iam castitatis virtute prohibentur, nec non ea quae in legitimo matrimonio licite fieri possunt.

292. *Quaenam sit gravitas peccatorum contra votum castitatis commissorum?* — R. Eadem prorsus est gravitas vel levitas peccati contra virtutem castitatis ac contra votum in iis, quae virtute prohibentur, et in his duo dantur peccata, si votum violetur. Unicum committitur peccatum in eo, quod solo voto interdicitur. Gravitas vero vel levitas ex ipsa castitatis virtute desumenda est, si nempe etiam illi opponeretur.

293. *Quodnam est discrimen inter votum solemne et simplex castitatis? — Votum solemne castitatis* irritat sponsalia et matrimonium *subsequens,* itemque sponsalia, nec non matrimonium antecedens *ratum,* sed non consummatum. Et notetur discrimen cum voto castitatis in susceptione sacrorum ordinum, nam hoc posterius irritat quidem sponsalia et matrimonium postea contractum; at non irritat matrimonium antea contractum, licet non consummatum. — *Votum simplex castitatis* de iure communi non irritat matrimonium, sive *subsequens,* sive *antecedens. De iure communi,* quia potest S. Pont. decernere ut votum simplex castitatis matrimonium dirimat, perinde ac si foret solemne. Et ita revera statutum est quoad subsequens matrimonium pro votis simplicibus scholasticorum Soc. Iesu. Praeterea per votum simplex perpetuae castitatis irrita sunt sponsalia *subsequentia,* promissio enim matrimonii tunc de re illicita est. Probabilius dissolvuntur etiam sponsalia *antecedentia.* Ratio, quia promissio sponsalium semper censetur facta sub tacita conditione, *nisi melior status eligatur.* — C. *Rursus* 6. *Qui cler.;* Trid. s. 24. c. 6. 9.; L. l. 6. n. 812. 958. 1059.; Lucidi ed. 3.ª p. 93. 148.

294. *Quid de clausura?* — Ad maiorem autem castitatis custodiam introducta est *clausura,* vi cuius moniales egredi non possunt e monasterio, nisi de licentia Pontificis aut Episcopi, quae etiam in solis extraordinariis casibus dari potest. Religiosi vero domo abesse nequeunt absque praelati licentia. — Neque vero mulieres in regularium virorum clausuram, neque cuiuscumque sexus vel aetatis personae in monialium clausuram ingredi possunt. — Itemque prohibetur frequens ad moniales accessus, et regularibus, ut par est, severius, quam aliis, tum clericis saecularibus, tum laicis. — C. 20. cau. 18. q. 2.; Trid. s. 25. C. 4. 5. de Reg.; Bened. XIV. Epist. Decret. *Gravissimo* 31. Oct. 1749.; C. *Quamvis iusto* 20. Apr. 1749.; Clemens VIII. C. *Nullus;* Ferrar. v. *Moniales* a. 3.; E. M.

Clausura servanda est etiam in hospitiis, stationibus et domibus regularium, in locis missionum; eiusque norma et fines constituuntur Decr. S. C. de P. F. 26. Aug. 1780. Collect. n. 410.

Quoad moderna Instituta Religiosa votorum simplicium, clausuram habent, non quidem strictam, sed partialem, in ipsis Constitutionibus determinatam, quae requirit saltem, ut in omnibus domibus pars quaedam pro ipsis Sororibus reservata sit, in quam nullus alius admittatur. *Normae* S. C. EE. et RR. pro recentioribus Institutis n. 170. Episcopi erit curare, ut haec partialis clausura rite servetur, et quidquid in eam irrepat vitii cohibere. *Normae* n. 172.

Sorores eleemosynas quaerentes Ordinarii licentiam habere debent, et praescriptiones servare tenentur statutas Decr. *Singulari quidem* S. C. EE. et RR. 27. Mart. 1896., necnon normas, quae a S. C. de Relig. Decr. *De eleemosynis* 21. Nov. 1908. promulgatae sunt tum pro Ordinibus mendicantibus, tum pro Ordinibus vel Institutis religiosis non mendicantibus. A. A. S. v. 1. p, 153. A quo Decreto Fratres Minores eximuntur quoad collectas fieri solitas in favorem Terrae Sanctae. S. C. de Relig. 1. Oct. 1909.

Quoad *Sorores,* quae adsistentiam praestant infirmis sive in publicis Nosocomiis, sive in privatis domibus, minime probantur caritatis opera, quae virgines Deo dicatas, et habitu ecclesiastico indutas dedecere videntur, *Normae* art. 15., 291.

Prohibentur in Conventibus Religiosarum sive votorum solemnium sive simplicium Confraternitates; minime vero piae mulierum tantum Associationes, servatis servandis. Si vero agatur de piis Associationibus erigendis utriusque sexus, res Ordinariis remittitur. S. C. EE. et RR. *in Tirasonensi* 9. Nov. 1595., 18. Ian. 1907. — Lugo Resp. Mor. l. 4. d. 40.

Sine speciali facultate, Religiosi et Religiosae extraneas personas in propria domo hospitio recipere non possunt, nisi ratione caritatis, occurrente aliquo casu. — Iuvenes extranei nullo titulo et praetextu habitare possunt in virorum Conventibus, nisi 21. aetatis annum expleverint. — S. C. EE. et RR. 16. Maii 1675.

Telefonii usus permittitur iam ex communi consuetudine religiosis omnibus, viris et feminis. Debitae tamen, ut patet, adhibendae sunt cautelae.

295. *Quale sit peccatum egredi e monasterio sine licentia?* — Pro monialibus intra clausuram degentibus erit semper grave, cum Ecclesia id prohibeat sub poena gravissima, nempe excommunicationis. — Pro religiosis viris erit grave, si saepius cum scandalo fiat, aut de nocte furtive; veniale autem tantum, si quis semel aut iterum, aut interdum tantum per diem egrediatur. — Clemens VIII. de Ref. Reg. art. 19. prohibuit generalem dare licentiam, vel sine socio; sed certum non est, utrum Clementis VIII. ordinationes sint omnes praeceptivae, vel aliquae saltem directivae. Cf. Salm. tr. 15. c. 5. n. 163. Legitimae tamen stari potest consuetudini, et uniuscuiusque ordinis Constitutionibus a S. Sede approbatis. — Socii praescriptio in vigore adhuc est ex praxi S. C. EE. et RR. et nunc de Religios. in approbatione recentiorum Institutorum, praesertim vero quoad moniales. *Normae* a. 174. — L. 37.; Suarez de Relig. tr. 8. l. 1. c. 6. n. 8.

296. *Quid de obligatione gestandi habitum?* — In iis Institutis, in quibus certus habitus in signum professionis religiosae deferendus iniungitur, *per se loquendo,* dimissio *formalis* habitus, h. e. mutando habitum, ut tamquam religiosus quis non agnoscatur, si fiat temere, est peccatum mortale. C. *Ut periculosa* 2. *Ne clerici vel monachi* in 6.° — Bouix v. 2. p. 585. seqq.

VII. — DE VOTO OBEDIENTIAE

297. *Quodnam sit obiectum voti obedientiae?* — Religiosus *ex voto obedientiae* obligatur ad omnia, quae *superior praecipit secundum regulam* et *constitutiones ordinis,* sive *directe et expresse,* sive *indirecte et implicite.* Id constat ex ipsa natura *voti obedientiae,* facti in tali religione; obiectum enim huius voti hoc est, obedire superiori

praecipienti, *secundum regulam* talis ordinis. Nullam superior religiosus potestatem habet *supra* vel *contra regulam*. Prior potestas excedit limites promissae obedientiae, posterior in religionis destructionem tenderet. — C. 6. *de Statu monach.;* Suarez de Rel. t. 3. l. 10. c. 8.; S. Th. Quodl. 10. a. 10., 2. 2. q. 88. a. 5. ad 3., q. 104. a. 5. ad 3.; Lugo Resp. Mor. l. 3. d. 3.; S. C. de Relig. 3. Maii 1914., A. A. S. v. 6. p. 231.; E. M.

298. **Resolves**: Superior ius non habet *generatim* sub praecepto imponendi illud, quod ex Instituto sub peccato non iubetur. Hoc enim aperte contra regulam esset. Id tantum facere potest, data speciali ratione, in casibus quibusdam *particularibus*. L. l. 1. n. 141. — Si relaxata sit regularis observantia possunt superiores eam revocare ad pristinum statum. Id enim, regulam profitendo, implicite promissum est; nisi omnino alius iam evaserit religionis status, et illum profitentes, non nisi ita relaxatum voluerint amplecti. L. 44. — Etiam cum vitae periculo obedientia aliquando praestanda est, quando actio periculosa necessaria est et Instituto consona. Sic praecipere potest Superior, ut professus subveniat aliis professis peste infectis; ut aliis sacramenta administret, si sacerdotes saeculares desint, praesertim quando Institutum animarum salutem procurandam pro suo speciali fine sibi proponit. — *Subordinato officiali* obedientia non debetur vi voti. — Lugo Resp. Mor. l. 5. d. 16. n. 2. 3., l. 4. d. 35., l. 3. d. 4. 5.; S. C. de Relig. 3. Maii 1914. A. A. S. v. 6. p. 231.

299. **Nota**: « Quod nisi praelatus *mandatum explicet,* v. g. dicens *iubeo, praecipio,* etc., subditus non tenetur obedire. Et, dicente praelato: *iubeo, praecipio,* etc. nec etiam teneretur subditus obedire sub gravi, nisi addatur: *In nomine D. Iesu Christi,* vel *in virtute obedientiae,* vel nisi addatur poena excommunicationis, non solum ferendae, sed etiam latae sententiae ». Ita enim communi iam praxi inductum est ad cavendas anxietates et dubia. — « Quae *indirecte* pertinent ad regulam, Sylv., etc., ampliant ad illa, quae faciunt ad pleniorem eius observationem; Sanch. tamen arctat ad res valde necessarias, sine quibus regula commode servari nequit, alioquin enim superior quasvis corporis macerationes praecipere posset: ordinantur enim ad pleniorem observationem regulae ». L. 38. 39. 40.; S. Th. 2. 2. q. 104. a. 5. ad 3., 2. d. 44. q. 2. a. 3.; Bouix v. 2. p. 429. seqq. — Raro, caute ac prudenter superiorissae praecipiant *in virtute sanctae obedientiae,* vel sub formali praecepto et nonnisi ex gravi causa. Expedit praeterea, ut formale praeceptum imponant *in scriptis,* vel

saltem coram duobus testibus. *Normae* art. 136. — Religiosus graviter inobediens probabilius peccat graviter tum contra virtutem religionis, tum contra virtutem obedientiae. Quomodo enim secus haberi posset gravis contra votum obedientiae transgressio, nisi simul gravis inobedientia habeatur? L. 46. — Lugo de Poenit. d. 16. s. 4. § 4., de Iust. d. 36. n. 90. 92.; L. 6. n. 313.; Ithur. Cas. 8.; Escobar tom. 5. lib. 43. s. 2. dub. 17.-20.; E. M.

Missionarii religiosi duplici obedientiae vinculo obstringuntur, scilicet: vi canonicae obedientiae, subiiciuntur qua *missionarii* Superiori ecclesiastico: vi voti, subsunt qua *religiosi* Superiori religioso.

Regula generalis est, omnia quae spectant ad sacrum ministerium et temporalem missionis administrationem dirigi debere a Superiore ecclesiastico; ea vero, quae vitam et disciplinam religiosam tuentur, ad munus Superioris religiosi pertinere. Cf. Statutum seu Modum vivendi servandum in missionibus Congr. SS. Cordium Iesu et Mariae necnon Adorationis perpetuae SS. Sacr. Alt., Romae 1907., Decr. S. C. de Pr. F. 18. Aug. 1913. pro Ruthenis in Canadensi regione art. 21., Supplem. Enchir. Mor. ed. 3.ª p. 21.

Regulares habitualem habent facultatem obtinendi gradus academicos in studiis biblicis. S. C. EE. et RR. Praef. 19. Apr. 1904.

In universa Italia et praesertim in utriusque Siciliae regnis, Abbatissae et Superiorissae Monasteriorum nonnisi ad triennium sunt eligendae. Gregor. XIII. Const. *Exposcit debitum* 1. Ian. 1583. Extra Italiam tamen servandae sunt Regulae et Constitutiones a S. Sede approbatae et consuetudines immemorabiles. S. C. de Relig. 3. Iun. 1910., S. C. EE. el RR. 4. Maii 1901. A. S. S. v. 34. p. 397.; Ferraris v. *Abbatissa* n. 55.

« In electionibus Abbatissae aut Priorissae, sive Monasterium subiiciatur Episcopo, sive Praelato Regulari, singula vota monialium in urna clausa colligantur, et a Praelato Praeside cum duobus sacerdotibus scrutatoribus aperiantur. Quod si gravi de causa, vota oretenus dentur, id fiat coram Praelato, adsistentibus tamen sacerdotibus scrutatoribus. Sacerdotes, de quibus agitur, sint maturae aetatis et probatae virtutis. Attamen uti scrutatores aut socii Episcopi vel Prelati non admittantur ipsi monialium confessarii ordinarii ». S. C. de Relig. 27. Aug. 1910.

Secundum *Normas,* locales in recentioribus Institutis simplicium votorum Superiorissae, regulariter uno durant triennio in officio, et nonnisi *gravi de causa* ad aliud triennium possunt confirmari; non autem ultra hunc terminum in eadem domo, art. 309.

300. *An abbatissa possit praecipere monialibus in virtute obedientiae, obligando in conscientia?* — R. Affirmative. Ratio est, quia per votum obedientiae moniales obligantur ad obediendum omnibus suis legitimis superioribus. Legitime autem et vere superior dicenda est abbatissa in suo monasterio. Id constat tum ex ipsa natura societatis et communitatis, quae certe in monasterio est, tum ex approbatione Constitutionum a S. Sede. Nam S. Sedes, Constitutiones approbans, approbat profecto ordinem superiorissarum et subditarum, earum superioritatem, harum subiectionem. Secus enim, quomodo monasterium et regularis observantia servari potest? Quare, licet abbatissa ecclesiastica careat iurisdictione, non caret tamen oeconomica et dominativa potestate, quod etiam dicendum est de superioribus viris ecclesiasticam non habentibus iurisdictionem. *Ex Normis* autem extra omnem quaestionem res posita est. Cf. n. praeced. — L. 52.; E. M.

301. *An vi voti obedientiae praecipi possint actus mere interni? Et quid etiam de aliis votis?* — Omnes fere conveniunt circa *votum paupertatis,* quod actus dumtaxat *externos* proprietatis attingat, tamquam proprium obiectum. Quod non excludit, uti patet, quod quis peccare possit contra paupertatis votum etiam actu interno, e. g., desiderio actum proprietatis exercendi; nam illud desiderium a tali obiecto specificatur, quod ex hypothesi contra paupertatis votum est.

Quoad *votum castitatis,* quod eius obiectum sint tum actus exteriores, tum actus interiores affirmant Salmant. tr. 15. c. 6. n. 20., Sanch. in Dec. l. 5. c. 6. 9., Busemb. apud S. Alph. 37., Gury 165., aliique plures, quia, aiunt, ita communiter intelligitur votum castitatis. Sed hoc *demonstrative* non evincit assertum: siquidem in pluribus Ordinum et Congregationum Constitutionibus haec explicatio non reperitur, et religiosi qui vovent, saepissime theologicis studiis operam non dederunt, ita ut possint habere notitiam huius rei. Contenti sunt vovere sicut vovent ceteri ad mentem Ecclesiae, Ordinis et Congregationis Constitutiones approbantis. Neque vero aliam intentionem habere possunt. Hinc non desunt, qui opinantur votum castitatis solos externos actus attingere, iisque violari. Aiunt enim Ecclesiam non solere praecipere actus mere interiores; adeoque neque vota religionis, ab Ecclesia approbata, sese extendere ad actus mere internos. Sed respondetur, et ita sustinetur simul communis sententia, nempe, quod votum castitatis in religione perfectior certe est ac votum extra religionem. Porro votum castitatis extra religionem, cum intelligatur votum *perfectae* castitatis, et internos et externos actus complectitur;

ad utrosque enim sese extendit castitas. Confirmatur ex *Normis* art. 129. « Per votum castitatis *soror* professionem emittens se adstringit ad servandum coelibatum, et insuper, novo titulo, id est *ipsius voti, ad abstinendum a quocumque actu castitati opposito* ».

Quoad *votum obedientiae,* variae adsunt opiniones; alii enim putant votum obedientiae attingere tantum actus exteriores, et exteriorem exsecutionem mandati superioris, quod habet etiam Gury 169., alii e contra arbitrantur illud votum sese protendere usque ad actus mere internos. S. Th. 2. 2. q. 186. a. 5. ad 4., quamvis dicat hoc votum obedientiae habere quamdam universalitatem, eam tamen, ait, non se extendere ad omnes particulares actus, et videtur excludere, praeter alios, etiam actus internos, de quibus agitur in obiectione, nam se remittit ad q. 104. a. 5., ubi huiusmodi actus positive excludit ab obedientia hominibus praestanda. Haec sane habet A. D. praedicta q. 104. a. 5.: « in his, quae pertinent ad interiorem motum voluntatis homo non tenetur homini obedire, sed solum Deo ». Et ib. ad 3. ait de religiosis: « quantum ad illa sola obedire tenentur, quae possunt *ad regularem conversationem* pertinere ». Et q. 186. a. 7. c. ait, *offerri Deo,* per votum paupertatis bonum *exteriorum rerum,* per votum castitatis bonum *proprii corporis,* per votum obedientiae *propriam voluntatem.* Et ib. ad 1. « Dicendum, ait, quod votum religionis ordinatur, sicut in finem *ad perfectionem caritatis,* ad quam pertinent *omnes interiores actus virtutum...* Et ideo *interiores actus virtutum...* non cadunt sub voto religionis, quod ordinatur ad ipsos sicut ad finem ». Ex animo tamen obedientia praestanda est, cum votum de virtute obedientiae sit, non de materiali tantum obsequio. — Lugo Resp. Mor. l. 6. d. 7.

Discrimen ergo est inter votum et virtutem obedientiae. Illud respicit tantum externam executionem praecepti superioris. Haec se extendit ad perfectam voluntatis submissionem et *praecepto* superioris, et *simplici* eius *voluntati* manifestatae, et etiam Regulis seu Constitutionibus. Obedientiae virtus praecipit profecto submissionem voluntatis voluntati superioris praecipientis, et prohibet omnino illius contemptum.

Ceterum obligatoria omnino non est aperitio conscientiae superiorissae vel superiori facienda, in monialium, sive solemnium sive simplicium votorum Institutis, et Congregationibus virorum professione ac regimine penitus laicorum. Superiores minores, qui *ad id inducere audent,* superioribus, et superiores maiores id facientes, *a propriis subditis* S. C. sunt denuntiandi. Itemque ius permittendi vel prohi-

bendi accessum, vel frequentiorem accessum ad sacram synaxim nullo modo ad Superiores pertinet; sed non nisi ad Confessarios, et quidem ratione *meri consilii*. Ratio autem factae prohibitionis reddendae rationis propriae conscientiae, non solum fuit violatio secreti ea in re maxime servandi, sed etiam et potissimum, propter *abusum,* quo « cum conscientiae manifestatio permissa fuerit, ut facilius alumni arduam perfectionis viam ab expertis superioribus in dubiis addiscerent, e contra a nonnullis ex his intima conscientiae scrutatio, *quae unice sacramento poenitentiae reservata est,* inducta fuit ». S. C. EE. et RR. 14. Dec. 1890. Quod Decretum semel in anno publice legendum est. E. M. Cf. C. *Nova* 10. *de Poenit. et remiss.*

Atque haec *abusus* ratio, ut patet, universalis est, et consequenter, ratione materiae, relatum Decretum, ex hac parte, omnia respicit religiosa Instituta, uti etiam bis a Secretariis S. C. EE. et RR. mihi declaratum est. Et sane non apparet, quomodo Superiores possent suos subditos, ratione reddenda conscientiae, obligare proprios subditos, ad confessionem extrasacramentalem apud ipsos faciendam, cum iam post Decr. Clementis VIII. 26. Maii 1593. eos non possent obligare ad ipsam sacramentalem Confessionem ipsis faciendam.; et multo minus videtur id hodie posse, post Decr. Pii X. 5. Aug. 1913. de absolutione sacramentali religiosis sodalibus impertienda, vi cuius possunt religiosi omnes libere confiteri cuicumque confessario, approbato ab Ordinario loci. — Insuper Superiores Regulares nullo modo cognoscere possunt causas suorum subditorum ad S. Officium pertinentes.

Ac ad Religiosas quod attinet, si quando ipsae petant alicui Confessario extraordinario confiteri, nullo modo possunt a propriis Superiorissis impediri, cuiuscumque rationis praetextu, uti pluries iam a S. C. est declaratum. S. C. EE. et RR. 5. Aug. 1904.

302. *An, si Regula Ordinis sub peccato obliget, eius transgressio sit contra votum obedientiae?* — Negat Suarez de Rel. tr. 8. l. 1. c. 2. Nam votum non obligat ad servandam regulam, sed ad obediendum superioribus, secundum regulam. Et ideo propria obligatio regulae, ut sic, non *ex voto obedientiae,* sed *ex propria ratione legis* est. Affirmat Busemb. ap. S. Alph. 41., quia talis regula non est minus praeceptiva, quam vox superioris. Attamen, ut habeatur peccatum non tantum contra obedientiam, verum etiam contra votum, requiritur, quod vel quis speciali voto, seu speciali ratione, promiserit observantiam regulae, *veram legem et praecepta* continentis, vel quod in regula

sit *expressum* superiorum *praeceptum in vim voti obedientiae;* nam tunc revera idem est, quod praeceptum oretenus, vel scripto per regulam, omnibus imponatur in virtute voti sanctae obedientiae. Et hoc congruere videtur doctrinae A. D. 2. 2. q. 186. a. 9., Quodl. 1. a. 20.; S. C. EE. et RR. in *Normis* 132. 133. 134. — Suarez tr. 7. l. 10. c. 6. n. 6., c. 7. n. 1. 6. 8.

Ex praedictis *Normis* res nunc certa est. Ex *Normis* art. 133. « non exacte diceretur Constitutiones Instituti observandas esse *vi voti,* ita ut *soror* peccet contra votum obedientiae quotiescumque agit contra aliquod punctum Constitutionum ».

303. *Quomodo votum solemne obedientiae quoad proprium effectum a voto simplici differat? — Votum simplex obedientiae* obligationem solum inducit promissionis parendi praelato, quae *de se,* seu ex natura rei, seu ex iure positivo, non est sufficiens ad irritandam voluntatem in materia non contraria voto, regulae, religioni, seu eius praelato. Quare reddit quidem *illicitam* obligationem, quae a subdito independenter a consensu superioris contrahatur, minime vero *per se invalidam* efficit. *Normae* 132. Et sane quomodo posset unquam talis superior in antecessum irritare vel postea rescindere vel matrimonium vel venditionem, *valide* sed illicite factam, religiosi, qui vendidit rem suam? — *Votum* vero *solemne invalidam per se* reddit obligationem a subdito susceptam independenter a voluntate superioris, nisi tamen de re agatur, quae superioris potestati minime subditur, ut videre est in secreto *confessionis,* in secreto *commisso,* etc. Regularis enim per solemnem professionem ita Deo plene tradit suam voluntatem, ut nec velle nec nolle habere dicatur. C. *Religiosus* 2. *de Testam.* in 6.°, C. *Religiosi* ult. *de Sepult.* in 6.°, C. *Si Religiosus* 27. *de Elect.* in 6.° — Suarez de Rel. tom. 3. l. 2. c. 12. n. 8. seqq., S. Th. Quodl. 1. a. 15. 16., Quodl. 4. a. 12.; L. 48.

303.[bis] **Nota**: Superiores et Superiorissae Generales in Novis Institutis tertio quoque anno transmittere debent ad S. C. EE. et RR. Relationem de statu personali, disciplinari, materiali et oeconomico secundum Instructionem eiusdem S. C. — S. C. EE. et RR. 16. Iul. 1906. « Monasteria aliaeque religiosae mulierum domus, quae in Urbe sunt, auctoritati et ordinariae iurisdictioni unius Cardinalis Vicarii subiectae sunt, suppressis exemptionis privilegiis, conservato dumtaxat PP. Cardinalibus protectionis munere ». Pius X. Const. *Etsi nos* de Urbis vicariatu.

DE SACRAMENTIS IN GENERE

I. — DE NATURA SACRAMENTORUM

304. *Quid sit sacramentum?* — Quoad *vim nominis,* sacramentum graece mysterium, idem est ac res sacra, arcana. Quoad *rem,* sacramentum, prout complectitur sacramenta V. T. et N. T., definitur: Invisibilis gratiae visibile signum: prout vero ad sacramenta tantum N. T. coarctatur, definitur: Signum sensibile, quod ex Christi institutione vim habet significandi et *causandi* gratiam. Hinc sacramenta V. T. multum a sacramentis differunt N. T. Illa enim non *causabant* gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam esse *figurabant:* haec vero nostra, et continent gratiam, et ipsam digne suscipientibus conferunt. — *Sacramenta* distinguuntur a *sacramentalibus,* quae sunt quaedam res sacrae, sacrae preces, vel actiones ab Ecclesia institutae, quae vim gratiam ex se causandi non habent, sed tantum ex Ecclesiae precibus pios motus in nobis excitandi; et ita vim consequenter habent remittendi peccata venialia, et poenam temporalem; et alia etiam spiritualia bona et temporalia nobis obtinendi, per modum impetrationis, ratione precum Ecclesiae. Sacramentalia sunt: Oratio dominica, aqua lustralis, usus eulogiarum, Agnus Dei, consecrationes, benedictiones, confessio *generalis,* eleemosynae, etc. — Sacrae unctiones, quae non sunt sacramenta, ab Ecclesia institutae, inter sacramentalia recensentur. — Flor. Decr. pro Arm.; Trid. s. 7. c. 1. 2. 5. 6. 7. 8.; Cat. Rom. n. 2. 14.; S. Th. 3. p. q. 60. a. 1.-4, q. 87. a. 3., S. q. 29. a. 1.; L. 90.-94.; La-Croix 218. seqq.; Ferrar. v. *Peccatum* n. 52. seqq.; Voit 112.-117.; E. M.

Agnus Dei benedicuntur et consecrantur a Rom. Pont. Virtutem habent contra daemones, et contra omnia elementorum mala; praesidio sunt parturientibus, et omnibus in prosperis et adversis casibus, et ab improvisa liberant morte.

305. *Quot sint sacramenta N. T.?* — Sunt septem: Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Poenitentia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium. Scilicet ut in vita corporali nascimur, adolescimus, alimur, aegroti sanamur, contra hostes munimur, regimur et multiplicamur, ita etiam in vita spirituali. Per baptismum enim spiritualiter renasci-

mur, per confirmationem augemur in gratia et roboramur in fide, per eucharistiam divina alimonia nutrimur, per poenitentiam spiritualiter sanamur ab aegritudine peccati, per extremam unctionem in agonia roboramur contra daemonem, per ordinem Ecclesia gubernatur, per matrimonium multiplicatur. — Flor. Decr. pro Armen.; Trid. s. 7. c. 1.; S. Th. 3. p. q. 65. a. 1.-3.

306. *An omnia sacramenta a Christo fuerint instituta, et quandonam?* — R. Ad 1.um Affirmative, idque de fide est ex Trid. s. 7. c. 1. Longe autem verius est, omnia a Christo fuisse instituta *immediate,* per se; et non mediate aliqua per Apostolos seu Ecclesiam.

R. Ad 2.um *Baptismum* probabilius Christus instituit ante suam passionem, quando in Iordane est baptizatus, Ioann. c. 3. v. 5.; Matth. 3.; 15.-17.; *poenitentiam* post resurrectionem, quando dedit Apostolis potestatem remittendi peccata, Ioann. c. 20. v. 22. 23., Trid. s. 14. C. 1. 14.; *eucharistiam* in ultima coena, Trid. s. 12. C. 1.; *ordinem* in ultima coena, quando Apostolis contulit consecrandi potestatem, 1. ad Cor. c. 11. v. 24.-26., Trid. s. 22. C. 1. c. 2., et post resurrectionem quando potestatem eis dedit remittendi peccata, Ioann. l. c.; *matrimonium* in nuptiis Canae, vel quando eius indissolubilitatem et perpetuitatem constituit, Matth. c. 19. v. 5. 6. 9., certa enim res non est. Neque etiam constat quo tempore *confirmationem,* instituerit, an post Eucharistiae institutionem *in coena,* eo sermone, quo omnibus promisit se missurum Spiritum Sanctum, Ioann. 14., 17. vel *post resurrectionem,* quando Christus Apostolis contulit plenam potestatem episcopalem in Ecclesiam dicens Apostolis: *Sicut misit me Pater et ego mitto vos... Accipite Spiritum Sanctum,* Ioan. 20., 21. 22. Neque item constat quo tempore *extremam unctionem* instituerit. — S. Th. 3. p. q. 64. a. 2.-4., 4. D. 3. q. 1. a. 5. s. 2.; Catech. Rom. p. 2. de Bapt. n. 19.

307. *An omnia sacramenta, et semper, gratiam conferant?* — Omnia sacramenta N. T. gratiam continent, et vim habent eam non ponentibus *obicem* conferendi, eamque dant semper et omnibus rite ea suscipientibus. Trid. s. 7. c. 6. 7. *Obex* habetur, si in suscipiente necessariae desint dispositiones. *Fictio* etiam dicitur, quia impedit, ne sacramentum efficiat id quod significat. S. Th. 3. p. q. 60. a. 3., q. 69. a. 9. ad 3. — Hinc sacramenta *formata* vel *informia* dicuntur, prout *gratiam* producunt dum suscipiuntur, aut, intercedente obice, effectum suum, nempe *gratiam,* suspendunt, donec obex removeatur. Unde apparet posse sacramenta esse simul *valida* sed *infor-*

mia; ac simul recipi posse *valide*, sed *illicite. Valide,* cum nihil deest eorum, quae pertinent ad essentiam sacramenti; *illicite,* quando, ex culpa, aliqua desit ex necessariis dispositionibus in suscipiente. — Decr. S. O. *Lamentabili* 3. Iul. 1907. pr. 39. 40. 41.

308. *An sacramenta informia, sublato postea obice, reviviscant?* — Sacramentum *reviviscere* est, gratiam praestare, quam ab initio praestitisset, si non fuisset obex. Obex autem *aufertur,* supplendo necessarias illas dispositiones, quae *ab initio* defuerunt, e. g. contritionem imperfectam, si agatur de baptismo, ab adulto suscepto sine ulla contritione propriorum peccatorum, et interim novum grave peccatum non commiserit. Secus enim requiritur vel contritio perfecta, cum voto sacramenti poenitentiae, vel contritio imperfecta cum ipso sacramento poenitentiae. Et tunc baptismus delet peccatum originale, ac simul omnia peccata actualia, ante baptismum commissa. Sacramentum vero poenitentiae delet peccata post baptismum commissa, et peccatum *fictionis,* seu pravae dispositionis, cum qua susceptum est baptismi sacramentum, saltem in quantum prava haec dispositio post baptismum perseveravit; siquidem eius operationem impedivit.

Iam vero baptismus reviviscit, quia iterari non potest. S. Aug. l. 1. Contr. Donat. c. 13.; S. Th. 3. p. q. 69. a. 10., aliique communiter. Idem consequenter dicendum est de confirmatione et de ordine. S. Th. 4. d. 49. art. 2. Idem etiam proportionata ratione dicendum de extrema unctione et de matrimonio, quae durante eadem infirmitate, eodemque coniugio iterari pariter non possunt. — De poenitentia vero et de eucharistia valde disputatur: ratio dubitandi est, quia si in poenitentia attritio deest, materia deest sacramenti; et consequenter sacramentum nec formatum nec informe est, cum sit invalidum, nempe cum non sit omnino. Eucharistia autem ex sua institutione frequenter potest iterari, idcirco non videtur, quod fuerit opus hanc ipsi tribuere efficaciam, ut subveniatur humanae fragilitati. — Verum S. Th. 4. dist. 17. q. 3. a. 4. qc. 1. loquens de poenitente, qui fecerit confessionem validam, sed informem, ait: « quamvis tunc non percipiat absolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet; sicut etiam est in aliis sacramentis ». Reviviscentiae autem ratio generalis est, quia per accidens tantum est, quod proprios gratiae effectus non producant, nempe propter obicem; et proinde effectus illi remanent suspensi, manente obice; hoc tamen remoto, animae applicari debent. — Lugo d. 9. n. 50. 55.; La-Croix 207.; L. 6. 87. 444. 707., H. A. Exam. Ord. n. 4.

309. *Quam gratiam sacramenta causent?* — Gratia *sacramentalis,* quam sacramenta causant, non est gratia entitative diversa a gratia communi seu non sacramentali, sed est gratia sanctificans, habitualis, quatenus datur per tale sacramentum, et dat *ius* ad *talia* auxilia specialia et abundantiora, ipsaque haec auxilia specialia complectitur, *actu,* suo tempore, collata; pro diversitate finis, ad quem obtinendum singula sacramenta instituta sunt. Flor. Decr. pro Armen. Sacramenta autem, quae ex sua primaria institutione causant *primam* gratiam sanctificantem, *mortuorum* appellantur, ut baptismus et poenitentia. Quae vero causant ex sua primaria institutione gratiam *secundam* sanctificantem, ut quinque alia sacramenta, *vivorum* nuncupantur. Verum, cum omnia sacramenta N. T. gratiam contineant et conferant obicem non ponentibus, Flor. Decr. ad Armen. Trid. s. 7. c. 6. 7., sacramenta mortuorum *per accidens* secundam conferunt gratiam, si quis ea iam in statu gratiae recipiat, et hoc certum est. Sacramenta e contra vivorum *per accidens* primam sanctificantem gratiam conferunt, si quis simpliciter attritus ea recipiat in statu gravis peccati, bona fide falso existimans, se esse rite absolutum, vel perfecte contritum; et hoc iterum certum est de extrema unctione, valde probabile de aliis. Ratio est, quia sacramenta omnia gratiam causant obicem non ponentibus, obex autem gratiae non est peccatum in anima exsistens, sed affectus ad peccatum. — S. Th. 3. p. q. 62. a. 1.-4., q. 72. a. 7. ad 2., q. 79. a. 3.

310. *An sacramenta aequalem in omnibus causent gratiam?* — Sacramenta gratiam causant vi ipsius signi, seu *ex opere operato,* non merito ministrantis nec suscipientis, seu *ex opere operantis.* Hinc gratiam *per se* aequaliter in omnibus efficiunt; quae tamen *per accidens,* ex maiori merito ac melioribus subiecti dispositionibus, maior esse potest; ut evenit in effectibus aliarum causarum, quae physice et necessario agunt. Huiusmodi enim maius meritum et meliores dispositiones in ordine ad effectum gratiae *ex opere operato,* se habent, ut magis omnem obicem removentes. Trid. s. 6. C. 7.; S. Th. 3. p. q. 69. a. 8.

311. *An omnia sacramenta imprimant characterem; quaenam characteris natura?* — Tria tantum sacramenta imprimunt *characterem,* quae ideo *characteristica* dici solent, nempe *baptismus, confirmatio, ordo,* quibus Ecclesiae subditi, milites, ministri efficimur. *Character* est, spirituale quoddam signum a ceteris distinctivum, impressum in anima et indelebile. Unde, sine gravi peccato sacrilegii, iterari non

possunt. Frustra enim iterarentur, et consequenter non sine gravi irreverentia; cum esset illudere ipsi Christo, qui sacramentum instituit. Sacramentalis character incompossibilis non est cum gravi peccato: quare sacramenta etiam informia licet gratiam non producant, characterem tamen in anima imprimunt. Reliqua quatuor sacramenta characterem non imprimunt, et reiterationem admittunt. Unde sacramenta in *initerabilia* et *iterabilia* dividuntur. Poenitentia et eucharistia sunt simpliciter iterabilia, extrema unctio et matrimonium iterabilia quidem sunt, sed non eadem infirmitate, eodemque coniugio. Quare medium locum tenent inter initerabilia et iterabilia, et sine gravi sacrilegio iterari non possunt. — Flor. Decr. pro Armen.; Trid. s. 7. c. 9.; S. Th. 3. p. q. 63.; Lugo de Poenit. d. 16. n. 558.

312. *An sacramenta sint necessaria?* — Baptismus non baptizatis, et poenitentia post baptismum lapsis in grave peccatum, necessaria sunt *necessitate* non tantum *praecepti*, verum etiam *medii, in re* vel *in voto*. Flor. Decr. pro Armen.; Trid. s. 5. Decr. de pecc. origin., s. 14. C. 1. 4. 5. c. 1. 2. 6. 7. Eucharistia necessaria est de necessitate praecepti. Trid. s. 13. c. 9. Sacramenta ordinis et matrimonii *singulis* omnino libera sunt. Trid. s. 7. c. 4. An autem confirmatio et extrema unctio necessaria sint ex praecepto, certo non constat, ut suo in loco explicabitur. — S. Th. 3. p. q. 61.

313. *Quibusnam sacramenta perficiantur?* — « Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, et persona ministri, conferentis sacramentum, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia; quorum si aliquod desit, non perficitur sacramentum ». Flor. Decr. pro Armen. Res et verba requiruntur, ut intrinsece constituant sacramentum, seu signum sensibile gratiae significativum et causativum, tanquam materia et forma. Verum, cum materia proxima et forma, quae verbis continetur, per se non exstent, sed humanis actionibus contineantur, ideo minister praeterea requiritur ad sacramentum substantialiter perficiendum, et quidem cum intentione faciendi quod facit Ecclesia; hac enim intentione ultima completur significatio illius signi. Nam posita etiam re et verbo, seu materia et forma, tota illa actio adhuc non habet perfectam significationem sacramentalem; adhuc enim esse potest actio sacramentalis vel actio quaedam, e. g. irrisoria ipsius sacramenti, ex intentione agentis. Sacramenta autem « efficiunt illud quod figurant », et significant, S. Th. 3. p. q. 62. a. 1. ad 1., et ideo si nihil significant, nihil efficiunt.

II. — DE MATERIA ET FORMA SACRAMENTORUM

314. *Quid et quotuplex sit sacramentorum materia?* — Materia sacramenti est *res* quaedam, vel *quasi res* seu *actio* quaedam, determinata, ex Christi institutione, ad sacramentum conficiendum. S. Th. 3. p. q. 60. a. 5. — Materia haec distinguitur in *remotam* et *proximam*. Materia remota est res ipsa, in sacramento adhibenda, e. g. aqua in baptismo, chrisma in confirmatione, etc. Proxima est applicatio et usus rei in sacramentali actione, v. g. ablutio in baptismo, unctio in confirmatione, panis et vinum prout consecrationis verbis subiiciuntur in eucharistia. Materia igitur proxima est materia, quae simul cum forma signum sensibile efficax gratiae constituit. Huiusmodi *res* vel *actio* rationem habet materiae in sacramento, quia est magis indifferens et minus perfectam significationem habet, adeoque per aliud ad significandum determinari debet.

315. *Quid sit sacramentorum forma?* — Sacramentorum forma sunt verba quaedam determinata, ex Christi institutione, ad sacramentum perficiendum, significationem rei seu materiae perficiendo. Id enim quod *res* magis obscure demonstrant, *verba* magis clare significant. — S. Th. 3. p. q. 60. a. 6.

316. *An sacramentum confici possit sine materia, vel sine forma?* — Materia et forma sunt omnino necessaria ad sacramenti validitatem; idcirco, alterutra deficiente, sacramenta confici nequeunt. Ratio est, quia sacramentum est et vim habet ex Christi institutione. Ergo confici nequit nisi eo modo, quo Christus instituit. Constat praeterea ex Flor. Decr. pro Armen., ex traditione et Ecclesiae praxi. C. *Non ut* 5. *de Bapt.*

317. *An materia et forma certa esse debeant?* — In conficiendo sacramento *extra casum necessitatis* materia et forma adhiberi debet certa, *prout haberi queat.* Ratio est, quia probabilitas invaliditatis periculum non removet, quod et contra reverentiam sacramento debitam est, et *saepe contra caritatem* proximi est, et *saepe* etiam *contra iustitiam.* Constat praeterea ex prop. 1.ª d. ab Innoc. XI.

Extra casum necessitatis. Etenim, cum sacramenta sint propter homines, ea possunt et debent conferri, licet certitudo de sacramenti validitate non habeatur, quoties adest non tantum extrema necessitas, verum etiam gravis necessitas vel utilitas, praesertim si prudenter ti-

meatur, ne, praesenti occasione praetermissa, non amplius deinde conferantur. Ratio est, quia cum irreverentia seu contemptus situs sit in aliqua *humana actione, per se contumeliosa,* cessat quidem omnis sacramenti irreverentia et contemptus, si causa adsit, quae communi hominum opinione omnem contemptus speciem removeat. — *Prout haberi queat;* nam ubi agitur v. g. de dispositione necessaria ad sacramentum poenitentiae, fere de ea vix aliud iudicium haberi potest, quam prudens ac probabile.

Saepe contra caritatem et contra iustitiam est, incertam formam aut materiam adhibere: nam neutrum esset, si suscipiens consentiret. Sed licet abesset tunc proximi damnum, et malitia quaelibet contra caritatem et iustitiam; non abesset tamen sacramenti irreverentia, et sacrilegium tum ministri tum suscipientis: sancta enim sancte sunt tractanda. — Damnum autem, quod proximo afferri potest, materia vel forma incerta, esse potest *gravissimum,* ut in baptismo infantis; simpliciter *grave,* ut in extrema unctione moribundi; *leve,* ut in absolutione venialium peccatorum; et etiam *nullum* ut in mulieris ordinatione.

Quod dictum est *de materia et forma dubia,* dicendum pariter est *de subiecto forte incapaci.* Explorata autem res est *de baptismo et de poenitentia,* et verior sententia est *de confirmatione* et *de extrema unctione.* Rit. Rom. *de Sacr. bapt. et extr. unct.* — L. 28. 162. 432. IV. 449.; Lugo de Poenit. d. 14. n. 110. 111.; La-Croix 105.

318. **Resolves**: Urgente periculo mortis, *baptismus et poenitentia* conferri possunt et debent, etiam cum infimo probabilitatis gradu. Quare baptizandus est moribundus etiam cum aqua rosacea, vel in pede, Rit. Rom. *de Bapt. parv.,* vel digitis aut capillis. *Confirmatio* autem et *extrema unctio* conferri possunt et debent, si vere sit probabile neque materiam neque formam desiderari, et scandalum absit: nam scandalum quoque removendum est, salva aeterna alterius salute. — Ex Rit. Rom., *de Sacr. extr. unct.,* aegrotus ungendus est, de quo dubitatur, an adhuc vivat. Ex S. Alph. 719. ungendus item sub conditione est puer, de cuius usu rationis dubitatur. Licet etiam in eo periculo extremam unctionem conferre cum oleo catechumenorum. Ac, si moriturus confiteri et communicare non potest, licet ei conferre etiam extremam unctionem cum infimo probabilitatis gradu, e. g., si sensibus fuerit destitutus in actu peccati, in ebrietate, in rixa; siquidem tunc sacramentum evadit necessitatis. — Licet item in eodem periculo confirmationem cum oleo sine balsamo benedicto con-

ferre. Sola vero manuum impositione non licet, propter rei novitatem et adstantium admirationem ac scandalum. — L. 82. 103. 107. 111. 162. 702. d. 2. 408. 732. 751.

Ordinem, praesertim *sacerdotium,* nunquam licet conferre cum dubio de eius valore: quia nulla habetur in eo necessitas et utilitas suscipientis, et periculum e contra gravissimum habetur christianae reipublicae. — Cf. 345. 348.

319. *An mutatio materiae et formae sacramentum invalidet?* — Duplex esse potest mutatio in materia et forma sacramentorum, *substantialis,* et *accidentalis. Substantialis* mutatio erit *in materia,* si haec sit physice corrupta, ut pristinam naturam amisisse videatur; vel si suo naturali usui deservire amplius non possit; vel si iuxta hominum communem aestimationem eadem dici non possit ac ea, quae a Christo est determinata: e. g. si vinum sit acetum factum, si ex aqua fiat atramentum, si vinum et aqua aequali quantitate admisceantur: non vinum enim nec aqua censetur, sed mixtio ex aqua et vino, quae neque baptismo neque eucharistiae deservire potest. — *Accidentalis* vero erit mutatio, si materia neque physice neque moraliter loquendo pristinam amittat naturam, neque suo naturali usui deservire desinat: e. g. si modica quantitate aqua vino vel vinum aquae admisceas, vinum eucharistiam, aqua baptismum non invalidat. — S. Th. 3. p. q. 66. a. 4.; Lugo de Euchar. d. 4. n. 4.; La-Croix 261.: L. 103. 207. q. 2.

Substantialis mutatio erit *in forma,* si sensus verborum a Christo intentus ita immutetur, ut neque sacramentalem actionem, quae a ministro perficitur, neque sacramentalem effectum amplius significet, e. g. si quis in baptismo dicat; ego te absolvo, ego volo te baptizare.

Accidentalis erit mutatio si forma adhuc idem significet, v. g.: Hoc est corpus *meus.* Generatim errores grammaticae non nisi accidentaliter formam immutant; significatio enim eadem regulariter censetur.

Omnis mutatio *substantialis in materia et forma* sacramenti, ipsum invalidat: quia non est amplius ritus a Christo institutus, sed alius. Si autem voluntaria sit, peccatum grave constituit; auctori enim ritus gravem infert iniuriam. Nulla vero *accidentalis* mutatio *in materia et forma* sacramentum invalidat: quia manet adhuc idem ritus; peccatum tamen grave aut leve inducit, prout est notabilis vel parvi momenti. — La-Croix 40. 46.; S. Th. 3. p. q. 60. a. 8., q. 74. a. 3. 4. 5., q. 77. a. 8., S. q. 29. a. 9. ad 3., 4. d. 2. a. 2. q. 2. 3. 4.

320. *Quotuplici modo forma immutari possit?* — Forma immutari potest: *Additione;* et forma irrita est, si sensum mutet, vel errorem contra ipsam formam contineat, v. g. *ego te absolvo a peccatis tuis involuntariis, ego te baptizo in nomine Patris maioris, et Filii minoris, et Spiritus Sancti creati.* Si sensus non mutetur, neque error contra ipsam formam habeatur, forma valet, v. g. *ego te baptizo in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti hac aqua frigida,* licet calida sit. La-Croix 64. Si aequivocatio habeatur, res ex proferentis pendet intentione, v. g. *ego te baptizo in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti et B. Mariae V.* Si nomen B. Mariae V. ex mera devotione addatur forma valet; si vero addatur, ut eo etiam nomine baptismus conferatur, non valet. S. Th. 3. p. q. 60. a. 8.

Detractione; et forma iterum irrita est, si verba detrahantur, quae significant actionem sacramentalem, v. g. haec verba, *ego te baptizo,* aut subiectum, v. g. dicendo *ego baptizo;* secus vero si ministri pronomen omittatur, nam tacite inest, v. g. *baptizo te in nomine,* etc.

Corruptione verborum, quae formam etiam irritat, nisi forte vel naturali vitio, e. g. blaesis, contingat, vel naturali aliqua praecipitatione, vel imperitia, si tamen sensum omnino non auferat; siquidem in hisce casibus verba *corrupta* communi usu pro *integris* accipiuntur et intelliguntur, v. g. *ego te baptizo in nomine Patria et Filia et Spiritu Sancta,* quae forma valet; quia sensum non aufert, et ut recta accipitur; siquidem *corrupta* intelligitur, non *diversa:* vel *ego te baptizo in nomine Matris et Filiae et Spiritus Sanctae,* quae forma non valet, quia sensum omnino aufert, et ut *alia* omnino *diversa* accipitur. Sic etiam non valet, si dicatur, *ego te baptizor,* etc. Valet ordinatio, si Episcopus ex errore pluribus simul instrumenta tangentibus in presbyterali ordinatione formam in singulari pronunciet: *Accipe,* etc. S. O. 16. Ian. 1901. Monit Eccles. v. 12. p. 482. seq. — S. Th. 3. p. q. 60. a. 7.; L. 110.; *de Cons. Dist.* 86.

Transmutatione verborum, quae si sint omnino synonima, forma valet; si synonima non sint, forma non valet; si dubia sint, dubia quoque forma erit. Sic in baptismo, *abluo* vel *lavo* pro *baptizo,* valet: nam est verbum synonimum; *ungo* e contra non valet, quia non est synonimum; *regenero* item non valet, vel dubium est: nam non est plane synonimum, siquidem significat sacramentalem effectum, sed non significat etiam sacramentalem actionem. In poenitentia, *ego te mundo,* pro *absolvo,* verius non valet, synonimum enim non est. Item, *Christus te baptizat,* etc. *te absolvit,* etc. verius videtur non valere, quia actio *ministri* non exprimitur.

Versione verborum ex una lingua in aliam, quae formam non reddit irritam; nam omnino eadem est significatio, etiamsi varia idiomata adhibeantur in una eademque forma, v. g. *io ti battezzo, in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.* L. 109.; La-Croix 30.

Transpositione verborum, quae *per se* facit mutationem tantum accidentalem; nam remanet eadem omnino significatio, v. g. si dicas; *te baptizo ego in nomine,* etc. L. 110. Potest tamen transpositio verborum sensuum omnino pervertere, vel ancipitem reddere, et tunc forma invalida vel dubia erit, ut in consecratione panis; *meum est hoc corpus; hoc corpus est meum; hoc meum est corpus; hoc corpus, est meum.* Valeret tamen forma si diceretur, *hoc, corpus est meum.* — S. Th. 3. p. q. 60. a. 8. ad 3.; Lugo d. 2. n. 112.

Interruptione verborum; quae si notabilis est, nocet formae, S. Th. 3. p. q. 60. a. 8. ad 3., si parva non nocet. S. Th. ib. Quae sit longa, quae brevis interruptio, prudenti aestimatione iudicandum est. Lugo d. 2. n. 112.; Sporer n. 91. Communiter brevis interruptio existimatur unius *Pater* aut *Ave.* — *Interruptionem* autem *brevem* syllabarum eiusdem verbi, alii arbitrantur obesse formae, alii non obesse, alii obesse, si interruptio facta sit, alio verbo interiecto; minime vero, si facta sit interiecta aliqua actione, e. g. respiratione, tussi, oscitatione, L. n. 11.; La-Croix 33.

Substitutione aliorum signorum loco verborum, e. g. nutuum, scriptionis, etc., quae, excepto matrimonio, quod in contractu consistit, formam irritat; forma enim in verbis est. Flor. Decr. pro Armen.; S. Th. 3. p. q. 60. a. 6.; La-Croix 37.

321. **Resolves:** Forma valet, etsi non liceat, si interruptio fiat parva, v. g. *ego te baptizo,* et interponatur: *ista aqua est nimis frigida;* vel: *custos, verte folium; in nomine Patris,* etc. L. 11.

322. *Qualis unio esse debeat inter materiam et formam?* — Ut sacramentum sit validum, debet inter materiam et formam, v. g. inter effusionem aquae, et verborum pronuntiationem, tanta esse coniunctio, ut secundum moralem hominum aestimationem, inspecta cuiusque sacramenti natura, alteram ad alteram referri intelligatur. Ratio est, quia ex materia et forma unum signum coalescere debet. In composito autem morali, quale est sacramentum, sufficit moralis unitas, excepta eucharistia, quae physice simul esse omnino requirit, cum pronomen *hoc, hic* verificari non possit, nisi materia sit praesens. Neque vero refert quaenam prius ponatur, excepta poenitentia. L. 8. — Sufficit in baptismo, confirmatione, extrema unctione et ordine, si una

earum posita, sive materia, sive forma praecedat, immediate vel *mox* alia ponatur, e. g., si quis in collatione ordinis presbyteratus calicem et patenam tangat, postquam Episcopus verba protulit: *Accipe potestatem,* etc., Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 33. n. 2. *Mox,* brevis enim mora interiecta non obest, mora nempe, quae brevior sit unius *Pater noster.* L. 8. Cf. Lugo de Sacr. d. 2. n. 99. — In matrimonio unius consensus potest alterius consensum tamdiu sequi, quamdiu hic moraliter permanere censetur, sicut in aliis contractibus. Busemb. 10. — In poenitentia absolutio satis diu potest differri, sicut in iudicio sententia post examen causae. Busemb. ib. « In poenitentia, ait S. Alph. 9., sufficit illa unio, quam exigit actus iudicialis, cum inter accusationem et sententiam soleat intercedere aliqua distantia temporis, quamvis in hoc sacramento talis distantia non tanta debet esse, quanta fit in iudicio forensi. Dicit autem Croix l. 6. n. 8. cum Tamb. quod valide absolvitur poenitens post horam a Confessione ». Ratio, quia longe simplicius est hoc iudicium, quam esse solet forense iudicium, et quia sententia rationem habet *formae* respectu actuum poenitentis, qui sunt quasi materia. Quare eâdem diuturnâ distantiâ, quae esse solet in forensibus iudiciis inter varios eorum actus, non haberetur amplius in hoc iudicio moralis eorum unio. Cf. 748. — Rit. Rom. *de Forma baptismi;* S. Th. 3. p. q. 60. a. 6. ad 2.; Suarez d. 2. s. 2.

323. **Nota**: Si sacramentum pluribus partibus constat, ut eucharistia, extrema unctio, ordo, *notabili* inter eas *mora interiecta,* ita ut actio ministri non amplius *una* videri possit, omnino cessandum est in eucharistia, ab initio repetendum in extrema unctione, in ordine caute semper supplendum est quod fuerit incaute praetermissum. — L. 724.; S. Th. s. q. 29. a. 2. ad 3. Cf. 336.

324. *An ab uno eodemque ministro materia et forma sit unienda et applicanda, et erga idem subiectum?* — R. Affirmative. Ratio est, quia si alter materiam, alter formam poneret, vel alteri ac alteri subiecto idem materiam et formam applicaret, verba formae falsa essent: *ego te baptizo,* etc.; dum alter enim aquam effunderet, ipse non baptizaret; vel dum aquam ipse in unum effunderet, alium tamen assereret se baptizare. — L. 114.; S. Th. 3. p. q. 67. a. 6.

325. *Quid si plures ministri sacramentum conficiant; vel pluribus sacramentum conferatur subiectis?* — R. Ad 1.um Si duo ministri e. g. totam materiam et formam ponant, sive *totius* sacramenti, ut si

simul baptizent vel consecrent, sive *partis* sacramenti, si sacramentum pluribus constet partibus, ut est eucharistia, extrema unctio, ordo, sacramentum valet; quia nihil desideratur in esse sacramenti. Verum in priori casu ille conficit sacramentum, qui prius signum absolvit, et si uterque eodem temporis momento signum absolvat, uterque, quantum in se est, sacramentum conficit. L. 120.; S. Th. 3. p. q. 67. a. 6., q. 82. a. 2. Sed id grave est, excepta presbyterorum ordinatione. In posteriori etiam casu grave est, excepta gravi necessitate.

In Oriente, in unō altari eundem panem et idem vinum plures sacerdotes quandoque consecrant. Tot missae tunc dicuntur quot sunt sacerdotes, et toties missae fructus multiplicatur. Bened. XIV. de Sacrif. Miss. l. 3. c. 16. n. 10.

R. Ad 2.um Sacramentum quod unus idemque minister pluribus simul confert, procul dubio valet; quia tunc forma est virtualiter multiplex. Id locum habet, e. g., in baptismo et in poenitentia, cum nempe quis sub unica forma plures baptizat, plures absolvit. Licitum quidem est in casu extremae necessitatis, v. g., in incendio, naufragio, etc., Rit. Rom. *de Bapt. parvul.;* in aliis vero casibus, utrum sit grave, an leve disputatur; non enim certo apparet notabilis mutatiō; « omnes tamen dicunt, quod is non excusaretur saltem a veniali », sine necessitate. L. 29.

326. *Quomodo pronuntianda sint verba formae?* — Cum sacramenta signa sint, et significando gratiam efficiant et sanctificent, verba formae ex se consecratoria sunt tum materiae tum subiecti. Pronuncianda sunt consequenter modo *consecratorio,* praesenti tempore, sive indicativo, ut in baptismo; sive imperativo, ut in ordinatione, sive deprecativo, ut in extrema unctione. Si alio modo verba proferantur, nimirum mere historice, vel promissorie, vel interrogatorie, vel concionatorie ad instruendum, ad excitandum, forma irrita est. Et sic forma haec non valet, *absolutus es a peccatis tuis, absolvam te a peccatis tuis, absolvo te a peccatis tuis?* — Theol. Wirceburg. 109. seqq.; S. Th. 3. p. q. 78. a. 1.

327. *An iteranda sacramenta in dubio de valida applicatione materiae et formae?* — Triplex regula statuenda est quoad praxim: 1.° Sacramenta iterari *possunt,* quoties datur *dubium prudens* de ipsorum valore. Ratio est, quia si forte sacramentum non valeret, qui ad illud suscipiendum accedunt, eius fructu privarentur. Quod vero timor prudens tanti incommodi ratio sufficiens sit cur sacramentum iteretur, patet ex notissimo axiomate: Sacramenta propter homines. Rit. Rom.

de Bapt. parvulor. c. 3. n. 3.; Rubr. Miss. tit. 5. n. 2.; L. 28. 136. — 2.° Sacramenta generatim iterari *non possunt* sine peccato gravi, quando non adsit dubium prudens de eorum valore. Ratio est, quia sine causa iterarentur, atque adeo gravis iniuria illis irrogaretur. Catech. Conc. Trid. de Bapt. n. 57. — 3.° Sacramenta repeti *debent,* quoties exorto prudenti dubio de eorum valore id postulant caritas, iustitia et religio, id est quoties ex iustitia, caritate et religione confici aut administrari debuissent. Ratio est, quia nullitas sacramenti, si forte adesset, in damnum proximi et aliquando in contemptum vel irreverentiam Religionis cederet. Sed conditionate tantum tunc repetenda sunt, ut reverentiae sacramenti consulatur. — L. 27. seq.

328. **Resolves**: 1.° Facilius iteranda sunt sacramenta magis necessaria, et quae semel tantum conferuntur scilicet baptismus et ordo, etiamsi pro valore sacramenti militet multo maior probabilitas, contra rationes infimi probabilitatis gradus in oppositum. — 2.° Repetenda est absolutio cum poenitente peccati mortalis reo, si prudenter dubitetur de prolatione debita formae. Si autem poenitens non attulerit *materiam Confessionis necessariam,* formam repetere necesse non erit, cum ei Communio permitti etiam sine absolutione possit. — 3.° Minister qui leviter dubitat, nescitque, cur timeat, aut solum non recordatur reflexe, se verba formae pronuntiasse, mortaliter per se peccat, si formam iteret, aut etiam verbum unum ter aut quater repetat. Ratio est, quia mutat formam, inducitque novum ritum circa actionem omnium gravissimam. Insuper Christum, quem repraesentat, ridicule loquentem exhibet. In praxi tamen scrupulosi, qui formam repetunt, plerumque a peccato mortali, immo saepe etiam a veniali excusantur, quia nimis agitati scrupulis, et perplexitate, vel sine advertentia, ita stulte agunt. — 4.° Si in missa post consecrationem dubium tibi oriatur de formae debita prolatione, vel de totali omissione, nihil repetere debes, nec potes, cum alias haec omittere non soleas: iudicandum enim est ex communiter contingentibus, nisi tamen valde probabiliter dubites, ut loquitur Rubrica. — L. 224., 107. q. IV.

329. *Quid quoad missae celebrationem in particulari? — Notandum* ex S. Th., « quod licet sacerdos non recolat se dixisse aliqua eorum, quae dicere debuit, non tamen debet ex hoc mente perturbari; non enim qui multa dicit, recolit omnia quae dixit, nisi forte aliquid in dicendo apprehendat sub ratione iam dicti; sic enim aliquid efficitur memorabile; unde si aliquis attente cogitet illud quod dicit, non

tamen cogitet se dicere illud, non multum postea recolit se dixisse: sic enim fit aliquid subiectum memoriae, in quantum accipitur sub ratione praeteriti... Si tamen sacerdoti *probabiliter constat* se aliqua omisisse, si quidem non sunt de necessitate sacramenti non existimo, quod propter hoc debeat resumere immutando ordinem sacrificii, sed debet ulterius procedere: si vero *certificetur* se omisisse aliquid eorum, quae sunt de necessitate sacramenti, scilicet formam consecrationis; cum forma consecrationis sit de necessitate sacramenti sicut et materia, idem videtur faciendum quod dictum est in defectu materiae, ut scilicet resumatur a forma consecrationis, et cetera per ordinem *reiterentur,* ne mutetur ordo sacrificii ». 3. p. q. 83. a. 6. ad 5. Consonat haec D. Th. doctrina rubricae Miss. Rom. *de Defectib. in celebr.* etc. tit. 5. *de Defectib. formae* n. 2. « Si celebrans *non recordetur* se dixisse ea, quae in consecratione communiter dicuntur, non debet propterea turbari. Si tamen certo ei *constet* se omisisse aliquid eorum, quae sunt de necessitate sacramenti, i. e. formam consecrationis seu partem, *resumat* ipsam formam, et cetera prosequatur per ordinem. Si vero *valde probabiliter dubitat* se aliquid omisisse, *iteret* formam saltem sub *tacita* conditione. Si autem non sunt de necessitate sacramenti, non resumat, sed procedat ulterius ». Nota discrimen quod habetur iuxta rubricam hic citatam pro duplici casu, quo *certo constet* sacerdoti se omisisse aliquid eorum, quae sunt de necessitate sacramenti, vel tantum *valde probabiliter dubitat* se aliquid huiusmodi omisisse. Nam in primo casu dicitur quod « *resumat ipsam formam et cetera prosequatur per ordinem* ». In altero casu vero dicitur « *iteret formam saltem sub tacita conditione* ».

330. Iam vero quoad primum casum, in quo sacerdos resumere debet *ipsam formam et cetera prosequi per ordinem,* quaestio moveri potest: 1.° *An resumere debeat et cetera prosequi ex ordine* in casu quod certo ei constet se unius tantum consecrationis formam omisisse; vel etiam in casu quod *certo id ei constet* de utraque consecrationis forma. 2.° *Undenam resumere incipiat.* 3.° Quid sibi velit illud: *cetera prosequatur per ordinem; omniane* post resumptam formam *iteranda* ex ordine, an *prosequi ex ordine* debeat *omnia,* quae remanent a puncto illo missae, in quo suum errorem sacerdos deprehenderit.

331. *Ad 1.am quaestionem quod attinet,* si defectus essentialis contingat *in forma unius tantum consecrationis,* certo iteranda est consecratio, etsi defectus ille contingat ex malitia ministri, et post sumptionem speciei non rite consecratae, apposita materia, quae non fuit

consecrata, et, si ex malitia fuerit, de priori culpa poenitendo. Ratio est 1.°, ut perficiatur sacrificium; 2.°, quia Rubr. saltem de casu defectus essentialis unius consecrationis intelligenda est; 3.°, quia eadem est ratio ineptae materiae ac materiae sine forma. Porro iuxta Rubr. tit. 3. n. 5. et 6. dicitur: « Si celebrans adverteret post consecrationem hostiam esse corruptam, aut non esse triticeam, etiam post illius hostiae sumptionem, posita alia faciat oblationem, et a consecratione incipiat, scilicet ab illis verbis, *Qui pridie,* etc., quod si hoc contingat post sumptionem sanguinis, apponi debet rursus novus panis et vinum cum aqua, et facta prius oblatione, sacerdos consecret incipiendo ab illis verbis, *Qui pridie,* etc., ac statim sumat utrumque, et prosequatur missam, ne sacramentum remaneat imperfectum ». Itemque t. 4. n. 4. et 5. dicitur: « Si celebrans post verba consecrationis advertat vinum non fuisse positum, sed aquam; deposita aqua in aliquod vas, iterum vinum cum aqua ponat in calice et consecret, resumendo a verbis praedictis, *Simili modo,* etc. Si hoc advertat post sumptionem Corporis vel huiusmodi aquae, apponat *aliam hostiam* iterum consecrandam, et *vinum cum aqua* in calice, offerat utrumque, et consecret et sumat, etc. ». Vel, addit ib. Rubr., « si missa celebratur in loco publico, ubi plures adsint, *ad evitandum scandalum* poterit apponere *vinum cum aqua:* et, facta oblatione ut supra, consecrare, ac statim sumere, et prosequi cetera ». Idem ergo praestandum, si defectus essentialis contingeret non ratione materiae, sed ratione formae.

332. Si defectus essentialis contingat *in forma utriusque consecrationis,* et advertatur ante sumptionem alterutrius speciei, videtur iterum consecranda utraque materia. Ratio est, quia *absolute* dicitur in Rubr. et generatim omnino, formam resumendam, « si certo ei constet se omisisse *aliquid* eorum, quae sunt de necessitate sacramenti, i. e. *formam consecrationis,* seu partem », neque ulla fit distinctio inter defectum unius dumtaxat consecrationis vel utriusque. Idem sentit Suarezius de Sacram. d. 85. s. 1. par. *Secundo etiam constat,* etc. Si celebrans, inquit eximius Doctor, ante sumptionem « ex defectu intentionis, vel formae, neutram speciem consecravit, tenebitur secrete iterare, et consecrare antequam sumat, et quam primum possit, non ex vi praecepti perficiendi sacrificium substantialiter inchoatum, quia hoc revera nondum obligat; sed ex vi praecepti non fingendi aliquid falsum in hoc ministerio et consequenter non perseverandi in inchoata fictione; nec sumendi potum et cibum per modum sacramenti, quod

verum sacramentum non est, nec dandi aliis occasionem adorandi merum panem et vinum ». Si idem vero essentialis defectus utriusque formae advertatur post sumptionem, non videtur iteranda consecratio. Et sane ratio, quam rubr. adducit ad supplendum defectum alterutrius materiae post sumptionem est, « ne sacramentum remaneat imperfectum », tit. 3. n. 6., « quia praeceptum de perfectione sacramenti maioris est ponderis, quam quod a ieiunis sumatur », ibid. n. 5. Iam vero quando defectus essentialis contigerit utriusque consecrationis, nullum revera factum fuit sacramentum neque perfectum neque imperfectum, sed totum fictum, et ideo tunc non obligat praeceptum de integrando seu perficiendo sacramento. Aliunde obligat praeceptum non sumendi sacramentum, fracto ieiunio. Hoc igitur praeceptum eo casu prae alio servandum videtur. Et idem affirmat eximius Doctor l. c.

333. *Quoad 2.am quaestionem propositam* variae sunt sententiae. Verum communior sententia est, ea tantum verba esse repetenda, quae integram formam constituunt, quae vero iuxta Rubr. tit. 5. n. 1. sunt, *Hoc est*, etc. *Hic est,* etc. Ratio est, quia Rubr. dicit: *resumat ipsam formam*. Ipsa tamen Rubr. 10. n. 3. videtur indicare resumendum esse a verbis *Qui pridie,* etc., *Simili modo,* etc. — Suarez l. c. par. II. *Sed quaeres tandem*, Gavantus et Moeratus in rubr. cit.

334. *Quoad 3.am quaestionem propositam;* S. Th. l. c. videtur saltem innuere cetera ita debere sacerdotem per ordinem prosequi, ut ea per ordinem *reiteret.* Verum iuxta Rubr., nihil videtur iterandum ex accidentalibus, quae non sunt de necessitate sacramenti. Ratio est, quia rubr. non dicit: *resumat formam et cetera per ordinem,* sed apprime distinguit, et ait, *resumat* formam, et cetera *prosequatur* per ordinem, prosequatur nempe ab illo puncto missae, quo devenerit, et sic si res contigerit immediate ante aut post sumptionem, ut in defectu materiae dicitur in eadem Rubr., ita, et in isto defectu formae, consecret et *statim* sumat, tit. 3. n. 5. 6. Insuper Rubr. cit. absolute ait: « si autem non sunt de necessitate sacramenti, *non resumat,* sed *procedat* ulterius ». Sive ergo essentialia tantum, sive essentialia simul et accidentalia omissa fuerint, sufficiet essentialia tantum reiterare. Ita sentit etiam Suarez l. c. par. *Sed quaeres tandem,* etc.

335. *Nota* tandem *quoad accidentales defectus* regulam generalem esse, postquam iam commissi sunt, *regulariter* loquendo, non sunt supplendi, iterando aliquid, vel praepostero ordine dicendo aut fa-

ciendo id quod prius efficiendum erat. *Regulariter,* quia si aliquando tam parva esset mora, ut, nulla alia interposita actione, aut oratione dicta, commissum defectum sacerdos advertat, posset tunc fieri repetitio et suppleri defectus. Non invertitur enim in eo casu ordo sacrificii, sed e contra omnia curantur debito ordine perfici. Excipe vero ab hac regula defectum accidentalem quidem, sed valde gravem, si panis nempe fermentatus sit, vel si vino non misceatur aqua; qui licet *post* consecrationem non possit suppleri, *ante* consecrationem tamen praecavendus omnino est. — Rubr. *de defect.* etc. tit. 4. n. 7.; S. Th. 3. p. q. 83. a. 6. ad 4.; Suarez de Sacr. d. 83. s. 2.; Reuter Neo-Confess. p. 3. c. 13. n. 268.; La-Croix l. 6. p. 2. n. 443. seqq.; Diana tr. 1. de Celebr. missar. r. 236.

336. Haec quae de missae celebratione dicta sunt, *sacramentis aliis* aptari possunt. Quare, si quis non recordetur se aliquid omisisse, vel si non recordetur aliquid dixisse vel fecisse ex illis quae dicenda vel facienda erant, turbari non debet, et cetera per ordinem prosequatur. Si certe vel valde probabiliter meminerit se aliquid omisisse, si non statim recordetur, non oportet iterum omnia resumere, nec quidquam ordine praepostero supplere; sed resumat vel suppleat quod substantiale est, et cetera prosequatur per ordinem. Si vero omissum fuerit aliquid, quod utrum sit substantiale an accidentale disputatur, *caute supplendum est quod incaute fuit praetermissum.* C. 3. in fin. *de Presb. non bapt.* An omnia sint tunc ex integro repetenda? Videndum est, quaenam sit pars omissa, quae debeat suppleri, si pars est ab aliis separata et independens, ut postrema manuum impositio in presbyteratu, haec tantum supplenda, S. O. 27. Maii 1840., si ab aliis independens vel separata non est, ut secunda manuum impositio, vel instrumentorum traditio in presbyteratu, ac chrismatio in confirmatione, totus ritus essentialis certe supplendus est. S. Poenit. 31. Mart. 1888.; S. C. C. 28. Maii 1796. — Ac supplendus est etiam accidentalis ritus omissus, si maioris momenti ritus sit, ut e. g. in baptismo caeremoniae omissae supplendae. Cf. Enchir. Mor. 440. — S. Th. S. q. 29. a. 2. ad 3.

III. — DE MINISTRO SACRAMENTORUM

337. *Quisnam sit minister sacramentorum?* — Christus ipse in sacramentis est principaliter agens; Ecclesiae ministri sunt tantum instrumentaliter operantes in sacramentis. S. Th. 3. p. q. 64. a. 4. 5. — In matrimonio ipsi contrahentes ministri sunt. — In aliis sacramentis regulariter exigitur potestas *ordinis* et *iurisdictionis,* excepta eucharistia, in qua nulla *regulariter* exigitur iurisdictio. Sine ordinis potestate nullum sacramentum valet, excepto baptismo. Sine potestate iurisdictionis sacramentum valet, excepto sacramento poenitentiae, quod invalidum est; sed illicite confertur et grave est peccatum, si absque facultate, saltem praesumpta aut interpretativa, conferatur, v. g., si simplex sacerdos, non parochus, baptismum, viaticum, extremam unctionem administret, vel episcopus extra propriam dioecesim confirmet aut ordinet. Clem. I. *de Privil.;* Trid. s. 6. C. 5. de R., s. 7. c. 10.

338. *An requiratur attentio in administratione sacramentorum?* — Attentio est applicatio mentis ad ea, quae peraguntur, seu est actus intellectus, quo homo considerat id quod agit. — Ad *validitatem* collationis sacramentorum non requiritur alia attentio, nisi quae in omni actu vere humano invenitur. Possunt igitur valide ministrari sacramenta communiter etiam a ministro distracto, seu de aliis negotiis simul cogitante. Ratio est, quia moralitas actus non ab attentione actuali, sed ab intentione saltem virtuali agentis procedit. Insuper attentio saepe a voluntate hominis non pendet; Christus autem conditionem aliquando impossibilem in ministro sacramentorum requirere non potuit. — Ad *licitam* collationem sacramentorum requiritur attentio talis, ut absit omnis voluntaria distractio. Ratio est, quia reverentia sacramento debita exigit, ut cum attentione tractetur. Voluntaria autem distractio ordinarie peccatum veniale non excedit, iuxta communem sententiam theologorum, nisi periculo in forma graviter errandi quis se exponat. Excipiunt tamen probabilius et communius eucharistiam, in cuius confectione omnem voluntariam distractionem peccatum mortale reputant ob maiorem sacramenti dignitatem. Negant tamen *non improbabiliter* La-Croix l. 6. p. 2. n. 443.; Mazzotta et alii. *Non improbabiliter,* scilicet dummodo absit errandi periculum. — S. Th. 3. p. q. 64. a. 8. ad 3., 4. d. 6. q. 1. a. 2. q. 1. ad 4.; L. 14., l. 4. n. 75.

339. *An in sacramentorum administratione intentio requiratur?* — Intentio est actus voluntatis, in aliquem finem tendentis, vel actus voluntatis, quo quis intendit aliquid agere vel omittere. — *Ad validitatem* sacramenti, requiritur in ministro voluntas aliqua vera et seria saltem faciendi id, quod facit Ecclesia, nempe catholica. Ea enim, quae in sacramentis aguntur, possunt diversimode agi, et nonnisi per intentionem ministri determinantur ad sacramentalem actionem. S. Th. 3. p. q. 64. a. 8.; Trid. s. 7. c. 11. Hinc S. Th. 3. p. q. 83. a. 4. ad 7. ait: « Efficacia verborum sacramentalium impediri potest per intentionem sacerdotis ». — Non requiritur tamen intentio *actualis,* sed sufficit *virtualis.* Ratio est, quia intentio actualis, etsi optima et desideranda, est interdum moraliter impossibilis; virtualis vero satis influit in actionem ministri, ut haec vere humana et deliberata dici possit. — Non sufficit intentio *habitualis,* nec *interpretativa.* Ratio est, quia ad actum humanum requiritur voluntas aliqua, vi cuius actus ponatur. Iam vero nec intentio habitualis, nec interpretativa est huiusmodi: Non 1.ª, quia nec actu a voluntate elicitur, nec, quamvis aliquando elicita, in aliquo effectu vel in serie actionum perdurat. Non 2.ª, quia nec actu elicitur, nec unquam actu elicita fuit, sed tantum eliceretur, si de re agenda mens cogitaret. Suarez d. 16. s. 2.; Lugo d. 8. n. 28. 35. — « Sufficit etiam intentio ministri coacta, sive metu extorta, praeterquam in matrimonio. Ita pariter non invalidat sacramentum, excepto matrimonio, error ministri circa personam suscipientis ». L. 19. — E. M.

340. **Nota**: Ad scrupulos hac in re abiiciendos notandum est sufficere intentionem *implicitam.* Hinc S. Alph. 18. ait: « Recte dicunt Viva, etc., quod minister, qui de more ponit actiones requisitas ad sacramentum, nisi debitam intentionem positive excludat, imprudenter de ea dubitat, quia saltem vult facere quod alias solet, et quod alii ministri faciunt. Adde, quia per hoc quod cognoscit actionem illam esse sacram, et frustra non poni, exercite intendit eam ponere iuxta finem suum. Quare non est opus ut minister ore, vel corde reflexe dicat, se intendere conficere sacramentum, sed sufficere ut sit animo praesens, et attente faciat id quod facit ». Et n. 25. haec idem S. D.: « Non debet repetere consecrationem, qui minores hostias ad altare detulit, de quibus, maiorem consecrans, non explicite cogitavit, nec detexit ». — Si quis facere intendat quod alia Ecclesia schismatica vel haeretica facit, si haec vere sacramentum facit, valet, ex Trid. s. 7. de Bapt. c. 4.; Spor. n. 121.: L. l. 6. n. 21. Hinc, immutato

publice ritu ordinationis in Anglia, ut ab eo excluderetur potestas consecrandi et offerendi sacrificii, defectu intentionis, immo contraria intentione, invalidae sunt ordinationes presbyterales et episcopales anglicano ritu peractae. Leo XIII. C. *Apostolicae curae* 13. Sept. 1896. — Necesse est, ut intentio praecedat actionem sacramentalem, quae ex intentione vim capit suam; i. e. ut antea eliciatur, quam incipias materiam adhibere et formam proferre. Itaque, si quis sine intentione baptizandi, vel confirmandi, abluat, vel ungat; ac statim post ablutionem, vel unctionem, hac intentione concepta, proferat formam, nihil agit. — S. Th. 3. p. q. 64. a. 8., 4. d. 6. q. 1. a. 2. q. 1.

341. *An requiratur intentio interna, seu intentio faciendi ritum, quem intendit Ecclesia?* — Intentio alia hic *interna* est, alia *externa*. *Interna* habetur quoties minister, quando perficit sacramentum, id efficere vult, quod eo sacramento efficiendum est; habetur *externa*, quando omnem ritum externum obit serio, et quasi minister Ecclesiae. — Si is igitur utramque voluntatem habet, sacramentum valet. Si neutram, non valet, ut si ioci causa baptizet, absolvat, Trid. s. 14. de Poenit. c. 9.; vel exempli aut devotionis causa, ut si parochus infantem mox natum abluat, non ut eum baptizet, sed ut baptizandi ritum obstetricem doceat; vel si nutrix, dum puerum mane de more abluit, dicat: *ego te lavo in nomine Patris*, etc. Si internam tantum, valet adhuc, ut si quis infantis morituri, infidelium filii, caput lavet, quasi ei purgationem aut medicinam faciens, et demissa voce interim dicat: *ego te baptizo*, etc. — Si tantum externam, quaestio est, non adhuc penitus dirempta. Prima sententia negat. Ratio, quia ex Trid. non requiritur in ministro intentio faciendi quod Ecclesia intendit, sed tantum faciendi quod facit Ecclesia; et ideo sufficit ut minister serio applicet materiae debitam formam, ut facit Ecclesia. Insuper difficile videtur admittere, ministrum posse, occulto animi motu, frustrari ritum, quem *nomine Ecclesiae serio agere* videtur. Hinc, si neo-sacerdos exercitii causa totam peragat missam, absque intentione conficiendi sacrificii, illud certe non conficeret, quia deest intentio tum interna, tum externa, non enim externe se exhibet veluti nomine Ecclesiae serio celebrantem. Si e contra publice celebraret, verbaque proferret consecrationis, sacrificium intus apud se nolens conficere, illud adhuc conficeret. Secunda vero sententia communis et tenenda in praxi affirmat. Prob. ex Trid. s. 7. c. 11., ubi requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia; ergo non sufficit intentio tantum serio applicandi formam materiae, ut facit Ecclesia, reipsa enim haec intentio, dum actio ex-

terna ponitur, est ab actione inseparabilis; sed ultra requiritur intentio faciendi ritum sacramentalem, quem facit Ecclesia; alias tam Trid. quam Flor. frustra, praeter materiam et formam, requisivissent intentionem ministri faciendi, quod facit Ecclesia. Ecclesia non peragit solum ritum externum; adeoque minister, qui sola externa actione utitur, non facit quod facit Ecclesia; proinde si ei propositum sit, e. g., dum consecrat, ex duabus hostiis hanc tantum, non illam, consecrare; dum ordinat, eos non ordinare, qui forte sui subditi non sint; si absolvit, sub hac tacita conditione, *si restitueris;* non consecrat, non ordinat, non absolvit. Item, si quis habeat coram se undecim hostias, et intendat consecrare solum decem, non determinans quas decem intendit, non consecrat. Ergo externa intentio non sufficit, sed requiritur interna intentio. Insuper id eadem ratione constat, qua evincitur neçessitas intentionis ministri ad conficiendum sacramentum. Necessaria haec intentio est, ut minister agat non nomine suo, sed nomine Christi, eius gerens personam. — L. 23. 26.; S. Th. 3. p. q. 64. a. 8. 10.; Bened. XIV. de Syn. 1. 7. c. 4. n. 9., l. 8. c. 11. n. 2.; E. M.

342. *An ignorantia vel error ministri irritet sacramentum?* — Si minister intentionem habeat saltem implicitam et virtualem faciendi quod facit vera Ecclesia, valet sacramentum, etiamsi ex errore putet suam Ecclesiam heterodoxam esse veram Ecclesiam, etiamsi explicitam intentionem non habeat conficiendi sacramentum, dummodo hanc intentionem non excludat, etiamsi formam non intelligat, etiamsi erret circa veram significationem formae, e. g., si putet haec verba: *Hoc est Corpus meum,* significare tantum mysticam Christi praesentiam, etiamsi falso putet, vel materiam vel formam non esse idoneam, e. g., si quis panem consecrando, necessaria existimat verba, *quod pro vobis tradetur,* eaque omittat. Ratio est, quia nostra ignorantia vel error rei veritatem non mutat. Si ergo tribus et nonnisi tribus, sacramenta perficiuntur, nempe *rebus, verbis, ministro cum intentione faciendi quod facit Ecclesia,* non obstante ignorantia et errore ministri, veritas sacramenti consistit. Insuper, si secus esset, sequeretur, quod cum protestantes per consensum matrimonialem non credant effici sacramentum, eorum matrimonium esset nullum, quod falsum est. — L. 21. 22.; E. M.

343. *An intentio ministri debeat esse determinata ad certam materiam et personam?* — R. Affirmative. Ratio est: Quoad *materiam,* quia secus remaneret in statu indifferentiae: non potest enim ab eo statu erui, et ad sacramentum determinari, nisi per ministri intentio-

nem. Quoad *personam,* quia effectus sacramenti nequit applicari in genere, sed alicui subiecto: secus nulla fieret applicatio. — Debet nimirum, pro rei, de qua agitur, natura, determinari actionis obiectum seu terminus: nam si, v. g., dixeris, dono, non determines autem quid, aut cui, actum habes omni virtute cassum. — Excipienda autem est eucharistia, quae in subiecto non conficitur, et consequenter ad valorem consecrationis personae determinatio non requiritur.

344. *Si minister habeat duas intentiones contrarias, quaenam debeat praevalere?* — Si voluntates istae *sint simul,* praevalet praedominans, nempe, quae eligeretur, cognita impossibilitate. — Si inter voluntates contrarias *una succedat alteri,* posterior valet, nisi prior revocaverit, saltem virtualiter, omnem voluntatem subsequentem; tunc enim prior voluntas, modo expresse non revocetur, certe praevalet. In his autem, si adhuc remanet dubium, dubius erit valor sacramenti. — Idque valet etiam pro missarum applicatione. — L. 24. 784., l. 3. n. 700.; Lugo d. 8. n. 121. 123. Cf. V. 1. n. 18.

345. *An valida et licita sit sacramenti collatio cum intentione conditionata? — Conditio* respicere potest *ea, quae* utcumque *pertinent ad valorem sacramenti; dispositiones subiecti* licite et fructuose sacramentum suscipientis; *quamlibet aliam rem.* — Licite, in casu necessitatis, potest et debet apponi conditio, respiciens *valorem sacramenti,* si dubitetur, e. g., an aqua sit, qua baptizatur; an moribundus extrema unctione muniendus adhuc vivat; an invalide fuerit sacramentum susceptum, adeoque reiterandum. Ratio est, ut reverentiae sacramento debitae, quantum fieri potest, caveatur. — Atque hic sedulo animadvertendum est, quod, si praeter hanc reverentiam sacramento debitam, aliud esset praecavendum, quod per appositam conditionem praecaveri non potest, ea uti, adeoque sacramentum sub ea conditione conficere non licet. Et sic nunquam licet sub conditione conficere eucharistiam cum materia dubia ob periculum materialis idololatriae; nunquam licet cum eadem dubia materia ordines conferre propter gravissima incommoda irritae ordinationis. — Extra praedictum casum necessitatis et dubii sacramentum sub conditione administrare saepe grave esset, quia non sine nugatione esset in re gravi.

Conditio respiciens *suscipientis dispositiones* in sacramento poenitentiae, conferendo ex urgente causa, apponi potest et apponi debet; ne sacramentum *nullitati* exponatur. In ceteris vero sacramentis *ge-*

neratim non licet; nam, si postea constet dispositiones defuisse, vel eis quis perpetuo carere deberet, vel non sine scandalo iterarentur. Si extrema unctio, e. g., detur infirmo sub conditione: si es dispositus, i. e. in statu gratiae; et infirmus tunc non sit dispositus, sacramento privatur, quamvis postea disponatur et obicem removeat; et sic satis provisum non erit ipsius saluti. — *Generatim non licet;* nam in articulo mortis, rebus desperatis, S. Alph. n. 82. dicit: « si forte aeger fuerit sensibus destitutus, in actu peccati mortalis, probabiliter ait Viva saltem sub conditione extremam unctionem esse illi ministrandam, prout etiam de sacramento poenitentiae dicemus n. 483. ». Et idem 1. D. habet n. 732. de extrema unctione.

Conditiones alias apponere non licet, et grave esset. Nam, si conditio est *de futuro*, sacramentum est nullum. Etenim non valet cum ponitur materia et forma, quia deest intentio, nec valet quando verificatur conditio, quia deest tunc materia et forma. Excipitur matrimonium, quod instar aliorum omnium contractuum celebrari sub conditione de futuro potest; qua impleta, perficiuntur, non secus ac si ab initio pure ac sine conditione initi fuissent. Neque idcirco timendum est praedictum incommodum. Cum enim consensus referatur in eventum conditionis, tunc reipsa contractus perficitur, atque adeo tunc fit sacramentum. Si vero conditio sit *de praesenti* vel *de praeterito*, sacramentum nullitatis periculo exponitur: quin imo nullum est, si huiusmodi conditionis eventus humano modo cognosci non potest, cum sacramenta hoc certe modo oporteat administrare; e. g., *si es praedestinatus.* — L. 25. 26. 431.: E. M.

346. *An licita sit semper collatio sacramentorum cum intentione conditionata, in dubio utrum valide collata fuerint?* — Quoad sacramenta *characterem imprimentia*, certum est licitam esse. C. *De quibus* 2. *de Bapt.*, ubi indicatur haec forma in dubio de baptismo collato: Si nondum baptizatus es, ego te baptizo, etc. — Quoad *alia sacramenta*, etiam licita est, si adsit causa sufficiens conditionem ponendi. Ratio est, quia sacramenta sunt propter homines, et conditionata collatione sacramenti consulitur, in quantum fieri potest, tum bono eorum, qui sacramentum accipiunt, si forte illius sint capaces, tum etiam reverentiae sacramenti. — L. 27. 28.; E. M.

« Licitum est confessario prudenter dubitanti, an absolverit poenitentem, absolvere sub conditione. Et idem dicunt Tourn., etc. quando absolvendus est puer de quo dubitatur, an compos sit rationis. Si quis autem iudicans poenitentem esse dispositum, eum sub conditione

absolveret, dicens: *ego te absolvo, si dispositus sis,* recte dicunt, quod is non peccaret mortaliter, sed non excusaretur a culpa veniali, cum hoc esset contra ritum Ecclesiae ». L. 28.

« Certum est, quod casu, quo adest extrema proximi necessitas, et non habetur materia, nisi dubia, tunc minister *non solum potest, sed tenetur* sub gravi sacramentum ei ministrare sub conditione. Advertit tamen Lugo, quod si postea certa habeatur materia, et locus erit, repetendum est sacramentum sub conditione, si forte primum invalidum fuerit. Intellige hoc de sacramentis non iterabilibus, ut baptismo, confirmatione et ordine ». L. 29. De sacramentis aliis nulla est specialis difficultas, cum iterationi ipsa per se non obstent. Eaque iteranda sunt, quando dubium prudens habeatur de eorum valore, et grave sequeretur damnum, si vere invalide fuerint collata. — Cf. n. 345.

347. *An conditio verbis exprimi debeat?* — R. Negative. Ratio est, quia sufficit ad reverentiam sacramenti, ut mente concipiatur. Immo, ne opus quidem est conditionem explicite et formaliter in mente habere; sed satis est, si habeatur implicite et virtualiter, veluti habet, qui voluit Confessiones audire secundum institutionem Christi vel intentionem Ecclesiae; quia sic reverentia sacramento debita adhuc sufficienter servatur. Apponi tamen ore expressa debet, ubi hoc praescribit rubrica, ut in baptismo conditionato, praesertim si publice conferatur, ne adstantes credant, baptismum absolute iterari; et in extrema unctione conditionata. Rit. Rom. *de Sacr. bapt., de Sacr. extr. unct.* — L. 29., H. A. tr. 14. n. 3.; La-Croix 83.; Gobat 272.; E. M.

348. *An in conferendis vel suscipiendis sacramentis liceat uti opinione probabili?* — Quoad *collationem* sacramentorum, ubi de eorumdem *valore* agatur, generatim loquendo, id illicitum est ex pr. 1.ª d. ab Innoc. XI. Ratio autem est, quia sacramento fieret irriverentia; subiecto vero periculum damni adesset, praesertim in baptismo ob eius maximam necessitatem, et in ordine ob aliorum etiam publicum damnum. — Licitum consequenter est: 1.° Si adsit necessitas, vel gravis utilitas ex parte proximi. Ratio, quia sacramenta propter homines; neque vero est obligatio reddendi sacramentis reverentiam plusquam probabilem. Cf. 1031. 2.° Si habeatur probabilis opinio de iurisdictione confessarii, vel de validitate matrimonii. Ratio, quia Ecclesia supplet tunc sua auctoritate quoad iurisdictionem conferendam confessario, et quoad convalidandum contractum, si forte contractus

ille nullus est ob impedimentum, quod Ecclesia supplendo aufert. 3°. Quando administratio sacramenti fieret obnoxia *nimis scrupulis aut difficultatibus,* secus enim non posset baptizari infans, quem parentes asserunt non esse baptizatum, cum tale testimonium non sit nisi tantum probabile; neque absolvi posset poenitens, de cuius dispositione prudens tantum probabilitas haberi potest. — L. 57. 633. l. 1. n. 50. 51.

Quoad *susceptionem* vero sacramentorum cum opinione probabili, si iterum agatur de valore sacramentorum, idem dicendum est; propter easdem rationes. — Verum in his, quae ad valorem sacramentorum non pertinent, in sacramentis sive conferendis sive suscipiendis eadem regula est ac in aliis legibus. Nam, si stante probabilitate non contemnuntur aliae leges; neque profecto, stante eadem probabilitate, sacramenta contemnuntur. Id vero maxime valet quoad dispositiones ministrantium et suscipientium. In his enim gravis probabilitas pro certitudine habetur. Insuper tum administratio, tum susceptio sacramentorum, scrupulis et anxietatibus conscientiae continue esset obnoxia. Quare satis est accedere ad sacramenta sive conferenda, sive suscipienda cum probabili dispositione. — Lugo de Poenit. d. 14. n. 109.; La-Croix 105.; L. l. 1. n. 32. 48., l. 6. n. 461. 475. 482. 560. 573.

349. *An fides et probitas ministri ad validam et licitam sacramentorum administrationem requirantur?* — Ad *valorem sacramentorum* nec fides nec probitas, seu status gratiae, in ministro requiritur. Constat 1.° ex praxi et perpetua traditione Ecclesiae, quae nunquam baptizatos ab haereticis et improbis rebaptizari voluit. Constat 2.° ex definitione Ecclesiae. Trid. s. 7. c. 12. de S., c. 4. de B. — Ad *licitam* autem *sacramentorum administrationem* requiritur in ministro fides et probitas, *saltem* si is ad sacramenta conferenda *consecratus* sit, et ea conficiat *solemniter,* id est, cum integro ritu ab Ecclesia praescripto. Graviter igitur peccat, qui tanquam minister Ecclesiae vel vi ordinis sibi collati in mortali sacramenta ministrat. Cum enim per se et ex officio sit ad hoc munus exercendum constitutus, ad illud obligatur, cum debita dispositione et sanctitate exercendum. Quare huiusmodi minister fide destitutus vel improbus irrogat gravem Deo et Christo iniuriam, sancta indigne tractando, et, quantum in se est, contaminando. Nam minister sacramentorum repraesentat Christum primarium ministrum, qui est Sanctus sanctorum, eiusque personam gerit, adeoque necesse est, ut et ipse sit sanctus. *Saltem,* etc.; etenim, an

id exigat *officii sanctitas,* an *rei etiam sanctitas,* quia sacramentorum minister repraesentat personam Christi, et sancta sancte sunt tractanda, satis non constat. — L. 31. 32.; S. Th. 3. p. q. 64. a. 5. 6., q. 82. a. 5., s. q. 36. a. 5., q. 38. a. 2.; Lugo d. 8. n. 150.; Suarez d. 16. s. 2.; E. M.

350. *An peccet graviter minister, qui confert in mortali sacramentum, ad quod non est specialiter ordinatus seu consecratus?* — R. Negative probabiliter, quia obligatio in ministro habendi sanctitatem probabiliter non oritur praecise ex ipsa sanctitate Christi et sacramenti secundum se, sed ex ministri consecratione in ordine ad sacramenta conferenda. Billuart Diss. 5. art. 4.; S. Th. 3. p. q. 64. art. 6., 4. d. 5. q. 2. a. 2. Alii tamen affirmant. S. Lig. 32. admittit probabilitatem utriusque sententiae; in affirmativam tamen magis inclinat. Cf. Sporer n. 176.; Roncaglia cap. 3. q. 6.; Sanchez de Matr. l. 2. d. 6. n. 4. — « Haec quaestio, ut ait idem S. Alph. l. c. tantum locum habet *in baptismo, et matrimonio,* nam alia sacramenta patet non posse ministrari, nisi a ministris consecratis ». Hinc contrahentes matrimonium in mortali probabiliter peccant graviter, dumtaxat sacramentum suscipiendo, non etiam ministrando. L. 30., l. 6. n. 884.

Leviter tamen peccant etiam laici baptizantes in necessitate, vel matrimonium contrahentes, si sint in statu gravis peccati. Nam certe non decet in statu peccati personam gerere Christi, et decet sancta sancte tractari.

351. *An peccet graviter sacerdos, seu minister consecratus, ministrans quidem sacramentum in mortali, sed non solemniter, v. g. baptismum absque caerimoniis in casu necessitatis?* — Controvertitur, ut in quaesito praecedenti, eaedemque pro utraque parte afferuntur auctoritates et rationes. Hinc probabiliter dicendum est, eum non peccare graviter, quia licet sit per se consecratus ad sacramenta ministranda, non agit tamen *ut consecratus* seu *ex officio,* sed tantum ut laicus ex caritate ad succurrendum proximo in necessitate. — L. 32. 884.

352. *An peccet graviter minister consecratus et solemniter ministrans in mortali, si urgeat gravis necessitas?* — R. Negative, rigorose loquendo, nempe si periculum sit ita urgens, ut actum contritionis elicere per tempus ei non liceat. Cum enim sacramenta sint propter homines, irreverentia abesse videtur, si, in ea necessitate homini subveniendi, sacramentum a peccatore ministratur. Sed haec

hypothesis generatim neganda est. Satis enim est interiori voluntatis actu dolorem et detestationem concipere peccati, quia Dei offensa est, quod statim fieri potest. Porro a mortali excusandus non est minister, qui conscius gravis culpae, casum necessitatis praevidere potest, ut parochus et alii, qui ex officio sacramenta ministrare debent, et proinde speciali obligatione in statu gratiae habitualiter permanere tenentur. L. 33. 86. 617.; Lugo d. 8. n. 151. de Euch. d. 9. n. 8.; Sanchez d. 207.

353. *An graviter peccet, qui ministrat eucharistiam in mortali?* — R. Affirmative probabilius. Ratio est, quia gravem iniuriam irrogat sanctissimae eucharistiae. Licet enim ipse non agat ut causa efficax in conficiendo sacramentum, est tamen illius dispensator ad id specialiter consecratus, et obit ministerium, quod immediate sanctificationi animae cooperatur. Hinc celebrans et ministrans in mortali, quatuor sacrilegia committit: 1.° Quia sacramentum conficit. 2.° Quia suscipit. 3.° Quia ministrat sibi indigno. 4.° Quia eucharistiam ministrat in mortali. Sed una tantum actio est, et ideo sat est dicere se celebrasse in lethali. L. 35. et alii communiter. Probabiliter tamen censent eum peccare tantum venialiter Lugo d. 8. n. 155.; Salm. tr. 1. c. 7. n. 11., et alii; quippe nec Christi nomine agit, nec ipse sanctificat quemquam, sed quasi sacramentum transfert de loco in locum. Hanc opinionem *probabilem* putat Diana non solum si *extra missam,* sed etiam *in missa* communio ministretur. Tr. 2. de Praec. div. et eccl. sacr. comm. res. 25. — S. Th. s. q. 36. a. 5. ad 4.; L. l. 2. n. 46.

354. *An graviter peccent, qui in mortali sive mediate sive immediate tangunt aut deferunt eucharistiam?* — Triplex est sententia probabilis. Prima sententia probabilior affirmat in utroque casu, quia rem sanctissimam seu Corpus Christi indigne tractant. Hanc sententiam valde probabilem vocat S. Lig. 35. — Secunda sententia negat, quia nulla hic adest administratio sacramenti, nec apparet materia tam gravis, ut peccatum mortale inducat. Ita La-Croix n. 101.; Salmant. c. 7. n. 1.; Busemb., et S. Lig. dicit hoc non esse improbabile. — Tertia sententia sic distinguit: Peccant quidem graviter tangentes immediate sanctissimam eucharistiam in mortali, non vero tangentes mediate. Ratio repetitur ex gradu valde diverso irreverentiae inter primum casum et secundum. Ita Billuart. At si sua non caret probabilitate opinio Card. Lugo, de qua n. 353. (hic), omnis tunc evanescit difficultas. — S. Th. s. q. 36. a. 5. ad 4.

355. *An peccent graviter exercentes in mortali alias functiones sacras?* — R. Negative, quia omnia alia exercitia ordinum, praeter confectionem et administrationem sacramentorum, non videntur sub gravi exigere sanctitatem, cum non sint proxime ordinata ad animae sanctificationem. Ita communiter et probabilius. — Non peccant ergo graviter: 1.° Diaconi et subdiaconi qui, in mortali, altari solemniter ministrant. 2.° Episcopi, in mortali conficientes chrisma vel oleum sanctum. 3.° Episcopus vel sacerdos, qui in mortali consecrat, vel benedicit templum, benedicit vestes sacras aut corporalia, assistit matrimonio, benedicit cineres, aquam lustralem, etc. 4.° Concionator exsistens in peccato mortali. — L. 37.-40. 747. 767. 889.; Lugo d. 8. n. 152. seqq.

356. *An teneatur minister confiteri ante confectionem sacramenti, si reus sit peccati mortalis?* — R. Affirmative, si agatur de missae celebratione, et ipsi copia confessarii non desit; quia omnes fideles communicaturi Confessionem praemittere debent ex Trid. s. 13. C. 7., c. 11. — Negative vero probabilius, si agatur de aliis sacramentis; quia nulla lege ad Confessionem obligatur; atque adeo sufficit, ut actum contritionis eliciat. Excipe tamen, si ipsi de perfectae contritionis defectu constet. — L. 34. 617.

357. *An peccet graviter, qui audit Confessionem in mortali, sed non absolvit?* — R. Negative probabilius, quia confessarius audiendo confessionem non conficit sacramentum. L. 36.

358. *Quot peccata committat confessarius plures poenitentes successive in mortali absolvendo?* — Prima sententia est, quod committit tot peccata, quot personas absolvit; ratio, quia singulae absolutiones constituunt actiones morales distinctas, totidem iudicia completa, totidemque sacramenta in statu peccati collata, proindeque totidem peccata. Ita L. l. 5. n. 50. cum aliis. Secunda sententia est, quod nonnisi unum committit peccatum. Ita Salmant. de Censur. c. 2. n. 72., cum aliis, quos allegant, eamque opinionem probabilem appellat Lugo de Poenit. d. 16. n. 558. Idem generatim dicendum de eo, qui successive, sed continue, plura confert sacramenta, e. g., plures baptizat, confirmat, ordinat. Et sane, si peccatum ex *officii* sanctitate desumitur, verius est unicum peccatum committi, quia unicum baptizandi, confirmandi, etc., ministerium exercetur. — Busemb. 617.

359. *Quot peccata committat, qui in mortali pluribus eucharistiam ministrat?* — R. Probabilius unicum tantum; quia unicam actionem

moralem ponit; singulae enim distributiones per modum unius habentur, et unicam administrationem, unumque convivium constituunt. L. 30. 35., l. 5. n. 30. Cf. 353., ubi duplex de culpae huius gravitate opinio producta fuit.

360. *Quid de obligatione ministrandi sacramenta?* — *Curam animarum habentes* tenentur sub gravi ex iustitia sacramenta ministrare subditis suis rationabiliter petentibus. Curam enim animarum suscipiendo ad id sese obligaverunt, tacito contractu inito cum subditis, a quibus sustentationem aut saltem honorem accipiunt. — Tenentur igitur, si urget commune praeceptum illa suscipiendi, vel si privata petentis necessitas vel utilitas administrationem exigit, v. g., si petens praevideat aliquod periculum, vel in tentatione versetur, et gratia sacramenti indigeat, vel si devotionem statui suo cenvenientem exercere, aut Indulgentiam lucrari velit, etc. — *Alii, curam animarum non habentes,* non tenentur ministrare sacramenta ex iustitia; aliquando tamen tenentur ex caritate, scilicet in gravi proximi necessitate; sed sine gravi proportionato incommodo proprio. — L. 58. 623. 728. 729.

361. *Quinam hic censeantur animarum curam habere?* — Ii omnes, qui ex officio, seu titulo speciali iurisdictionis spiritualis aut delegationis, aliquam partem ovilis Christi pascere seu curare debent. Tales igitur sunt Episcopi, parochi, et quicumque curam subsidiariam animarum habent ex commissione seu munere publico, ut sunt coadiutores seu vicarii parochorum, capellani militum, nosocomiorum, etc. Item respectu regularium, praelati seu superiores proprii; respectu monialium, earum capellani, seu confessarii. L. 58.

362. *Quaenam sacramenta in necessitate ministranda sint, etiam cum periculo mortis, sive ab habentibus curam animarum, sive ab aliis?* — Qui curam animarum non gerunt, certo tenentur tantum ad ministranda sacramenta absolute necessaria ad salutem, *baptismum,* scilicet et *poenitentiam,* vel *extremam unctionem,* quando quis nullo modo confiteri queat. Ratio est, quia non tenentur nisi ex sola caritate ad subveniendum proximo in gravissimo salutis periculo. Sola autem praefata sacramenta sunt ad salutem necessaria. — Etiam curam animarum gerentes *valde probabilius* tenentur ad sola praefata sacramenta cum quovis periculo ministranda. Ratio est, quia alia sacramenta non sunt tantae necessitatis, ut quis ad illa conferenda cum gravi vitae discrimine teneatur. Ita L. 233. 729. innixus Declarationi Gregorii XIII. 12. Oct. 1576., et item Declarationi S. C. C. ab eo-

dem Pontifice approbatae. Affirmat e contra Suarez eos ex vi officii sui teneri ad eucharistiam etiam ministrandam, quae licet non sit absolute necessaria, valde tamen prodest; et populo magnum esset scandalum, si parochus sineret sine viatico mori suos parochianos. Et hanc sententiam, synodi plures amplexae sunt, et nuperrime etiam Concilium Plenarium Americae Latinae n. 531. Declarationem autem Gregorii XIII. et S. C. C. in dubium revocat Benedict. XIV., de Syn. l. 13. c. 19. n. 7. 10. — Ceterum qui gerunt curam animarum, tenentur vitam exponere non tantum in extrema, sed etiam in gravi necessitate, dum alii ministri in sola necessitate extrema ad id obligantur. La-Croix l. 3. p. 1. n. 755. seq. — L. 58. 624., l. 2. n. 27., l. 3. n. 389.; S. Th. 2. 2. q. 26. a. 5. Cf. 90.

363. *An teneatur quis, non parochus, exponere vitam ad ministranda praefata sacramenta cum probabilitate tantum successus vel necessitatis ?* — Prima sententia affirmat « ex lege caritatis, quae obligat in pari periculo exponere vitam temporalem ad salvandam vitam proximi spiritualem ». L. 624. Secunda sententia negat, quia nimis durum est exigere actum adeo heroicum ad proximum adiuvandum, nisi adsit moralis certitudo sive successus sive necessitatis. Hinc non teneris exponere certo vitam ad aliquem baptizandum, vel absolvendum, si probabiliter perire debes, antequam id adimplere possis, vel probabiliter praesumas, illum esse baptizatum, aut non versari in statu peccati mortalis, aut etiam posse facile sibi subvenire per actum contritionis perfectae. — S. Lig. 624. ait primam sententiam sibi magis arridere; addens: « si tamen sacerdos nesciat eum esse in mortali, non tenetur absolvere cum periculo vitae ». Verum l. 2. n. 27. posteriori sententiae videtur adhaerere; et l. 6. n. 728. videtur exigere *maiorem* probabilitatem pro neccessitate proximi.

364. **Resolves :** Peccant graviter habentes curam animarum, non tantum si sine ratione ministerium suum denegent, sed etiam si se morosos et difficiles saepe praebeant: quia sic fideles a sacramentis deterrent, et res eodem recidit, ac si sacramenta denegarent. — Mortale tamen non est, uni vel alteri aut eidem semel vel iterum, citra necessitatem petenti, sacramentum poenitentiae vel eucharistiae denegare; quia damnum facile reparari potest, nec subditus ideo graviter invitus censetur. — Si subditi irrationabiliter petant, nullum est peccatum. Hinc non tenetur parochus quotidie cum scrupuloso vel devotulis tempus terere, cum tam frequens Confessio istis non expediat, nec ipsi ius strictum ad absolutionem tam frequentem habeant. — Si

parochus idoneos habeat vicarios, non tenebitur adeo rigorose Confessiones subditorum excipere; debet tamen fidelibus ipsum nominatim requirentibus satisfacere, nisi aut impeditus sit, aut poenitentes libenter alium confessarium sint adituri. — Peccant graviter, generatim loquendo, curam gerentes animarum, qui subditorum Confessionem excipere nolunt, nisi paucis diebus intra mensem determinatis; quia in causa sunt cur fideles in statu peccati diu remaneant, et a sacramentis suscipiendis arceantur. — L. 58.

365. *Quid de obligatione denegandi sacramenta indignis petentibus?* — Minister tenetur *generatim* et sub gravi, per se loquendo, sacramenta indignis denegare, quia lex naturalis obligat dispensatorem ad bona Domini fideliter et iuxta eius voluntatem dispensanda; porro voluntas certa Christi est ut sacramenta indignis non conferantur, iuxta illud Matthaei 7., 6.: *Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos.* Rit. Rom. *de SS. euch. sacr., de Sacr. extr. unct.* Cf. Lugo d. 8. n. 164. 180. 193.; Suarez d. 8. s. 2. — Quin immo, ut notat S. Alph. 43., « in quibusdam sacramentis minister, ut se fidelem dispensatorem praestet, non sufficit, si petentem nesciat esse indignum, sed amplius tenetur prudentem rationem habere, quod ille sit dignus; *in sacramento* enim *poenitentiae,* cum in eo omnino requiratur ad valorem poenitentis dispositio, minister, prout iudex ad hoc constitutus, debet de ea se certum reddere. *In sacramento* quoque *ordinis,* Episcopus debet certam habere scientiam de dignitate ordinandi, cum ad ordinem, prout directum ad publicum bonum, nemo habet ius, nisi qui vocatur a Deo tanquam Aaron. *In matrimonio* autem sacerdos assistens debet inquirere in impedimenta, cum ad hoc constituatur ab Ecclesia. *In aliis* vero *sacramentis,* ea non sunt deneganda eis, qui catholice vivunt, nisi constet de indignitate poenitentis... Ratio, quia ad haec alia sacramenta omnes fideles ius habent et ministri non sunt iudices, sed dispensatores, unde in eis non habent ius inquirendi, sed tantum debitum dispensandi omnibus, qui petunt; modo isti non sint positive indigni ». — Cf. Decr. *Ne temere* de Spons. et Matr. S. C. C. 2. Aug. 1907.

Peccatori publico, sive occulte sive publice petenti, denegandum est sacramentum; quia nulla ratio adest, cur regulae generali exceptio fiat; immo grave scandalum fidelium ex sacramentorum concessione sequeretur. S. Th. 3. p. q. 80. a. 6.; L. 44. In casu vero dubii, an quis peccaverit, concedendum; in dubio, an egerit poenitentiam, denegandum. L. 48. — « Excipitur tamen peccator in articulo mortis

constitutus », L. 44., quia quisque praesumitur se tum velle rite disponere, et necessitas tollit scandalum, ipsaque occulta moribundi poenitentia, a ministro publicanda, si publice ei sacramenta essent ministranda. La-Croix 143. Rarissimus est casus, quo sacramentorum denegatio extendatur etiam ad poenitentiam. Obligatio autem adest semper, quoad ipsam, absolutionem indisposito denegandi.

Peccatori occulto, occulte petenti, pariter negandum est sacramentum; quia reverentia erga sacramentum, et caritas proximi in his adiunctis hoc postulant, S. Th. 3. p. q. 80. a. 6.; L. 50., excepto casu, quo crimen cognitum fuisset ex Confessione; tunc enim nec etiam licet ministro peccatorem monere. Idque vetitum est, etiamsi confessarius sacramentum denegare possit sub praetextu aliarum causarum. L. 50. 51. — *Peccatori* vero *occulto, publice petenti,* non est denegandum sacramentum. Ratio deducitur ex incommodis, quae sequerentur ex sacramenti denegatione; orirentur enim scandala et perturbationes in Ecclesia, et praesertim fideles in suspicionem adducti, ne a sacramentis prohiberentur, ab ipsis recederent. Qui autem ministrat indigno sacramenta, nonnisi materialiter ad eius peccatum cooperatur, quae cooperatio, ex gravi proportionata causa, licita est. Cf. 374. S. Th. p. 3. q. 80. a. 6.; L. 49. 50.; Lugo d. 8. n. 176.; Rit. Rom. *de Euch. sacram.* — E. M.

366. *Quandonam censeatur peccator publicus, seu notorius, vel occultus; et occulte petens sacramentum?* — Peccator *publicus* ille dicitur, cuius crimen vel pessima vita communiter cognoscitur. Quod si infamia eius nondum venerit in communem notitiam, ita tamen cognoscatur, ut celari amplius non possit, dicitur *notorius;* si vero absit periculum, ne improbitas nota fiat, peccator *occultus* nuncupatur. Quare adhuc *occultus* peccator erit, si eius improbitas paucis tantum nota sit, qui eam non manifestabunt, ita ut illa communi notitiae subducatur. — Peccator *occulte petens* dicitur ille, qui reperitur solus cum ministro vel paucis aliis, quorum merito nulla habeatur ratio, ut sunt pueruli, etc. Secus *publice* petere censetur.

367. *An sit negandum sacramentum indigno publice petenti, cuius crimen est notorium quidem, sed nondum publicum?* — R. Negative iuxta sententiam probabiliorem, quia non potest dici adhuc peccator publicus; insuper variis incommodis obnoxia esset denegatio. Immo probabilius non est denegandum sacramentum, etiam si plerique ex praesentibus crimen noverint, quandoquidem non est simpliciter publicum. Excipe, nisi brevi crimen sit publicum efficiendum, et fidelium

scandalum esset consequenter timendum ex sacramenti concessione. — Cf. n. seq.; L. 45.

368. *An denegandum sit sacramentum peccatori, quando crimen eius non est publicum ubi petit, publicum tamen est alibi?* — R. Negative saltem probabilius; quia ex una parte ministrando ei sacramenta non adest aliorum scandalum, et ex altera parte, si denegarentur, ea nascerentur incommoda atque damna, quae ex denegatione peccatori occulto facta proveniunt. Secus vero dicendum, si notitia illius criminis facile sit in eum locum brevi perventura. Prudenter enim timeri potest, ne ex sacramenti concessione fidelium scandalum oriatur. — L. 46.

369. *Quid requiratur ut publico peccatori eucharistia possit ministrari?* — « Laymann, etc. requirunt praeter Confessionem, aliquod tempus bonae conversationis ad tollendum scandalum. Possev., etc. dicunt sufficere Confessionem coram pluribus (modo, addit Bernal, poenitentia brevi sit publice manifestanda). Et recte Croix adhaeret huic sententiae, quando peccator *non habet proximam peccandi occasionem;* quia, qui publice confessus est, publice censetur emendatus; secus, *si adesset occasio,* et ille eam non deseruerit. Qui autem occulte petit, sufficit eum occulte egisse poenitentiam ». L. 47.; Rit. Rom. *de Euch. sacram.* — E. M.

Hinc, ut patet, alia esset ratio habenda publici blasphematoris, qui iam publice in ecclesia ad Confessionem accessit, vel accessisse praesumitur; alia vero publici concubinarii, qui civili matrimonio tantum nupsit, et domi retinet suam concubinam, quod scandalum prius est regulariter removendum.

370. *An denegandum sit sacramentum ordinis peccatori occulto publice petenti?* — R. Affirmative. « Ratio certa est, quia qui se ingerit *in munera publica,* ad quae non est idoneus, repelli debet etiam cum infamia, ob bonum publicum privato praeferendum. Et quod clericus indignus, quamvis ob crimen occultum, possit et debeat repelli, patet ex Trid., ubi in s. 14. C. 1. de R. dicitur, quod Episcopus potest prohibere clerico, ne ascendat ad ulteriores ordines: et clericus tenetur ei obedire, etiamsi ascensus a suo praelato « ex quacumque causa etiam ob occultum crimen quomodolibet, etiam extraiudicialiter, fuerit interdictus ». Et additur, quod « nulla contra ipsius praelati voluntatem concessa licentia se promoveri faciendo, ei suffragetur ». Ac maxime notandum, quod Episcopus non tenetur eo casu manife-

stare causam, cur repellat ab ordinatione, iuxta Declarationes S. C. C. 21. Mart. 1613., 26. Apr. 1668.; Bened. XIV. de Syn. l. 11. c. 2. n. 16. Quod autem Episcopus non solum possit, sed etiam debeat repellere indignos, quamvis occultos, patens suadet ratio ex eod. Trid. s. 23. de R. C. 5. et 7., ubi signanter praecipitur, ut Episcopus ordinans, mores diligenter investiget, et examinet. « Ad quid igitur debet praelatus mores clericorum investigare et examinare, nisi ut repellat quos noverit indignos? » L. 52. 69.; S. Th. s. q. 36. a. 1. 3. 4.

371. **Nota:** « Qua de re, ait idem S. D. 803., Episcopi in hac probatione expetenda non debent esse contenti simplici attestatione parochorum... sed insuper ab aliis fide dignis, capta secreta informatione certi fieri debent, non solum quod initiandus non fuerit malus... sed etiam quod ille sit positive bonus, etc. ». Cf. Bened. XIV. C. *Ubi primum;* S. Th. s. q. 36. a. 4. ad 3.

372. *An parochus possit assistere matrimonio eorum, qui sunt publici peccatores?* — Affirmant Laymann, Croix, Lugo. Ratio, quia parochus non est minister sacramenti, sed tantum testis, unde ex una parte, cum sit publicus minister, non potest suam negare assistentiam; et ex altera licite potest assistere, cum sua cooperatio sit mere materialis. Negant vero alii, inter quos S. Alph., nisi de causa gravi et proportionata, tum quia de iure naturali nemo potest cooperari peccato proximi, tum quia parochus tenetur ex iustitia, ex contractu inito cum communitate a qua stipendium accipit, incumbere saluti spirituali suarum ovium, eas avertendo a peccatis. Et mox subdit S. D., « quod dicimus de parocho, dicendum est etiam de testibus; qui tamen satis excusarentur a peccato, si assisterent coacti metu gravi, cum ipsi non teneantur, nisi ex caritate, impedire peccatum. Parochus autem etiam excusari potest ad vitandam mortem, vel alia graviora mala communitatis, vel ipsorum contrahentium, puta ne ipsi perseverent in peccato ». L. 54.; E. M.

373. *An si unus sponsorum sit publice indignus, possit alter matrimonium cum ipso inire, et consequenter sacramentum ei ministrare?* — R. Negative, si sit indignus, quia est excommunicatus *vitandus*, ut patet. — Affirmative, si sit indignus, quia excommunicatus, sed *toleratus;* Conc. enim Const. indistincte concessit fidelibus posse communicare cum excommunicatis toleratis. — Affirmative, si sit indignus ob aliquod peccatum, et alter sponsus sine gravi incommodo non posset a matrimonio recedere. Ita probabilius et communius. Ratio,

quia praefata administratio est ab ipsis, ut a ministris ad id non consecratis. L. 55., H. A. tr. 14. n. 6. Hinc qui contrahit cum indigno, a lethali excusatur; non enim peccat qua ministrat indigno, quia id sola caritas vetat; et incommodum grave excusat, quod vix abest, aut ne vix quidem; nec qua petit ab indigno, quia is est minister ad id non consecratus. — Lugo d. 8. n. 226. 230.; L. l. 2. n. 60.

374. *Quid, si sacramentum indigno denegari non possit, sine vitae periculo?* — Non licet dare, si petatur in contemptum Religionis vel in odium fidei, vel si citra offensionem aliorum et scandalum dari non possit. *His remotis,* sunt qui negant, quia summa irreverentia est dare sanctum canibus; idque licet tantum ad communia damna vitanda. Neque desunt, qui neque hoc admittunt, cum res intrinsece illicita sit. Profanatio enim sacramenti, ipsa eius concessione, habetur immediate in casu, et, ea profanatione mediante, evasio mortis habetur. Alii affirmant, quia in tanto discrimine rerum irreverentia cessat. Alii alia via rem expediunt; docent enim licitum esse *simulare administrationem sacramenti,* excepto sacerdotio; non quidem *formaliter,* sed *materialiter,* nempe *mutata substantialiter materia vel forma,* v. g. si dicat: ego te *haud absolvo,* vel *absolvam,* vel *absolvo?*, semper remoto scandalo. Cf. n. seq. Verum sacramenta conferre indignis non est per se malum. Sane Christus communicavit Iudam; quis dixerit Christum rem fecisse materialiter malam? Ac, si licet sacramentum dare indigno ad eius famam tuendam, cur idem non licebit ad propriam tuendam vitam? Caritas tantum vetat cooperari sacrilegio suscipientis, caritas autem non obligat cum incommodo gravi. Proprie autem loquendo *cooperatio* non habetur in casu, sed mera *permissio.* Totum enim illud quod facit minister bonum et sanctum in se est, quo indigne suscipiens sacramentum ex sua abutitur malitia. — L. 49. 59.; Lugo d. 8. n. 180. 181.; Suarez d. 67. s. 1. in fin.; Viva in pr. 29.am d. ab Innoc. XI. n. 11.; Carden. in cit. pr. n. 53.; Lehmkuhl ed. 8. n. 43. Cf. hic 375.

375. *An intrinsece illicita sit sacramenti simulatio?* — Simulatio, latissime sumpta, est positio signi de se indifferentis ad plura, cum praevisione, quod aliquis sit decipiendus, eo quod accepturus sit illud in sensu, qui non est verus. Per hoc autem distinguitur a dissimulatione, quod dissimulatio sit praetermissio omnis signi, quando merito poni deberet. — Simulatio alia est *formalis;* qua minister directe *intendit decipere;* alia vero *materialis,* qua minister non intendit directe decipere, sed ex rationali et iusto motivo agens, deceptionem

praevidens, eam permittit. — Sacramenti simulatio esse potest vel circa rem plane indifferentem respectu *essentiae* sacramenti, vel circa rem respicientem ipsam *naturam* sacramenti. — Simulatio esse potest vel mere circa *administrationem* sacramenti; vel circa ipsum *sacramentum;* quando nempe quis vel actionem ponit, qua alii sacramenti confectionem seu collationem falso credere possunt; vel ficte quidpiam ponat, quod pertinet ad essentiam sacramenti.

Porro simulatio *formalis* non modo in sacramentis, sed in quocumque alio casu, non licet: quia mendacium facti est, S. Th. 2. 2. q. 111. a. 1. Simulatio *materialis* circa rem, plane indifferenter se habentem ad sacramentum, h. e. ad ipsam sacramenti administrationem vel sacramenti *essentiam,* per se loquendo, non est illicita, quia non est simulatio administrationis sacramenti, vel sacramenti: neque adest alia vitiosa circumstantia, ut supponitur. Simulatio *materialis* circa ipsam *administrationem sacramenti per se loquendo,* intrinsece illicita non est: nam nulla ponitur actio, quae per se pertineat ad essentiam sacramenti, et actio quae reapse ponitur est actio, ut supponitur, *honesta,* licet opinio ex ea induci possit in alios collationis sacramenti. Simulatio *materialis* circa *ipsum sacramentum,* vel *partem essentialem sacramenti,* illicita omnino est. Ratio est, quia est gravis irreverentia in Christum, cui minister illudit, abutendo rebus sacris ab ipso institutis. Insuper id evincitur ex pr. 29.ª d. ab Innoc. XI., in qua specialiter agitur de materiali simulatione. Ac a S. U. I. 6. Sept. 1628. coram SSmo cautum fuit, sacerdotes, qui coguntur a Turcis baptizare eorum filios, non ut christiani fiant, sed pro corporali salute, *non posse... eos baptizare, adhibita materia sine forma.* Bened. XIV. C. *Postremo mense* § 21. — L. 59. 62.; La-Croix 150. 158.; E. M.

376. **Resolves**: « Si quis nolens confiteri ingrediatur confessionale, et genuflexus alloquatur confessarium de aliquo negotio, non simulat sacramentum, nec peccat peccato mendacii ». L. 60. Actio illa de se indifferens est; et in ea deest omnino materia et forma sacramenti. L. ib. — Graviter peccaret confessarius, qui verba absolutionis proferret sine animo absolvendi, etiamsi id ageret ad se facilius expediendum a poenitente *indisposito,* et absolutionem instanter petente, aut etiam per gravissimas minas exigente. Dicunt plures, posse confessarium in hoc casu dicere: *Ego te absolvo,* pronuntiando τὸ *non* ita demisse, ut non audiatur a poenitente. Non improbabile hoc iudicat S. Alph. 59.; sed confessarius alias voces aut preces potius

quam absolutionis formam tunc facile pronuntiare posset; ceterum casus iste fere chimaericus esse videtur. — Non simulat autem sacramentum poenitentiae confessarius, qui recitat preces super poenitentem indispositum, ne adstantes advertant, illum sine absolutione dimitti; constat enim apud omnes, quod poenitentes saepe cum sola benedictione dimittuntur, et subinde sine intentione confitendi aut Confessionem perficiendi ad sacrum tribunal accedunt. L. 59.

Gravissime peccaret sacerdos, qui in missa pronuntiaret verba consecratoria super panem et vinum, intentionem consecrandi excludens. Neque bona fide excusari possunt, qui crassa ignorantia laborantes, et in mortali celebrantes, consecrationem simulant, ne sacrilegii rei evadant, etiamsi verba consecrationis omnino omittant. — Graviter peccat sacerdos, qui hostiam non consecratam pro consecrata porrigit etiam scienti et consentienti, ut evenit quandoque miseris sacerdotibus cum complice, qui famae servandae gratia ad sacram mensam accedit. Ratio est, quia sic hostia non consecrata exponitur adorationi tum adstantium, tum ipsiusmet etiam scienter recipientis cum reverentia externa, quae idololatriam externam et materialem, et proinde quid intrinsece malum constituit. L. 61.; S. Th. Quodl. 5. a. 12. « In casu quo aliquis non poterit se disponere ad Communionem, posset aliquando convenire cum parocho, ad infamiam, vel scandalum vitandum, ut hic dicat tantum super ipso verba: *Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat,* etc.; et non praebeat hostiam, ut admittit La-Croix 160. ». L. 61.

Iuxta communem sententiam non peccant saltem graviter, qui metu gravi coacti matrimonium inire simulant. Ratio est, quia cum desit voluntarius consensus, iuxta sententiam nunc certam, quae tenet sponsos esse huius sacramenti ministros, deest materia et forma, et proinde non est simulatio *sacramenti,* sed tantum simulatio *contractus.* « Ex eadem ratione non peccaret peccato sacrilegii, qui matrimonium contraheret sciens se habere impedimentum dirimens ». L. 62. Notandum praeterea est, quod quamvis velit quis matrimonium tunc contrahere, defectu validitatis *contractus,* revera matrimonium non contrahit.

377. *Quid de modo sacramenta conferendi?* — Non satis est, si minister ea, quae ad materiam et formam spectant, diligenter observet; sed omnes S. Ecclesiae leges circa sacramentorum administrationem studiose servare debet. Trid. s. 7. c. 13.; S. R. C. 12. Maii 1612. n. 297. Quare praescriptas *caerimonias* non licet omittere, et per se

grave est, secluso necessitatis casu. Rit. Rom. *de Bapt.* initio. Quisque autem uti debet suo ritu sive Latino sive Graeco, et grave est. Bened. XIV. C. *Etsi Pastoralis* § 2.; L. 202. 203.; E. M.

Caeremoniae Sacrae, sunt sacrae illae actiones in divinis officiis ex Ecclesiae statuto observandae, ut rite perficiantur, unde in sacris functionibus habetur etiam caeremoniarum magister. Non omnes utique ex praecepto semper observandae sunt, uti e. g. in privata divini officii recitatione; sed illae, quae spectant ad ipsam administrationem sacramentorum, et ad ipsam missae celebrationem, praeceptivae sunt, obligantes sub gravi vel sub levi ratione materiae.

Praedictus modus sacramenta administrandi continetur tum in Rituali Rom. tum in Pontificali Romano. Proprius autem ritus servandus est a sacerdote latino et a sacerdote orientalis ecclesiae. Hunc ritum etiam simplices fideles servare tenentur. Transitus ab uno ritu ecclesiae orientalis ad latinum fieri nequit absque venia S. C. de Pr. Fid.

In C. Pii X. *Ea semper* XVIII. Kal. Iul. 1907. pro ritu rutheno, in Statibus Foederatis Americae Septentrionalis, art. 22. dicitur: « Laici rutheni, qui verum et stabile domicilium in Civitatibus Foederatis constituerint, transire possunt ad ritum latinum, obtenta tamen prius, in singulis casibus, venia Apostolicae Sedis ». — In Decr. S. C. de Prop. Fid. pro ritu rutheno, in Canadensi regione, 18. Aug. 1913. art. 25. dicitur: « Transitus a ritu rutheno ad latinum laicis ruthenis, qui verum et stabile domicilium in regione Canadensi constituerint, concedi nequit nisi a S. C. de Prop. Fid. pro negotiis ritus orientalibus, gravibus et iustis intervenientibus causis ab ipsa S. Congregatione cognoscendis, audito Episcopo rutheno Canadensi ». -– In alio tertio Decreto eiusdem S. Congr. de Prop. Fid., 17. Aug. 1914., pro ritu graeco-rutheno in Foederatis civitatibus Americae Septentrionalis, hisce diebus publicato apud A. A. S. v. 6. p. 458., dicitur: « Transitus a ritu graeco rutheno ad latinum ruthenis, sive ad tempus sive stabiliter, in Statibus Foederatis Americae Septentrionalis, morantibus, concedi nequit nisi a S. Congr. de Prop. Fid. pro negotiis ritus orientalis, gravibus et iustis intervenientibus causis, ab ipsa S. Congr. cognoscendis, audito Episcopo Graeco-Rutheno ».

Ac uti in duobus primis Decretis *caelibatus clericorum* explicite asseritur, ita in hoc ultimo recentissimo Decreto, pro Graeco-Ruthenis, publicato postquam iam typis edita fuerant quae praecedunt num. 97., *caelibatus clericorum,* silentio, praetermittitur.

378. *Utrum de praecepto sit usus Ritualis Romani in administratione sacramentorum?* — R. Affirmative. Non semel enim declaravit S. R. C. illos solos libros adhibendos, et illis tantum utendum benedictionibus, quae Rituali Romano sunt conformes, nec alios adhibendos esse, dummodo non constet ab hac S. C. fuisse approbatos. S. R. C. 7. Apr. 1832. n. 2689., 23. Maii 1835. n. 2725., 10. Ian. 1852. n. 2993. — Quaedam autem in Rituali sunt praeceptiva sub gravi vel sub levi, quaedam directiva tantum, secundum rei naturam, variam Rubricarum expressionem, ac Declarationes S. C. R.

Nova editio approbata est Ritualis Romana, uti typica declarata, cui aliae omnes editiones conformes esse debent. S. R. C. 11. Iun. 1913., A. A. S. v. 5. p. 434.

379. *Quaenam vestes sacrae requirantur ad sacramentorum administrationem?* — Superpelliceum et desuper stola. Rit. Rom. *de Sacram. admin.* initio; S. R. C. 10. Ian. 1852. n. 2993.; 31. Aug. 1867. n. 3158., 11. Mart. 1871. n. 3237. Verum in extrema necessitate baptismus et poenitentia sine his conferri possunt; imo et confirmatio et extrema unctio; La-Croix l. 6. p. 2. n. 2116.; L. 184. 726. Quin et ipsum viaticum sine sacris vestibus, si absque offensione fieri possit, non est illicitum. S. R. C., 4. Febr. 1871. n. 3234.; L. 241. Grave vero non est non uti stola in sacramento poenitentiae, et non uti in eucharistia negant plures esse grave, nec improbat S. Alph. 241. Rocchettum non est vestis sacra adhibenda in administratione sacramentorum. S. R. C. 10. Ian. 1852. n. 2993., 12. Ian. 1878. n. 3438., 23. Mart. 1882. n. 3542. — S. R. C. Decr. Gener. 12. Iul. 1892. n. 3784.; E. M.

IV. — DE SUBIECTO SACRAMENTORUM

380. *Quisnam sit sacramentorum subiectum?* — Ut sacramenti minister est ille qui peragit nomine Christi ritum sacramentalem ab ipso institutum, ita subiectum sacramenti dicitur ille, qui sacramentum suscipit, et est capax effectus sacramenti. — Subiectum sacramentorum est solus homo viator; quia, ut ex S. Scripturis et Traditione patet, pro solis hominibus viatoribus sacramenta instituta sunt. Non omnes tamen homines sunt omnium sacramentorum capaces. Nam nec mu-

lieres sacramentum ordinis, nec pueri, ratione nondum utentes, suscipere possunt sacramenta poenitentiae et extremae unctionis. — Ratio a priori, cur solus homo viator sit capax sacramentorum, est voluntas Christi Domini institutoris sacramentorum. Ratio autem convenientiae est, quia iuxta ordinem praesentis Providentiae solus homo viator est capax primae gratiae, vel augmenti gratiae; eiusmodi autem non sunt Beati, vel Animae in Purgatorio detentae, quibus iam determinata est mensura gloriae respondens gratiae, quam in vita mortali meruerant. Multo autem minus capaces sunt gratiae damnati, utpote a Deo iam in aeternum separati. — S. Th. s. q. 39. a. 1. 2.

381. *Quaenam sint requisita ad validam sacramentorum receptionem?* — Ad sacramenta *valide* suscipienda nulla in adultis requiritur probitas, nec proprie fides in subiecto, si poenitentiae sacramentum excipias. Constat ex praxi Ecclesiae, quae nunquam permisit iterum baptizari aut ordinari haereticos et improbos homines rite baptizatos et ordinatos. — In infantibus aut perpetuo amentibus nulla requiritur dispositio, nec intentio, ut valide recipiant sacramenta, quorum sunt capaces, videlicet baptismum, confirmationem, ordinem et eucharistiam, quae olim ipsis ministrabatur. Constat ex praxi Ecclesiae, et sententia communi. L. 80. 782.; S. Th. S. q. 39. a. 2. — In adultis ad *validam* sacramentorum susceptionem aliqua requiritur intentio: quia non est conveniens, ut adultus sanctificetur, nisi velit. Conc. Trid. s. 6. C. 5. 6. 7. Sed pro plerisque sacramentis sufficit intentio habitualis, etiam quandoque confusa tantum, seu implicita, spectata cuiusque sacramenti natura; quia collatio sacramentorum est quaedam donatio et beneficium, ad quod acceptandum sufficit habitualis intentio. S. Th. 3. p. q. 68. a. 7. Cf. Lugo de Euch. d. 13. n. 23. 26., de Poenit. d. 14. n. 46. 48. Si deest voluntas sacramentum recipiendi, sacramentum invalidum erit, sive quis *nolit* illud recipere, sive *non nolit,* neutralem habens voluntatem Bened. XIV. C. *Postremo mense* § 47. 48. 51.; L. 81. — Ad cetera sacramenta valide suscipienda praeexigitur susceptio baptismi; proin homo non baptizatus nullatenus est capax aliorum sacramentorum. Ratio est, quia cetera sacramenta sunt instituta pro sola Ecclesia; porro per solum baptismum homines fiunt membra Ecclesiae. Ergo. Flor. Decr. pro Armenis. — E. M.

382. *An requiratur attentio in subiecto adulto, ut sacramentum valide suscipiat?* — R. Negative. Sufficit enim intentio, etiam in sacramentis, quae requirunt intentionem virtualem, ratio, quia actus humanus non procedit ab attentione, sed a voluntate seu ab intentione.

Praeterea pleraque sacramenta ne virtualem quidem intentionem requirunt; ergo a fortiori attentionem ex parte subiecti non requirunt. Insuper non requiritur attentio in ministro ad conficiendum sacramentum, ut constat ex dictis supra n. 338.; ergo a fortiori non requiritur in subiecto. — Hinc frustra scrupulis aliquando poenitentes ex eo anguntur, quod distractiones passi fuerint dum absolvebantur, vel quod absoluti fuerint, quin ad id animadverterint. — Sporer 157.

383. *Quaenam intentio requiratur in adultis pro singulis sacramentis suscipiendis? — In baptismo et ordine* requiritur voluntas saltem *habitualis explicita.* Ratio, quia huiusmodi sacramenta graves imponunt obligationes implendas. Nemo autem censetur suscipere gravem obligationem; sed de eius positiva voluntate omnino constare debet. Lugo d. 9. n. 119. 127.; L. 81. 82. Sacramentum baptismi et ordinis invalide quidem confertur habentibus solam intentionem interpretativam. Verumtamen Conin., Sporer, Dic., etc., ap. Croix l. 6. p. 1. n. 168., aliique censent ad suscipiendum baptismum sufficere intentionem *implicitam* contentam in contritione vel attritione habita a suscipiente, vel, ut ait Lugo d. 9. n. 130., in voluntate dandi nomen Religioni Christianae, vel, si hanc ignorat, faciendi quaecumque necessaria sint ad salutem, ut habet La-Croix l. c. Cf. L. 82. Hoc quidem in urgente necessitate locum habere poterit, sed baptismus tunc *sub conditione* conferendus, adeoque *sub conditione* iterandus, si tempus suppetat, nisi constet de vera et explicita nec retractata intentione. Cf. S. C. de P. F. 30. Mart. 1898.

In confirmatione, extrema unctione, eucharistia satis est voluntas habitualis implicita, quae solet dici minus recte *interpretativa,* quae in hoc sita est, quod quis intentionem habuerit generalem, et non retractaverit, adhibendi ea, quae suae saluti sint necessaria et utilia; vel in catholica religione vivendi et moriendi, cum eiusdem religionis praesidiis; vel, a fortiori, omnia sacramenta in vita et in morte recipiendi. Ratio, quia haec sacramenta multa afferunt commoda et nullum incommodum. Omnes autem censentur velle commoda percipere. Hinc tum confirmatio, tum extrema unctio conferri possunt sub conditione moribundo sensibus destituto. Rit. *de Extr. unct.* § 6.; L. 82. Si is vero de iis recipiendis nunquam reapse cogitasset, omnino reiteranda forent.

Ad poenitentiam requiritur intentio vel *actualis* vel saltem *virtualis;* nec proinde intentio habitualis sufficit. Ratio est, quia in isto sacramento requiruntur pro materia actus poenitentis, qui non possunt

quidem haberi, sine voluntate saltem virtuali recipiendi sacramentum. L. 82. — *Ad matrimonium* item requiritur intentio saltem *virtualis*. Etenim « cum uterque coniux non solum sit suscipiens, sed etiam minister sacramenti, in singulis eorum certe requiritur ea intentio qualis in ministris aliorum sacramentorum exigitur ». L. 82.

Requirit P. Lehmkuhl, ed. 11. n. 66., pro eucharistia, *praeter casum viatici,* intentionem habitualem expressam. Ordinarie tamen est, non solum virtualis, verum etiam actualis. Ratio, quia « in generali voluntate christianae vitae agendae nullatenus continetur voluntas sumendae toties et tali tempore sacrae eucharistiae ». — Sed, si agatur, praeter casum viatici, de eucharistia ex obligatione suscipienda, sane generalis illa voluntas etiam hanc implicite continet. Ac, si generalis illa voluntas magis determinate concipiatur, adhibendi nempe omnia media a Deo constituta ad salutem necessaria et utilia, profecto voluntas haec etiam eucharistiam ex mera devotione suscipiendam implicite includeret. Postremo, si generalis voluntas christiano more moriendi includit voluntatem recipiendorum sacramentorum Ecclesiae, in articulo mortis; cur generalis voluntas *christianae vitae agendae* non includit voluntatem Christi sacramenta recipiendi, durante vita? — « Quare adultus, concludit idem P. Lehmkuhl, cui, *praeter casum viatici,* inscio S. Eucharistia daretur, eam reciperet materialiter quidem, sed non cum fructu ». — Verum consequenter ad ea quae modo notata sunt; si in casu Viatici reciperet praedictus adultus sacram eucharistiam sacramentaliter et cum fructu, etiam extra illum casum, sacramentaliter et cum fructu reciperet, si nempe, ut dictum est, eius saltem implicite voluntatem habeat.

384. *An valide conferantur sacramenta dormientibus, ebriis, vel lapsis in amentiam, qui antea habuerunt intentionem illa recipiendi?* — R. Affirmative. Ita communissime. Ratio, quia sunt subiectum capax. — *Illicite* vero id fieret, « nisi in probabili periculo mortis, vel nisi quando impedimentum usus rationis censetur perpetuum, alias expectandum ad tempus, in quo suscipiens fiat compos rationis ». L. 81. 139.; S. Th. 4. d. 6. q. 1. a. 2. q. 3. ad 2., 3. p. q. 68. a. 12.; Rit. Rom. *de Bapt. adult.* Quapropter, infirmis, qui sunt sensibus destituti, danda sunt sacramenta; sed non nisi in periculo mortis; et nisi impoenitentes et in *manifesto* peccato mortali moriantur. Rit. Rom. *de Sacr. extr. unct. In dubio* dari debent; nimirum baptismus et poenitentia, etiam cum infima dispositionis probabilitate: confirmatio vero, eucharistia et extrema unctio, cum probabile sit eos rite esse dispo-

sitos. Quin immo haec dari quidem etiam possunt, si id tantum praesumi possit. Lugo d. 9. n. 122. 126. Cf. 318. 383.; E. M.

385. *An sacramenta conferri possint surdis et mutis a nativitate, qui non sint in scholis instituti?* — Surdos ac mutos a nativitate, in scholis minime institutos, alii idiotis comparant, alii ratione utentibus. Alii item tenent, eos non posse scire ea quae ad discretionem boni et mali et ad fidem pertinent: alii vero tenent, eos aliquo saltem modo posse. Hinc, cum probabile sit, eos esse instar infantium, potest tunc sub conditione eis dari baptismus et confirmatio. Baptizari item possunt, si aliqua exhibeant religionis signa. Collect. S. C. de P. F. n. 585. Cum autem non sit plane indubitatum eos ignorare quae ad fidem pertinent, et absolutio potest eis tunc sub conditione dari. Eucharistia morituris dari etiam potest, si constet ex signis eos aliqualem eius discretionem habere, vel quasi, ut olim, infantibus, si idiotae sint, dummodo omne irreverentiae periculum absit. Extrema unctio tamen danda eis non est, cum nec sit necessaria, nec probabiliter valida nempe si probabiliter idiotae sint a nativitate. Sed et ea dari potest, si probabiliter dolorem concipiant propriorum peccatorum, nec ea quae sunt fidei necessario credenda ignorare videantur. Matrimonium vero contrahere permittuntur. C. *Cum apud* 23., C. *Tuae fraternitati* 25. *de Spons.* — Sanch. de Matr. l. 1. d. 8. n. 13.; Kenrick tr. 17. n. 39.

386. *Quaenam sint requisita ad licitam sacramentorum receptionem?* — Ad *sacramenta vivorum* licite et fructuose recipienda, praeter *intentionem* ea suscipiendi praerequiritur *status gratiae*. Haec enim ex primaria sua institutione a Christo sunt ordinata, non ad conferendam primam gratiam, sed eius augmentum, cum primam gratiam iam in subiecto supponant. Hinc graviter peccant, qui scienter sacramenta vivorum in statu peccati mortalis suscipiunt, et gravius quidem ac illi, qui indigne ministrant aut conficiunt. Status autem gratiae *per confessionem* procurandus est, si ad eucharistiam accedendum sit; vel saltem per contritionem perfectam, si agatur de aliis sacramentis. Cf. 568. Satius vero est, quantum fieri potest, etiam aliorum sacramentorum receptioni Confessionem semper praemittere. — Ad *sacramenta mortuorum* ab adultis licite recipienda requiruntur actus saltem impliciti *fidei* et *spei*, iuxta dicta Apostoli Hebr. 11., 6.: *Credere oportet accedentem ad Deum, quia est, et inquirentibus se remunerator sit.* Neque vero sufficit ea tantum noscere, quae sunt necessaria necessitate medii, sed necesse etiam est scire ea, quae scitu sunt necessaria

necessitate praecepti. Cf. V. 1. n. 348. seqq. 356. seqq. Requiritur insuper actus *doloris* de peccatis, quia nulli datur venia peccatorum sine retractatione aut dolore de peccatis commissis. Haec autem in sacramento poenitentiae etiam ad validitatem necessaria sunt, quia ad dispositionem poenitentis pertinent. Trid. s. 14. C. 4. Sufficit vero attritio, ut suo loco dicetur. — Requiritur item, ut nulla excommunicatione et nullo interdicto personali quis obstringatur. Rit. Rom. *de Extr. unct.* c. 1. § 8. Verum, si quis sine gravi incommodo a sacramentis abstineri non possit, licite ea recipit, quamvis a censura in praesens absolvi non possit. — L. 86. 265. quaer. 2.°; E. M.

387. *An detur casus quo liceat sacramentum vivorum suscipere cum mortali?* — R. Affirmative; sed rarissimus est. Duos enumerat S. Alph. Primus est, si hostia esset profananda, nisi statim absumatur; tunc hostia sumeretur, non ut sacramentum, sed ut ab illa profanatione eripiatur, adeoque irreverentia cessaret. Alter est, si laicus accumbens iam in scamno communicantium, et Communionem mox recepturus recordaretur peccati mortalis, et propter temporis nimiam brevitatem conteri non posset. Verum, nisi tempus quam brevissimum omnino sit, specialis Dei gratia non deesset in talibus casibus ad contritionem statim concipiendam. — L. 86. 33.; S. Th. 4. D. 24. q. 1. a. 3. q. 5. ad 4.

388. *An liceat petere sacramentum a malo ministro?* — R. Negative, si sit sacerdos *intrusus,* qui nempe contra Ecclesiae iura, Ecclesiae officia et beneficia invaserit saeculari fretus potentia, nisi extrema adsit necessitas. Pius VI. Epist. *Sollicitudo* 1. Apr. 1794. Idem consequenter dicendum de schismatico vel haeretico notorio. S. O. 2. Iul. 1864. Periculum enim adest perversionis et scandali. — R. Negative etiam, si minister sit excommunicatus *vitandus,* vel *nominatim* suspensus, nisi in extrema vel gravissima necessitate. Positiva enim habetur Ecclesiae prohibitio. — R. Affirmative, si sit excommunicatus *toleratus,* et praecise quatenus *toleratus;* quia Conc. Const. absolute concessit fidelibus, ut cum *toleratis,* communicare possent. L. 88.; S. Th. 3. p. q. 82. a. 9.

Si minister *simpliciter malus* sit, ob peccatum mortale, licet *ex rationabili causa* necessitatis vel gravis utilitatis sacramenta ab eo suscipere. Ratio est, quia stante tali ratione, licite permittitur peccatum alterius, quod « tamen deponere posset, quia in instanti homo a divina gratia emendatur ». S. Th. 4. d. 24. q. 1. a. 3. q. 5. ad 3. Insuper « ille qui ad sacramenta accedit, suscipit sacramenta a mini-

stro Ecclesiae, non in quantum est talis persona, sed in quantum est minister Ecclesiae; et ideo quamdiu ab Ecclesia toleratur in ministerio, ille, qui ab eo suscipit sacramentum, non communicat peccato eius, sed communicat Ecclesiae, quae eum tamquam ministrum exhibet ». S. Th. 3. p. q. 64. a. 6. ad 2.; C. *Vestra* 7. *de Cohabit. clericor. Ex rationabili causa,* quia caritas exigit, ut impediamus peccatum proximi, quod facile impedire possumus. — Certum est autem, quod quivis minister praesumitur dignus, nisi constet oppositum. « Hinc probabiliter infertur posse peti sacramentum adhuc ab eo, qui scitur paulo ante peccasse, quia praesumendus est ipse iam se disposuisse saltem per contritionem, nisi constet ministrum esse consuetudinarium, vel esse in occasione proxima peccandi, intellige voluntaria ». L. 89. — « Sic pariter puto, ait S. Alph. ib., illicitum esse sine gravi causa inservire sacerdoti indigne celebranti ». — L. 1. 2. n. 47. 79., l. 6. n. 560., q. 19. inter recent. reform.; Scavini ed. 12.ª Mediol. 1874. v. 4. n. 454. 566.; Collect. S. C. de P. F. n. 1823. 1845.

DE BAPTISMO

I. — DE NATURA EFFECTIBUS ET NECESSITATE BAPTISMI

389. *Quid sit baptismus?* — Vox *baptismus* aut *baptisma* idem significat ac immersio et lavatio; unde baptismus dicitur etiam *lavacrum,* quia peccata abstergit. Baptismus definitur: « Sacramentum regenerationis per aquam in verbo ». Cat. Rom. 5.; S. Th. 3. p. q. 66. a. 1.; E. M.

390. *Quotuplex sit baptismus?* — Baptismus triplex est. A Sacramento enim baptismi, seu baptismo *aquae,* sic dicto ab eius propria materia, distinguitur baptismus *flaminis,* et *sanguinis.* S. Th. 3. p. q. 66. a. 11.

391. *Quid sit baptismus flaminis?* — « Baptismus *flaminis* est perfecta conversio ad Deum per contritionem, vel amorem Dei super omnia, cum voto *explicito,* vel *implicito* veri baptismi fluminis, cuius

vicem supplet quoad culpae remissionem, non autem quoad characterem imprimendum, nec quoad tollendum omnem reatum poenae: dicitur *flaminis,* quia fit per impulsum Spiritus Sancti, qui flamen nuncupatur. De fide autem est per baptismum flaminis homines salvari ». L. 96.; E. M.

392. *Quid sit baptismus sanguinis; quaenam eius requisitae conditiones?* — Baptismus *sanguinis* est sanguinis effusio seu mors tolerata pro fide, aut pro alia virtute christiana. Hic autem baptismus aequiparatur vero baptismo, quia *quasi* ex opere operato ad instar baptismi remittit culpam et poenam. *Quasi,* quia martyrium non ita stricte et proprie operatur sicut sacramenta, sed ex quodam privilegio ratione realis imitationis Passionis Christi. Ideo martyrium prodest etiam infantibus. Ecclesia SS. Innocentes prout veros martyres colit.

Ad martyrium adulti, ut sit quale oportet ad salutem, requiruntur quinque: 1.° mortis irrogatio; 2.° acceptatio eiusdem ex pia causa; 3.° ut quis non resistat tyranno; 4.° ut fide teneat veritatem pro qua patitur; 5.° legitima ad gratiam dispositio. Quaenam vero sit talis dispositio controvertitur. Prima sententia docet, nccessariam esse veram contritionem, ex dilectione Dei super omnia perfectam. Secunda tenet, sufficere voluntatem patiendi pro Christo, nec opus esse alia poenitentia, etiamsi homo recordetur suorum peccatorum. Tertia asserit, requiri saltem attritionem, si homo sit conscius peccati.

Porro contritio potest dupliciter requiri ad fructum martyrii; primo directe, tanquam necessaria dispositio: secundo indirecte, tanquam opus necessarium ad vitandum novum peccatum. — Si is, cui martyrium imminet, sit in peccato mortifero, necessaria est illi ad fructum martyrii contritio indirecte, vel saltem attritio, quae putetur esse contritio, tanquam opus necessarium ad vitandum novum peccatum, quod fructus illius impediret. Ratio, quia si unquam obligat praeceptum contritionis, maxime in periculo mortis. — Attamen contritio non est necessaria per se et directe, ut dispositio ad fructum martyrii, sed requiritur et sufficit attritio. Ratio 1.[1] est, quia PP. martyrium adultorum, in vi delendi peccatum aequant baptismo. Ubi notandum est, ipsam mortis perpessionem secundum se comparari cum baptismo, eique non minorem vim tribui in peccatis abluendis, quam baptismo; neque hanc vim tribui internae contritioni, sed operi externo. Ergo sicut baptismus non requirit contritionem, ut gratiam conferat, ita nec martyrium. Ratio 2.[1] est, quia certum est ad re-

missionem culpae requiri semper aliquam poenitentiam in adultis ex Trid. s. 14. C. 1. — Theol. Wirceb. 57. seqq.; Suarez d. 29. s. 1. 2.; L. 95. 97.; S. Th. Quodl. 6. a. 4., 2. 2. q. 124., 3. p. q. 66. a. 12. ad 2.

393. **Nota**: « De illis, qui in obsequio pestiferorum ex caritate moriuntur, dicit Martyrol. Rom. 28. Febr.: « Quos *velut martyres* religiosa fides venerari consuevit ». L. 100.

394. *Quinam sint baptismi effectus?* — Baptismus est spiritualis regeneratio. Hinc per infusionem gratiae sanctificantis: 1.° delet omnem culpam. 2.° Remittit omnem poenam debitam peccatis. Quare grave est baptizatis satisfactiones imponere. 3.° Imprimit characterem: unde iterari non potest. 4.° De corpore efficit Ecclesiae. Constat quoad 1.um C. *Maiores* 3. *de Bapt.* etc., Trid. s. 5. decr. de pecc. orig., s. 14. C. 2.; quoad 2.um ex Trid. s. 5. decr. cit.. s. 6. C. 14., et ex Flor. in Decr. pro Arm.; quoad 3.um ex Flor. ib., et ex Trid. s. 7. c. 9. de R.; quoad 4.um ex Trid. s. 14. C. 2.; et ex Flor. Decr. pro Arm. — Baptismus igitur est velut ianua Ecclesiae et regni coelorum. Hinc si quis non fuerit valide baptizatus, nullum aliud sacramentum valide recipere potest. C. l. 3. *de Presb. non bapt.;* Flor. Decr. pro Armen.; S. Th. s. q. 35. a. 3. — Trid. s. 7. c. 1. 6.-11. 13. 14.; Cat. Rom. 42. seqq.; S. Th. 3. p. q. 69., q. 68. a. 5.; E. M.

395. *An baptismus sit necessarius?* — Baptismus aquae in re vel in voto ex divina institutione est omnino necessarius ad salutem, necessitate medii. Constat ex verbis Christi, Ioan. 3., 5.: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Et ex Trid. s. 6. c. 4., s. 7. c. 5.: *Si quis dixerit baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem, anathema sit.* — Decr. S. O. *Lamentabili* 3. Iul. 1907. pr. 42. 43.; Cat. Rom. 21. 31.; S. Th. 3. p. q. 68. a. 1. 2.; Commentar. de Necessitate medii.

II. — DE MATERIA ET FORMA BAPTISMI

396. *Quaenam sit remota baptismi materia?* — Materia *valida* baptismi est sola *aqua* vera ac naturalis, apta ad abluendum. Constat ex verbis Christi, Ioan. 3., 5., et ex Conciliis, praesertim ex Flor. in Decr. pro Armenis, et ex Trid. s. 7. c. 2.; Cat. Rom. 2. seqq.;

L. 153.; S. Th. 3. p. q. 66. a. 3. 4. — Materia *licita* baptismi, extra casum necessitatis, est sola aqua benedicta seu consecrata, sacro oleo catechumenorum et chrismate immixta iuxta ritum Ecclesiae, saltem pro baptismo solemni. Constat ex Rit. Rom., et praxi Ecclesiae. — Certo autem peccat graviter peccato sacrilegii, qui absque gravi necessitate utitur aqua impura, turbida, aut feculenta, licet haec materia sit valida. — L. 102.; E. M.

Nota: In periculo mortis, si non possit haberi materia certo valida, potest et debet adhiberi dubia sub hac conditione: Si haec materia sit sufficiens. Tunc autem sufficit etiam infimus probabilitatis gradus de valore materiae, quia in necessitate proximo succurrendum est meliori, quo fieri possit, modo. Si vero sic baptizatus supervixerit, habita copia materiae certo validae iterum baptizari debet sub conditione: *Si non es baptizatus, ego te baptizo,* etc. C. *De quibus* 2. *de Bapt.* etc. — L. 103.

398. **Resolves**: Materia *valida* est: Aqua fontium, puteorum, fluminum, maris, stagnorum, paludum, lacuum, cisternarum; aqua resoluta ex glacie, nive vel grandine, quia servat eamdem substantiam, licet accidentaliter immutata sit quoad colorem, saporem aut odorem; aqua sulphurea, vel mineralis, aqua collecta ex vapore, rore, vel effluens tempore nimboso ex pariete, foliis, etc.; aqua turbida, mixta cum alia substantia, modo aqua sit materia vere et certe praedominans, ita ut iuxta usum aut aestimationem hominum adhuc aqua dici possit. — Materia valida et licita est, ubi verum adsit morbi periculum, aqua, cum hydrargiro, biclorato corrosivo, in mille partibus aquae. S. O. 21. Aug. 1901. — Materia *invalida* est lac, sanguis, lacrymae, sudor, saliva, sputum, urina; vinum, oleum, cerevisia, ius densum ex adipe, etc.; lutum, atramentum. — Materia *dubia* est iusculum valde tenue, lixivium, cerevisia tenuis, aqua ex sale soluto, humor fluens a vite, aliisque plantis. — L. 103. 104.; S. Th. 3. p. q. 66. a. 4.; C. *Non ut* 5. *de Bapt.* etc.; E. M.

399. *An aqua per artem chimicam effecta, distillata, venenata, sit materia apta ad baptismum?* — R. Affirmative. Nam est vera aqua. — L. 104. 106.

400. *An glacies, sive nix, non soluta sit materia apta?* — R. Alii negant, alii dubitant, « ideo dicunt posse in necessitate adhiberi sub conditione ». L. 104.

401. *Quaenam sit materia proxima baptismi?* — Materia proxima baptismi est *ablutio,* quae tribus modis fieri potest, scilicet *immersione, aspersione* et *infusione,* iuxta praxim diversarum Ecclesiarum, ita ut morali hominum iudicio baptizatus censeatur esse lotus. Constat ex verbis formae, et perpetua praxi Ecclesiae, necnon ex Paulo ad Ephes. 5., 26.: *Mundans lavacro aquae in verbo vitae.* Rit. Rom. *de Forma Bapt.;* S. Th. 3. p. q. 66. a. 78.

402. *An infans in periculo mortis possit baptizari in utero matris?* — « Si infans, inquit Rit. Rom., caput emiserit, et periculum mortis immineat, baptizetur in capite; nec postea, si vivus evaserit, iterum est baptizandus ». — Si e contrario sit penitus clausus in utero, et baptizetur per ablutionem corporis matris, « certum est non valere baptismum, quia infans est persona a matre distincta ». — Si uterus aliquo modo penetrari possit, et puer secundina involutus mediante aliquo instrumento attingatur, *probabiliter* valide baptizatur, quia illa habetur velut pars infantis. Sed, quia illam plures habent simpliciter ut partem matris, ideo *probabiliter* etiam non valet. — Eadem sententiarum varietas est circa baptismum conferendum foetui, qui membrana sua involutus editus est; utrum nempe sufficiat baptismum conferre super ipsam membranam, vel potius haec sit disrumpenda, ut ovi materia in aquam immergatur, formam simul pronuntiando, et ex aqua deinde foetus extrahatur. — Si mediante aliquo instrumento secundina scindatur et ipsum corpus infantis aqua attingatur, *verius* adhuc est valide conferri baptismum. Ratio, quia talis infans cum iam exsistat homo viator, bene potest baptismum recipere. Sed, cum certa res non sit, si deinde vivus infans in lucem edatur, sub conditione iterum erit baptizandus. — L. 107. 123.; Pignatelli Consult. 153. tom. 1.; Benedict. XIV. de Syn. l. 7. c. 5.; S. Th. 3. p. q. 68. a. 11.; E. M.

403. *An valeat baptismus, si quis proiiciat infantem in puteum vel flumen, et formam pronuntiet?* — Prima sententia negat: secunda sententia affirmat. « Utraque probabilis est ». L. 106.; La-Croix 265. Dubius tamen revera est talis baptismus; nam cum non habeatur *immersio* et *emersio* ablutio seu lotio desideratur.

404. *An liceat proiicere in flumen infantem ad eum baptizandum?* — R. Negative, « quamvis sit mox decessurus sine baptismo, quia nunquam est licitum ob quamcumque causam directe occidere innocentem... Quamvis autem non liceat puerum in flumen iniicere,

licitum est tamen aqua etiam gelida, si alia haberi non possit, puerum mox moriturum baptizare, etiamsi timeretur ex hoc mors acceleranda ». L. 106. Actio enim de se indifferens est, duplicem habens effectum, et ad obtinendam vitam aeternam, bene negligi potest parva vitae temporalis iactura. — Elbel 13. 14.

405. *An baptismus collatus manus madefactae applicatione validus sit?* — R. Negative. Ratio, quia non habetur ablutio, quae materia proxima est baptismi.

406. *An baptismus validus sit, si baptizans motu digiti madefacti partem corporis baptizandi ablueret?* — Plures affirmant; quia habetur sufficienter ablutio. — Non desunt vero, qui baptismum dubium existimant; quia illa ablutio valde imperfecta est. Potius unctio quam ablutio est. Hinc dubius etiam est baptismus, si quis duobus vel tribus aquae guttis baptizetur. — S. O. 8. Nov. 1770., 1. Dec. 1898.; L. 103. IV. 107. q. 6.; Elbel. 16.; E. M.

407. *An valeat baptismus, gossypium aqua madidum fronti applicando?* — R. Affirmative, si aqua per frontem successive fluat, ut facile fieri potest, gossypium nonnihil premendo; tunc enim vera ablutio habetur. Negative, si fit merus contactus aquae super frontem; tunc enim ablutio minime habetur. — S. O. 8. Nov. 1770.; Suarez de Sacr. d. 20. s. 2.; E. M.

408. *An valeat baptismus si parochus, vel alius minister infantem pluviae cadenti subiiciat?* — R. Affirmative, nam eo modo infantem vere abluit. Attamen melius esset aquam in vola manus colligere, et caput infantis cum illa abluere. E contra invalidus esset baptismus collatus nive, gelu, grandine, capiti applicatis, et naturali calore resolutis; ablutio enim non haberetur ex actione ipsius ministri. — L. 106.

409. *An trina ablutio ad baptismum requiratur?* — Certo non requiritur *ad validitatem:* unica enim sufficit, ut quis censeatur vere ablutus. S. Th. 3. p. q. 66. a. 8. — Requiritur autem *ad liceitatem,* et quidem sub gravi, ubi praescribitur haec trina aquae effusio, ut in Rit. Rom. Haec tamen de baptismo solemni intelligenda videntur.

410. *An valeat baptismus, si aqua tangat vestes aut crines baptizandi?* — Si aqua tangat tantum vestes, certo invalidus est baptismus; quia sic nemo dixerit, hominem ablui. — Probabilius autem validus est, si aqua crines tangat. Sed in praxi tutior pars sequenda

est. Hinc si baptizandus sit capillatus, vel digitis sinistrae manus caesariem eius discriminet sacerdos, dum dextera aquam infundit, vel in fronte eum baptizet. Et hoc etiam videtur faciendum, si infantis caput oleosa crusta scateat, quae in cute ablutionem impedit. — Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 1.; L. 107. q. 3.; Collectan. S. C. de P. F. n. 642.; E. M.

411. *An valeat baptismus collatus in alia parte, quam in capite?* — R. Affirmative probabilius, praesertim si baptismus in parte aliqua principaliori conferatur, v. g., in pectore, scapulis, collo. Pro parte minus vel magis principali, baptismus magis vel minus dubius est. At semper aliquale dubium erit, si in capite non conferatur, cum in capite integritas vitae plene consistat; « quia ablutio hominis absolute et simpliciter est de substantia sacramenti ». Suarez de Bapt. d. 20. s. 2. par. *Quare;* Rit. Rom. *de Bapt. parv.* par. *Nemo.* Hinc « ex praecepto caput abluendum est, quod praxis Ecclesiae habet ». L. 105. Ac si necessitas compulerit ad baptismum in alia parte, quam in capite conferendum, postea, si fieri possit, iterandus sub conditione baptismus foret. — S. O. 8. Nov. 1770.; S. Th. 3. p. q. 66. a. 7. ad 3.; L. 107. q. 4.

412. *Quaenam sit forma baptismi?* — Forma baptismi est: *Ego te baptizo in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.* Apud Graecos autem dicitur: *Baptizatur talis servus Christi in nomine* etc.; CC. *Si quis* 1., *Non ut* 5. *de Bapt.;* Flor. Decr. pro Armen.; Trid. s. 7. c. 4. « Plures theologi, inter quos S. Alph., sentiunt, veniale esse omittere vocem *Amen,* in fine formae baptišmi, quae tamen vox non reperitur in Rit. Rom. Hinc quaeritur, num ea adhibenda sit vel omittenda? R. Strictim in casu servetur Rituale Romanum ». S. R. C. 9. Iun. 1853. *Cochinch.* ad 2. n. 3014. — Ferrar. v. *Baptismus* n. 1. seqq.; Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 3.; E. M.

413. **Nota**: Quinque sunt, quae significantur in prolatione formae, iuxta quae valor eius debet expendi: 1.° *Persona baptizantis,* saltem implicite, quod in forma Graecorum non negligitur, cum τό *baptizatur* idem valeat, ac baptizatur a me. — 2.° *Actus baptizandi,* quia alioqui forma non haberet connexionem cum materia, eamque non determinaret, cum ablutio ad varios fines possit referri. — 3.° *Persona baptizandi,* quia uti ablutio, ita et forma circa certam personam versari debet. S. C. de P. F. 11. Sept. 1841. — 4.° *Unitas divinae naturae,* quod fit per vocem *in nomine.* — 5.° *Trinitas personarum:* idque

explicite et distincte vulgaribus vocabulis, L. 108., nimirum expressa trium divinarum personarum invocatio. S. C. de P. F. 23. Iun. 1830.; Flor. De variis formis dubiis Cf. L. 108.-112. 119. 120., et C. *Debitum* 4. *de Bapt.* — « Et ideo nullus potest baptizare seipsum ». S. Th. 3. p. q. 82. a. 4. ad 2. — Expedit obstetrices baptizare lingua vulgari et vernacula. Sed ratas esse aiunt has formas : *Io ti abbattezzo*... S. C. C. 12. Maii 1753.; *Ego te baptismo*... S. U. I. 22. Maii 1871., *Io ti battesimo*... *Io ti battezzo nome di Padre*..., *in* omisso, et *di* pro *del*, ead. S. C. 12. Sept. 1801., seu *del nome del Padre*..., vel *in domine Patris*..., *in nom.* (abbreviate) *Patris*..., L. 110. *Mi te abbattezzo in nome del Padre, e del Figliuolo, dello Spirito Santo,* omisso *et* ante S. S., S. C. C. 12. Maii 1753. — Invalida est forma, si quis diceret : *Ego volo ministrari tibi sacramentum baptismi peccatorum, in nomine*... S. O. 23. Iun. 1840. Si quis pro *baptizo* dicat *mergo* vel *tingo,* S. Alph. 109. putat valere, quia sunt verba synonima. At *mergo* non videtur significare actionem sacramentalem abluendi, sed tantum materialem *immergendi,* si per immersionem baptismus ministretur. *Tingo* autem colore aliquid imbuere proprie significat.

414. *An valeat baptismus, si in forma omittatur pronomen* ego, *particula* in, *vel particula* et *ante Filii tantum invocationem, vel etiam ante invocationem Spiritus Sancti?* — R. Ad 1.um Affirmative ; nam implicite in verbo continetur, sed veniale est. — Ad 2.um non desunt qui negant valere, quia omissa praepositione *in,* variatur significatio, tunc enim sensus non est, quod baptizetur in invocatione Trinitatis, sed quod baptizetur auctoritate, potestate et imperio Trinitatis. Verum probabilius affirmandum est valere iuxta indolem linguae latinae, qua omitti potest praep. *in :* tanto magis quod, adhuc expressa praep. *in,* illud *in nomine* aequivocum manet, et potest significare tum *in invocatione* tum *in potestate,* prout significavit Christus, cum dixit : *In nomine meo daemonia eiicient,* etc. Luc. 16., 17. Determinatur autem intentione ministri. Et valida habetur ex S. O. 22. Maii 1871. — Ad 3.um Valet, quia sufficienter explicatur distinctio Personarum S. C. C. 12. Sept. 1801.; S. O. 3. Aug. 1889. — Ad 4.um Plures dicunt valere, quia iterum sufficienter explicatur distinctio personarum. Nam ex una parte indoles linguae latinae omnino admittit eam omissionem, ex alia parte nomina illa P. F. S. S., utpote inter se relative opposita, iam significant distinctionem personarum. Verum alii plures dicunt non valere : etenim cum nomen Spiritus Sancti per se non sit *notionale,* sed competat tam Patri quam Filio, nisi particula *et* exprimatur saltem

ante ultimum nomen, non sufficienter exprimitur distinctio trium Personarum. Pro prima opinione affertur etiam S. C. C. 12. Maii 1753., 12. Sept. 1801., 12. Maii 1823. quibus declaratus est validus baptismus, licet particula *et* prolata ante F. omissa fuerit ante S. S. — L. 111. 112. Cf. hic num. praeced.

415. *An validus sit baptismus collatus his formis: Ego te baptizo in Patre; cum Patre; ex parte Patris; in virtute Patris, etc.; In nomine Patris per Filium et S. Sanct.?* — Baptismum non valet vel saltem dubius est; quia non habetur his formis invocatio SSm̃ae Trinitatis, et unitas divinae naturae, quamvis habeatur distinctio Personarum. Refert Scav. Mediol. 1874. v. 3. n. 59. a S. Poenit. et a S. C. C., imo ab ipsomet Bened. IXV. 7. Dec. 1741. responsum fuisse valere formam *cum nomine Patris, Filii* etc.; sed, observat D'Annib. ed. 3.ª p. 3. n. 272., quamdiu de his non constat authentice, non oportet recedere a sententia communi. Sed etiam Lehmkuhl ed. 11. n. 89. pluries, ait, fuisse decisum a S. C. C. et a S. O. *cum nomine* non obstare valori.

416. *An validus sit baptismus hac forma: Ego te baptizo in nomine Patris, in nomine Filii, in nomine Spir. S.; vel in nomine Patris, et in nomine Filii, et in nomine Spiritus Sancti; vel ego te baptizo in nomine Patris, ego te baptizo in nomine Filii, ego te baptizo in nomine Sp. Sancti?* — R. Affirmative, longe probabilius: quia locutiones sunt omnino aequivalentes, si grammatice considerentur. Verum cum minus recte exprimatur unitas divinae essentiae, si significatio theologica et mysterium attendatur, ut dubiae saltem videri possent, quamvis omnes illae locutiones theologice verae sint, et catholicam contineant veritatem. Cf. Rit. Rom. *Ord. Comm. Anim.* Nihilominus S. C. C. 4. Maii 1641. validam declaravit secundam formam; S. O. 11. Ian. 1882. tertiam formam propositam, validam declaravit. Unde sequitur, quod et prima ut valida habenda est. — L. 111.; Suarez d. 21. s. 3. par. *Sed quid;* E. M.

417. *An valida sit forma baptismi, si dicas: In nomine Genitoris et Geniti et Spirati seu Procedentis?* — Negat S. Th. 2. 2. q. 16. a. 5. ad 7., quia « sicut aqua sumitur ad baptismum, quia eius usus est communior ad abluendum, ita ad significandum tres Personas in forma baptismi assumuntur illa nomina, quibus communius consueverunt nominari Personae in illa lingua ». Valet tamen baptismus in nomine *Patris et Verbi et Spiritus Paracliti*, vel *Spiritus*.

418. *An valida sit forma baptismi, si dicatur : Ego te baptizo in nomine* Sanctissimae Trinitatis, *vel in nomine* Christi? — R. Ad 1.um Negative, saltem probabilius, quia in tali forma non sat distincte exprimuntur singulae personae Sanctae Trinitatis, siquidem vox Trinitas tantum confuse et implicite Personas significat ; Christus autem voluit, ut distincte exprimerentur, prout patet ex Matth. c. ult. — Ad 2.um Negative etiam a fortiori, quia nullatenus exprimitur Trinitas per τό in nomine Christi. Ita omnes saltem nunc post S. Th. 3. p. q. 66. a. 6., et constat ex C. *Si revera* 80. *de Consecrat.* Dist. 4. — L. 111. 112.

III. — DE MINISTRO BAPTISMI

419. *Quinam sit baptismi minister?* — Minister baptismi alius est *ordinarius* et alius *extraordinarius*. Minister extraordinarius est duplex: nempe minister *solemnitatis* et *necessitatis*. — Omnis et solus sacerdos vi suae ordinationis est minister *ordinarius* baptismi. Constat ex Flor. Decr. unionis, nec non ex universali Ecclesiae praxi. — Diaconus, nisi sit parochus, est minister *extraordinarius* et *solemnitatis*, id est, valens *solemniter* baptizare, sed tantum ex parochi delegatione, saltem interpretativa, et de gravi causa. Constat ex Pont. Rom. instructione Episcopi ad diaconos in ordinatione etc.; C. *Diaconos* 13. Dist. 93. Cf. C. n. 527. *Solemniter baptizare,* i. e. servando ritus ac caeremonias ab Ecclesia praescriptas. — Quilibet homo ratione utens, sive vir, sive mulier, sive catholicus, sive haereticus, sive fidelis, sive infidelis, est minister *extraordinarius* baptismi, ita ut semper valide, et *in necessitate* etiam licite, baptizare possit. Flor. Decr. pro Armen.

Licet omnis sacerdos vi ordinationis potestatem habeat baptizandi, non potest tamen ea *licite* uti, etiam privatim, extra casum necessitatis, nisi deputatus ab Ordinario vel parocho proprio baptizandi. Legitimus enim minister nonnisi Ordinarius vel parochus illius proprius est. — Ex Rit. Rom. *de Bapt. adult.* « adultorum baptismus, ubi commode fieri potest ad Episcopum deferatur, ut, si illi placuerit ab eo solemnius conferatur, alioquin parochus ipse baptizet, stata caeremonia ». Flor. Decr. pro Arm.; Rit. Rom. *de Min. bapt.* — In praesenti regulariter minister, parochus est, Rit. Rom. ib., et grave est. Clem. 1. *de Priv.* — L. 116. 236.; S. Th. 3. p. q. 67.; E. M.

420. **Resolves**: Nec parochus, nec Episcopus, absque commissione, extra suam parochiam et dioecesim vel intra eam, alienos subditos licite baptizat. Ideoque peccant etiam parentes, qui sine licentia sui praelati alteri deferunt suam prolem baptizandam, siquidem ius parochi violant. L. 114. — Extraneus baptizari potest de licentia sive expressa, sive rationabiliter praesumpta proprii sacerdotis. L. 115. — Possunt religiosi baptizare in casu necessitatis, vel de eadem parochi et proprii superioris licentia, cum nulla lege hoc prohibeatur. L. ib. — « Sacerdos sine licentia extra necessitatem baptizans, etiam sine solemnitate, peccat graviter ». L. 115.

421. *An, si parentes habeant domicilium uno in loco, quasi-domicilium in alio, et in hoc mulier enixa fuerit, debeat in hoc infans baptizari?* — Poterit infans baptizari in loco quasi-domicilii, vel domicilii. Ratio quia uterque est parochus proprius in ordine ad baptismum et alia sacramenta recipienda. C. *Significavit* fin. *de Paroch.* L. 115. — « Filii familias, generatim loquendo, baptizari et educari debent in ritu patris », si parentes ad diversos ritus pertineant, veluti ad Romanum, Ruthenum, Armenum, etc. S. C. de P. F. 11. Apr. 1894. Cf. hic 431.

422. *In qua paroecia baptizari debeat infans, si parentes nec domicilium nec quasi-domicilium habeant, vel ab illo distent?* — « Peregrini, vel qui domicilium non habent (vagi), possunt baptizari in ecclesia, quam elegerint ex cap. *Nec numerus* q. 3... Si autem mulier casu pariat in pago non suo, proles ab illius pagi parocho est baptizanda : verumtamen, si ille pagus parum distet a pago proprio, v. g. duabus aut tribus horis, potest baptizari proles etiam in ecclesia sua », L. 114.; quin imo debet, si grave non adsit incommodum.

423. *An clericus non diaconus et diaconus sine commissione solemniter baptizans incurrat irregularitatem?* — R. Ad 1.um Affirmative. Constat ex C. *Si quis* 1. *de Cler. non Ord. min.* — Ad 2.um aliqui negant ex cit. *Si quis*. Sed probabilius alii ex eod. C. *Si quis* affirmant, iuxta sententiam, quam communissimam dicit S. Alph. 116. Sed Cf. de Irregul. n. 1323.

424. *An laicus baptizans solemniter contrahat irregularitatem?* — R. Negative. In iure enim nihil dicitur, immo contrarium insinuatur. L. 116. 754.

425. *Quis ordo servandus sit inter ministros baptismi in casu necessitatis?* — In Rit. Rom. sic habetur : « Si adsit sacerdos, dia-

cono praeferatur, diaconus subdiacono, clericus laico, et vir foeminae, nisi pudoris gratia deceat foeminam, potius quam virum, baptizare infantem non omnino editum, vel nisi melius foemina sciret formam et modum baptizandi ». Praesente Episcopo, potest sacerdos baptizare, quia hoc sacerdotis officium est. S. Th. 3. p. q. 67. a. 4.

426. *An grave sit, si pater aut mater, alio praesente, baptizent?* — R. Affirmative, ratione cognationis spiritualis. Quare ipsis persona extranea, etiam mulier, est praeferenda. — L. 117. 150.; La-Croix 277. 358.; Viva q. 1. a. 5. n. 4.

427. *An peccet mortaliter laicus, qui in necessitate, praesente sacerdote, baptizat?* — R. Affirmative. Ratio est, quia extra necessitatem laicus baptizare non potest; et vere tunc usurpat ius sacerdotis, cui ex potestate ordinis commissum est munus baptizandi. Ideo etiam sacerdos ipse graviter peccaret, si laico administrationem cederet. L. 117.; Eugen. IV. Decr. ad Iacobitas. — *Extra necessitatem;* consuetudo in quibusdam locis est, et probatur, quod catechista et alii prudentiores laici, quoscumque christianorum infantes cito baptizent, etiamsi isti bene valeant, cum abest sacerdos, vel est difficultas eum adeundi. Collect. S. C. de P. F. n. 536. seqq.

428. *An, praesente sacerdote excommunicato, praeferendus sit laicus non excommunicatus?* — R. Affirmative. Ratio est, quia si laicus adsit, iam nulla est necessitas, cur sacerdos excommunicatus baptizet. L. 117.

429. *An peccet graviter laicus baptizans coram diacono?* — Controvertitur. Prima sententia probabilis affirmat; quia diaconus ex vi ordinationis ad baptizandum deputatur, licet ex praxi actuali Ecclesiae solemniter baptizare non possit, nisi gravi de causa et cum parochi licentia. — Secunda sententia, pariter probabilis, negat, quia diaconus baptizans in casu necessitatis sine commissione, non baptizat ex officio, sed eodem modo ac clericus inferior vel laicus. L. ib.

430. *An sub gravi adhiberi debeant caeremoniae, ab Ecclesia praescriptae?* — R. Affirmative, nisi necessitas excuset. Bened. XIV. C. *Inter omnigenas* 2. Feb. 1744.; Collect. S. C. de P. F. n. 602. Sed si quid ex illis desit, non ideo licet privatum solemni substituere baptismum, sed servandae sunt caeremoniae illae quae servari possunt. Rit. Rom. *de Bapt.* C. 1. § 2.; S. C. de P. F. 21. Ian. 1789., 16. Ian. 1797.; S. O. 28. Febr. 1663. — Collect. S. C. de P. F. n. 611.; S. Th. 3. p. q. 66. a. 17., q. 71.; E. M.

431. *An servandus sit ritus Ecclesiae propriae Latinae, seu Graecae?* — R. Affirmative, et quidem sub gravi. Bened. XIV. C. *Etsi Pastoralis* § 2. Cf. Rit. Rom. *de Bapt.* l. c. Idque valet etiamsi Graecus inter Latinos, vel Latinus inter Graecos versetur, nempe si eo in loco extet Ecclesia proprii ritus, alias uti poterit ritu, quem potius voluerit. L. 202. 203.

« Nati in civitat. Foeder. Amer. ex patre latino et matre ruthena, latino ritu sunt baptizandi. Proles enim omnino sequi debet patris ritum. Si vero pater sit ruthenus et mater latina, liberum erit eidem patri quod proles baptizetur sive in ritu rutheno, sive in ritu latino, si in gratiam uxoris latinae ipse consenserit. Infantes ad eius parochi iurisdictionem pertinent, cuius ritu sunt legitime baptizati ». Pius X. C. *Ea semper* XVIII. Kal. Iul. 1907.

« Nati, in regione Canadensi, ex parentibus diversi ritus, latini et rutheni, ritu patris sunt baptizandi. Proles enim sequi omnino debet patris ritum. Infantes ad eius parochi iurisdictionem pertinent, cuius ritus est eorum pater ». S. C. de Prop. Fid. 18. Aug. 1913.

« Nati in regione Statuum Foederatorum Americae Septentrionalis ex parentibus diversi ritus ritu patris sunt baptizandi: proles enim utriusque sexus sequi omnino debet patris ritum. Infantes ad eius parochi iurisdictionem pertinent, cuius ritus est eorum pater, exceptis natis ex illegitimo thoro, qui sequuntur ritum matris ». S. C. de Prop. Fid. 17. Aug. 1914. Cf. Suppl. Primum Ench. Mor. ed. 3.ª n. 365. pag. 13. seqq.

432. *An grave sit extra casum necessitatis solemniter baptizare, sine aqua consecrata?* — R. Affirmative, quia omissio valde gravis caeremoniae est. « Generice loquendo omissio aquae benedictae est mortale ». L. 102.; Bened. XIV. Enc. *Inter omnigenas*. Et ideo iubentur missionarii aquam consecrare, vel consecratam secum deferre semper ac absque gravi incommodo id facere possunt. S. C. de P. F. 8. Sept. 1869. In casu necessitatis, « si non habeatur *aqua baptismalis,* et periculum impendat, sacerdos utatur *aqua simplici* ». Rit. Rom. *Ordo Bapt. parvul.* in fine. Sed curari debet, ut fiat aqua benedicta, sive lustrali, ob maiorem decentiam. S. C. de P. F. 8. Sept. 1869. Et Decisio habetur S. O. 22. Iun. 1883.: si sacerdos sacra habeat olea, « quando non habetur aqua baptismalis, adhibenda est, quando fieri potest, aqua benedicta, iuxta formulam in novis editionibus, et in appendice Ritualis Romani; secus adhibenda est aqua naturalis ». — L. 102.; E. M.

433. *An grave sit baptizare sine unctione olei catechumenorum, vel sine unctione chrismatis?* — R. Affirmative, quia hae ut aliae caeremoniae ob earum specialem et gravem significationem materiam gravem constituunt. Bened. XIV. C. *Omnium solliciludinum* 13. Sept. 1744.; L. 141.; E. M.

Olea sacra: Tria sunt; oleum infirmorum, oleum catechumenorum, sacrum chrisma, quae ab Episcopo benedicuntur fer. V. in Coena Domini. — *Oleum catechumenorum* adhibetur in baptismo ad catechumenos ungendos, ante collationem baptismi, in pectore et inter scapulas. Adhibetur etiam in ordinatione ad manus neo-sacerdotum consecrandas, in consecratione ecclesiae et altaris, in benedictione fontis baptismalis. Inservit praeterea regum consecrationi.

Chrisma est materia remota confirmationis. Adhibetur autem in baptismo, post eum iam collatum; in consecratione Episcopi, calicis, patenae, ecclesiae, altaris, fontis baptismalis, interna campanae unctione. Adhibetur praeterea pro benedictione cerearum formarum, quae *Agnus Dei* vulgo appellantur. Cf. Supplem. primum Enchir. Mor. ed. 3ª. pag. 71.

Oleum infirmorum adhibetur in Extrema Unctione, et pro externa campanae unctione, in solemni eius benedictione.

434. *Quomodo intelligenda sit prohibitio utendi chrismate veteri, seu alterius anni?* — Rigorose sumenda est, quando chrisma novum habetur. Graviter igitur peccaret sacerdos, qui, chrismate recenti posthabito, veteri uteretur. — In baptismo autem solemni ungendi sunt infantes oleo et chrismate praecedentis anni, dum recenter consecrata non habentur; nec omittenda est haec caeremonia, et postea supplenda, quum novum oleum, et novum chrisma recipiatur; nec ea de causa baptismus differri ad aliud tempus debet, quantumvis breve. — Benedictio item fontis baptismalis in Sabbato sancto fieri debet cum chrismate praecedentis anni, in omnimoda impossibilitate habendi olea sancta a propria Cathedrali, vel a vicinioribus dioecesibus. Si vero aliquo fortuito casu olea sancta ad breve tempus retardentur, parochi, qui ante fontis benedictionem olea sancta recipere non potuerunt, illa subinde privatim ac separatim in aquam mittere poterunt; nisi aliquem baptizare debeant, tunc enim in ipsa benedictione solemni vetera olea infundant. — In ecclesia, ubi fons adest baptismalis, illius benedictio omnino peragenda est non modo in Sabbato sancto, verum etiam in vigilia Pentecostes. Ac si opus sit, consecrari potest aqua etiam extra Pascha et Pentecosten. — Rit. Rom. *Bened. font. bapt.;*

S. R. C. 12. Apr. 1755. n. 2436., 23. Sept. 1837. n. 2773., 31. Ian. 1896. n. 3879.; A. S. S. v. 40. p. 347. seqq.; E. M.

Aqua baptismalis Sabbato Sancto et Vigilia Pentecostes benedicenda est non tantum in ecclesiis parochialibus, sed etiam in filiabus, quae sacrum fontem legitime habent. S. R. C. C. 13. Ian. 1899. ad 1. 2. n. 4005.

435. *Quid, si aqua consecrata, et olea benedicta deficere videantur, et alia benedicta haberi nequeant?* — Superinfundi potest in minore quantitate aliud oleum et alia aqua non benedicta, idque toties quoties fuerit necessarium, quamvis maior pars demum praeexistenti adiiciatur. Rit. Rom. *de Mater. bapt., de Sacris oleis;* E. M.

436. *An grave sit, sine urgente necessitate, extra ecclesiam baptizare?* — R. Affirmative. Clem. un. *de Bapt.;* Rit. Rom. *de Temp. et loco admin. bapt.;* L. 142.

437. *An possit aliquando baptismus extra Ecclesiam conferri?* « Notandum quod prohibentur infantes baptizari *domi, exceptis Regum vel Principum,* ut habetur ex Clem. un. *de Bapt.* Et cum hic agatur de re gravi, transgressio erit quidem mortalis... His tamen non obstantibus, ubi introducta est consuetudo, *domi* baptizandi filios *magnatum,* ipsa non est facile improbanda ». L. 118.; S. C. C. 20. Ian. 1894. Adhibenda tunc erit aqua *baptismalis* de more benedicta. — Id etiam licitum erit, si infans nequit in ecclesiam deferri sine periculo infamiae parentum, vel periculo ipsius infantis ob locorum distantiam, ut in missionum locis. S. R. C. 4. Febr. 1871. n. 8934.; L. 142. — Cum baptismus reiterandus est, « potest dari in quocumque loco, si peractae iam sint solemnitates in ecclesia », L. 136., et a quocumque, praeferendus tamen semper sit sacerdos. La Croix 324. 325. — Baptismus solemnis ex Iure Can. nunquam conferri potest *extra ecclesiam* et quidem *parochialem,* excepto casu necessitatis, privilegii aut facultatis specialis ab Ordinario obtinendae. Quare baptizare non licet in aliis ecclesiis seu sacellis aut oratoriis, sive privatis sive publicis, nisi de sola Episcopi licentia; et hoc, non obstante qualibet consuetudine. Nec sine rationabili causa ab Episcopo approbanda licet baptismum solemniter conferre in sacristia. S. C. R. 14. Mart. 1861. n. 3104. — Si sacerdos in necessitate extra ecclesiam baptizet, omittere debet omnes caeremonias, quae baptismum praecedunt, etiamsi infans tamdiu victurus videatur; collato autem baptismo ut supra, debet infantem in vertice ungere chrismate, si habeat, imponere ve-

stem albam, et candelam accensam praebere. Cum autem convaluerit infans, praesentandus est in ecclesia, ibique, et nunquam extra ecclesiam, supplendae sunt caeremoniae omissae, quae baptismum praecedunt. S. R. C. 23. Sept. 1820. n. 2607., 23. Ian. 1914. Haec S. Alph. 136. 143.: « Postquam aliquis privatim baptizatus est, consuetae caeremoniae et ritus in ecclesia suppleri debent... — Et hae caeremoniae sunt supplendae sub mortali ». Ac si praevidetur nunquam posse in ecclesiam deferri, etiam domi supplendae sunt. S. O. 10. Apr. 1861.; Collect. S. C. de P. F. n. 629. — Rit. Rom.; La-Croix 333. seqq.; E. M.

437.bis *An Ordinarii permittere possint, ut baptismus domi conferatur, et quid tunc observandum?* — « Ordinarii permittere possunt, ut parvulis, praeterquam quod instante mortis periculo vel urgente infirmitate, domi baptismatis sacramentum administretur, ex iusta et rationabili causa ». S. C. de Sacram. 23. Dec. 1912. A. A. S. v. 4. p. 725.

« Baptismus de licentia Episcopi seu Ordinarii, domi collatus, extra mortis periculum et urgentem necessitatem, cum omnibus caeremoniis Ritualis Romani est administrandus ». S. R. C. 17. Ian. 1914. *Bellunen.* A. A. S. v. 6. p. 32.

« I. An, in administratione Baptismi, quando imminet periculum mortis, post infusionem aquae, urgeat sub gravi Ritualis Romani praescriptum quoad unctionem Chrismatis, traditionem linteoli et cerei?

II. Quum in Versaliensi dioecesi et, uti fertur, nonnullis circumstantibus locis, obsoleverit usus addendi hos ritus in casu enunciato, nonne curandum est ut isti ritus stricte adimpleantur, et sacerdos in casu sanctum Chrisma, linteolum cereumque secum deferre atque adhibere debeat?

III. An, quando extra casum necessitatis, quum Ordinarius ob rationes ipsi expositas, licentiam concesserit administrandi domi Baptismum, urgeat praescriptio Ritualis explendi ritus unctionis Chrismatis et traditionis linteoli et cerei?

R. Ad I et II. Standum Rituali Romano. — Ad III. Detur Decretum Bellunen. 17. ianuarii 1914 ». S. R. C. 23. Ian. 1914. *Versalien.*

438. *Quid de nominibus baptizando imponendis?* — Quoad nomina alicuius Sancti baptizando imponenda, quod Rit. Rom. cavet, hoc aut consilium est, aut praeceptum leve, L. 145. Et si is, qui puerum baptizandum defert, nolit prorsus eum baptizari, nisi impo-

sito impii alicuius nomine, non ideo fas est infanti baptismum differre, sed baptizandus est, addito submissa voce nomine alicuius Sancti. S. O. Iun. 1883.; E. M.

439. *An interrogationes, quae ex Rubrica Ritualis Romani patrinis faciendae sunt, lingua vernacula fieri possint?* — R. Negative, sed omnia fieri debent prout in Rit. Rom. iacent. Ceterum nihil obstat, quominus vernacula lingua explicentur, quae pertinent ad ipsum sacramentum baptismi. Possunt etiam interrogationes primum in lingua latina fieri, et deinde repeti in lingua vernacula. Possunt autem patrini et matrinae sua lingua respondere. S. O. 23. Aug. 1886.; E. M.

440. *Si baptismus solemniter collatus deprehendatur invalidus, an etiam caeremoniae repetendae sint?* — Controvertitur. Duplex est sententia probabilis. Unde caeremoniae non sunt necessario repetendae: suadendum tamen est, ut repetantur, si absque scandalo vel infamia fieri possit. — Adhibendae autem caeremoniae sunt, quando baptismus conditionate confertur ei, qui sine caeremoniis dubie est baptizatus. S. O. 2. Apr. 1879., Collect. S. C. de P. F. n. 634. — Quando valide haeretici fuerunt baptizati, « omissa tantum suppleantur, nisi rationabili de causa aliter Episcopo videatur ». Rit. Rom. *de Bapt.* adult. par. *Haeretici vero.* — « Pro adulto *catholico* valide baptizato post nativitatem, sed sine caeremoniis, caeremoniae et preces serventur, quae in Rituali assignantur pro baptismo infantium ». Pro adulto *haeretico,* sub conditione baptizando, « quatenus supplendae sunt vel supplendae credantur, caeremoniae supplendae sunt, quae pro adultorum baptismo sunt praescriptae ». S. R. C. 27. Aug. 1836. n. 2743.; L. 144.; E. M.

441. *An in baptismo patrini sint adhibendi?* — Patrini, quasi patres spirituales, ii sunt qui baptizatum de sacro fonte levant, et suscipiunt in suam curam. In baptismo *solemni,* et in confirmatione etiam, sub gravi adhiberi debent. Saltem unus adhibendus sub gravi est in baptismo solemni. Trid. s. 24. C. 2. de R. M.; Bened. XIV. C. *Inter omnigenas,* § 19.; L. 159. 185. In baptismo *privato* necessario adhiberi non debent, sed laudabiliter adhiberi possunt. L. 147.

442. *Quinam patrini esse nequeant?* — *Valide* esse nequeunt, qui non sunt compotes sui, velut infantes, L. 146., non baptizati, C. 102. *de Consecr.* d. 4., et in confirmatione non confirmati, C. cit. 102. et S. C. C. 13. Iun. 1624., et est grave. L. 186.; Sanchez de Matr. l. 7. d. 60. n. 20. — *Licite* autem esse non possunt illi, qui susce-

pto munere fungi non possent, ut muti, regulares, moniales, nisi monachus vel monialis sit confirmanda, C. 103. *de Consecr.* D. 4.; L. 156.; La-Croix 355. 497.; item illi, qui sunt indigni, ut haeretici, criminosi, infames, etc. Rit. Rom. *de Patr.*, si removeri possint sine gravi damno, quum leges Ecclesiae non obligent cum incommodo gravi. S. Poenit. 10. Dec. 1860.; L. 156. IV. Verum haereticus nullatenus admittendus, et si removeri non possit sine gravi incommodo, admitti poterit ut mere assistens et testis, quin infantem tangat, cum baptizatur. La-Croix 373. Cf. Kenrick v. 2. tr. 15. n. 47., Gur. Cas. 231.; Collectan. S. C. de P. F. n. 604. 606.; A. S. S. v. 26. p. 448. Demum patrini esse non possunt coniuges respectu coniugum, et parentes respectu filiorum, C. 2. *de Cognat. spir.;* L. 156.; neque idem in utroque sacramento, sed hoc leve est. L. 187. — Rit. Rom. *de Bapt., de Confirm.;* S. R. C. 15. Febr. 1887. *Beng. Centr.:* E. M.

Non licet nec per se nec per alios fungi officio patrini in baptismis, qui haereticorum filiis ab haereticis ministrantur. S. O. 10. Maii 1770.

443. **Nota:** « In privato baptismo ob necessitatem dato, pater non debet suscipere, aut tenere tanquam patrinus infantem, cum in hoc casu nulla sit patrini necessitas, ideoque si id vel tunc, vel etiam in baptismo publico temere faciat, graviter peccat ». L. 158. — E. M.

444. *An duo coniuges possint licite suscipere alienam prolem?* — R. Affirmative. Ratio, id enim iam consuetudine introductum est. L. 157.

445. *An pater possit esse patrinus in baptismo sui filii illegitimi?* — R. Affirmative. Ratio est, quia prohibitio facta coniugatis fuit, ne quis pro uxore habeat cognatam suam spiritualem. At talis ratio non militat in hoc casu. Lugo Resp. Mor. 1. 1. d. 5. n. 4.

446. *An pater possit esse patrinus in baptismo filii suae coniugis ex alio marito?* — R. Negative. Ratio est, quia prohibitio facta est coniugatis, ne contraherent cognationem spiritualem cum propria coniuge. At haec ratio omnino verificaretur in tali casu. Lugo ib.

447. *An pater possit licite patrinus esse in baptismo filii, si eo tempore uxor iam mortua sit?* — Affirmative. Nam, 1.° solum prohibentur coniugati suum vel coniugis filium in baptismo tenere. At in casu praesenti ille nec coniugatus, nec coniugis filium tenet, cum iam coniugem non habeat, matrimonii enim vinculum fuit morte con-

iugis solutum. 2.° Nam ratio illius prohibitionis fuit, ne quis cum uxore cognationem spiritualem contrahat. Atqui cum mortua nequit contrahi ulla spiritualis cognatio. Lugo ib. n. 5.

448. *Quot patrini sint designandi?* — Non licet *sub gravi* designare in baptismo *plus* quam unum et unam; et in confirmatione unum tantum et eiusdem sexus. Trid. s. 24. C. 2. de R. M. Designare autem in baptismo duos mares aut duas feminas, probabiliter est tantum veniale. Ita La-Croix 350. cum Sanch, aliisque. « Bonac. vero et alii dicunt esse mortale, et hoc mihi verius videtur, si patrini essent diversi sexus ac infans, quia sic multiplicarentur cognationes, quod prohibere voluit Trid,, secus si essent eiusdem sexus ». L. 155. Si autem in baptismo unicus patrinus adhibeatur, is masculus vel femina esse potest, cum in Trid. dicatur « sive vir, sive mulier ». L. 155.

449. *Quaenam sint patrinorum obligationes?* — Patrini obligationem habent docendi baptizatum ea, quae ad fidem et mores pertinent, si id parentes non praestent. Quare ab hac obligatione eximuntur, si prudenter praesumant, quod baptizatus a parentibus diligenter instruatur. Rit. Rom. *de Patrinis.;* L. 147.; S. Th. 3. p. q. 67. a. 8. — Patrini praeterea contrahunt cum filiolis, eorumque parentibus spiritualem cognationem, quae impedimentum dirimens matrimonii constituit. Exinde sacerdos, collato baptismo, monere debet patrinos de susceptis obligationibus, et de contracta cognatione spirituali. Rit. Rom. *de Bapt. parvulor.;* S. Th. Quodl. 12. a. 18.

450. *Quaenam requirantur conditiones, ut quis sit vere patrinus?* — Requiritur, ut quis, caeteroquin *capax,* Cf. 442., habeat verum animum patrini munus gerendi; ut fuerit designatus a parentibus, *et eorum defectu,* a parocho vel Episcopo; ut *animo* et *facto* suscipiat baptizandum vel confirmandum, dum baptizatur vel confirmatur. — Parochus *non valide* mutat patrinos a parentibus *rite* designatos. Hoc enim ius ex Trid. s. 24. C. 2. de R. M. non ad parochum, sed ad parentes *proprie spectat.* Parochus autem mutans patrinum graviter peccat, quia parentum ius usurpat. Cf. 452.; L. 146.; E. M.

451. *Qualis actus requiratur in patrinis, ut contrahant cognationem?* — Requiritur, ut patrinus animum habeat hoc patrini munus gerendi, et vel teneat aut tangat infantem dum baptizatur, vel statim levet aut suscipiat de sacro fonte, vel de manibus baptizantis vel obstetricis. S. C. de P. F. 21. Ian. 1856.; S. C. C. 27. Febr. 1601., 20. Dec. 1653., 18. Dec. 1688.; Ferraris v. *Baptismus* art. 7. n. 23.; Gi-

ral. Espos. Iur. Pont. p. 2. s. 112. n. 6. 7. Communiter vero asseritur, tactum hunc physicum esse debere, neque moralem, sive meram assistentiam, sufficere. L. 148.; Pyrrh. Corrad. Prax. Dispens. Apost. l. 8. c. 7. n. 8.; E. M.

452. *An patrini ad contrahendam cognationem debeant esse designati?* — Affirmant plures et graves thth. Ratio, quia Trid. s. 24. C. 2. de R. M. expresse requirit designationem, et proinde, ea deficiente, cognatio non contrahitur. Sed plures et graves alii dd. negant. « Neque enim Trid. statuit designationem tanquam formam, qua deficiente, factum sit irritum, et ita esse declaratum a S. C. C. in Cremonensi Passerinus refert ». De Angelis l. 4. t. 11. n. 3. Quare licet Trid. praescribat, ut parochus sciscitetur a parentibus quem designaverint, et ut puniatur si aliter fecerit; non tamen dicit susceptionem esse nullam neque irritat Ius antiquum, C. *fin. de Cognat. spir.* in 6.°, ex quo omnes tangentes cognationem contrahunt. — Cum autem Trid. dicat: « Si alii *ultra* designatos baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo modo contrahant, Constitutionibus in contrarium non obstantibus »; si adsunt patrini designati, sed alius praeter eos tantum tangit, hic solus tunc contrahit cognationem, « quia Conc. dicit eos non contrahere, qui *ultra* designatos tangunt, non vero qui *praeter*... E converso secus omnino dicendum, si tangat unus designatus, et alter non designatus, quia hic nullo modo contrahit, ut patet ex verbis Trid. ». L. 154. — Si plures quam duo designentur, et successive tangant, primi duo tantum cognationem contrahunt; si autem omnes simul tangant, probabilius omnes contrahunt: quia Trid., licet vetet adhiberi plures quam duos, tamen non irritat Ius antiquum, nisi cum tangunt plures ultra duos designatos, non vero si tangunt plures designati ultra duos. L. 154. — Et si vel duo mares, vel duae feminae fuerint adhibitae, uterque cognationem contrahit, cum Trid. super hac re nihil innovaverit. — Designatio ad parentes, vel ad tutores, *et his deficientibus* ad parochum spectat. Designationi parentum consensus parochi accedere debet. — Contrahunt veram cognationem spiritualem patrini a parentibus designati, et iniuste a parocho reprobati, si infantem reapse teneant. L. 154. — In confirmatione nihil immutatum videtur ex vetere iure, quo nulla opus erat designatione patrini. Trid. s. 22. de R. M. C. 2. in fin. Utrum vero ea quae Conc. statuit de baptismo ad confirmationem trahenda sint dubitat vel ipse Sanchez de Matr. l. 7. d. 57. n. 9. — Barbosa Apost. Decis. Collect. 177. n. 10.; Ferraris v. *Baptismus* a. 7. n. 13.; La-Croix 360.; Corrad. l. 8. c. 8. n. 8.

453. *An pater, qui patrinus sit in baptismo sui filii illegitimi, contrahat spiritualem cognationem cum sua concubina?* — R. Affirmative, quia leges ecclesiasticae inducentes hanc cognationem spiritualem inter patrinum et parentes baptizati generaliter loquuntur de omnibus filiis sive legitimis sive illegitimis. Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 5. n. 2.; Schmalz. l. 4. t. 11. n. 45.

454. *An contrahatur spiritualis cognatio inter patrinum et parentes legales filii adoptivi?* — R. Negative, quia non sunt veri parentes, h. e. genitores carnales. Lugo ib.

455. *Quisnam contrahat cognationem, si quis suscipiat infantem nomine alterius?* — Tenendum est procul dubio *mandantem,* cognationem contrahere, non mandatarium, nisi tamen medio tempore intentionem ille revocaverit. La-Croix l. 6. p. 1. n. 365.; S. C. C. 15. Mart. 1631., 11. Iun. 1881. Hinc non interest cuius sexus sit mandatarius, S. C. C. 29. Mart. 1582.; Ferraris a. 7. n. 19. nec utrum baptizatus et ipse sit vel confirmatus. — Bened. XIV. Quaest. can. 227.; L. 153.; E. M.

456. *An suscipiens infantem in baptismo collato sub conditione contrahat cognationem?* — R. Affirmative si dubium sit *negativum,* h. e. si nulla solida ratio adsit pro priori baptismo. Negative, si dubium sit *positivum,* h. e. si adsit probabilis ratio pro priori baptismo: nam tunc erit cognatio, et impedimentum dubium, adeoque nullum. L. 151.

457. *An contrahat cognationem, qui ex errore suscipit unum infantem pro alio?* — R. Negative. Ratio, quia nulla voluntas errantis est. Controvertitur autem inter dd., adeoque, cum sit impedimentum dubium, impedimentum nullum erit. L. 146. 152.

458. *An contrahant cognationem spiritualem, qui officium patrini et matrinae exercent in supplendis baptismi solemnitatibus?* — R. Negative, quia non habetur tunc baptismus. S. C. C. 13. Iul. 1642.; S. C. de P. F. 11. Sept. 1779. — Quare, in huiusmodi casu, patrini quoque adhibendi sunt; nisi, impediente causa gravi, constitui non possint. S. O. 11. Dec. 1850.; Collect. S. C. de P. F. n. 624.

459. *An in privato baptismo contrahatur spiritualis cognatio?* — Nullum dubium, quod baptizans eam contrahat. De patrinis disputatur. *Communior* et *probabilior* sententia, ex S. Alph. 149., negat; Conc. enim Trid. cum loquatur de *suscipientibus de sacro fonte,* non-

nisi de solemni baptismo loquitur. Enimvero in privato baptismo patrinus secundum ecclesiasticam disciplinam non adhibetur. D'Annib. p. 1. n. 66. ed. 3.ª, p. 3. n. 303.; Gur. Baller. 805 806. Sed affirmant De Angelis l. 4. t. 11. n. 5.; Gennari Monit. Ecclesiast. v. 9. p. 1. p. 92., aliique ex declaratione S. C. C. Contrariam tamen declarationem S. C. C. asserit Ferraris a. 7. n. 20. — Baller. Palm. Op. Theol. ed. 3.ª v. 6. n. 652.; Kenrick tr. 15. n. 51.; E. M.

IV. — DE SUBIECTO BAPTISMI

460. *Quinam sit baptismi subiectum, et quaenam eius necessariae dispositiones?* — R. Subiectum baptismi est omnis et solus homo viator, nondum baptizatus. — Ad dispositiones quod attinet, in infantibus eorum voluntatem supplet Christus et Ecclesia. In adultis vero ad *valide* recipiendum baptismum requiritur intentio saltem habitualis explicita vel saltem implicita. In iisdem adultis ad *licite* recipiendum baptismum requiritur fides et poenitentia. — L. 139.; La-Croix l. 6. p. 1. n. 60.; S. Th. 3. p. q. 79. a. 3. ad 2., 4. Dist. 6. q. 1. a. 3. ad 5.; E. M.

461. **Resolves**: Valide baptizantur infantes, item perpetuo amentes, qui nunquam usi sunt ratione, et proinde censentur eiusdem conditionis ac infantes. Si autem aliquando ratione usi fuerint, *probabilius* non valet baptismus, nisi ante amentiam illum petiverint. In praxi tamen ii sub conditione essent baptizandi, tum quia non plane constat, eos baptismum non postulasse, tum etiam quia iuxta plures satis est, si quis habuerit voluntatem suscipiendi omnia ad salutem necessaria. Cf. 383. — Si dubium sit, an infans vivat, baptizandus est sub conditione. Hinc recte censent generatim theologi, omnes foetus abortivos semper esse baptizandos sub conditione, *si vivant,* dummodo putrefactio certe non appareat. — Hic addere oportet, casus infantium, qui nascuntur in statu mortis apparentis quam plurimos esse, et pluries factum fuisse, ut hi infantes, etiam plures post horas ab ortu, revocati fuerint ad vitam. Quare isti quoque essent baptizandi, quamvis in ipsis non appareat vestigium vitae, dummodo iterum certe non appareat putrefactio. — Quando dubitatur, an monstrum sit homo, baptizandum *absolute,* si caput sit humanum, licet membra sint ferina ;

sub conditione vero, si caput sit ferinum, et membra humana. — Quod si habeat membra hominis geminata, et dubitetur, num sit unus homo, an duo, duplex baptismus conferendus est, unus absolute, alter sub conditione, in ea parte, qua membra apparent imperfectiora. Hinc, si duo sint capita et duo pectora, singuli seorsim sunt baptizandi; si unum sit caput, et duo pectora, vel duo capita et unum pectus; absolute in uno capite conferendus est baptismus et deinde sub conditione baptismus conferendus vel in alio pectore vel in alio capite. Et si duo sint pectora, neque appareat quodnam ad caput pertineat, post baptismum super caput, utrumque pectus sub conditione baptizandum. — Baptizanda non est *mola* seu *massa carnea,* quae prodit ex abortu naturali vel ex chirurgica extractione, absque ulla organorum dispositione, vel motus et vitae signo. — Rit. Rom.; L. 125.; Capellmann Medic. Pastoral. Aquisgrani ed. lat. 4.ª pag. 114. seqq.

462. *An liceat adultum invitum baptizare? An statim adultus baptismum recipere debeat, postquam cognoverit eius obligationem? — Quid de adultis inter infideles, de quorum voluntate non constat?* — R. Ad 1.um Negative, idque grave est. C. *Sicut* 9. *de Iud. et Sarrac.* — Ad 2.um « Ad baptismum percipiendum non tenetur aliquis statim postquam habet propositum baptismi, ita quod peccet mortaliter, nisi statim baptizetur, nec est aliquod tempus determinatum, ultra quod si baptismum differat, peccatum mortale incurrat ». S. Th. s. q. 6. a. 5. Cum tamen quilibet Ecclesiam, quam cognovit, ingredi teneatur quam primum commode possit, et Ecclesiae ianua baptismus sit, sequitur ex priore illa obligatione obligatio baptismum suscipiendi quam primum commode possit, licet determinari non possit tempus dilationis ad grave peccatum. — Ad 3.um Infidelibus baptismum conferre etiam sub conditione non licet, si nullum positivum habeatur signum eorum voluntatis baptismum recipiendi, licet sint moribundi. Poterunt vero isti baptizari sub conditione, si, cunctis rerum adiunctis inspectis, prudenter iudicetur eos baptismum velle, vel desiderasse, vel idololatriae abrenuntiasse. Collect. S. C. de P. F. n. 582. 585. etc.

463. *An infantes statim sint baptizandi?* — « Notandum quod graviter peccant qui per multum temporis differunt infantem baptizare. Id commune est apud omnes... et in Rit. dicitur: Parochus hortetur, ne pueris sacramentum tantopere necessarium nimium differatur cum periculo salutis... Communius et probabilius non est gravis dilatio, nisi 10. vel. 11. dies excedantur ». L. 118. Salmant, censent non esse mortale differre ad 15. vel etiam 20. dies, etiam sine causa

urgenti. Immo alii cum Suarez dicunt non esse gravem dilationem, si ad mensem non pertingat, licet non adsit causa; stante autem causa, si ad duos menses non extendatur. Ratio quidem baptismum notabiliter non differendi est « periculum mortis, quod semper in pueris est timendum ». S. Th. 3. p. q. 68. a. 3. ad 1. — Trid. s. 5. Decr. de Pecc. orig., s. 7. c. 12.; Rit. Rom. tit. 2. Cap. 1. n. 27., cap. 3. n. 4.-6.; Cat. Rom. 34.; S. Th. 3. p. q. 88. a. 3. 9.; E. M.

464. *An recte baptizentur filii, invitis parentibus?* — Certum est 1.° talem baptismum validum esse; 2.° hoc baptisma esse etiam licitum, si agatur *de filiis catholicorum,* quippe qui Ecclesiae legibus subiiciuntur. Dñus Gousset id facile non concedit, si impii parentes renuerint omnino. Attamen ipse Gousset observat contrarium esse commune. Etenim id caute fieri potest sine ullo discrimine; et, cum filius adhuc degat inter catholicos, perversio non adeo timenda est. Verum non expedit hanc quaestionem practice resolvere sine Episcopi consilio.

Si agatur *de infidelium filiis,* utrum licite, invitis parentibus, baptizentur, affirmat Scotus; sed communior et in praxi tenenda sententia quam defendunt Thomistae, docet, *generatim loquendo,* filios infidelium illicite baptizari, si eorum parentes sint vel censeantur fore repugnantes, quamvis aliunde christianis Principibus civiliter subiiciantur. Etenim baptizati vel subducuntur a parentibus, et eis fit iniuria; nam *de iure naturae est, quod filius antequam habeat usum rationis, sit sub cura patris;* vel relinquuntur penes eosdem, et fit iniuria sacramento; cum illud exponatur irreverentiae. Unde etiam non licet, eos baptizare, quamvis ab utroque parente sponte offerantur, quoties iidem infantes sub potestate et educatione eorundem infidelium genitorum sunt relinquendi. Firmatur ex praxi Ecclesiae, et ex Bened. XIV. tum Instr. *Postremo mense* 28. Febr. 1747., tum Epist. *Probe te.* Immo quoad Hebraeorum filios adest Constitutio Iulii III., qui imposuit delinquentibus suspensionem et poenam mille ducatorum.

Generatim loquendo. Nam, etiam licite baptizabuntur: 1.° Si parentes sint nostra mancipia; tunc enim nostri potius iuris sunt quam illorum. 2.° Si alteruter parentum petat, quia iusta eius voluntas voluntati iniustae alterius praeferenda est in favorem fidei et prolis, vel si, mortuo patre, consentiat avus paternus, etiam matre reluctante, cum apud ipsum sit patria potestas, vel saltem avia paterna, licet omnis expers patriae potestatis, *nempe in favorem fidei.* Opus autem

est, ut rationalis adsit spes, ut infans christiane deinde educetur. Bened. XIV. Instr. *Postremo* § 16. 28., Epist. *Probe te* § 17. 18. 3.° Si infans sit in periculo mortis, *modo id fiat sine scandalo,* nec proinde maius quoddam infidelium odium in christianam religionem atque in christianos saevitia concitetur: tunc enim bono prolis providetur, quin alicui iniuria fiat; cum ab omni sit subtrahendus hominum potestate per mortem. *Modo id fiat sine scandalo,* quare nulla adhibenda vis est, et nihil faciendum quod gravem afferat populi offensionem. Nemo enim tenetur, publicum ordinem turbare, neque potest scandalum excitare ad succurrendum infanti. 4.° Si suae iam compos rationis baptisma petat ex se; quia in negotio Religionis iam est iuris sui, dummodo prudenter dubitari non possit, ne postea a Catholica Religione desciscat, Bened. XIV. C. *Postremo* § 22. In dubio autem de usu rationis, sufficit aetas septem annorum. Generatim vero favendum est potius filio quam patri. Nam pater agit de vitando levi detrimento, nempe potestatis patriae ad modicum tempus; filius vero agit de vitando detrimento gravissimo, nempe de damnatione aeterna. Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 4. 6. 5.° Si filius sit positus extra curam parentum, ut si esset expositus; tunc enim iuri suo censerentur renuntiasse. Item, si bello parentes capti sint; nam iure belli captivi sunt victoris. 6.° Si pater offerat filium et postea consilium mutet; vel si parentes filium derelinquant, etsi deinde reclament; iam enim Ecclesia ius acquisiisset. — Benedictus XIV. C. *Inter omnigenas* 2. Feb. 1744.; Instr. *Postremo;* Collect. S. C. de P. F. 540. seqq.

Si tamen proles iam sit, invitis parentibus, illicite baptizata, tunc Benedictus XIV. cit. Instr. *Postremo* prohibet eam reddere parentibus ob certum periculum perversionis prolis et profanationis sacramenti.

Infantes, *haereticorum filios,* ius est Ecclesiae baptizandi, invitis etiam parentibus, a quibus etiam potest eos « evellere, ut catholice educentur ». L. 127. Ecclesia tamen ob graviora incommoda hoc iure uti non solet. Ubi autem huiusmodi ius Ecclesia exsequi non possit, « idem dicendum videtur in eo casu de haeretico et de quocumque alio infideli, si idem sit morale periculum », ne deinde catholice educentur. S. C. de P. F. 17. Apr. 1727.; S. O. 23. Ian. 1763. — La-Croix 297. seqq.; L. 128.-132.; Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 4.; S. Th. 2. 2. q. 10. a 12., 3. p. q. 68. a. 10., Quodl. 2. a. 7.; A. S. S. v. 25. p. 247. seqq.; E. M.

465. *An baptismus aliquando repeti possit vel debeat?* — Potest e debet repeti sub conditione, quoties de eiusdem valore adest aliquod dubium non spernendum; secus iterari non potest sine peccato gravi, quia conatus ministrandi sacramentum subiecto incapaci sacrilegium est. — L. 134.; A. S. v. 25. p. 258.; Rit. Rom. *de Bapt. adult.*: E. M.

466. *An infantes expositi sint baptizandi?* — R. Affirmative, isti expositi fuerint absque testimonio baptismi collati, nisi aliunde constet eos rite baptizatos fuisse. Si vero expositi sint cum schedula attestante ipsos fuisse baptizatos, controvertitur. *Sententia* communior et verior docet, hos omnes sub conditione baptizandos esse, « quoties non habetur moralis certitudo de baptismo collato, *et rite collato* », post diligentem factam inquisitionem. L. 135.; E. M.

467. *An sint rebaptizandi infantes, sive ab obstetricibus, sive a laicis baptizati?* — R. Negative, nisi adsit probabilis suspicio erroris in collato baptismo. Ita communissima et vera sententia, inquit S. Lig. 136.; ubi decisionem S. Congr. commemorat. — E. M.

468. *An baptizati ab haereticis rebaptizari debeant?* — R. Certum est de fide ex Trid., validum esse baptismum collatum ab haereticis, quando omnia requisita ad sacramentum adhibentur. Sed in conversione haereticorum a quacumque secta venerint, inquirendum de validitate baptismi in haeresi suscepti. Et sic baptizandi absolute, sub conditione, vel nullo modo; prout, facta inquisitione, certo constiterit baptismum non fuisse rite collatum, vel res probabiliter dubia sit, aut nihil fuerit detectum sive pro validitate, sive pro invaliditate, vel certo constiterit baptismum validum fuisse. S. O. 20. Nov. 1878. — Lugo Resp. Mor. 1. 1. d. 2.; E. M.

469. *Quid de operatione caesarea in ordine ad baptizandum infantem, nondum natum?* — Operatio seu sectio caesarea in hoc consistit, quod uterus matris gravidae aperiatur, ut foetus extrahatur. Duplex praecipua quaestio occurrit, scilicet, an vel quando fieri possit, aut debeat.

470. *An vel quando fieri possit? — Mortua matre, certum est posse fieri operationem caesaream,* et quidem statim ac de eius morte constet. Etenim si quid obstaret, esset periculum matris; sed, ex hypothesi, de eius morte certo constat; et aliunde salvari potest vita spiritualis, immo forte et temporalis infantis. Admonendus tamen est

loci Praefectus seu Praepositus, et adhibendi sunt testes ab ipso approbati tum ad mortem recognoscendam, tum ad maiorem rei certitudinem, ac praesertim ne operationis auctor tamquam homicidii reus traducatur. — *Vivente matre, nunquam licite fieri potest operatio caesarea, quoties adest periculum, seu proximum seu probabile mortis matris ex ipsa secuturae,* quamvis, ea non facta, mater et proles certo perituraе sint. Ratio est, quia esset id perinde ac directe matrem occidere, quod numquam licet. S. Th. 3. p. q. 68. a. 11. ad 3. dicit: « Non debet homo occidere matrem, ut baptizet puerum ». L. 106. Hinc fieri non potest operatio, quando deest chirurgus valde peritus, nec quando mater adeo est morbo debilitata, ut operatio, alias non periculosa, sit periculum mortis proximum ex circumstantiis inductura. — *Vivente matre, licite fieri potest operatio caesarea, positis his conditionibus:* 1.° Si illa naturaliter parere non possit, aut moritura sit antequam pariat, cum maximo periculo mortis infantis priusquam baptizari queat. 2.° Si ex iudicio chirurgi periti absit proximum mortis matris periculum. Potest autem abesse tale periculum, si mater sit robusta. 3.° Si valde peritus adsit chirurgus. Elbel 60. Ratio patet; nullum enim est periculum, vel saltem valde est et remotum, atque adeo, si forte mors sequatur, per accidens tantum subsequi videbitur.

471. *An vel quando fieri debeat? — Mortua matre, certo est facienda sub gravi,* etiam invitis aut reluctantibus parentibus vel propinquis, si fieri possit; quia ex lege caritatis omni cura et labore salus aeterna infantis procuranda est. Ita S. Th. ib., ubi addit: « Si tamen mater mortua fuerit, vivente prole in utero, debet aperiri, ut puer baptizetur ». Sic etiam statuit Rit. Rom. Hoc praesertim valet, si immineat tempus partus, quia cum foetus sit robustior, maior spes illum baptizandi affulget. Porro sedula cura adhibenda est, ut regio uteri defunctae servetur calida, usquedum facta fuerit operatio; secus enim infans facilius e vita cederet, antequam baptizari potuerit. Quare cessat huiusmodi obligatio, si moraliter certum sit foetum ante matrem, vel cum matre mortuum esse, vel viventem extimari non posse. Neque vero cunctandum est in hac operatione perficienda, cum foetus, mortua matre, non multo post, ordinarie, certe moritur. — *Per se et speculative loquendo, facienda est operatio, etiam vivente matre, si ex iudicio peritorum infans vivus edendus sit, et non possit infans aliter baptizari, et fieri possit sine proximo mortis periculo.* Ratio est, quia ex generali caritatis lege tenetur quilibet incommodum temporale pati ad vitam spirituale et aeternam proximi servandam. *Per se* et *specu-*

lative loquendo; nam in praxi confessarius cavere debet, ne urgeat matrem sub gravi obligatione, ob nimium periculum, ne consensum negando moriatur in statu peccati mortalis; et sic dum vult salvare vitam spiritualem infantis, damnetur ipsa mater. Satis igitur erit illam adhortari ad incisioni consentiendum. Ceterum, cum constet posse supervivere foetum matri defunctae, affulget certe tunc spes illum, ea mortua, baptizandi, et proinde minor obligatio incisionis urget. — *Mater autem non tenetur subire operationem, si, omissa operatione, ipsa sola iudicetur peritura;* quia nemo tenetur mediis extraordinariis et tam arduis vitam servare. Si autem spes illa servandae prolis modica omnino esset, mater posset, sed non teneretur subire operationem, quia caritas non adeo urget in tanta incertitudine eventus. Et tunc posset infanti in utero remanenti saltem probabiliter baptismum conferri. Cf. n. 402. — L. ib.; E. M.

472. **Nota:** Quilibet sane, *mortua matre,* si foetus adhuc vivat, idque constet, procurare debet ut baptizetur. Quare, cum morali certitudine in ipso utero baptizari non possit, aperiendus matris uterus est a peritis vel etiam ab aliis. Sacerdotes vero, regulariter loquendo, hac obligatione non tenentur, propter imperitiam, propter gravissima ex parte civilis auctoritatis incommoda, et propter scandalum, quod in populo haberetur. Hinc ex Dec. S. O. 15. Febr. 1780. missionariis in Sina prohibitio hac in re facta est: « Haec foetus extractio de praegnantis defunctaeque alvo matris, quamvis patefacienda ac persuadenda sit, expresse tamen cavet prohibetque Sanctitas Sua, ne missionarii in casibus particularibus se ingerant in demandanda sectione, multoque minus in ea peragenda ». — E. M.

Neganda non est benedictio post partum iuxta Rituale Romanum mulieri, cuius proles mortua fuerit sine baptismo. S. R. C. 19. Maii 1896. n. 3904.

DE CONFIRMATIONE

I. — DE CONFIRMATIONIS NATURA MATERIA ET FORMA

473. *Quid sit confirmatio?* — Est sacramentum N. L., a Christo Domino institutum, quo per manus impositionem et unctionem chrismatis in verbo, datur robur gratiae ad profitendam fidem in baptismo susceptam. Trid. s. 7. c. 1. 2.; Flor. Decr. pro Arm,; Decr. *Lamentabili* 3. Iul. 1907. pr. 44.; Cat. Rom. 5.; S. Th. 3. p. q. 72. a. 1., s. q. 29. a. 3.; E. M.

474. *Quinam sint confirmationis effectus?* — Est robur ad fidem, ubi opus fuerit, constanter profitendam, et ad eam data opportunitate propugnandam. Ideoque affert animae gratiam et auxilia, quibus id praestet. Insuper cum per confirmationis sacramentum suscipiant homines potestatem et robur ad pugnam spiritualem contra hostes fidei, necesse est per illius susceptionem imprimi characterem. Flor. l. c.; Cat. Rom. 2. 5. 20. 23.; S. Th. 3. p. q. 72. a. 1. 5. 7.

475. *Quaenam sit confirmationis materia?* — Duplex est, impositio manuum, et unctio chrismatis. *Impositio manuum,* non ea quae fit initio sacrae functionis, super omnes confirmandos, sed ea quae habetur, cum minister singulos confirmandos chrismate benedicto ungit. *Chrisma* autem conficitur ex oleo olivarum et balsamo cuiusvis regionis. Flor. Decr. pro Arm.; S. Pius V. Br. 2. Aug. 1571. Bened. XIV. C. *Ex quo primum* 1. Mart. 1756.; S. C. de P. F. 6. Aug 1840.; Cat. Rom. 7.; Pont. Rom. *de Confirm.;* S. Th. 3. p. q. 72. a. 2.; Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 8.; E. M.

476. Nota ; *De adaequata materia huius sacramenti* haec S. Alph.: « Sententia communis, vel fere communis, quam tuemur, et certissimam cum Bellarmino existimamus, tenet materiam adaequatam et totalem confirmationis esse *chrismatis unctionem,* quae confirmandis *per impositionem manus Episcopi* adhibetur... Fatemur itaque ad materiam confirmationis requiri tam unctionem, quam impositionem, sed illam tantum *impositionem, quae ab unctione est indistincta...* Iuxta autem nostram sententiam, quod materia totalis adaequata confirmationis est *unctio chrismatis, manu Episcopi peracta,* advertendum est, de essentia

sacramenti esse: 1.° Ut unctio fiat *in fronte,* prout habetur ex C. un. *de Sacra unctione,* et ex Decr. Eugenii IV. iuxta communem sententiam... 2.° Ut unctio fiat *in forma crucis,* iuxta S. Thom. 3. p. q. 72. a. 4. ad 3., quem communiter etiam doctores sequuntur... 3.° Ut unctio fiat *per manus ipsius Episcopi ministrantis* ». L. 164.; S. Th. 3. p. q. 72. a. 9.; Cat. Rom. 24.; Pont. Rom. *de Confirm.;* E. M.

« Per frontis chrismationem manus impositio designatur, quae alio nomine dicitur Confirmatio ; quia per eam Spiritus Sanctus ad augmentum datur et robur ». C. unic *de Sacr. unct.* — Utraque res, manus impositio et unctio ex S. Scriptura habetur, Act. 8., 17.; 19., 6.; 2. ad Cor. 1., 21. 22.; ad Ephes. 1., 13.; 4., 30., 1. Ioann. 2., 27. Haec enim loca de Confirmationis Sacramento a pluribus Patribus intelliguntur.

477. **Resolves**: Invalida esset confirmatio si fiat unctio medio instrumento. S. O. 14. Ian. 1885. — Invalida item est, si loco frontis fiat in ore. — Licet vero debeat fieri pollice dextero Episcopi, valida tamen foret unctio, si alio digito Episcopi fieret, et etiamsi esset digitus manus sinistrae. Peccaret tamen Episcopus, si id sine necessitate faceret ; ageret enim contra universalem Ecclesiae praxim, quamquam non appareat, inversionem dictae caeremoniae ad gravem culpam pertingere. S. R. C. 7. Maii 1853.; L. 165.

478. *An de necessitate sacramenti sit oleum olivarum et balsamum?* — « Certum est *oleum* esse de necessitate sacramenti... Et debet esse *oleum olivarum*... An autem *balsamum* sit etiam de necessitate sacramenti, prima sententia negat...; secunda sententia communior et probabilior affirmat... Certum est autem neutram sententiam esse de fide, neque certam ; hinc omnino sacramentum conferendum est cum oleo et balsamo, et alias saltem dubium esset... Et ideo datum cum solo oleo saltem sub conditione esset iterandum. E converso, quia prima sententia sat est probabilis, in articulo mortis bene poterit conferri confirmatio sub conditione ex solo oleo, si nequeat haberi chrisma ex balsamo quoque confectum ; magna enim utilitas huius sacramenti, iusta esset causa illud sub conditione ministrandi ». L. 162. Privilegium Indis concessum est a Paulo IV. et a Pio V. alio utendi liquore, quod balsamum non est, licet ab iis balsamum vocetur. Certum autem est *balsamum* requiri de necessitate praecepti. L. H. A. tr. 14. n. 39. — Flor. Decr. pro Arm.; Cat. Rom. 7.-9.; S. Th. 3. p. q. 72. a. 2.

479. *An chrisma debeat necessario esse benedictum?* — Affirmandum absolute est, si sermo sit de necessitate praecepti. — Affirmandum omnino etiam, si sermo sit de necessitate sacramenti. Id enim suadet praxis constans Ecclesiae, et Decretum Eugenii IV. in quo legitur, materiam confirmationis esse chrisma per Episcopum benedictum. S. Alph. H. A. tr. 14. n. 39. inquit: « Materia remota confirmationis est chrisma ex balsamo et oleo confectum per Episcopi benedictionem, ad differentiam olei baptismi et infirmorum, ut distinxit Innoc. XI. in C. *Cum venisset de Sacr. unct.* An autem unum oleum istorum sit materia valida pro alio sacramento, negant Suar. Laym. et Henriq., sed probabilius affirmant Bellarm., Castr., Bonac., et Barb. ». — L. 163.; S. Th. 3. p. q. 72. a. 3.; E. M.

480. *An chrisma debeat necessario esse illius anni?* — Hoc non requiritur de necessitate sacramenti, quia sive sit vetus, sive novum, materia non mutatur; sed requiritur ex praecepto Ecclesiae. Hinc peccaret graviter Episcopus, qui confirmaret, cum chrismate veteri. In hunc enim finem novum chrisma consecratur in Coena Domini, veteri combusto. — L. 163.

481. *Quaenam sit confirmationis forma?* — Sicut totalis materia adaequata confirmationis est unctio chrismatis adhibita per manum Episcopi, sic totalis forma sunt verba, quae Episcopus ungendo profert: *Signo te signo crucis, et confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* Flor. Decr. pro Arm.; Pont. Rom. *de Confirm.*, S. Th. 3. q. 72. a. 4.; L. 167. IV.

Quando Episcopus dicit: *N. signo te,* etc. potest confirmando aliud Sancti nomen imponi, praeter nomen baptismale. S. C. R. 20. Sept. 1749. n. 2404., E. M. 404.

482. *Quaenam verba huius formae sunt essentialia?* — Ad *validitatem* sunt omnino essentialia sequentia: 1.° Verba *signo,* et *confirmo,* nisi alio verbo synonimo suppleantur. 2.° Expressio Sanctissimae Trinitatis, ut in baptismo. 3.° Verbum *te,* quo subiectum sacramenti designatur. 4.° Verba *signo crucis,* necnon verba *chrismate salutis.*

Dicere autem *corroboro* pro *confirmo,* vel *sanctificationis* pro *salutis,* esset mutatio tantum accidentalis. Verba *signo te signo crucis* actionem significant sacramentalem, eaque indicatur signum seu vexillum quod datur militi Christi ad pugnam spiritualem. *Confirmo te chrismate salutis* robur spirituale significant, quod homini confertur per sacramentum materiae visibilis ad salutem, nempe per sacram

chrismatis unctionem. *In nomine* etc. causam significant conferentem plenitudinem roboris spiritualem. Flor. Decr. pro Arm.; Cat. Rom. 11. 12.; S. Th. 3. p. q. 72. a. 4.; L. 168.

483. *An valeat forma apud Graecos usitata: Signaculum doni Spiritus Sancti?* — R. Affirmative cum sententia communi theologorum. Sensus enim est: hoc signo, quod tibi confero, donantur munera Spiritus Sancti, omisso verbo, more Graecorum. Invocatio autem SSmae Trinitatis dum in Ecclesia Latina post unctionem habetur, in Graeca habetur in oratione praecedenti. Secus dicendum foret, Graecos sacramentum confirmationis non habere, quod valde durum est. Constat insuper ex Declaratione Benedicti XIV. in Epist. enc. *Ex quo primum* ad Episcopos ritus graeci 1. Mart. 1756. — L. 164. 169.

II. — DE MINISTRO ET SUBIECTO CONFIRMATIONIS

484. *Quisnam sit confirmationis minister?* — Solus Episcopus est *minister ordinarius* huius sacramenti. Ita declaravit Innocentius III. et Trid. s. 7. c. 3. — Simplex sacerdos confirmare potest tamquam *minister extraordinarius* ex delegatione speciali Summi Pontificis, seu ex eius commissione conferentis potestatis plenitudinem. Constat ex praxi Ecclesiae. Presbyteri Graeci seu Orientales, ex antiquissima consuetudine, in ipso baptismo confirmant; et valide etiam extra baptismum confirmant. Excipiuntur tamen loca, quibus S. Sedes hanc ademit facultatem, quae consequenter non est in Italia Insulisque adiacentibus, in Bulgaria, in Cypro, et inter Maronitas Libanenses. Cf. Bened. XIV. C. *Etsi pastoralis* 27. Maii 1742. Validae item habentur huiusmodi confirmationes, licet a schismaticis factae, iis enim quasi toleratis iurisdictio non fuit adempta. Bened. XIV. C. *Eo quamvis tempore* 4. Maii 1745.; C. *Anno vertente* 18. Iun. 1759.; A. S. S. v. 25. p. 439. Sed sacerdos uti debet chrismate ab Episcopo benedicto. Constat ex Decreto Eugenii IV., ubi dicitur materiam confirmationis esse chrisma ab Episcopo benedictum. — Pont. Rom. *De Confirm.;* S. Th. s. q. 38. a. 1.; Quodl. 11. a. 7., 3. p. q. 72. a. 11.; Bened. XIV. de Syn. l. 7. c. 7. 8. 9.; Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 6. 7.; L. 170.; E. M.

Ex C. Pii X. *Ea semper* XVIII. Kal. Iul. 1907. de Ritu Rutheno in Statibus Foederatis Americae Septentrionalis, art. 14., « Presbyteris Ruthenis in America commorantibus penitus interdicitur, ne baptizatos sacro chrismate consignent; et, si secus fecerint, sciant se invalide egisse ». Verum Decr. S. C. de Prop. Fide 18. Aug. 1913. de Ritu Rutheno in Canadensi Regione praedictus art. omittitur. Et omittitur etiam in alio Decr. S. C. de Prop. Fide 17. Aug. 1904. de Ritu Graeco-Rutheno in Foederatis Civitatibus Americae Septentrionalis.

485. *An Papa etiam simplici sacerdoti delegare valeat potestatem conficiendi chrisma?* — Controvertitur. Affirmant non pauci; at plures alii negant. Eadem controversia exsistit pro oleo estremae unctionis. Sed constat oleum extremae unctionis a graecis presbyteris valide benedici. Cf. Bened. XIV. de Syn. l. 8. c. 1. n. 4. — Benedictio sacerdotis in utroque sacramento, absque delegatione Papae invalida est. — L. 163. 709.; E. M.

486. *An Episcopus possit confirmare fideles non subditos? — Quoad validitatem* omnes confirmare potest, ut sequitur ex ordinis potestate. — *Quoad liceitatem* non potest confirmare, nisi qui in sua dioecesi reperiantur; et peccaret graviter confirmando etiam suos subditos in alia dioecesi, pontificalia in ea exercens, quia tunc confirmatio censetur exercitium iurisdictionis fori externi, quod peragi nequit sine licentia Ordinarii loci. Potest autem confirmare extraneos in sua dioecesi, quod consuetudine et tacita Episcoporum consensione est introductum. — S. O. 19. Apr. 1899.; L. 173.

Nequit Abbas *nullius,* privilegium habens fideles confirmandi, alienos subditos in aliena dioecesi, ex Episcoporum etiam consensu, confirmare.

487. *Quandonam Episcopus teneatur confirmare?* — Tenetur confirmare *petentes,* quoties commode potest, si ad aliud tempus proximum differre nequeat. — Tenetur etiam *aliquoties* opportunitatem suis subditis praebere hoc sacramentum suscipiendi. Hinc peccaret graviter, si longo tempore a confirmatione conferenda abstineret, v. g., per octo aut decem annos, nec dioecesim circumiret, saltem per praecipua loca, nisi morali impossibilitate excusaretur. — « Si autem adsit iusta causa non peccat, qui differt per tres aut plures annos ». L. 175. — La-Croix 388.

488. *An peccet graviter Episcopus omittens confirmare moribundum petentem sacramentum?* — Cum hoc sacramentum non sit ne-

cessarium ad salutem, non adire morientes ad eos confirmandos, quia non caret incommodo, leve est, et ubi haec consuetudo viget ne leve quidem. — L. 175.; La-Croix 390.; Bened. XIV. de Syn. l. 7. c. 10. n. 8., l. 13. c. 19. n. 5.

489. *Quisnam sit confirmationis subiectum?* — Est omnis et solus homo baptizatus et nondum confirmatus, quamvis carens usu rationis. Confirmatio enim perficit vitam spiritualem, quae in baptismo accipitur, et pro omnibus, ut baptismus, instituta est. — Ex praxi tamen generatim in Ecclesia vigente, non sunt confirmandi pueri, qui usum rationis adepti nondum sunt, nisi id ferat legitima locorum consuetudo, quae v. g. apud Graecos et in Hispania viget. Bened. XIV. C. *Eo quamvis* § 6. — « Certum est apud omnes licite confirmari infantes, si iustae accedant causae, nempe periculum mortis, absentia Episcopi, etc. » L. 178. — « Si duodecimus annus expectandus non videatur, usque ad septimum certe hoc sacramentum differre maxime convenit ». Cat. Rom. 18. — Neque expectandum est ut nonnisi post primam Communionem pueri confirmentur. Leo XIII. Br. 22. Iun. 1897. — « Etiam morituris hoc sacramentum dandum est... Etiam pueri confirmati decedentes, maiorem gloriam consequuntur, sicut et hic maiorem obtinent gratiam » S. Th. 3. p. q. 72. a. 8. ad 4. — Loquens de amentibus ait Bened. XIV. omnino ipsis ministrandam esse confirmationem. L. 178. Etiam perpetuo amentes licite confirmantur. L. 180. — Pont. Rom. *de Confirm.;* Bened. XIV. de Syn. l. 7. c. 10. n. 5. 8.; S. Th. 3. p. q. 72. a. 8.; E. M.

490. *An et qualis sit necessitas et obligatio confirmationem recipiendi?* — « Non est necessaria ad salutem *necessitate medii,* neque per se *praecepti.* Est communis S. Th. et aliorum contra Scot. et Sylvest. Ratio est, tum quia Ecclesia non urget eius susceptionem ullis poenis: tum quia nec ex Scriptura, nec Traditione, neque fine, aut institutione sacramenti, tale praeceptum colligitur. Et canones qui in contrarium afferuntur, satis explicantur de necessitate ad melius esse ». Busemb. 181. — « Praeceptum quod habetur in Trid. s. 23. C. 4. de R. non ligat omnes, cum sit hypotheticum ; sed tantum ordinandos, vel initiandos prima tonsura. Cuius omissionem non esse mortalem contra Tan. docent Henr., Valent., Suar. et Navarr., qui addit, ne quidem Episcopum peccare mortaliter, ordinando non confirmatum ; aut si ipse non confirmatus ordinet ». Busemb. 183. — Iuxta S. Lig. est obligatio sub gravi de praecepto divino, saltem decurrente vita, et data opportuna occasione; idque probat ex Declaratione Bened. XIV.

C. *Etsi pastoralis,* de ritibus et dogmatibus Graecorum, ubi ait, § 3. n. 4.: « Monendi sunt (*graeco-itali,* qui non sunt confirmati) ab Ordinariis locorum, eos gravis peccati reatu teneri, si cum possunt ad confirmationem accedere, illam renuunt ac negligunt ». Verba haec Bened. XIV. non videntur concludere pro omnibus; quia Pontifex loquitur tantum de invalide confirmatis a presbyteris graecis, qui ideo renuebant denuo ad confirmationem accedere, quia primam ut validam habebant. Unde aderat hic ratio particularis eos obligandi ad sacramentum confirmationis suscipiendum, nempe ut errorem sic retractarent. Idque confirmatur ex ipso Bened. XIV. de Syn. l. 7. c. 10. n. 9., quod opus post eam Const. editum est. C. 9. n. 4. Quare dubia lex est. Attamen S.ⁱ Alph.ⁱ sententia traditur in *Instructione* edita auctoritate S. C. de P. F. 4. Maii 1774. et Rit. Rom. inserta. Sed communis S.ⁱ Th.ᵃᵉ sententia e contra traditur in *Instructione* S. O. 20. Iun. 1866. pro Vic. Ap. ad Gallas. — S. Th. 3. p. q. 72. a. 8., s. q. 29. a. 3. ad 3.; E, M.

491. *Quid agendum in dubio, an aliquis sit confirmatus?* — Potest sub conditione denuo confirmari, Cf. 345. 346. Sed ad id non tenetur, si quis vere probabiliter credat, se iam sacramentum recepisse. — L. H. A. 48.

492. *Quaenam dispositiones in confirmandis requirantur?* — 1.° Character baptismalis *ad validitatem* sacramenti, et in adulto intentio confirmationis sacramentum recipiendi, ad robur animae suae. Cf. 381.; S. O. 10. Apr. 1861., Coll. S. C. de P. F. n. 1213. — 2.° Status gratiae, quia confirmatio est sacramentum vivorum. Quapropter qui conscius est peccati mortalis ad sacramentum poenitentiae recurrere debet, nisi perfecte conteratur. Mos generalis est, ut nullus confirmetur, nisi schedulam parochi chirografo subsignatam exhibeat. — 3.° Ut confirmandus rudimentis doctrinae christianae imbuatur, praesertim iis, quae sunt de necessitate medii, et quae spectant ad sacramenta poenitentiae et confirmationis. — Pont. Rom. *de Confirm.;* E. M.

493. *An confirmandus debeat esse ieiunius?* — R. Negative, attenta consuetudine hodierna. Leges enim canonicae, quae ieiunium praescribebant ad recipiendam confirmationem, in desuetudine abierunt. Idcirco etiam invaluit usus conferendi illud sacramentum tempore vespertino. — Rom. Pont. *de Confirm.;* L. 184.; S. Th. 3. p. q. 72. a. 6. 7.

494. *Quid de variis praescriptionibus circa administrationem confirmationis?* — Ritus ab Episcopo servandus habetur in Pontif. Rom., modus vero servandus a simplici sacerdote, hoc sacramentum administrante, habetur in Instr. S. C. de P. F. 4. Maii 1774. — « Confirmatio conferri potest quocumque die », L. 184., « et quocumque tempore », L. 174. « Probabiliter autem potest absque peccato gravi ministrari in aliquo loco decenti, etiam extra Ecclesiam », L. 174. 184., etiam in ecclesiis regularium. Bened. XIV. C. *Confirmandis* § 6. — « Episcopus debet esse indutus amictu supra rochettum, vel superpelliceum si sit Religiosus, ac stola, pluviali albi coloris, mitra et baculo... Verius dicunt esse mortale omittere omnia praedicta instrumenta..., secus si aliquod tantum omittatur... Advertendum quoad baculum, sufficere quod baculus maneat publice expositus, vel a clerico detineatur... Item S. C. declaravit sufficere, quod Episcopus sine mitra, adhibita tantum stola confirmet... Notandum omissionem alapae, secluso scandalo, nunquam esse mortale..., omissionem cerei negant unquam posse esse mortale ». L. 134.; Pontif. Rom.

Insuper, extra casum necessitatis, sub gravi requiritur patrinus, et eiusdem sexus, Pont. Rom. *de Confirm.,* Instr. S. C. de Pr. F. 4. Maii 1774., isque unus tantum, designatus a parentibus vel ab Episcopo in eorum defectu, qui, quoad validitatem, confirmatus esse debet; debet praeterea esse diversus a patrino baptismi, saltem extra necessitatem. Cognationem patrinus contrahit spiritualem cum confirmato et eius parentibus, dummodo tamen eum tangat. Obligationem etiam contrahit instruendi confirmatum, quoad ea quae ad fidem et mores pertinent, si confirmatus non sit instructus, et alius desit. Trid. s. 24. C. 2. de R. M. — Nequit autem patrinus esse religiosus nisi confirmandus sit pariter religiosus. Cf. 441. seqq. — Quoad modum autem suscipiendi in confirmatione, praescribitur in Pontificali Rom. quod confirmandus ponat pedem super pedem dexterum patrini; sed hodie recepta consuetudo habet, quod sufficiat, ut patrinus manum dexteram super dexterum humerum confirmandi ponat, S. R. C. 20. Sept. 1749. ad 6. n. 2404.; L. 187.

Frons confirmati obliganda est fascia linea, cruce notata, et sic manere quousque chrisma desiccetur vel extergatur. Sed hodie ex desuetudine haec caeremonia non amplius in nostris partibus est in usu, cum statim post unctionem abstergatur frons confirmati. L. 188. — « Benedictio communis, quae datur ab Episcopo confirmatis in fine, non est necessaria ad sacramentum, sed est simplex caeremonia, ut communiter dicunt dd. Hinc probabiliter ait Tamb. admonitionem,

quae fit, ne confirmati ante benedictionem praefatam discedant, non videri, quod obliget ». L. ib. — Pont. Rom. *de Confirm.;* L. 185.-188.; H. A. 50.-52.; S. Th. 3. p. q. 12. a. 10. 12.; E. M.

Nomina confirmatorum et patrinorum in parochialibus libris sunt consignanda.

DE EUCHARISTIA

I. — DE EUCHARISTIAE NATURA ET EFFECTIBUS

495. *Quid sit eucharistia?* — Est Fidei nostrae mysterium, quo sub speciebus panis et vini, per sacerdotis verba consecratis, ipsemet Christus offertur, continetur, et sumitur. Flor. Decr. pro Arm.; Trid. s. 13. C. 1. 3. 7. c. 1.-4., s. 22. C. 1. 6. Rationem habet *sacrificii* et *sacramenti;* sacrificii dum conficitur, sacramenti dum conficitur, permanet, et sumitur. Trid. s. 13. C. 4., s. 22. C. 1.; Decr. S. O. *Lamentabili* 3. Iul. 1907. pr. 45.; S. Th. 3. p. q. 73. a. 1. 4. 5., q. 75. 76. 77., q. 79. a. 5.; L. 189. 190.; E. M.

496. *Quandiu Christus maneat realiter praesens in eucharistia?* — Remanet, quamdiu species remanent integrae; desinit vero sub eis inesse statim ac species ita corrumpuntur, ut iuxta hominum aestimationem non videantur esse panis et vinum. Tunc vero ex lege a Deo in institutione huius sacramenti stabilita, speciebus substituitur eadem materia, quae pani et vino corruptis succederet. — Quare totus Christus manet praesens sub singulis speciei partibus, separatione facta. Trid. s. 13. c. 3. — « Species non sunt retinendae in ore tamdiu, donec penitus pereant: quia tunc non manducaretur Christus, nec gratia sacramenti conferretur: uti nec si moriaris, dum hostia adhuc est in ore ». L. 226. Gratia enim datur statim ac verificatur *manducatio,* quae est vitalis traiectio cibi ex ore in stomachum, iuxta verba Christi: *Qui manducat meam carnem, et bibit,* etc. — Probabile autem est, gratiam ex opere operato augeri toto eo tempore, quo Christi praesentia sub speciebus perseverat, si homo tunc magis ac magis se disponat. — S. Th. 3. p. q. 77. a. 4. 5. 8.; L. 225.; La-Croix 474.; Lugo dist. 12. n. 40. seqq.; E. M.

497. *Quamdiu sacrae species censeantur remanere integrae post sacramenti sumptionem?* — Alii dicunt post minutum, alii post quinque minuta, alii post medium quadrantem, alii adhuc diutius, post quadrantem, post semihoram. De hac re nequaquam videtur regula quaepiam generalis tradi posse. Brevior quippe aut longior mora potissimum a diversa diversorum hominum virtute digestiva, aliisque tum internis tum externis circumstantiis repetenda est. Diutius autem remanet in sacerdote, qui in missa sub utraque specie et cum hostia maiori communicat, quam in laico, qui de more parvam hostiam tantum sumit. L. 225.

498. *Utrum eucharistia sit unicum, an duplex sacramentum?* — Est unicum *specie* sacramentum, licet sint plura signa. Etenim licet adsit pluralitas physica signi, est tamen unitas moralis; nam sacramentum eucharistiae, quamvis speciebus panis et vini physice distinctis sit compositum, ordinatur tamen ad unam specie refectionem spiritualem tamquam ad finem et effectum significatum, sicut cibus et potus materialis ordinantur ad unicam refectionem corporalem. Sic in extrema unctione sunt plures unctiones, et tamen habetur unicum sacramentum, quia plures istae unctiones ordinantur ad unum finem et effectum, ad tollendas nempe reliquias peccatorum. S. Th. 3. p. q. 73. a. 2.; L. 191. 199. — Cum autem sub una tantum specie totam rem sacramenti, seu totum Christum, quis accipiat, sicut ille qui eucharistiam sumat sub utraque specie, sequitur quod idem sit *per se* effectus sacramenti, sub una specie ac sub utraque specie; si eaedem sint suscipientium dispositiones. Conc. Trid. s. 21. C. 3. Suarez d. 63. s. 6. n. 9. — Lugo d. 12. s. 3. n. 68.

499. *Quinam sint effectus sacramenti eucharistiae in anima?* — Praecipui sunt sequentes, scilicet: 1.° *Spiritualis nutritio* seu *augmentum gratiae sanctificantis,* quod per se proprium et praecipuum eucharistiae effectum constituit. Nam iuxta verba Christi, Ioan. 6., 56.: *Caro mea vere est cibus,* hoc sacramentum est institutum tamquam alimentum spirituale; et alimentum supponit vitam in eo qui illud suscipit: inde fit, ut per hoc alimentum vita ipsa animae, quae in gratia sanctificante praecipue consistit, corroboretur et augeatur, Trid. s. 14. c. 5.; Lugo d. 1. n. 7. — 2.° *Adeptio gloriae aeternae;* Christus enim hanc promittit: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in aeternum,* Ioan. 6., 51. Quare gloria aeterna novo hoc titulo, quod gloriosa Christi caro corpus nostrum sanctificaverit, erit conferenda, si quis in statu gratiae usque in finem perseveraverit. Ac auxiliis, quae sacra-

mentum hoc confert, mirifice ipsum adiuvat ad vitam aeternam consequendam, quam reapse consequetur, qui frequenter, uti par est, et devote manducat hunc panem. — 3.° *Largitio uberrima gratiarum actualium,* quae fluunt a gratia habituali, et habitibus infusis. Nam « omnem effectum, quem materialis cibus et potus quoad vitam agunt corporalem, sustentando, augendo, reparando, et delectando, sacramentum hoc quoad vitam operatur spiritualem ». Conc. Flor. Decr. pro Arm. Medium ergo hoc sacramentum est moraliter necessarium ad sanctificantem gratiam conservandam. Abundantiora ideo auxilia eius intuitu dantur ad tentationes et pericula peccandi superanda. — 4.° *Debilitatio habituum malorum et emendatio vitiorum,* praesertim libidinis. Nam, ut modo dictum est, effectus proprius huius spiritualis cibi est spiritualiter vires reparare, sustentare, augere, spiritualiter delectare. Insuper hoc sacramento caro Christi per eucharisticas species corpori coniungitur, illudque sanctificat. — 5.° *Remissio peccatorum venialium,* quae fit ex opere operato. Trid. s. 13. C. 2., eucharistia vocatur « antidotum quo *liberamur* a culpis quotidianis, et a peccatis mortalibus *praeservamur* ». Haec autem remissio peccatorum venialium, *ex opere operato,* cum remissione simul est peccatorum venialium *ex opere operantis* per supernaturales actus, ad quos sacramentum nos excitat, doloris et caritatis. Cat. Rom. — 6.° *Remissio poenae temporalis peccato debitae;* non quidem totius, sed secundum modum devotionis et fervoris, ut ait S. Th. 3. p. q. 79. a. 5. Atque haec remissio poenae temporalis, est ex opere operantis ex actibus doloris et caritatis, ad quos sacramentum non excitat. Etenim Eucharistia ex vi sacramenti non habet nisi illum effectum, ad quem est instituta. Non est autem instituta ad satisfaciendum, sed *ad spiritualiter nutriendum per unionem ad Christum et ad membra eius.* Haec autem unio fit per caritatem, ex qua consequitur remissio non solum culpae, sed etiam poenae, non quidem totius, sed secundum modum devotionis et fervoris S. Th. 3. p. q. 79. a. 5. Haec igitur remissio poenae temporalis *ex opere operantis* non impedit remissionem etiam poenae temporalis *ex opere operato* indirecte, quae nempe consequitur remissionem culparum venialium *ex opere operato.* — 7.° *Unio specialis cum Christo et membris eius,* ut patet ex Ioan. 6., 57.: *Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet et ego in illo.* « Huius sacramenti effectus, ait Conc. Flor. Decr. pro Arm., quem in anima operatur digne sumentis est adunatio hominis ad Christum ». Atque haec adunatio per gratiam habetur, qua « homo Christo incorporatur et eius membris unitur ». Conc. Flor. ib. Haec etiam intima cum Christo

coniunctio per se proprius et praecipuus effectus est huius sacramenti, ut per se patet, ex ipsa natura huius sacramenti. — 8.° *Praeservatio a peccatis futuris,* tum quia aucta caritate per hunc cibum, anima fit validior contra naturam corruptam, tum quia est efficax memoria Dominicae Passionis, per quam victi sunt daemones. L. 268. 269., H. A. 5. — Flor. Decr. pro Arm.; Trid. s. 13. C. 2.; S. Th. 3. p. q. 79., q. 73. a. 4., q. 74. a. 1.

Patet, praecedentes eucharistiae effectus maxime pendere a propria gratiae cooperatione. Et ideo, in illis, qui indevote et raro accedunt ad ipsam, saepe admirabiles isti effectus non apparent.

500. *An aliquando eucharistia peccatum mortale delere possit?* — R. Affirmative probabilius, non quidem *per se*, sed *per accidens* ac mediate per infusionem gratiae, quando scilicet aliquis ignorans se versari in statu peccati mortalis, accedit ad eucharistiam bona fide, et cum attritione de peccatis in antecessum commissis. Tunc nihil obstat, quominus sacramentum suum producat effectum. Sed effectum producere nequit, stante peccato mortali. Ergo debet peccatum illud indirecte tollere. — L. 268.; S. Th. 3. p. q. 79. a. 3.

II. — DE MATERIA ET FORMA EUCHARISTIAE

501. *Quaenam sit materia remota eucharistiae? — Panis* et *vinum* sunt materia sacramenti eucharistiae remota. Constat 1.° ex institutione ipsa huius sacramenti; Christus enim in ultima coena accepit panem et vinum, et ea consecravit in Corpus et Sanguinem suum. 2.° Ex definitione Ecclesiae in Conc. Later. cap. *Firmiter,* in Flor. Decr. unionis, et in Trid. s. 13. in omnibus fere capitibus. 3.° Accedit his omnibus unanimis traditio utriusque Ecclesiae Latinae et Graecae. — *Solus panis triticeus* et *solum vinum de vite* sunt materia valida sacramenti eucharistiae. Constat ex Flor. Decr. cit., ubi dicitur: « Tertium est eucharistiae sacramentum, cuius materia est *panis triticeus* et *vinum de vite* ». Concordat etiam perpetua traditio et praxis utriusque Ecclesiae Latinae et Graecae.

Solus panis triticeus, qui nempe ex farina triticea, et aqua naturali, etiam aequorea, mixtus, et igne tostus sive assus, atque in sua specie incorruptus est. Triticum autem non quodlibet frumenti genus

est, sed nobilissimum frumenti genus est. Ut autem variae sunt vini species, ita et variae tritici species sunt. Materia inepta prorsus est panis ex hordeo, avena, amilo. — Materia valida est panis confectus ex granis contritis, et per aliquot horas in aqua infusis, non tamen usque ad corruptionem, quae grana deinde manibus comprimantur et ex materia alba adveniente panes conficiantur, ferro calido, modo usitato. S. O. 25. Iun. 1852.

Vinum de vite, non aliud; vinum naturale de vite, non chimica arte confectum. Materia vero valida erit, si vinum sit congelatum, vel si mustum de uvis tunc expressum fuerit; invalida vero si expressum de uvis acerbis seu non maturis. Rubr. Miss. *De defect.* t. 4. n. 1. 2. Materia item valida erit vinum de uvis passis seu exsiccatis expressum, nisi fuerint decoctae, vel nimia aqua admisceatur. Nihil obstat quominus ad debilis vini conservationem aliqua spiritus vini, *alcool*, extracti ex genimine vitis, quantitas addatur, dummodo haec cum ea quam iam vinum naturaliter continet debitam non excedat proportionem, 12. nempe pro centum, vel etiam 17.-18. pro 100., si vina sint generosa, et admixtio fiat quando fermentatio sic dicta *tumultuosa* defervescere inceperit. Item sacchari admixtio, nisi nimia sit, vini non adimit naturam. Vinum, etsi de vite, cui artis ope omnis vini spiritus, *alcool*, adimitur, valida ac licita consecrationis materia non est. S. O. 1. Iun. 1910. — E. M.

« Cum materia huius sacramenti determinetur per comparationem ad usum fidelium absolute; numerus autem fidelium est indeterminatus... non potest dici, quod *quantitas materiae* huius sacramenti sit determinata ». S. Th. 3. p. q. 74. a. 2.

Aqua modicissima vino permiscenda est; atque hoc non necessitate sacramenti, sed *praecepti ecclesiastici*. Ratio 1.^{mi} deducitur ex perpetua Ecclesiae praxi ac universali Patrum traditione; et ex Declaratione Conciliorum, praesertim Florentini, quod declarat materiam calicis « esse vinum de vite, cui modicissima aqua misceri debet », et Trid. s. 22. C. 7. Ratio 2.^{di} deducitur ex eo quod Christus, in institutione huius sacramenti, solum vinum designaverit, et Concilia, huius mixtionis mentionem faciendo, de solo praecepto loquantur, uti Trid. l. c. Accedit doctrina Cat. Rom., qui postquam docuit hanc mixtionem non posse sine peccato mortali praetermitti, addit: « Ea (aqua) tamen si desit, sacramentum constare potest ». Praeceptum hoc grave est; et, « si mixtio haec sit omissa, idque notetur ante consecrationem, adhuc facienda est, secus si post ». L. 208. — S. Th. 3. p. q. 74.; L. 198.; S. C. de P. F. 30. Ian. 1635., Collectan. n. 797.; E. M.

502. *An sit materia valida panis ex secali vel siligine confectus?* — *Secale (segala) frumenti* genus est, et nigrum est, ponderosum, amarum. Quare invalida materia certe videtur. *Siligo (grano bianco)* genus tritici est levissimi et candidissimi, ex quo, laudatissimus panis conficitur. Quare valida materia certe videtur. S. Th. 3. p. q. 74. a. 3. ad 2.; Lugo d. 4. n. 3.; La-Croix 421.; L. 200.

503. *An sit materia valida panis ex spelta seu farre effectus?* — In variis regionibus diversae dantur veri frumenti species, quae sub nomine speltae veniunt. Unde videtur attendi debere ad communem hominum aestimationem. Omnis enim panis confectus ex grano, quod revera constat esse triticum, quamvis aliter nominetur, certe materia valida est. *Speltae* autem eadem in variis regionibus et apud varios dd. significatio non est. *Spelta* ex Forcellini h. v. genus frumenti est, quod idem putatur cum zea, quae ex eodem Forcellini h. v. genus frumenti dicitur simile farri. *Far* vero dicitur genus frumenti omnium durissimum, et nunc a spelta distinguitur, nunc cum ea confunditur. — S. Th. 3. p. q. 74. a. 3. ad 2., 4. d. 11. q. 2. a. 2. q. 4.

504. *An panis tam azymus, quam fermentatus sit materia valida et licita eucharistiae?* — Quoad *validitatem,* affirmative. Ratio est, quia uterque est panis verus, ac simpliciter etiam in Scriptura sic dictus; et uterque ex farina triticea et aqua naturali efficitur. Constat etiam ex definitione Ecclesiae. Sic enim Flor. Decr. unionis: « Definimus in azymo, sive in fermentato pane triticeo, Corpus Christi confici ». — Quoad *liceitatem,* Latini tenentur sub gravi consecrare in azymo, et Graeci in fermentato, singuli iuxta Ecclesiae suae ritum. Constat ex praxi utriusque Ecclesiae; et ex Flor. in Decr. cit., ubi additur: « Sacerdotesque in alterutro ipsum Domini Corpus conficere debere, unumquemque scilicet iuxta suae Ecclesiae, sive Occidentalis, sive Orientalis, consuetudinem ». — S. Pius V. C. *Providentia Romani Pontificis* a. 1565.: Bened. XIV. C. *super ritibus Graecorum* § 6.; S. Th. 3. p. q. 74. a. 4.; E. M.

505. *An Latinus in locis Graecorum possit celebrare in fermentato, et Graecus in locis Latinorum in azymo?* — Conveniunt dd. quod si inter Graecos inveniatur Ecclesia Latinorum, in qua latinus ritus servatur, sacerdos latinus debeat consecrare in azymo, et sic e converso. — Si latinus per Graeciam transeat, vel contra, et nulla eo in loco extet sui ritus Ecclesia, communiter et probabilissime dd.

docent posse utrumque celebrare sive in fermentato, sive in azymo. Ratio est, quia unusquisque sequi quidem potest morem regionis, ubi reperitur, ad id tamen non tenetur. — Simplices etiam fideles quoad communionem proprium ritum servare debent. Permittitur autem in alio ritu communicare, cum non possint in proprio ritu, sine gravi incommodo, propter longinquitatem suae ecclesiae. — L. 203.; Bened. XIV. C. *Etsi pastoralis* n. 10. seqq., Enc. *Allatae sunt* § 23., C. *Eo quamvis tempore* § *Neque etiam;* Leo XIII. B. *Orientalium dignitas* Pr. Kal. Dec. 1894.; Collectan. S. C. de P. F. n. 2000. 2004. 2005. 2007. 2017.; E. M.

« Fideles rutheni, in Canadensi regione, iis in locis, in quibus nulla ecclesia nec sacerdos proprii ritus habeatur, ritui latino se conformare valebunt, eisque eadem conceditur facultas etiam ubi propter longinquitatem ecclesiae suae non eam possint, nisi cum gravi incommodo adire. — Omnibus fidelibus cuiuscumque ritus, sive latini sive rutheni, in regione Canadensi, datur facultas, ut, pietatis causa, sacramentum eucharisticum quolibet ritu confectum suscipiant; ac insuper, ubi necessitas urgeat, nec sacerdos diversi ritus adsit, licebit sacerdoti rutheno ministrare Eucharistiam in azymo, et vicissim sacerdoti latino ministrare in fermentato; at suum quisque ritum in ministrando servabit. — Quisque fidelium praecepto Communionis paschalis ita satisfaciet, si eam suo ritu, et quidem a parocho suo accipiat. — Sanctum viaticum moribundis ritu proprio e manibus proprii parochi accipiendum est; sed, urgente necessitate, fas esto a sacerdote quolibet illud accipere; qui tamen ritu suo ministrabit ». S. C. de P. F. 8. Aug. 1913. art. 24. 29. 30. 31.

Primus praedicti Decreti articulus habetur etiam in C. Pii X. *Ea semper* XVIII. Kal. Iul. 1907. pro ruthenis in Statibus Foederatis Americae Septentrionalis, art. 21., alii vero non reperiuntur. Sed in Decr. S. C. de Prop. Fide 17. Aug. 1914. pro Graeco-ruthenis in Civitatibus Foederatis Americae Septentrionalis primus eiusdem praedicti Decreti articulus non invenitur; verum sequentes articuli eiusdem praefati Decreti inveniuntur in art. 23. 24. 25.

Generalis autem habetur Constitutio Apostolica Pii X. *Tradita ab antiquis* 14. Sept. 1912. de SSm̃a Eucharistia promiscuo ritu sumenda, in qua sequentia statuuntur.

I. *De Missae celebratione.* — « Sacris promiscuo ritu operari sacerdotibus ne liceat; propterea suae quisque Ecclesiae ritu Sacramentum Corporis Domini conficiat et ministret ».

II. *De Eucharistia ministranda.* — « Ubi necessitas urgeat, nec sacerdos diversi ritus adsit, licebit sacerdoti orientali, qui fermentato utitur, ministrare Eucharistiam consecratam in azymo, vicissim latino aut orientali qui utitur azymo, ministrare in fermentato: at suum quisque ritum ministrandi servabit ».

III. *De Eucharistia sumenda.* — « Omnibus fidelibus cuiusvis ritus datur facultas, ut, pietatis causa, Sacramentum Eucharisticum quolibet ritu confectum suscipiant ».

IV. *De Communione paschali.* — « Quisque fidelium praecepto Communionis paschalis ita satisfaciet, si eam suo ritu accipiat et quidem a parocho suo: cui sane in ceteris obeundis religionis officiis addictus manebit ».

V. *De Viatico.* — « Sanctum Viaticum moribundis ritu proprio de manibus proprii parochi accipiendum est: sed, urgente necessitate, fas esto a sacerdote quolibet illud accipere; qui tamen ritu suo ministrabit ».

VI. *De nativo ritu non mutando.* — « Unusquisque in nativo ritu permanebit, etiamsi consuetudinem diu tenuerit communicandi ritu alieno; neque ulli detur facultas mutandi ritus, nisi cui iustae et legitimae suffragentur causae, de quibus Sacrum Consilium Fidei Propagandae pro negotiis Orientalium iudicabit. In his vero causis numeranda non erit consuetudo quamvis diuturna ritu alieno communicandi ».

506. *An in casu necessitatis ad praebendum viaticum infirmo, possit sacerdos latinus consecrare in fermentato?* — Quidam affirmant, sed negat communis et probabilior sententia. Ratio, quia Ecclesia gravissime urget observationem praescripti ritus, quae consequenter in hoc casu praeferenda est privatae utilitati proximi, cui tale sacramentum non est simpliciter necessarium, propter commune bonum, ne rituum fiat confusio, eorumque distinctio servetur. L. 203. — Attamen licitum et obligatorium esset consecrare in pane fermentato *ad sacrificium perficiendum,* si aliter perfici non posset, v. g. si sacerdos animadverteret se materiam corruptam consecrasse, nec aliam hostiam licitam habere posset.

507. *An peccet graviter sacerdos, consecrans in vino acescente?* — R. Affirmative, licet illud vinum sit adhuc materia *valida* sacramenti. Immo admittitur peccatum mortale, non tantum si vinum sit aceto proximum, sed etiam si certo incipiat acescere et corrumpi, quia videtur tunc gravis irreverentia sacramento irrogari. Constat ex Rubr.

tit. 4. n. 2.: « Si vinum coeperit acescere vel corrumpi, vel fuerit aliquantulum acre, vel mustum de uvis tunc expressum, vel non fuerit admixta aqua, vel fuerit admixta aqua rosacea, seu alterius distillationis, conficitur sacramentum, sed conficiens graviter peccat ». « Probabiliter tamen, deficiente alio vino, licet sine scrupulo, prout solent viri probi, adhibere vinum paululum acescens, seu non notabiliter acidum ». L. 207. Unde rubrica non videtur accipienda cum tanto rigore, ut comprehendat omnes etiam primos gradus acrimoniae, sed tantum illos, qui proxime incipiunt constituere vinum acescens. « Urgente vero gravi necessitate, licitum esset uti vino adhuc notabiliter acescente, modo sit certum vinum » L. 207. Idem dicendum consequenter est de pane mucescente. Rubr. *de Defect.* tit. 3. n. 1. 3. — L. 206. 207., H. A. App. 3... Exam. ordinand. 98.; Benedict. XIV. Notif. 77.; S. Th. 3. p. q. 74. a. 3. 5.

508. *An vinum congelatum, sit materia valida?* — R. Affirmative probabilius. Ratio est, 1.° quia remanet substantialiter vinum, cum retineat eumdem colorem, saporem, odorem; 2.° quia ex Rubr. Missal. species vini congelatae post consecrationem debent liquefieri, admotis pannis calefactis, et deinde sumi, quippe quod est verum sacramentum, Rubr. *de Defect.* tit. 10. n. 11. Ergo supponit speciem vini congelati retinere Sanguinem Christi. Ergo sacrae species non mutantur substantialiter per congelationem post consecrationem. Ergo nec ante. Ita S. Lig. 207., ubi dicit esse sententiam veriorem ob rationem ex cit. Rubr. deductam. De sententia vero negante ait ibid.: « puto nulla pollere solida probabilitate ». — S. Th. 3. p. q. 74. a. 4.; Lugo d. 4. n. 14.

509. *Quaenam quantitas aquae sit in calice immiscenda?* — Sufficit aquae modicissima quantitas, ut dicit Flor. Probabiliter potest infundi aqua usque ad octavam partem vini, immo usque ad quintam partem iuxta Lugo d. 4. n. 38. Addit Busemb. sufficere, ut aqua tertiam partem non excedat. Sed in praxi haec ultima sententia non est admittenda, quamvis tertia pars non corrumpat vinum, si sit generosum. Generatim consulendum est, ne sacerdos excedat octo vel decem guttulas. Quod si casu nimiam aquae quantitatem infuderit, iterum aliqua quantitas vini adiici poterit. Sufficit autem una aquae guttula, quae sit sensibilis. — L. 210.; S. Th. 3. p. q. 74. a. 8., q. 77. a. 8.; E. M.

510. *Quid de materia proxima, seu de usu materiae requisitae in ipsa consecratione?* — *Ad validam* consecrationem praeter mate-

riam aptam requiritur: 1.° Ut materia consecranda sit *physice praesens;* quia id necessario exigunt pronomina demonstrativa formae *hoc, hic;* aliter enim forma foret falsa, quia demonstraretur praesens id, quod non esset praesens. 2.° Ut *per intentionem* ministri *in individuo sit determinata:* quia sicut non consecrat minister, nisi intendat consecrare; ita nec hanc materiam consecrat, nisi illam determinate intendat consecrare. Non requiritur tamen determinatio actualis, sed virtualis sufficit. L. 211.-214. — *Ad licitam* consecrationem requiritur, ut sacerdos nullatenus recedat ab usu Ecclesiae, praesertim Rubricis Missal. rom. determinato. Hinc necesse est: 1.° Ut materia consecranda sit decens et munda ob reverentiam tanto sacramento debitam. 2.° Ut sit reposita in altari et in corporali, immo et in petra sacra, iuxta Bened. XIV. de Sacr. miss. sect. 2. n. 139. 3.° Ut ciborium vel calix consecrandus sit discoopertus. 4.° Ut fiat tempore Canonis Rubrica praescripto. Trid. s. 22. C. 4. 5. 8.; L. 218. 219.; S. Th. 3. p. q. 78. a. I. ad 4., q. 83. a. 3. 4. 5. 5.° Certum est, necessarium esse de necessitate praecepti consecrare eucharistiam sub utraque specie. Certum item est ac commune apud omnes, neque etiam in articulo mortis licitum esse consecrare unam speciem ad viaticum infirmo porrigendum. Eucharistiae enim consecratio rationem habet sacrificii, et sacrificium Christus sub utraque specie instituit offerendum. L. 195. 196. 6.° Ex praecepto in Ecclesia latina panis consecrandus debet esse figura orbiculari et integra. Licet etiam in hostia minore, qualis datur laicis, quando alia haberi non potest, et scandalum abest, celebrare privatim; immo, si causa urgeat, etiam publice die festo, eo quod nullum sit praeceptum neque constet de consuetudine obligante sub praecepto, et etiam causa devotionis, si absit scandalum. Non licet autem parvam sumere, et maiorem relinquere, nisi sacerdos eadem missa etiam istam consecraverit, quia debet communicare de suo sacrificio. Quare male facit parochus, qui renovaturus eucharistiam, hostiam ab alio consecratam ipse sumit, et a se consecratam reponit in sacrario, vel hierotheca. L. 205.; Diana tr. 1. de Celebrat. missar. r. 234.

511. **Resolves**: Valide consecrantur hostiae super corporali initio missae repositae, licet actu ad eas celebrans amplius non attendat, hostiae sub aliis latentes, aut aliter tectae. Omnes enim consecrantur per modum unius. Item valide consecratur vinum in calice velo, palla, aut quovis modo cooperto; quia sufficit ad veram materiae praesentiam, ut per pronomina *hoc* vel *hic* demonstrari possit. — Valida est

consecratio si sacerdos putet unam tantum vel duas hostias consecrandas adesse, cum sint plures sive a se, sive ab alio positae; ratio est, quia sacerdos intendit profecto consecrare quidquid est praesens, decenter consecrabile. Unde si celebrans advertat post consecrationem duas hostias esse simul iunctas, utramque ut consecratam sumat. Si vero ante consecrationem postquam obtulit, id advertat, alteram reponat, et post missam ipse vel alius sumat tamquam panem benedictum. — Idem dicendum, si quis ad altare plures hostias consecrandas attulerit, vel ante sacrificium monitus fuerit de consecrandis hostiis iam super altare positis, vel rationabili modo animadverterit ab alio afferri ut consecrentur, etsi dum consecrat, earum non ita expresse meminerit, aut etiam ad oblationem non detexerit, modo sint praesentes in corporali; quia intentio praecedens virtualiter perseverat. — Non consecrarentur hostiae, inscio sacerdote, etiam in corporali positae, quia sacerdos penitus inscius intentionem generalem illas consecrandi non habuit, adeoque neque virtualiter perseverare potest intentio, quae non fuit. Si parvae hostiae pro communicando populo afferantur sacerdoti paulo post factam oblationem, licite eas consecrare poterit, suppleta oblatione mentaliter. — Rubr. *de Defect.* t. 7. n. 1. 2. 4.; L. 212. 215. 216. 217.; Elbel 35. 36. 48.

512. *An afferri possint hostiae consecrandae, incoepto Canone?* — Negant communiter theologi et rubricistae periti. Attamen plures doctores magni ponderis id permittunt, gravissima de causa. Sic Bened. XIV. de Sacrif. missae l. 3. c. 18. n. 5.: « Communis sententia est, et plerorumque firmata consensu, non posse particulas consecrari, cum canon recitari inceperit, etiamsi ageretur de consecranda particula, quae afferenda esset pro viatico ad infirmum. Eo enim casu, parva quaedam particula detrahi posset ex hostia missae, et reservari pro infirmo... Facile quivis intelligit, ordinem missae perverti, si particulae accipiantur consecrandae, prefatione incepta. Id porro, si faciendum est, fieri non debet sine legitima causa, cuiusmodi ea esset, si magna multitudo parata ad recipiendam eucharistiam sacramento careret ». Videtur huic doctrinae subscribere S. Lig.: « Si parvae hostiae pro communicando populo afferantur sacerdoti paulo post factam oblationem, addit Aversa ante coeptam praefationem, licite eas consecrari, *suppleta oblatione mentaliter*, docent Dian, etc. Et hoc etiamsi canon sit inceptus, ut Tamb., etc. Saltem quando plures sine communione remanerent » Busemb. et S. Alph. l. c. Certum vero est, illas nunquam admitti posse post consecrationem panis.

513. *Quale sit peccatum consecrare hostiam fractam vel maculatam?* — Secluso scandalo et rationabili causa, est tantum veniale, nisi macula vel fractura sit *enormis*. Si tamen deprehendatur aliqua fractura vel macula in hostia post oblationem, licite talis hostia consecrabitur, nisi scandalum populi timeatur, quia iam per oblationem fuit aliquatenus Deo dicata et sanctificata. Idem proportionate dicendum de vino turbido. — L. 204.; La-Croix 422.

514. *An aliquando consecrari possit materia dubia?* — Nunquam prorsus, nec ad mortem vitandam, licet consecrare materiam dubiam: nempe propter periculum idololatriae materialis; et praeterea, si una tantum sit dubia, propter integritatem sacrificii. Verum, cum haec fuerit consecrata, eam despicere vel adorationi exponere, utrumque est grave; sed post consummationem, ante purificationem sumenda erit. Idemque dicendum est, si dubites, an materiam, ceteroquin aptam, consecraveris: verum haec, si iterum sub conditione rite consecrari potest, iterum est consecranda. — S. Th. q. 74. a. 3. ad 3.; Rubr. *de Defect.* t. 3.

515. *Quid agendum, si particulae non consecratae misceantur consecratis?* — « Si non consecratae misceantur consecratis, totus cumulus ad altare est deferendus, ut sacerdos intendat consecrare non consecratas; vel potius totum cumulum consecret sub conditione, si non sint consecratae. Et hoc potius faciendum est, quia in consecrando hostias non consecratas, deficit vera determinatio materiae, nec potest verificari verbum *hoc,* unde debent consecrari omnes hostiae sub conditione, ut valide consecrentur », L. 216. — Lugo d. 4. n. 136.; S. Th. 3. p. q. 77. a. 8.

516. *An censendum sit consecratum ciborium ex oblivione extra corporale relictum?* — Controvertitur. Prima sententia probabilis affirmat. Ratio est, quia iam adfuit voluntas positiva consecrandi illud ciborium in principio missae, nec illa voluntas fuit retractata. Ergo perseveravit virtualiter tempore consecrationis. Secunda sententia negat. Ratio est, quia intentio illa consecrandi extra corporale fuisset peccatum grave, et proinde sacerdos illam habuisse non praesumitur. — Secunda sententia a S. Alph. 217. *communis* et *probabilior* dicitur; nempe (quia consecrari sine peccato letali non potuisset) ex praesumpta intentione celebrantis. Ita porro, si huic aliquando certum fuit, nolle se quidquam facere in missa celebranda, quod sine peccato mortali fieri non posset. Alias dicendum foret, nec eum consecrare, qui igno-

rans celebrat cum calice non consecrato vel corporali non benedicto. Et sane, seclusa praevia hac generali voluntate non consecrandi in tali casu, *praesumpta* illa voluntas nulla est, cum reapse non adsit ob rei ignorantiam, sed voluntas e contra *vere adsit* praesentem materiam consecrandi. Cum res dubio non careat, praesertim propter extrinsecam doctorum auctoritatem, « in praxi illas particulas esse sumendas post Sanguinem ». L. ib. Rubr. *de Defect.* t. 3. n. 4. 5. loquens de sacerdote, qui consecravit hostiam aut *corruptam*, aut non triticeam, praescribit, quod, « si illam non sumpsit, sumat *post sumptionem Corporis* et *Sanguinis* ». « Particulae autem inventae extra corporale, in dubio, an sint consecratae, sumendae sunt etiam post ablutionem ». L. 251. — Verum nullum dubium de consecratione esse potest, si quis non attendens ad ciborium extra corporale, *actualem intentionem* haberet illud simul cum hostia maiori consecrandi. Ac idem consequenter dicendum est de *virtuali intentione,* si videns ciborium positivam habuit voluntatem illud consecrandi.

517. *An censeatur consecratum ciborium positum quidem in corporali, sed quod ex oblivione remansit clausum tempore consecrationis?* — R. Affirmative. Ratio est 1.°, quia certe possunt valide consecrari hostiae in ciborio clauso. Cf. 511. 2.°, quia sacerdos habet intentionem absolutam consecrandi quidquid, ipso sciente, est supra corporale, et est honeste consecrabile, et habetur per modum continui.

518. *An censeantur consecratae guttae vini exterius inhaerentes calici?* — Guttae exterius inhaerentes nunquam censentur consecratae. Ratio est, quia intentio sacerdotis est consecrandi illud unum, quod est intra ipsum calicem consecrabile. — L. 215.

519. *An consecrantur guttae vini, quae sunt in calice separatae, quando sacerdos nihil circa eas intenderit?* — Alii negant, alii affirmant, alii denique affirmant de guttis propinquis, negant de remotis. Probabilius consecratae minime censentur guttae omnino a maiori quantitate separatae. Ratio est, quia non videtur esse intentio Ecclesiae, adeoque nec sacerdotis, consecrare nisi vinum, quod per modum unius potabile est, et in calice reperitur congregatum. — « Ait La-Croix, expedire, ut sacerdos intendat eas consecrare, ne in calice sit vinum quod non sit consecratum. Sed melius, ait S. Alph., mihi videtur id intendere de guttis proximis fundo, non vero de remotis ». L. H. A. Ex. ordin. 99. — « Gavant. iubet eas abstergi, quod consuetudo probat. Qui tamen id omittit, eum non peccare, docet Tamb.,

immo nec expedire, si eas advertas, quando, discooperto calice, iamiam es consecraturus, et elevationem populus expectat. Post consecrationem autem nullo modo sunt abstergendae ». L. 219. Si guttae separatae, toti massae vicinae sint, facile huic uniri possunt, calicem parum inclinando. — L. 215.

520. *An consecratio unius speciei sine altera sit valida?* — Nemo dubitat, quin valida sit, si id casu accidat, et praeter intentionem. Utrum vero valide consecret sacerdos, qui positivam habeat intentionem consecrandi unam tantum speciem sine altera, communiter affirmant dd. Ratio, quia in omni sacramento semper ac minister formam profert super materiam, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, sacramentum perficitur. — L. 196.; S. Th. 3. p. q. 78. a. 6.; Lugo d. 19. n. 102. 104.; Suarez d. 43. s. 2.; Flor. Decr. pro Graec. et Arm.

521. *Quaenam sit eucharistiae forma; quaenam eius virtus?* — Forma est in consecratione Corporis: *Hoc est enim Corpus meum;* Sanguinis vero: *Hic est enim calix Sanguinis mei novi et aeterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Sacerdos enim in persona Christi loquens hoc conficit sacramentum. — Ipsorum autem verborum virtute tota substantia panis in Corpus Christi et tota substantia vini in Sanguinem convertuntur: ita tamen quod totus Christus continetur sub specie panis, et totus sub specie vini. « Sub qualibet quoque parte hostiae consecratae, et vini consecrati, separatione facta, totus est Christus ». Flor. Decr. pro Arm. — Quare verba significare debent *transsubstantiationem* rei praesentis *in instanti. In instanti* h. e. non *in fieri* successivo, sed *in facto esse;* scilicet forma non quod *fit* significat, sed quod *factum est: Hoc est, Hic est.* — Flor. Decr. pro Graec. et Arm.; Trid. s. 13. C. 1. 3. 4.; S. Th. 3. p. q. 78., q. 75. a. 7.; E. M.

522. **Resolves:** Valida, sed illicita est consecratio, si consecrans dicat: *Hic cibus est Corpus meum; Hic calix, Hic potus est Sanguis meus; Hic est Sanguis meus;* nam eadem res est; siquidem ea verba *Hic est calix*, etc., sunt per metonymiam dicta; vel si dicat: *Hic calix est Novum Testamentum in sanguine meo,* Luc. 22., 20.; 1. Cor. 11., 25.; vel si particula *enim* omittatur. Item si proferat *Colpus* pro *Corpus; meus* pro *meum, es* pro *est, calis* pro *calix; Sanguis* pro *Sanguinis,* etc. — Excusari vero non potest a peccato, qui debitam diligentiam non adhibet ad verba consecrationis rite pronuntianda. —

Invalida erit consecratio, si dicas: *Hic* (adverbialiter) *est Corpus meum; Hoc Corpus est meum; Hic Sanguis est meus*, ubi *Corpus* et *Sanguis* se tenent ex parte subiecti non praedicati; *Illud est Corpus meum; Ecce Corpus meum; Hoc Corpus meum; Hic panis est Corpus meum, Hoc fiat, Hoc fit, Hoc sit Corpus meum.* — Dubia est consecratio, si dicas: *Istud est Corpus meum; Haec est Caro mea;* licet enim *caro* Sacris Litteris *corpus* etiam significet, vulgo tamen et ex sua propria significatione nonnisi corporis partem importat. — Verba formae proferri debent in persona Christi *formaliter* et *assertive*, seu *recitative* simul et *significative*, non vero historice tantum: scilicet proferenda sunt verba Christi applicando eorum significationem ad materiam praesentem, ut haec transubstantietur in Corpus et Sanguinem Christi. Hinc invalida forma est, si quis dicat: *Hoc est Corpus Christi.* Attamen scrupulus non est habendus, an verba sensu debito proferantur; nam quivis sacerdos praesumitur habere intentionem id faciendi, quod Christus fecit et instituit, et sic intendit sufficienter verba consecratoria proferre in utroque praefato sensu. — S. Th. 3. p. q. 78. a. 1. 2.; L. 220. 221.

523. *An omissio vocis* enim *in forma consecrationis sit gravis?* — Prima sententia probabiliter negat, quia vox illa non reperitur in verbis a Christo prolatis, et aliunde quoad Ecclesiae praeceptum non videtur constituere materiam gravem. — Secunda sententia affirmat. Ratio est, quia in re tam gravi non videtur dari levis materia in quacumque mutatione deliberata. — L. 220.; S. Th. 3. p. q. 78. a. 2. ad 5.

524. *An in consecratione requirantur ut essentialia illa verba antecedentia: Qui pridie quam pateretur, etc..., Simili modo, etc.?...* — R. Negative cum sententia communi, quam tenet S. Lig. 222.; Lugo d, 11. s. 3., etc. Ratio est, quia haec verba historice tantum proferuntur, nec ullam efficaciam sacramentalem habere videntur, neque necessaria sunt, ut sacerdos verba consecrationis proferat in persona Christi, quod nonnisi ab intentione sacerdotis pendet. Neque vero recensentur in Fl. Decr. pro Graec. et Arm. ubi explicite eucharistiae forma traditur. — S. Th. 3. p. q. 78. a. 2. 3.

525. *An in consecratione calicis sola haec verba: Hic est calix Sanguinis mei, sint de essentia formae?* — Prima sententia affirmat. Ratio est 1.° quia verba consecrationis panis sunt haec: *Hoc est Corpus meum.* Neque vero essentialia sunt alia verba: *quod pro vobis tra-*

detur. Ergo a pari verba consecrationis vini sunt tantum haec alia: *Hic est Sanguis meus,* vel alia aequivalentia; 2.° quia sola illa verba per se exprimunt praesentiam Sanguinis Christi sub speciebus vini. Ita communius et probabilius. Secunda sententia negat, quia posteriora verba, *qui pro vobis,* etc. designant virtutem sanguinis effusi in Passione, quae operatur in hoc Sacramento. Insuper hisce verbis explicite significatur sacrificium eucharisticum esse repraesentativum sacrificii Crucis. Confirmatur ex Flor. Decr. pro Graec. et Arm., ubi in *forma verborum in consecratione* eucharistiae ea verba recensentur. S. Th. 3. p. q. 78. a. 3.; Rubr. Missal. de Defect. tit. 5. n. 1. — S. Alph. 223. inquit, sententiam Angelici esse valde dubiam, Cf. Luc. 22., 20.; 1. Cor. 11., 25., et addit: « Ceterum utraque sententia est speculative probabilis; sed in praxi certum est, quod sacerdos graviter peccaret, si non proferret omnia verba, quae in consecratione calicis habentur, et, si forte tantum prima dixisset, deberet utique sub conditione integre repetere formam ». Ita sane in Rubr. de Defect. t. 10. n. 3. praescribitur, ubi dicitur: « Si obierit (sacerdos), *semiprolata forma* Sanguinis, tunc alter prosequatur missam, et super eumdem calicem repetat integram formam (intellige sub conditione, si forte iam dixerit verba: *Hic est Calix Sanguinis mei*) ab eo loco: *Simili modo,* etc.; vel posset super alium calicem preparatum integram formam proferre, et Hostiam primi sacerdotis, et Sanguinem a se consecratum sumere, et deinde calicem relictum *semiconsecratum* ».

III. — DE MINISTRO EUCHARISTIAE

526. *Quisnam sit minister consecrationis et dispensationis?* — Omnis et solus sacerdos, licet malus sit, est minister eucharistiae *conficiendae*. Constat 1.° ex Scriptura; Christus enim sacramentum instituens, omnibus et solis Apostolis cum ipso recumbentibus et proinde omnibus et solis, qui in sacerdotio illis successuri essent, dixit: *Hoc facite in meam commemorationem,* Luc. 22., 19. Ergo omnes et soli sacerdotes hanc potestatem a Christo acceperunt. 2.° Ex Trid. s. 22. C. 2. 3., Flor. Decr. pro Arm. 3.° Tandem ex universali et perpetua traditione. S. Th. 3. p. q. 82. a. 1. 5. — Soli sacerdotes seu presbyteri sunt ministri *ordinarii dispensationis* eucharistiae. Constat 1.° ex Trid. s. 13. C. 8., ubi dicitur: « Semper in Ecclesia Dei

mos fuit, ut laici a sacerdotibus communionem acciperent, sacerdotes autem celebrantes seipsos communicarent ». 2.° Ex praxi universali Ecclesiae. S. Th. 3. p. q. 82. a. 3. — Diaconi, vi suae ordinationis, sunt ministri eucharistiae *extraordinarii,* ita ut possit eis committi huius *dispensatio.* Constat 1.° ex praxi priorum saeculorum, in quibus diaconi passim, ex commissione Episcoporum vel presbyterorum, sive generali sive particulari, eucharistiam ministrabant. 2.° Ex variis Conciliis, v. g. Nicaeno I. generali, Carthaginensi IV., etc., L. 237.; S. Th. 3. p. q. 82. a. 3. ad 1. ad 3. — Trid. s. 14. c. 10.

Iure ordinario solus parochus, aut illius superior, potest eucharistiam dispensare. Ad hoc enim requiritur iurisdictio, ordinaria, vel delegata, vel saltem rationabiliter praesumpta, vel privilegium, vel consuetudo, non quidem pro valore actus, ut in absolutione, sed pro debito ministrandi ordine. Proprium pastorum est pascere, quod praecipue fit per sacramenta. Id praeterea constat ex Conciliis, praesertim ex Carthag. I. can. 7., et ex Milevitano can. 18., Clem. 1. *de Privil.* etc., et ex universali Ecclesiae praxi. Hinc, qui sine licentia saltem praesumpta parochi eucharistiam ministrat, ius eius in re gravi violat, ideoque graviter peccat. — Quando parochus concedit aliis licentiam celebrandi in sua ecclesia, semper censetur concedere licentiam quoque ministrandi eucharistiam, nisi contrarium exprimat; quod praxi communi confirmatur. Immo consuetudo habet, ut in quacumque ecclesia sacerdos missam celebret, eucharistiam fidelibus distribuere possit, quod Trid. desiderio respondet s. 22. C. 6. — Non tamen ita facile praesumenda est licentia, si agatur de susceptione eucharistiae ex obligatione. Quare quoad communionem paschalem, ex Iure et universali Ecclesiae praxi, haec in propria cuiusque paroecia sumenda est; item viaticum, extra casum necessitatis, sine licentia parochi ministrare illicitum est. Sufficit tamen in utroque casu licentia rationabiliter praesumpta. Cf. vol. 1. n. 1562.

« Probabile est etiam *extra mortis articulum,* ex gravi causa, licere sacerdoti, *praeciso scandalo,* sacram hostiam sumere ex sacrario, vel a diacono allatam sibi ipsi dare, v. g. si in longo morbo diu non communicasset... Immo Croix 471., etc. dicunt, sola devotionis causa, sacerdotem semper posse seipsum communicare, quia, *praeciso scandalo,* nulla est irreverentia, nec ullibi est vetitum, nisi adsit alius sacerdos ». L. 238. — Lugo d. 18. n. 19. 36.; L. 230. 231. 234. 235. 236. 239.; E. M.

527. *An ut diaconus ministret, necessitas debeat esse extrema? An in extrema necessitate etiam laico liceat eucharistiam ministrare?*

— R. Ad 1.um Negative cum sententia communi; sed sufficit *necessitas gravis,* nempe cum nullus adest sacerdos, qui commode eucharistiam ministrare possit. Sed ad id commissio Episcopi vel parochi requiritur. S. R. C. 25. Febr. 1777. n. 2504.; L. 236. — « In *necessitate* vero *extrema,* nempe si absit alius sacerdos, potest diaconus et tenetur viaticum ministrare, etiam *sine commissione pastoris;* ita pariter commun. dd. Et idem currit in *administratione baptismi* ». L. 805. — Diaconus autem solemniter ministrans eucharistiam sine requisita commissione ex S. Alph. 234. incurrit irregularitatem, quam tamen alii negant. Cf. 419. 423.; Lugo d. 18. n. 7. 72.; Suarez d. 72. s. 1. n. 8.; La-Croix 472., L. 1. 7. n. 346.

Diaconus viaticum deferens infirmo, deficiente presbytero, et ex licentia Vicarii Apostolici, potest facere aspersionem aquae benedictae, dicere *Misereatur, Indulgentiam,* signare infirmum, dicere *Dominus vobiscum* cum Oratione et benedicere cum Sacramento infirmum et assistentes. S. R. C. 14. Aug. 1858. E. M.

Potest diaconus, etiam praesentibus sacerdotibus Eucharistiam deferre de uno altari ad alterum. S. R. C. 23. Nov. 1906.

R. Ad 2.um In *extrema necessitate* non tantum diacono sed et laico licet, *secluso scandalo,* et alios et seipsos communicare. L. 237. — Tali occurrente necessitate, e. g., tempore pestis, bene potest iudicio Episcopi etiam laicis permitti eucharistiam ministrare. S. C. de P. F. 11. Iul. 1841. n. 728.; L. 237. — S. Th. 3. p. q. 82. a. 3., 4. d. q. 1. a. 3.; E. M.

528. *An, et in quibusnam circumstantiis religiosi ss.mam eucharistiam ministrare possint?* — Semper eucharistiam ministrare possunt in suis ecclesiis sive per se, sive per alios sacerdotes, excepto antea die Paschatis. Id constat ex privilegiis SS. Pontificum. Romae excipiebatur etiam fer. V. *In Coena Domini.* — Servanda enim amplius non est lex, qua prohibetur, quominus *die Paschatis in ecclesiis non parochialibus, praesertim regularibus,* devotionis etiam causa, SS. Eucharistiae sacramentum fidelibus administretur. S. C. C. 27. Nov. 1912. Cf. Bened. XIV. de Syn. l. 9. c. 16. n. 3., C. *Magno cum* § 22.; Lugo d. 16. n. 62., d. 18. n. 50.; L. 249. — In aliis ecclesiis eucharistiam ministrare non possunt, nisi de licentia saltem praesumpta parochorum, aut superiorum; neque viaticum saecularibus, nisi de expressa licentia parochorum, excepto necessitatis casu. Cf. 526. 1197. — « Regulares licite dant eucharistiam... si aegrotus satisfecit praecepto de viatico, cum intentione illud implendi: quia

administratio eucharistiae tantum est vetita regularibus, quando praeceptum communionis obligat. Numquam tamen, sine licentia Episcopi, vel parochi, licet religiosis publice eucharistiam deferre per plateas, cum id iuri parochorum consuetudine obtento deroget: proinde eo casu in aegroti oratorio, aliove honesto domus loco (si legitima habeatur facultas), privatim facto sacro, eucharistia est danda ». L. 239. 240.; Elbel 57.; La-Croix 624. 626.; Bened. XIV. de Syn. l. 9. c. 15. 16. Cf. hic 536.

529. *Quid de obligatione eucharistiam dispensandi?* — Parochus, seu quivis sacerdos habens curam animarum, tenetur ex iustitia eucharistiam subditis ministrare, non solum in Paschate et in mortis periculo, sed etiam quoties rationabiliter petunt, exclusa tamen legitimi impedimenti causa. Ratio est, quia ad parochum spectat ex quasi-contractu providere, non solum ut fideles adimpleant praecepta, sed etiam ut non careant praesidiis, quae profectui spirituali valde prosunt. Rit. Rom. *de SS. Euch. sacr., de Commun. infirm.;* L. H. A. 8. — Sacerdos quilibet, sive saecularis sive regularis, tenetur, deficiente parocho, eucharistiam morituro ministrare; secus in aliis casibus Ratio 1.^mi est, quia quilibet ex caritate tenetur proximo suo in tanta extremitate constituto succurrere per hoc salutare et efficacissimum remedium. Ratio 2.^di est, quia nulla intervenit obligatio, sive ex iustitia, cum nullus sit contractus, sive ex caritate, cum non supponatur adesse casus necessitatis.

530. *An parochus teneatur etiam investigare infirmos, eucharistiam non petentes, ut eam ipsis ministret?* — R. Affirmative, saltem si sint in gravi mortis periculo. Ratio est, quia officium est boni pastoris curare, ut media tam utilia et efficacia ovibus in tanto periculo constitutis suppeditentur. Colligitur etiam ex Rit. Rom. *de Comm. pasch., dc Comm. infirm.* et ex C. *Presbyter* 1. *de Celebr. miss.* Ac peculiari etiam ratione tenetur pueros ad eucharistiam sumendam praeparare, eamque illis ministrare.

531. *An parochus teneatur per seipsum eucharistiam subditis ministrare?* — R. Negative. Sufficit enim, ut provideat, ne opportune illud sacramentum petens, vel illo graviter indigens, eodem careat. Potest igitur ordinarie suam obligationem etiam per alios adimplere. Ex Rit. Rom., *de Comm. pasch., die Paschae ipse per se, nisi legitime impediatur, hoc sacramentum ministrabit.*

532. *An graviter peccet parochus, quoties eucharistiam denegat rationabiliter petenti?* — R. Negative; si enim raro id faciat, v. g., erga unum aut alterum, secluso scandalo, et sine gravi petentium contristatione, non peccabit nisi venialiter. Ratio est, quia in his raris et particularibus casibus non resultat gravis iniuria, nec grave damnum fidelibus petentibus, vel si adsit damnum, illud est facile reparabile.

533. *An parochus teneatur eucharistiam, etiam cum vitae periculo, ministrare, v. g. tempore pestis vel morbi contagiosi?* — R. Negat cum aliis *valde probabiliter* S. Lig. 233. Affirmant tamen plures innixi doctrina Benedicti XIV. de Syn. l. 13. c. 19. — Idem dicendum de extrema unctione. Neque enim eucharistia, neque extrema unctio sacramenta sunt absolutae necessitatis. L. 728. — Cf. 362.

534. *Quandonam parochus censeatur excusari ab eucharistia subditis, ex mera devotione petentibus, ministranda?* — Legitime excusatur: 1.° Quando subditi ob varias circumstantias non rationabiliter petunt, v. g., si petant ante missam cum aliorum incommodo. 2.° Si ipse parochus ob infirmitatem, aliasve occupationes necessarias impeditus sit. — Attamen in hoc caute agendum est, quia ex huiusmodi denegatione fideles facile possunt scandalum accipere, et quidem, amissa fiducia debita in pastorem, a sacramentis saepius recipiendis arceri.

535. *Quid requiratur ad licitam eucharistiae dispensationem?* — Praeter debitam facultatem, requiritur, ut minister sit liber ab omni excommunicatione, interdicto et suspensione a sacris; secus enim graviter peccaret, et irregularitatem contraheret. — Requiritur, ut minister sit in statu gratiae, quia augustissimum et sanctissimum Christi Corpus impuris manibus tractari non debet. L. 30. seq. Cf. 353. — Requiritur, ut minister eucharistiam distribuat ritu Ecclesiae consueto. Hinc generatim loquendo, omittenda est huius sacramenti administratio, quando more a Rit. Rom. vel loci consuetudine praescripto fieri nequit. — Adhibenda semper est bursa cum corporali, super quo reponenda sit sacra pixis toties quoties administratur Communio extra missam, ut innuitur in Ritualis Romani Rubrica, quae praeceptiva est. S. R. C. 27. Febr. 1847. n. 2932. — Si extra missam, vel immediate ante aut post missam solis monialibus Communio sit ministranda, et chorus vel retro post altare situs sit vel ab altari distet, sacerdos ciborium ad fenestellam chori deponit, et ibi ad moniales conversus dicit *Misereatur,* et *Ecce Agnus Dei,* etc. S. R. C. 13. Iul. 1893. n. 3800. — L. 241. seq.; E. M.

536. **Resolves**: Secluso casu necessitatis, *extra missam,* grave est eucharistiam ministrare sine ulla veste sacra, sine superpelliceo vel alba, et sine stola. Est enim gravis indecentia et irreverentia, et contra grave praeceptum Ecclesiae. At sine lumine, sine confessione, immo sine stola vel sine superpelliceo leve est peccatum. Levis enim apparet irreverentia. Si minister vero desit, ipse sacerdos omnia peragere potest. Ad altare reversus *dicere poterit: O sacrum convivium,* etc. Rit. Rom. *Ord. adm. sacr. comm.* Sed versiculi, *Domine, exaudi,* etc., *Dominus vobiscum,* etc. cum Oratione propria sunt de praecepto. S. R. C. 30. Aug. 1892. ad 10.um n. 3792. Et recitari debent infra ablutionem et extersionem digitorum. S. R. C. 14. Ian. 1898. n. 3975. d. 3. q. 1. Similiter veniale tantum habetur eucharistiam transferre, sine vestibus sacris, de loco ad locum, v. g. de altari ad altare. Reuter n. 168.; L. 241. — Non licet sine causa plures particulas, vel grandiores tradere, ut satisfiat devotioni accipientis, quod tamen leve est. S. C. C. 12. Febr. 1679.; L. 245. Si particulae deficiant, et necessitas adsit, v. g., si desit alia missa, et fideles expectare non possint, dividi possunt particulae consecratae in duas vel ad summum in tres partes, quia secus vix posset Communio cum debita reverentia dari. S. R. C. 16. Mart. 1833. ad 1. n. 2740.; La-Croix 508. Quin immo, deficientibus hostiis minoribus, sacerdos detrahere potest partem maioris a se sumendae, sive in casu viatici moribundo deferendi, sive si esset communicaturus unus vel alter fidelis, qui secus non absque incommodo Communionem expectare deberet, L. 217. 245. Licet in defectu minorum hostiarum plures maiores consecrare, easque deinde in minores partes divisas distribuere. L. 245.

Infirmis deferenda est *regulariter,* manifeste et honorifice, semper lumine praecedente. Rit. Rom. *de Comm. infirm. Regulariter,* siquidem excipiuntur quaedam circumstantiae, v. g., loca haereticorum, ubi manifeste deferri nequit. Item aliquando etiam in locis catholicorum, si aliter aegroto sanctum viaticum deferri absque incommodo quopiam non possit. Id tamen absque licentia episcopi, ubi consuli possit, fieri non debet. S. R. C. 12. Ian. 1878. ad 7. n. 3438. — Ex Bened. XIV. C. *Inter omnigenas* habetur, quomodo tunc SS. Sacramentum sit deferendum. « Sacerdos, ait, stolam semper habeat, coopertam vestibus, sacculo seu bursa pyxidem recondat, quam per funiculos collo appensam in sinu reponat, et numquam solus procedat, sed uno saltem fideli, in defectu clerici, associetur ». S. R. C. 23. Nov. 1880. ad 3. n. 3525. « Putant quidam, si habitus haberi non possit, aut sit tempestas, aut iter faciendum, non fore irreverentiam,

si sacerdos eucharistiam in pyxide, vel corporali involutam in sinu suo clam deferat. Quod verius videtur licere in locis haereticis, ubi etiam necessitate, et clam, praeciso scandalo, poterit porrigere sine stola, et superpelliceo ». L. 241. — Infirmis eucharistia deferenda non est noctu, nisi necessitas urgeat morientis et, in tali casu, licet eam deferre etiam in fer. VI. Parascev., sed privatim, etiam sine luminibus, etiam sine sacris vestibus, etiam currendo, dummodo absit scandalum. Sed numquam licet etiam morientibus ministrare sub specie vini, quod grave est. — S. R. C. indulget, ut, de consensu Episcopi, viaticum ob locorum distantiam, difficultatem itinerum, viarum asperitatem a parocho deferri possit equitando, ac, quando palam defertur, propter aëris inclementiam, capite coperto, comitante saltem uno homine, si fieri possit, accensam laternam deferente. S. R. C. 23. Maii 1846. n. 2908., 12 Sept. 1857. ad 19. n. 3059., 22. Apr. 1871. n. 3246., 31. Aug. 1872. n. 3276. — Eucharistia non est deferenda ad aegrum venerationis tantum causa, ut adoret, vel osculetur, si sumere non possit. Id enim prohibuit S. Pius V., cuius prohibitionis meminit De Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 11.; L. 243., et habetur in Rit. Rom. *de Commun. infirm.* — Trid. s. 13. C. 6., c. 7.; L. 241. 242. 243.; H. A. tr. 15. n. 12.

Potest sacerdos, intra missam, in aliquo valetudinario, eam deferre infirmis ab altari distantibus, comitatus a duobus candelam deferentibus, cum pyxide, sine velo humerali, sed sub umbella. Si tamen accedens ad lectum aegroti altare e conspectu non amittat, potest tunc intra missam ad eum Communionem deferre.

Advertendum est, « quod si sacerdos deferat Communionem infirmo in valetudinario, et remaneant *reliquiae* in patena vel calice, poterit sacerdos eas sumere, si adhuc sit sacris indutus vestibus. Bene vero poterit etiam eas dare infirmo statim post particulam ipsi traditam, quia tunc censetur moraliter una Communio, prout recte dicunt idem Tamb., etc., qui testatur sic usum ferre, ut post Communionem aegri, abluatur pyxis, et ablutio ipsi tradatur ». L. 251. Ex Rit. Rom. *de Comm. infirm.* ablutiones debent infirmo dari. Itemque ex eodem Rit. Rom. *Ord. administr. sacr. commun.* « ablutionem sumat (sacerdos), si celebraverit, aut iis, qui tunc communicarunt sumendam tradat, aut saltem in sacrarium iniiciat ». Quod si infirmus nequeat aut nolit sumere ablutiones, prout statuitur in Rit. Rom., potest tunc sacerdos eas proiicere in ignem apud ipsam infirmi domum, vel secum ad ecclesiam deferre, ut eas in sacrarium proiiciat.

Posset etiam rei difficultatem praevidens, digitos abluere cum purificatorio, prius madefacto.

« Ordinarii permittere possunt, ut mala affectis valetudine, qui domo egredi nequeant et sacram Communionem ob devotionem petant, cum praesertim in aliqua paroecia plures petant, vel aliquis petat frequenter, S. Eucharistia *privatim, seu non observatis Ritualis praescriptionibus,* ab ecclesia domum deferatur, ex iusta et rationabili causa, servato saltem ritu proposito a Benedicto XIV. in Decreto *Inter omnigenas,* 2. Febr. 1744. § 23. scilicet: *Sacerdos stolam semper habeat propriis coopertam vestibus; in sacculo seu bursa pyxidem recondat, quam per funiculos collo appensam in sinu reponat; et numquam solus procedat, sed uno saltem fideli, in defectu clerici, associetur* ». S. C. de Sacram. 23. Dec. 1912. ad. 3.

Quod moniales clausurae papalis infirmas, « in defectu confessarii vel cappellani tertius sacerdos, etiam regularis, licet sine socio, legitime vocatus de licentia Episcopi, qui pro hac licentia nomine ipsius Episcopi concedenda etiam abbatissam seu superiorissam habitualiter designare poterit, sacram Communionem infirmis valeat deferre Religiosis, quae ad ecclesiae crates descendere nequeunt. Oportet autem ut quatuor religiosae maturae aetatis, si fieri possit, ab ingressu in clausuram usque ad egressum, sacerdotem comitentur, qui sacram pyxidem aliquas consecratas Particulas continentem deferre, sacram Communionem administrare, reverti ac eamdemque sacram pyxidem reponere debet, servatis rubricis a Rituali Romano pro Communione infirmorum statutis ». S. C. de Relig. 1. Sept. 1912. A. A. S. v. 4. p. 625. seq.

« SS. D. N. Pius P. X. statuere et declarare dignatus est: Ut in indulto Oratorii privati intelligatur inclusa facultas sacram Communionem distribuendi iis omnibus Christifidelibus, qui sacrificio Missae adsistunt: salvis iuribus parochialibus. Contrariis non obstantibus quibuscumque ». S. R. C. 8. Maii 1907.

537. *Quandonam ministrari possit eucharistia?* — Ministrari potest, tum *extra missam,* tum *in missa,* tum ante tum post missam ex rationabili causa. Rit. Rom. *Ord. adm. sacr. comm. Ante, post missam,* privatam, non solemnem aut cantatam, aut etiam conventualem. S. R. C. 19. Ian. 1906. ad 3. In missa autem ministrari potest, qualiscumque ea sit; etiam defunctorum, et in paramentis nigris, sive intra missam, nempe post communionem sacerdotis, pyxidem etiam extrahendo, sive immediate ante, ex iusta et rationabili causa, sive

immediate post, omissa in utroque casu benedictione, et tempore paschali omisso *Alleluia,* licet Oratio et Versiculi de tempore dici debeant. Rit. Rom.; S. R. C. 27. Iun. 1868. *Decr. Gener.* n. 3177., 26. Nov. 1878. n. 3465.; Bened. XIV. de Sacrif. miss. l. 3. c. 18. — *Quavis die* ministrari potest, excepta fer. VI. maioris hebdomadae, uti eruitur ex Rubr. Missal. fer. V. in Coena Domini, et ex universali consuetudine, idque sub gravi prohibetur. Dari potest in missa solemni Sabbati Sancti, et post missam, S. R. C. 22. Mart. 1806. n. 2561., 28. Apr. 1914. Neque item dari potest in missa Nativitatis D. N. quae media nocte celebratur, extra casum privilegii vel legitimae consuetudinis. Bened. XIV. De Sacrif. miss. l. 3. c. 18. — Ministrari item potest *quavis hora,* qua missa celebretur, imo, *si specialis adsit causa,* qualibet hora diei. Verum sub vesperas ministranda non est, *nisi gravis adsit causa:* noctu autem non nisi in casu necessitatis; tum propter hodiernam consuetudinem, tum propter scandalum vel potius admirationem vitandam; quod, ut patet, non verificatur in Communitatibus, quae ss. eucharistiam in domestico sacello asservant, ubi de infirmorum Communione agatur. — L. 252. 349.; Suarez d. 66. s. 5.; Bened. XIV. de Sacr. miss. c. 18. n. 14.; E. M.

Si specialis adsit causa; nisi gravis adsit causa; nam ex generali regula standum Decreto S. R. C.

« An tantummodo a tempore ad tempus, quo missa celebrari permittitur, Communio christifidelibus ministranda sit iuxta Decretum 2572. ad 23.; aut etiam ultra praedictum tempus nempe usque ad occasum solis ministrari liceat? — R. Affirmative ad primam partem; Negative ad secundam ». S. R. C. 11. Iun. 1904., 7. Sept. 1816. n. 2572. ad 23.

Ex indulto, quod habent sacerdotes adscripti Foederi Sacerdotali Eucharistico, distribui potest a prima ante auroram hora, ad occasum solis. Intra missam distribui tantum non potest nocte Nativitatis, nisi item indultum habeatur, quod concessum est omnibus Communitatibus religiosis, clericorum seminariis et piis domibus, oratorium habentibus, cum facultate asservandi SS. Sacramentum. Possunt ibi celebrari in nocte Nativitatis D. N. I. C. tres missae, et potest S. Communio omnibus adstantibus distribui, ianuis clausis. S. O. 1. Aug. 1907. — Non licet Communionem distribuere in altari, in quo est expositum SS. Sacramentum, si alia altaria in ecclesia non desunt. Quin imo neque missam licet in eo altari celebrare sine gravi causa vel indulto. Cf. Caeremon. Episcop. l. 1. c. 12. n. 8. 9., S. R. C. 8. Febr. 1913.

Violaceo aut albo colore utendum est in Communione extra Missam administranda in die Commemorationis omnium Fidelium Defunctorum. S. R. C. 19. Apr. 1912. ad 10.

« Sacerdos sacris vestibus Sacrificii indutus non potest administrare Sacram Communionem ante vel post Missam solemnem aut cantatam aut etiam conventualem, sicut permittitur ante vel post Missam privatam ». S. R. C. 19. Ian. 1906. ad 3.

Laico Missae inservienti ministrari potest s. Communio, intra presbyterium, et in ora suppedanei altaris, etiamsi non sit indutus habitu clericali. S. R. C. 8. Iun. 1911.

538. *An immediate post consecrationem possit Communio ex iusta quadam causa populo distribui ab alio sacerdote ex particulis in missa consecratis antequam celebrans communicet?* — Alii affirmant, quia uti huiusmodi particulae possunt non consumi a sacerdote vel ab aliis communicantibus, etiamsi sint per modum unius victimae, dummodo sacerdos aliam partem materiae tunc consecratae sumat, ita poterunt per alium sacerdotem deferri in alium locum pro usu fidelium etiam ante Communionem sacerdotis, dummodo remaneat quantum sufficit ad integritatem sacrificii. Alii negant, quia omnes orationes et benedictiones sequentes aeque spectant ad illas, neque decet, ut alius participet prius de sacrificio quam ipse sacerdos, qui est principaliter offerens. Ita etiam ex S. R. C. 11. Maii 1878. ad 7. n. 3443. — S. Th. 3. p. q. 82. a. 4.; Diana tr. 1. de Celebr. miss. r. 232. 233.

539. *An sacerdos laborans infirmitate in pollice et indice, eucharistiam aliis digitis ministrare possit?* — Negandum videtur, saltem probabilius, secluso casu gravissimae necessitatis. Ratio est, quia licet tota manus sit consecrata, attamen index et pollex ex ritu Ecclesiae ad hoc munus exercendum specialiter sunt destinati. L. 244. — La-Croix de hac re ita scribit, l. 6. p. 1. n. 480.: « Probabile est, sacerdotem licite distribuere Communionem posterioribus digitis, si nequeat primis ob chiragram vel aliud impedimentum, uti habent Toletus, Arriaga, Leander, aliique cum Gobat... Quia licet soli primi digiti inungantur, tamen tota manus videtur consecrata; hinc infert Gobat, sacerdotem peccaturum tantum venialiter, qui sine causa digitis ultimis tangeret hostiam ». — Viaticum autem morituris medio instrumento, v. g. cochleari, dari posse non improbabile putat S. Alph. 490., tempore e. g. pestis.

540. *Quid faciendum, si hostia in terram decidat?* — Locus, in quem sancta hostia decidit, statim tegendus est aliqua re munda, et

postea abluendus. Si cadat in mappam, seu linteolum, quo manus communicantis obteguntur, locus spinula statim signandus est, et postea pari modo abluendus. Ita Rubr. *de Defect.* t. 10. n. 15., quae tamen non obligat sub gravi iuxta communem sententiam; graviter tamen obligaret ad abluendum locum, in quem decidissent sacrae species vini, quippe ipso imbibitur; non est tamen opus, ut id in quod inciderunt comburatur. Rubr. n. 12.: « Si per negligentiam aliquid de Sanguine Christi ceciderit, si quidem super terram, seu super tabulam, lingua lambatur, et locus ipse radatur quantum satis est, et abrasio comburatur; cinis vero in sacrarium recondatur. Si vero super lapidem altaris ceciderit, sorbeat sacerdos stillam, et locus bene abluatur, et ablutio in sacrarium proiiciatur. Si super linteum altaris et ad aliud linteum stilla pervenerit; si usque ad tertium, linteamina ter abluantur; calice supposito; et aqua ablutionis in sacrarium proiiciatur ». Et idem ibi dicitur, si Sanguis cadat super corporale, vestes, aut tapetum. Et n. 13.: « At si contingat totum Sanguinem post Consecrationem effundi, si quidem aliquid vel parum remansit, illud sumatur, et de effuso reliquo Sanguine fiat ut dictum est. Si vero nihil omnino remanserit, ponat iterum vinum et aquam, et consecret ab eo loco, *Simili modo postquam coenatum est,* facta primo tamen calicis oblatione, ut supra ». — S. Th. 3. p. q. 83. a. 6. ad 7.; L. 250.; La-Croix 484.

541. *Quid faciendum, si hostia decidat in vultum, barbam, aut vestes communicandi?* — In praefatis casibus omittenda est purificatio quia melius est vitare admirationem, turbationem, aut offensionem populi, quam servare Rubricam, sub levi tantum obligantem. — L. 250.

542. *Quid faciendum, si hostia vel eius fragmentum decidat in sinum vel intra vestes mulieris?* — « Decet ut non sacerdos, sed ipsa femina particulam vel fragmentum quaerat; et suis ipsa manibus sibi in os iniiciat ». Bened. XIV. de Sacr. miss. 1. 3. c. 20. 7. Digiti vero mulieris abluendi, et ablutio in piscinam deiicienda. Si mulier nequeat facile hostiam ibidem extrahere, seorsim recedat, v. g., in aliquod sacellum, vel in sacristiam.

543. *Quid agendum, si supersint particulae consecratae, nec sit tabernaculum, in quo reponantur?* — Sumendae sunt a celebrante ante purificationem et ablutionem, si facile fieri possit, seu si non sint in nimia quantitate. Secus vel sumendae essent ab alio sacerdote proxime celebraturo, vel si non sit, ad tabernaculum proximum cum

ritu consueto deferendae forent; neque committendum, ut plures hostiae fidelibus ministrentur. Caveat autem sacerdos, in quantum adiuncta permittunt, ne nimiam particularum quantitatem consecret. Si huiusmodi integra hostia remaneat post purificationem et ablutionem iam sumptam a sacerdote, et non sit alius sacerdos qui celebret, neque sit tabernaculum, neque habeatur quomodo honeste conservetur, potest tunc sacerdos licet non ieiunus eam sumere, Rubr. tit. 7. n. 3.

544. *Quid faciendum de fragmentis hostiarum, quae reperiantur?* — Si sacerdos inveniat fragmenta *sui praesentis sacrificii,* ea sumere debet, etiam post ablutionem, sive sint parva, sive magna, quia ad idem sacrificium spectant. Rubr. *de Defect.* t. 7. n. 2. Hoc autem servandum est non solum immediate post missam, sed etiam si sacerdos sit in sacristia, adhuc tamen indutus vestibus sacris. Si vero sacerdos iam sit exutus vestibus sacris, fragmenta reponere debet in tabernaculo, si adsit, vel reservare alteri sacerdoti eodem mane celebraturo. Si neutrum fieri possit, ipse ea sumat. — Si autem reliquiae fuerint *in alia missa* consecratae, non sunt sumendae post purificationem, sed in loco decenti reponi debent. Ratio est, quia Rubr. sacerdoti non ieiuno permittit tantum sumere illas reliquias, quae ad idem sacrificium spectant. Si tamen hoc fieri non possit, et adsit grave periculum irreverentiae, tunc eas sacerdos, absumat etiam postquam sacras vestes exuerit. — Si laicus fragmenta inveniat, moneat quamprimum sacerdotem, si quis prope sit, vel eum accersat, si inveniri queat. Sacerdos autem, fragmentum reverenter colligens, reponet in ciborio, vel in loco decenti et tuto, si tabernaculum desit, ut in proxima missa sumi queat. Si autem sacerdos non possit haberi, colligatur reverenter fragmentum ab ipso laico in charta, vel linteolo mundo, mediante spinula, et reponatur intra corporale, aut in vase decenti, donec sacerdos advenerit. — L. 251.; Bened. XIV. de Sacr. miss. l. 3. c. 17. n. 5. 6.

Ex Decr. S. C. R. 19. Febr. 1909. in hospitiis leprosorum potest sacerdos abstinere a sumenda purificatione, ad contagionis periculum avertendum, si forte derelictae particulae leprosorum labia et salivam tetigerint. Quapropter paretur super altari vasculum cum aqua et stuppa seu gossypio, in quod vasculum purificatio pyxidis modo solito peragenda immittatur, eaque, quamprimum fieri possit, in sacrarium iniiciatur.

545. *Quid agendum, si inveniatur in altari, vel alibi, hostia, certo vel dubie consecrata?* — Si hostia credatur *certo consecrata,* et

aliunde videatur munda et recenter consecrata, reponenda est cum aliis in ciborio. Potest etiam sumi a celebrante ante purificationem et ablutionem. Cf. n. 543. Si autem non sit munda, vel si extracta fuerit a loco non mundo, aut non sit recenter consecrata, non est immiscenda cum aliis, sed celebrans eam sumere poterit ante purificationem et ablutionem; quod si nimiam repugnantiam experiatur, hostiam seorsim in tabernaculo reponet in vase mundo, donec corrumpatur, et corrupta in sacrarium deiiciatur. Rubr. *de Defect.* t. 7. n. 3., t. 1. n. 14. — Si *dubie sit consecrata,* sumenda est a sacerdote in missa ante purificationem et ablutionem. Non potest consumi antea; quia, si non sit consecrata, ieiunium naturale violaretur: neque postea; quia, si sit consecrata, a sacerdote non ieiuno sumeretur. Potest etiam in tabernaculo seorsim asservari, ut in alia missa sub conditione consecretur. Quod si nimiam nauseam provocet, reponenda est in tabernaculo, seorsim, donec corrupta fuerit, ut modo dictum est. Rubr. *de Defect.* t. 3. n. 4. 5., t. 7. n. 3., t. 10. n. 3.

546. *Quid faciendum, si sacerdos vel infirmus sacras species reiecerit?* — Si species integrae appareant, reverenter sumantur, nisi nausea fiat. Tunc enim debent sedulo separari, et in vase mundo colligi, in ecclesiam deferri, et in loco tuto et bene clauso servari, donec sint omnino corruptae, ita ut in piscinam sine irreverentia proiici possint. — Si non possint discerni, utpote sordibus omnino permixtae, os quidem infirmi detergendum est; quidquid vero fuerit reiectum, stuppis colligatur; deinde combustis stuppis, cineres in piscinam sunt proiiciendi. — Rubr. *de Defect.* t. 10. n. 14.

547. *An sacerdos ministrans viaticum possit omittere verba illa in Rituali praescripta: Accipe Viaticum, etc.?* — R. Probabiliter affirmative, si infirmus magna animi tristitia Communionem per modum viatici sit suscepturus. Ratio, quia ad satisfaciendum praecepto non requiritur intentio satisfaciendi. Quamvis vero omnia in Rituali caderent sub praecepto, hoc nullo pacto grave est; ad excusandum vero a praecepto levi sufficiens est illa moeroris ratio. L. 285.

548. *Quid agendum sacerdoti, si ad infirmum cum SS. Sacramento adveniens, eiusque Confessionem excipiens, eum indispositum invenerit?* — Imprimis satagere debet confessarius, prouti melius poterit, poenitentem ad meliorem frugem adducere. Si res non succedat, et v. g., infirmus aut occasionem proximam peccati abrumpere, aut restitutionem gravem et certo debitam non promittat, absolvi sane non

potest, et inducendus enixe est, ut, peracta confessione, declaret publice, se nolle adhuc eucharistiam suscipere. Quod si hanc declarationem praestet, iam evanescit difficultas: patet enim eucharistiam ei ministrandam non esse. Si vero, id declarare deneget, atque communicare velit, eucharistia eidem, licet indisposito, ministranda est, ad servandum nempe intactum Confessionis sigillum. Gousset 237.

549. *Ubinam et quomodo asservanda sit eucharistia?* — R. Ad 1.um In qualibet ecclesia parochiali vel filiali parochiae, et in cathedrali, extra tamen maius altare, servanda est eucharistia, ut opportune petentibus semper dari possit. Rit. Rom. *de SS. Euch. sacr.* Potest etiam asservari de iure communi in ecclesiis regularium vota solemnia emittentium, sed non infra chorum. S. R. C. 26. Apr. 1901. Asservari etiam permittitur « in ecclesiis monialium viventium in clausura... Non permittitur autem in collegiis solius Ordinarii auctoritate constitutis, ut sunt conservatoria... Idem decrevit S. C., respectu granciarum regularium ». L. 424. 428. In aliis autem ecclesiis asservari nequit absque speciali Papae licentia. Bened. XIV. C. *Quamvis iusto* 30. Apr. 1749. § 14. Sic etiam statuerunt SS. CC. Conc. ac EE. et RR. Ferraris v. *Eucharistia* a. 1. n. 45. seqq.; L. 424. Indultum ad asservandam Eucharistiam conceditur a S. C. de Sacram. « Si Oratoriis, in quibus asservatur eucharistia ex speciali Indulto, missa quotidie celebrari nequit, ab Apostolica Sede Indultum petendum est, quae semel saltem in quavis hebdomada illam praecipere solet ». S. R. C. 14. Maii 1889. ad 2. n. 3706. Ac quoad publicas ecclesias, in quibus eucharistia asservetur, per aliquot saltem diei horas aditus patere debet fidelibus ss. Eucharistiam visitare cupientibus. S. R. C. 15. Nov. 1890. ad 1. n. 3739.

In ecclesiis cathedralibus tabernaculum non debet esse in altari maiori, ob pontificales caeremonias, quae in eo fiunt; secus vero in aliis ecclesiis. S. C. EE. et RR. 10. Febr. 1579., 29. Nov. 1594.; Rit. Rom.

R. Ad 2.um Asservanda est eucharistia in uno tantum altari, et in tabernaculo mundo, benedicto, S. R. C. 20. Iun. 1899. ad 4. n. 4035., in medio altari posito, bene clauso, et in pyxide decenti super corporali aut palla benedictis reposita, bene clausa, et albo velo cooperta. Tabernaculum, in quo reconditur SS. Sacramentum, cooperiri debet conopaeo ex tela serica, vel ex cannabe, lana aut gossipio. Color albus sit, aut secundum tempora et festa mutetur. Nunquam sit niger, sed si id tempus requireret, sit violaceus. Rit. Rom.

de SS. sacr.; S. C. R. 21. Iul. 1855. ad 10. n. 3035., 1. Dec. 1882. n. 3562. Tabernaculum autem intus debet esse serico panno ornatum; at si intus deauratum sit, id sufficit. S. R. C. 7. Aug. 1811. ad 7. n. 3254., 5. Iun. 1889. n. 3709. — Nullibi conservanda est eucharistia sine lumine, quod semper ardere debet. Rit. Rom. l. c.; Ferraris v. *Eucharistia* a. 1. n. 45. — Bened. XIV. C. *Accepimus* 16. Iul. 1746.; S. R. C. 8. Mart. 1879. n. 3484.; E. M.

Tabernaculi clavem sacerdos, ecclesiae rector, accurate apud se retinere, vel eam in alio tuto loco debet asservare. S. C. EE. et RR. 9. Febr. 1751.; S. R. C. 1. Dec. 1631. n. 579.

549.[bis] *An SS.mi Sacramenti expositio permittatur et quid in ea speciatim servandum?* — Publica expositio SS.mi Sacramenti in Ostensorio fieri non potest, sine Episcopi licentia, etiam a Regularibus. Privata vero expositio, quin e tabernaculo extrahatur, neque ipsa sacra hostia, in pyxide, videatur, fieri non prohibetur; et dari potest etiam benedictio cum pyxide. — Regulariter neque licet celebrare missam neque licet Communionem distribuere coram SS.mo Sacramento publice exposito. — Toleratur tamen consuetudo exponendi SS.mum Sacramentum, et coram eo missam celebrandi, occasione novendialis, in qua fit post evangelium praedicatio verbi Dei, apposito tamen velamine ante SS. Eucharistiam, dum habetur concio. S. R. C. 10 Maii 1890. ad 2. n. 3228.

In solemni expositione SS. Sacramenti et in missa, intra altaris ambitum, adhiberi non possunt candelae ex stearina, ne praeter quidem cereos praescriptos, S. R. C. 30. Iul. 1910.

Potest Episcopus, iuxta necessitatem, reducere ad duodecim tantum candelas, quae ardere continuo debent ante SS. Sacramentum publice expositum pro perpetua adoratione ad tramitem Institutionis 30. n. 24. s. m. Benedicti XIV. S. R. C. 8. Febr. 1879. n. 3480.

Non licet tempore expositionis privatae vel publicae interiorem partem Ciborii cum lampadibus electricis in ea collocatis illuminare, ut sacra Pixis cum SS.mo Sacramento melius a fidelibus conspici possit. S. R. C. 28. Iul. 1911.

Immediate ante benedictionem SS. Sacramenti non licet preces in vulgari idiomate recitari. S. R. C. n. 3530. Licet tamen adhibere publicam quarumdam precum recitationem, vulgari sermone, coram SS. Sacramento exposito (e. g. le Ammende onorevoli), assentiente Ordinario. S. C. n. 3157., et 27. Maii 1911.

Edicto Clementis XI. prohibetur fidelibus dare eleemosynam pau-

peribus; qui spatio decem cannarum a porta ecclesiae esse debent, extra ecclesiam, tempore Expositionis quadraginta horarum. Instr. Clem. § 28., Collect. S. R. C. vol. 4. pag. 100. seq.

550. *An aliae res sacrae in tabernaculo reponi possint?* — R. Negative. Constat ex Rit. Rom. de *SS. Euch. sacr.* Hinc nec Reliquiae, nec Chrisma, nec Oleum infirmorum, nec sacra vasa vacua iam purificata in eo reponi possunt. — Sanctorum reliquiae, ac reliquiae SS. Crucis vel alterius instrumenti Dominicae Passionis reponi non possunt super tabernaculo, in quo ss. eucharistiae sacramentum asservatur, adeo ut pro basi ipsum inserviat tabernaculum, S. R. C. 12. Mart. 1836. ad 1.um n. 3740. — Neque reliquias, neque imagines, neque vas florum vel quid simile apponere licet et retinere ante ostiolum tabernaculi. S. R. C. 6. Sept. 1845. n. 2906.

Dormitorium supra oratorium, in quo asservatur SS. Sacramentum, aut missa celebratur non permittitur. Attamen, ex speciali gratia, permittitur, si ampla umbella, vulgo *baldacchino,* altari imponatur, S. R. C. 23. Nov. 1880. ad 2. n. 3525., 11. Maii 1641. n. 756., 24. Ian. 1908. ad 3.

551. *An ciborium debeat esse consecratum, et argenteum?* — R. Ad 1.um Non debet necessario esse consecratum, sed sufficit, ut sit benedictum. Constat ex Rit. Rom., in quo benedictio pyxidis adnotatur inter ea, quae unctione chrismatis non indigent. Item ex Pont. Rom., ubi tantum pyxidis benedictio habetur. — Hinc omnino *decens* est, ut etiam pyxis, sive ciborium, et luna, seu sphaerula hierothecae, et quodcumque vas continens, et immediate tangens eucharistiam, et etiam vasculum chrisma continens benedicatur. An autem id *sit necessarium,* plures et graves dd. non improbabiliter ex S. Alph. negant, nec necessarium est, addunt, imponere pyxidi vas lineum benedictum benedictione corporalis. Ratio, quia de hoc nullibi habetur expressum praeceptum: nec Pontificale certos nos reddit cum ibi assignentur benedictiones etiam pro campanis, et thecis reliquiarum, quae tamen non de praecepto, sed tantum de congruentia benedicuntur. Sed alii probabilius ex S. Alph. affirmant pyxidem deberi benedici de praecepto; quia conformius est Rubricae et rationi et ideo in praxi est consulendum. L. 248. 383.-385.; S. Th. 3. p. q. 82. a. 3.; Rubr. Missal. t. 2. n. 3.

R. Ad 2.um Nihil iure communi statuitur. Et videretur quidem aequiparandum calici et patenae, quae debent esse ex auro, vel argento, vel saltem ex stanno, si Ecclesia sit valde pauper. Sed non

potest esse ex aere, nec ex ligno, aut vitro, etc. *De Consecr.* Dist. 1. c. 45. Ceterum si vasa sacra non sint ex auro, intus deaurari debent. S. R. C. 31. Aug. 1867. n. 3162. respondit, permitti posse ciborium, seu sacram pyxidem, ex cupro deaurato, item monstrantiam (ostensorium) et lunulam, quae sacram hostiam ostendendam amplectitur. Cf. 645.; S. Th. 3. p. q. 83. a. 3. ad. 6.; E. M.

552. *An graviter peccet, qui negligit asservare lumen coram SS. Sacramento?* — R. Affirmative, per se, si tempus sit *notabile*. Est enim gravis debiti cultus defectus. *Notabile,* i. e., si integra die vel aliquot integris noctibus id fiat. L. 248.

553. *Utrum requiratur oleum olivarum ad lampadem ecclesiae nutriendam, an aliud oleum ex vegetalibus, v. g. ex nucibus, vel ex mineralibus, ut petroleum, sufficiat?* — Generatim oleo olivarum utendum est; ubi vero haberi nequeat, aliud oleum ex vegetalibus, quantum adiuncta ferunt, ab Episcopo permitti potest. S. R. C. 9. Iul. 1864. n. 3121. Quare etiam petroleum, urgente necessitate, potest ab Episcopo permitti. Imo etiam lampas nutriri potest ex cera apum, saltem in maxima parte, quae adhibetur in candelis praescriptis ad missae celebrationem. S. R. C. 27. Nov. 1908., 3. Nov. 1907.

Et nihil obstat, quominus adhibeatur compositio ex oleo olivarum et cera apum. S. R. C. 8. Nov. 1907.

Lumina ex gaz super altaribus, una cum candelis ex cera confectis, ad maiorem splendorem obtinendum, prohibentur. S. R. C. 29. Nov. 1901., 16. Maii 1902.

Lux *electrica* adhiberi non potest ad cultum, sed tantum ad ecclesiam decenter illuminanda. — E. M.

Collocari nequit lux electrica in altari cum candelis ex cera, S. R. C. 16. Mai. 1902., vel loco candelarum, S. R. C. 22. Nov. 1907., aut in vasis florigeris, quae inter candelabra locantur in altari, aut circa tabernaculum, S. R. C. 17. Ian. 1908., aut loco lampadum: quae coram SS. Eucharistiae Sacramento vel Sacris Reliquiis aut imaginibus Sanctorum sunt praescriptae, S. R. C. 22. Nov. 1907.

« Abusus invaluit, ut circa aediculas Sanctorum in pariete super altare positas, et vel in ipsis altaris gradibus ubi candelabra collocantur, parvae lampades electricae variis distinctae coloribus disponantur — quod profecto minus convenit gravitati et dignitati sacrae Liturgiae propriae et decori Domus Dei ». S. R. C. 25. Iunii 1914. A A. S. v. 6. p. 353.

« Proposito dubio: Utrum lux electrica sub specie candelae, aut alia quavis specie adhiberi queat in Altaris mensa apud Missale ad illud illuminandum? Respondendum est: Si iuxta decreta lux electrica vetita est in altari, a fortiori in eiusdem altaris mensa prouti in casu proponitur, die 15. Februarii 1911. PHILIPPUS DI FAVA, *Substitutus* ».

Licet imagines SS. Cordis Iesu vel B. M. electricis circumcingere luminibus, ad instar coronae circa caput, lunae sub pedibus, vel solarium radiorum ad latera; et in capitibus Apostolorum linguas igneas effingere rubeis lampadibus, S. R. C. 17. Ian. 1908.

Item, in lampadibus quae ex ecclesiae fornicibus pendent, candelae ex cera fictis candelis electricis substitui possunt, S. R. C. 17. Ian. 1908.

554. *An, vel quando renovandum sit ciborium?* — Ciborium certo, veteribus particulis consecratis non omnino consumptis, renovandum est, ne species consecratae corrumpantur. Immo renovandum est frequenter, Rit. Rom. *de SS. Euch. sacr.,* singulis octo aut saltem quindecim diebus. Et haec est praxis communior, et indicata in Bened. XIV. C. *Etsi pastoralis* 26. Maii 1842., *de Sacr. euch.* § 4., licet Caeremoniale Episcoporum l. 1. c. 6. renovationem particularum octavo quoque die faciendam praescribat, et servandum declaraverit S. R. C. 12. Sept. 1884. ad 2. n. 3621. — Trid. s. 14. C. 6., c. 7.; Conc. Plen. Amer. Lat. 347.; E. M.

545. *Quomodo renovandum sit ciborium?* — Renovatio ciborii facienda est in ipso missae sacrificio. Celebrans, sumpto pretiosissimo Sanguine, antiquas hostias sumet, licet multae sint. Particulas autem minutiores in ciborio repertas coniiciet sacerdos in calicem, easque, superinfuso vino, sumet. Potest etiam vinum in ciborium infundere ad minimas particulas colligendas. Vinum tamen non erit e ciborio bibendum, sed in calicem refundendum. — Si sacerdos ex inadvertentia sumpsisset prius ablutionem, adhuc posset purificare ciborium, et sumere reliquias, eo quod pro sumptione moraliter una reputatur. Ita La-Croix 486. 487.; Elbel 77.; Tambur. de Communione c. 2. n. 54. « Verum post ablutionem, ait S. Lig. non licet sumere particulas alterius sacrificii, quae sunt in ciborio, ad illud expurgandum, ut docet Suarez, Lugo cum communi, licet contrarium probabile dicat Tamb., nisi adsit periculum irreverentiae ». L. 288. 251.; La-Croix 501. 502. Cf. hic 544.

556. **Nota** : Particulae consecrandae debent esse recentes. Optandum foret, ut non excederent quindecim dies, vel, ad summum, men-

sem a tempore quo confectae sunt. Incuria hac in re grave peccatum constituere potest. Consuetudo consecrandi hostias a tribus mensibus, hieme, vel a sex mensibus, aestate, confectas, est ingens abusus omnino tollendus; sacerdotes istis hostiis uti nequeunt. S. R. C. 16. Dec. 1826. n. 2650.

IV. — DE SUBIECTO EUCHARISTIAE

557. *Quisnam sit eucharistiae subiectum?* — Solus homo baptizatus eucharistiam sacramentaliter recipere potest: quia solus baptizatus est capax sacramentorum. Hinc infidelis eucharistiam recipiens, vere quidem, sed materialiter tantum, non vero sacramentaliter eam reciperet. Homo autem baptizatus, sed indispositus, sumit quidem sacramentaliter, sed non spiritualiter, seu sine fructu recipit. Baptizatus vero dispositus, tum sacramentaliter tum spiritualiter, seu cum fructu sumit. Trid. s. 13. C. 8. c. 8.

558. *Quaenam sit obligatio suscipiendi eucharistiam?* — Certum est eucharistiam *non esse necessariam, necessitate medii, ad primam iustificationem obtinendam, secundum realem susceptionem.* Utrum autem necessaria si saltem *in voto* necessitate medii, disputatur. Ad praxim vero quod attinet, res difficultatem non habet. Ex omnium enim sententia sufficit votum saltem virtuale et implicitum. « Adulti autem tale votum habent dum sacramenta baptismi aut poenitentiae suscipiunt, parvuli vero votum habent non ex voluntate propria, sed ex voluntate implicita Ecclesiae ». L. 192. Itemque disputatur, utrum *in re,* an *in voto, sit medium necessarium adultis ad vitam spiritualem conservandam.* Negat Suarez, aliique, quia non desunt alia media. Affirmant Salm., aliique, quia vita animae sine cibo spirituali conservari nequit; adeoque necessaria est saltem in voto, et quidem explicite in eo, qui necessitatem huius sacramenti advertit. Unde tenent non excusari a peccato, etiam qui semel in anno eucharistiam sumunt, si norint Communionem tam raram eis non sufficere ad perseverandum, habita ratione propriae infirmitatis. L. 192.

Sumptio eucharistiae fidelibus adultis *est necessaria necessitate praecepti divini* obligantis, tum in articulo mortis per modum viatici, tum etiam saepius in vita. Prob. tum ex SS., tum ex Conc. Nicaeno

can. 13., et Trid. s. 13. C. 6. c. 9., tum ex praxi Ecclesiae, tum quia eucharistia est instituta per modum cibi, cuius usus saepius est necessarius. L. 285. 290.; Suarez d. 69. s. 3.; Lugo d. 16. n. 27. — — « Aliquando *per accidens* tenetur homo ex hoc divino praecepto ad communicandum forte etiam saepius in anno, si hoc censeret necessarium ad superandam aliquam gravem tentationem. Hoc tamen dicit Suarez rarissime evenire posse, cum ad hoc sufficere possint alia remedia, orationes, poenitentiae, etc. Eo casu autem, quo Communio esset necessaria, homo illam omittendo non peccaret contra illius praeceptum, sed contra virtutem, adversus quam tentationem patitur. Ceterum certum est apud omnes, quod huic praecepto, per se loquendo, quisque satisfaciat communicando semel in anno ». L. 295. — Sumptio eucharistiae *necessaria est* etiam *ex gravi praecepto Ecclesiae semel in anno, saltem in Paschate,* nisi forte de proprii sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ab huiusmodi susceptione duxerit abstinendum. Conc. Later. IV. C. *Omnis de Poenit. et remiss.;* Trid. s. 13. c. 9.

Sumptio eucharistiae *sub utraque specie* non solum non est necessaria pro laicis, verum etiam prohibita; idque in necessitate etiam viatici sumendi. Nam tum reverentia huic sacramento debita, maxime enim in casu mortis est effusionis periculum; tum ut radicitus extirpetur haereticorum error, dicentium non contineri totum Christum sub singulis speciebus, vel usum calicis esse necessarium, et Ecclesiam errasse ministrando unam speciem sine alia, sufficiens motivum est, ut Ecclesia cum tanto rigore id prohibeat. Unde neque dari potest gutta calicis consecrati moribundo, qui non possit accipere species panis pro viatico, et posset accipere stillam Sanguinis, quia in re tanti momenti non est aperiendum ostium ad alias licentias; etiamsi homo ille moriatur sine viatico. Trid. s. 21. C. 1. 2. 3., c. 1. 2. 3., s. 22. Decr. *sup. pet. conc. Calc.*; Cat. Rom., p. 2. n. 65. 66. — Lug. Resp. Mor. l. 1. d. 10.; Suarez d. 71. s. 3.; S. Th. 3. p. q. 73. a. 3.; q. 74. a. 1. ad 3., q. 80. a. 11. 12.; E. M.

559. **Resolves:** Quisquis fidelis in periculo vitae, quod praevidet, tenetur sub mortali communicare. L. 291. — Qui post viaticum sumptum peccavit mortaliter non tenetur denuo communicare. L. 293. — Qui non communicavit in periculo mortis non tenetur postea supplere. L. 293.

560. *Quandonam pueri communicari possint, aut debeant?* — « Ob maiorem reverentiam huius sacramenti Ecclesia latina merito

illud parvulis dare prohibuit ». L. 301. Idque valet etiam in periculo mortis talium parvulorum, qui adhuc rationis impotes sunt, tum quia idem adest periculum irreverentiae, tum quia talis est usus Ecclesiae Romanae. Et qui aliter ageret, peccaret graviter. L. 301.; Trid. s. 21. C. 4. c. 4.

An autem pueri statim ac habent usum rationis possint ac debeant communicare? Disputata res est apud anteriores theologos. « Prima sententia affirmat... Secunda sententia vero communissima et probabilior negat teneri... Eorum autem, qui hanc sententiam tuentur alii dicunt tales infantes nec teneri, nec posse communicare, alii vero non teneri, sed posse semper ac sciant discernere coelestem hunc cibum a profano. Communiter dicunt dd. regulariter loquendo, pueros non obligari ad Communionem ante nonum, vel decimum annum; nec differendam eis esse Communionem ultra duodecim. » L. 301. Sane recepta consuetudo ita est interpretata praeceptum hoc, ut eo pueri statim non adstringantur, antequam perfectiorem habeant usum rationis, ut maiori cum reverentia et fructu eucharistiam suscipiant. « Sed quando iam pueri incipiunt aliqualem usum rationis habere, ut possint devotionem concipere huius sacramenti, tunc potest eis hoc sacramentum conferri ». S. Th. 3. p. q. 80. a. 9. ad 3., 4. Dist. 9. q. 1. a. 5. q. 4.

« Qua vero aetate, ait Cat. Rom. de Euch. Sacr. n. 63., pueris sacra mysteria danda sint, nemo melius constituere poterit quam pater et sacerdos, cui illi confitentur peccata. Ad illos enim pertinet explorare et a pueris percontari, an huius admirabilis sacramenti cognitionem aliquam acceperint et gustum habeant ». Atque id spectat etiam ad parochos, quoad pueros, qui ipsis a parentibus praesentantur. Quare ius exclusivum parochi non est pueros admittere ad primam Communionem. Nunquam hoc fuit recensitum inter iura exclusiva parochi. — Bened. XIV. C. *Etsi minime* 7. Febr. 1844. § 4., E. M.

Res haec in praesenti iam extra omnem controversiam est ex Decreto S. C. de Sacram. *Quum singulari* 8. Aug. 1910. Istius Decreti praescriptiones relatae iam sunt in prima parte vol. 2. n. 1270. bis.

561. *An teneatur quis suscipere sacrum viaticum instante mortis periculo, si paucis ante diebus ex devotione communicaverit?* — Affirmandum videtur, saltem probabilius. Ratio est, quia hoc praeceptum, ex interpretatione Ecclesiae, urget in periculo mortis, ut contra hostes spirituales hoc divino praesidio muniamur. Ergo non impletur per

Communionem ante morbum factam; quia licet quis opus praescriptum impleverit, non tamen implevit tempore quo tenebatur. L. 285. Negant tamen plures cum Lugo d. 15. n. 39. Ratio horum est, quia praeceptum Communionis in substantia iam adimpletum est. S. Alph. l. c. de negante hac sententia ait: « Sententia communior negat, etiamsi Communio praecesserit octo circiter diebus; hanc tenent Laymann, Lugo cum communi, ut asserit Ronc. cum Conc., Ang., Fill., Tab., Henr., Molf., Suar., qui cum Soto et Palud. eam tenet, si Communio triduo antea sit suscepta; et probabilem putant Palaus et Salm.... Haec sententia est satis probabilis, saltem si periculum mortis naturaliter accidat, quia per breve illud tempus antecedens iam moraliter coepit imminere, quamvis fuerit ignoratum ». Immo aliqui apud Busemb. putant non esse saltem mortale Communionem omittere, dummodo in paschate sumpseris. Huic vero sententiae minime acquiescit, et iure, S. Lig. 291. 297. in fine par. *Dicit.*

562. *An qui mane communicavit ex devotione teneatur aut possit, urgente periculo mortis, viaticum sumere?* — Prima sententia affirmat teneri, quia tunc suscipiendum est viaticum ad adimplendum praeceptum divinum, quod cum nondum urgeret, quo tempore sumpta est Communio, impleri idcirco per eam sumptionem non potuit. — Secunda sententia dicit non teneri, sed posse communicare: 1.° quidem non teneri; quia tempus, quo communicavit, est moraliter idem, cum sit eadem dies; 2.° posse; quia licet rigorose non videatur teneri, non ideo tamen prohibetur, quippe favores sunt ampliandi. — Tertia sententia contendit nec teneri, nec posse communicare. Ratio est, quia cum praeceptum obliget ex intentione Ecclesiae, praxis Ecclesiae est, ut nemo bis in die communicet; nec adest ratio, cur casus iste sit excipiendus. Omnes has tres sententias probabiles putat Bened. XIV. sic dicens: « In tanta opinionum dd. discrepantia, integrum erit parocho eam sententiam amplecti, quae sibi magis arriserit ». De Syn. l. 7. c. 11. — S. Alph. 285., et qq. reform. 66. probabilius, ait, distinguendum inter morbum naturalem et violentum, quia in posteriori hoc casu « non accepit quis viaticum in mortis articulo constitutus; secus vero, si quis iam in aegritudine positus mane ex devotione communicavit ».

563. *An possit dari eucharistia aegro, qui tussi laborat?* — R. Affirmative, quia periculum, ne sacrae species simul cum phlegmatibus reiiciantur, plerumque abest. Et ratio est, quia via, per quam sputa tussiendo expelluntur, non est oesophagus, idest via, per quam cibus

ac potus in stomachum traiicitur, sed est trachaea, per quam respiratio ad pulmones usque se protendit. Si tamen tussis adeo sit assidua, ut impediat, quominus hostia sacra possit in stomachum transmitti, tunc a Communione erit abstinendum. Rit. Rom. Quando vero aeger iugi vomitu laborat, regulariter communicare nequit, nisi forte per sex saltem horas liber a vomitu fuerit. In dubio autem, an infirmus sit sacram particulam revomiturus, ei dari non debet. — L. 291. 292.

564. *An in periculo mortis Communio tribuenda sit pueris, qui nondum ad sacram synaxim admissi sunt?* — R. Negative, si usum rationis nondum adepti fuerint. Ratio est, quia hoc est contra praesentem Ecclesiae disciplinam. — Affirmative quoad pueros, qui sunt rationis compotes, et qui aliquam habent huius sacramenti notionem. Immo non solum Communio dari ei potest, sed etiam debet. Ratio est, quia hinc quidem pueri in tali periculo constituti tenentur ex praecepto divino communicare; inde vero utilitas eucharistiae tunc maiorem dispositionem non exposcit. — Bened. XIV. de Syn. l. 7. c. 12.; L. 301.; S. Th. 3. p. q. 80. a. 9.

565. *An Communio in periculo mortis danda sit amentibus, semifatuis, delirantibus et sensibus destitutis?* — *Quoad amentes,* si fuerint *perpetuo amentes,* seu phraenetici, nunquam Communio eis danda est. Rit. Rom. *de SS. Euch. sacr.* Si *lucida intervalla* habeant, et desiderium communicandi manifestaverint, Communio eis dari poterit; imo et debebit, secluso irreverentiae periculo. Rit. Rom. ib.; S. Th. 3. p. q. 80. a. 9.; Cat. Rom. 64.; L. 302. — *Quoad semifatuos,* ipsis danda est Communio, quando sufficientem habent discretionem, ut coelestem hunc cibum ab aliis distinguant; sed raro, scilicet tantum in articulo mortis, et ubi urget strictum communicandi praeceptum. L. 303. Attamen, si semifatuus ostendat Communionis desiderium, ad eamque debita accedat exteriori devotione, ita ut nulla sit irreverentia, Communio frequentius ipsi permitti poterit. Cf. Rituale Rom. ibid.; Ioann. Sanchez Disp. Select. 26. n. 5.; S. Th. l. c. — *Quoad delirantes,* ipsis Communio dari potest, si Communionis manifestaverint desiderium, et si communicare valeant, secluso periculo irreverentiae erga eucharistiam. L. 292. — *Quoad destitutos sensibus,* ipsi sane a praecepto dispensantur, cum nullius legis observandae sint capaces. Sed non ideo dispensatur pastor ab obligatione eucharistiam ipsis ministrandi, si ante rationis amissionem praeparati fuerint. Sacramenta enim *ex opere operato* in eis operantur,

qui cupierunt ea recipere, antequam usum rationis amitterent. Excipe tamen, si adsit periculum irreverentiae, aut si timeatur, ne hostiam deglutire non valeant. Gousset 232.

566. *An Communio danda sit surdis-mutis, obsessis, et epilepticis?* — R. *Quoad surdos mutos,* affirmative, si ex signis constet eos aliqualem discretionem habere, et esse sufficienter instructos. Si non qualicumque, sed sufficienti aliqua discretione et instructione gaudeant, saepius communicare poterunt. L. 303.; S. Th. 3. p. q. 80. a. 9.; Cf. 385. *Quoad obsessos,* distinguendum est: neganda est ipsis Communio, quando non sunt sui compotes; secus concedenda est. Immo expedit, ut tales saepius iuxta prudentiam confessarii communicent, cum eucharistia sit speciale remedium ad daemones arcendos. — *Quoad epilepticos:* Communio eis dari non potest, quando versantur in paroxismo actuali ob proximum irreverentiae periculum; ceteris autem temporibus non est deneganda. L. 303.

567. *An dari possit Communio capite damnatis?* — R. Affirmative. Docet quidem Bened. XIV., « eam consuetudinem sequendam esse, quae unoquoque loco respective esse dignoscitur », de Syn. l. 7. c. 11. Sed *magis conformem pietatis christianae* vocat usum eucharistiam illis ministrandi, eumque ubi non est invehendum, et S. Pii V. testimonium hac de re profert. Gousset 230. Communio tunc ministratur per modum viatici. S. C. de P. F. 21. Iul. 1841. — E. M.

568. *Quaenam requirantur animae dispositiones?* — Ad recipiendam eucharistiam requiritur *status gratiae,* saltem prudenter existimatus. Secus gravissimum committitur sacrilegium. Ratio patet ex rei natura, necnon ex verbis Apostoli 1. Cor. 11., 28.: *Probet autem seipsum homo, et sic de Pane illo edat, et de Calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit, non diiudicans Corpus Domini.* — Non sufficit, ut status gratiae acquiratur per contritionem perfectam, sed requiritur, ut *praemittatur Confessio peccatorum mortalium et absolutio sacramentalis recipiatur,* excepto casu *necessitatis celebrandi vel communicandi, et desit copia confessarii.* Trid. s. 13. C. 7., c. 11. — In sacerdote autem celebrante status gratiae requiritur, et quatenus est *subiectum,* eucharistiam sumens; et quatenus est *minister,* eam conficiens. S. Th. 3. p. q. 80. a. 4. 5., q. 82. a. 5. 7. — Praeter statum gratiae requiritur, ut quis saltem discernat cibum spiritualem a corporali; et aliquam habeat devotionem. — L. 256. 257.; E. M.

569. *Quandonam quoad Confessionem peragendam praedicta necessitas habeatur?* — Necessitas ex qua, si confessarius desit, praemissa tantum contritione, posset quis celebrare et eucharistiam suscipere in sequentibus casibus esse censetur: 1.° Periculo mortis, i. e. ut consecretur hostia pro morituro. 2.° Si sacrificium vel Communio non possit omitti absque gravi infamia vel scandalo. 3.° Si parochus debet celebrare ex officio, et per alium non possit, ut populus sacrum audiat; neque celebrationem omittere possit sine infamia vel scandalo, L. 261., et ex Suaresio aliisque etiam si abstinere possit citra infamiam. Cf. Lugo d. 14. p. 114.; Suarez d. 66. s. 4. 4.° Si urgeat praeceptum de annua Communione, vel si sacerdos non possit audire missam praeceptam, nisi celebret. Ita plures; sed longe communius et verius alii negant. Quoad missam audiendam S. Alph. 261. ait, quod alii *melius contradicunt;* quoad Communionem vero inquit, *utraque est probabilis.* 5.° Si sacerdos post consecrationem committat mortale, vel ante commissi recordetur. S. Th. 3. p. q. 83. a. 6. ad 2. Si vero id fiat ante consecrationem, et praesertim ante canonem, debet confiteri, si absque nota infamiae potest, adeoque et potest missam interrumpere. Quin immo plures probabilius addunt, quod teneatur etiam missam deserere, si confiteri nequit; idque in Rubr. *de Defect.* t. 8. n. 5. praescribitur, *si non timetur scandalum.* S. Th. l. c. Verum, ordinarie loquendo, periculum adest scandali, et vix eo in casu nota infamiae vitari poterit. 6.° Si in scamno communicantium recorderis, quod oblitus es confiteri, nec sine nota aut scandalo gravi possis recedere, L. 260. 263.

570. *Quandonam confessarii copia deesse censeatur?* — Censetur deesse: 1.° Si nullus confessarius sit praesens, et spectatis circumstantiis debilitatis, aetatis, negotiorum, distantiae, aëris, brevitatis temporis, etc., sine gravi difficultate adiri absens non possit. 2.° Si alius confessarius non adsit, nisi ignarus idiomatis, vel carens iurisdictione, vel qui nolit aut non possit Confessiones audire, vel cui non possis confiteri sine gravi damno tuo vel alieno. — Attamen in his casibus contritio perfecta requiritur. — Non censetur autem deesse copia confessarii, si absit is, cui soles confiteri, sed debet deesse quilibet approbatus. — L. 264.

571. *Quaenam requiratur distantia, ut sacerdos deesse censeatur?* — Non potest rigorose determinari, sed pendet a circumstantiis. — Alii requirunt distantiam duarum leucarum; alii leucam unam cum dimidio vel quadrante; alii leucam unam tantum. Sed praeter rationem

itineris saepe urgent aliae rationes, v. g. infirmitas, vel temporis brevitas. Sic sacerdos iam iam celebraturus potest excusari a Confessione, etiamsi confessarius distet 50. passibus. — L. 264.

572. *An qui recordatur peccati mortalis, quod ex inculpabili oblivione in Confessione non declaravit, teneatur illud ante Communionem confiteri?* — R. Negative certo, si poenitens iam sacrae mensae assideat, vel adsit causa gravis communicandi, ut difficulter iterum confiteri possit. Ratio est, quia etiamsi adesset praeceptum Confessionis, non urgeret cum tanto incommodo. — Si poenitens possit sine incommodo confiteri vel Communionem omittere, controvertitur : probabilius neque confiteri tenetur, neque a Communione abstinere ; quia peccatum involuntarie omissum certe est remissum, etsi indirecte tantum ; ac proinde Communioni sumendae nullatenus obstat. Nec dicas, urgere Trid. praeceptum confitendi ante Communionem ; poenitens enim cum iam fuerit rite confessus et iustificatus per sacramentum poenitentiae, est sufficienter probatus etiam iuxta mentem Trid. Ita Gousset 249. et alii contra Lugon. et alios, qui communius et non improbabiliter oppositum tenuerunt. S. Lig. priori sententiae magis accedit, secundam tamen in praxi suadendam censet, modo causa aliqua aliud non suadeat. H. A. 23. — L. 257.

573. *An sacerdos, qui celebravit, vel laicus, qui communicavit conscius peccati mortalis, absque Confessione, ob urgentem necessitatem, quamprimum confiteri teneatur?* — R. *Quoad sacerdotem,* affirmative. Sic enim expresse Trid. s. 13. c. 7., et pr. 38.ª d. ab Alex. VII. — *Quod laicum,* negative probabilius. Ratio est, quia Trid. loquitur tantum de sacerdotibus, *necessitate urgente celebrantibus.* — Quare nec *sacerdotes mere communicantes* attingit. — Dubium autem est, utrum attingat eum, qui *celebret fer. VI. mai. hebd.,* vel eum qui *perficit missam alterius,* post consecrationem deficientis ; quia casus extraordinarius est, et Trid. debet in rigore intelligi de illo, qui vere ipsemet celebrat, i. e. consecrat et communicat. La Croix 539. — Communissime vero asseritur non attingere sacerdotem *sacrilege celebrantem,* non urgente necessitate, neque deficiente copia confessarii, quibus lex magis esset obfutura, et occasio certa novi peccati, absque spe fructus. — « Recte vero advertit Lugo, quod si sacerdos ex necessitate, omissa contritione, celebraret, utique teneretur ad confitendum *quamprimum,* quia praeceptum Tridentini minime distinguit inter sacerdotem habentem, vel non habentem contritionem, sed loquitur

de quocumque sacerdote *ex necessitate* celebrante ». L. 266. 268. — Lugo d. 14. n. 138. 139. 150.; Suarez d. 66. s. 7.; E. M.

574. *Quomodo intelligendum sit praeceptum illud sacerdotibus impositum confitendi quamprimum ?* — Probabilius sufficit, ut sacerdos intra triduum confiteatur ; quia cum hoc praeceptum sit tantum ecclesiasticum, vox *quamprimum* intelligi moraliter potest, prout intelligitur in aliis legibus humanis, ubi illud verbum, aut aliud simile, ex communi interpretatione ad spatium trium dierum protenditur. Attamen talis sacerdos non potest iterum celebrare, antequam fuerit confessus : quia non fuit excusatus a Confessione nisi propter instantem necessitatem. Hinc, si urgeat eadem necessitas celebrandi die sequenti, et possit confiteri, Confessionem ad alium diem remittere nequit. — L. 266.

575. **Nota** : Illam particulam *quamprimum* dicebant quidam intelligi cum primum talis sacerdos celebraverit. « Sed haec opinio est omnino improbabilis, quia tunc ipse ratione ipsius celebrationis teneretur ad Confessionem, sed Trid., praecisa celebratione, praeceptum confitendi quamprimum imponit ». L. 266. ; E. M.

576. *An teneatur confiteri quamprimum sacerdos celebrans post Confessionem, in qua inculpabiliter alicuius peccati mortalis oblitus est?* — R. Negative, si meminerit peccati *post celebrationem ;* quia non celebravit conscius illius peccati, ut loquitur Trid. — Negative etiam, probabilius, si meminerit peccati *ante celebrationem ;* quia cum Confessionem praemiserit, licet alicuius peccati gravis fuerit oblitus, revera non potest dici celebrasse conscius peccati mortalis sine praevia Confessione. Hanc sententiam probabilem dicit S. Lig. 266. Negative item si meminerit peccati vel peccatum commiserit *post missam incoeptam.* Conc. enim loquitur de sacerdote celebrante, urgente necessitate, absque *praevia* confessione. Rubr. Miss. *de Def.* t. 8. n. 4.; Lugo d. 14. n. 145. 146.; L. 267.

577. *An confiteri teneatur, qui ab angustiam temporis nequit omnia confiteri ; vel qui habeat etiam reservata ad quae omnia absolvenda confessarius facultatem non habeat ?* — R. Affirmative, siquidem cum fieri non possit Confessio materialiter integra, sufficit formaliter integra, adeoque cum adhuc sit possibilis Confessio, ea quis tenetur. Multi tamen et graves dd. negant adesse obligationem Confessionis, si quis peccata habeat reservata et non reservata, et eorum opinionem probabilem censet S. Alph. 265. Omnes vero conveniunt non adesse

talem Confessionis obligationem, *si quis non nisi peccata reservata habeat,* ad quae absolvenda confessarius facultatem non habeat. — Cf. 802.

578. *Quid, si poenitens habeat excommunicationem reservatam?* — « Suarez, Lug. Conin. recte censent, eum bene posse eucharistiam recipere, urgente scandalo, vel nota infamiae. Ratio, quia praeceptum Ecclesiae prohibens excommunicatis suscipere sacramenta, non obligat, concurrente praecepto naturali vitandi scandalnm, vel non obligat cum tanto incommodo perferendi infamiam ». L. 265. — *An autem possit is confiteri non habenti facultatem super excommunicationem?* Ex S. Alph. prima sententia probabilis negat ; quare potest is communicare, praemissa contritione, licet habeat alia peccata non reservata. Confiteri enim non potest, « cum sit innodatus excommunicatione, quae ipsum interdicit a susceptione sacramenti poenitentiae ». L. ib. Secunda vero sententia probabilior affirmat. Ratio, quia in eo necessitatis casu « excommunicatio sicut non privat susceptione eucharistiae, ita nec poenitentiae, quae debet suscipi cum possit, ut servetur divinum praeceptum praemittendae Confessionis ad Communionem ». L. ib., Ithur. Cas. 52. n. 24. 25. — Cf. 802.

579. *An totum Communionis fructum impediant affectus actualis vel virtualis ad peccata venialia, vel actualia peccata venialia concomitantia v. g. voluntariae distractiones? Et quid de Communionis frequentia?* — R. Ad 1.um Negative. Ita communius. Ratio est, quia omnia sacramenta gratiam ex opere operato conferunt obicem non ponentibus. Obex autem sacramenti eucharistiae non nisi conscientia gravis peccati est. Verum, licet actualia peccata venialia, vel actualis affectus ad ipsa, non tollant totum Communionis fructum ; eum tamen ex parte impediunt. Etenim « effectus huius sacramenti non solum est adeptio habitualis gratiae vel caritatis, sed etiam quaedam actualis refectio spiritualis dulcedinis, quae quidem impeditur, si aliquis accedat ad hoc sacramentum per peccata venialia mente distractus ; non autem tollitur augmentum habitualis gratiae vel caritatis ». S. Th. 3. p. q. 79. a. 8. 4. 5. *Actualia peccata venialia, vel actualis affectus ad ea ;* « potest enim contingere, quod aliquis post multa peccata venialia commissa devote accedat ad hoc sacramentum, et plenarie huius sacramenti consequatur effectum ». S. Th. ib. — Decr. Innoc. XI, 1679.; L. Prax. 148. seqq.; Trid. s. 7. c. 6., S. 13. c. 7.; Suarez d. 63. s. 3.; Lugo d. 14. s. 3.; L. 270.

R. Ad 2.um *Frequenti Communione* intelligi potest Communio pluries in anno, menstrua, hebdomadaria, pluries in hebdomada, quotidiana. Porro haec habet Angelicus Doctor : « circa usum huius sacramenti duo possunt considerari : unum quidem ex parte ipsius sacramenti, cuius virtus est hominibus salutaris, et ideo utile est quotidie ipsum sumere, ut homo quotidie et fructum percipiat... Alio modo potest considerari ex parte sumentis, in quo requiritur ut cum magna devotione et reverentia ad hoc sacramentum accedat. Et ideo, si aliquis se quotidie ad hoc paratum inveniat, laudabile est quod quotidie sumat... Sed quia multoties in pluribus hominum multa impedimenta huius devotionis occurrunt, propter corporis indispositionem vel animae ; non est utile omnibus hominibus quotidie ad hoc sacramentum accedere ; sed quotiescumque se ad illum homo invenerit praeparatum... Hoc sacramentum est cibus spiritualis ; unde sicut cibus corporalis quotidie sumitur, ita et hoc sacramentum quotidie sumere laudabile est... Et ideo utrumque pertinet ad reverentiam huius sacramenti, et quod quotidie sumatur, et quod aliquando abstineatur... Amor tamen et spes, ad quae semper Scriptura nos provocat, praeferuntur timori ». S. Th. 3. p. q. 80. a. 10. Et 4. Sent. d. 12. q. 3. a. 1. q. 2. : « Si aliquis experimentaliter cognosceret ex quotidiana sumptione fervorem amoris augeri, et reverentiam non minui, talis deberet quotidie communicare ; si autem sentiret per quotidianam frequentationem reverentiam minui, et fervorem non multum augeri, talis deberet interdum abstinere, ut cum maiori reverentia, et devotione postmodum accederet ». Nulla ergo hac in re determinata regula statui potest, sed « ea unice desumi potest a cuiuslibet peculiari statu, devotione, caritate ». Bened. XIV. de Syn. l. 7. c. 12. n. 7. Secundum Decretum Innoc. XI. pro frequenti comunione criterium desumendum est ex triplici capite, *ex animi puritate, ex devotione,* qua quis ad eam accedit, *ex fructu,* quem ex ea percipit. — Trid. s. 13. C. 8., s. 21. C. 2., s. 22. C. 6. ; Lugo d. 17. ; Suarez d. 69. S. 4. ; La-Croix 655. seqq. ; L. Prax. 148. seqq. ; E. M.

Frequentem Communionem consulere ad confessarium pertinet etiam quoad religiosos et moniales, attentis uniuscuiusque poenitentis dispositionibus, et nulla habita ratione prohibitionis, quae forte in monialium et religiosorum regulis inveniatur frequentioris Communionis. Trid. s. 23. C. 18. de R. ; Innoc. XI. Decr. S. C. C. 12. Febr. 1679. ; S. C. EE. et RR. 17. Dec. 1890., 17 Aug. 1891.

Iamvero S. C. C. 16. Dec. 1905. Decr. *Sacra Tridentina Synodus* **statuit ac declaravit :**

« 1.° Communio frequens et quotidiana, utpote a Christo Domino et a Catholica Ecclesia optatissima, omnibus Christifidelibus cuiusvis ordinis aut conditionis pateat; ita ut nemo, qui in statu gratiae sit et cum recta piaque mente ad S. Mensam accedat, prohiberi ab ea possit ».

« 2.° Recta autem mens in eo est, ut qui ad sacram mensam accedit non usui, aut vanitati, aut humanis rationibus indulgeat, *sed Dei placito satisfacere velit, ei arctius caritate coniungi, ac divino illo pharmaco suis infirmitatibus ac defectibus occurrere* ».

« 3.° Etsi quam maxime expediat ut frequenti et quotidiana Communione utentes venialibus peccatis, saltem plene deliberatis, eorumque affectu sint expertes, sufficit nihilominus ut culpis mortalibus vacent, cum proposito *se numquam in posterum peccaturos;* quo sincero animi proposito, fieri non potest, quin quotidie communicantes a peccatis etiam venialibus, ab eorumque affectu sensim se expediant ».

Quare, « si poenitens, non obstante frequenti aut quotidiana Communione, nihil proficit, sed voluntatem tenet peccatis venialibus inhaerentem minuenda erit Communionis frequentia; signum est enim poenitentem recta mente carere ». Aertnys ed. 8. n. 95. Idque multo magis dicendum est, si ille continuet graviter semper ut antea peccare, quin ulla eius appareat emendatio.

« 4.° Cum vero Sacramenta Novae legis, etsi effectum suum ex opere operato sortiantur, maiorem tamen producant effectum quo maiores dispositiones in iis suscipiendis adhibeantur, idcirco curandum est *ut sedula ad sacram Communionem preparatio antecedat, et congrua gratiarum actio inde sequatur,* iuxta uniuscuiusque vires, conditionem ac officia ».

In Conc. Trid. s. 13. C. 8. haec habentur: *de usu admirabili huius sacramenti:* — « Quoad usum autem recte et sapienter Patres nostri tres rationes hoc sanctum sacramentum accipiendi distinxerunt. Quosdam enim docuerunt *sacramentaliter dumtaxat* id sumere ut peccatores; alios *tantum spiritualiter,* illos nimirum, qui voto propositum illum coelestem panem edentes, fide viva, quae per dilectionem operatur, fructum eius et utilitatem sentiunt; tertios porro *sacramentaliter simul et spiritualiter; hi autem sunt, qui ita se probant et instruunt, ut vestem nuptialem induti ad divinam hanc mensam accedant....* Paterno affectu admonet sancta synodus, hortatur, rogat et obsecrat per viscera misericordiae Dei nostri, *ut... memores tantae maiestatis et tam eximii amoris Iesu Christi Domini nostri,* qui dilectam animam suam in nostrae salutis pretium, et carnem suam nobis dedit ad man-

ducandum, *haec sacra mysteria Corporis et Sanguinis eius, ea fidei constantia et firmitate, ea animi devotione, ea pietate et cultu credant, et venerentur, et panem illum supersubstantialem, frequenter suscipere possint, et is vere eis sit animae vita et perpetua sanitas mentis* ». — Cat. Rom. p. 2. c. 4. qu. 47.

« 5.° Ut frequens et quotidiana Communio maiori prudentia fiat uberiorique merito augeatur, oportet ut Confessarii consilium intercedat. Caveant tamen Confessarii ne a frequenti seu quotidiana Communione quemquam avertant, qui in statu gratiae reperiatur et recta mente accedat ».

« 6.° Cum autem perspicuum sit ex frequenti seu quotidiana S. Eucharistiae sumptione unionem cum Christo augeri, spiritualem vitam uberius ali, animam virtutibus effusius instrui, et aeternae felicitatis pignus vel firmius sumenti donari, idcirco Parochi, Confessarii et concionatores, iuxta probatam Catechismi Romani doctrinam (*Part. II. c. 60*), christianum populum ad hunc tam pium ac tam salutarem usum crebris admonitionibus multoque studio cohortentur ».

Cat. Rom. l. c. haec praemittit: « Utrum autem singulis mensibus, vel hebdomadis, vel diebus, id magis expediat, certa omnibus regula praescribi non potest. Veruntamen illa S. Augustini norma certissima: *Sic vive, ut quotidie possis sumere* ».

« 7.° Communio frequens et quotidiana praesertim in religiosis Institutis cuiusvis generis promoveatur; pro quibus tamen firmum sit Decretum *Quemadmodum* diei 17. mensis Decembris 1890. a Congr. Episcoporum et Regularium latum. Quam maxime quoque promoveatur in clericorum Seminariis, quorum alumni altaris inhiant servitio; item in aliis christianis omne genus ephebeis ».

Laud. Decr. *Quemadmodum* haec habentur:

« V. Quod vero attinet ad permissionem vel prohibitionem ad Sacram Synaxim accedendi, eadem Sanctitas Sua decernit, *huiusmodi permissiones vel prohibitiones dumtaxat ad Confessarium ordinarium vel extraordinarium spectare,* quin superiores ullam habeant auctoritatem hac in re sese ingerendi, excepto casu, quo aliquis ex eorum subditis post ultimam sacramentalem confessionem communitati scandalo fuerit, aut gravem externam culpam patraverit, donec ad poenitentiae sacramentum denuo accesserit.

VI. Monentur hinc omnes, ut ad Sacram Synaxim *curent diligenter se praeparare et accedere,* diebus, in propriis regulis, statutis; *et quoties ob fervorem et spiritualem alicuius profectum confessarius expedire iudicaverit, ut frequentius accedat, id ei ab ipso confessario*

permitti poterit. Verum, *qui licentiam a confessario obtinuerit frequentioris ac etiam quotidianae communionis,* de hoc certiorem reddere superiorem teneatur; quod si is iustas gravesque causas se habere reputet contra frequentiores huiusmodi communiones, eas confessario manifestare teneatur, cuius iudicio acquiescendum omnino erit ».

« 8.° Si quae sint Instituta, sive votorum solemnium sive simplicium, quorum in regulis aut constitutionibus, vel etiam calendariis, Communiones aliquibus diebus affixae et in iis iussae reperiantur, hae normae tamquam mere *directivae* non tamquam *praeceptivae* putandae sunt. Praescriptus vero Communionum numerus haberi debet ut quid minimum pro Religiosorum pietate. Idcirco frequentior vel quotidianus accessus ad eucharisticam mensam libere eisdem patere semper debebit, iuxta normas superius in hoc Decreto traditas. Ut autem omnes utriusque sexus religiosi huius Decreti dispositiones rite cognoscere queant, singularum domorum moderatores curabunt, ut illud quotannis vernacula lingua in communi legatur intra Octavam festivitatis Corporis Christi ».

« 9.° Denique post promulgatum hoc Decretum omnes ecclesiastici scriptores a quavis contentiosa disputatione circa dispositiones ad frequentem et quotidianam Communionem abstineant ».

Mandavit insuper S. S. ut locorum Ordinarii et Praelati Regulares « de executione eorum, quae in praecedenti Decreto statuta sunt S. Sedem edoceant in suis relationibus de Dioecesis seu Instituti statu ».

Praecedens Decretum frequentis Communionis obligatorium est quoad novem praescriptiones, quae in eo habentur. — Ad quotidianam Communionem, et devotionem excitandam erga SS. Eucharistiam valde commendatur Episcopis institutio supplicationum triduanarum, quae in ecclesiis cathedralibus et etiam parochialibus infra octavam solemnitatis Corporis Christi vel alio tempore celebrentur. Et semper feria VI. Sabbato et die dominica peragentur. S. C. Indulg. 10. Apr. 1907.

« Pueri, qui ad sacram mensam, iuxta normas in Catechismo Romano cap. 4. n. 63. semel admissi sunt, ab eius frequenti participatione prohiberi non debent, sed potius eos ad id hortari, reprobata praxi contraria, alicubi vigente ». S. C. C. 15. Sept. 1906.

580. *Quaenam corporis dispositio requiratur ad eucharistiam recipiendam?* — Ex praecepto Ecclesiae ad Communionem requiritur ieiunium *naturale,* seu abstinentia *totalis* post mediam noctem a re

qualibet, quantumvis minima, quae sumitur per modum cibi et potus, certis tamen exceptis casibus. Constat: 1.° ex universali Ecclesiae consuetudine et unanimi traditione. 2.° Ex omnibus Catechismis et Ritualibus ab Ecclesia approbatis. 3.° Ex variis Conciliis, et praesertim ex Conc. Const. s. 13. — Ad ieiunium illud frangendum tres requiruntur conditiones iuxta communem sententiam: 1.° Ut quod sumitur, ab extrinseco sumatur, et in stomachum traiiciatur: quia quod non provenit ab extrinseco, etsi voluntarie deglutiatur non dicitur manducatio: res enim quae manducantur, ab extra proveniunt. Hinc sanguis effluens ex ore, lingua, gingivis, etc., non frangit ieiunium. 2.° Ut quid sumatur per modum comestionis aut potationis. Ratio est, quia iuxta sensum communem hominum eo tantum modo frangitur ieiunium naturale. Unde quidquid per modum respirationis aut salivae hauritur, ieiunium nullatenus frangit. Sic ieiunus remanes licet per respirationem pulverem vel muscam deglutieris. 3.° Ut res sumpta habeat rationem cibi, aut potus, id est, ut sit quid alterabile in stomacho. Ratio, quia secus iuxta communem concipiendi modum non est comestio, neque potatio. Nemo enim dicitur manducare ferrum, vitrum, lignum, etc. — L. 279.-281.; S. Th. 3. p. q. 80. a. 8., 4. dist. 8. q. 1. a. 4. q. 2. ad 3.; E. M.

581. *An traiectio reliquiarum cibi, quae inhaerent inter dentes, frangat ieiunium?* — R. Negative, *si sit involuntaria,* quia non habet rationem cibi. Constat etiam ex Rubr. Missalis *de Defect.* t. 9. n. 3. — *Si sit voluntaria,* controvertitur. Prima sententia probabilis negat; quia tales reliquiae non sumuntur per modum cibi, licet ex proposito, sed per modum salivae. S. Th. 4. d. 8. q. 1. a. 4. q. 2. ad 3. « comestio autem, ait, principaliter dicitur a sumptione exterioris cibi, quamvis terminetur ad traiectionem cibi in ventrem, et ulterius ad nutritionem: et ideo quae interius geruntur sine exterioris cibi sumptione, non videntur solvere ieiunium naturae, nec impedire eucharistiae perceptionem, sicut deglutio salivae: et similiter videtur de his, quae intra dentes remanent, et etiam de eructationibus ». Cf. etiam Rubr. t. 9. n. 3. Secunda sententia affirmat, quia huiusmodi traiectio, cum ex industria fiat, nova comestio videtur. Hanc sententiam dicit probabiliorem S. Lig. 279. — Lugo d. 15. n. 36.

582. *An guttulae aquae aut iusculi degustati, cum saliva mixtae, frangant ieiuuium, si deglutiantur?* — R. Negative, *si casu praeter intentionem traiiciantur,* modo non sint *in magna quantitate.* Idem dicendum de guttulis, quae involuntarie traiiciuntur os lavando. Ratio,

quia non sumuntur per modum nutritionis. Constat etiam ex Rubr. Missalis *de Defect.* t. 9. n. 3.; S. Th. 3. p. q. 80. a. 8 ad 4. — S. Alph. 279. ait: « Dubium est *si ex proposito deglutiantur*. Sentiunt non frangere ieiunium Conin. et Henr. ap. Croix 566., *modo sint immixtae salivae:* et idem sentire videntur Lugo et Tamb., dum dicunt, quod cum non sit potatio deglutire salivam, ideo nec violat ieiunium has guttulas per modum salivae traiiciens; sed omnino affirmandum cum sententia communi... Et hanc docet idem D. Th. l. c., ubi postquam dixit reliquias cibi non frangere ieiunium, *si casualiter* transglutiantur, dixit *eandem rationem esse de reliquiis aquae vel vini, quibus os abluitur*... Conf. ex Rubr. l. c. ubi sic habetur: *idem dicendum* (scilicet non frangi ieiunium), *si lavando os, deglutiantur stillae aquae praeter intentionem.* Ergo, *si ex intentione,* frangitur. Idem dicendum, si quis ante mediam noctem immisit saccharum in ore, et post mediam noctem aliquid traiiciit. Ratio, quia non est illa reliquia comestionis praecedentis diei, sed est continuata comestio... ita etiam (frangeret ieiunium), si quis sugeret sanguinem ex digito, vel lacrymas ex oculis manantes. Secus vero dicendum, si quis deglutit sanguinem defluentem e capite vel gingivis, aut saniem ex pustula oris emanantem, etiam ex industria. Ratio, quia quidquid ab intrinseco provenit, non vere comeditur, nec solvit ieiunium ».

583. *An solvat ieiunium pulvis tabaci sumpti per nares?* — R. Negative, etiamsi aliquid in stomachum transmittatur. Ratio, quia licet talis materia sit nutritiva, tamen non sumitur per modum comestionis. — L. 280.; S. Th. l. c.

584. *An solvat ieiunium fumus tabaci aut similis?* — R. Negative, quia fumus tabaci nec est cibus, nec potus; neque sumitur per comestionem aut potationem: secus dicere deberemus, frangere ieiunium etiam eos, qui in culina ciborum fumum tum ore tum naribus attrahunt. Et hoc valet, etiamsi fumus, voluntarie immittatur in stomachum. Idem videtur dicendum de succo seu odore camphorae, qui per modum fumi tabaci hauritur. — L. l. c.; S. Th. l. c.

585. *An solvat ieiunium, qui sumit folium tabaci, vel aroma, ut dentibus conterat, et phlegmata expuat?* — R. Negative probabiliter, etiamsi deglutiatur praeter intentionem aliquid modicum succi salivae inseparabiliter mixti; quia si casu id deglutiatur, non per modum cibi, sed per modum salivae traiicitur. Omnes autem conveniunt, huiusmodi masticationem ante Communionem esse indecentem; unde non videtur excusanda a culpa veniali, nisi rationabilis aliqua causa inter-

cedat. — « Idem dicendum de illo, qui pulverem, aut pluviam, flocum nivis, culicem, sive muscam deglutiret; nam si hoc accideret casu per respirationem, utique non solveret ieiunium, quia talis actio non est comestio, sed respiratio ». L. 280.; S. Th. l. c.; Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 9.

586. *An comestio capillorum, unguium, ligni, papyri, lapillorum, et similium impediat Communionem?* — Prima sententia universe negat, quia omnia haec non habent rationem cibi, vel saltem usu non habentur ut comestibilia; et probabile putat Busemb. Secunda sententia universe affirmat, quia non refert quod aliquid nutriat vel non nutriat, dummodo sumatur per modum cibi. Tertia sententia communis affirmat, si edantur res digestibiles, ut charta vel cera; negat vero, si res sint omnino indigestibiles, ut fila lanea vel serica. Res enim indigestibiles rationem cibi non habent; et Ecclesia vetat ne eucharistia *post cibum aut potum* sumatur. Conc. Tol. VII. can. 2.; S. Th. 3. p. q. 30. a. 8. ad 4.; L. 281.

587. *An possit communicare, qui dubitat, utrum post mediam noctem cibum aut potum sumpserit, aut in ipso die aliquid deglutierit?* — R. Affirmative probabilius. Ratio est, quia in casu non constat de violato ieiunio, et proinde non constat Communionem esse interdictam; factum enim violati ieiunii esset probandum, prius quam invocetur lex prohibens eucharistiam non ieiuno. — L. 282., l. 1. n. 38. 39.

Media nox secundum tempus verum, vel medium, vel legale computari potest.

588. *An inter plura horologia dissonantia liceat alicui ultimum sequi ad Communionem excipiendam?* — Communissime affirmant, dummodo de eius errore non constet; et non sit de illis, quae ut plurimum errant, quia haec praesumuntur semper errare. — L. 282.

589. *An possit communicare, qui cibum deglutit post primum ictum horologii, sed ante ultimum?* — Affirmant Salm., etc., quia, ut dicunt, ultimus ictus moraliter eandem complet horam, ita ut omnes ictus pro unico computentur. Sed melius et communius id negant Lugo, etc. Ratio, quia ad primum horae ictum media nox iam expleta est. Primus horologii ictus sequentem denunciat horam, adeoque praecedens iam praeteriisse intelligitur. — L. 282.

590. *An liceat edere et bibere statim post Communionem?* — Olim quidem post Communionem praecipiebatur ieiunium usque ad

Sextam. *De Consecrat.* Dist. 2. cap. 23. Sed hoc praeceptum iamdudum abrogatum est. Attamen ex decentia *mora aliqua* servari debet inter sumptionem huius sacramenti et alios cibos, saltem quamdiu species consecratae in stomacho nondum plane corruptae perseverant, nisi tamen adsit aliqua rationabilis causa aliquid statim sumendi: secus talis comestio ob irreverentiam a veniali culpa non excusatur. Cum gratiarum actio post Communionem fieri soleat per quadrantem, vel per viginti minuta, post tale temporis spatium iam transactum licite cibus et potus sumi potest. Species tunc regulariter iam sunt corruptae. — L. 225. 283.; S. Th. 3. p. q. 80. a. 8. ad 5. 6.

591. *An sit illicitum expuere post Communionem?* — R. Negative *per se,* modo nullum hostiae fragmentum in ore remanserit. Nullum enim est periculum irreverentiae erga species sacras; quandoquidem via, per quam sputa in os confluunt, non est oesophagus, seu via cibi et potus, sed est via respirationis. Omnes tamen conveniunt congruum esse, ut communicantes per aliquod temporis intervallum ab expuendo abstineant. — L. 283.

592. *Quandonam liceat aliquem non ieiunum eommunicare?* — Non ieiunus licite communicat 1.° in periculo mortis, ex quacumque causa proveniat; 2.° in periculo, ne eucharistia pereat, vel male tractetur, v. g., ab haereticis, impiis; 3.° in periculo proximo gravis scandali ex omissione Sacrificii vel Communionis; 4.° in necessitate perficiendi sacrificium vel Communionem, v. g., si pro speciebus vini sacerdos sumpserit aquam, etc.: « quia necessitas legem non habet ». S. Th. 3. p. q. 80. a. 8.; L. 284. 285.; Rit. Rom. *de Comm. infirm.*

593. **Nota**: « Si sacerdos recordatur *post consecrationem,* se non esse ieiunum, certum est non teneri, nec posse missam deserere; cum praeceptum divinum perficiendi sacrificium praeponderet ecclesiastico communicandi ieiunus... Si autem recordetur soluti ieiunii *ante consecrationem,* et praesertim ante canonem, debet utique desistere a missa, si possit sine infamiae nota, aut scandalo, ut etiam communiter dicunt... ex D. Th. 3. p. q. 83. a. 6. ad 2... Censet S. Bonav., et probabile id putant Sotus, etc., propter hanc rationem scandali nunquam desistendum esse a missa inchoata, quia fere nunquam sine scandalo illa omitti posset. E converso dicit Conc. raro in hoc posse scandalum accidere. Melius sentio dicendum semper scandalum posse timeri, nisi celebrans sit notae, aut saltem praesumptae probitatis ». L. 287. — « Si pro speciebus vini (sacerdos) sumpsit aquam, si advertat dum

habet in ore non est expuenda ob periculum eiiciendi fragmentum hostiae, et irreverentiam, sed deglutienda... Si pars hostiae post ablutionem sumptam calici aut palato adhaereat decentius nova ablutione (i. e. purificatione), quam digito propellitur, quamvis Missale etiam permittat, ut digito attrahatur ad labium calicis, et sumatur ante ablutionem: quo modo etiam ii excusantur, qui ex devotione hostiam in ore diu retinentes, casu praemittunt aliquid ablutionis: sponte tamen id non licet, nisi bona fides, et sancta simplicitas excuset ». L. 288. — « Licitum est dare aegro minimam particulam simul cum ablutione, si ob siccitatem nequeat illam deglutire... Licite datur etiam sano ablutio aquae, aut vini, ut possit deglutire particulae fragmenta, quae ori haeserint... quia non censetur moraliter Communionem praecessisse... tunc totum illud ex ablutione, et particulis sumitur unica sumptione... Et ideo in die Parasceves instituit Ecclesia, ut simul cum vino sumatur particula consecrata in die praecedenti; atque in Rubr. Missal. t. 10. n. 8. dicitur: si particula haeret calici, posse vinum infundi, et eam sumi; adduntque Lugo et Salm. posse iterum vinum infundi, usque dum particula sumatur ». L. ib. - « Quod ob metum mortis liceat post cibum celebrare, secluso contemptu, plures dd. admittunt ». L. 289. Tanta enim necessitate, nulla est irreverentia, et legitima excusatio praeceptum non servandi ieiunium.

594. *An sacerdos ad viaticum ministrandum possit celebrare non ieiunus?* — R. Prima sententia affirmat. Ratio, quia praeferendum est praeceptum divinum viatici, praecepto ecclesiastico ieiunii. Secunda sententia negat. Ratio, quia cum hoc sacramentum non sit tantae necessitatis, praeferenda est reverentia sacramento debita, propter quam ieiunium praecipitur. « Primam sententiam, ait S. Alph. 286., probabilem puto, sed haec secunda probabilior mihi videtur, nisi moribundus non posset sacramento poenitentiae, vel extremae unctionis muniri; nam eo casu eucharistia poterit esse sacramentum necessitatis, ut ille ex attrito fiat contritus. Secus vero dicendum, si sacerdos, cum esset morti proximus, deberet celebrare ad dandum sibi viaticum; quia tunc bene poterit celebrare non ieiunus, ut praecepto viatici satisfaciat; tunc enim in eadem persona concurrunt praeceptum ecclesiasticum, et divinum, quod praeferendum est: ita communiter ». — Si notum sit sacerdotem non esse ieiunum, difficile sane erit practice propter scandalum primam sequi sententiam.

595. *An sacerdos non ieiunus celebrare possit, ut populus missam audiat, et praecepto satisfaciat?* — Sola ratio curandi, ut populus

missam audiat, non sufficit, iuxta communem sententiam, ad celebrandum, ieiunio violato, quia praestat, ut populus missa privetur, quam ut sacerdos celebret non ieiunus. Si accedit alia ratio gravis, scilicet publici scandali, quod facile impediri non posset, v. g., monendo populum, quod ex aliquo casu sacerdos non sit amplius ieiunus, licita esset missae celebratio. Attamen attendendum practice est, ne maius inde scandalum forte habeatur, puta si non lateat sacerdotem non esse ieiunum, vel si deinde id cognoscatur. — La-Croix 582. seq.; D'Annib. ed. 3.ª p. 3.ª n. 411. — E. M.

596. *An requiratur certitudo moralis periculi mortis, ut viaticum non ieiuno ministrari possit?* — Negative, sed sufficit dubium fundatum, seu probabilitas periculi, praesertim quando timendum est, ne aeger repentina morte corripiatur. Immo graviter arguendi sunt parochi et parentes aut cognati infirmorum, qui incuria aut vano timore administrationem sacri viatici protrahunt cum periculo, ne isti absque eucharistia decedant. L. H. A. 46. Et scite S. Alph. 285. monet, in hoc non esse scrupulose procedendum, cum in Conc. Const. s. 13. simpliciter infirmi excipiantur a lege ieiunii. « Infirmi, ait S. Th. 3. p. q. 8. a. 8., statim communicandi sunt, etiam post cibum, si de eorum periculum dubitatur, ne sine Communione decedant ». — Rit. Rom. *de Comm. infirm.*

Ex S. C. de P. F. 20. Febr. 1801. n. 361. potest missionarius viaticum ministrare infirmo hectica febri laboranti, qui plures adhuc vivet menses, sed tunc quando iste infirmus proximus erit morti missionarius praesens non erit.

597. *An liceat aliquando dare Communionem infirmo non ieiuno, nec periculose decumbenti, si morbus sit diuturnus?* — Negandum est attenta praxi actuali Ecclesiae, nisi morbus talis sit, ut per se periculum mortis inducere possit. Attamen non desunt plures et graves theologi, qui id aliquando permittunt, si morbus sit diuturnus, nec unquam aeger omnino ieiunus communicare valeat, modo raro fiat, v. g., aliquoties in anno. Sed contradicit sententia communior doctorum, qui asserunt, solum Papam hac in lege dispensare posse. Reipsa S. Pontifex aliquando dispensat. Dispensatio haec a S. Officio solet peti. Eaque concedi solet cum clausula *sumendo aliquid per modum potus,* et *bis in mense* pro laicis, *bis in hebdomada* pro religiosis. Videtur tamen tunc adesse ratio sufficiens, ut eucharistia post mediam noctem infirmo interdum administrari possit. — Nullum vero dubium est quoad casum Communionis annuae, seu paschalis, quae non mero

iure ecclesiastico, sed etiam divino praecipitur, quia divinum mandatum humano praestantius est. Idque tacite concedere videtur Rit. Rom. *de Comm. infirm.*, cum dari vetet tantum *infirmis non ieiunis, qui ob devotionem communicant.* — Gur. Baller. 334.; Elbel 90.

In praesenti S. Pontifex Pius X. « benigne concessit, ut infirmi, qui iam a mense decumberent absque certa spe, ut cito convalescant, de confessarii consilio ssmam eucharistiam sumere possint semel aut bis in hebdomada, si agatur de infirmis, qui degunt in piis domibus, ubi SSmum Sacramentum adservatur, aut privilegio fruuntur celebrationis missae in oratorio domestico; semel vero aut bis in mense pro reliquis, etsi *aliquid per modum potus* antea *sumpserint,* servatis de cetero Regulis a Rituali Romano et a S. R. C. ad rem praescriptis ». S. C. C. 7. Dec. 1906.

Id possunt etiam illi infirmi, qui quamvis gravi morbo correpti, et ex medici iudicio naturale ieiunium servare non valentes, nihilominus in lecto decumbere non possunt, aut ex eo aliquibus horis diei surgere queunt. S. C. C. 6. Mart. 1907.

Verba, *aliquid per modum potus sumpserint* Indulti 7. Dec. 1906., pro Communione infirmorum, ita sunt intelligenda ut liceat sumere e. g. iusculum, cafaeum, aliasque liquidas potiones, etsi aliqua admixta sit substantiae alicuius farina, dummodo tamen mixtio naturam liquidi cibi non amittat 597.

598. *An liceat Communionem iterum ministrare infirmo non ieiuno, qui iam viatico munitus est?* — R. Affirmative. Ratio est, quia hoc sacramentum aegrotis non datur praecise ad satisfaciendum praecepto, sed in praesidium contra tentationes, quae tempore mortis magis urgent. Quamobrem id licet non solum, si novum recurrat periculum, sed etiam si idem perduret. — Rit. Rom. *de Comm. infirm.;* L. 285.; Bened. XIV. de Syn. l. 7. c. 12.

599. *Quanto tempore debeat distare una Communio ab alia, si aegrotus non ieiunus communicet?* — Ex regula generali octo circiter diebus, et etiam minus, si infirmus desideret, et etiam quotidie si infirmus assuetus erat saepe communicare, neque ex exteriori apparatu ullum sit inconveniens, uti pro infirmis religiosis, vel aliis personis piis in monasterio degentibus, cum sacra eucharistia non sit publice per plateas deferenda. Bened. XIV. de Syn. l. 7. c. 12. monet Episcopos, ut hac in re, abstrahentes a variis opinionibus, parochis insinuent, « posse et debere ss. viaticum in eadem infirmitate iterum et tertio administrari, praesertim, si aegrotus exposcit, et si velit ». Quare

attendenda sunt particularia locorum statuta. — L. 285., H. A. tr. 5. n. 47. Cf. hic 579. 597.

600. *Quid de exteriori corporis decentia?* — De iure naturali is requiritur *exterior habitus* et ea *corporis compositio,* quae internam animi reverentiam et devotionem exhibeat. Ratio patet: debetur enim huic augustissimo sacramento non solum interna, sed etiam externa veneratio, cum ipse Christus, mediis speciebus, sensibili quodam modo in eo existat et tractetur. — *Nulla* prorsus *corporis macula* per se impedit a Communione, cum eucharistia sit tantum cibus animae, neque puritas minuatur corporis maculis, quae ad bonitatem vel malitiam moralem nihil conferunt. Decentia tamen et reverentia tanto sacramento debita exigit, ut si sordes exterius apparentes possint auferri, diligenter auferantur. — Nulla est obligatio abstinendi a Communione propter *maculas corporis occultas,* vel etiam *apparentes exterius,* sed *indelebiles.* Si tamen maculae externae, hic et nunc indelebiles, sint valde notabiles, et brevi cessare debeant, decebit, ubi commode fieri potest, Communionem differre. Quando vero diutius durant, non est ratio cur aliquis alimonia coelesti privetur. — L. 271. 275.; S. Th. 4. dist. 9. q. 1. a. 4. q. 2.

601. **Resolves:** *Mulieres* accedere debent ad sacram Communionem in ornatu sancto, modestiam redolente; si quae valde indecentes se sacrae mensae sisterent, Communio eis neganda esset, cum debitis tamen cautionibus ad scandala, quantum fieri potest, praecavenda. — *Lepra, fluxus sanguinis,* et similia, quae sine patientis culpa eveniunt, per se non prohibent a Communione, quia labes illae non obstant devotioni quae est dispositio requisita ad Communionem. — *Sacerdos, infectus lepra,* aut alia infirmitate horrorem excitante, celebrare potest, sed non in publico, C. *Tua nos* 4. *de Cler. aegrot.* — Convenit ex decentia et humilitate christiana, ut *milites* communicaturi ad sacram mensam, depositis armis, accedant. Nulla tamen lege ad id obligantur. Idem dicatur de *laicis,* chirothecas deferentibus. — *Sacerdos* quando *eucharistiam suscipit,* more laicorum, debet esse stola indutus. Idque alii excusant a mortali, sed non a veniali, alii etiam a veniali. Diaconus etiam stola indutus ad S. Communionem accedere debet. Clericos decet esse superpelliceo indutos. S. R. C. 18. Dec. 1896. n. 3940. Missionariis a SSmo Corde Iesu respondit: posse fratres laicos accedere ad S. Communionem pallio, *mantello,* indutos, non item clericos. — L. 275. 276.; S. Th. 3. p. q. 80. a. 7.

602. *An ob pollutionem teneatur quis Communionem omittere?* — R. Negative, *si fuerit involuntaria,* et hoc etiamsi provenerit ex causa venialiter culpabili, modo non perduret notabilis mentis perturbatio, orta ex illa corporis commotione, vel aliqua adsit iusta necessitatis vel devotionis causa; secus, per se loquendo, veniale erit. Ratio, quia externa macula, cum iam sit praeterita, praesentem corporis decentiam non impedit. — Negative, *si fuerit culpabilis,* et iam per debitam poenitentiam retractata, modo iusta adsit causa necessitatis vel etiam utilitatis ad Communionem accedendi; secus veniale erit ob reverentiam tanto sacramento debitam; cui vero satis consulitur per rationem illam *proportionatam,* quae adsit Communionem suscipiendi — Rubr. Missal. *de Defect.* t. 9. n. 5.; L. 272.; S. Th. 3. p. q. 80. a. 7., 4., q. 2.; Suarez d. 68. s. 2; Lugo d. 15. n. 4. seqq. Cf. hic n. 579. par. 1.ª *Communio frequens.*

603. *An copula coniugalis impediat ab eucharistia?* — « Veniale est accedere ad eucharistiam die copulae habitae ob voluptatem, nisi excuset aliqua rationabilis causa. Si vero copula est habita causa procreandae prolis, vel etiam incontinentiae vitandae, tunc est solum consilii s. Communione abstinere, C. *Si vir* 7. caus. 33. q. 7. Et sic pariter est consilii abstinere ea die, qua coniux reddidit debitum... Post vero Communionem sumptam, nullum est peccatum reddere. An autem petere? alii dicunt esse veniale; alii nullum ». L. 922. 273. 274.; Sporer de Matr. n. 494.; S. Th. 3. p. q. 80. a. 6. ad 2., 4. Dist. 32. q. 1. a. 1. ad. 1. Cf. S. Hieronym. Ep. 48. n. 15., Migne vol. 22. col. 506., et hic n. 579. par. 1.ª *Communio frequens.*

« Presbyter Graecus coniugatus antequam ad sacrum sacrificium, seu sanctam missam celebrandam accedat vel per hebdomadam vel per triduum ab uxore curet abstinere ». Bened. XIV. C. *Etsi pastoralis* 26. Maii. 1742. *de Sacr. Ord.* § XXVIII.

604. *Quid sit spiritualis Communio, et quatenus commendanda?* — *Communio spiritualis* dicitur pium desiderium eucharistiae sacramentum suscipiendi, cum realiter suscipi non potest. Hinc *ad eam requiritur:* 1.º Actus fidei, quo spiritualiter communicaturus Christum vere in eucharistia praesentem sibi exhibeat. 2.º Actus desiderii, quo exoptet Christum in sacramento suscipere, et cum ipso toto corde uniri. 3.º Humilis atque fervens oratio, qua petat a Iesu Christo Dño N., ut illas sibi benigne gratias largiatur, quas sua sacramentali praesentia clementer nobis impertiri consuescit. — Haec Communio Sanctis valde in deliciis fuit, et commendatur a Trid. s. 13. C. 8., s. 22.

C. 6. Haec piis fidelibus valde utilis est. Etenim, si Deus praemio afficit pium cuiuscumque virtutis desiderium, quanto magis desiderium ipsummet possidendi! A confessariis igitur fidelibus, suis poenitentibus, sedulo insinuanda, et vehementissime commendanda est. — Communio spiritualis omni tempore et in omni loco fieri potest, tam mane quam sero. Tempus tamen opportunius est ipsius missae tempus, quo scilicet sacerdos communicat; tunc enim, cum augustissimum sacramentum oculis exhibeatur et vividius menti repraesentetur, ardentius cor divino amore inflammabit. — S. Th. 3. p. q. 80. a. 11.

V. — DE NATURA ET VIRTUTE SACRIFICII MISSAE

605. *Quid sit sacrificium?* — *Sacrificium* est: Oblatio rei sensibilis facta Deo, sacerdotis ministerio, qua rem illam destruendo vel immutando profitemur Deum esse Dominum vitae et mortis. Trid. s. 22. C. 3.; S. Th. 2. 2. q. 86. a. 1.

606. *An eucharistia sit sacrificium, et quale?* — R. Constat ex Trid. s. 22. C. 1., c. 1. eucharistiam esse *verum sacrificium.* — Atque ex eodem Trid. ib. C. 2. constat *idem* essentialiter esse *hoc sacrificium* ac *sacrificium Crucis;* et accidentaliter tantum ab illo differre. Nam utriusque Hostia eadem est; idem Sacerdos Christus in eucharistia offerens sacerdotum ministerio: utrumque sanguinis effusione conficitur; sola offerendi ratio diversa est. In illo enim sanguinis effusio realis fuit, et cruente Christus immolatus; in hoc sanguinis effusio mystica est, et incruente Christus immolatur. Suarez. d. 75. s. 5. — Sacrificium autem *latreuticum* est, quia est absolutissimus latriae actus. Deo enim offertur in agnitionem supremi eius dominii. Est *eucharisticum,* quia ad gratias agendas Deo pro collatis beneficiis cum primis pertinet. Est *propitiatorium,* quia Deo offertur ad obtinendam veniam peccatorum. Est *expiatorium* seu *satisfactorium,* siquidem Deo offertur ad remissionem etiam obtinendam poenae peccatis debitae, poenae nempe temporalis; poenae enim aeternae remissio, effectus non est huius sacrificii, siquidem non nisi peccato mortali deleto remittitur. Est *impetratorium,* nam pro aliis etiam necessitatibus et beneficiis obtinendis Deo offertur. Trid. ib. C. 2. 3. c. 3. 5.; S. Th. 3. p. q. 83. a. 1. — Eucharistia, ut sacrificium, *Missa*

solet appellari a verbo *mittere,* vel quia in fine celebrationis huius sacrificii populus dimittitur verbis illis, *Ite, Missa est;* vel quia Christus in eo est Hostia a Deo missa. — E. M.

607. **Nota:** Missa non habet virtutem remittendi peccata *per se immediate,* neque *immediate* gratiae sanctificantis augmentum efficiendi, sed solum *impetrandi* auxilia ad poenitentiam, qua remittantur, auxilia etiam impetrandi ad actus perficiendos, quibus augeatur gratia iam acquisita; aliaque etiam tum spiritualia tum temporalia bona impetrandi. Vim vero habet *per se immediate* remittendi poenas peccatorum hominibus *iustis,* pro quibus offertur, necnon animabus in Purgatorio degentibus. Trid. s. 22. C. 2., c. 3., S. 25. Decr. de Purgat. initio; Lugo d. 19. n. 153.; L. 311.

Sacrificium ut est *satisfactorium* est infallibiliter efficax, si non sit obex in subiecto, eo tamen modo et ea mensura, qua fructus ei competit ex divina institutione, et plus minusve pro dispositionibus subiecti. Ut est *impetratorium* infallibiliter etiam efficax est, sed cum limitationibus et conditionibus, quas impetratio habet. Hinc fructus *propitiationis,* quae *per modum impetrationis* est, impediri potest ex obice malae dispositionis illius, pro quo sacrificium offertur, et ex libertate ipsius hominis. Trid. s. 22. C. 2. Et ex maiori vel minori culpae reatu bene fieri potest, ut non omnino placetur Deus, nisi pluries Deo sacrificium offeratur. Impetratio autem, quoad alia dona ordinis naturalis et supernaturalis ad aeternam salutem conducentia, non est infallibilis, nisi ordinariae conditiones adsint tum in eo pro quo per sacrificium postulatur, tum in re quae postulatur, tum in modo postulandi. Impetratio per sacrificium, hac ratione, infallibilis consequenter non est. — Lugo d. 19. s. 9.; S. Th. 3. p. q. 79. a. 5. a. 7. ad 2.

« Non debemus confundere virtutem quam missae sacrificium habet ad *expiandum et purgandum a peccatis,* cum virtute *ad mere impetrandum*... Virtus illa *ad impetrandum* habet terminum formaliter diversum ab eo, quem habet virtus *ad satisfaciendum vel expiandum.* Nam illa prior tendit ad movendam liberalitatem Dei, a qua impetrat bona; haec vero posterior tendit ad clementiam, seu ad placandum Deum, ne irascatur, indignetur et inferat malum... Placatur enim Deus sacrificio *non ut impetratorio, sed ut propitiatorio;* prout sic enim tendit ad placandum. Fatemur ergo Deum concedentem auxilium ad contritionem moveri etiam a sacrificio, ut impetratorium est: dicimus tamen aliquem effectum intervenire ibi, qui correspondeat eidem sacrificio, ut propitiatorium est: propter peccata enim Deus, iustam indi-

gnationem et aversionem retinens, merito negabat auxilia illa saltem uberiora ad contritionem; oblato tamen sacrificio placatur, et deposita per clementiam indignatione, concedit ex liberalitate auxilia, quae implacatus negaret. Unde sacrificium ut propitiatorium indirecte confert ad obtinenda auxilia, quatenus directe aufert indignationis obicem, qui obstabat ne concederentur. Non ergo confert ad delenda peccata impetrando solum, sed propitiando et placando, qui est proprius effectus sacrificii, ut propitiatorium est ». Lugo d. 19. n. 141.

608. *Quaenam sunt praecipuae missae partes?* — Sunt tres: *Oblatio,* qua sacrificium quasi praeparatur; *Consecratio,* in qua essentia sacrificii habetur; in ea enim habetur mystica victimae mactatio, Suarez d. 75. s. 5.; *Consummatio,* qua sacrificium absolvitur et perficitur. S. Th. 3. p. q. 82. a. 4. Hinc nulla ex his sine *immani sacrilegio* omitti potest. S. Th. 3. p. q. 83. a. 6. ad 1. 2. — Quare si sacerdos *oblationem* omiserit, eam ante *consecrationem* mentaliter supplere debet. Bened. XIV. de Sacr. miss. l. 3. c. 18. n. 5. Si alterutra species non fuerit *consecrata,* ante consummationem alterius ea consecranda omnino est, post alterius consummationem utraque est consecranda, si id sine ullo scandalo, et infra breve tempus, i. e. infra horam circiter fieri possit; secus enim non videretur idem sacrificium. Rubr. Miss. *de Defect.;* S. Th. 3. p. q. 83. a. 6. ad 4.; L. 335. Cf. 323. 329. seqq. Si tandem celebrans moriatur vel afficiatur aliqua infirmitate ante *consummationem vini,* vel post *consecrationem panis,* neque infra breve tempus sacrificium prosequi possit, missa per alium sacerdotem, etiam non ieiunum aut vitandum, perficienda est, ab eo loco, quo alter cessavit, si infra breve tempus, infra horam, et citra gravissimum incommodum fieri possit. At si ipse, qui consecravit convalescat, etiam post plures horas sacrificium continuare potest et perficere. S. Th. s. q. 29. a. 2. ad 3. ait: « Si post consecrationem panis moriatur sacerdos, alius sacerdos potest procedere ad consecrationem vini, incipiens, ubi ille dimisit, vel etiam incipere a capite supra aliam materiam ». Una tamen integra hora elapsa obligatio cessat alium quaerendi sacerdotem, cum non censeatur amplius idem sacrificium. Quod si sacerdos defecerit *ante consecrationem,* vel *post consummationem,* nihil necesse est supplere vel prosequi, quia in primo casu sacrificium nondum est inceptum, in altero iam expletum est. Rubr. Miss. ib. t. 10. n. 3. — La-Croix 548.; L. 305. 354. 355.; S. Th. 3. p. q. 82. a. 4., q. 83. a. 4. 6. ad 1. ad 3.; Suarez d. 71. s. 3.; Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 10.

609. **Nota**: Haec in Rubr. Miss. t. 4. n. 8.: « Si materia, quae esset apponenda, ratione defectus vel panis, vel vini, non posset ullo modo haberi, si id sit ante consecrationem Corporis, ulterius procedi non debet; si post consecrationem Corporis, aut etiam vini, deprehenditur defectus alterius speciei altera iam consecrata, tunc si nullo modo haberi possit, procedendum erit, et missa absolvenda, ita tamen ut praetermittantur verba et signa, quae pertinent ad speciem deficientem. Quod si expectando *aliquandiu* haberi possit, expectandum erit, ne sacrificium remaneat imperfectum ». Hinc notant Gavantus hic, et Azor, quod, si difficillime haberi possit species deficiens, et notabilis inde oriretur offensio populi, missa absolvi debet, quia ius naturale vitandi scandalum praevalet iuri divino positivo integrandi sacrificium. L. 306. Quid autem efficiendum sit, si musca vel aranea, vel aliquid aliud venenosum vel quod provocet vomitum, in calicem ceciderit, habes in Rubr. *de Defect.* t. 10. n. 5.-7.

610. *Pro quibusnam possit offerri sacrificium missae?* — Offerri potest *pro omnibus* illis, pro quibus oblatum est sacrificium Crucis; nisi pro aliquo vetet Ecclesia. Nam « oblationis cruentae fructus per hanc incruentam uberrime percipiuntur ». Trid. s. 22. C. 2. Quare offerri potest: 1.° Pro viatoribus baptizatis; etiam infantibus, vel energumenis, vel peccatoribus, non excommunicatis, etiam pro infidelibus, non tantum generatim pro omnibus, sed etiam pro singulis infidelibus, etiam pro regibus; quatenus est propitiatorium, expiatorium, impetratorium. Trid. ib. — 2.° Pro animabus Purgatorii, quibus prodest ex infallibili promissione Christi; quatenus est expiatorium. Trid. ib. et s. 25. Decr. *De Purg.* Attamen non infallibiliter satisfactorius fructus applicatur illi animae, pro qua sacerdos missam celebravit. S. C. Indulg. 28. Iul. 1840. n. 283. Ac quousque singulos iuvet inter divina arcana est. Cf. n. 619. — 3.° Pro Beatis; quatenus est eucharisticum. Trid. s. 22. C. 3. — Vetitum autem est illud *pro excommunicatis* offerre. Bened. XIV. C. *Ex quo* 1. Mart. 1756. § 27. Pro *excommunicato tolerato* tamen licite sacerdos missam offerre potest tum nomine proprio, tanquam privata persona, tum probabilius nomine Ecclesiae tanquam Ecclesiae minister. Ratio, quia conceditur fidelibus communicare cum illis, etiam in divinis. Pro *excommunicato* autem *vitando* licite adhuc potest sacerdos missam offerre nomine proprio seu *ex opere operantis;* minime vero nomine Ecclesiae, seu *ex opere operantis ipsius Ecclesiae,* cuius fructus applicatio illicita et invalida esset, *et ex opere operato ipsius sacrificii Ecclesiae,* cuius fructus applicatio illicita esset,

sed non invalida, si ille capax sit, cum hanc sacerdos vi ordinis habeat potestatem. — Vetitum est missam pro *haereticis* applicare sive defunctis iam, sive vivis, nisi pro istis applicetur ad impetrandam eorum ad veram fidem conversionem. S. O. 18. Nov. 1767., 19. Apr. 1837., 7. Apr. 1875. Quare minime sacrificium missae publice est offerendum pro iis, qui ab Ecclesiae communione alieni sunt, haeresis professione. — C. 28. 38. *de Sent. excomm.*, La-Croix 33.; L. 308. 309.; S. Th. 4. d. 12., q. 2. a. 2. q. 2. ad 4.; E. M.

611. *Quotuplex sit fructus sacrificii missae?* — Fructus sacrificii missae tripliciter considerari potest. 1.° ex parte *causae,* 2.° ex parte ipsius *boni,* quod est obtinendum per missam, 3.° ex parte *personae,* cui tale bonum obtinetur, seu cui applicatur missa.

Ex parte *causae,* alius est *ex opere operantis,* qui nempe confertur intuitu orationis, devotionis et meriti celebrantis et aliorum cooperantium; alius *ex opere operato,* qui confertur intuitu meritorum Christi, et vi eius promissionis. Ex hoc fit ut sacrificium oblatum a sancto sacerdote, quatenus consideratur *ex opere operato,* non prosit magis, quam si ab indigno ministro offerretur; quia sacrificium, sic spectatum, est opus Christi, et solum a meritis Christi fructus dimanat, et sacerdos quoad hoc non gerit personam suam, sed Christi. Quare hoc sensu recte dici potest, missam mali sacerdotis tanti valere, quanti valet missa boni sacerdotis. Secus vero dicendum, si attendatur meritum *ex opere operantis;* quo enim dignior est sacerdos et maiori devotione praeditus, dum ritus et orationes Ecclesiae peragit, tanto maior missae fructus evadit. Verum sacerdos sacrificium offert, gerens *personam totius Ecclesiae;* siquidem « consecrat eucharistiam, quae est sacramentum totius Ecclesiae ». S. Th. s. q. 37. a. 4. ad 2. Et sic sub nomine *ministri* celebrantis etiam venit Ecclesia, quatenus per ministrum ipsa offert. « Unde infero, ait Suarez d. 79. s. 2. *Dico* III., hunc valorem (ab Ecclesia procedentem) melius dici *ex opere operantis,* ut loquuntur Cordoba, etc. quam *ex opere operato,* ut loquuntur Scotus, etc.... Atque hinc infertur hunc valorem posse crescere et minui, quo in Ecclesia fuerint Sanctiores ». — Sacerdos ergo Sacrificium offert in nomine Iesu Christi, principalis offerentis; in nomine Ecclesiae cui Christus reliquit hoc sacrificium; et in nomine suo, tanquam privata persona. Trid. s. 2. C. 1. 2.

« Post sacerdotes omnes fideles offerunt sacrificium mediate per sacerdotum manus, tribus utique modis: 1.° modo generali, nempe per sacerdotes, qui, offerendo sacrificium, ut publici ministri, pro quo-

cumque fideli dicuntur offerre; 2.° modo magis speciali, procurando ut sacerdotes celebrent pro seipsis; 3.° assistendo sacrificio ». S. Alph. l. 6. n. 307.

Ex parte *rei,* alius est *meritorius,* meritum nempe quod inde habetur a sacerdote celebrante et ab assistentibus, alius est *propitiatorius,* et est remissio peccatorum, haud quidem per se et immediate, sed per impetrationem auxilii ad poenitentiam, qua peccata remittuntur, Trid. s. 22. C. 2., alius est *satisfactorius* vel *expiatorius,* quatenus per se immediate remittit poenas peccatorum hominibus iustis, pro quibus offertur, tum in hac vita, tum in Purgatorio, Trid. s. 25. C. 1., non totam simul, sed secundum mensuram a Deo statutam et hominis dispositionibus congruentem, alius tandem est *impetratorius* et est primo impetratio auxiliorum ad perficiendos actus, quibus augetur in nobis gratia sanctificans; est praeterea impetratio aliorum bonorum spiritualium, et etiam temporalium, Trid. s. 22. C. 2. Atque haec impetratio, quantum ex Christo est, *ex opere operato* est, quantum ex sacerdote sacrificante et Ecclesia offerente, ex opere operantis est. — Suarez d. 79.; Lugo d. 19. s. 9.

Ex parte *subiecti,* seu eorum quibus applicatur, alius est *generalis,* alius *specialis,* alius *specialissimus.* — *Fructus generalis* ille est, qui respondet sacrificio, quatenus est opus positum a sacerdote, prouti operatur nomine Christi et nomine totius Ecclesiae. Trid. s. 22. C. 6. Et omnes quidem fideles, quamvis sacerdos de eis non cogitet, hunc fructum *ex opere operato* percipiunt; sed ipsis tribuitur per modum impetrationis tantum, prout propitiationem etiam impetratio complectitur; non vero, ut communius et probabilius videtur, per modum satisfactionis, quia ex millenis sacrificiis, quae quotidie offeruntur, quivis iustus, etiam inscius, immensae poenae remissionem consequeretur, quod incredibile apparet. Verum non desunt, qui censent omnibus fidelibus respondere aliquam partem fructus *ex opere operato,* etiam satisfactorii, et iustos omnes consequi ex opere operato aliquam remissionem poenae per omnia et singula sacrificia, hoc solo quod dicuntur *offerre,* quatenus sunt *membra Ecclesiae offerentis* per sacerdotes, etsi neque ipsi ullum actum habeant circa sacrificium, nec sacerdos speciali intentione illis applicet sacrificii fructum. Sola tamen denominatio *offerentium* per quamdam remotam et extrinsecam habitudinem non videtur esse sufficiens ad percipiendum fructum satisfactionis ex opere operato. « Fructus enim Passionis Christi non applicatur *ex opere operato* nisi vel propriam aliquam actionem, vel receptionem sensibilem, vel per specialem applicationem alterius. Sed in

praesenti non datur hic fructus per specialem applicationem alterius, ut supponitur, neque etiam hic sic *offerentes* aliquid recipiunt, per quod eis talis fructus applicetur, neque etiam aliquid agunt, quia tantum habitu vel extrinsece denominantur *offerentes;* unde illa denominatio non fundatur in aliquo actu hominis, qui per se pertinet ad cultum Dei, ut valere possit ad meritum vel satisfactionem sic offerentis ». Suarez d. 79. s. 8. par. *Secundo.*

« Licet omnes fideles aliquo modo sint *offerentes* in singulis missis, quatenus sacerdos *offert* ex commissione Ecclesiae, et *offert* eius nomine, quae constat ex omnibus et singulis fidelibus; hoc tamen non sufficit, ut ex singulis missis iusti habeant fructum remissionis poenae *ex opere operato.* Affert tamen effectum impetrationis *ex opere operato,* quia omnes per sacerdotem orant, et ipse etiam orat, et offert ad impetrandum *pro omnibus* ». Lugo d. 19. n. 237. « Et in hoc sensu dicimus vere offerre *pro omnibus fidelibus vivis atque defunctis,* quibus etiam impetrare volumus condonationem poenae debitae *per modum impetrationis* ». Lugo l. c. n. 222.

De fructu hoc generali, abundantiori seu specialiori modo participant adstantes sacrificio, et a fortiori ad illud cooperantes, v. g., sacerdoti inservientes, eleemosynam dantes, et eo uberior est, quo maior est devotio et sanctitas assistentium et cooperantium. Quare *offerentes* vario modo esse possunt, prout actu se sacerdoti *offerenti* coniunguntur, vel sola intentione Ecclesiae. Sacerdos in Canone pro circumstantibus orat, et ait: « *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt* ». Unde distinguendi sunt et *offerentes, qui offerunt, et illi, pro quibus offertur.* Ratio, « quia oblatio huius sacrificii est fructuosa *ex opere operato.* Ergo rationi consentaneum est, ut omnes qui ad illam vere concurrunt per proprium actum, seu concursum moralem, participent huiusmodi fructum talis oblationis. Secundo, quia ex huiusmodi concursu plurium *offerentium* cum ministro resultat quasi unum morale *offerens* cum maiore devotione, reverentia et dignitate. Ergo respondet illi maior fructus *ex opere operato,* caeteris paribus... Ergo hac ratione respondet singulis *offerentibus,* ut tales sunt, aliqua pars illius fructus, iuxta uniuscuiusque devotionem. Tertio, sicut usus sacramenti consistit in receptione, ita ratio sacrificii in oblatione. Sed omnes, qui recipiunt sacramentum participant fructum eius. Ergo similiter omnes *offerentes* per proprium aliquem concursum vel actionem participant fructum sacrificii ». Suarez d. 79. s. 8. par. *Quarto.*

Hinc infert Suaresius sacerdoti ipsi duplicem fructum respondere *ex opere operato,* alterum ipsi ut est privata persona, alterum ut of-

fert nomine Christi, et in eius persona. Prior crescit ex meliore dispositione offerentis; posterior semper est aequalis, quia semper respondet Christo offerenti. Sed videtur revera sola sacerdotis oblatio afferre fructum ex opere operato, prout nempe nomine Christi agit. Etenim Tridentinum s. 22. C. 2. efficaciam huius sacrificii fundat in eo quod eadem est nunc hostia et idem offerens sacerdotum ministerio, qui seipsum in cruce obtulit. « Quia ergo solus sacerdos offert in persona Christi, consequens est, ut oblatio, non prout a persona sacerdotis, sed prout a Christo habeat eiusmodi virtutem et efficaciam ». Lugo d. 19. n. 233.; Trid. s. 22. C. 1. 6. Ac, licet plures missam audiant, vel ei ministrent, quisque totum fructum suae oblationi et devotioni proportionatum percipiet, haud secus ac si solus esset audiens vel ministrans. Et sic *fructus* iste *generalis* est *extensive infinitus* seu *indefinitus*. Ac pro huiusmodi ministrantibus et assistentibus sacrificio missae provenit non tantum amplior impetrationis fructus ex opere operato, verum etiam fructus satisfactorius. Cum autem, uti ex Offertorio constat, pro animabus quoque offeratur in Purgatorio existentibus, fructus hic satisfactorius applicatur ex oblatione Ecclesiae sacrificii missae etiam pro ipsis, pauciores vel plures sint.

Fructus specialis est ille, qui advenit ei vel illis, *quibus sacerdos specialiter sacrificium applicat.* Hi *ex opere operato* participant de sacrificio, ut est impetratorium, et propitiatorium; immo etiam, modo nihil obstet, ut est satisfactorium. Fructus iste *specialis* solet etiam appellari *ministerialis* et *medius*.

Fructus specialissimus seu *personalis,* ille est, qui obvenit *sacerdoti offerenti,* quatenus est persona privata offerens. Si enim cooperatores quilibet e sacrificio suum percipiunt fructum omnino specialem, multo magis hunc percipere debet sacerdos, qui sacrificat. Insuper « oblatio sacerdotis, ut fit ab eo repraesentante personam Christi, est proprie actuale sacrificium, seu sacrificatio ipsa. Ergo illi maxime respondet fructus *ex opere operato,* quia ut sic oblatio est proprie sacrificalis, in suo genere infinita semperque munda et grata Deo ». Suarez d. 79. s. 8. p. *Tertio.* An vero hunc fructum applicare aliis sacerdos possit, incertum est. Illud tamen certum est, non posse sacerdotem fructum hunc specialissimum ita alteri applicare, ut aliud hinc stipendium recipiat; quod tamen intellige, nisi hoc ipsum, cum consensu dantis aliud stipendium, fiat. — Lugo d. 19.; Suarez d. 79.; L. 311. 312.; S. Th. 3. p. q. 82. a. 6.; E. M.

612. *An missa de Requiem magis prosit defunctis, quam missa de Sanctis?* — R. Negative quoad substantiam seu *ex parte sacrificii;*

quoad accidentalia utique, seu *ex parte orationum,* quarum defectum devotio eius qui dicit missam vel iubet dici, vel intercessio Sancti, cuius suffragium imploratur in missa, supplere potest. — L. 309.; S. Th. s. q. 71. a. 9.; E. M.

613. *An valor et fructus sacrificii missae sit infinitus?* — « Notandum, alium esse *valorem,* alium *fructum* missae. *Valor* est *efficacia* illa, quam habet missa ex dignitate offerentis, et rei oblatae, ad conferenda bona offerenti et iis pro quibus offertur. *Fructus* autem sunt *bona* ipsa, quae intuitu sacrificii Deus confert. Unde *valor* a *fructu* differt, velut *causa* ab *effectu* ». L. 312. Quare fructus hic sumitur pro fructu, qui *actu* percipiatur. — Porro valor sacrificii missae ex parte Ecclesiae offerentis, et ex parte sacerdotis celebrantis certe finitus est, finita enim est eorum dignitas, in qua fundatur. Ex parte Christi principalis sacerdotis offerentis et victimae, nullum dubium est, quod *valor* missae, uti *valor* sacrificii Crucis, sit vere infinitus, cum ipse Christus sit hostia et offerens nunc sacerdotum ministerio. Trid. s. 22. c. 2. Unde missa *causare potest* et *intensive* fructum semper maiorem, secundum quod quis plus egeat, et melius sit dispositus, et *extensive* quatenus infinitis hominibus prodesse possit, quin quidquam singulis detrahatur, sive pro uno tantum, sive pro pluribus et omnibus applicetur.

Disputatur de hoc fructu *actu percepto,* quantum reapse quis capiat. — Quaestio autem non est de fructu impetrationis ex parte Ecclesiae et *offerentium.* Quoad hunc fructum, patet eum omnibus semper provenire, licet *plures offerentes* sint. Neque item quaestio est de fructu ex opere operato, vi ipsius sacrificii missae, sed *generali,* proveniente in omnes fideles, nam cum Missa sacrificium sit Ecclesiae, fructus huius sacrificii omnibus provenit fidelibus; adeoque sic generalis iste fructus *extensive indefinitus est;* itemque *intensive* etiam *indefinitus est,* quatenus maior fructus provenit illis, qui magis coniunguntur cum sacerdote celebrante. Sed de fructu agitur speciali, ex opere operato proveniente illis *quibus missa applicatur,* seu offertur missae sacrificium. Agitur de fructu impetratorio, propitiatorio et satisfactorio, qui hominibus proveniat. Nam fructus latreuticus, eucharisticus, propitiatorius et satisfactorius respectu Dei, ratione Christi sacerdotis et victimae, actu infinitus est, et plene satisfacit adorationi, gratiarum actioni, et propitiationi ac satisfactioni Deo debitae

Prima sententia, S. Alphonso probabilior, tenet, hunc fructum esse infinitum, seu potius indefinitum, seu indefinite percipiendum, tum *inten-*

sive quatenus minor vel maior reapse percipiatur, secundum mensuram dispositionis hominis; tum *extensive,* quatenus ita uni reapse prosit ac pluribus. Quare, si hic fructus, actu deinde perceptus, semper finitus est, id sane non est, quia ex divina institutione non nisi tantus fructus et non maior sit percipiendus, sed id est tantum ex finita capacitate hominum pro quibus offertur, quorum unusquisque uberiorem percipit fructum iuxta suam et offerentis dispositionem; semper vero missa aeque prodest singulis, pluribus applicata, ac si uni applicetur. Huius sententiae ratio est, quia sacrificium eucharisticum a sacrificio Crucis non differt, nisi tantum diversa offerendi ratione. Ergo, ut sacrificium Crucis operatur ad modum causae universalis supernaturalis iuxta subiectorum capacitatem, ita etiam sacrificium eucharisticum. Copiosa Christi redemptio sic applicatur, nullo limite apposito praeter eum, qui ex hominum capacitate finita exoritur. Et pro hac sententia affirmat S. Alph. *clare* esse S. Th. 3. p. q. 79. a. 5.

Atera sententia, quam idem S. Alph. probabilem appellat, tenet, quod fructus actu percipiendus sit finitus, ex ipsa institutione huius sacrificii, quia nempe fuit a Christo determinatus in singulis sacrificiis certus et *individuus* gradus, et ideo quanto in plures ille distribuitur, tanto minor singulis obvenit. Ratio huius sententiae desumitur ex usu et sensu Ecclesiae, dum missae pro una eademque persona et re repetuntur et multiplicantur, quod signum est non habere indefinitum effectum, sed certum et limitatum ex Christi voluntate. Et Christus ita constituit, ut homines adigeret ad sacrificium continue offerendum. Si secus esset, inutilis esset ipsa applicatio specialis fructus missae, et ipsa Ecclesiae utilitas exigeret, ut missae omnes celebrarentur semper pro omnibus fidelibus vivis atque defunctis. Alia autem est ratio sacrificii Crucis quo totum Redemptionis pretium est solutum, alia sacrificii eucharistici, quo applicatio illius pretii habetur. Et huic sententiae favere videtur S. Th. 4. d. 45. q. 2. a. 4. q. 2. ad 2. Hoc autem non impedit, quominus fructus, qui fidelibus obvenit, quatenus *offerentes* sunt, *extensive* sit indefinitus, quia unicuique oblationi proprius fructus correspondens. Idemque dicendum est de fructu, qui omnibus obvenit fidelibus, quatenus ab Ecclesia *pro omnibus offertur* missae sacrificium, quia sive plures sint, sive pauciores, semper pro tota Ecclesia, Ecclesiae sacrificium offertur *pro omnibus fidelibus christianis, vivis atque defunctis,* quin imo *pro totius mundi salute.* Ita *Offert. Miss.* — Suarez d. 79. s. 11. 12.; Bened. XIV. de Syn. l. 5. c. 8. n. 6., c. 9. n. 4.

613.bis **Nota:** Fructus expiationis seu remissionis poenae relate ad defunctos est infallibilis, quia nullum ei opponunt obicem, relate vero ad vivos non semper actu et effectu est infallibilis, quia non semper in eis est status gratiae et peccatorum remissio, quae necessario praesupponitur remissioni poenae. Fructus autem propitiationis seu remissionis peccatorum non semper item actu et effectu est infallibilis, nam confertur utique actuale auxilium, ad iustificationem, et sic utique infallibiliter fructus habetur sacrificii; sed homo non semper ei cooperatur; et attenta eius indignitate, opus esset pluribus et maioribus auxiliis, pro quibus obtinendis sacrificium missae pluries esset iterandum. Fructus item impetrationis aliarum gratiarum, non semper est infallibilis, quia non semper illae expediunt Dei gloriae et aeternae saluti ad quas sacrificium Deo oblatum ordinatur.

614. *An ad sacrificii fructum percipiendum necessaria sit missae applicatio?* — Applicatio missae est intentio, qua sacerdos vult, ut sacrificii fructus in utilitatem cedat certae personae. — Porro non requiritur sacerdotis applicatio, ut pars *fructus generalis* percipiatur; sed sufficit, ut ipse velit celebrare iuxta mentem Ecclesiae: semper enim implicite talis applicatio in intentione generali celebrantis includitur. Eaque in pluribus totius missae locis expresse continetur. Item ut ipsi sacerdoti fructus *specialissimus* proveniat, necesse non est, ut eum sibi specialiter applicare velit; hic enim ipsi per se semper applicatur. Imo sunt, qui fructum hunc ita putant illius esse proprium, ut alteri applicari non possit. L. 318. — Requiritur autem applicatio sacerdotis, ut *fructus specialis* seu ministerialis alicui obveniat. Sacerdos enim et quidem solus personam Christi gerit; ergo sicut ipse solus in persona Christi sacrificium pro aliis offert, ita etiam solus fructum eiusdem applicat. — Sacerdos, licet nemini missam celebrare promiserit, aliquam applicationem fructus specialis sacrificii facere debet. Ratio est, 1.° quia in sua ordinatione accepit ex Christi institutione potestatem sacrificium conficiendi, et consequenter eius fructum applicandi; ut constat ex ipsis ordinationis verbis: « Accipe potestatem offerendi sacrificium tam pro vivis quam pro defunctis ». Remaneret autem inutilis illa potestas, si sacerdos ea non uteretur. 2.° Si nulla fiat applicatio, non est ratio, cur uni prosit magis, quam alteri: idcirco fructus non applicatus remanet in thesauro generali Ecclesiae, et proinde minus utilis evadit. « Si nulli applicetur, vel incapaci, fructus manet in thesauro Ecclesiae, ut docet Suarez, vel cedit ipsi sacerdoti, vel illis, pro quibus tenetur specialiter offerre, quod ita im-

plicite censeatur intendisse », Busemb. ap. S. Alph. 336., vel illis pro quibus nomine Ecclesiae generaliter sacrificium offert in offertorio. — Suarez d. 78. s. 5.; Lugo d. 9. s. 10.; E. M.

Secunda intentio: In applicatione missae est, intentio quaedam conditionata, ut si forte missa applicari non possit illi, pro quo celebratur, intentione primaria, ad satisfaciendum propriae obligationi, huic applicationi, altera substituatur. Insuper ea habet etiam hanc vim, ut, si forte vera sit sententia fructus missae intensive infiniti missa applicetur etiam iuxta hanc secundam intentionem. Tandem secunda intentio vim habet specialis cuiusdem Memento 613.

615. *Quandonam facienda est applicatio fructus missae?* — Facienda est saltem *ante consecrationem.* Etenim non valet applicatio missae *post utramque consecrationem* facta. Ratio est, quia iam perfectum est sacrificium: et offerri amplius non potest ad aliquem determinatum finem actio praeterita iam facta ad unum finem, vel ad nullum finem. Intelligi enim non potest actio praeterita facta ad aliquem finem in genere, et ad finem postea determinatum. Valet autem applicatio facta *ante consecrationem,* licet melius sit eam facere ante missam, vel in principio missae. Ratio est, quia cum sacrificium in consecratione, in eaque sola situm sit, bene ante consecrationem offerri potest. Immo, iuxta plures, valet etiam *probabiliter* applicatio *inter utramque consecrationem.* Ratio, quia sacrificium consecratione calicis perficitur, et consequenter sacerdos dicitur tunc sacrificare, adeoque ante calicis consecrationem adhuc sacrificium applicare potest. — Tambur. Meth. celebr. miss. c. 2. § 10.; L. 336.

616. *An applicatio fructus missae debeat esse actualis?* — R. Negative; sed sufficit, ut sit *habitualis,* scilicet ut semel facta non retractetur. Ratio est, quia applicatio ista fit per modum donationis, adeoque per intentionem semel habitam sacerdos iam donavit fructum sacrificii sui, et proinde ei, cui donavit, debetur, et cum missa celebratur, eidem obvenit nisi donatio revocetur. — Cf. V. 1. n. 21.; L. 335.

617. *Si sacerdos acceperit stipendia a 10. personis, an satisfaciat celebrando cum intentione confusa et indeterminata?* — R. Negative omnino; quia requiritur intentio determinata saltem ad certam personam; alioquin nulla est ratio, cur uni potius quam alteri missa applicetur, et sic nulli applicaretur. Attamen, si quamlibet missam intenderet applicare decem illis personis, singulis decimam partem cuius-

libet missae applicando, obbligationi satisfaceret; quia fructus sacrificii est divisibilis, et unicuique tribuitur, quod ei debetur; unusquisque enim in singulis decem missis decimam fructus partem percipiens, facto decimo sacro, iam totum sibi debitum fructum est adeptus, vel etiam integrum fructum a singulis decem missis percipiet. Id tamen si fiat, missae non sunt ultra debitum tempus retardandae. Sacra Poenit. 7. Dec. 1852. — L. 335.

618. *Quomodo determinanda sit applicatio, quando stipendia a multis ignotis dantur, ut in piis peregrinationibus evenire solet?* — Intentio facienda est pro iis, qui priora dederunt stipendia. Hoc facile succedit, quando idem sacerdos omnibus obligationibus est satisfacturus; nec obest, quod ipse partem celebrandarum missarum aliis sacerdotibus forte distribuat: quia illas eodem ordine, quo accepit, distribuere potest; et sic sufficienter applicatio determinata videtur. Sic etiam sacrista vel alius qui multa stipendia a diversis collegit, et pecuniam confusam pluribus sacerdotibus distribuit, eodem ordine successive distribuere potest; neque saepe aliud moraliter fieri potest, quam ut distributio et applicatio fiat secundum ordinem temporis, *ad intentionem dantis,* iuxta axioma: Qui prior tempore, potior iure; nempe nisi gravior adsit causa hunc ordinem interrumpendi, e. g., si ideo maius detur stipendium, ne sacrum differatur, etc. Immo nec necessarium est, ut sacerdos ad hoc *explicite et reflexe* attendat; siquidem sic velle agere censetur, cum stipendium praedicta ratione acceptat. Id enim expostulat naturalis aequitas.

619. *An valeat applicatio facta vivo, quem credis mortuum, si tantum pro eo iam mortuo celebrare debuisses?* — R. Negative. Ratio est, quia obligatio cadit in applicationem defuncto faciendam, ad eius animam a poenis Purgatorii sublevandam; finis autem ille non obtinetur, dum pro vivo sacrificium offertur. Neque valet quod satisfactorius sacrificii fructus etiam vivo prodesse possit, et a Purgatorii poenis eximere; nec quod vivus capax sit et particeps etiam fiat eorum quoque fructuum, quorum capaces mortui non sunt. Obstat enim voluntas dantis eleemosynam, qui *non sibi vivo,* sed *sibi mortuo* vult missam applicari. Insuper fructus etiam impetratorius et propitiatorius defuncti animae prodesse potest, ad obtinendum, ut Deus suam iustam iram remittat, et alios excitet fideles, ut pro ea preces et alia satisfactoria opera offerant.

620. *An valida sit applicatio missae pro priore stipendium erogaturo?* — Oblatio facta pro priore stipendium erogaturo, est *per se*

valida, sed *illicita,* utpote prohibita a Clem. VIII. 15. Nov. 1605. Sed saepe etiam invalida est talis missae applicatio, quia incerta intentio, et quia saepe accidit, ut missa dicatur pro causa non adhuc exsistente, v. g., si stipendium offerens postulaturus sit missam pro liberatione ab infirmitate, quae nondum contracta est; effectus enim missae deberet remanere suspensus, quod admitti nequit. « Secundum enim ordinariam legem, quam nobis Ecclesiae traditio testatur, non solet Deus vel homines punire aut praemio afficere, aut gratiam sacramentorum vel fructum sacrificii eisdem conferre secundum praescientiam futurorum contingentium ac liberorum effectuum, sed secundum praesentem dumtaxat hominum statum ac conditionem ». Laymann l. 5. tr. 5. c. 2. n. 14. Attamen, « si sacerdos praevideat, quod postulabuntur missae pro aliquo defuncto, bene potest eas nunc offerre, et deinde stipendium percipere, quia hoc casu iam offerrentur pro persona determinata ». L. 337.

621. *An in applicatione missarum liceat dividere fructus sacrificii, eosque pro variis finibus et personis applicare?* — R. Negative, si quis, obligatione *ex iustitia,* debeat alteri missam applicare. Ille enim semper censetur petere pro se totum fructum sacrificii. Neque vero certo constat sacrum, pro pluribus oblatum, tantum singulis prodesse, quantum pro uno solo applicatum. Quare non potest quis duplicatum vel triplicatum stipendium accipere pro una eademque missa. Idque constat etiam ex pr. 8.ª 10.ª dd. ab Alex. VII. — Quoad missas vero omnino *liberas,* quas nempe celebrans pro nemine tenetur applicare; vel quas ex sola fidelitate et liberali promissione; vel ex sola obedientia, seu mandato superioris, aut statuto ordinis, licet *per se* dividere fructus, latreuticum nempe, eucharisticum, propitiatorium, impetratorium, satisfactorium. Ratio in 1.° casu est, quia missa hos omnes habet fructus, celebrans autem potestatem habet applicandi fructus sacrificii, qui cum ad diversos fines tendant, pro variis istis finibus applicari possunt. Ratio in 2.° casu est, quia omnis liberalis promissio intelligitur semper promittenti quam minime onerosa. Hinc potest etiam qui unum idemque sacrificium pro pluribus applicare, iuxta sententiam de indefinita applicatione fructus sacrificii missae, si gratuita tantum promissione, ac nullo iustitiae titulo adstringatur. Ratio in 3.° casu est, quia omnis obligatio legis vel praecepti non est extendenda ultra finem legis. Hinc, si, e. g., superior missam praecipiat pro aliis, quam pro defunctis, applicatio ad liberandam animam libera sacerdoti manet, ut S. Franciscus Borgia Praepos. Gener. Soc.

Iesu pro suis subditis declaravit a. 1654. Quare, si missa in gratiarum actionem esset celebranda, libera manet applicatio fructus impetratorii, propitiatorii, satisfactorii. — E. M.

VI. — DE OBLIGATIONE APPLICANDI MISSAM

622. *An habeatur obligatio missam pro alio applicandi?* — R. Affirmative; ea enim habetur 1.° ex ipso Iure, pro Episcopis, parochis, capitulis ecclesiarum cathedralium, vel collegiatarum; 2.° ex testatorum voluntate, pro beneficiatis, cappellanis, haeredibus, legatariis, etc.; 3.° ex pacto, accepto stipendio, vel ex gratuita promissione. Et hae missae *manuales* solent appellari, ut ab aliis *fundatis,* ex fundatione debitis, distinguantur. L. 314.-317. Simoniacum autem non est stipendium pro missa accipere; nam « sacerdos non accipit pecuniam, quasi pretium consecrationis eucharistiae... (hoc enim esset simoniacum), sed quasi stipendium suae sustentationis ». S. Th. 2. 2. q. 100. a. 2. ad 2. Nihilominus etiam sacerdotes divites stipendium accipere possunt, « tum quia hodie permittitur a consuetudine universalis Ecclesiae, tum quia quisque operarius, sive dives, sive pauper, dignus est mercede sua ». L. 317. Et favet S. Th. Quodl. 6. a. 10. — E. M.

622.[bis] **Nota:** In festis nuperrimo M. P., qui immediate viget, suppressis, nempe SS. Corporis Christi, Purificationis, Annuntiationis et Nativitatis B. M. V., S. Ioseph Sp. eiusd. B. M. V., S. Ioannis Apostoli et Evang., et Patroni cuiusque loci vel dioecesis obligatio remanet sacrum faciendi pro populo. S. C. C. 8. Aug. 1911. — Durante praesenti rerum conditione, in Gallia, Parochi omnino tenentur, in ecclesia sua, cultum prosequi, et in aedibus parochialibus perstare, usque dum violenter eiiciantur. — Ad supplenda pia legata abolita in Gallia perpetuum in modum statutum est, ut singulis annis, uno e Nov. mensis dominicis diebus in universis Galliae ecclesiis ad praedictum finem Missa de Requie celebretur.

623. *An simoniae reus sit sacerdos, qui praecipue ratione accepti stipendii celebret?* — R. Negative *per se,* nempe si stipendium non ut sacrificii missae pretium habeat; et illud ut stipendium tantum sustentationis acceperit. — Verum a peccato excusari non potest, cum odiosum maxime ac probrosum sit, quod sacro ministerio pecuniae

lucrandae causa quis abutatur. Attamen non peccat sacerdos, qui *accessorie* celebret intuitu retributionis accipiendae, praesertim si ipsi necessaria sit. Nec *per se* ulla labe maculatur, qui accepto stipendio ad celebrandum determinatur, licet alias sacrum fuisset omissurus; tunc enim non ratione stipendii, sed obligationis adimplendae movetur. Cf. Vol. 1. n. 511. 512. E. M.

624. *An obligatio applicandi missam sit gravis?* — R. Affirmative, si ea *ex iure,* vel *decedentium voluntate,* vel *ex pacto,* accepto stipendio, procedat. Materia enim est gravis, siquidem magno fructu alter privatur. Ac tenetur quis ad restitutionem. L. 315. — Si stipendium acceptum *non sit materia gravis,* alii negant esse grave, alii probabilius affirmant, quia, stante pacto ex iustitia, alteri semper grave damnum iniuste infertur. Accedit grave Ecclesiae praeceptum hac in re, ut satis superque constat ex tot editis Constitutionibus et Decretis. Idque confirmatur ex communi hac in re aestimatione; nam stipendium pro missis taxatum unius vel duarum libellarum, materia in se gravis non est, et tamen omnes, qui debitas ex ordinario stipendio missas non celebrant, credunt graviter peccare, et ad restitutionem teneri. L. 317. Idque valet, licet quis exigua acceptaverit stipendia sciens volens, nisi tam exigua sint, ut gratis promisisse videatur. Innoc. XII. C. *Nuper,* L. 320. — Si missa debeatur *ex simplici promissione,* grave non est illam omittere, quia simplex promissio non obligat sub gravi. L. 317. — « Omnes autem conveniunt peccare graviter, qui omittit missam debitam *ex voto,* aut *praecepto Praelati,* quia nemo dubitare potest hanc esse materiam gravem in voto vel praecepto ». L. 317. Attamen, si religiosus scienter sacrum applicet contra voluntatem superioris, valida erit applicatio. Ratio est, quia applicatio missae est actus potestatis ordinis. Atqui actus potestatis ordinis a superioris facultate minime pendet. Ergo, ut intentio conficiendi sacramenta, ita applicatio sacri invalida fieri nequit per superioris voluntatem. L. 334. — Cf. A. A. S. v. 6. p. 231.

Seclusa aliunde *personali obligatione* celebrandi et applicandi missam, illud communiter loquendo non interest, utrum per se an per alium quis celebret, dummodo missa loco et tempore debitis celebretur, et alteri collato integro, et non minori stipendio, accepto *ex solo titulo celebrationis,* pr. 9.ª d. ab Alex. XII.; quod locum habet tantum *in missis manualibus,* quae non dantur intuitu personae, sed intuitu missae celebrandae. Idque ut omne turpe lucrum removeatur. Innoc. XII. C. *Nuper,* Bened. XIV. Enc. *Quanta cura,* L. 321. Quare

sacrilegii et iniustitiae reus est quisquis detrahit partem stipendii, et ad restitutionem erga celebrantem tenetur, licet illa pars modica sit, et in usum pium impendatur, nisi alter omnino sponte, adeoque non rogatus, excessum remiserit. Bened. XIV. Enc. *Quanta cura;* prop. 9.ª d. ab. Alex. VII.; L. 321. 322. — Quin immo graviter quis peccat, regulariter loquendo, non tantum si missam omittat, verum etiam si eam non celebret intra definitum tempus; vel, si nullum sit determinatum, infra *modicum tempus:* i. e. infra unum mensem, nisi dans eleemosynam dilationi consentiat. Innoc. C. *Nuper* ad 1.; L. 317. Tempore designato elapso, adhuc poterit tunc celebrare, licet iam peccaverit, nisi causa celebrationis cessaverit: tunc enim ad restitutionem tenetur, etiamsi postea celebret. L. 317. — Grave item est, si quis loco praescripto non celebret, et locus, ex gravi causa, per se intendatur. Idemque dicendum de die et hora, si ob gravem causam fuerint determinatae. Restituere tamen stipendium non debet, qui, accepto stipendio ad missam in altari privilegiato celebrandam, eam in alio altari bona fide celebravit, facta proportionata compensatione, lucrando deinde indulgentiam plenariam, defunctis applicabilem. L. 328. 329. — Cf. n. 1238. 1375. 1377., E. M.

625. **Resolves:** Integrum stipendinm alteri celebranti tradendum non est, si alio titulo, et intuitu personae, quis pinguius receperit stipendium, e. g.: 1.° Si ratione beneficii missa sit celebranda. Innoc. XII. l. c. — 2.° Ratione cappellaniae. S. C. C. 15. Mart. 1745.; A. S. S. v. 8. p. 79. — 3.° Ratione legati alicui ad vitam relicti. L. 321. — 4.° Ratione muneris parochialis. S. C. C. 25. Iul. 1874.; A. S. S. v. 8. p. 84. — 5.° Ratione specialis obligationis et oneris suscepti. S. C. C. 24. Mart. 1906., A. S. S. v. 4. p. 40. — 6.° Ratione paupertatis sacerdotis, amicitiae, consanguinitatis, etc. L. 321.; dummodo haec dantis intentio certo moraliter constet. S. C. C. 25. Iul. 1874.; A. S. S. v. 8. p. 94. — 7.° Ac idem valet, si pinguius loco pio et in eius commodum stipendium assignetur. — E. M.

Non licet plura stipendia accipere pro pluribus missis, et omnibus satisfacere unica missa. Pr. 10. d. ab Alex. VII. Si omissae missarum celebrationi satisfieri amplius non possit, recurrendum est ad S. Sedem, uti Summus Pontifex supplere dignetur de thesauro Ecclesiae, Iesu Christi et Sanctorum satisfactiones applicando et preces etiam Ecclesiae dirigendo, ad fructum supplendum satisfactionis et impetrationis. Si missae item celebrandae non possint celebrari, recurrendum pro earum reductione ad S. Sedem. Decr. Urb. VIII. S. C. C. 21. Iun. 1625.; Bened. XIV. de Syn. l. 13. c. 25. n. 15.

Deficientibus reditibus fundatarum missarum sine ulla culpa illius, cui onus incumbit celebrandi, omnis cessat eas celebrandi obligatio, S. C. C. 18. Aug. 1705. Imminutis reditibus, licet missarum celebrandarum numerum imminuere, quando fundator certam eleemosynam pro singulis missis tribuendam determinavit. Si vero missarum numerus est a fundatore determinatus, et reditus non sufficiunt pro ordinaria taxa cuiusque missae, adeunda est Apostolica Sedes, quae sibi hanc reductionem reservavit, Innoc. XII. C. *Nuper* 23. Nov. 1697., nisi « is qui legatum reliquit expressam facultatem dedisset Episcopo missarum designatarum numerum minuendi; tunc enim liceret Episcopo, inconsulta Sede Apostolica, ea facultate uti ». Bened. XIV. de Syn. l. 5. c. 10. n. 2.

Administratores ecclesiarum possunt expensas pro celebratione missarum detrahere ex stipendio illorum, qui in ipsis celebrant ratione cappellaniae, vel fundationis. Ab aliis autem sacerdotibus praedictarum expensarum solutionem exigere possunt, tanquam conditionem, ut ipsis permittatur missam in ecclesia celebrare. S. C. C. 6. Iul. 1726.; Bened. XIV. Inst. 56. n. 13.

625.bis **Nota**: Episcopis a S. C C. Indultum conceditur ad triennium, ut in sua dioecesi vere pauperes, super praeteritis omissionibus missarum perpetuarum et legatorum, absolvere possit, et reducere possit perpetua missarum onera, quae variis de causis ac signanter propter diminutionem legatorum redituum, aut inopiam eorum, qui ad onera implenda tenentur, praeteritis annis fuerint neglecta, et in posterum adimpleri facile non poterunt.

626. *Quantum pro stipendio missarum liceat accipere?* — Accipere licet stipendium *lege* dioecesana, vel *consuetudine* determinatum. Trid. s. 22. *Decr. de observ.,* etc. — Non licet *exigere maius stipendium,* nisi ex iusta causa, e. g., extraordinarii alicuius laboris: neque licet *minus* accipere, si id ab Ordinario prohibitum sit. S. C. C. 16. Iul. 1689.; A. S. S. v. 3. p. 558. Hoc tamen non impedit, quominus quis ex alio titulo, ex caritate vel amicitia, stipendium minus admittere possit, uti etiam stipendium maius ex mera dantis liberalitate. — Taxa dioecesana tenentur etiam regulares, S. C. C. 15. Ian. 1639., 16. Iul. 1689., 8. Maii 1905., eamque servare debent haeredes illorum, qui missas reliquerint, nulla determinata eleemosyna. Innoc. XII. C. *Nuper* par. V. *Posito.* — « Si ultra eleemosynam ab Episcopo taxatam plus sacerdos celebraturus *exigat,* non solum delinquit contra legem Ecclesiae, verum etiam *iustitiam commutativam* laedit ». Be-

ned. XIV. de Sacrif. miss. l. 3. c. 21. n. 13. — Trid. s. 25. C. 4. 5. de R.; L. 319. 320.; Lugo Resp. Mor. l. 5. d. 18.; A. S. S. v. 38. p. 14.; E. M.

627. *An liceat missarum stipendia colligere, ut aliis deinde missae celebrandae tradantur?* — R. Si fiat *lucri causa,* id vetitum est, praesertim mercatoribus et bibliopolis, ut a sanctitate tanti sacrificii omnis turpis lucri occasio, species, suspicio, removeatur, quamvis collectores eas deinde celebrari curent per sacerdotes pauperes, datis, loco stipendii, libris, diariis religiosis et piis, etc., vel impendant in pios usus lucrum quod capitur ex permutatione librorum aut mercium cum eleemosynis. Si id *causa lucri* non fiat, res per se est *saepe periculosa;* quia saepe huiusmodi missae statuto tempore, loco, etc. debent celebrari. Hinc graviter collectores peccant, et illi quoque, qui eis stipendia conferunt, vel ab eis accipiunt, utpote complices. Insuper collectores furti rei sunt, si quidpiam sibi detrahant, praeter iustum pretium officii et laboris. Ea autem collectio explicite et simpliciter prohibetur sequentibus Decretis S. C. C. non tantum ob quaestum et lucrum faciendum, verum etiam ob alium quemlibet, quamvis optimum finem, nisi sit ut missas quis celebret, sive per se, sive per suos subditos. Bened. XIV. C. *Quanta cura;* S. C. C. 9. Sept. 1874., 24. Apr. 1875.; L. 332. — E. M.

Decr. S. C. C. 11. Maii 1904. — « Ut debita sollicitudine missarum manualium celebratio impleatur, eleemosynarum dispersiones et assumptarum obligationum obliviones vitentur, plura etiam novissimo tempore S. Concilii Congregatio constituit. Sed in tanta nostrae aetatis rerum ac fortunarum mobilitate et crescente hominum malitia, experientia docuit cautelas vel maiores esse adhibendas, ut piae fidelium voluntates non fraudentur, resque inter omnes gravissima studiose ac sancte custodiatur. Qua de causa Emi S. C. Patres semel et iterum collatis consiliis, nonnulla statuenda censuerunt, quae SSmus D. N. Pius PP. X. accurate perpendit, probavit, vulgarique iussit, prout sequitur.

« Declarat in primis Sacra Congregatio manuales missas praesenti Decreto intelligi et haberi eas omnes quas fideles, oblata manuali stipe, celebrari postulant, cuilibet vel quomodocumque, sive brevi manu, sive in testamentis, hanc stipem tradant, dummodo perpetuam fundationem non constituant, vel talem ac tam diuturnam, ut tamquam perpetua haberi debeat.

« Pariter inter manuales missas accenseri illas, quae privatae alicuius familiae patrimonium gravant quidem in perpetuum, sed in nulla

ecclesia sunt constitutae, quibus missis ubivis a quibuslibet sacerdotibus, patrisfamilias arbitrio, satisfieri potest.

« Ad instar manualium vero esse quae in aliqua ecclesia constitutae, vel beneficiis adnexae, a proprio beneficiario vel in propria ecclesia hac illave de causa applicari non possunt; et ideo aut de iure, aut cum S. Sedis indulto, aliis sacerdotibus tradi debent ut iisdem satisfiat.

« Iam vero de his omnibus S. C. decernit:

« 1.° Neminem posse plus missarum quaerere et accipere quam celebrare probabiliter valeat intra temporis terminos inferius statutos, et per se ipsum, vel per sacerdotes sibi subditos, si agatur de Ordinario dioecesano, aut Praelato regulari.

« 2.° Utile tempus ad manualium missarum obligationes implendas esse mensem pro missa una, semestre pro centum missis, et aliud longius vel brevius temporis spatium plus minusve, iuxta maiorem vel minorem numerum missarum.

« 3.° Nemini licere tot missas assumere quibus intra annum a die susceptae obligationis satisfacere probabiliter ipse nequeat, salva tamen semper contraria offerentium voluntate, qui aut brevius tempus pro missarum celebratione sive explicite sive implicite ob urgentem aliquam causam deposcant, aut longius tempus concedant, aut maiorem missarum numerum sponte sua tribuant.

« 4.° Cum in Decreto *Vigilanti* diei 25. mensis Maii 1893. statutum fuerit « ut in posterum omnes et singuli ubique locorum be-
« neficiati et administratores piarum causarum, aut utcumque ad mis-
« sarum onera, implenda obligati, sive ecclesiastici sive laici, in fine
« cuiuslibet anni missarum onera, quae reliqua sunt, et quibus non-
« dum satisfecerint, propriis Ordinariis tradant iuxta modum ab iis
« definiendum »; ad tollendas ambiguitates Emi Patres declarant ac statuunt, tempus his verbis praefinitum ita esse accipiendum, ut pro missis fundatis aut alicui beneficio adnexis obligatio eas deponendi decurrat a fine illius anni intra quem onera impleri debuissent; pro missis vero manualibus obligatio eas deponendi incipiat post annum a die suscepti oneris, si agatur de magno missarum numero; aut diversa voluntate offerentium.

« Super integra autem et perfecta observantia praescriptionum, quae tum in hoc articulo, tum in praecedentibus statutae sunt, omnium ad quos spectat conscientia graviter oneratur.

« 5.° Qui exuberantem missarum numerum habent, de quibus sibi liceat libere disponere, (quin fundatorum vel oblatorum voluntati

quoad tempus et locum celebrationis missarum detrahatur), posse eas tribuere praeterquam proprio Ordinario aut S. Sedi, sacerdotibus quoque sibi benevisis, dummodo certe ac personaliter sibi notis et omni exceptione maioribus.

« 6.° Qui missas cum sua eleemosyna proprio Ordinario aut S. Sedi tradiderint ab omni obligatione coram Deo et Ecclesia relevari.

« Qui vero missas a fidelibus susceptas, aut utcumque suae fidei commissas, aliis celebrandas tradiderint, obligatione teneri usque dum peractae celebrationis fidem non sint assequuti; adeo ut si ex eleemosynae dispersione, ex morte sacerdotis, aut ex alia qualibet etiam fortuita causa, in irritum res cesserit, committens de suo supplere debeat, et missis satisfacere teneatur.

« 7.° Ordinarii dioecesani missas, quas ex praecedentium articulorum dispositione coacervabunt, statim ex ordine in librum cum respectiva eleemosyna referent, et curabunt pro viribus ut quamprimum celebrentur, ita tamen ut prius manualibus satisfiat, deinde iis quae ad instar manualium sunt. In distributione autem servabunt regulam Decreti *Vigilanti,* scilicet « missarum intentiones primum distribuent « inter sacerdotes sibi subiectos, qui eis indigere noverint; alias deinde « aut S. Sedi aut aliis Ordinariis committent, aut etiam, si velint, « sacerdotibus extra-dioecesanis, dummodo sibi noti sint omnique ex- « ceptione maiores », firma semper regula art. 6.[i] de obligatione, donec a sacerdotibus actae celebrationis fidem exegerint.

« 8.° Vetitum cuique omnino esse missarum obligationes et ipsarum *eleemosynas a fidelibus vel locis piis acceptas tradere bibliopolis et mercatoribus, diariorum et ephemeridum administratoribus,* etiamsi religiosi viri sint, nec non venditoribus sacrorum utensilium et indumentorum, quamvis pia et religiosa instituta, et generatim quibuslibet, etiam ecclesiasticis viris, *qui missas requirant, non taxative ut eas celebrent sive per se sive per sacerdotes sibi subditos, sed ob alium quemlibet,* quamvis optimum, *finem.* Constitit enim id effici non posse nisi aliquod commercii genus cum eleemosynis missarum agendo, aut eleemosynas ipsas imminuendo: quod utrumque omnino praecaveri debere S. Congregatio censuit. Quapropter in posterum quilibet hanc legem violare praesumpserit *aut scienter tradendo missas* ut supra, *aut eas acceptando,* praeter grave peccatum quod patrabit, in poenas infra statutas incurret.

« 9.° Iuxta ea quae in superiore articulo constituta sunt decernitur, pro missis manualibus stipem a fidelibus assignatam, et pro

missis fundatis aut alicui beneficio adnexis (quae ad instar manualium celebrantur) eleemosynam iuxta sequentes articulos propriam, numquam separari posse a missae celebratione, *neque in alias res commutari aut imminui,* sed celebranti ex integro et in specie sua esse tradendam, sublatis declarationibus, indultis, privilegiis, rescriptis sive perpetuis sive ad tempus, ubivis, quovis titulo, forma vel a qualibet auctoritate concessis et huic legi contrariis.

« 10.° Ideoque libros, sacra utensilia vel *quaslibet alias res vendere aut emere, et associationes* (uti vocant) *cum diariis et ephemeridibus inire* ope missarum, nefas esse atque omnino prohiberi. Hoc autem valere non modo si agatur de missis celebrandis, sed etiam si de celebratis, quoties id in usum et habitudinem cedat et in subsidium alicuius commercii vergat.

« 11.° Item sine nova et speciali S. Sedis venia (quae non dabitur nisi ante constiterit de vera necessitate, et cum debitis et opportunis cautelis), ex eleemosynis missarum quas fideles celebrioribus Sanctuariis tradere solent, *non licere quidquam detrahere ut ipsorum decori et ornamento consulatur.*

« 12.° Qui autem statuta in praecedentibus articulis 8. 9. 10. et 11. quomodolibet aut quovis praetextu perfringere ausus fuerit, si ex ordine sacerdotali sit, suspensioni *a divinis* S. Sedi reservatae et ipso facto incurrendae obnoxius erit; si clericus sacerdotio nondum initiatus, suspensioni a susceptis ordinibus pariter subiacebit, et insuper inhabilis fiet ad superiores ordines assequendos; si vero laicus, excommunicatione latae sententiae Episcopo reservata obstringetur.

« 13.° Et cum in Const. *Apostolicae Sedis* statutum sit excommunicationem latae sententiae Summo Pontifici reservatam subiacere « colligentes eleemosynas maioris pretii, et ex iis lucrum captantes, « faciendo eas celebrare in locis ubi missarum stipendia minoris pretii « esse solent », S. C. declarat, huic legi et sanctioni per praesens Decretum nihil esse detractum.

« 14.° Attamen ne subita innovatio piis aliquibus causis et religiosis publicationibus noxia sit, indulgetur ut associationes ope missarum iam initae usque ad exitum anni a quo institutae sunt protrahantur. Itemque conceditur ut indulta reductionis eleemosynae missarum, quae in beneficium Sanctuariorum aliarumve piarum causarum aliquibus concessa reperiuntur, usque ad currentis anni exitum vigeant.

« 15.° Denique quod spectat missas beneficiis adnexas, quoties aliis sacerdotibus celebrandae traduntur, E.mi Patres declarant ac

statuunt, eleemosynam non aliam esse debere quam synodalem loci, in quo beneficia erecta sunt.

« Pro missis vero in paroeciis aliisque ecclesiis fundatis eleemosynam, quae tribuitur, non aliam esse debere quam quae in fundatione vel in successivo reductionis indulto reperitur in perpetuum taxata, salvis tamen semper iuribus, si quae sint, legitime recognitis, sive pro fabricis ecclesiarum, sive pro eorum rectoribus, iuxta Declarationes a S. C. exhibitas in *Monacen.* 25. Iulii 1874. et *Hildesien.* 21. Ianuarii 1898.

« In *Monacen.* enim « attento quod eleemosynae missarum quo- « rumdam legatorum pro parte locum tenent congruae parochialis, « Emi Patres censuerunt licitum esse parocho, si per se satisfacere « non possit, eas missas alteri sacerdoti committere, attributa elemo- « syna ordinaria loci sive pro missis lectis sive cantatis ». Et in *Hildesien.* declaratum est, « in legatis missarum aliqua in ecclesia fun- « datis retinere posse favore ministrorum et ecclesiarum inservientium « eam redituum portionem quae in limine fundationis, vel alio legi- « timo modo, ipsis assignata fuit independenter ab opere speciali prae- « stando pro legati adimplemento ».

« Denique officii singulorum Ordinariorum erit curare ut in singulis ecclesiis, praeter tabellam onerum perpetuorum, et librum in quo manuales missae, quae a fidelibus traduntur ex ordine cum sua eleemosyna recenseatur, insuper habeantur libri in quibus dictorum onerum et missarum satisfactio signetur.

« Ipsorum pariter erit vigilare super plena et omnimoda exsecutione praesentis Decreti: quod Sanctitas Sua ab omnibus inviolabiliter servari iubet, contrariis quibuslibet, minime obstantibus ».

Licita est permutatio eleemosynae missae cum victu et servitio, ita ut non plus retineatur, quam honesta compensatio postulet. S. C. C. 25. Febr. 1905., A. S. S. v. 38. p. 20.

627.bis *An licita sit missarum extra dioecesim transmissio?* — Sequentia de hac re habentur Decreta.

De satisfactione Missarum. — « Recenti Decreto *Ut debita* diei 11. mensis Maii 1904. haec S. Congregatio, varias complexa leges ante iam latas de Missarum oneribus religiose adimplendis, adiectis opportunis declarationibus interpositâque severa sanctione, providere studuit ut res omnium sanctissima summo apud omnes in honore esset, periculumque amoveretur, ne quis ullo modo piis fidelium voluntatibus quidquam detraheret. Hae tamen quum essent Sedis Apo-

stolicae curae et Episcoporum sollicitudines, non defuerunt abusus ac legis violationes, super quae Sacra eadem Congregatio excitandam denuo censuit Antistitum vigilantiam.

Constat enimvero, haud paucos, non obstantibus notissimis canonicis praescriptionibus, minime dubitasse de Missarum accepta stipe suo marte demere aliquid, retentâque sibi parte pecuniae, ipsas Missas aliis celebrandas committere, ea forte opinione ductos, id sibi licere vel ob assensum sacerdotis, animo plus minus aequo recipientis, vel ob finem alicuius pii operis iuvandi, exercendaeve caritatis.

Fuerunt etiam qui contra toties inculcatas leges, praesertim contra num. 3.um eiusdem Decreti, hoc genus industriae sibi adsciverunt, ut Missarum numerum, quem possent maximum, undique conquisitum colligerent. Quo haud semel factum est, ut ingens earum copia manibus privatorum hominum fuerit coacervata; ideoque manserit obnoxia periculo, quod quidem, remotâ etiam humana malitia, semper imminet rebus privatae fidei commissis.

Denique sunt reperti qui, a lege discedentes expressa num. 5.° Decreti, Missas celebrandas commiserint, non modo copiosius quam liceret largiri privatis, sed etiam inconsideratius; quum ignotis sibi presbyteris easdem crediderint, nominis titulive alicuius specie decepti, vel aliorum commendationibus permoti, qui, nec eos plane nossent, nec assumpti oneris gravitatem satis perspectam haberent.

Talibus ut occurratur disciplinae perturbationibus utque damna gravissima, quae violationem Decreti *Ut debita* consequi solent, pro viribus propulsentur, haec S. Congregatio, iussa faciens SSmi D. N. Pii Papae X. Episcopos omnes aliosque Ordinarios admonet, ut curam omnem et vigilantiam adhibeant in re tanti momenti, edoceantque clerum et administratores piorum legatorum, quanta ex inobservantia et contemptu legis pericula proveniant; quo onere ipsorum conscientia gravetur; quam temere arbitrium suum legibus anteponant, quas diuturna rerum experientia ad rei augustissimae tutelam collocavit; qua denique sese culpa obstringant; quibus poenis obnoxii fiant.

At malo radicitus extirpando Emi Patres necessarium insuper censuerunt huc usque praescriptis nova quaedam addere. Itaque re discussa primum in Congregatione diei 23. mensis Martii 1907., ac denuo in sequenti die 27. Aprilis, sub gravi conscientiae vinculo ab omnibus servanda haec statuerunt:

I. Ut in posterum quicumque Missas celebrandas committere velit sacerdotibus, sive saecularibus sive regularibus extra dioecesim

commorantibus, hoc facere debeat per eorum Ordinarium, aut ipso saltem audito atque annuente.

II. Ut unusquisque Ordinarius, ubi primum licuerit, suorum catalogum conficiat, describatque Missarum numerum, quibus quisque satisfacere tenetur, quo tutius deinceps in assignandis Missis procedat.

III. Denique si qui vel Episcopi vel sacerdotes velint in posterum Missas, quarum exuberet copia, ad Antistites aut presbyteros ecclesiarum quae in Oriente sitae sunt, mittere, semper et in singulis casibus id praestare debebunt per S. Congregationem Propagandae Fidei.

His autem omnibus ab infrascripto Secretario relatis eidem SSmo D. N. in audientia diei 28. mensis Aprilis, Sanctitas Sua deliberationes Emorum Patrum ratas habuit et confirmavit, easque vulgari iussit, contrariis quibuslibet minime obstantibus.

Datum Romae die 22. mensis Maii 1907. ». Litterae S. C. C. *De Missarum transmissione ad Ecclesias orientales.* — « ... III. Denique si qui vel Episcopi vel sacerdotes velint in posterum Missas, quarum exuberet copia, ad Antistites aut presbyteros ecclesiarum, quae in Oriente sitae sunt, mittere, semper et in singulis casibus id praestare debebunt per S. Congregationem Propagandae Fidei ». S. C. C. Decr. *Recenti* 22. mensis Maii 1907.

« Delegati Apostolici non comprehenduntur in praec. art. 3.° Decr. *Recenti* 22. Maii 1907., ita ut mitti possint ad praefatos Rmos Delegatos missarum intentiones cum respectiva eleemosyna, ut eas distribuant dumtaxat Praelatis et sacerdotibus Delegationis suae. Superiores Ordinum et Institutorum Religiosorum possunt directe et taxative ad religiosos subditos suos, non vero ad caeteros mittere intentiones missarum cum respectiva eleemosyna ». S. C. C. 22. Maii 1907.

Eleemosynae Missarum a *missionariis* in orientalibus regionibus (et ubicumque) celebrandarum *mitti debent,* ut ante, ad S. C. de Propaganda Fide, vel etiam ad Delegatos apostolicos, qui suis tantum praelatis et sacerdotibus tradere possunt; itemque ad religiosorum Moderatores institutorum, qui remittere poterunt subditis suis, non vero ceteris. S. C. C. 9. Sept. 1907.

« 1.° Si qui velint missas, quarum exuberet copia, ad Ecclesias rituum orientalium mittere, hoc praestare possunt non modo per hanc S. C., ut praecipitur in Decr. *Recenti* S. C. C. 22. Maii 1907., sed etiam per Rmos Delegatos Apostolicos in regionibus orientalibus constitutos. Quo in casu necesse est significare eisdem quot Missae, et

quae stipendiorum summa tradi debeant Praelatis Orientalibus, intra cuiusque Delegationis ambitum existentibus.

2.° Nullatenus licet eleemosynas mittere ad viros laicos, qui postea eas distribuunt sacerdotibus Missas celebraturis.

3.° Neque licet celebrationem Missarum directe committere presbyteris orientalibus.

4.° Vetitum etiam est eleemosynas directe mittere ad Superiores Congregationum Religiosarum orientalium.

5.° Immo neque licet Missas directe committere Praelatis orientalibus, qui vel Episcopi sint titulares, vel simplices Vicarii Patriarchales.

6.° Si vero agatur de Antistitibus habentibus iurisdictionem ordinariam episcopalem in Oriente, Missarum intentiones cum relativa eleemosyna ab Episcopis et Sacerdotibus ad ipsos Antistites directe mitti possunt pro necessitatibus sacerdotum dumtaxat iis subiectorum, ut declaravit S. C. C. 18. Mart. 1908. Ne autem ex pluribus locis simul multae eleemosynae confluant in unam et eandem Dioecesim, quod nimiam dilationem in Missis celebrandis secum ferret; ideo qui committit eleemosynas alicui Praelato orientali certiorem faciat de numero Missarum etiam Delegatum Apostolicum regionis, ad quem spectat vigilare, ut Missae ea qua par est sollicitudine celebrentur ». Instr. *Cum plures* S. C. de P. F. 15. Iul. 1908. Monit. Eccles. v. 20. p. 439.

628. *An sacerdos, cui offertur pingue stipendium pro hodierna missa, possit, hoc retento, rogare alium sacerdotem, ut celebret pro ipso, promittens celebrare die sequenti pro eodem, qui pro ordinaria eleemosyna est celebraturus?* — R. Negative, si id fiat saepe, vel ex industria, studiosa nempe captatione pinguioris stipendii. Id enim prae se fert speciem quamdam negotiationis, et turpis lucri occasione missarum. Confirmatur ex S. C. C. 6. Maii 1865.; A. S. S. v. 2. p. 203., v. 3. p. 98. — Si agatur de occurrente quodam casu, controvertitur. « Recte, ait S. Alph. 322., negat Conc., quia hoc non posset excusari a specie turpis mercimonii, merito tamen id non audet damnare de peccato gravi... Affirmant La-Croix et Mazzot., quia hoc non esset retinere partem pretii, quod Pontifex damnavit, sed tantum permutare missas et dies ». Posterior haec sententia rationis soliditate et pondere auctoritatis probabilis omnino est, et communissima piorum sacerdotum praxi comprobatur. Neque vero ulla de hoc casu habetur prohibitio Decr. *Ut debita.* Excipe tamen, si dans eleemosynam sit rationabiliter graviter invitus, quod missa per alium celebretur. L. 321.

629. *An obligatus ex stipendio ad celebrandum in altari privilegiato pro defuncto debeat legere missam de Requiem, quando ritus id permittit?* — R. Ita pluries declaratum est. S. R. C. 27. Aug. 1836. *Rhedon.* ad 5. Sed nunc, post Decr. S. O. 19. Febr. 1913., non amplius requiritur missa de requie, aut de feria vel vigilia cum oratione defuncti propria. Id tamen laudabiliter fit, cum liceat ac deceat pietatis gratia erga defunctum. — L. 339.; E. M.

630. *An obligatus ex stipendio ad legendam missam de Requiem, vel votivam, satisfaciat, si aliam missam dicat?* — R. Affirmative. Ratio est, quia missa eadem est quoad substantiam ; et, si adsit iusta ratio, nullum erit peccatum. Excipe, nisi qualitas missae stricte fuerit praescripta, propter peculiarem aliquam rationem. Hinc, si Rubricae non permittant ea die legi missam vel de Requiem vel votivam, debet legi missa diei, et sic vere satisfit obligationi, missam celebrando, officio conformem. — S. R. C. 5. Aug. 1662., 3. Mart. 1761. ad 7., 23. Apr. 1875. *de Venezuela,* 13. Iun. 1899. *Plur. Dioeces.* ad 4. n. 4031. ; L. 328. 422. ; S. Th. 4. d. 45. q. 2. a. 3. q. 1. ad 5. ; E. M.

Non prohibetur missam de Requiem pro vivis applicare. Non potest tamen pro vivis applicari, ut pro ipsis, non vivis, valeat, sed post eorum mortem.

631. *An stipendium percipi possit pro missa, in die Commemorationis omnium fidelium defunctorum celebranda? et pro tribus missis Nativitatis D. N. I. Ch.* — R. ad 1.um Affirmative. Ratio est, quia non omnes sacerdotes tenentur hac die missam applicare pro omnibus defunctis, immo nec celebrare obligantur. Possunt igitur missam applicare *ad libitum* vel pro omnibus defunctis in Purgatorio degentibus, vel pro aliquibus tantummodo. S. R. C. 4. Aug. 1663. n. 1275. Hoc autem posito, nihil prorsus obest, quominus stipendium pro missa accipi possit. — L. 338.

R. Ad 2.um Affirmative. Nam nulla speciali lege id prohibetur.

632. *An sacerdotes Soc. I. stipendium missarum accipere possint?* — Sacerdos Societatis neque pro se neque pro alio stipendium missarum, quas legit, acceptare potest. Idem quoque asserendum est, si de aliis quibuslibet sacris ministeriis agatur. Constat ex Instituto Societatis, Epitome Inst. Soc. Iesu p. 2. c. 1. s. 6. n. 27., p. 4. c. 2. s. 1. n. 30. — Si pecunia pro missis offeratur sacerdoti Soc. vel Communitati, potest per superiorem admitti, non quidem cum rigo-

rosa obligatione, sed cum promissione lata dicendi aliquas missas, vel etiam unam aut alteram singulis annis ex gratitudine. — Item potest pecunia accipi liberaliter, et vicissim liberaliter possunt promitti missae, ita tamen ut posterior promissio non sit velut compensatio, seu solutio reciproca quasi pro stipendiis, sed mero eleemosynae titulo pecunia admittatur ; adeo ut offerens plane intelligat accipi non posse alio nomine, et hoc eodem ipse largiatur. — La-Croix l. 4. n. 136. seqq., l. 6. p. 2. n. 146. ; Lugo Resp. Mor. l. 4. d. 30.

633. **Resolves :** 1.° Sacerdos Soc. I., cui pecunia offertur pro missis legendis potest dicere offerenti, se missas gratis lecturum ad ipsius intentionem, et vicissim *rogare* ipsum ut liberaliter applicare velit pecuniam oblatam ad hanc vel istam piam causam ; sic offerens habebit duplicatum fructum : ordinarium scilicet missae, deinde cooperationis ad illam piam causam. — 2.° Titius sacerdos Soc. legere potest missas ad intentionem Sempronii sacerdotis saecularis, qui stipendia pro missis legendis acceperit, quando hic nec ea restituere possit, nec satisfacere pro omnibus missis ; quia in istis circumstantiis Titius censetur gratis et ex pura caritate legere. — 3.° Si Titius sacerdos Soc. non recipiat quidem stipendium, attamen circa illud *disponat,* v. g., dicat Caio : da stipendium huic pauperi, et ego ad intentionem tuam legam sacrum ; vel si dicat Sempronio : tu accepta stipendium, ego loco tuo sacrum legam ; illicite agit, quia sic *disponendo* de stipendio per quemdam quasi-contractum tacitum, *facio ut des,* virtualiter accipit stipendium, illudque redonat alteri ; quorum utrumque est contra votum paupertatis. — 4.° Si Paulus vir Soc. pro cappellano ex fundatione obligato in canenda missa suppleat, minime peccat, quamvis cappellanus suum proventum recipiat, quia ille de nulla re disponit. Idem dicendum est, si concionetur, aut aliud munus exerceat pro aliquo, qui inde consueta iura percipiat. — 5.° Si Sempronius parochus, accepto iam stipendio, *roget* Titium sacerdotem Soc. ut pro eo suppleat in missa legenda, Titius licite supplebit, modo nihil de stipendio *disponat.* Ratio est, quia stipendium a Titio, ne virtualiter quidem recipitur, cum nihil disponat circa illud, estque omnino indifferens illi, qui stipendium erogavit, a quolibet missa legatur. Confirmatur : Si Titius iturus Parisios in favorem Sempronii gratis ferret litteras, ad quas ferendas Sempronius esset mercede conductus, utique Titius non ageret contra paupertatem, nec censeretur sibi acquirere, et Sempronio donare illam mercedem. Ergo similiter in casu nostro. — La-Croix l. 4. n. 138. 139., l. 6. p. 2. n. 146.

634. *Quaenam sit obligatio in Soc. I. quoad missas et preces iniungi consuetas?* — Religiosi Socii, qui preces et missas praeceptas non persolvunt, *per se* loquendo, non peccant, quia non datur rigorosum praeceptum ; non enim alia est obligatio, nisi ex regula, quae *per se* sub peccato non obligat. Verum peccabunt superiores, si ex negligentia non curent, ut designentur qui missas celebrent, vel orent, praesertim pro benefactoribus et fundatoribus. Non satisfaciunt autem regulae, qui missas legendas per alios legunt, quia est onus *personale*. Attamen satisfacit rogans alium, ut vice sua hodie vel hac hebdomada celebret, alio ipse die vel alia hebdomada compensaturus. Item satisfaciunt, qui praevidentes difficultates pro hebdomada sequenti, sacra in hebdomada, quae praecedit, anticipant. — Missae pro defunctis Soc. iniunctae sive determinentur per generales Ordinis Constitutiones, sive ex particularibus regulis, sive ex superiorum praescripto, non aliam inducunt obligationem quam simplicis regulae, aut simplicis ordinationis, adeoque neque sub gravi, neque sub levi *per se* obligant, excluso semper speciali praecepto. — Missae affixae tempori, v. g., quae legi debent qualibet hebdomada vel quolibet mense, si hoc tempore ob impedimentum vel morbum non potuerint celebrari, non necessario postea supplendae sunt, sed omitti possunt. E contrario si ex negligentia omissae sint, postea suppleri debent. La-Croix ib. n. 171. — Si Missae vel preces indicentur ad tempus indefinitum, satis est eas dicere ad duos vel tres menses. — La-Croix l. 6. p. 2. n. 168. seqq.; Pelliz. tom. 1. tr. 5. c. 9. n. 12.; Suarez de Relig. tr. 10. l. 8. c. 2. n. 5.

VII. — VARIA MISSAE ADIUNCTA

635. *Quibusnam diebus et quanam hora celebrare liceat? — Feria V. maior. hebd. et Sabb. Sancto* solemnis tantum Missa, in ecclesiis in quibus asservatur SS. Sacramentum, celebrari permittitur. Ea Sabb. Sancto celebranda est in parochialibus propter benedictionem fontis, ubi extat. Decr. Clem. XI. 15. Martii 1712.; S. R. C. 19. Dec. 1654. n. 980., 12. Febr. 1690. n. 1822., 14. Iun. 1659. n. 1120., 4. Sept. 1875. n. 3366.; Bened. XIV. Not. 38.; L. 350. Nihilominus ubi viget consuetudo, ut parochus his diebus celebret, toleranda est. Et sic ex Ritu Ambrosiano permittitur missa lecta ab uno tantum

sacerdote. S. R. C. 18. Iul. 1902. — Insuper in parochiis ruralibus, in quibus tres vel quatuor saltem clerici haberi nequeunt ad sanctas functiones feria VI. et Sabbato Sancto peragendas, cum minore solemnitate, secundum parvum Rituale Benedicti XIII., S. R. C. 28. Iul. 1821. n. 2616., parochi de licentia Episcopi, quae pluribus in locis non quaeritur, quotannis impetranda, celebrare possunt missam lectam feria V. in Coena D.ni, priusquam in Cathedrali vel Matrice Conventualis incipiat. Licet item feria V. in Coena Domini Cardinalibus, Cf. v. 1. n. 260bis. 3., necnon Regularium, proprie dictorum, Superiori celebrare in privato oratorio, et, si oratorium desit, in ecclesia, ianuis clausis, ad ministrandam religiosis Communionem. S. R. C. 31. Aug. 1839. n. 2799., 9. Dec. 1899. n. 4049. Et, si eo die inciderit festum de praecepto S. Ioseph aut Virginis ab Angelo salutatae, vel principalis Patroni, licet tot missas celebrare quot erunt necessariae iussu et arbitrio Episcopi; antiquus vero mos Communionis cleri in missa solemni non omittendus. S. R. C. 12. Sept. 1716. n. 2240., 23. Sept. 1897. ad 1. n. 2769., 26. Sept. 1868. n. 3179. — *Feria* vero *VI. maior. hebd.* omnino prohibitum est sub gravi celebrare. In omnibus autem ecclesiis in quibus fer. V. in Coena Dñi consueta habita est functio celebrari debet Missa praesanctificatorum, quae non est vera Missa, est solum sacerdotis communio. S. R. C. 9. Dec. 1899. n. 4049. — Hisce exceptis diebus quotidie celebrare permittitur. — Decr. Clem. XI. 15. Mart. 1712.; S. R. C. 13. Sept. 1692. n. 1883., 10. Ian. 1693. ad 6. n. 1890., 9. Mart. 1877. n. 3414.; L. 349. 350.

Decreto S. R. C. 10. Dec. 1703. statutum est functiones omnes hebdomadae sanctae non esse de iuribus mere parochialibus. S. C. de P. F. 10. Aug. 1841., Collect. vol. 1. n. 936.

Memoriale Rituum Benedicti XIII. adhibendum est in functionibus solemnioribus per annum a Parochis in Paroeciis minoribus, in quibus non adest clerus. Iuxta hoc Memoriale functiones hebdomadae Sanctae, aliaeque similes persolvi nequeunt in minoribus ecclesiis non parochialibus et oratoriis Regularium ac Monialium, sine facultate S. Sedis. Ex speciali Indulto adhiberi potest in ecclesiis non parochialibus, in quibus verificentur conditiones *parvarum ecclesiarum,* Americae Latinae et Insularum Philippinarum.

Hebdomada Sancta: Sacrae functiones huius hebdomadae propriae, non sunt exclusive parochiales, adeoque possunt ab Episcopis permitti in ecclesiis, in quibus SS. Sacramentum asservatur, S. R. C. 12. Ian. 1704. ad 7. n. 2123., 9. Maii 1884. ad 1. n. 3608.

In Coena Domini obligatio adest Missam celebrandi in Ecclesiis Cathedralibus, et Canonici omnes Communionem de manu Episcopi recipere tenentur; ac omnes de clero inservientes missae pontificali sacram Communionem sumere tenentur de manu celebrantis.

Sabbatum Sanctum: Prohibentur hac die missae privatae. Distribui hac die potest fidelibus sacra Communio inter missarum solemnia, et post ea.

Missa privata quacumque hora ab aurora usque ad meridiem dici potest. Rubr. Miss. de Def. t. 10. n. 1. Aurora computanda est ex temporum varietate. « Omnes autem conveniunt, quod nulla sit culpa missas terminare in aurora, et eas incipere parum ante meridiem; ratio, quia tempus tam aurorae, quam meridiei non mathematice, sed moraliter accipiendum ». L. 341. Pari modo privilegium celebrandi una hora ante auroram vel post meridiem, intelligi debet de una hora ante vel post tempus pro aliis non privilegiatis assignatum; alioquin enim privilegium parum prodesset. L. 346. — Ubi aurora valde tarda est, vel valde mane apparet, legitima servari potest consuetudo; et ubi non apparet, ab exordio vitae civilis et usualis licet missam celebrare. S. R. C. 18. Sept. 1634. n. 614. — S. Th. 3 p. q. 83. a. 2.; E. M.; Conc. Trid. s. 22. Decr. de observ. et evit.; Bened. XIV. Inst. 13. 63.

Missa conventualis et solemnis qua hora sit celebranda vide in Rubr. gener. Miss. tit. 15. Cf. hic n. 225.

636. *An peccet graviter, qui celebrat ante auroram aut post meridiem?* — R. Affirmative, si *multum* praeveniat, aut protrahat tempus ab Ecclesia statutum; secus vero, si mutatio sit levis; immo si iusta adsit causa, omni culpa vacabit. Qualis autem censeatur immutatio notabilis, controvertitur. Iuxta communiorem et probabiliorem sententiam gravis non habetur, nisi celebratio *hora* integra ante vel post tempus statutum incipiatur. L. 343. 346.

In nocte Nativitatis Domini N. I. C. licet tantum *solemnem* missam celebrare, ac absque indulto S. Sedis non licet deinde alias duas missas immediate celebrare. S. R. C. 20. Apr. 1641. n. 752., 18. Sept. 1781. n. 2520. Cf. Rubr. Miss. Rom. — E. M.

Indultum tres missas celebrandi nocte Nativitatis concessum est religiosis et piis domibus et clericorum seminariis, publicum aut privatum oratorium habentibus, cum facultate asservandi SS. Sacramentum. Distribui potest Sacra Communio, et auditio missae valet omnibus adstantibus ad satisfaciendum praecepto. Id vero non licet, nisi ianuis

clausis, neque in ecclesiis vel oratoriis publicis, quae inserviant publico fidelis populi usui. Idem Indultum Cardinalibus concessum est.

637. *Quandonam liceat tempus celebrationis antevertere vel protrahere?* — Licet antevertere: 1.° In necessitate, v. g., ut morituro ministretur viaticum, quo casu liceret etiam media nocte celebrare. 2.° Ubi est mos rationabilis, v. g. ut opifices et famuli summo mane possint sacrum audire. 3.° Vi privilegii, Papae vel Episcopi venia. L. 343. — Licet protrahere: « 1.° Post missam solemnem in festivitate, si solemnis protrahatur ad horam et amplius post meridiem, immo probabiliter etiam post duas horas... ne magna pars populi missa careat. 2.° Ex causa itineris per horam post meridiem vel ante auroram. 3.° Sic etiam causa funeris alicuius magnatis, vel concionis, vel publicae supplicationis. 4.° Si Episcopus dispenset in aliquo casu particulari ex rationabili causa. Et recte dicit La-Croix, eamdem facultatem habere omnes superiores, secluso privilegio, erga suos religiosos, cum sint eorum Ordinarii ». L. 344.

Missam infra horae quadrantem absolvere regulariter grave est, quia tam brevi temporis spatio nequeunt preces integrae recitari, et integre ritus perfici et cum debita reverentia, nec sine populi scandalo. Missa neque tertia horae parte brevior, neque dimidia hora longior esse debet; ut rite omnia fiant et taedio populum non afficiat. L. n. 400.

638. *An et quibusnam conditionibus liceat missam saepius in die celebrare?* — Extra *verae necessitatis* casum missam iterare non licet. Excipe diem *Nativitatis D.ni,* et, ubi privilegium concessum est, nempe in Hispania, Lusitania, America Latina, in Insulis Philippinis, in Antillis, et in caeteris insulis maris caraibici, diem *Comm. omn. fidel. defunct.* Et possunt regulares tria accipere stipendia, saeculares duo tantum, in Aragonia, Cathalaunia, Valentia, et Maiorica; unum tantum in reliquis locis. C. *Consuluisti* 3. *de Celebrat. missar.* Nemo autem nocte Nativitatis, ne parochus quidem tenetur celebrare tres missas, sed potest aliquam pro arbitrio omittere. L. 351. — *Necessitas* est, si pastor ante ablutionem moneatur de communicando infirmo, et suam iam hostiam sumpserit, nec alius sacerdos ieiunus reperiatur, quod tamen vix practicum est, L. 351. *Necessitas* magis practice est, ne plures amittant sacrum die festo v. g., si unus parochus duas regat dissitas paroecias, si pars populi ob locorum distantiam ad eandem ecclesiam, vel ob angustiam ecclesiae ad eandem missam convenire non possit. — *Necessitas* haec duas missas celebrandi agnoscenda

est ab Episcopo, iuxta ea quae habet Bened. XIV. C. *Declarasti nobis* 16. Mart. 1746., de Sacrif. miss. l. 3. c. 5. 6., et ab Episcopo licentia danda est. Qua vero distantia opus sit, quove fidelium numero, ut missa possit iterari, Ordinarii arbitrio relinquitur. Et si uno lapide distent, aut viginti sint, qui alias Ecclesiae praecepto non satisfacerent, permittere poterit, immo debet. S. C. C. 31. Iul. 1851., 12. Ian. 1847. — Parochus tenetur *secundam missam pro populo,* sicut primam, *nullo accepto stipendio,* diebus festis applicare in parochiis unitis, excepto casu, in quo parochiarum unio talis sit, ex qua unica prorsus parochia exsurgat. Quare parochus regens duas parochias, et ideo bis celebrans utrique parochiae suam missam applicare tenetur. E contra parochus, bis celebrans in una eademque parochia, non nisi unam missam *pro populo* applicare tenetur. — Nunquam recipi potest *eleemosyna* pro secunda missa celebranda, etiam ad pias causas, et quicumque sit, qui eam celebret, neque ad hanc eleemosynam recipiendam allegari potest titulus egestatis seu defectus redituum. Verum, si quid incommodi sentiat, mercedem *ob id* exigere non prohibetur. S. C. C. 23. Mart. 1861., 22. Febr. 1862. — Celebrans, cum iterum celebrat *ieiunus* esse debet; adeoque purificationem non sumit, sed eam in paratum vas demittit. S. R. C. 11. Mart. 1828. n. 3068. Sacerdos in duabus diversis ecclesiis missam eodem die faciens potest deferre secum purificationem primae missae in aliquo vase mundo caute custodiendam, ut eam cum purificatione secundae missae sumat. S. R. C. 9. Maii 1893. ad 5. n. 3798. Cf. E. M. — S. Th. 3. p. q. 83. a. 2. ad 5.; Suarez d. 83. s. 3.; Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 10. 12.

Conceditur aliquando, sed longe rarius et difficilius, facultas tertiam quoque missam celebrandi propter specialiores necessitatis rationes. S. C. C. 20. Dec. 1879.; Monit. Ecclesiast. v. 12. p. 145. seq.

639. *Quonam in loco liceat celebrare?* — Non licet communiter celebrare, nisi *in ecclesia,* eaque consecrata vel saltem benedicta, quae non sit polluta, exsecrata aut interdicta; vel ad divinum tantum cultum *in dedicato oratorio;* et super *altari,* non exsecrato. Sub gravi sacrilegio requiritur altare *consecratum,* stabile vel portatile. Trid. s. 22. Decr. *de Observ.,* etc.; L. 373. « In Ecclesia *interius* violata, *nisi* prius *reconcilietur,* non licebit sub gravi peccato, nisi in necessitate, cum venia Episcopi, si is adiri possit, alioquin sine ea, celebrare, aut mortuos sepelire. Necessitas autem sufficiens censetur, si populus, non habet aliam ecclesiam, ubi missam audiat. Si vero ec-

clesia polluatur incepto Canone, sacerdos utique missam prosequi debet ». L. 361.

Sub dio missam celebrare grave est, nisi ex graviori necessitate, et de licentia Ordinarii, si possit peti, v. g., si ecclesia collapsa fuerit, vel si in solemni festo non capiat eos qui convenerunt. C. 11. *de Consecr.;* Rubr. Miss.; Lugo d. 20. n. 48.; L. 356.

Sine Apostolico indulto vel privilegio missam non licet in mari celebrare. S. R. C. 4. Mart. 1901. *Vicen.* Quando vero hoc habeatur Indultum opus est, ut locus ubi missa celebratur nihil indecens aut indecorum praeseferat. Huiusmodi Indultum concessum est Cardinallbus, servatis debitis cautelis. Idem Indultum concessum est Episcopis Americae, Oceaniae et Australiae Romam venientibus vel e Roma redeuntibus. S. R. C. 30. Iun. 1908. Opus autem tunc est, ut mare sit tranquillum et non adsit periculum effusionis sacrarum specierum e calice; et, si alius adsit sacerdos, superpelliceo indutus Praesuli celebranti adsistat, et decens locus sit. Itemque presbyteris cappellanis Societatis Hispanae Navigationis transatlanticae facultas concessa est « celebrandi per mare missam, cum adsistentia tamen, si fieri possit alterius sacerdotis superpelliceo induti, dummodo mare sit tranquillum et nullum adsit periculum irreverentiae; facta etiam potestate iis qui missae adstiterint accedendi ad sacram synaxim.... celebrandi item et admittendi fideles ad sacram communionem, etiam in adimplementum praecepti paschalis, *feria V. in Coena Domini* ».

Episcopus non potest amplius, ut olim, concedere facultatem celebrandi *in domibus privatorum*, neque in oratorio privato. Trid. s. 22. Decr. *de Observ.* Constat etiam ex S. C. C. 27. Maii 1617., 23. Ian. 1847., in qua dicitur: non licere ulli Episcopo huiusmodi licentias concedere, ne pro actu quidem transeunte; hanc facultatem esse soli Rom. Pontifici reservatam. Excipitur tamen, si graves adsint causae et urgentes, et per modum actus transeuntis tantum. S. C. C. 27. Maii 1617., 27. Aug. 1836. *Veronen.* ad 7., 7. Iul. 1850., 20. Dec. 1855.; L. 359. Sed in praesenti haec facultas ampliata est sequenti Responso S. C.

« I. An et quibus de causis Ordinarii permittere possint per modum actus, ut sacrosancta Missa extra locum sacrum, privatis in domibus, celebretur. — R. Ad I. Affirmative ex iustis et rationabilibus causis, per modum actus, non tamen in cubiculo, sed in loco decenti, servatisque aliis de iure servandis et gratis omnino quocumque titulo ». S. C. de Sacram. 22. Dec. 1912. A. A. S. v. 4. p. 725.

Potest quidem Episcopus facultatem concedere sacrum faciendi *in oratoriis publicis,* Trid. l. c., et ibi peragendi ceteras functiones sacras, quae non sunt stricte parochiales. — S. Th. 3. p. q. 93. a. 3.; Cf. V. 1. n. 262.; E. M.

Consecratio ecclesiae et altaris ab Episcopo loci est facienda. Cardinales tamen altaria in ecclesiis sui tituli possunt consecrare. Ecclesiae consecratio est in liniendis sacro chrismate duodecim crucibus insculptis, vel depictis in Ecclesiae parietibus cum verborum forma. Quare consecratio ipsis Ecclesiae muris adhaeret, unde non execratur ecclesia, cuius incrustatio, *intonaco,* in qua cruces depictae erant, a tota ecclesia removeatur, vel si tectum corruat. Consecrari potest ecclesia in coemento armato, dummodo duodecim crucium loca et partes ianuae principalis sint ex lapide. S. R. C. 12. Nov. 1909. In consecratione ecclesiae consecrari debet altare maius; vel, si hoc deficit, altare minus seu laterale consecrari valet. S. R. C. 24. Maii 1901. n. 4073. Valida est, sed non licita ecclesiae consecratio, in qua omissa fuerit consecratio altaris. S. R. C. 19. Maii 1896. Potest autem altare consecrari, quin prius ecclesia consecretur. Ieiunium praescriptum in Pontif. Rom., quoad consecrationes ecclesiarum est strictae obligationis pro Episcopo consecrante et pro iis tantun qui petunt sibi ecclesiam consecrari. S. R. C. 29. Iul. 1780., 3. Iul. 1909. Non possunt latini missam celebrare, sine altari portatili ex petra, in ecclesiis, et altaribus graecorum unitorum, ex tela consecrata ab Episcopo Graeco cum unctionibus et reliquiis.

Consecrare non licet ecclesiam, in cuius parte subterranea spectacula, theatri more, ad iuventutem exercendam peragenda essent; ecclesia enim cum sua parte subterranea consecratur per modum unius. S. R. C. 4. Maii 1882. n. 3546. ad 1. Neque vero licet in ea subterranea ecclesiae parte retinere vina et alias res mere profanas. S. R. C. 31. Aug. 1867. ad 5. n. 3157. 639.

640. *In quibusnam oratoriis Episcopi possint dare licentiam celebrandi?* — Permittere possunt, ut id fiat in omni loco *religioso* et *pio.* Locus autem *religiosus* ille dicitur, in quo religionis, pietatis et misericordiae opera exercentur, et Episcopi aut alterius Praesulis ecclesiastici auctoritate erectus est. Talia sunt monasteria, quaelibet religiosae communitates, seminaria, etc. Locus vero *pius* ille vocatur, qui ad pietatis et misericordiae opera constituitur, et deputatur, etiam sine Episcopi aut Ecclesiastici praesulis auctoritate. Unde hospitalia et orphanotrophia quaelibet haberi debent ut loca pia, in quibus

proinde Episcopus permittere potest erectionem oratorii, etiamsi eiusmodi loca a potestate civili erecta et constituta fuerint. Adde et oratoria in carceribus erigenda. — Quin imo potest Episcopus permittere, ut missa celebretur in hisce atque aliis similibus Oratoriis, ad quae ex instituto Christifideles accedant pro audienda missa, etiam in adimplementum praecepti festivi, assentiente domino loci, et Ordinarii auctoritate interveniente. — Oratoria haec, *semipublica* nunc dicuntur, ut distinguantur a *publicis,* in quibus aditus omnibus patet, et a *privatis,* quae in privatis domibus pro commoditate alicuius personae vel familiae tantum constituuntur. — Potest in hisce oratoriis celebrari *ianuis clausis;* neque opus est, ut quatuor muris oratorium ab aliis locis separetur, sed potest pro quarto muro aptari tela, quae aperiatur in commoditatem audientium missam. — Trid. s. 22. Decr. *de Observ.* etc.; S. R. C. 8. Mart. 1879. n. 3484., 23. Ian. 1899. n. 4007., 18. Oct. 1901.; L. 357.; E. M.

Privata oratoria neque *consecrantur* neque *solemniter benedicuntur,* sed tantum simplici *benedictione loci* benedicuntur. S. R. C. 5. Iun. 1899. ad 6. n. 4025. Oratoria semipublica possunt *solemniter* vel *privatim* tantum benedici. S. R. C. l. c. ad 5. Simplici benedictione non deputantur perpetuo ad divinum cultum, uti fit benedictione solemni, sed ad tempus tantum, quo in eisdem celebrentur divina mysteria. Quare possunt deinde ad profanos usus ea loca converti.

Facultas obtinenda est a S. Sede erigendi in piis Communitatibus aliud oratorium, praeter unum principale. S. R. C. 8. Mart. 1879. ad 2. *Nivern.* n. 3484.

641. *Quomodo ecclesia polluatur, et quomodo reconciliari debeat?* — R. ad 1.um *Polluitur* seu violatur ecclesia, quando in ea exercentur actiones quaedam turpes vel indecentes et loco sacro iniuriosae, ob quas indecens reputatur, ut ibi offeratur Hostia immaculata, et divina officia celebrentur donec reconcilietur. Polluitur itaque Ecclesia: 1.° Per *homicidium,* voluntarium, mortaliter malum, seu iniuriosum saltem immunitati ecclesiasticae. 2.° Per *effusionem sanguinis humani* ex percussione, aut vulnere graviter iniurioso. 3.° Per *illicitam effusionem humani seminis* voluntariam. 4.° Per *sepulturam non baptizati,* seu *infidelis.* Excipe probabilius, si sit cathecumenus; quia non censetur infidelis. Item, si sit infans, cuius parentes sint christiani, quia tunc parentes pro ipso baptismum desiderant. Ita Pichler, Gousset 310. contra alios. 5.° Per *sepulturam excommunicati vitandi.* — Sed, ut ecclesia censeatur polluta, haec crimina debent esse *notoria,*

ita ut nullo modo celari possint. Debent etiam patrari in ipsa ecclesia, non vero tantum in turri, tecto, sacristia, aliisve locis ecclesiae adhaerentibus. — C. 19. 20. 27. *de Consecr.* d. 1.; C. 4. 7. 10. *de Consecr.* etc.; C. un. h. t. in 6.°; C. 5. *de Adulter.;* S. R. C. 23. Apr. 1875. n. 3344.; L. 362. 364.

« **Nota** τό sanguinis effusionem, quae copiam significat... Unde non violat, si ex percussione vel vulnere levi, v. g. narium in rixa puerorum, etiamsi copiosus sanguis effluat, quia in hoc communiter non adest peccatum mortale ». L. 365. — Non polluitur ecclesia « per desolationem, exercitium haereticum, spurcitias hominum, vel animalium isthic stabulatorum, etc., etsi deceat et praxis habeat, ut per Episcopum, vel saltem sacerdotem, cum aliqua caeremonia reconcilietur et abluatur, quod in simili casu intellige de altari ». L. 367.

R. Ad 2.um 1.° Si ecclesia fuit tantum *benedicta,* reconciliari potest a sacerdote, delegato ab Episcopo, cum orationibus consuetis, et cum aqua benedicta. Aqua autem potest benedici ab ipso sacerdote. Immo Bened. XIV. de Syn. l. 13. c. 15. n. 2. ait: « Si ecclesia simpliciter benedicta fuerit, tunc idem Gregor. IX. in C. *Si ecclesia de Consecr. eccl.,* statuit, nulla praeobtenta delegatione, per simplicem sacerdotem, adhibita aqua benedicta, quam sanctam sive lustralem vocant, posse ecclesiam pollutam reconciliari ». Verum S. R. C. 8. Iul. 1904. *in Nolana* respondit opus esse Ordinarii delegatione, uti habetur in Rit. Rom. tit. 8. cap. 18. — 2.° Si vero ecclesia illa fuerit *consecrata,* reconciliari debet ab ipso Episcopo, vel a sacerdote delegato a Papa iuxta ritum Pontificalis Romani. Attamen, si non possint omitti divina officia sine gravi incommodo, Episcopus aliquo impedimento detentus delegare potest sacerdotem ad ecclesiam benedicendam simplici benedictione, donec ipse eam reconciliare et consecrare possit. — 3.° *Oratoria* autem *privata,* licet *benedicta* et ad cultum deputata, non censentur pollui: et ideo reconciliatione non indigent. Suarez d. 8. s, 4. n. 6.; Lugo d. 20. n. 58. 59. — Giraldi p. 1. s. 598.; L. 362. 363.; S. Th. 3. p. q. 83. a. 3. ad 3.; E. M.

642. *Quomodo ecclesia, altare, vasa sacra exsecrentur, et ad cultum iterum idonea reddantur?* — « *Exsecratio* dicitur, cum res sacra perdit suam consecrationem, ita ut de novo, consecrari debeat, quod fit, quando ita destruitur, ut formam et usum suum perdat ». L. 368. — Iam vero censetur *ecclesia* exsecrari, quando totaliter vel ex maxima parte corruit, vel destruitur, ita ut de novo. saltem ex maiori

parte, aedificari debeat. S. R. C. 31. Aug. 1872. n. 3269. « Ecclesia (non exsecratur) si una (pars) post alteram (destruatur). Et hoc etiamsi per intervalla hebdomadarum vel dierum ecclesia tota nova fiat, quia quaecumque pars accedens manet consecrata, cum maius dignum trahat ad se minus dignum. Idque procedit, etiamsi adsit animus totam ecclesiam destruendi, quia intentio illa non officit, quin consecratio perduret. Neque si tectum corruat, quia consecratio est in parietibus ». L. 368. Ecclesia item non exsecratur, si tota parietum crusta, vulgo *intonaco,* etiam simul auferatur. Consecratio enim toti ecclesiae adhaeret. S. R. C. 4. Maii 1882. n. 3545., 19. Maii 1896. n. 3907. — Ecclesia exsecrata, iterum benedicenda vel consecranda est, iuxta ritum et formam praescriptam pro benedictione vel consecratione ecclesiarum.

Altare fixum, cuius mensa *ex unico et integro lapide* constare debet, consecrationem amittit, cum mensa seu lapis superior a stipite suo amovetur. S. R. C. 15. Maii 1819. n. 2599., 19. Maii 1896. n. 3907., 12. Febr. 1897. n. 3947., 10. Nov. 1906. *Altaria* sive *portatilia* sive *fixa* suam consecrationem amittunt per enormem fracturam vel per violationem tumuli, in quo reconduntur sacrae Reliquiae vel per earundem amissionem. S. R. C. 14. Mart. 1861. n. 3106. Nec sufficit in illis tumulari alias Reliquias authenticas; sed altaria denuo sunt consecranda. S. R. C. 7. Dec. 1844. n. 2880.

Vasa sacra, et aliae res consecratae exsecrantur, quando formam suam amittunt, nec amplius ad usum inservire possunt. Insuper « calix et patena suam amittunt consecrationem per novam deaurationem, et sic indigent nova consecratione ». S. R. C. 14. Iun. 1845. n. 2889. *Vestis sacra,* cuius notabilis pars scissa fuerit, ita ut ad debitum usum inservire non possit, manet exsecrata, quamvis statim sarciatur, quia iam suam formam amisit. « Uti vestibus sacris, etiam attritis, ad usus profanos est mortale. Vestes tamen sacrae in usibus profanis adhibitae non amittunt benedictionem ». L. 370. 371. 376.

Polluta ecclesiae parte, integra ecclesia pollui censetur, etiam cum coemeterio adiacenti. E contrario, coemeterio polluto, non polluitur ecclesia. — Exsecrata autem ecclesia, non ideo exsecratur coemeterium, nec altaria fixa et integra consecrationem amittunt. — S. Th. 3. p. q. 83. a. 3. ad 2. ad 3. ad 4. ad 5.; L. 367. seqq.; Suarez d. 81. s. 2.; E. M.

642.bis **Nota**: Altare lapideum esse debet, consecratum et tribus ornatum mappis benedictis; sub gravi requiritur pro missae celebra-

tione. — Aliud est consecratum fixum, aliud consecratum portatile, aliud tandem simpliciter fixum ratione structurae fixae totius altaris, non ratione mensae, super qua celebratur missa, quae potest esse petra sacra portatilis. — Pro altaris fixi consecratione opus est, ut superior mensa suppositis lapideis columnis immediate sustentetur, S. R. C. 24. Maii 1901., 5. Iul. 1901., seu, caemento, mensa lapidea, in qua est reliquiarum loculus, basi inferiori sit coniuncta. — Pro *valida* consecratione altaris fixi vel portatilis sufficit, ut in sepulchro includantur Reliquiae unius Martyris et Confessorum aut Virginum, aut unius solummodo Martyris. S. R. C. 16. Febr. 1906., 13. Apr. 1867. — Fixum altare, secus ac portatile, cum titulo consecratur, qui absque indulto pontificio mutari nequit, quique minime sufficit, ut retro in tabula vitrea vel in fenestra sit expressus. S. R. C. 10. Nov. 1906. — Cadavera ab altari tribus cubitis distare debere; et tres cubitos esse fere unum metrum longitudinis; atque hanc distantiam sepulcrorum ab altari sufficere. S. R. C. 12. Ian. 1867. — Permitti non potest missae celebratio in sacellis, in quibus praescripta distantia altarium a loculis non habetur. S. R. C. 12. Ian. 1899., 19 Iun. 1908. — Potest altare consecrari in ecclesia tantum benedicta. Super altare autem nihil est ponendum quod ad ipsum ornandum et ad missae sacrificium non pertineat. — Altaris portatilis privilegia omnia ante Conc. Trid. concessa et postea non confirmata sunt sublata. — Episcopi omnes, sive dioecesani, sive titulares, eodem privilegio condecorantur, quo fruuntur Patres cardinales, scilicet ut non solum ipsi in propriae habitationis oratorio, aut super ara portatili, ubicumque degant, missam facere aliamque in sui commodum permittere valeant, sed etiam fideles omnes alterutram ex eisdem missis audientes, quoties opus fuerit, praeceptum Ecclesiae adimpleant.

Ad altaria papalia, seu ad maiora Basilicarum Urbis altaria missa ab aliis quam ab ipso Summo Pontifice celebrari non potest, nisi de speciali eiusdem S. Pontificis facultate. A. A. S. v. 5. p. 151.

Altare *pallio* quoque ornandum est coloris, quoad fieri potest, diei festo vel officio convenientis. Ita Rubr. praescribitur. Unde S. Alph. n. 305. sub veniali censet illud requiri. Verum si altare sit ex marmore, fere ubique id non servatur, ac pluribus in locis nunquam adhibetur.

643. *Quaenam ad missam celebrandam requirantur?* — Haec requiruntur: 1.° altare lapideum, fixum vel portatile, ab Episcopo consecratum; 2.° mappa triplex ex lino vel cannabe confecta; 3.° vestes

sacrae seu ab Ordinario benedictae; 4.° calix et patena consecrata; 5.° corporale lineum vel ex cannabe, ab Ordinario benedictum; 6.° palla pariter linea vel ex cannabe; 7.° purificatorium lineum vel ex cannabe; 8.° missale cum pulvillo; 9.° crucifixus, non vero sola crux; 10.° candela duplex accensa ex cera; 11.° bursa, velum, manutergium, ampullae vitreae; 12.° minister masculus. — Ut grave vel leve est celebrare sine aliqua re ex istis, ita pariter grave vel leve est celebrare cum illa *non benedicta,* si tamen necessario sit benedicenda; licet revera minor sit indecentia. Neque vero sufficit quod quis cum iis nondum benedictis iam celebraverit. S. R. C. 31. Aug. 1867. n. 3162. — Quod candelas autem attinet, sub gravi ex cera esse debent. In missis privatis non licet plures, quam duos cereos accendere, nisi celebret Episcopus, vel nisi solemnitas quaedam extraordinaria, vel missa sit loco solemnis, aut cantatae, aut SS. Sacramenti expositio maiorem numerum exigat. Candelas plures quam duas in Missa privata Praelati Episcopo inferiores super altare adhibere nequeunt, nec Canonicus nec Vicarius Generalis. Collect. S. C. R. Ind. v. *Candela.* — Rubr. *Rit. Serv.* etc. t. 1., *de Defect.* t. 10. n. 1.; S. Th. 3. p. q. 83. a. 3.; L. 378.-389. 394.; Bened. XIV. C. *Imposito nobis* 29. Mart. 1751. § 4.; Pius VII. C. *Decet Romanos* IV. Non. Iul. 1823.; S. R. C. 7. Aug. 1627. n. 441., 15. Mart. 1664. n. 1287., 14. Dec. 1904.; E. M.

Benedicuntur ab Episcopo, vel etiam a Praelatis Regularibus, ex privilegio, sed pro suis ecclesiis tantum, sacerdotalia indumenta, casulae, stolae, manipuli, albae, amicti, cinguli.

Toleratur consuetudo adhibendi ampullas aureas vel argenteas. Nec prohibetur parvum cochlear pro aqua in calicem infundenda. S. R. C. 28. Apr. 1866. n. 3149., 6. Febr. 1858. n. 3064.

643.bis *Cera:* Apum conficitur labore. Candelae, quae ex cera esse debent, sufficit quod maxima ex parte sint ex cera quoad celebrationem missae, secundum Decretum sequens S. R. C. 14. Dec. 1904. n. 4147. « Episcopi pro viribus curent ut cereus paschalis, cereus in aqua baptismali immergendus et duae candelae in Missis accendendae, sint ex cera apum saltem in maxima parte; aliarum vero candelarum, quae supra Altaribus ponendae sunt, materia in maiori vel notabili quantitate ex eadem cera sit oportet. Qua in re parochi aliique rectores ecclesiarum et oratoriorum tuto stare poterunt normis a respectivis Ordinariis traditis, nec privati sacerdotes Missam celebraturi de qualitate candelarum anxie inquirere tenentur ». — Candelae ex stearina pro usu sacro prohibentur S. R. C. n. 2865. 3376. ad 3.

Campana: Consecratur oleo infirmorum pro externa unctione, et pro interna chrismate, solemni benedictione ab Episcopo facta. — Triplex tamen est campanae benedictio. Benedictio solemnis, quae habetur in Pontificali Romano, ab Episcopo facienda; benedictio alia, quae habetur per novam formulam, et pro campana ad usum ecclesiae sive sacelli, ab Episcopo vel ab eius delegato facienda, S. R. C. 22. Ian. 1908. n. 4211., tertia autem benedictio est pro campana inserviente ad profanum usum, S. R. C. 4. Mart. 1892. n. 3770., Append. Rit. Rom. — Campanarum pulsatio in Sabbato Sancto non est de iuribus parochialibus, sed fieri debet ab ecclesia digniore. S. R. C. 12. Ian. 1704. n. 2123. — Non potest Episcopus impedire, quominus Regulares Missam celebrent et campanam pulsent, ante missam parochialem.

Tempore divinorum officiorum laici intra presbyterium permanere non possunt, neque extra simul cum clericis. Collect. S. R. C. Ind. v. *Presbyterium.*

644. *Quale peccatum sit celebrare sine calice, patena, corporali, palla, purificatorio?* — Celebrare sine *calice* et *patena,* nisi ex gravissima causa, grave est; *sine corporali,* nisi ex gravi causa, grave est; *sine palla* aut *purificatorio* leve est. — Purificatorium benedici necessario non debet, S. R. C. 7. Sept. 1816. ad 12. 13. n. 2572. Si *Purificatorium* facile haberi non possit, probabiliter licitum est celebrare sine eo, eiusque loco adhiberi posse strophiolum mundum, quod postea ad profanos usus non adhibeatur. — In necessitate, *palla* deficiente, aliud corporale, vel purificatorium aut bursa adhiberi potest. Palla *benedicenda* probabilius est cum corporali eadem benedictione, et pro corporali adhiberi poterit. Permittitur palla panno serico cooperta, et auro contexta, dummodo palla linea subnexa calicem cooperiat, et pannus superior non sit niger, vel referat signa mortis. — Ut grave est celebrare *sine corporali,* vel *sine corporali benedicto,* cum immediate Christi Corpus contingat, nisi urgeat gravis necessitas, ita grave est celebrare corporali *valde immundo:* veniale vero si valde immundum non sit. Immo in necessitate, si ipse sacerdos vel alii deberent alias omittere sacrum de praecepto, nullum est peccatum. Corporale in extremitatibus potest esse sericum vel auro elaboratum; nec iterum benedicendum *post lotionem.* — Rubr. *Rit. serv.* etc. t. 1. n. 1., *de Defect.* t. 10. n. 1.; S. R. C. 4. Sept. 1880. ad 3. n. 2524.; L. 376. 386.-389.; S. Th. 3. p. q. 82. a. 3., q. 83. a. 3. ad 7. ad 8.; E. M.

645. *An calix et patena sub gravi vel sub levi tantum consecrari debeant; et ex quanam materia sint conflanda?* — R. Ad 1.um Con-

secrari debent sub mortali; praeceptum enim circa rem gravem versatur. Gousset 323.; L. 379.

R. Ad 2.um Calicis saltem cuppa debet esse aurea, vel argentea, vel stannea, in casu necessitatis, intus inaurata; non aerea vel vitrea. Calix permissus est ex alluminio, servatis praescriptis conditionibus. Sed Decr. 1. Sept. et 6. Decr. 1866. expuncta sunt a nova Collect. Fieri vero nequit ex aurichalcho vel cupro. Indultum aliquando concessum est missionariis calices adhibendi ex metallo vulgo dicto *cuivre blanc,* aut aere albo elaboratos. — Patena item esse debet ex auro, vel argento, vel ex alio solido metallo, sed semper inaurata. — Rubr. *Rit. serv.* etc. t. 1., *de Praepar.* etc. n. 1., *de Defect.* t. 10. n. 1.; S. Th. 3. p. q. 83. a. 2. ad 6., s. q. 37. a. 5.; L. 370.; Bened. XIV. C. *Etsi pastoralis* 20. Maii 1742.; C. *Imposito nobis* 29. Mart. 1751.; Cf. 551.; E. M.

646. *An exsecretur calix si pereat inauratio?* — « Affirmant Azor, etc., quia tollitur subiectum immediatum consecrationis, cum tota unctio in superficie calicis fiat. Negat vero probabilius cum sententia communi Lugo d. 20. n. 94., etc. Ratio, quia licet unctio non fiat, nisi in superficie, tamen tota moles calicis (seu totus calix, et non tantum eius superficies) consecratur ». L. 370. Cf. 642.

647. *An liceat celebrare sine velo, manutergio, pulvillo, bursa, et an haec benedicenda? An etiam sine cruce, et an ea benedicenda?* — R. Ad 1.um « Recte dicit Busemb. ista *non benedici...* Dicit La-Croix, celebrare *sine velo,* quando nullum habetur, non est peccatum, nam *velum, manutergium, pulvillum,* ait requiri tantum ad decentiam, et idem censet *de bursa* cum Sporer ». L. 395. « Si quid ex his desit, ex profanis congruenter mundis mutuo accipi, et deinde priori usui reddi potest ». L. 395.

R. Ad 2.um Leve item est *sine cruce* celebrare; neque est de praecepto *benedicenda.* Et idem docet Pign. de omnibus imaginibus in altari collocandis. Ea inter candelabra *eminere* debet, ut a celebrante et ab aliis facile conspici possit. In altari, in quo expositum est Sanctissimum Sacramentum, crux exponi vel non exponi potest secundum cuiusque dioeceseos consuetudinem. Bened. XIV. C. *Accepimus* 16. Iul. 1746.; S. C. C. 17. Sept. 1822.; S. R. C. 2. Sept. 1741. n. 2365.; L. 393. — Non licet tamen missam celebrare coram SSmo Sacramento publice exposito sine necessitate, vel gravi causa, vel ex speciali indulto. Non licet item coram SSmo Sacramento publice exposito Communionem distribuere in eodem altari sive intra sive extra

missam. S. R. C. 11. Maii 1878. ad 1. n. 3448., 18. Maii 1878. ad 3. n. 3449., 5. Febr. 1879. n. 3482. — S. R. C. 4. Sept. 1880. ad 4. n. 3524. — E. M.

648. *An liceat celebrare aliquando sine missali? Quale requiratur missale?* — « Sub gravi peccato (requiritur) *missale, canonem* saltem continens... sententia vero communissima... probabiliter dicit posse quandoque sacerdotem celebrare sine missali, si hoc facile non posset habere, et ob praeteritam experientiam abesset morale periculum errandi. Hinc probabiliter inferunt Lugo, etc., licite celebrare sacerdotem, qui ob visus debilitatem memoriter missam recitat », etc. L. 390. — Missali autem proprio quis uti debet. Si quis tamen in aliena ecclesia missam celebret, uti potest tum missali romano, tum missali regularium, quo ecclesia utitur, exclusis tamen ritibus Ordinum propriis. S. R. C. 9. Iul. 1895. n. 3862.

649. *An sufficiant duae mappae, vel una duplicata?* — « Affirmant Suarez, Laym., Holzm., Pal. cum Sa., Azor; item Bon., Henr. et Gob. ap. La-Croix 322. Attamen puto a Rubr. non recedendum (quae tres mappas praescribit)... Probabiliter tamen aiunt Escob. et Ron. cum Pasq. id culpam venialem non excedere. Celebrare autem sine ulla mappa non excusatur a mortali...; e converso nulla committitur culpa si adsit gravis necessitas sic celebrandi ». L. 375. Quod superior mappa « usque ad terram pertingat » iuxta rubricam, « hodie non est in usu ». L. 375. Sed haec consuetudo ex S. R. C. 9. Iun. 1899. non sustinetur. — Rub. *de Defect.* t. 10. n. 1.

650. *An mappae necessario debeant esse benedictae?* — R. Affirmative ex clara Rubr. *de Defect.* t. 10. n. 1. Negant tamen Suarez, aliique dicentes benedictionem requiri tantum ex decentia. Ac S. Alph. ait: « Haec sententia non videtur improbabilis propter auctoritatem horum AA., praesertim Suarii, qui testatur consuetudinem esse in contrarium ». L. 375. Ceterum « talis defectus, ut probabiliter dicunt, non excedit culpam venialem », a quo excusat « quaevis causa rationabilis ». L. 373.

651. *Quale peccatum sit celebrare sine vestibus sacris?* — Celebrare *sine ullis vestibus sacris,* h. e. benedictis, nempe casula, stola, manipulo, alba, amictu et cingulo, *saltem regulariter loquendo,* nunquam est licitum, etiam in necessitate viatici sumendi. Nam reverentia huic sacramento et sacrificio debita est iusta causa, ut Ecclesia non permittat sine sacris vestibus, celebrari et ministrari hoc sacra-

mentum propter gravia inconvenientia, quae ex hac permissione oriri possunt. *Saltem regulariter loquendo:* nam si mors intentetur, nisi sacerdos celebret sine vestibus sacris, altari, aut calice, alii dicunt licere, alii non licere. Leo XII. concessit Vic. Apostolicis Sinensibus, facultatem indulgendi, ut possent sacerdotes sine sacris vestibus celebrare, tempore persecutionis, et urgente praesertim necessitate ministrandi populo aut infirmis ss. eucharistiam. Collect. S. C. de P. F. n. 853. — Celebrare *sine amictu,* vel *cingulo,* leve peccatum est, a quo iusta causa excusat; *sine stola et manipulo,* et probabiliter *sine stola vel manipulo,* nisi in gravi necessitate, grave est; *sine alba vel casula,* nisi in gravissima necessitate et remoto scandalo, grave item est. — *Cingulus* probabiliter benedicendus ab Episcopo est. Lineo congruentius est uti quam serico. Potest laneus adhiberi, et coloris paramentorum. — Quando autem grave est aliqua sacra veste non uti, ea uti *non benedicta* grave pariter est, nisi gravis excuset et proportionata necessitas. Perinde enim est ac si nulla vestis adhibeatur, cum non nisi per benedictionem sacra fiat. Nihilominus minor quaedam excusat necessitas, nam externo decori sat cautum est. — Huiusmodi sacras vestes conficere ex profanis, v. g. planetam ex veste serica muliebri, non est prohibitum. — In Rit. Rom. benedictio habetur sacerdotalium indumentorum in genere; in Pont. vero benedictio habetur in genere et specialis cuiuslibet indumenti. Quando autem sacerdos inferior, facultatem habens, aliquod indumentum sacerdotale benedicit, uti debet benedictione Rit. Rom. S. R. C. 16. Mart. 1876. n. 3392. — La-Croix 327. 328. 339. 392.; L. 289. 367. 377.; S. Th. s. q. 37. a. 5., q. 40. a. 2. ad 2., a. 7.; Bened. XIV. Notif. 21. n. 10.; Pius. VII. Br. *Quo luctu.*

Amictus, albae, tobaleae, seu *mappulae,* confici nequeunt ex alia materia quam ex lino vel cannabe, S. R. C. 15. Maii 1819. n. 2600. — *Cingulus* confici potest ex lino, vel ex lana, vel serico, S. R. C. 22. Ian. 1701. n. 2067., 23. Dec. 1862. n. 3118., coloris paramentorum, n. 2194. ad 3. — Planetae, stolae et manipula confici non possunt ex tela linea vel gossypio, vulgo *percallo,* coloribus praescriptis tincta, aut depicta. S. R. C. 23. Sept. 1837. n. 2769.

652. *An color vestium sit de praecepto?* — « Negant Tambur., Quarti, Diana, cum Homobono, item Suar. et Aversa ap. La-Croix 340..., sed contradicunt Spor. et Quarti. Et hoc puto probabilius... Bene tamen censent Spor. et Quarti hanc Rubricam non obligare *sub gravi* nisi scandalum adsit, puta si in die Paschatis, vel in quacum-

que missa festiva celebraretur vestibus nigris. Addit Spor. satius esse, quocumque die facere sacrum in quolibet colore, quam illud omittere; hinc recte dicit a fortiori excusare omnem rationabilem causam, ut si concursui sacerdotum non sufficerent vestes debiti coloris ». L. 378. Ex S. R. C. color vestium servari mandatur.

Prohibetur tum flavus tum caeruleus color. Vestes ex auro contextae adhiberi possunt pro colore albo, rubro, vel viridi. S. R. C. 23. Feb. 1839. n. 2788., 5. Dec. 1868. n. 3191. — E. M.

653. *Quale peccatum sit celebrare sine ministro?* — Est mortale iuxta omnes. Attamen communiter dicunt dd., licitum esse celebrare sine ministro, urgente necessitate ministrandi viaticum. Idem concedunt alii, ut populus audiat missam de praecepto. Minister tunc adhiberi posset, licet nesciat sacerdoti respondere. Maior ita saltem externus decor servatur. — Licet celebranti missam coeptam prosequi sine ministro, si hic forte absit, et post breve tempus non revertatur, praesertim facta iam oblatione. — Si necessitas urgeat, praesertim apud moniales, permittitur, ut mulier respondeat a longe, dummodo non immediate ministret ad altare porrigendo urceolos. Id enim sub gravi prohibetur. C. *Inhibendum* 1. *de Cohabit. cler.;* S. R. C. 27. Aug. 1836. ad 8. n. 2745. Et ideo, urgente necessitate, satius esset celebrare sine ministro quam cum femina ministrante. — L. 391. 392.; S. Th. 3. p. q. 83. a. 5. ad 12.

Tolerantur duo ministri ratione celebritatis et solemnitatis. — E. M.

« I. An clerici prima tantum tonsura initiati, ad mentem decreti 14. Martii 1906., tangere possint vasa sacra et lintea sacra ac calicem praeparare in sacristia absque speciali indulto? — Resp. Affirmative.

II. An omnes qui vestem talarem induunt, sint vel non tonsurati, debeant iuxta Rubricas Missalis (Ritus servandus in celebratione Missae, tit. II., 1.) superpelliceum induere dum Missae inserviunt?

Resp. Affirmative, nisi pro laicis alicuius Familiae religiosae obstent specialia statuta approbata ». S. R. C. 23. Nov. 1906.

654. *Quale peccatum sit celebrare sine lumine?* — « Certum est apud omnes esse mortale celebrare *sine ullo lumine* ex C. *Litteras* ult. *de Celebr. miss*.... Et hoc etiamsi urgeat necessitas ministrandi viaticum... Si *ante consecrationem* deficiat lumen, omnino desistendum est a celebrando, secus si *post consecrationem*... Nulla est obligatio accendendi *tertiam candelam* post *Sanctus;* sic enim hodie communis usus habet... Communiter et probabiliter dicunt licitum esse celebrare

cum oleo, vel sebo in necessitate... Non approbo autem id quod dicunt Pasq., Gob. et alii, quibus consentit Suar., loquendo de lumine *ex oleo*, nempe non esse illicitum celebrare cum candelis *ex oleo* vel *sebo*, etiam ex sola devotione, si aliae haberi non possint: nam haec non videtur causa gravis sufficiens ad excusandum a mortali... Celebrare cum *unico lumine cereo* probabilius et communius puto... id esse tantum veniale, a quo puto proinde, quamcumque causam rationabilem, adhuc solius devotionis, secluso scandalo, excusare ». L. 294.; La-Croix 392. seqq.; E. M.

Verum ex Resp. S. R. C. 7. Sept. 1850. n. 2985. non adeo indecens apparet sine lumine celebrare, ut neque liceat in necessitate viatici ministrandi: neque ita minus decorum est celebrare alio lumine quam cereo, ut non liceat ex sola devotione celebrare. Utrumque enim S. C. missionariis aliquando permisit.

Tolerari nequit, ut *super altari* praeter candelas ex cera habeatur illuminatio ex gaz aut ex luce electrica. S. R. C. 8. Mart. 1879., 16. Maii 1902. Non possunt item candelae esse ex stearina, vel ex adipe ceti, vulgo spermaceti. At in casu verae necessitatis permissae sunt a S. C. R. 7. Sept. 1850. candelae efformatae ex oleo seu ex adipe ceti, quae communiter *spermaceti* appellantur. E. M.

655. *An liceat celebrare capite cooperto, sine veste talari, sine calceis? An liceat canonicis annulum deferre?* — R. Ad 1.um Non licet sacrum facere capite cooperto *pileolo,* absque venia Apost. Sed. C. *Nullus de Cons.* d. 1. Utrum hoc sit grave an leve, controvertitur. Verum, secluso scandalo, non obligat cum gravi incommodo, adeoque licet infirmo vel seni, Canone excluso. — Celebrare non licet *coma adscititia.* Sed hoc multis in locis iam obsolevit. Cf. Ferraris v. *Coma adscititia.* — Rubr. *Rit. serv.* tit. 1. n. 2. praescribit *talarem vestem* celebranti: gravis tamen obligatio non videtur, adeoque rationabilis causa ab ea excusare potest. — Neque item ex eadem Rubr. ib. licet celebrare nudis pedibus sine causa, quod non nisi leve esset. « Clerici in sacris praesertim functionibus adhibere debent caligas seu calceamenta, quibus publice uti solent probati clerici loci seu dioeceseos ». S. R. C. 31. Aug. 1872. n. 3268. — L. 396. 397. 398.; Bened. XIV. Inst. 34. n. 14., de Syn. l. 11. c. 9.

R. Ad 2.um Negative, non obstante quacumque consuetudine. S. R. C. 11. Apr. 1840. n. 2805., 9. Mart. 1894. n. 3821. — E. M.

656. *An liceat submissa voce vel alta omnia pronuntiare? — Submisse omnia pronuntiare,* quae secreto dicenda sunt, ut neque a cir-

cumstantibus quis audiatur, neque ipsemet se audiat, contra id quod praescribit Rubr., probabiliter non est mortale. Sed hoc non excusatur a culpa veniali, cum in Rubr. expresse praecipiatur, ut celebrans *ita pronunciet, ut ipsemet se audiat.* Ac non excusatur a mortali qui sic proferret verba consecrationis. Periculum enim esse potest, ne desit sufficiens ille sensibilis modus verba pronuntiandi, ut sacramenti forma esse possint. — *Recitare submisse* quae alta voce recitanda praecipiuntur non est mortale; sed minime potest excusari a veniali, cum oppositum expresse in Rubr. praecipiatur. Attamen non oportet, ut omnis populus audiat, sed sufficit ut adstantes attenti, nempe qui prope sunt ad altare, percipere valeant, quae leguntur. Minus autem elata voce legi possunt, quae clara voce ex Rubr. sunt legenda ne sacerdotes alii celebrantes, in eodem e. g. sacello, aliique missis in eo forte assistentes perturbentur. Non potest etiam excusari a veniali qui *alte* in missa *profert* quae submisse dicenda sunt, cum sit contra Rubr., quae praescribit, *ut sacerdos se audiat, et a circumstantibus non audiatur.* — « Facile assentirem posse peccare mortaliter, qui verba consecrationis vel Canonis in magna parte tam alte proferret uti audiri possent ad 40. passus... Extra hunc casum agnoscere non valeo in hoc grave peccatum ». L. 414.-416. — Rubr. *Rit. serv.* etc.; La-Croix l. 6. p. 2. n. 439.

657. *An liceat aliquid in missa immutare?* — Nihil *demere, addere, variare* licet. — *Demere* aliquid eorum, quae in missa sunt *extraordinaria,* neque semper dicuntur, *Iudica me, Gloria, Commemorationes, Collectas additas, Passionem, Credo, Sequentiam, Tractum,* et *Praefationem, Communicantes, Hanc igitur,* specialia, grave per se non est, nisi plura omittantur, quae notabilem materiam efficiant. Ea omittere, quae constanter dicuntur, et *ordinaria* sunt in missa, grave per se est, nisi excuset levitas materiae. Gravitas materiae desumitur hic tum ex quantitate, tum ex qualitate. Et sic quoad ea, quae in Canone continentur, qui proxime sacrificium attingit, parva quantitas ad gravem culpam sufficit. — Hinc communiter asseritur, *grave* esse omittere *Confessionem* cum aliis in principio missae, *Orationes* proprias missae, Epistolam, Evangelium, Praefationem, Offertorium, decem vel octo nomina SS. in Canone, quamlibet orationem in Canone, *Pater noster, Libera nos,* fractionem hostiae, vel illius mixtionem cum Sanguine, *multa* signa super oblata, purificationem patenae et calicis post sumptionem, etc. — Grave non videtur Evangelium et Lectionem privatim non legere in missa solemni; nam a diacono et subdia-

cono cantantur. Sed certe veniale peccatum est, cum a Rubrica praescribantur. — *Veniale* est omittere unam tantum ex tribus orationibus principalibus, *Kyrie eleison,* Evangelium S. Ioannis in fine, unum vel aliud signum super oblata, tunsionem pectoris, ablutionem digitorum in missa, vinum in purificatione calicis, lotionem manuum *ante* missam *propter sacrificii reverentiam;* post missam nullum est peccatum, uti etiam omittere orationes *pro opportunitate* sacerdotis dicendas ante vel post missam; eas omittere vestes induendo, *communi sententia,* veniale est. Istae enim orationes, uti illa quando sacerdos ante missam manus lavat, ex Rubrica *orationes dicendae* sunt, cum orationes ante missam *pro opportunitate sacerdotis* tantum recitari possunt, quod idem dicendum de orationibus post missam, quae *gratiarum actio* sunt pro sacerdotis devotione. Mutilare verba aut syncope intermediare, salvo sensu et secluso scandalo, veniale est. Veniale etiam est, si sacerdos omittat submisse dicere in missa solemni, quae cantantur a choro, cum sacerdos et ministri in huiusmodi missa faciant unum. L. 403.-410.

Monet S. Pius V. ut vinum ad purificationem tantum adhibeatur, quantum in consecratione, et per eandem partem calicis infundatur, qua haustus est Sanguis.

Addere gravius prohibetur propter periculum novitatis, et quia expresse prohibetur ex B. S. Pii V. Missali praefixa. Quare, si quid addatur, quod sit notabile et quod in Missali non contineatur, grave est, quamvis ex devotione fiat. « Si vero ex importuna devotione addantur plures collectae ex eodem Missali, vel *Credo,* aut *Gloria, Pater, Ave,* vel quid simile, id non excedit culpam venialem....: esset mortale addere *Gloria* et *Credo* in missa de Requiem; quia haec videtur satis gravis inordinatio ». L. 411. Ex speciali devotione et ex iusta causa commemorationem alicuius Sancti, vel collectam pro tribulatis, ad petendam pluviam, etc. addere, nec leve peccatum est, satius tamen semper est Rubricam servare, L. 412.; « quae pluries orationes permittit ad libitum celebrantis in missa tantum de festo simplici, aut de feria, vel votiva privata ». S. R. C. 17. Iul. 1895. ad. 8. n. 3832.

Variare grave vel leve est prout gravis vel levis deformitas inde in ritu exoriatur. Quare grave est Evangelium legere ante Epistolam, La-Croix 437. Leve autem *per se* est, legere unam missam, orationem, epistolam, evangelium, praefationem, etc., pro alia. La-Croix 371.; L. 409. — Missa convenire debet cum officio, ne discors sit cultus Sancti vel Mysterii, exceptis diebus, quibus missae votivae vel Defunctorum permittuntur, et salvo iure missarum de feria vel vigilia,

secundum novissimas Rubricas, tit. 10. n. 2., vel nisi in aliena ecclesia, vel oratorio sive publico, sive semipublico, celebretur. S. R. C. 9. Dec. 1895., 14. Mart. 1896., 23. Maii 1896. — Secluso scandalo et contemptu non est mortale celebrare missam votivam vel de Requiem in diebus vetitis. L. 420. — Notandum hic est, quod dici nequeunt missae Defunctorum in Expositione SS. Sacram. 40. Horar. L. 418. Cum autem expositum est SS. Sacramentum, adhuc in missa *duplici,* potest de eo fieri commemoratio. L. 411. — S. Th. 3. p. q. 83. a. 4. 5.; L. 418. 419. 421. 423. 424.

Nota: *Octavae privilegiatae* sunt quinque, sc. Nativ. Dñi, Epiph., Pasch., Pentec., Corp. Christi. *Vigiliae privilegiatae* sunt tres, sc. Nativ. Dñi, Epiph., Pentec. *Feriae privilegiatae* sunt septem sc. IV. Cinerum et omnes fer. Hebd. Mai. S. R. C. 28. sept. 1675. n. 1549.

Missa in aliena ecclesia. — Celebrans in ecclesia propria et in privatis oratoriis proprio uti debet Kalendario, salvo iure missarum de feria vel vigilia iuxta novissimas Rubricas, etc. ut iam dictum est.

« Omnes et singuli sacerdotes, tam saeculares quam regulares, ad Ecclesiam confluentes vel ad Oratorium publicum, Missas quum Sanctorum tum Beatorum, etsi Regularium proprias, *omnino* celebrent Officio eiusdem Ecclesiae vel Oratorii conformes, sive illae in Romano, sive in Regularium Missali contineantur; exclusis tamen peculiaribus ritibus Ordinum propriis », e. g. PP. PP., O. S. B.

« Si vero in dicta Ecclesia, vel Oratorio, Officium ritus duplici inferioris agatur, unicuique ex celebrantibus liberum sit Missam de *Requiem* peragere, vel votivam, vel etiam de occurrenti feria; i. e. de feria maiori, *Nova Rubr.* Missalis, iis tamen exceptis diebus, in quibus praefatas Missas Rubricae Missalis Romani vel S. R. C. Decreta prohibent » 9. Dec. 1895.

Missa autem conformis Officio celebrantis, etsi sit votiva respectu Kalendarii Ecclesiae, ubi celebratur, « non est votiva nec more votivo dicenda », 14. Mart. 1896.; celebratur, sc., cum *Gloria in excelsis* etc. iuxta Kal. celebrantis.

In oratione *A cunctis* ad litteram N. nominandus est Patronus seu Titularis illius ecclesiae ubi celebratur, S. R. C. 23. Sept. 1837.; n. 2769.; et in oratorio privato Patronus civitatis vel loci, S. R. C. 12. Sept. 1840.; n. 2814.: ac regulares possunt praeterea nominare proprium S. Fundatorem. S. R. C. 2. Dec. 1891. n. 3578.

De Kalendario adhibendo a sacerdotibus in oratoriis monialium. — Cappellani aliique sacerdotes celebrantes in internis Oratoriis Monialium Missam celebrare tenentur conformem officio eiusdem Oratorii,

quia talia Oratoria non sunt habenda tamquam mere privata. — S. R. C. 16. Maii 1901. n. 4072.

De sacerdotibus romani ritus quoad ritum ambrosianum. — I. Sacerdotes ritus romani celebrantes in ecclesiis ritus ambrosiani, servent Kalendarium ritus romani suae dioeceseos, dummodo diebus solemnioribus localibus, e. g. Tituli vel Dedicationis Ecclesiae, Patroni praecipui loci, etc. se conforment quoad colorem et Missam, Kalendario ecclesiae, in qua Sacrum faciunt.

II. Ipsi sacerdotes celebrantes aliqua vice *Missam parochialem* in iisdem ecclesiis, sequi debent Kalendarium et ritum ambrosianum.

III. Quod valet etiam pro Regularibus, qui ex praecepto gravi Constitutionum tenentur ad ritum romanum. — S. R. C. 10. Ian. 1902. n. 4088.

657.bis *Missa Conventualis.* — Eius obligatio ad unam tantum reducta est, praeter illas Nativitatis D. N. I. C. et paucas alias. C. Pii X. *Divino afflatu,* Rubr. serv. tit. 12., quae ita se habet:

« In Ecclesiis, in quibus adest obligatio Chori, una tantum Missa cum assistentia Choralium semper celebretur; et quidem de Officio diei, nisi aliter Rubricae disponant; aliae Missae, quae hucusque cum praedicta assistentia celebrabantur, in posterum extra Chorum legantur, post propriam Horam Canonicam; excipiuntur tamen ab hac regula Missae in Litaniis maioribus et minoribus, et Missae in Festo Nativitatis Domini. Excipiuntur pariter Missae in anniversariis Creationis et Coronationis Summi Pontificis, Electionis et Consecrationis seu Translationis Episcopi, nec non in anniversario ultimi Episcopi defuncti, et omnium Episcoporum aut Canonicorum; omnesque Missae ex fundatione ».

« Licet iuxta novas rubricas tit. VIII. n. 2., cessata sit obligatio recitandi in choro officium defunctorum, nihilominus adhuc servari debet rubrica missalis tit. V., n. 1. et 2., circa Missam pro defunctis celebrandam, sive in cantu cum praesentia choralium, si agatur de Missa conventuali, sive lectam extra chorum iuxta novas rubricas tit. XII. ». S. R. C. 12. Iun. 1912. ad 7.

Porro in praedicta missalis rubrica haec habentur:

« V. *De Missis Defunctorum.* — 1. Prima die cuiuscumque mensis (extra Adventum, Quadrag. et Temp. Pasch.) non impedita officio duplici vel semiduplici, dicitur missa principalis generaliter pro defunctis Sacerdotibus, benefactoribus, et aliis. Si vero in ea fuerit festum simplex vel feria, quae propriam habeat missam, aut resu-

menda sit missa dominicae praecedentis, quae fuit impedita, et infra hebdomadam non occurrat alius dies, in quo resumi possit: in ecclesiis cathedralibus et collegiatis dicuntur duae missae una pro Defunctis, alia de festo simplici, vel feria praedicta. Sed in ecclesiis non cathedralibus, nec collegiatis dicatur missa, cum commemoratione generaliter pro Defunctis.

2. Praeterea fer. II. cuiusque hebdomadae, in qua officium fit de feria, missa principalis dici potest pro Defunctis. Si autem fuerit propria missa de feria vel de festo simplici vel resumenda sit missa dominicae praecedentis, ut supra, in missa de die fiat commemoratio ut dictum est, pro Defunctis. Excipitur tamen Quadragesima, et totum tempus paschale, et quando per annum officium est duplex, vel semiduplex, quibus temporibus non dicitur missa Conventualis pro Defunctis, nisi in die depositionis Defuncti et in anniversario pro Defunctis, neque pro eis fit commemoratio... ».

« Missa conventualis, sine cantu considerari potest veluti solemnis, sive quoad collectas, sive quoad preces in fine Missae, sive quoad numerum cereorum in altari accensorum... Omittenda tamen non est in duplicibus secundae classis commemoratio simplicis, quando ratione solemnitatis altera Missa cantatur ». S. R. C. 7. Dec. 1888. n. 3697., 12. Mart. 1836. ad 7. n. 2740., 19. Ian. 1906.

Missae privatae de feria aut vigilia. — Permittuntur in feriis Quadragesimalibus, Quatuor Temporum, 2.ª Rogationum et in vigiliis per annum, etiam in festis semiduplicibus et duplicibus, nisi haec sint 1. et 2. classis, cum eorum commemoratione. Rubr. serv. tit. 10. n. 2.

In hac autem missa de feria aut vigilia adiungenda erit tertia oratio, si officium ritus semiduplicis recitatum fuerit; secus vero, si ritus duplicis. S. R. C. 22. Mart. 1912. ad 5.

« Ad praecavendas dubitationes, quae super recta interpretatione tit. X. n. 2. et 5. novarum rubricarum.... S. C. sequentes declarationes evulgare censuit;

« 1. Quandocumque in feriis maioribus Missam propriam habentibus ceterisque diebus, de quibus tit. X. n. 2. et 5. novarum rubricarum, Missa de feria celebretur, dummodo reapse pro defunctis applicetur, addi potest oratio pro defunctis in quorum suffragium celebratur, etiamsi in ea agenda sit commemoratio de occurrente festo duplici minori vel maiori.

2. Huiusmodi oratio pro defunctis non excludit in casu orationes de tempore, nisi occurrat commemoratio duplicis.

3. Quando additur ista oratio pro defunctis, non est attendendus numerus orationum, utrum sit dispar an non.

4. Haec eadem oratio pro defunctis, semper recitari debet penultimo loco inter orationes ea die a rubricis praescriptas vel permissas, non computatis collectis ab Ordinario imperatis.

5. Oratio pro defunctis in quorum suffragium Missa de feria applicatur, addi potest, etiamsi ea die a rubricis praecipiatur oratio *Omnipotens sempiterne Deus,* pro vivis et defunctis, vel *Fidelium* pro omnibus defunctis.

6. Ut rite legitimeque applicari possit pro defunctis indulgentia altaris privilegiati, oportet ut, diebus in quibus a novis rubricis permittitur, missa de feria omnino celebretur, addita ut supra oratione pro defunctis pro quibus Missa ipsa celebratur ℟. S. R. C. 12. Iun. 1912. Cf. seq. Decr. S. O. infra.

Missa in Dominica. — In *missa de Dominica,* color de Dominica semper est. Praefatio de Trinitate, vel de Tempore, vel de octava festi Domini. Rubr. serv. tit. 10. n. 4.

Quando officium Dominicae 2.ae post Epiphaniam, ad normam Decreti 2. Mart. 1912., anticipatur die 16. Ian., occurrente etiam die infra aliquam octavam, huius octavae commemoratio fieri debet in officio eiusdem missae anticipatae. Adiungi vero suffragium non debet ad Laudes nec Preces ad Primam. S. R. C. 22. Mart. 1912. ad 7. 8.

Tertia oratio de tempore, die Dominica, in Missa, omittitur, quando occurrat duplex, vel octava, vel infra octavam, et tempore Passionis. Rubr. serv. tit. 7. n. 4., tit. 10. n. 1.

In duplicibus 2. cl. Praefationem propriam non habentibus, quando occurrunt in Dominica minori et simul in die octava alicuius festi Domini aut B. Mariae V., aut Apostolorum, adhibenda Praefatio est, quae dicenda foret in Missa de Dominica. S. R. C. 22. Mart. 1912. ad 6.

Evangelium proprium semper in fine legendum est; quando commemoratio facta fuerit Dominicae, feriae, vigiliae, Rubr. serv. tit. 10. n. 3.

Missa votiva. — In Missis votivis, Praefationem propriam non habentibus, legenda est Praefatio de Officio S. Mariae in Sabbato, quod in iisdem Missis commemorationem habet. S. R. C. 19. Apr. 1912. ad 11.

In missis votivis numquam legitur in fine aliud Evangelium, nisi S. Ioannis, *In principio,* iuxta Rubr. tit. 12. — Cf. Decr. Gener. de missis votivis 30. Iun. 1896, n. 3922.

Missa votiva privata dici potest de SSm̃a Trinitate, de Spiritu Sancto, de Nomine Iesu, de SS. Sacramento, de S. Corde Iesu, de Cruce, de Passione, de Pretiosissimo Sanguine, et non de aliis Mysteriis nec de Tempore.

Dici praeterea potest de B. Maria V., legendo unam ex quinque quae in Missali habentur, secundum temporis qualitatem. Itemque dici potest missa de septem Doloribus B. Mariae V., et de eius Immaculata Conceptione ac de Apparitione B. M. V. Imm. S. R. C. 25. Iun. 1909. ad 11.

Missa etiam privata votiva dici potest de quolibet Sancto, in Martyr. Rom. relato, non etiam de Beato, nisi officium de eo fuerit concessum et cum officio speciale indultum pro missa votiva. S. R. C. 30. Iun. 1896. n. 1922.

Ad sacerdotis arbitrium legi potest semper ac officium non sit duplex nec sit dominica; *Prohibetur* vero infra octavas Nativitatis, Epiphaniae, Paschatis, Pentecostes, Corporis Christi; toto quadragesimali tempore: feriis Quatuor temporum; feria secunda Rogationum; diebus Rogationum, si fiat processio, in ecclesiis parochialibus, habentibus unam missam; vigiliis; Commemoratione omnium fidelium defunctorum; in feria, in qua anticipanda vel reponenda est missa Dominicae. — S. R. C. 21. Iun. 1620. n. 1403., 28. Sept. 1675. n. 1549., 31. Aug. 1680. n. 1649., Pius X. C. *Divino afflatu,* Rubr. serv. tit. 10. n. 2. 5.

Missa votiva solemnis pro re gravi, vel publica Ecclesiae, ex Ordinarii indictione, e. g. propter pluviam petendam etc., *prohibetur* in festis duplicibus 1. classis, in dominicis 1. classis, fer. IV. Cinerum, Maiori Hebdomada, Vigiliis Nativitatis et Pentecostes. Quibus diebus, nisi obstet mysterii identitas, additur oratio missae votivae sub unica conclusione cum prima oratione, etsi alia fiat comm. S. R. C. 30. Iun. 1896. n. 2922.

In his missis dicitur Gl. et Cr., nisi celebrentur in colore violaceo; et die dominica etiam in colore violaceo dicitur Cr. Praefatio propria, aut propria octavae, aut de Tempore, alias Praefatio communis. Dicitur una tantum oratio et Ev. ultimum S. Ioannis.

Missa votiva de S. Corde Iesu, quae celebrari potest prima feria sexta cuiusvis mensis in ecclesiis et oratoriis, ubi mane, Ordinario approbante, peraguntur specialia pietatis exercitia in honorem SS. Cordis, unicam habet Orationem, et habet *Gloria* et *Credo,* omisso *Alleluia,* extra tempus paschale, ad Introitum, Offertorium et Com-

munionem. Uti solemnis habetur; proinde post eam omittuntur preces a Leone XIII. praescriptae pro privatis missis. S. R. C. 28. Iun. 1889. n. 2712., 20. Maii 1890. ad 1. n. 3731., 19. Febr. 1892. ad 3. n. 3769., 20. Maii 1892. n. 3773., 30. Aug. 1892. ad 1. n. 3792., 8. Iun. 1911.

Haec vero missa *prohibetur* in festis Domini; in vigilia Epiphaniae, in feria sexta in Parasceve; infra octavas Epiphaniae, Paschatis, Pentecostes, Corporis Christi; in festo Purificationis B. M. V.; in duplicibus 1. cl.; in diebus festis, etiam suppressis, *in ecclesiis parochialibus,* quae unam etiam habent missam; in Commemoratione omnium Fidelium Defunctorum. S. R. C. 28. Iun. 1888. n. 3712.

In expositione SSmi Sacramenti pro pio exercitio quadraginta horarum, missa dicitur votiva SSmi Sacramenti. Dicitur *Gloria* et *Credo, Praef. Nativ.,* et omittitur omnis commemoratio et collecta. Canitur haec missa regulariter in altari, in quo exponendum vel expositum est SS. Sacramentum. Infra octavam SS. Corporis Christi missa est de eadem octava cum sequentia et unica oratione, sine Commemor. et collectis. — S. R. C. n. 1332. ad 7. 8.

Missa tamen dicitur diei currentis cum commemoratione SSmi Sacramenti sub unica conclusione, omissis omnibus commemorationibus et collectis, in dominicis 1. et 2. classis, in festis 1. et 2. classis, feria IV. Cinerum, triduo Maioris Hebdomadae, omnibus diebus octavae Paschae, Pentecostes, Epiphaniae, Vigiliis Nativitatis et Pentecostes, et octava propria privilegiata. — Commemoratio vero SSmi Sacramenti omittenda erit, si festum 1. et 2. classis, aut octava propria privilegiata sit de Passione, de Cruce, de SS. Redemptore, de Pretiosissimo Sanguine, de SS. Corde Iesu. — Si festum aliquod 1. vel 2. cl. occurrat in Dominica, tunc secundo loco fit commemoratio Dominicae et dicitur eius Evangelium in fine.

Missa votiva de pace pro secunda die, tempore Orationis *quadraginta horarum,* cantanda, celebrari debet, in quantum fieri potest, iuxta Instructionem Clementinam, in Altari, in quo SS. Sacramentum non asservatur. Suppleri tamen potest, extra Romam, per aliam votivam ex iis quae in Missali continentur, arbitrio Episcopi. S. R. C. 9. Maii 1857. ad 4. n. 3049.

Missa praedicta pro pace est sine *Gl.* et sine *Cr.* cum orat. SSmi Sacramenti, sub unica conclusione. Praef. est comm., seu de tempore, et ad elevat. non pulsatur campanula. Diebus Dominicis additur commem. Dominicae sub unica conclusione et *Cr.,* et dicitur Praef. de

Trinitate, nisi sit alia dicenda de tempore. In diebus exceptis, modo commemoratis paragr. *Missa tamen,* missa est, ut supra, cum orat. pro Pace sub unica conclusione, omissa orat. SS. Sacramenti. Infra octavam SS. Corporis Christi dicitur Missa, ut supr. paragr. *In expositione,* addita orat. pro pace, sub unica conclusione.

Missae privatae tempore expositionis SSm̃i Sacramenti dicuntur de festo vel de alio currenti officio cum oratione SSm̃i Sacramenti post alias a Rubrica praescriptas; quae tamen omittitur in duplicibus 1. et 2. classis. S. R. C. 2. Dec. 1684. ad 4. n. 1744. In his missis non pulsatur campanula ad elevationem. Sacerdos autem, transiens ante SS. Sacramentum publice expositum, genuflectit primum et deinde detegit caput, adorat, cooperit caput et surgit.

Missa votiva pro sponsis. — Omittitur in ea *Gloria* et *Credo,* dicitur in fine *Benedicamus Domino,* et Evangelium S. Ioannis, et tres dicuntur orationes. Si in festo duplici celebretur, fiunt tantum commemorationes, et omittitur tertia oratio de tempore. S. R. C. Maii 1912.

Diebus impeditis legitur missa de die cum commemoratione pro sponsis post orationes praescriptas; ac post *Pater noster* et ante *Benedictionem* orationes propriae recitantur praedictae missae.

Cum nuptiae celebratae fuerint tempore prohibito, et sponsi postea benedictionem nuptialem petierint, non est expectandus dies in quo missa votiva pro sponsis dici possit, sed benedictio nuptialis impertiri potest infra missam, puta de festo duplici 2. cl., cum commemoratione pro sponsis. S. R. C. 27. Maii 1911.

Prohibetur praedicta missa diebus dominicis et festis duplicibus 1. et 2. cl., diebus festis de praecepto, vigilia Pentecostes, tota octava Pentecostes, tota octava Epiphaniae, tota octava Corporis Christi, aliisque diebus duplicia 2. classis excludentibus, Commemoratione omnium Fidelium Defunctorum, ac diebus Rogationum, si fiat Processio, *in Ecclesiis parochialibus,* quae unam tantum habent missam. S. R. C. 28. Iul. 1911.

Missa pro sponso et sponsa omitti debet, itemque benedictio nuptiarum, si mulier sit vidua, et alias hanc acceperit benedictionem, S. R. C. 30. Iun. 1896. n. 3922., vel si vir ad secundas transiens nuptias alias benedictionem acceperit, nisi consuetudo vigeat benedictionem impertiendi, si vir tantum eam acceperit. S. O. 28. Febr. 1912.

Missa pro Defunctis. — Missa solemnis vel cum cantu de Requie die vel pro die obitus aut depositionis, praesente, insepulto, vel etiam

sepulto, non ultra biduum, cadavere, prohibetur, in festis dupl. 1. classis Nativitatis, Epiphaniae, Paschatis, Ascensionis, Pentecostes, sed non etiam feriis II. et III. infra octavas Paschae et Pentecostes, SS. Trinitatis, Commemorationis solemnis Corporis Christi, et in Dominica, in quam transfertur solemnitas externa Commemorationis SS. Sacramenti; — in festis Immaculatae Conceptionis, Annuntiationis, Assumptionis B. Mariae V.; — in Nativitate S. Ioannis Bapt., in Commemoratione et solemnitate S. Ioseph, in festo SS. Apost. Petri et Pauli, Omnium Sanctorum, Patroni loci, Dedicationis ac Titularis ecclesiae, ultimo triduo maioris hebdomadae, ac tempore expositionis SSmi Sacramenti. — *Prohibetur* praeterea in feria IV. Cinerum, diebus dominicis ac festis de praecepto, etiam suppressis, vigilia Pentecostes, si fieri debeat benedictio fontis, et diebus S. Marci ac Rogationum, si fiat processio, *in ecclesiis parochialibus*, unam tantum habentibus missam. — S. R. C. 3. Mart. 1761. ad 6. n. 2461., 7. Dec. 1844. ad 7. n. 2872., 27. Ian. 1883. n. 3570., 2. Dec. 1891. n. 3755., 13 Febr. 1892. ad 26. n. 3767., 19. Maii 1896. n. 3903., 12. Ian. 1897. ad 5. n. 3944., 15. Ian. 1897. n. 3946., 16. Nov. 1898. q. 1. ad 1. 2. 3. n. 4003., 5. Iul. 1901. n. 4076., 8. Ian. 1904. n. 4130., 28. Iul. 1911. ad 6. 7. n. 4274.

Corpus censetur praesens, cuius praesentiae defectum excusat causa gravis, non solum si adhuc remaneat insepultum, sed etiam si iam sit humatum, sed non ultra biduum a depositione.

Missa solemnis seu cum cantu de Requie die vel pro die obitus, aut depositionis, cantari potest, pro prima tantum vice, post obitum vel post acceptum nuntium, prima die libera a festis duplicibus 1. aut 2. cl., et a dominicis vel festis de praecepto etiam suppressis, et exclusis vigiliis Nativitatis, Epiphaniae et Pentecostes, diebus infra octavas Nativitatis, Epiphaniae, Paschatis, Pentecostes, Commemorationis solemnis SS. Corporis Christi; feria quarta Cinerum; tota maiori hebdomada. C. *Divino afflatu,* Rubr. serv. tit. 10. n. 5.; S. R. C. 28 Iul. 1911. ad 5.

Eodem autem modo, i. e. sub iisdem clausulis et conditionibus, permittitur missa exequialis lecta pro paupere defuncto ac missa cum cantu. S. R. C. 9. Maii 1889. n. 4024.

Per diem obitus vel depositionis intelligitur totum spatium temporis ab obitu usque ad depositionem, quamvis sit plurium dierum.

Missa solemnis vel cum cantu die 3.ª 7.ª 30.ª et anniversaria ab obitu aut depositione, vel alia die stabiliter determinata, si hisce die-

bus impediatur, anticipari vel transferri potest ad primam diem liberam.

Prohibetur praedicta missa in dominicis et festis de praecepto, etiam suppressis, in duplicibus 1. et 2. cl.; in vigiliis Nativitatis et Pentecostes; infra octavas Nativitatis, Epiphaniae, Paschatis, Pentecostes, Corporis Christi; feria IV. Cinerum; tota Maiori Hebdomada; durante solemni expositione SS. Sacramenti; diebus Rogationum, si fiat processio, *in ecclesiis parochialibus,* unam missam habentibus.

In duplicibus minoribus, exceptis hisce memoratis diebus, celebrari possunt anniversaria late sumpta, id est non a die obitus, aut depositionis, quae a Capitulis, Communitatibus, Confraternitatibus, aliisque piis Sodalitiis pro confratribus defunctis semel in anno solent celebrari. Similiter infra octavam Omnium Fidelium Defunctorum anniversaria late sumpta pro fidelium pietate possunt celebrari. Etiam in hisce missis dicitur unica oratio cum sequentia. — S. R. C. 23. Aug. 1766. ad 1. 2. n. 2482., 2. Dec. 1891. n. 3753., C. *Divino afflatu,* Rubr. serv. tit. 10. n. 5.

Missae privatae Defunctorum die vel pro die obitus, aut depositionis, praesente, insepulto, vel etiam sepulto, non ultra biduum, cadavere, celebrari non possunt sine applicatione pro defuncto, cuius cadaver sit physice vel moraliter praesens. Neque vero celebrari possunt in ecclesiis et in oratoriis publicis, nisi eadem die fiat illi funus cum missa exequiali. S. C. R. 12. Ian. 1897. n. 3944. ad 3.

In ecclesiis et oratoriis publicis et semipublicis Seminariorum, Collegiorum, Religiosarum Communitatum, missae privatae semel tantum legi possunt in una ex tribus diebus ab obitu, usque ad sepulturam. In oratoriis vero privatis legi possunt omnibus et singulis diebus ab obitu usque ad sepulturam, dummodo cadaver sit adhuc physice praesens in domo, nec sit dies prohibita. S. R. C. 16. Maii 1902. n. 4096., 10. Nov. 1906. n. 4192.

Prohibentur enim in duplicibus 1. et 2. classis; in dominicis et festis de praecepto, etiam suppressis; in vigiliis Nativitatis, Epiphaniae, et Pentecostes; die octava Epiphaniae et Corporis Christi; infra octavas Paschatis et Pentecostes; feria quarta Cinerum; tota Maiori Hebdomada: durante solemni expositione SS. Sacramenti. — S. R. C. 12. Ian. 1897. ad 3. ad 4. ad 5. n. 3944., 28. Maii 1897. n. 3957., 28. Iul. 1911. ad 5.

Aliae missae pro Defunctis, sive solemnes sive privatae prohibentur in dominicis; in festis duplicibus, etiam non de praecepto, infra

octavas Nativitatis, Epiphaniae, Paschatis, Pentecostes, Corporis Christi; in Vigiliis Nativitatis, Epiphaniae, Pentecostes, durante expositione solemni SS. Sacramenti; diebus Rogationum, si fiat processio, *in ecclesiis parochialibus, unam tantum habentibus missam.* — *Privatae* etiam in feriis Quadragesimae, excepta, in unaquaque hebdomada, prima die libera ab officio ritus duplicis, Quatuor Temporum, II. Rogationum et in aliis etiam Vigiliis, ac in diebus, quibus anticipatur vel reponitur missa Dominicae. Collect. S. R. C. Index Gener. V. *Missa privata de Requie,* C. *Divino afflatu,* Rubr. serv. tit. 10. n. 2.

Licebit tamen in Missis privatis de enumeratis feriis et vigiliis (praecedenti paragrapho) orationem addi pro Defunctis, pro quibus sacrificium applicatur, penultimo loco, prout permittit Rubrica Missalis; et ita acquiri poterit indulgentia altaris privilegiati. Pius X. C. *Divino afflatu,* Rubr. serv. tit. 10. n. 5. — Cf. seq. Decr. S. O. infra.

In ecclesiis autem vel sacellis sepulchreti missae de Requie quocumque die possunt dici, exceptis tamen festis duplicibus 1. aut 2. classis; dominicis ac festis de praecepto etiam suppressis, vigiliis Nativitatis, Epiphaniae, Pentecostes, feria IV. Cinerum, tota maiori Hebdomada, et octavis privilegiatis. — S. R. C. 19. Maii 1896. n. 3903.

In his missis quotidianis saltem tres dicendae sunt orationes, 1.ª pro quo fit applicatio, 2.ª ad libitum, tertia est *Fidelium.* Si vero pro defunctis in genere missa celebretur, vel nesciatur an pro defuncto vel pro defuncta, an pro uno vel pluribus defunctis, an pro vivis, vel defunctis, orationes dicendae sunt, quae pro missis quotidianis in Missali prostant. S. R. C. 30. Iun. 1896. n. 3920.

In iisdem quotidianis missis plures addi possunt orationes, impari cum aliis praescriptis servato numero, et orationi pro omnibus Defunctis postremo loco assignato. S. R. C. 30. Iun. 1896. Decr. Geneven. 3920.

Decretum de qualitate missae ad indulgentiam altaris privilegiati lucrandam. — « Ad altaris privilegiati, quod vocant, Indulgentiam lucrandam, non amplius in posterum sub poena nullitatis requiri, Missam de requie aut de feria vel vigilia cum Oratione defuncti propria celebrari; id tamen laudabiliter fieri, cum licet ac decet, pietatis gratia erga defunctum ». S. O. 19. Febr. 1913. A. A. S. v. 5. p. 122.

Collectae, Orationes. — *Collectae ab Episcopo imperatae,* nisi fuerint ab Ordinario pro re gravi praescriptae, omittuntur in duplicibus

1. et 2. classis, in Dominicis 1. et 2. classis, in Vigiliis Nativitatis et Pentecostes, infra octavas Nativitatis, Epiphaniae, Paschatis, Pentecostes, Corporis Christi, et semper ac plus quam tres orationes a Rubrica praescribuntur. Rubr. serv. tit. 11.

Suppressa censenda non est facultas adiiciendi in Missa orationes usque ad septem in simplicibus et ferialibus, per novas Rubricas, quae collectas excludunt, quando habetur quarta oratio. Collectae autem, si fuerint duae, ambae adiiciendae sunt post tertiam praescriptam orationem. S. R. C. 22. Mart. 1912. ad 10. 11.

« Collectae ab Ordinario imperatae, ex novis rubricis, tit. XI., omittendae sunt, quandocumque in Missa dicendae sint plusquam tres Orationes a rubrica eo die praescriptae. Quaeritur ergo: An Collectae omittendae sint, quando in Missis privatis, post tres Orationes eo die praescriptas, addita est oratio sanctissimi Sacramenti publice expositi, vel pro Papa aut Episcopo in respectivis anniversariis electionis, seu consecrationis aut coronationis? — R. Affirmative ». S. R. C. 21. Iun. 1912. ad 5.

In anniversario electionis et consecrationis Summi Pontificis in toto orbe, et Episcopi in ipsius dioecesi dicenda est collecta. Anniversarium electionis seu translationis Episcopi ad effectum Missae seu Collectae iuxta Caeremoniale Episcoporum l. 2. c. 35. est, ex Decr. S. R. C. *Urbis et Orbis,* 8. Ian. 1910. est: 1.° Pro Episcopi residentialibus, electis vel translatis in Consistorio, dies Consistorii. — 2.° Pro Episcopis residentialibus, electis vel translatis per Breve ante Consistorium dies datae Litterar. Apostolicar. — 3.° Pro Episcopis Coadiutoribus cum futura successione post mortem Coadiuti dies datae Litterar.

Collecta ab Episcopo loci imperata, etiam a Regularibus dicenda est, etiam ab extraneis Sacerdotibus. Omittenda in missa conventuali seu solemni.

« Collectae ab Episcopo seu Ordinario loci imperatae, quae simul cum Orationibus a Rubrica praescriptis septenarium numerum excedunt omitti debent ». S. R. C. 19. Ian. 1906.

Capitis inclinatio ad nomen Sancti in eius vigilia. — « In vigilia Festi alicuius Sancti, *cuius nomen continetur in Canone Missae,* celebrans caput inclinare debet, quum idem nomen pronuntiat, iuxta Rubricas Missalis de Ritu celebrandi Missam tit. V. n. 2. ». S. R. C. 24. Nov. 1911.

Preces in fine Missae. — Praescriptae Preces in fine Missae omittendae sunt, si Missa cum aliqua solemnitate celebretur, vel Mis-

sam, quin celebrans ab altari recedat, immediate ac rite subsequatur aliqua sacra functio vel pium exercitium. S. R. C. 20. Iun. 1913., A. A. S. v. 5. p. 311.

Gratiarum actio. — Sacerdotes, post missae sacrificium recitantes Orationem: *Obsecro te, dulcissime Domine,* etc., ac nisi impediantur genuflexi, remissionem obtinent, rite dispositi, defectuum et culparum in eo litando contractarum, ac Indulgentiam trium annorum. S. O. 29. Aug. 1912., A. A. S. v. 4. p. 642.

Passio in Missa. — Pars ordinaria missae non est. Illam omittere in celebratione Missae posset sacerdos infirmus, qui secus non posset missam celebrare, ultimam legendo tantum partem, et privatim celebrando ad scandalum vitandum.

Evangelium. — Pars ordinaria missae est, quam omittere grave est. — Sacerdos celebrans coram Cardinali, Archiepiscopo Provinciae vel Ordinario loci, lecto Evangelio librum non osculatur, nec dicit: *Per evangelica dicta,* sed statim incipit *Credo* vel expectat donec Cappellanus Episcopi, cotta indutus, vel, si desit, minister, Episcopo Missale deosculandum attulerit, Caerem. Episc. l. 1. c. 30. n. 1.

Benedictio danda a Sacerdote in fine missae, ex Rubr. tit. XII. n. 399., si celebret coram Summo Pontifice, Cardinali, Patriarcha, Archiepiscopo, Episcopo, in Provincia, Civitate vel Dioecesi sua exsistente, sacerdos, dicto *Placeat,* etc., dicit: *Benedicat vos, omnipotens Deus,* et conversus se ad summum Pontificem genuflexus, ad Cardinalem vero et alios ex supradictis, capite inclinato, prosequitur: *Pater et Filius et Spiritus Sanctus,* benedicens adstantes a parte, ubi non adest Pontifex, Cardinalis, etc. Benedictio vero ab ipso Episcopo danda est, in missa solemni, quando ei assistit in sua dioecesi cappa magna vel pluviali indutus.

Aqua lustralis. — Ultimo triduo maioris hebdomadae a sacris vasis removetur. Sacerdos ea se signat si commode possit, e sacristia egrediens, ad missam celebrandam. Eius aspersio facienda est in ecclesiis Collegialibus ante Missam conventualem, dominicis diebus; quibus diebus fieri etiam potest in aliis ecclesiis, sed non debet. In dominicis aspersio populi cum aqua benedicta facienda est ad cancellos presbyterii. — Inter sacramentalia recensetur.

Presbyter assistens, in missa solemni, per se, nonnisi Episcopis aliisque Praelatis inferioribus debetur, dum actu pontificalia exercent. Permittitur pro Neo-sacerdote presbyter assistens, cum pluviali sine

stola, et etiam cum stola si sit consuetudo. Presbyter, qui assistentiam praebet Episcopo privatim celebranti stolam deferre non potest, nisi item sit consuetudo.

657.ter *Cantus, Musica, Organum, Lingua vernacula.* — « Cantiones quascumque vernaculas esse *omnino prohibitas* in omnibus missis, quae vel solemniter, vel solum in cantu celebrantur; ita ut modulationibus, quas liturgico idiomate Rubricae praescribunt, *nulli liceat* alias addere vel immiscere... Dum SS. Sacramentum, sive sub una sive sub altera specie elevatur, cantoribus esse omnino silendum, iuxta Rubricas, iisdemque cum caeteris Sacramentum adorandum ». S. R. C. 22. Maii 1894. *Decr. Gener.* n. 3827. Cf. S. R. C. 31. Ian. 1896. n. 3880. — E. M.

Prohibentur etiam mulieres et puellae intra vel extra ambitum chori canere in missis solemnibus S. R. C. 17. Sept. 1897. n. 3964. Ac Cantus Gregorianus in ecclesiis praecipitur. S. R. C. 8. Ian. 1904. Musica autem ad tramitem Motus Proprii Pii X. 22. Nov. 1903. bene admittitur.

Sustineri potest hodiernus usus cantum Gregorianum organis adiuvandi, exceptis tantummodo iis Officiorum ac Missarum partibus, quae iuxta nunc vigentes leges sine comitantibus organis debeant penitus decantari. Et in casu necessitatis, etiam in officiis et Missis, in quibus sonus organi prohibetur, licet organum adhibere solummodo ad associandum et sustinendum cantum, silente organo cum silet cantus, sive adhibeatur cantus Gregorianus, sive polyphonicus. S. C. R. 11. Maii 1911., 22. Mart. 1912.

« Cum in *Motu proprio* SS. D. N. Pii P. X. *Inter pastoralis officii* de musica sacra 22. Nov. 1903. praecipiatur, ut « cantus gregorianus in populi usus restituendus curetur, quoad divinas Laudes mysteriaque celebranda magis agentium partem, antiquorum more, fideles conferant » quaeritur: Licebitne permittere, ut puellae ac mulieres in scamnis sedentes, ipsis in ecclesia assignatis separatim a viris, partem invariabiles missae cantent (cantu gregoriano); vel saltem extra functiones liturgicas, hymnos aut cantilenas vernaculas cantent?

R. Affirmative ad utrumque, et ad mentem. Mens est: 1.° ut intra christifideles viri et pueri, quantum fieri potest, suam partem divinis Laudibus concelebrandis conferant, haud exclusis tamen, maxime ipsorum defectu, mulieribus et puellis; et 2.° ut ubi officiatura choralis habetur, cantus exclusivus mulierum, praesertim in cathedralibus ecclesiis non admittatur, nisi ex gravi causa ab Ordinario agno-

scenda; et cauto semper ut quaevis inordinatio vitetur ». S. R. C. 17. Ian. 1908. ad 2. — « Viri a mulieribus omnino sint separati, vitato quolibet inconvenienti, et onerata, super his, Ordinariorum conscientia ». S. R. C. 18. Dec. 1908.

« An in Missa solemni et aliis functionibus, in Ecclesiis, quibus est carentia magistri organi vel cantorum, etiam laicorum, liceat uti machina vulgo dicta *Grammofono* pro cantu, stricte liturgico gregoriano, partium variabilium Missae solemnis, hymnorum et aliorum canticorum? — R. *Negative* ».

Vernaculo idiomate cantica in sacris functionibus prohibentur, ideoque etiam in Missis cum cantu celebratis. Extra functiones vero et in ipsis Missis privatis, quas vocant, toleratur consuetudo contraria. S. R. C. 8. Ian. 1904.

« Preces et hymni liturgici v. g. Introitus, Communio, hymnus *Lauda Sion* a choro musicorum in lingua vernacula cantari non possunt infra missam privatam ». S. R. C. 31. Mart. 1909.

In expositione SS. Eucharistiae Sacramenti lingua vernacula adhiberi potest in canticis et precibus, nisi agatur de textibus liturgicis (v. g. *Tantum ergo, Litaniae Lauretanae,* etc.). S. R. C. 31. Mart. 1909.

Quoad usum *slavonicae linguae in sacra Liturgia,* standum est Decreto S. R. C. 18. Dec. 1906., quo privilegium declaratur esse *locale,* quibusdam adhaerens ecclesiis, minime vero *personale,* quod ad nonnullos sacerdotes pertineat.

« Nulli prorsus licebit *in aliis ecclesiis,* quacumque causa aut praetextu, linguam palaeoslavicam in sacram liturgiam inducere. Si quis vero saecularis aut regularis sacerdos secus fecerit, aut id attentaverit, *ipso facto a celebratione missae, caeterorumque sacrorum suspensus maneat, donec ab Apostolica Sede veniam impetrabit* ».

658. *An aliquando liceat missam interrumpere?* — Numquam licet *missam interrumpere essentialiter,* seu ita ut sacrificium inceptum remaneat truncatum, nisi gravissima seu extrema urgeat necessitas, ut in casu imminentis incendii, aut hostis ad necandum irruentis; tunc enim sacerdos, omissa calicis consecratione, posset sumere hostiam iam consecratam, vel eam secum effugiendo auferre. Quod si utramque consecrationem perfecerit, utramque speciem statim sumat, si possit; vel si non possit, secum auferat in loco vicino citissime sumendam. — Neque *accidentaliter* licet *missam interrumpere,* nisi *iusta de causa ante oblationem,* e. g., ob concionem post Evangelium, ob proclamationes bannorum faciendas. S. R. C. 23. Mart. 1881. n. 3529.

Neque licet *interrumpere missam,* nisi *gravi de causa ante canonem,* e. g.: 1.° Ob processionem excipiendam, in gratiam supervenientis Principis, vel turbae peregrinorum die festo, si alias missam audire nequeant. Ac si oblatio facta non fuerit, sacerdos de novo incipere potest, ut totum sacrum audiant. 2.° Si sacerdos recordetur alicuius impedimenti, v. g., se non esse ieiunum, vel in statu gratiae, vel esse irregularem, modo missa sine scandalo aut nota relinqui possit. 3.° Si Ecclesia polluatur aut vitandus superveniat. — Neque vero licet *missam, incepto canone, interrumpere,* nisi *graviori de causa;* et *peracta consecratione,* nisi *gravissima de causa,* v. g., si moribundus baptizari vel absolvi debeat. Alia autem sacramenta ministrare inter consecrationem et communionem non licet, quia non sunt tantae necessitatis. Attamen S. Viaticum ministrari posset moribundo, qui esset in propinquo, ita ut sacerdos vestes sacras exuere non deberet. Sed ad hoc etiam requiritur, ut celebrans altare e conspectu suo non amittat. S. R. C. 19. Dec. 1829. ad 1. n. 2672. Cf. S. R. C. 7. Dec. 1844. n. 2885., 7. Febr. 1874. n. 3322., 11. Maii 1878. ad 8. n. 3446. « Plerique theologi... permittunt sacerdoti missam interrumpere, ut extremam unctionem administret infirmo morti propinquo cui nullum aliud sacramentum potuit conferri ». Bened. XIV. de Syn. l. 8. c. 6. n. 5.; L. 728. — Missa interrupta, si celebrans *brevi redeat*, resumenda est ab eo loco, ubi interrupta est; sin *post horam,* et nondum facta erat consecratio, ab initio iterum incipienda est. Ac si alius sit sacerdos, qui missam compleat ab alio incoeptam post unam saltem peractam consecrationem, is aliam missam celebrare deinde non potest. S. R. C. 16. Dec. 1823. n. 2630. — L. 352. 353. 355.; S. Th. 3. p. q. 83. a. 6. ad 1.; Rubr. Miss. *De defect.*

659. *An sacerdos infirmus celebrare possit, licet non omnes Rubricas servare queat?* — R. Affirmative, si paucas et leviores tantum omittat, praesertim si privatim celebret. Imo plures gravis notae auctores permittunt infirmo celebranti, ut etiam baculo utatur, si indigeat. Haec refert et appobat S. Lig. 492.: « Dicit La-Croix l. 6. p. 2. n. 402. etc. eum, qui non posset celebrare sine baculo, licite posse illo uti. Additque Gobat, quod si quis nequiret celebrare nisi utroque brachio super altari innixo, licite sic celebraret privatim, non autem publice, nisi hoc faceret ex necessitate. Hoc tamen puto non excedere veniale, a quo videtur excusari posse, qui ob infirmitatem nequiret rectus stare, et ex sua devotione vellet celebrare, modo vitetur populi admiratio. Dicunt etiam La-Croix n. 427. etc., quod si

quis non possit elevare hostiam, sed potest reliqua; potest celebrare privatim et etiam publice, si adsit necessitas, et populus moneatur; sed puto satis esse populum tantum monere, si quis ex devotione celebret ». — E. M.

660. *An Rubricae Missalis romani sint praeceptivae?* — Quaedam praeceptivae sunt, quaedam directivae. Quaenam illae, quaenam hae, non satis constat. Communior sententia tenet, directivas esse quae tradunt ea quae ante vel post missam agenda dicendave sunt, ceteras esse praeceptivas; ac proinde has tantum obligare pro gravitate materiae. L. 385. Nihilominus non desunt qui putant ea, quae ex his continentur sub tit. *de Defectibus, esse instructiones doctrinales; quae non magis obligant, quam doctrina, in qua fundantur.* Cf. Suarez d. 83. s. 3. Ac, si alicui, dum hoc mysterium peragit, aliquod dubium occurrat, id faciat *quod habet minus de periculo,* S. Th. 3. p. q. 83. a. 6. ad 2.; seu *quod magis expedire censuerit. Illud semper prae oculis habendum est, ut scandalum caveatur.* Ex sententia S. Alph. Exam. ordin. 112., non omnes Rubricae servandae extra missam sunt mere *directivae,* sed aliquae tantum. — Trid. s. 22. C. 4. 5. 8., c. 6. 7. 9., Decr. *de Observ.* etc. s. 23. c. 5.; S. R. C. 27. Febr. 1847. n. 2928. 2932.; S. Th. 3. p. q. 83. a. 3. 4.; Suarez d. 84. s. 1., d. 85. s. 2.; Diana tr. 1. de Celebrat. missar. r. 235. n. 3.; L. 401.; E. M.

S. Pius V. in B. Missali praefixa, *districte in virtute s. o. praecipit, ut missam iuxta normam in Missali praescriptam legant,* quod praeceptum pro aliis extra missam servandis non habetur. Praeceptivae ergo sunt Rubricae quae servanda praescribunt in ipsa celebratione missae sub gravi vel sub levi ratione materiae. Reliquae directivae sunt, quas tamen impune sine causa negligere nefas est; sed si rationabilis adsit causa excusans, peccatum non habetur.

DE POENITENTIA

I. — DE NATURA ET MATERIA REMOTA POENITENTIAE

661. *Quid sit poenitentia?* — *Poenitentia* est *virtus,* et est *sacramentum.* Sub primo respectu, est virtus moralis, inclinans ad peccati *odium,* abominationem seu detestationem et ad *dolorem* seu tristitiam, quatenus peccatum est offensa et iniuria Dei, nempe quatenus Deum nobis aversum et indignatum efficit, propter laesum Dei honorem debitum, ratione supremi dominii ipsius, et inclinans consequenter ad propositum efficax illud in posterum vitandi, et divinae iustitiae satisfaciendi, ut Deus nobis reconcilietur. Unde poenitentia virtus est ad iustitiam pertinens, ut eius pars potentialis. Suarez d. 2. s. 3. n. 4. seq.; Lugo d. 2. n. 50. 52.; S. Th. 3. p. q. 85. — *Odium,* quia malum, *dolorem,* quia praesens vel quia ut praesens apprehenditur. Sub altero respectu est sacramentum N. L. *per modum iudicii* a Christo Domino institutum, ad peccata post baptismum commissa, homini contrito et confesso per absolutionem sacerdotalem remittenda. *Per modum iudicii,* adest enim poenitens simul reus, testis et accusator, et sacerdos, iudex ferens sententiam, qui strictissima secreti obligatione tenetur. Hoc autem iudicium, ad reum absolvendum, eumque cum Deo reconciliandum tendit. Hinc discrimen patet inter hoc iudicium sacramentale et forense. — Flor. Decr. pro Arm.; Trid. s. 14. C. 1. 2. 3. 4. c. 1. 2. 3.; Decr. S. O. *Lamentabili,* 3. Iul. 1907. pr. 46. 47.; S. Th. 3. p. q. 84. a. 1.; L. 246.; E. M.

662. *An in sacramento poenitentiae liceat sequi opiniones probabiles?* — R. Affirmative, in his, quae pertinent *ad iudicium,* dummodo salva sit *forma* iudicii: forma enim dat esse rei, et iudicium *ad valorem* pertinet *sacramenti.* Et sic in his, quae pertinent ad *integritatem* Confessionis, ad *iurisdictionem* confessarii, etc. licet sequi opiniones probabiles. L. 468., H. A. tr. 16. n. 29. *Ad iurisdictionem,* nam, stante eius probabilitate, eam Ecclesia supplet. — Negative in his, quae pertinent *ad valorem sacramenti,* quia sacramentum periculo nullitatis exponeretur; excepto tamen necessitatis casu; sacramenta enim propter homines. Quare non licet sequi opiniones probabiles circa ipsam substantiam Confessionis, et contritionis. Peccata enim

pertinent ad poenitentiam, qua *sacramentum,* sub generica peccati ratione, qua *iudicium,* uti singula in se sunt; idemque consequenter de Confessione peccatorum dicendum est. Unde Confessio ad poenitentiam pertinet potissimum qua iudicium est. Contritio e contra ad poenitentiam pertinet potissimum qua sacramentum est. Satisfactio vero potius ad integritatem spectat, cum extrinsecus accedat. Verbis tandem absolutionis *forma* continetur sacramenti, et *sententia* iudicii. — Cf. 348.

663. *An sacramentum poenitentiae sit necessarium?* — R. Affirmative, pro lapsis post baptismum. Necessarium autem est ad iustificationem tum *necessitate praecepti,* tum *necessitate medii,* saltem *in voto.* Trid. s. 6. C. 14.; s. 14. C. 2. 4. 5.; S. Th. 3. p. q. 84. a. 5., q. 87. a. 6., s. q. 6. a. 1. — Hinc sacramentum poenitentiae appellari solet secunda post naufragium tabula. Trid. s. 6. C. 14.; S. Th. 3. p. q. 84. a. 6. — Cum autem nullum actuale peccatum sine poenitentiae virtute possit in hac vita remitti, patet etiam hanc esse *omnino necessariam* ad iustificationem adultorum, qui post baptismum lapsi sunt. Trid. s. 14. C. 4.; S. Th. 3. p. q. 86. a. 2., q. 87. a. 1. — S. Th. Quodl. 4. a. 10.; E. M.

664. *Quinam sit effectus sacramenti poenitentiae?* — Effectus huius sacramenti est absolutio a peccatis et reconciliatio cum Deo, ac, quod consequens est, remissio poenae aeternae. Flor. Decr. pro Arm.; Trid. s. 14. C. 3. c. 12. 15., s. 6. C. 7.; S. Th. 3. p. q. 86. a. 3. 4. 6. — « Illi, qui per contritionem consecutus est remissionem peccatorum quantum *ad culpam* et per consequens quantum *ad reatum poenae aeternae,* quae simul cum culpa dimittitur ex vi clavium... augetur gratia et *poena* remittitur *temporalis,* cuius reatus adhuc remanserat post culpae remissionem, non tamen *totus,* sicut in baptismo, sed *pars eius*... Ex vi clavium, quae operatur in sacramento poenitentiae, non tota poena remittitur, sed aliquid de poena temporali, cuius reatus post absolutionem a poena aeterna remanere potuit, nec solum a poena illa, quam habet, vel suscipit ab absolutione poenitens in confitendo... sed etiam de illa poena, quae in Purgatorio debetur, aliquid remittitur, ut minus in Purgatorio puniatur absolutus ante satisfactionem decedens, quam si ante absolutionem decederet ». S. Th. 4. d. 18. q. 1. a. 3. q. 2. — E. M.

665. *Quaenam sint partes sacramenti poenitentiae; quaenam earum efficacia?* — *Partes* sacramenti poenitentiae sunt, ut in aliis sa-

crammentis, *materia* et *forma*. Forma sunt verba absolutionis, quae sacerdos profert. Materia vel quasi materia sunt actus poenitentis, qui in tres distinguuntur partes. Quarum prima est *cordis contritio*. Secunda est *oris confessio*. Tertia *satisfactio*. Flor. Decr. pro Arm.; Trid. s. 14. C. 2. 3. c. 4. — « Omne autem sacramentum producit effectum suum non solum virtute *formae*, sed etiam virtute *materiae*; ex utroque enim est unum sacramentum... Unde remissio culpae est effectus poenitentiae principalius quidem ex *virtute clavium*, quas habent ministri, ex quorum parte accipitur id quod est formale in hoc sacramento, secundario autem ex *vi actuum poenitentis* pertinentium ad virtutem poenitentiae: tamen prout hi actus aliqualiter ordinantur ad claves Ecclesiae. Et sic patet, quod remissio culpae est effectus poenitentiae secundum quod est virtus, principalius tamen secundum quod est sacramentum ». S. Th. 3. p. q. 86. a. 6., q. 90. a. 1. 2. — E. M.

666. *Quaenam sit materia remota sacramenti poenitentiae?* — Materia *remota* sunt omnia peccata *post* baptismum commissa. Dicuntur autem materia *circa quam*, quia circa illa destruenda absolutio versatur. — Materia remota *necessaria* sunt omnia peccata mortalia, commissa *post* baptismum nondum *directe* remissa per claves Ecclesiae, licet contritione perfecta iam deleta, vel inculpabiliter in praecedenti Confessione omissa; unde *in immediate sequenti Confessione* sunt manifestanda, cum materia libera non sint, sed necessaria; adeoque necessario poenitens ab his debet absolvi, et nova imponenda est poenitentia, licet statim post absolutionem ea quis confiteatur. L. 513. Attamen quoad peccata ex oblivione vel alia iusta causa omissa nulla est obligatio ea *quamprimum* confitendi, cum iam sint deleta, nec proinde animae periculum adest in mora. Quare differri potest eorum Confessio usquedum, vi alterius obligationis, vel sponte denuo quis confiteatur. — Materia remota *sufficiens*, sed *libera*, sunt omnia peccata venialia, *post* baptismum commissa, et omnia peccata sive mortalia sive venialia, iam alias rite clavibus Ecclesiae subiecta. Eorum remissio confirmatur, et gratia augetur. C. 12. *de Poenit.*; Extrav. 1. *de Privileg.*, 2. *de Haeret.*; Trid. s. 14. C. 5. C. 7.; pr. 11.ª d. ab Alex. VII.; L. 425. 427. — Ad maiorem quamdam securitatem praeter peccata levia ordinaria, expedit addere vel peccatum aliquod certum, de quo vehementius quis doleat, vel saltem genericam accusationem omnium peccatorum vitae anteactae. Reuter 202.; Elbel 19. — S. Th. 3. p. q. 84. a. 2.; E. M.

667. **Resolves**: — « Omitti possunt venialia, vel omnia vel aliqua; item mortalia semel rite confessa, v. g., in Confessione generali. In qua etiam non est necessarium addere peccato mortali, quod post ultimam Confessionem sit commissum..., nisi circumstantia aliqua, v. g., speciem mutans, vel reservatio casus, vel proxima peccandi occasio aliud requirat, et poenitentia sufficiens imponatur ». L. 425.; S. Th. 4. d. 17. q. 3. a. 3. q. 5. ad 4., d. 18. q. 1. a. 3. q. 2. ad 4. — Insufficiens materia sunt imperfectiones, quae peccata non sunt; quod quis non fecerit bonum quod potuit, non responderit divinis inspirationibus in iis, quae meri consilii sunt. La-Croix l. 5. n. 211.; L. 425. — Omnium letalium peccatorum Confessio certo invalida necessario repetenda est. Omnia enim peccata mortalia sunt per se clavibus subiicienda. Attamen Confessio non est necessario repetenda, nisi de eius invaliditate moraliter certo constet. Ratio est: 1.° Quia cum actus est certo positus, si suboritur dubitatio, an fuerit recte positus obtinet illa regula Iuris; *standum est pro valore actus*. 2.° Quia obligationi legis divinae de facienda Confessione iam probabiliter factum est satis. L. 505.; La-Croix 1221.; Elbel 263. — « Etsi ex errore culpabili mortaliter, peccatum tale, v. g., mollitiei; vel numerum, aliamve circumstantiam necessariam omiseris, non ideo teneris repetere Confessiones intermedias bona fide et legitime factas (in quibus ex naturali oblivione defectum illum non fueris confessus), cum validae fuerint et maneant validae ». L. 503. — Lugo d. 16. s. 2. § 1. 2.

668. *Quaenam sit materia proxima sacramenti poenitentiae?* — Materia *proxima, ex qua,* intrinseca et essentialis, sunt *actus poenitentis,* nempe *contritio, Confessio,* acceptanda *satisfactio,* quae vero quoad sui exsecutionem ad integritatem pertinet sacramenti. Lugo d. 12. n. 40. Appellantur autem illi actus a Flor. Decr. pro Arm., a Trid. s. 14. C. 3. et a S. Th. 4. d. 18. q. 1. a. 3. q. 1., *quasi materia,* non quia « verae materiae rationem non habent, sed quia eius generis materia non sint, quae extrinsecus adhibeatur, ut aqua in baptismo et chrisma in confirmatione ». Cat. Rom. n. 13. Plures, qui cum Scoto existimant totam substantiam sacramenti in sola absolutione consistere, dubium movent de mente S. Thomae, quem pro se stare affirmant. Sed, ut alia nunc missa faciamus, haec S. D. habet 3. p. q. 84. a. 1. ad 1.: « In illis sacramentis, quae habent effectum correspondentem humanis actibus, *ipsi actus humani sensibiles* sunt *loco materiae,* ut accidit in poenitentia et matrimonio ». Cf. ib.

ad 2. ad 3. Et a. 2. ead. q.: « Materia proxima huius sacramenti sunt actus poenitentis, cuius materia sunt peccata, de quibus *dolet,* et quae *confitetur,* et pro quibus *satisfacit* ». Cf. ib. q. 90. a. 1. 2. Ex Conc. autem Trid. *actus poenitentis* sunt *partes* huius sacramenti. Insuper cap. 2. ait hoc sacramentum perfici materia et forma, et cap. 3. formam assignat, nempe verba absolutionis. Ergo materia sunt actus poenitentis, quos statim ibid. appellat *quasi materiam.*

669. **Nota:** Peccatum dicitur *directe* remitti, quando remittitur *vi clavium* Ecclesiae. Ad hoc opus est ut poenitens peccatum confiteatur, et confessarius habeat super eo iurisdictionem. Dicitur *indirecte* remitti, quando remittitur *vi gratiae sanctificantis,* quae in sacramento poenitentiae infunditur, propterea quod incompossibilis sit cum quolibet peccato gravi, et non potest unum grave peccatum sine alio remitti. Id locum habet, quando peccatum est inculpabiliter omissum vel reservatum. La-Croix 597.; L. 478. 504.

670. *An mortalia commissa in ipsa susceptione baptismi sint materia huius sacramenti?* — « Affirmant communissime... Ratio, quia haec peccata, licet sint tempore simul cum baptismo, natura tamen sunt ipso posteriora. — Sed ratio, quam adducunt... non videtur convincere... pro peccato fictionis, nempe si ille susciperet baptismum exsistens in mortali sine dolore » L. 427. Negat D'Annib. ed. 3.ª p. 3. n. 301. generatim pro peccatis omnibus admissis in ipsa susceptione baptismi, et hanc veram sententiam dicit. Ratio, quia obiectum materiale poenitentiae ex Trid. s. 14. c. 2. sunt peccata, quae quis admisit postquam Ecclesiae subditus per baptismum esse coepit ac consummatur fictione peccatum ipso fingentis in Ecclesiam ingressu. — Verum, si peccatum aliquo temporis spatio post baptismum continuetur poenitentiae iam materia est. — S. Th. 3. p. q. 69. a. 10., 4. d. 4. q. 3. a. 2. q. 3.; Lugo d. 16. s. 1.

671. *An adultus, baptizandus sub conditione, in dubio baptismi praecedentis, peccata iam accusata confiteri debeat?* — R. Negative. Ratio est quia illa peccata vel sunt iam deleta si prior baptismus fuit validus; vel si fuit invalidus posteriori baptismo valido delentur, et materia non sunt Confessionis. Reuter 118.; E. M.

672. *An praefatus adultus confiteri debeat peccata ab ultima Confessione commissa, et nondum accusata?* — Controvertitur. Prima sententia affirmat; quia urget obligatio confitendi peccata quoties non constat ea ante baptismum fuisse commissa. Quare, collato posteriori

baptismo, sunt deinde illa peccata accusanda. Confirmatur ex Resp. S. O. 17. Dec. 1868. Secunda sententia negat; quia, posita probabili invaliditate prioris baptismi, peccata ista non sunt probabiliter materia Confessionis; adeoque non constat de certa obligatione. Materia Confessionis sunt peccata *post* baptismum commissa. Quoties igitur non constat ea peccata fuisse *post* baptismum commissa, de Confessionis obligatione non constat. Ut Confessionis obligatio urgeri possit debent probari peccata *post* baptismum commissa. Trid. s. 14. C. 2. 4. — Si autem prior baptismus reapse validus fuit; peccata ista remitti poterunt sive per contritionem perfectam, sive indirecte per absolutionem cum attritione. Neque vero laud. S. O. responsum controversiam *generatim* dirimit, quia datum est pro *Neoconversis in Anglia,* ob speciales illius regionis rationes. Responsum illud generale Decretum non esse publice declaravit ad S. Apollinaris Emmus Card. S. O. Secretarius a. 1897., cum ex professo de hac quaestione in consueta Casuum conscientiae collatione disputaretur. Quod etiam D'Annibale S. O. assessor et deinde Card. explicite affirmat ed. 3.ª p. 3. n. 301. nota 3. Ac Conc. Plen. Americae Latinae eandem agendi regulam adoptans, cum probe nosset illud responsum non esse generale Decretum, scite in nota addidit: *prae oculis habita norma Decr.* S. O. 17. Iul. 1715. et 2. Dec. 1874., Collect. S. C. de P. F. n. 644. 957., quae eandem fere continent praescriptionem ac laud. Resp. S. O. 17. Dec. 1868., cuius Decreti mentio revera omittitur, et citatur loco ipsius aliud adhuc magis particulare Decretum 17. Iun. 1715., ad quod se remittit Responsum 17. Dec. 1868. Ac illa verba *prae oculis* etc. *me ipso proponente Emo Cardinali Vives, illius Concilii Praesidi,* addita deinde fuere in nota, *sine ulla difficultate,* hac precise ratione, cum in priore schemate desiderarentur, ne locus esset falsae interpretationi mentis Concilii, circa universalitatem Decreti citati. — Hinc, stante dubio sacerdotalis ordinationis cuiusdam beneficiati coadiutoris cum animarum cura, S. O. 17. Ian. 1900. ordinationem decrevit sub conditione iterandam, missas celebratas de thesauro Ecclesiae supplendas, et nihil edixit de auditis Confessionibus a poenitentibus repetendis. — Cf. 674.; La-Croix l. 6. p. 1. n. 324.; L. 473. 474. 505.; Monit. Eccles. v. 11. p. 523.; v. 12. p. 540. seqq.; E. M.

Neque vero demonstrativum argumentum, ut per se patet, desumi potest ex **Instructione** S. O. 20. Iul. 1859., Cf. Ferraris Supplementum v. *Baptismus* n. 15., in qua ordo constituitur, si baptismus sit *sub conditione* iterandus, ut fiat 1.° abiuratio, seu fidei professio, 2.° baptismus conditionatus, 3.° Confessio sacramentalis *cum absolutione conditionata.*

Formalis sectae abiuratio facienda est ab haereticis, qui convertuntur ad fidem catholicam, et *sub conditione* baptizantur. Verum ab iis, qui nondum decimum quartum aetatis annum compleverunt sola exigitur fidei professio. Collect. S. C. de P. F. n. 1680.

672.bis *Excipiunt adversarii* contra praecedentem opinionem expositam, Decretum S. O. 17. Dec. 1868. esse universale, *ratione materiae*. Adversariorum argumentum revera intentum non evincit, et sibi contradicit. Etenim, si revera in casu baptismi dubii standum est *pro eius valore,* quousque non constet de sua nullitate, et consequenter *certo tenetur* dubie baptizatus Ecclesiae legibus, inter quas est lex confitendi peccata post baptismum commissa, inde sequeretur etiam *non posse iterum baptizari neque sub conditione,* et posse ac debere laicum dubie baptizatum, qui post illum baptismum non commiserit grave peccatum, accedere tempore paschali ad Sacram communionem. Quin imo Parochus et Episcopus dubie baptizati possent et deberent celebrare missam pro populo, etc.

Insuper quod aiunt dubium tenuissimum sufficere ad iterandum baptismum, sed non sufficere ab eximendo a lege certa confessionis nihil revera est. Etenim primo dubium in casu non semper tenuissimum est. Insuper ut sufficiat ad iterandum baptismum debet esse vera quaedam saltem, in infimo gradu, probabilitas. Et consequenter integrum manet inconcussum principium legis dubiae non obligantis.

Tandem Responsum, quod ut ignotum affertur, S. C. de P. F. 12. Iul. 1869. revera non ignorabatur, sed privata scientia iam cognoscebatur. Illud vero Responsum rem etiam non evincit, quia non est Decretum S. C. de Prop. Fide. Et ideo relatum non fuit in prima editione Collectaneae huius Congregationis. In altera vero editione appositum fuit non *in serie Decretorum,* sed in quadam nota. Et praeterea in eo etiam Responso 12. Iul. 1869., Collectan. n. 1338., non dicitur absolute Decretum d. 17. Dec. 1868. de lege confessionis post iteratum baptismum, ratione praecedentis dubii, esse *absolute universale,* sed universale ad summum pro *neo-conversis,* de quibus tantum sermo est in eo Decreto, et in laudato *Responso.* Et Decreta reapse semper referuntur *ad protestantes conversos ad catholicam fidem.* Cf. Ferraris Supplementum v. *Baptismus* n. 15., et, *si bene legantur,* apparebit profecto ea omnino cohaerere cum illis, quae hic tradita sunt, et gratuito asseri non videri cohaerentia.

673. *An peccatum in genere tantum accusatum sit aliquando materia sufficiens Confessionis, quoad eius validitatem et liceitatem, v. g., si quis dicat: accuso me de omnibus peccatis vitae meae?* — R. Affir-

mative quoad *validitatem*. Nam omnes consentiunt, ut valide absolvantur infirmi in articulo mortis, milites instante praelio, nautae imminente naufragio, etc., sufficere externum aliquod signum Confessionis, v. g., manus apprehensionem, tunsionem pectoris, etc. Cum autem essentia sacramenti non immutetur extra casum necessitatis; sed eadem semper est pro variis casibus, et in casu necessitatis et extra casum necessitatis, sufficiens erit praedicta Confessio *quoad sacramenti valorem*. — La-Croix 620.; Reuter 303.; Lugo d. 17. n. 8.; L. 480. 481. 482. 486. 504. — Affirmandum probabiliter etiam videtur *quoad liceitatem*, nam, stante certa sacramenti validitate, illiceitas aliunde exoriri non potest, quam ex positivo praecepto divino. Atqui hoc praeceptum non habetur, ut patet ex Trid. s. 14. C. 5., secundum quod divinum praeceptum explicandi peccata et quoad numerum et quoad speciem non habetur nisi pro peccatis gravibus, nondum per claves Ecclesiae directe remissis. Ubi igitur desint peccata gravia necessario accusanda in Confessione, nulla est obligatio reliqua peccata accusandi et determinato numero et definita specie. Dicastillo de Sacr. poenit. d. 9. n. 760. seqq.; Apicella Ai Confessori Studio sull'assoluzione, etc.; A. S. S. v. 4. p. 320.

674. *An adsit obligatio confitendi peccata dubia?* — Nulla est obligatio confitendi peccatum mortale *positive dubium*, nempe cum « utrinque adsint rationes probabiles, quod peccatum mortale fuerit vel non fuerit commissum ». Ita « sententia communissima... Ratio, quisque potest licite se conformare opinioni vere probabili ». L. 473.

Nulla pariter est obligatio confitendi peccatum mortale *dubie commissum*, nempe cum nulla adsit prudens ratio affirmandi dictum peccatum fuisse commissum. Ratio est, « quia Trid. s. 14. C. 5. non obligat poenitentes nisi ad confitenda *omnia peccata mortalia, quorum conscientiam habent...* quod importat habere *notitiam certam* peccati; conscientia enim nihil aliud est, nisi cordis scientia, et iudicium practicum de peccato commisso. Conscientia autem dubia neque est scientia, neque iudicium, sed suspensio iudicii, unde minime dici potest habere conscientiam peccati, qui nullam rationem habet quod illud commiserit ». L. 474. Et sane, si ex communissima sententia nulla est obligatio confitendi peccatum *positive* dubium, quando nempe probabiliter affirmari potest fuisse commissum, licet probabiliter affirmari etiam possit non fuisse commissum, quomodo adesse poterit obligatio, quando neque probabiliter dici posset peccatum fuisse commissum? Cum tale dubium solido fundamento non innitatur, oriri nequit nisi ex inani

suspicione et timore peccati commissi, ut scrupulosis et timoratis conscientiis frequenter contingit. Ithur. Cas. 44. n. 15. 18. 20. seqq.

Si agatur de peccato *certe commisso,* et *certe in se* seu *obiective gravi, sed dubitetur de praestito consensu et de sufficienti advertentia;* sequens regula traditur a S. Alph. 476.: « Eximi debent ab obligatione confitendi peccata mortalia dubia ii, qui sunt timoratae conscientiae. Hi enim in dubio rationabiliter, immo *moraliter certo,* credere possunt non consensisse, quia praesumptio sumitur ex communiter contingentibus... E converso oppositum est censendum de eo, qui est assuetus, de facili in peccata mortalia prolabi, quia in dubio praesumitur iste consensisse; si enim obstitisset, utique recordaretur conatus illius, quem sibi intulisset ad tentationem repellendam. Unde recte concludit La-Croix 612., quod vix unquam in huiusmodi hominibus, tam 1. quam 2. generis datur dubium mere negativum; praesumptio enim probabilitatem fundat consensus praestiti vel dissensus ». — Ithur. Cas. 44. n. 15. seqq.

Si agatur de peccato *dubie gravi, in se* nempe et *obiective per se loquendo,* non datur obligatio confitendi talia peccata. Etenim potest quis post adhibitam diligentiam efformare sibi iudicium practicum ex notissima regula, « quod non datur certa obligatio, ubi delictum est dubium ». L. 474. *Per se loquendo;* nam ille « qui certus est de sua actione mala, et nescit discernere, an fuerit vel ne mortalis, hic utique tenetur stare iudicio confessarii, cuius est discernere inter lepram et lepram ». L. 474. S. Th. 4. d. 21. q. 1. a. 3. ad 3. Exceptis autem scrupulosis, prodest, generatim loquendo, confiteri *dubia peccata,* et ad maiorem conscientiae pacem, et ut confessarius pericula noscens, in quibus poenitens versatur, possit eum monere, et opportuna suggerere remedia ad illa avertenda. L. 476.

Si dubium sit, *an quis peccatum mortale, certe commissum, fuerit necne confessus,* et dubium sit *negativum,* tenetur profecto illud confiteri. Nam lex Confessionis certa est, et nulla prudens ratio suadet illi esse satisfactum. Si dubium vero sit *positivum* tenet S. Alph. 427. debere poenitentem illud confiteri, « cum obligatio Confessionis sit certa, et satisfactio dubia ». Sed Lugo d. 16. n. 58. 59. inquit: « Communiter docent omnes non teneri (quempiam) ad confitendum illud peccatum, quod probabiliter iudicat, se confessum iam fuisse...: nihil frequentius apud theologos, quam excusare a reiteranda Confessione eum qui confessus est..., iuxta probabilem aliquam sententiam de eius valore ». Atque id tradidit ipse S. Alph., in rom. edit. a. 1757., Benedicto XIV. dicata, l. 6. n. 477., tanquam *communem* doctrinam.

Ratio patet, quia licet certa sit *generalis lex;* stante tamen probabili eius satisfactione, dubia iam evadit eius *obligatio in concreto,* in particulari casu. Ceterum idem S. D. addit l. c., « quod ille, qui diligens fuit, in suis peccatis confitendis, si postea dubitat, an aliquod peccatum omiserit, postquam multum elapsum sit tempus, a quo illud patravit, non tenetur ad confitendum, cum possit credere eo casu moraliter certe iam de illo confessum fuisse...: si quis prius ex prava consuetudine in plura peccata lapsus fuerit, et postea sit vere conversus per constantem vitae integritatem, si tunc dubitet, an omiserit in Confessione generali vel particulari, facta cum debita diligentia, aliquod peccatum vel circumstantiam, confessarius prohibeat illi, ne recogitet quidem de praeterita vita ». Scrupulosi autem, ut communissime dicunt dd., nunquam tenentur peccata praeterita confiteri, nisi certi sint fuisse mortalia, et certe se ea nunquam confessos esse. L. ib.

674.[bis] *An qui confessus est peccatum ut dubium, illud iterum debeat confiteri, si ut certum agnoscat,* controvertitur. — Affirmat S. Alph. 478. 504., quia non fuit illud peccatum accusatum quoad sui individuam substantiam; nam accusatio certi peccati non includitur in accusatione dubii peccati. Ita plures alii et graves theologi. Reuter 332., Tamb. Meth. conf. l. 2. c. 1. § 4. n. 24., aliique etiam plures et graves theologi negant: siquidem peccatum illud fuit *directe* remissum per claves Ecclesiae, clavibus ergo iterum subiiciendum non est. — « Probabilissime dicunt Sanch. etc. communissime, quod si quis confitetur peccatum, quod nec ipse, nec confessarius sciebat esse mortale, et postea novit esse mortale ex genere suo, non tenetur iterum illud confiteri. Ratio, quia hoc casu iam poenitens exposuit confessario suum peccatum, uti in sua conscientia erat tunc, et nunc est, et in praesenti nihil novi occurrit, nisi quod cognoscat nunc materiam illius peccati esse gravem, quod prius nesciebat ». L. 478. 500.

Potest quis rigorose loquendo, non praemissa Confessione, accedere ad sacram synaxim, cum peccato mortali, *dubio* seu *probabili.* Ratio est, quia Trid. requirit Confessionem ante Communionem pro iis tantummodo, qui sunt conscii peccati mortalis. Hinc sacerdos dubitans, an adhaeserit pravae cogitationi, seu iudicans probabiliter, se ei non adhaesisse, celebrare potest, praemissa tamen contritione sine Confessione, quamvis copiam confessarii habeat. *Praemissa tamen contritione,* ne temere periculo frustrati effectus sacramentum exponatur, et fructu forte is reapse careat eucharistiae; et ne Iesus Chri-

stus materiali *saltem* irreverentiae et dehonorationi exponatur, si forte in nos realiter veniens anima mortali peccato sit foedata. *Saltem ;* nam formalis quaedam irreverentia videtur quod quis sciens prudens Christum ipsum in se dubie probatum recipiat. L. 475. In praxi vero Confessio consulenda est. — Lugo d. 16. s. 2. § 3. 4.

675. *An, poenitente materiam sufficientem dubiam tantum praebente, confessarius teneatur exquirere certam de vita praeterita, ut absolvere possit ?* — R. Affirmative, si velit absolvere, quia secus sacramentum periculo nullitatis exponeretur. Excipe, nisi casus occurrat, in quo poenitens conditionate absolvi possit, qua de re inferius. — Negative, si nolit absolvere, sed dimittere poenitentem cum sola benedictione; quia poenitens, qui materiam certe sufficientem non affert, ius ad absolutionem non habet. — Item, si poenitens videatur habere dolorem dubium de solis venialibus, non tenetur ordinarie confessarius magnam diligentiam adhibere, ut illum ad dolorem commoveat, licet multo melius id faciat. Secus autem dicendum esset, si de mortalibus dubiis ageretur, ob poenitentis periculum. — L. 432.

676. *An sit necessario absolvendus, qui non afferat materiam necessariam, sed liberam et certam ?* — R. Affirmative, per se loquendo, Ratio est, quia ex una parte poenitens rite dispositus, postquam confessionem peregerit, ius habet acquisitum ad absolutionem; ex altera vero parte confessarius nullum ius habet pro suo arbitratu absolutionem largiendi vel denegandi, et sic poenitentem defraudandi spiritualibus illis gratiae donis, quae absolutionem consequuntur. L. 604.

II. — DE CONTRITIONE

677. *Quid et quotuplex sit contritio ?* — Contritio est animi *dolor* ac *detestatio* de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero. *Dolor* displicentia et animi amaritudo est; *detestatio* reprobatio et peccati est damnatio. Trid. s. 14. C. 4.; S. Th. 3. p. q. 85. a. 1. ad 3., S. q. 1. a. 1. — Alia autem est *perfecta* ex speciali caritatis motivo, et *contritio* simpliciter solet appellari; alia est *imperfecta* ex alio motivo, v. g. ex consideratione turpitudinis peccati, ex gehennae et poenarum metu, etc., et *attritio* dici solet. Trid. ib. — L. 435. 436.; S. Th. 3. p. q. 87. a. 1.; E. M.

678. *Quaenam sit contritionis necessitas?* — Contritio vel perfecta cum voto sacramenti, vel imperfecta cum ipso sacramento est omnino peccatori necessaria, *necessitate medii,* ad iustificationem et salutem consequendam. Illud autem votum implicitum est ipsi contritioni, ex ipsa sacramenti poenitentiae institutione et obligatione peccata confitendi, neque necessario explicitum esse debet. Trid. s. 14. C. 1. 4., s. 6. C. 6. 14.; S. Th. 3. p. q. 87. a. 1.; L. 434. Necessaria praeterea est *necessitate divini praecepti* aliquando in vita, Luc. 13., 3. 5., et in articulo mortis, ob praeceptum finem ultimum consequendi. L. 437.

« *Per se loquendo,* peccator differens poenitentiam extra periculum mortis probabiliter non committit speciale peccatum. Ratio quia praecepta affirmativa, ut docet D. Th. in 4. d. 17. q. 3. a. 1. q. 4., debent habere tempus determinatum in quo debeant impleri; nullibi autem constat, quale tempus sit determinatum ad huic praecepto contritionis satisfaciendum. Unde idem S. D. 2. 2. q. 14. a. 2. dixit, impoenitentiam finalem non esse peccatum speciale, his verbis: *impoenitentia, non quidem eo modo quo dicit permanentiam in peccato usque ad mortem..., sic non esset speciale peccatum, sed quaedam circumstantia peccati,* etc. Id tamen sane intelligendum, praeciso praecepto positivo: nam *ex praecepto annuae Confessionis, ab Ecclesia praescriptae,* quisque procul dubio tenetur ad poenitentiam, saltem *semel in anno* ». L. 437. Quare praeceptum poenitentiae non obligat statim post patratum peccatum mortale.

Per accidens vero obligat praedictum praeceptum, quando aliud urget praeceptum, quod sine contritione impleri non potest, e. g., quando quis reus gravis peccati sacramentum sit suscepturus vel ministraturus; quoties sacramentum poenitentiae recipitur etiam devotionis causa. — Itemque quando quis, existens in mortali, per notabile tempus differret poenitentiam. Ratio patet ex eo quod docet S. Th. 1. 2. q. 109. a. 8., ubi ait: « Sine gratia iustificante, quod diu maneat absque peccato mortali, esse non potest ». « Quale autem sit hoc notabile tempus, valde dd. discrepant ». L. 437. Concina aliique putant esse hebdomadam, S. Alph. l. c. aliique esse mensem, alii trimestre, alii semestre, alii annum. Communior, ut ait Palaus de Poenit. d. un. p. 3. n. 9., sententia saltem dilationem eam admittit, quam et Ecclesiae praeceptum de annua Confessione; quam doctrinam S. Alph. ib. etiam S. Th. 4. d. 17. q. 3. a. 1. q. 4. attribuit, quamvis ipse « non omnino acquiescat ». Cf. Laymann c. 2. n. 6.; L. 1. 6. n. 473.; S. Th. Quodl. 1. a. 11. — Ceterum, ut habet idem S. Alph. l. c.,

« peccatores, praesertim rudes, ab hoc peccato dilatae poenitentiae ob inadvertentiam, ut plurimum, immo fere semper excusari possunt ». Cf. Lugo d. 15. n. 55. 56.; Suarez d. 15. s. 6. n. 7. 8., d. 35. s. 3. n. 10.

679. *Quales sint contritionis dotes?* — Contritio 1.° esse debet omnino *vera* et *realis,* non existimata; omnino *formalis,* sed *virtualis* sufficit, etiam pro venialibus. Trid. s. 14. C. 4.; L. 443. 449.

2.° Debet esse *supernaturalis,* etiam pro venialibus, quia est pars sacramenti et positiva dispositio ad supernaturalem gratiam. Supernaturalis autem esse debet, non tantum quia elicita *auxilio gratiae,* verum etiam, aliquo saltem modo, *ex parte motivi.* Ratio est, quia, ut ait Lugo d. 5. n. 141., « requiritur ad omnem iustificationem, etiam in sacramento, conversio hominis ad Deum, saltem imperfecta ». Cum autem ista conversio sit ad Deum finem *supernaturalem,* hinc *motivum* illud, saltem inadaequate inspectum, supernaturale sit oportet, non lumine rationis naturalis, sed lumine fidei propositum. Busemb. 433.; L. 440.; Suarez d. 20. s. 2. Quod aperte constat ex Trid. s. 14. C. 4., ubi postquam inter alia motiva recensuerit *metum gehennae* et *poenarum,* qui maxime naturali rationis lumine cognosci videbatur, exemplum statim adducit metus Ninivarum cuius certe obiectum, non naturali ratione, sed fidei lumine manifestabatur.

3.° Esse debet *appretiative summa,* etiam pro peccatis venialibus, h. e. ut peccatum detestetur plus quam omne aliud malum, unde peccator animo paratus sit omnia potius perdere et pati, quam peccatum patrare. — *Summa* contritio et dolor esse debet non in sensitiva parte, sed in voluntate; quatenus animi iudicio et aestimatione peccatum malo quovis alio gravius habeatur, quod voluntas proinde prae caeteris malis aversatur et reiicit. — Non requiritur, ut *formalis comparatio* instituatur in appretiatione inter varia mala et peccatum, quam quidem *stulte quis faceret.* S. Th. Quodl. 1. a. 9.; L. 433. — Neque vere contritio etiam *intensive summa* esse debet: siquidem intensitas est quid mere accidentale. Lugo d. 5. n. 84.-87.; L. 441. 442; S. Th. Suppl. q. 5. a. 3., 2. 2. q. 24. a. 12., q. 45. a. 4. — Neque item *ulla* temporis *diuturnitas* requiritur, quia et ipsa quid mere accidentale est. L. 433.

4.° Debet esse *universalis,* si agatur *de peccatis gravibus,* minime vero si *de venialibus.* Ratio 1.ª est, quia remissio peccatorum mortalium fit per infusionem gratiae sanctificantis, quae incompossibilis est cum quolibet peccato mortali. Sufficit autem quod contritio sit uni-

versalis ex motivo universali, neque requiruntur *quoad singula peccata singuli doloris actus*. Tunc enim virtualiter peccata sua singula quis detestatur. Secus vero non posset quis per dolorem universalem ab occultis mandari. Trid. s. 14. C. 5.; L. 438.; S. Th. de Verit. q. 29. a. 5. ad 4., 4. d. 17. q. 2. a. 3. q. 5. ad 2. Ratio 2.[1] est, quia cum gratia sanctificans non sit incompossibilis cum peccato veniali, potest unum sine alio remitti. « Hinc sufficit de uno tantum veniali poenitere et proponere, cum venialia non sint materia necessaria, sed tantum sufficiens. Dicunt autem Lugo d. 14. ex n. 138. etc. sufficere etiam, si quis doleat de singulis in particulari... Recte etiam dicit La-Croix 913. etc., quod bene quisque potest dolere de venialibus deliberatis, et proponere omnia illa vitare, de semideliberatis autem sufficit dolere, quod ea commiserit, et in posterum velit attendere ad ipsa vitanda, quantum humanae fragilitati permittitur. Et haec sunt iuxta doctrinam D. Th. 3. p. q. 87. a. 1. ad 1. ». L. 449.; Lugo Resp. Mor. l. 1. D. 29.; E. M.

Quare contritio vel attritio necessaria etiam est quoad remissionem peccatorum venialium. S. Th. 3. p. q. 87. a. 1. 2. 3. Ac ne omnino detrahatur efficaciae sacramenti poenitentiae quoad remissionem peccatorum venialium dicendum videtur, extra sacramentum pro remissione graviorum venialium requiri perfectiorem attritionem, pro levioribus minus perfectam ; in sacramento baptismi, extremae unctionis, poenitentiae minorem requiri attritionem. — Suarez d. 11. s. 3.; Lugo s. 9. n. 28.

680. *An contritio ad sacramentum poenitentiae requisita vocalis etiam esse debeat?* — *Sensibilis* quidem esse debet, minime vero necessario *vocalis*. Ratio 1.[1] est, quia est pars sacramenti. Ratio 2.[1], quia secus moribundi impotentes loqui, quamvis alia dent contritionis signa, absolvi non possent, quod est contra communem praxim et doctrinam et contra Rit. Rom. — *Sensibilis* autem sufficienter evadit ipsa dolorosa peccatorum Confessione, petitione seu expectatione absolutionis, aliisque signis. — L. 445.; H. A. tr. 16. n. 20.

681. *An contritio debeat praecedere Confessionem?* — Debet certo praecedere *absolutionem,* vel saltem ipsi coexsistere ; sequi eam sane non sufficit, cum solvi peccatorum vinculo nec mereatur, nec possit, qui nondum ea detestatus est. Trid. s. 14. C. 4. — Ad sacramenti valorem non debet dolor necessario praecedere *accusationem*. Ratio, quia adsunt omnia requisita ad sacramentum modo dolor absolutionem praecedat ; nec praeceptum praemittendi dolorem peccatorum Confes-

sioni probari potest. Lugo, Suarez, et alii communius contra alios. Ceterum quando alii theologi dolorosam Confessionem requirunt, et ideo dolorem debere praecedere ; nihil aliud videntur exigere, nisi ut Confessio non sit mera peccatorum narratio, sed ut sit accusatio sui in ordine ad absolutionem obtinendam. Favet Rit. Rom. *de Sacram. poenit.,* ubi dicitur : « audita Confessione (confessarius), *ad dolorem* efficacibus verbis adducere conabitur », etc. Ex hoc videtur Rit. supponere, quod bene sufficit dolor post Confessionem elicitus. Ita S. Alph. 445. — Attamen idem S. Alph. H. A. tr. 16. n. 20. alteram inquit opinionem esse probabilem, proptereaque in praxi sequendam ; et addit : « Conveniunt autem communiter... sufficere, si poenitens post actus doloris dicat iterum, me accuso de omnibus peccatis confessis ». Verum ipsemet S. D. primàm opinionem antea tradiderat in prioribus editionibus Operis Moralis et Hom. Apost. ital. edit. ; deinde vero in posterioribus editionibus Operis Moralis immutavit. — Ithur. Cas. 11. n. 4. ait : « dolor sufficiens esse ad sacramentum poenitentiae mihi certe videtur, tametsi Confessionem non antecedat, modo Confessionem sequatur et una cum Confessione ad absolutionem ordinetur, id quod sensus ipse fidelium, et confessariorum praxis, satis docet, et fundatur in eo quod licet tota prior peccatorum narratio tempore antecedens dolorem, nondum habuerit completam accusationis rationem, at informata postea per subsequentem contritionem, et sic subiecta clavibus a poenitente et postulante et exspectante absolutionem, satis completur in ratione accusationis sacramentalis ». — E. M.

682. *Per quantum temporis spatium actus doloris moraliter perduret ad valide suscipiendum sacramentum?* — Suarez d. 20. s. 4. n. 29., aliique censent sufficere dolorem, qui longo tempore Confessionem praecesserit, modo non sit retractatus. Etenim cum talis dolor *virtualiter* perseveret in fuga peccati, et ipsa Confessione, quae fit ad statum gratiae conservandum, nulla videtur adesse ratio, cur talis dolor insufficiens habeatur. Et huic sententiae adhaerere videtur Ballerinius, Gur. Baller. 448. Cf. Lugo d. 14. n. 35. 50. — Alii autem, ut Carden. in pr. 2. Innoc. XI. p. 65. n. 88. etc. dicunt sufficere dolorem praecedentem per unum diem ; cum enim Confessio sit effectus illius doloris, dolor virtualiter perseverat. Consentit Roncag. c. 3. q. 2. r. 2., etiamsi dolor praecesserit per aliquot dies dummodo virtualiter perseveret in aliquibus mediis, puta si poenitens vi concepti doloris perstiterit in frequenti oratione, fuga occasionum, poenitentiis, etc. L. 446. Consentit etiam Gury 447, etiamsi dolor praecesserit per

unum vel plures dies, modo sit elicitus ex intentione Confessionis, et non fuerit per aliud peccatum retractatum. — D'Annib. ed. 3.ª p. 3.ª n. 315.

683. *An ut dolor sit materia apta debeat esse elicitus* ex *vel* cum *intentione Confessionis?* — Plures affirmant, et hanc sententiam probabilem dicit S. Alph. et tutius sequendam. Negant vero Lugo d. 14. n. 37.-40., aliique, ac probabile putat Tamb., probabilius idem S. Alph. 447., ac tanquam certum Ballerinius, Gur. Baller. 447. Ratio, tum quia ex Trid. s. 14. C. 4. illa attritio dicitur disponere ad impetrandam gratiam in sacramento, quae voluntatem peccandi excludit, cum spe veniae, quae omnia verificantur in casu nostro; tum quia tunc dolor, licet non fuerit ordinatus ad Confessionem relatione antecedenti, ordinatur tamen relatione concomitanti ex eo quod tunc adhuc verificatur dolorem patefieri per Confessionem.

684. *An requiratur novus actus doloris ad novam absolutionem recipiendam, quando poenitens statim post absolutionem peccatum mortale ex oblivione omissum confitetur?* — Prima sententia negat, quia certo perseverat prior contritio, quae utpote universalis extendebatur ad omnia peccata, etiam omissa ex oblivione; et bene pro alia forma absolutionis inservire potest; nec alioquin requiritur ut contritio explicite ordinetur ad sacramentum. Ceterum, nova facta accusatione, sufficienter iam ordinatur. Quin immo videtur haberi dolor, aliquo modo, explicitus in actu illud peccatum accusandi. Repetita enim Confessione vocali, repetitur saltem virtualiter dolor praecedentis Confessionis, perseverantis adhuc moraliter ac virtualiter. — Secunda sententia affirmat, quia per absolutionem completum est iudicium: ergo si impertienda sit nova absolutio, nova requiritur materia proxima, et quamvis dolor in se perseveret, non tamen perseverat in ordine ad absolutionem. — S. Alph. 448., loquens de hac 2.ª sententia ait: « Cum sit *probabilis,* immo probabilior in praxi omnino sequendam esse dicunt Croix et Conc., saltem tutius *censeo* tenendam ». De 1.ª vero ait: « *Communior,* et hanc tenent Lugo, Anacl., Viva, cum Perez, Henr. et *communi,* Roncaglia qui vocat moraliter certam, Sporer, Elbel putat probabilissimam cum Gob., Dic., Henr., Bosc. etc., item ap. Croix, Led., Salas., Escob. et Moya, qui dicit esse indubitatam apud omnes ». Pro ea vero, ait Lugo d. 14. n. 27., « stat et *communis praxis* », quam testatur etiam Dicastillus de Sacr. tr. 8. disp. 6. dub. 22. n. 160., eique absolute adhaerent Diana t. 1. tr. 3. r. 95. n. 3., aliique plures et graves theologi. P. Gury 448. secundam sen-

tentiam levi dicit innixam fundamento. Ballerinius vero ib. ait, « neque auctoritatem, neque solidam rationem ullam suffragari eidem secundae sententiae », primam vero « in praxi tutissimam haberi posse ». D'Annib. ed. 3.ª p. 3.ª n. 315., « mihi, ait, si oblitum aliquod confiteri velis, prima sententia verior videtur, quippe hoc, ut in eadem Confessione, ita et in eodem dolore continetur, si denuo eadem confitearis, altera, quia nova Confessio est, quae ad priorem nullatenus pertinet ». Sed licet nova Confessio sit, eidem tamen bene sufficere potest dolor virtualiter perseverans. Ut enim sufficit *novae Confessioni* peccati obliti, ita bene sufficere potest *novae Confessioni peccatorum iam accusatorum.* — Elbel 75.

685. *An peccet, qui confitetur veniale aliquod sine dolore?* — Si confessario aperiat hunc ipsum doloris et propositi defectum, tunc nec sacerdos a tali peccato debet absolvere, nec in hunc finem poenitens debet illud dicere, quasi scilicet materiam sacramenti, cum revera esse talis non possit. Potest tamen licite dici vel ob humilitatem, vel ob consilium, vel ob excitationem ad veram poenitentiam. — Si veniale, de quo non dolet, aperiat, sicut cetera, ceu materiam absolutionis; « tunc, inquit Suarez d. 39. s. 6. n. 7., multi putant esse peccatum mortale.... Sed licet negari non possit, quin illud sit aliqua culpa, nihilominus non censeo mortalem, quia materia talis culpa levis est; quia defectus illius doloris vel propositi per se et natura sua non est contrarius gratiae et iustificationi, qui est primarius effectus huius sacramenti per formam significatus..., neque etiam impedit remissionem aliorum peccatorum venialium, de quibus vera fit accusatio capax verae absolutionis, non obstante obice alicuius peccati venialis ». Cf. Lugo d. 14. n. 48. Ceterum et ea levis culpa, de qua Suarez, saepius aberit, vel quia poenitens ad hunc doloris defectum aut ad defectus eiusdem inordinationem non advertit, vel quia raro abest omnis displicentia, licet haec efficax satis non sit; qua in re difficile saepe est deceptionem vitare. — Accedere ad sacramentum cum materia levi, sine ullo dolore, grave est, propter gravem irreverentiam, quae sacramento irrogatur, illud suo effectu frustrando, sive ex gravi sive ex levi materia. Lugo d. 14. n. 108. seqq.; L. 449.

686. *An attritio formidolosa, seu ex metu gehennae concepta, sufficiat ad iustificationem in sacramento poenitentiae?* — R. Affirmative, modo sit vere *supernaturalis*, absolute *efficax*, et tantum *materialiter*, non vero *formaliter*, seu *serviliter servilis*. Ratio est, 1.° quia huiusmodi attritio est vera conversio ad Deum, et vera aversio a pec-

cato; 2.° quia hoc clare eruitur ex Trid. s. 14. C. 4., ubi dicit, attritionem conceptam ex metu gehennae et poenarum esse honestam, et disponere peccatorem ad iustificationem in sacramento poenitentiae obtinendam. Idque certum et commune est apud dd. — Attritio porro vocatur *serviliter servilis*, ubi quis de peccato quidem dolet, illudque vult vitare ob poenas, quas a Deo infligendas novit; adhuc tamen paratus esset peccare, si poenae istae non subsisterent. Dicitur vero *simpliciter servilis,* ubi quis ob poenarum quidem timorem a peccato abstinet, non tamen ita dispositus est ut vellet peccare, si poenae illae non essent. Prior malus est, non quia timor est poenarum, sed ob pravam animi dispositionem. — L. 440. 442.; S. Th. 2. 2. q. 19., q. 225., Quodl. 4. a. 10., 4. d. 22. q. 2. a. 1. q. 3.; E. M.

687. *Utrum attritio sufficiat ad sacramentum poenitentiae, concepta ex metu poenarum huius vitae, quatenus irrogantur a Deo peccatorum vindice?* — Prima sententia negat. Ratio, quia Trid. s. 14. C. 4. coniunctim loquitur *de metu poenarum et gehennae,* cum docet sufficere « dolorem conceptum ex gehennae *et* poenarum metu », sumens utrumque pro eodem. Nam poena peccati mortalis est aeterna, et hanc peccator timere debet. Secunda sententia affirmat. Ratio, quia particula *et* disiunctive in sensu obvio sumenda est, intelligendo *gehennam* pro inferno. Matth. 10., 28., *poenas* pro poenis temporalibus, sive Purgatorii, sive huius vitae. Confirmatur exemplo Ninivitarum, quod ipsum Trid. adducit s. 14. C. 4. S. Alph. 443. secundam hanc sententiam probabiliorem dicit, primam vero non carere sua probabilitate, saltem extrinseca; unde concludit: « puto tutius in praxi eam servandam esse ». Verum secundam sententiam alii vocant probabilissimam, La-Croix 884., alii moraliter certam, Elbel 59., alii omnino certam, et his adhaerere videtur Ballerinius, Gur. Baller. 452.

Quatenus irrogantur a Deo peccatorum vindice. Nam praedictae poenae semper sunt considerandae cum relatione ad Deum punitorem peccatorum. Contritio ad sacramentum sufficiens esse non potest sine relatione ad Deum.

688. *An sufficiat attritio ex metu poenarum Purgatorii pro peccatis venialibus?* — R. Affirmative cum sententia communissima et moraliter certa; quia rationes omnes superius adductae pro sufficientia attritionis ex metu gehennae, hic quoque valent. Gur. 452.

689. *An sufficiat attritio ad sacramentum poenitentiae, si ex turpitudine peccati concipiatur?* — R. Affirmative. Trid. s. 14. C. 4.

Verum *turpitudo* ista, motivum sacramentalis attritionis, ea est, quae Dei oculos offendit; quae animam foedat, Dei imaginem et similitudinem in ea deturpans; quae fide noscitur; minime vero illa, quae in infamia apud homines continetur, et quae naturaliter inest vitio, quippe quod rectae rationis ordinem offendit, et naturali ratione mere proponitur. Ratio, quia attritio non debet esse dolor de peccato utcumque, sed cum aliquo respectu ad Deum finem supernaturalem hominis; quaedam enim esse debet conversio ad Deum saltem imperfecta. — Lugo d. 5. n. 140. et seqq.; Suarez d. 20. s. 2. n. 10.; E. M.

690. *An dari possit sacramentum poenitentiae validum et informe, ob defectum sufficientis doloris?* — Duplex esse potest casus: 1.° Quando quispiam duplicis peccati reus, ex invincibili oblivione, de altero tantum *propter suam specialem foeditatem* doleat, et hoc solum confiteatur. 2.° Quando quis, ex ignorantia invincibili, crederet, non esse peccatum mortale accedere ad sacramentum sine dolore de omnibus, dum tamen dolor adesset de aliquo *propter suam specialem turpitudinem,* e. g. quia contra iustitiam, contra castitatem, etc. sed non quia simpliciter offensa et iniuria Dei est. — Porro prima sententia tenet tale sacramentum esse validum et formatum, quia poenitens nullum gratiae obicem ponit. Secunda sententia tenet, esse non solum informe, sed invalidum, quia dolor est insufficiens. Tertia sententia tenet esse validum sed informe: *validum,* quia nulla deest essentialis pars sacramenti, *informe,* quia unum mortale sine alio remitti non potest; et aliud non potest remitti, quia deest dolor. Prima sententia *vera videtur* D'Annib. ed. 3.ª p. 3.ª n. 312. tertia *probabilior* S. Alphonso est, 444. — Si contritio ad sacramentum sufficiens esse non potest sine relatione ad Deum offensum, et cum proposito non peccandi de caetero, non apparet sane quomodo esse possit ita particularis, ut virtualiter saltem non sit universalis. Neque vero apparet quomodo posset quis sincero animo detestari specificam peccati turpitudinem, quin etiam genericam detestetur. — Neque vero apparet, quomodo, secundum ea quae habet Conc. Trid. de partibus huius sacramenti, s. 14. C. 2. 3. possit adhuc esse essentialis pars sacramenti cum confessione *sine contritione,* uti explicite habet S. Th. s. g. 9. a 1., vel cum attritione, sed non sufficiente ad gratiam, ut habent alii. — Porro quaestio haec ideo movetur; ut sciatur, an poenitens teneatur iterum confiteri peccata, quae iam confessus est, quod quidem in hac sententiarum varietate dubium est. — Lugo d. 14. n. 65. seqq., Resp. Mor. l. 1. d. 29.; S. Th. s. q. 9. a. 1., 4. d. 17., q. 3. a. 4. q. 1.

691. *An qui in articulo mortis susceperit sacramentum poenitentiae cum attritione, teneatur insuper elicere actum contritionis?* — Prima sententia affirmat, et hanc tenent Suarez d. 14. s, 6. n. 18., Sanch. in Dec. t. 1. l. 1. c. 1. n. 34., etc. Ratio, quia tempore tantae necessitatis tutiora media ad salutem sunt eligenda. Secunda sententia negat, et hanc tenent Lugo d. 7. n. 263., Laym. c. 11. n. 7., etc. Ratio, quia obligatio tantum habetur, sive tempore vitae, sive tempore mortis, eligendi media tuta, non autem tutiora. Atqui ex Trid. s. 14. C. 4. certum est, attritionem sufficere in sacramento ad gratiam consequendam. L. 440. — Utraque sententia, ait S. Alph. 437., est *probabilis,* sed prima omnino consulenda, quod per se patet cum agatur de summo salutis negotio. Addit insuper S. D. primam esse omnino sequendam, propter aliam rationem, nimirum propter obligationem eliciendi tunc actum caritatis. Verum cum de hac etiam obligatione res sit controversa, pro homine nempe iam iustificato per sacramentum, qui iam habet sanctificantem gratiam et caritatem habitualem, non videtur certa obligatio imponenda. — Gur. Baller. 445.

692. *An ad consequendam gratiam in sacramento poenitentiae praeter dolorem requirantur etiam explicite actus fidei et spei?* — R. Negative. Ratio est, quia nullo probabili argumento probari potest hos actus explicite requiri. Ceterum poenitens eliciens actum doloris, etiam explicite aliquo modo et exercite hos actus elicit, etsi non reflexe; quia tunc sine dubio credit exercite, et sperat sibi per sacramentum poenitentiae, in virtute meritorum Christi, peccata remittenda esse. — L. 439.; E. M.

693. *An ad iustificationem in sacramento poenitentiae obtinendam cum attritione etiam initium amoris requiratur?* — R. Negative, si per *initium amoris* intelligatur aliquis gradus caritatis perfectae, qua Deus super omnia diligitur. Ratio est, quia ad rite suscipiendum sacramentum non praerequiritur necessario actus, qui extra sacramentum essentialiter iustificet. Atqui actus caritatis, atque adeo « dolor, qui ad rationem contritionis sufficiat, quantumcumque parvus sit, omnem culpam delet », ut ait S. Th. q. 5. a. 3. Ergo. S. Alph. 440. hoc dicit esse moraliter certum. — Concedi autem potest et debet, *initium* aliquod *amoris* requiri, quatenus attritio, ut ad sacramentum disponat, excludere debet, ut Trid. loquitur, peccandi voluntatem; ac ut ait S. Th. 2. 2. q. 17. a. 8., « aliquis introducitur ad amandum Deum per hoc, quod timens ab ipso puniri cessat a peccato ». — Atque hic notandum est, contritionem non solum remittere culpam

et poenam aeternam, verum etiam posse, valde intensam et perfectam, omnem abolere poenam; quam tamen efficaciam ex natura sua necessario non habet. — Trid. s. 6. C. 6. 14. c. 30., s. 14. C. 8. c. 12.; E. M.

III. — DE PROPOSITO

694. *Quid et quotuplex sit propositum; quaenam eius dotes et necessitas?* — R. Ad 1.um Propositum est voluntas non peccandi de cetero. — Duplex est: 1.° *explicitum,* seu *formale,* quo quis de futuro cogitans statuit non amplius peccare; 2.° *implicitum,* seu *virtuale,* quod in ipsa contritione includitur, quin futurum tempus prae oculis habeatur.

R. Ad 2.um Propositum triplici conditione gaudere debet; scilicet requiritur, ut sit *firmum, efficax* et *universale.* — 1.° *Firmum,* nimirum, poenitens habere debet sinceram voluntatem non relabendi in peccatum, non obstante quocumque incommodo aut timore humano: secus enim non vellet totaliter et sincere ad Deum converti. Non debet tamen confessarius animum poenitentis tentare, adhibitis comparationibus ad perturbandam eius phantasiam idoneis. Firmum autem esse debet etiam, quando nonnisi de venialibus agatur. L. 451.

2.° *Efficax,* i. e. poenitens non tantum firmiter statuere debet, se amplius peccare nolle, sed etiam adhibere media necessaria ad peccatum vitandum, fugiendasque proximas occasiones, etc. Efficax propositum esse debet etiam quoad venialia, quae sint materia Confessionis. — Verum, si poenitens *statim,* et *sine ulla fere resistentia* relabatur, indicium aliquod, vel saltem suspicionem aliquando praebere potest, quod proposito vere firmo caruerit; qui enim firmiter proponit, fere non adeo facile sui propositi obliviscitur, sed constans saltem per aliquod tempus perseverare solet, et conatus adhibere ad resistendum tentationibus vel peccati occasionibus, et proinde ordinarie difficilius rariusque cadit. L. 459.: Lugo d. 14. n. 160. *Praevisio* tamen et *timor* relapsus ex praeterita fragilitate, et humanae voluntatis inconstantia, nullo modo impedit sincerum propositum, firmum et efficax. La-Croix 1733. 1822.; Sporer 310.; L. 451. — Difficultas practice occurrit, quando poenitens bonae alioquin voluntatis, sed rei arduitate perterritus dicat: se non posse hoc vel illud pro-

mittere, ne dein datam fidem infringat. Eum erigat confessarius reponens sufficere, *ut nunc serio velit, ut nitatur, ut oret;* facienti enim quod in se est, Deus non denegat gratiam. Sufficit ergo, ut propositum sit *efficax affective,* id est, sufficit ut peccator sit animo paratus ad media necessaria adhibenda; *futura* de facto *emendatio* non est de essentia propositi.

3.° *Universale,* seu extendi debet ad omnia peccata mortalia non patrata modo, sed etiam quae patrari possent. Ratio est, quia plena et vera ad Deum conversio dari nequit absque letalis cuiuslibet peccati aversione. Satis vero est, « ut proposita *in genere* foeditate peccati, Dei bonitate, et periculo damnationis, etc. poenitens concipiat *generale propositum* nunquam iterum peccandi mortaliter ». Suarez d. 33. s. 2. n. 2.; Caietan. Summ. v. *Confessio* ad 12. qualit.; Lugo d. 7. n. 199. 238.; Laymann c. 4. n. 8. — Quare neque requiritur neque vero semper expedit *speciale propositum* de singulis peccatis gravibus vitandis. — Ad venialia vero quod spectat, ut non est necessarius dolor universalis ita neque universale propositum. — L. 451.; S. Th. 3. p. q. 87. a. 1.; Cf. hic. 679.

R. Ad. 3.um Propositum, saltem *implicitum*, est omnino necessarium ad peccati remissionem; quia propositum est necessarium contritionis consectarium, ac saltem virtualiter in ipsa inclusum, et ex huius natura et definitione constat. — *An vero requiratur propositum etiam explicitum,* controvertitur. Iuxta S. Lig. 450. triplex est sententia. Prima, quam pauci quidam tenent, absolute affirmat: quia, licet dolor includat necessario propositum, attamen explicitum requiri videtur a Trid. aiente: « Cum proposito non peccandi de cetero ». — Secunda sententia, quam Cardenas vocat moraliter certam, absolute negat. Ratio est, quia dolor, si ex motivo generali eliciatur, includit propositum plane efficax. Alioquin vero ex Trid. quando attritio voluntatem peccandi excludit, sufficienter disponit hominem ad impetrandam gratiam in sacramento. Elbel 87.; Laymann c. 4. n. 6.; Salmant. c. 5. n. 55; Lugo d. 14. n. 51., qui hanc sententiam dicit esse communem inter recentiores. — Tertia sententia, quam communem dici testatur S. Lig., docet quod, si poenitens cogitet de vita futura, debet formaliter proponere emendationem; secus, si poenitens nihil de futuro cogitet. Verum, si cogitet de futuro, consentiunt omnes, vix fieri posse, ut sincere poenitens simul propositum explicitum et formale non eliciat. — Suum autem de hisce iudicium sic S. Lig. ib. interponit: « Hae duae ultimae sententiae sunt quidem probabi-

liores: sed quia prima non caret sua probabilitate, in praxi ante factum tutius sequenda est ».

Cum autem, S. Alphonso teste l. c., plerique etiam eorum, qui pro prima sententia allegantur, consentiant, « quod si bona fide cum vero dolore confessus fueris sine proposito formali, non teneris Confessionem repetere »; patet, in hanc conclusionem, quae unica ad praxim deservit, sententias demum omnes atque doctorum omnium suffragium convenire. Quamvis vero S. D. dicat, se « non valere huic sententiae acquiescere »; hoc tamen apertissime repugnat doctrinae, quam alibi ipsemet tradit, 505: « Sedulo advertendum, non esse cogendos poenitentes ad repetendas Confessiones, nisi moraliter certo constet eas fuisse invalidas, ut recte dicunt La-Croix, Gobat, etc. cum communi ». — Accedit auctoritas Concilii Romani sub Benedicto XIII., in Basilica Lateranensi celebrato anno universalis Iubilaei 1725. Tit. XXXII. c. 3. legitur: « Instructiones ad Sacramenti Poenitentiae et Eucharistiae, a pueris primo suscipiendorum, usum et cultum pertinentes, breves simul et claras, dabimus in nostri huius Concilii fine ». Porro in Instructione pro pueris ad Sacramentum Poenitentiae accessuris, quae ad calcem eiusdem Concilii subiecta cernitur, haec part. III. p. 303. habentur: « *Penitente*. Chi si confessa senza dolore dei peccati, e senza proposito di non peccar più, riceve il perdono? — *Confessore*. Se non ha almeno il dolore imperfetto, cioè l'attrizione, col fermo proposito, almeno *implicito,* di non peccare mai più, certamente, se si confessa, la Confessione non vale, e non riceve il perdono de' peccati ». In quibus manifeste ut sufficientia simul aequiparantur tum dolor imperfectus, seu attritio, tum propositum implicitum. Hinc D'Annib. ed. 3.ª p. 3.ª n. 313. hanc sententiam hodie certam dici posse asserit. Ac S. Th., teste ipso Bellarmino, qui stat pro tertia sententia, non distinguit inter implicitum et explicitum; et iure prorsus, nam taciti et expressi eadem est efficacia.

Necessitas autem illius expliciti propositi, vel est ex praecepto aliquo positivo independenter a natura iustificationis extra sacramentum, et in sacramento; vel ab ipsa dependenter. Primum dici nequit, nam 1.° poenitentia, si praecepta est, non est praecepta nisi propter iustificationem 2.° Ipse S. Alph. fatetur, rem esse controversam et dubiam, et *probabilius* non requiri explicitum propositum: legem autem dubiam non obligare. Neque vero alterum dici potest; nam vel exigitur explicitum illud propositum a iustificatione extra sacramentum, vel a iustificatione in sacramento. Primum esse nequit; nam *formalis caritatis actus* statim iustificat, sine illo explicito proposito: ergo et

contritio caritate perfecta. Alterum item esse non potest; nam non requiritur maior dispositio ad iustificationem in sacramento, quam extra sacramentum. — Aliud autem est quod Trid. declarans naturam contritionis *explicite* commemoret propositum in ea inclusum, aliud est quod commemoret propositum *explicitum;* illud, non hoc facit. Neque hoc ex illo sequitur; secus requirerentur etiam actus alii expliciti, quos explicite Trid. commemorat, *spei, fiduciae, voti Confessionis, voti satisfactionis,* etc. Neque vero inutiliter commemorat Trid. explicite propositum non peccandi de cetero. Hoc enim fecit ad explicandam vim et effectum connaturalem contritionis, cum ceteroquin dari possit dolor et contritio non continens universale propositum. Deinde Trid. statim addit, hanc contritionem fuisse quovis tempore necessariam ad iustificationem. Contritio, quovis tempore iustificans, non comprehendit necessario explicitum propositum, ut patet etiam exemplo Davidis, filii prodigi, etc. Cf. etiam Trid. s. 6. C. 14. Ac cum ex Trid. ad iustificationem in sacramento sufficiat etiam attritio, si excludat voluntatem peccandi, sufficit certe contritio, si excludat eandem voluntatem, quin aliud requiratur. — E. M.

IV. — DE CONFESSIONE

695. *Quid sit Confessio?* — *Confessio* est accusatio peccatorum, post baptismum patratorum, facta sacerdoti approbato, in ordine ad absolutionem. Trid. s. 14. C. 1. 5.; L. 445.

696. *An Confessio sit necessaria? et quandonam obliget?* — Confessio est *de iure divino* omnibus, post baptismum lapsis in peccatum mortale, *necessaria.* Trid. s. 14. C. 5. c. 6. 7. — Praeceptum hoc *obligat* certo *per se* in periculo, eoque magis in articulo mortis, et aliquando in vita. Ratio 1.ⁱ est, quia omnia praecepta positiva obligant saltem tempore necessitatis; secus enim nunquam obligarent, frustraque imponerentur. Ratio 2.ⁱ est, quia praecepta affirmativa non obligant tantum in extrema necessitate, sed etiam quando eorum impletio rationabiliter necessaria iudicatur. — *Obligat* saepe *per accidens,* scilicet: 1.° Cum eucharistia suscipienda est. 2.° Quando urget praeceptum se reconciliandi cum Deo, vel requiritur status gratiae, v. g., ad sacramenta administranda, vel ad ea recipienda, quae dicuntur

vivorum, nec elici potest actus contritionis perfectae. 3.° Quando urget gravis tentatio, quae secus superari nequeat. Sed « vix potest cogitari occasio, in qua non possit superari tentatio, aut vitari peccatum, nisi per medium Confessionis ». Suarez d. 35. s. 3. n. 10. Ideo de hac obligatione scrupulus fidelibus iniiciendus non est. 4.° Si probabile sit, se nunquam postea habiturum copiam confessarii. L. 665. — E. M.

697. *An praeceptum divinum Confessionis statim obliget ac patratum est peccatum; vel quonam tempore urgeat?* — Non obligat *statim post peccatum.* Ratio est, quia talis obligatio nullo certo fundamento nititur. — Facile determinari nequit, *quoties* in vita et *quo* praeciso *tempore* urgeat praeceptum divinum. Quidquid sit, nihil dubitandum, quin ille satisfaciat, qui vel *semel tantum in anno* confitetur; quia non constat praeceptum divinum frequentius urgere. Iuxta multos Christus reliquit obligationis tempus Ecclesiae determinandum. Porro Ecclesia Confessionem *semel in anno* peragendam praescripsit. Conc. Later. sub Innoc. III. C. *Omnes utriusque sexus;* Trid. s. 14. c. 8.; S. Th. Quodl. 1. a. 11.

698. *An Confessio vocalis esse debeat, seu ipsa voce fieri debeat?* — R. Affirmative. Flor. Decr. pro Armen. « Rationem adducunt Holzm. et Spor., quia licet Confessio nullo iure praecepta sit fieri vocaliter, tamen cum communi Ecclesiae usu sit receptus modus sic confitendi, hinc nunc obtinet vim praecepti, et proinde sine gravi causa foret illicita Confessio aliter facta ». L. 429. — Gravis autem causa esset, « si quis ob angorem gutturis, impedimentum linguae, aut si puella supra modum verecunda, in explicando voce sua peccata, valde gravem difficultatem sentiat ». L. ib. De ultimo hoc casu loquens Busemb. 493. ait, « Scripto a confessario lecto, addat voce: de his me accuso ». Et sic nulla erit difficultas. Inquit praeterea S. Alph. 493: « Idem sentit Tamb. de scrupuloso, qui putat scripto melius se explicare ». — Ceterum Confessio per scripturam confessario praesenti *valida* est. *Invalida* est Confessio *per litteras* facta *absenti confessario,* licet deinde absolutio detur a confessario praesente. Decr. Clem. VIII. 20. Iun. 1602.; Paul. V. 14. Iul. 1605.; L. 428. — Qui vero voce confiteri non potest, quia est, e. g., mutus tenetur utique saltem per nutum confiteri, secundum communem sententiam, L. 493., sed non tenetur confiteri *per scripturam,* tum ob periculum revelationis, tum quia scriptura est medium extraordinarium, quod nunquam de facto in Ecclesiam habitum est uti praescriptum, tum

quia scriptura est de se publica, et Confessio de se secreta est, Diana t. 1. t. 3. r. 72. n. 2.; Ithur. Cas. 38. n. 6.-10. Oppositum tamen *probabilius* videtur S. Alphonso 479. Haec vero habet S. Th. 4. d. 17. q. 3. a. 4. q. 3. ad 2.: « Dicendum, quod in eo, qui usum linguae non habet, sicut mutus, vel qui est alterius linguae, *sufficit,* quod per scriptum, *aut* nutum, *aut* interpretem confiteatur: quia non exigitur ab homine plus quam possit... et ideo, quando *non possumus* uno modo, *debemus* secundum quod possumus confiteri ». Cf. etiam Quodl. 1. a. 10. — E. M.

699. **Resolves**: Muti et surdi tenentur aliquo modo confiteri, saltem per signa; nisi sint adeo ignari et hebetes, ut nihil extundi ab ipsis possit. Ratio est, quia praeceptum Confessionis respicit omnes fideles, qui sua peccata ratione aliqua manifestare possunt. Hinc muti sufficienter instructi tenentur integre confiteri, saltem signis, si haec a confessario intelligantur; si autem sint minus instructi, aut difficulter a confessario intelligi possint, sufficiet ipsis unum tantum vel alterum peccatum manifestare, aut in genere tantum confiteri, et signa doloris dare. Surdi autem, usum linguae habentes, tenentur ex parte sua confiteri peccata, quae memoriae occurrunt; sed confessarius non tenetur eos interrogare ad procurandam Confessionis integritatem ob nimiam interrogandi difficultatem et revelationis periculum. — Muti, scribere scientes, *scripto* confiteri non tenentur ad procurandam Confessionis integritatem. Res enim saltem controversa est inter dd., adeoque lex dubia est.

Ignari idiomatis loci in quo versantur, et carentes confessario, a quo intelligi possint, tenentur, urgente praecepto annuae Confessionis, et in articulo mortis, confiteri aliquo modo, saltem signis generalibus. Ratio est, quia urget praeceptum divinum et ecclesiasticum. Nam etsi integre confiteri nequeunt, tenentur tamen ad id quod possunt. Neque vero confiteri tenentur *per interpretem;* est enim onus gravissimum, et multis periculis obnoxium, v. g., revelationis, irrisionis, etc. Et Conc. Later. C. *Omnis utriusque sexus de Poenit.* ait: « Sua *solus* peccata confiteatur ». Itemque Trid. s. 14. C. 5.: « Quoad modum confitendi secreto apud *solum* sacerdotem » etc. Ithur. Cas. 38. n. 11. seqq.; L. 179. — E. M.

V. — DE INTEGRITATE CONFESSIONIS

700. *An Confessio integra esse debeat; qualis sit huiusmodi integritas; quaenam eius vis?* — R. Confessio *integra* esse debet. Ratio est, quia nullum iudicium, causa incognita, exerceri potest; quia confessarius salutares poenitentias imponere, et efficacia remedia praescribere debet; quia tota infirmitas ut sanetur cognoscenda est. Trid. s. 14. C. 5. c. 7.; S. Th. s. q. 9. a. 2. — Integritas alia est *materialis,* alia *formalis. Materialis* sita est in accusatione omnium peccatorum mortalium, quae simpliciter commissa sunt, vel quae post diligentem sui discussionem menti occurrunt. *Formalis* consistit in accusatione omnium peccatorum, quae post diligentem sui discussionem menti occurrunt, et quae quis hic et nunc, spectatis circumstantiis, moraliter confiteri potest vel tenetur. Integritas materialis non est semper necessaria; interdum enim est moraliter impossibilis ex inculpabili oblivione: et licet menti occurrant peccata, ex aliis iustis causis Confessio evadit moraliter impossibilis. Quare necessaria tantum est integritas *formalis.* Trid. s. 14. C. 5. — Ratione integritatis *sub gravi* accusandae sunt *species infimae* peccatorum, eorumque *numerus* exactus; ita ut neque liceat augere neque imminuere peccata. Si quis *speciem infimam* peccatorum confiteri non potest, debet ea confiteri quoad speciem superiorem vel genus, quod potest. Itemque, si quis *numerum* praecise determinatum confiteri non potest, confiteri debet numerum qui magis accedit ad veritatem, adhibendo, e. g., particulam *circiter,* vel, si neque hoc potest, dicere debet, *quoties circiter* in anno, in mense, *in hebdomada,* in die, an frequenter, an raro, etc. « Bene advertit Sporer, confessarium non debere esse nimis anxium circa exquirendum *numerum* peccatorum in poenitente *consuetudinario,* quia saepe est impossibile talem numerum certum habere ». L. 466.; Ithur. Cas. 38. n. 3. — Particula autem *circiter* sic fere a theologis intelligitur: *circiter ter* est 2.-4., *circiter decies* 8.-12., *circiter trigesies* 27.-33., *circiter centies* 95.-105., *circiter millies* 950.-1050. L. 466., Lugo d. 16. n. 78. 81. 94. seqq. 644. — E. M.

701. **Resolves**: Si quis in Confessione circumstantiam explicatu necessariam omiserit, eam deinde confiteri debet. Quare iterum substantiam peccati confiteri debet, si illam secus explicare non possit, e. g., si cum uxorata peccaverit; minime vero, si sine ea possit ex-

plicare, e. g., si cum persona Deo sacra peccaverit. — « Odium diuturnum, sicut etiam concupiscentia carnalis in mulierem necessario sunt exprimenda in Confessione... propter *numerum* peccatorum, quae in illa *diuturna* mora replicantur ». L. 467. Qui peccatorum numerum *circum circiter* quantum potest declaravit, reperiens deinde notabilem excessum, illum declarare debet, quia maior numerus in minori non continetur; si e contrario reperiat deinde numerum notabiliter minorem, ad nihil tenetur: verus enim numerus in maiori fuit comprehensus. — Qui in confuso confessus est numerum peccatorum, uti plerumque rudes, pueri, consuetudinarii faciunt, si deinde distincte peccata memoriae subeant, vel aliqua tantum in particulari, ea iterum confiteri non debet; nam omnia iam satis explicavit confuso eo modo, quo tunc potuit; adeoque multo minus tenetur deinde vel iterum confiteri adhibita maiori diligentia vel ope doctioris confessarii, ad ea peccata magis distincte explicanda: quod etiam innumeris scrupulis et anxietatibus esset obnoxium. — Ad integritatem Confessionis praerequiritur diligens examen, Trid. s. 14. C. 5., pro capacitate poenitentis, temporis mora, et ceteris circumstantiis. Ad id autem sufficit diligentia mediocris, qualem vir prudens in arduis negotiis adhibet, qualem moraliter loquendo docti et timorati adhibere solent, etiamsi quis putet maiori diligentia plura se reperturum. Bonac. t. 1. d. 5. q. 5.; Laym. l. 5. tr. 6. c. 8. Ratione autem inadvertentiae raro contingit, Confessionem esse sacrilegam ob defectum praevii examinis. Examen hoc prudenter a confessario potest suppleri discretis interrogationibus, neque maiori diligentia, quam teneatur ipse poenitens, pro sua conditione, praesertim quoad rudes, aliosque, de quibus verendum sit, ne semel dimissi amplius non redeant. Necessarium vero non est peccata scribere, ne memoria excidant; neque id consulendum est, ob periculum evulgationis. — L. 471. 504.; Lugo d. 16. n. 573. seqq.; E. M.

702. *An necessario accusandus sit actus externus peccati?* — R. Affirmative, quia est quid unum et idem cum actu interno in genere moris, et duo haec unum totale constituunt. Aliunde actus externus est directe prohibitus lege divina, v. g. *Homicidium non facies*. Insuper absque declaratione actus externi plerumque confessarius munere suo fungi non posset, ut par est, circa monita praebenda, etc. Constat etiam ex consuetudine universali fidelium, quae legem in hoc sensu explicat, et ex pr. 25.ª d. ab Alex. VII. — E. M.

703. *An effectus peccati necessario in Confessione sit exprimendus?* — Alii affirmant, quia est malus seu peccatum saltem in causa; alii

negant, quia est malus seu peccatum tantum denominative. — Affirmat S. Alph. l. 5. n. 10. « Omissio, ait S. D., voluntaria *in causa* etiam imputatur ad peccatum, etsi voluntas postea non possit operari, puta si quis se inebriet, praevidens causa ebrietatis se omissurum missam, tunc tenetur confiteri causam et effectum illius, ebrietatem scilicet et omissionem sacri, ut melius dicunt Salm., etc. cum aliis communiter contra Vazq. etc., modo ante effectum secutum non retractetur voluntas, ut probabiliter docent Sanch, etc., tunc enim est probabile non teneri confiteri effectum secutum. Ex hoc etiam deducitur, quod si effectus accidat post retractationem, non incurritur censura contra peccantes imposita, quia ista requirit contumaciam in actu peccati ». Cf. etiam l. 4. n. 149. et l. 7. n. 40.

Negat vero Lugo, qui haec habet: « Supponendum est in peccato, v. g., quo alium veneno occidisti, intervenire *actum* in primis *voluntatis internum,* quo voluisti dare illi venenum: deinde *actionem externam,* qua venenum praeparasti et dedisti; deinde *effectum secutum,* scilicet mortem illius... Prima et satis communis (sententia) affirmat esse explicandum effectum externum... Contrariam sententiam defendit late P. Vazquez, etc. Quae sententia verior semper mihi visa est... Ratio magis communis... est, quod *actus externus,* qui denominatur liber a libertate actuali actus interni est vere et proprie peccatum: *effectus* vero postea consecutus, in somno v. g., non est proprie peccatum.., sed effectus peccati: in Confessione autem explicari debent omnia et sola peccata; ideo debet explicari *actus externus,* quando est actus liber: non vero *effectus* postea secutus..., quia non potest esse peccatum actuale in eo, qui actu non peccat, nec potest actu peccare, qui actu non agit: ille autem qui dormit, dum eius inimicus veneno moritur, nihil tunc agit; ergo tunc non peccat ». De Poen. d. 16. n. 437. 439. 440. 449. — Verum haec sententia limitanda est, nisi poenitens incurrerit *censuram* vel *casum reservatum* propter effectum secutum. Hanc limitationem ipsemet Lugo habet, immo addit: « Contingere etiam potest, quod incurratur censura ab eo, qui iam per contritionem, vel per attritionem cum sacramento est iustificatus a peccato praeterito », n. 453. Cf. etiam n. 460. et Laymann l. 1. t. 2. c. 2. n. 5. Sed, ut optime observat Ithur. Cas. 40. n. 31. seqq., Cas. 50. n. 26. seq., reservatio non est, ubi non est subiectum reservationis, seu peccatum, quum iam fuerit absolutum. Nam nullius entis nullae sunt proprietates. Quod non *est,* neque *tale est.* Ubi autem praecesserit tantum voluntatis retractatio, causa per voluntatem retractata, non est in seipso amplius culpabilis effectus. Reservatio autem

aut censura incurri non potest, quando per actum non peccatur. — Limitanda praeterea eadem sententia est, nisi confessarius non solum iudicis sed et doctoris, et medici officio defungens poenitentem de secuto effectu interroget. Instr. pro parv. etc. p. 4. in fine Conc. Rom. edita iussu Bened. XIV.

704. *An officiat integritati Confessionis, si quis accuset venialia confessario ordinario, mortalia vero alteri?* — R. Negative, *per se loquendo,* dummodo absolutionem nunquam recipiat, quin omnia mortalia prius et uni manifestaverit, et ab eodem absolvatur. Ratio est, quia peccata gravia sunt *materia* Confessionis *necessaria,* et *integra* est illa Confessio, quae *omnia mortalia* complectitur, cum venialia non sint necessario accusanda. — In praxi autem attendendum est ad poenitentium circumstantias, et ad motiva quibus ducuntur. Non enim sunt damnandi, qui aliquando graviora peccata ignoto confessario confitentur, leviora vero ordinario subiiciunt, si ex pudore, quo suffunderentur cum confessario familiariter cognito, periculo se committerent sacrilege confitendi. Quare confessarius, non nisi *imprudenti* curiositate de ea re inquireret; « nisi tamen ea occasione maneat poenitens in morali occasione peccandi; aut ideo *circumeat,* ut liberius peccet; tunc enim graviter peccabit, et ob defectum attritionis Confessio erit nulla ». — Hinc, licet neque *occasio* neque *consuetudo* sint *per se* necessario accusandae: confessarius tamen *ius* habet inquirendi et de *occasione proxima,* et de *consuetudine,* tum si prudens suspicio sit quod a poenitente circa eius dispositiones decipiatur, tum si inde *speciale* peccatum habeatur, tum ut *salutarem* et *convenientem* satisfactionem imponat. — Pr. 58. d. ab Innoc. XI.; Lugo d. 14. n. 172. 173., d. 16. n. 57., Suarez d. 22. s. 3. n. 10.; L. 471.: Cf. hic 707.

705. *An officiat integritati, si quis simulet aliam vocem, ne a confessario agnoscatur?* — R. Negative, *per se.* Dummodo omnia mortalia aperiat, Confessionem integram peragit. Nec necesse est, ut a confessario nominatim cognoscatur; sufficit enim, ut confessarius praesentem peccatorem absolvere intendat: intentio autem confessarii *per se* semper ad poenitentem est determinata. La-Croix l. 6. p. 1. n. 68.

706. *An circumstantiae peccatorum mortalium, notabiliter aggravantes, sint necessario confitendae?* — « Adsunt tres sententiae, omnes valde probabiles. — Prima sententia affirmat. Prob. 1.° ex Rit. Rom.

de Sacram. poenit., ex Catech. Rom. p. 2. c. 5. n. 47. Prob. 2.° ratione, quia eadem ratio, quae suadet circumstantias speciem mutantes esse confitendas, urget etiam pro circumstantiis notabiliter aggravantibus, cum utraque iudicium confessarii notabiliter mutent. — Secunda sententia dicit necessario esse confitendam circumstantiam *quid,* quae scilicet attingit integritatem substantialem peccati in individuo, prout est quantitas furti. Ratio, quia alias confessarius non poterit efformare debitum iudicium de substantia peccati. — Tertia sententia, *mihi probabilior,* negat esse obligationem confitendi circumstantias aggravantes. Prob. 1.° ex D. Th. 4. d. 16. q. 3. a. 2. q. 5., qui sua auctoritate magnum quidem pondus huic sententiae praestitit. Prob. 2.° rationibus. Ratio 1.ª quia ex verbis Trid. s. 14. C. 5. videtur non obscure Conc. excludere obligationem confitendi alias circumstantias, quam mutantes speciem: quia has sufficere satis innuit, ad hoc, ut confessarius rectum efformet iudicium de gravitate criminum, et de poena imponenda. Ratio 2.ª, quia alias poenitentes semper inter angustias fluctuarent, cum semper dubitare possent de integritate suarum Confessionum, in determinando, quae circumstantiae sint vel ne notabiliter aggravantes. D. Th. 1. c. q. 5. ad 2. Unde huius sententiae Lugo assignat rationem a priori, dicens quod Christus nihil aliud praecepit, quam Confessionem peccatorum; qui autem explicat circumstantias mutantes speciem peccati iam vere confitetur, et explicat essentiam peccati, cum peccati quidditas sive essentia sumatur ex ipsius ratione specifica. Ratio 3.ª, quia si teneremur manifestare circumstantias notabiliter aggravantes, teneremur etiam confiteri notabiliter minuentes, nempe si quis peccavit ex ira, metu, intensiori passione, ex inductione aliorum, et similibus, quam obligationem etiam adversarii negant. Ratio ultima et potior, quia nemo tenetur servare *legem dubiam,* unde cum lex confitendi circumstantias aggravantes sit *valde dubia,* ad illam non tenemur, et ideo, bene ait Lugo, Trid. non explicavit hanc obligationem illas confitendi, quia non satis Conc. id colligere potuit ex Christi verbis et sacramenti institutione ». L. 468. — *Excipe:* « si circumstantia invehat censuram, vel reservationem, vel ad necessariam poenitentis directionem a confessario prudenter interrogetur ». L. 467. — Instr. pro parvul. etc. p. 4. in fine Conc. Rom. edita iussu Bened. XIII.; Lugo d. 16. s. 3.

707. *An circumstantia consuetudinis peccati mutet speciem; et sit in Confessione manifestanda?* — R. Ad 1.ᵘᵐ « Dicendum, quod diuturnitas non est circumstantia, trahens in aliam speciem; similiter nec

frequentia vel assiduitas, nisi forte *per accidens* ex aliquo supervenienti. Non enim aliquid acquirit novam speciem ex hoc quod multiplicatur vel protelatur; nisi forte in actu protelato vel multiplicato superveniat aliquid, quod variet speciem, puta inobedientia, vel contemptus, vel aliquid huiusmodi ». S. Th. 1. 2. q. 88. a. 5. ad 1.

R. Ad 2.um « Duplicem distinguere oportet consuetudinem: alteram, quae inducit ad similia peccata cum sua libertate et advertentia perpetranda: alteram, quae inducit ad peccata perpetranda sine libertate et advertentia, atque adeo ita, ut ea non sint novum peccatum, sed peccatum (*in causa*) consistat in eo, quod ea consuetudo sit libere acquisita, aut in eo, quod non adhibeatur conatus debitus ad eam obliterandam; ut accidit, quando quis ex consuetudine blasphemat, aut peierat, quin advertat hic et nunc ad malitiam blasphemiae aut periurii. Haec posterior consuetudo libere inducta, aut non evulsa, tanquam speciale peccatum, fatenda est; graviter enim obligamur ad carendum illa. Quamvis enim non peccet hic et nunc, qui peierat aut blasphemat sine advertentia; peccat tamen, si non conatur evellere consuetudinem sic peierandi aut blasphemandi. Illa vero prior consuetudo tunc est etiam subiicienda clavibus, quando quis advertit, quod per illam ponatur in periculo proximo patrandi novas culpas: cum enim exponere se periculo proximo peccandi sit peccatum, qui advertit, quod per consuetudinem peccandi in eo periculo sit, speciale hoc peccatum committit, quod huic periculo se subiiciat, aut quod ab illo non conetur se avertere: quia tamen raro ad id homines advertunt, idcirco raro se accusant de hac consuetudine, atque adeo raro datur obligatio eam manifestandi, antequam confessarius de illa interroget. Verum quidem est, quod qui se exponit periculo peccandi, et statim peccat, sufficienter explicat utrumque peccatum, confitendo peccatum commissum, cum quo facit unum moraliter illud aliud, quo se exposuit periculo peccandi: at quando inter unum et aliud peccatum intercedit mora notabilis sufficiens ad moralem interruptionem, vel quando solum quis se exponit periculo proximo committendi aliquod peccatum, quin tamen illud committat, tunc seorsum explicandum est illud, quo quis periculo peccandi proximo se exposuit; in eo enim ipso peccatum est, iuxta illud Eccles. 3.: « *Qui amat periculum, peribit in illo* ». Viva in pr. 60.am damn. ab Innoc. XI. par. ult. — Lugo de Poenit. d. 16. n. 200. seqq.; Cf. hic 704.; E. M.

708. *An poenitens declarare debeat diversas personas, cum quibus peccavit?* — R. Negative *per se*. Ratio est, quia sufficit ut de-

claretur *numerus* peccatorum et eorum *species;* peccata autem non ideo mutant *speciem,* quod cum pluribus patrata fuerint. — Hinc, qui fornicatus est cum tribus diversis, vel ter cum eadem, satisfacit dicendo, se ter fornicatum esse; nec tenetur sponte dicere, num complex unica fuerit, an plures, num fuerint meretrices, an aliae. Attamen, si confessarius de hoc interroget, poenitens respondere tenetur, quia expedit, ut confessarius sciat, utrum forte adsit proxima peccandi occasio, ut pronum est, si cum eadem persona pluries peccatum fuerit. Diversa autem et satisfactio et remedia confessario praescribenda erunt, pro *multiplicitate* et *diversitate* personarum, quibuscum quis peccaverit. — La-Croix 1040.; Bonacina de Integr. diss. 3. n. 14.; Tambur. in decal. l. 7. c. 7.; Elbel de Act. hum. 103.

709. *An ligatus voto castitatis peccans cum alio similiter ligato debeat utramque circumstantiam declarare?* — R. Affirmative. Ratio est, quia ibi sunt duo peccata plane distincta, nempe peccatum *contra proprium votum,* et peccatum *cooperationis* cum alio ad votum illius violandum. — *Idem* prorsus dicendum de coniugato cum uxore alterius rem habente. « Diversa obligatio *in specie* est, qua ipse debet non violare suum matrimonium, et qua debet non procurare, quod alter violet suum ». Lugo d. 16. n. 258. — La-Croix 1063.; Salmant. c. 6. n. 63.; L. l. 1. n. 46.

710. *An sacerdos vel religiosus peccans contra castitatem, conditionem suam aperire debeat, vel solam voti castitatis circumstantiam?* — Sufficit probabiliter, ut uterque circumstantiam voti manifestet, quia species obligationis non videtur mutari per specialem conditionem sive sacerdotis, sive religiosi. Utriusque enim votum *solemne* est. Utriusque ergo peccatum ad eandem *sacrilegii personalis* speciem pertinet. Controversia tantum de voto *simplici* esse potest, de qua Cf. V. 1. n. 500. — Lugo d. 16. s. 4. § 2.

711. *An qui commisit incestum explicare debeat qualitatem, nempe:* 1.° *cum consanguinea, vel cum affini;* 2.° *gradum consanguinitatis vel affinitatis;* 3.° *lineam in cognatione spirituali;* 4.° *lineam et gradum in cognatione legali?* — R. Ad 1.um Affirmant Lessius l. 4. c. 3. n. 79., aliique. Negant Lugo d. 16. n. 313.-316. aliique. Haec sententia probabilior existimatur a S. Alph. 469. et auctoritate ac ratione probatur S. Th. 2. 2. q. 154. a. 9. ad 2. « Persona affinis, ait, coniungitur alicui propter personam consanguinitate coniunctam, et ideo quia unum est propter alterum, *eiusdem rationis* inconvenientiam facit consanguinitas et affinitas ».

R. Ad 2.um Suarez d. 22. s. 3. n. 12., Diana t. 1. tr. 7. r. 107., aliique ex S. Th. 2. 2. q. 154. a. 9., et Caietan. ib. existimant incestus omnes eiusdem esse rationis, et ad gradum quod attinet, non haberi inde nisi circumstantiam aggravantem propter eamdem virtutem pietatis, et reverentiam debitam coniunctis, quae laeditur; maior vero vel minor coniunctio non mutat speciem. Sententiam hanc approbare videtur Ballerinius ap. Gur. 486. — Navarrus Man. c. 7. n. 4., aliique tenent incestus speciem immutari ex vario coniunctionis gradu, quia inter gradum et gradum specialis est reverentia. Hanc sententiam minus probabilem dicit S. Alph. 470. — Salmant. de 6.° Dec. praec. c. 5. n. 28. 36., aliique, innixi etiam auctoritate A. D. tenent specie tantum differre incestum in primo gradu tam lineae rectae quam lineae transversalis, quia reverentia debita coniunctis in primo illo gradu diversae est rationis. Hanc sententiam S. Alph. l. c. aeque probabilem dicit videri ac sequentem. — Tambur. Meth. Confess. l. 2. c. 5. § 2. n. 6., aliique censent omnes incestus inter consanguineos, excepto tantum primo gradu in linea recta, esse eiusdem speciei. Ratio, quia non nisi in dicto primo gradu adest specialis ratio coniunctionis et reverentiae debitae. « Et pro hac sententia, ait S. Alph. l. c., videtur indubitanter esse D. Th. 2. 2. q. 154. a. 9. », eamque dicit videri omnino tenendam, et addit: « imo recte Lugo d. 16. n. 314., etc. docent explicandum, an pater peccavit cum filia, vel cum matre filius, cuius culpa habet diversam malitiam ratione specialis reverentiae matri debitae ». Sane primus gradus lineae rectae matrimonium dirimit naturali iure. — Verum Tambur. ib. c. 7. n. 48. statuit quemlibet incestum sive ob consanguinitatem sive ob affinitatem, quisquis sit gradus, specie non differre. Ac *ratione paritatis* affirmat, idem non improbabiliter dicendum etiam de aliis iniuriis illatis quoad parentes, fratres, uxorem, de quibus proprie egerat C. 5. § 2. n. 6.

A. D. l. c. ad 3. ait: « In commixtione personarum coniunctarum aliquid est, quod est *secundum se indecens et repugnans naturali rationi,* sicut quod commixtio fiat inter parentes et filios, quorum est per se et immediata cognatio... Aliae vero personae, quae non coniunguntur *secundum seipsas, sed per ordinem ad parentes,* non habent ita ex seipsis indecentiam, sed variatur circa hoc decentia vel indecentia secundum consuetudinem, et legem humanam vel divinam, quia usus venereorum, qui ordinatur ad bonum commune, subiacet legi ». Notandum vero quod ratione *superioritatis,* et obligationis inde ortae, aliud revera est peccatum si pater seducat filiam vel pri-

vignam vel nurum, atque illud quod committit filius seducens matrem vel novercam vel socrum.

R. Ad 3.um Linea in cognatione spirituali non mutat speciem; sive quis peccet cum ea, quam tenuit in baptismo, sive cum eius matre. L. 1. 3. n. 450.

R. Ad 4.um Ut pro consanguinitate et affinitate, ita consequenter et multo magis pro legali cognatione controversa res est. — Cf. V. 1. n. 798.

712. *An declaranda sit propinquitas personarum in peccatis odii vel iniuriae?* — R. Ad 1.um Quoad odium, affirmative, si agatur de propinquitate *propiori* ob strictum virtutis *pietatis* vinculum. Hinc declarandum est odium grave in parentes, filios, avos, nepotes, coniugem, in fratres, sorores, affines in primo gradu. — Negative vero probabilius, si agatur de propinquitate *magis remota,* inter ceteros nempe consanguineos aut affines. Stante enim *magis remota coniunctione,* circumstantia tantum aggravans habetur, et non etiam mutans speciem, in Confessione necessario exprimenda. — Lugo d. 16. n. 303. seqq.

R. Ad 2.um Haec Lugo de Poenit. d. 16. n. 299. seqq.: « Ego puto, non posse in hoc puncto dari unam regulam universalem; aliquando enim circumstantia personae coniunctae, contra quam peccatur explicanda erit; aliquando non erit; quod quidem pendet ex qualitate offensae et ex gradu coniunctionis. Unde si parentes a filio percutiantur, si occidantur, si afficiantur contumeliis, si infamentur, peccata illa habent procul dubio circumstantiam specialem *contra pietatem,* amorem, reverentiam parentibus debitam, quae graviter laeduntur per eiusmodi peccata. Ex hoc tamen non fit, quod omnis iniuria gravis, quae sit contra patrem, habeat illam aliam malitiam specificam contra pietatem, et debeat in Confessione explicari. Nam, si filius furatur patri id quod sufficit ad peccatum mortale furti *contra iustitiam,* non semper peccat graviter *contra pietatem,* aut tenetur eam circumstantiam explicare... quia... non... opponitur graviter contra id quod pietas et reverentia erga patrem exigit ».

713. *An necessario accusanda sit circumstantia dignitatis et officii personae, v. g. si peccans sit superior, magistratus, sacerdos, etc.; si sit confessarius?* — R. Ad 1.um Negative probabilius *per se,* i. e., seclusa ratione scandali aut officii, vel obligationis particularis. Ratio est, quia circumstantia dignitatis personae peccantis non mutat speciem peccati per se, sed peccatum ad summum aggravat. — *Parri-*

cidio vero aequiparatur crimen *laesae maiestatis,* v. g., si quispiam occidat Papam, Imperatorem, Regem, Principem, propter eamdem virtutem observantiae et *pietatis* cui opponitur. — Lugo d. 16. n. 309.-311.

R. Ad 2.um R. Negative probabilius, modo nullam relationem habeat ad Confessionem. Ratio est, quia confessarius ex officio suo tenetur tantum ad rectam directionem in tribunali poenitentiae: ex qua directione nulla oritur cognatio spiritualis. Nulla insuper per hoc peccatum fit iniuria sacramento, cum ad Confessionem nullum respectum habeat. Facile tamen patet, omnino esse absterrendum tum eiusmodi poenitentem ne apud illum sacerdotem ulterius confiteatur, tum eiusmodi confessarium, ne illum poenitentem ulterius ad Confessionem admittat. — Lugo d. 16. n. 351. seqq.; L. l. 3. n. 451.

Distinctio igitur facienda est inter *excellentiam* et *dignitatem* personae ac eius *officium.* Circumstantia *excellentiae* et *dignitatis* personae *per se* est tantum aggravans, quia nulla inde *specialis* virtus graviter laeditur. Circumstantia vero *officii* est mutans speciem, si officium sit peculiarem obligationem inducens procurandi bonum spirituale alterius. « Nam Episcopus, v. g. vel parochus ex proprio munere sunt pastores et medici suorum subditorum, atque adeo specialiter tenentur ad impedienda eorum peccata et ad procurandam eorum salutem: peccant ergo contra debitum sui officii, si positive maculare conentur animas illas, pro quibus specialiter debebant invigilare; quod peccatum non solum pertinet ad speciem scandali, sed etiam est specialiter contra debitum satisfaciendi proprio officio Episcopi, vel pastoris, etc.... E contra vero non reperitur illa malitia in quolibet confessario: nam licet in ipso actu Confessionis sit pastor et medicus, et habeat peculiarem obligationem gubernandi et curandi poenitentem; postea tamen, qui ex officio non habet illud munus, non retinet peculiarem aliquam obligationem, eo solum, quod semel audierit Confessionem illius... Facilius id posset concedi in eo, qui licet non sit parochus vel praelatus, est tamen specialiter ab ipso poenitente electus et assumptus in patrem spiritualem, a quo gubernetur, quod munus habitualiter acceptavit, et retinet, atque adeo ex ipso habituali munere obligari videtur ad mediocrem saltem diligentiam circa salutem sui clientis, et multo magis ad non afferendum illi positive periculum adeo grave damnationis aeternae ». Lugo de Poenit. d. 16. n. 356.-358. 179.-181.; L. 1. n. 451.; Elbel de Act. hum. n. 97.

714. *An necessario accusanda sit circumstantia temporis sacri?* — R. Negative. Patet ex praxi universali tum confessariorum, tum

poenitentium; quippe constat, nec illos sollicitos esse de tali circumstantia interrogandi, nec hos illam declarare solitos. Circumstantia igitur temporis sacri non videtur explicanda, nisi quaedam specialiter prohibeantur ob reverentiam temporis, v. g., ne quis die *Parasceves* ludos publicos, comoedias, aut ludrica spectacula exhibeat. — Lugo d. 16. n. 520.; L. l. 3. n. 273.

715. *An satisfaciat integritati Confessionis, qui peccatum recens accusat tanquam olim commissum?* — « R. 1.° Affirmative, per se, quia temporis circumstantia minime ad Confessionem pertinet. Hinc obligationi Confessionis satisfacit poenitens, qui nova peccata cum antiquis immiscet, vel qui Confessionem generalem instituens, non discernit ab aliis peccata mortalia ab ultima Confessione patrata, licet id de industria faciat ad tegendum tempus, quo peccata commisit. — 2.° Si vero poenitens mentiatur circa tempus, v. g., si neget se peccasse hodie, et declaret peccatum velut alio tempore determinato et remoto commissum, communius putant doctores illum obligationi suae non satisfacere. Ratio est, quia actus quem posuit poenitens hodie, non est actus positus anno praeterito. Hinc dupliciter mentitur, scilicet celando peccatum hodie patratum, et accusando peccatum, alio tempore commissum. Sic Tamb. l. c. Non desunt tamen theologi, qui hoc mendacium leve putant ». Ita P. Gury 488. — Ratio, quae pro 2.° casu adducitur, *meram probabilitatem* non excedit. Et sane nimis probare videtur, tunc enim mendacium circa quamcumque circumstantiam *accidentalem* irritam redderet Confessionem. Insuper ipsemet Gury in 1.° casu ait: « Temporis circumstantia minime ad Confessionem pertinet ». Et recte quidem: nam aliud est intrinseca *substantia* peccati, quae ad Confessionem pertinet, aliud *accidens extrinsecum* peccati, quod ad Confessionem *per se* impertinens est. Hinc praedicta ratio quatenus urgeatur ad negandam sufficientiam illius Confessionis, ipse Lugo d. 16. n. 53. mere *probabilem* appellat. — Baller. ibid.; d'Annib. ed. 3.ª p. 3.ª n. 309.; Lugo d. 16. s. 2. § 1.

Affirmat uti probabile etiam Busembaum apud S. Alph. 425., « nisi circumstantia aliqua v. g. speciem mutans, vel reservatio casus, vel proxima peccandi occasio aliud requirat, et poenitentia sufficiens imponatur ». Et implicite idem affirmat ipse S. Alph. H. A. tr. 16. n. 4.

716. *An sit semper peccatum mortale mentiri in Confessione?* — *Per se* tunc solum peccatur mortaliter, quando mendacium versatur circa *materiam necessariam* Confessionis sine iusta causa celatam, aut

circa materiam gravem falso suppositam scilicet accusando peccatum grave non commissum. — Mendacium igitur circa *res* ad Confessionem seu conscientiam poenitentis *non pertinentes,* non est *per se* mortale; quia nec est graviter poenitenti damnosum, ut supponitur, nec graviter sacramento iniuriosum, cum ad ipsum non referatur. — « Unde negatio venialis commissi, vel mortalis iam confessi, non excedit malitiam simplicis mendacii »; L. 496., adeoque *per se* neque mortale est, neque irritat sacramentum. *Per se:* nam « sacrilegium est et absolutio nulla..., si neges, vel mentiaris circa peccata alias rite absoluta, quando confessarius, ut iudex vel medicus de iis aliquid, ut *necessarium* ad *praesentem Confessionem,* interrogat, Lugo d. 14. s. 10.; Tamb. l. 2. c. 10. § 2.; secus, si ad praesentem Confessionem non faciat ». — « Si quis affirmat peccatum mortale, quod non fecit, vel negat fecisse quod fecit, duplex mortale committit, unum sacrilegii contra virtutem religionis ob reverentiam sacramento debitam, alterum mendacii sibi graviter perniciosi contra virtutem veracitatis ». L. 495.-497.; H. A. 28.; Lugo d. 16. s. 2. § 6.

717. *An teneatur poenitens totam retexere Confessionem, si animadvertat, confessarium ob somnum vel distractionem peccata aliqua non percepisse, et nesciat qualia; vel non recte de iis iudicasse?* — R. Ad 1.um Affirmative, si Confessio fuerit *brevis,* quia prudenter dubitare potest de singulis, an a confessario intellecta fuerint, necne: secus autem si *prolixa* fuerit Confessio, et pauca tantum non percepta videantur; quia tunc praesumere potest, quod unumquodque fuerit intellectum; nec verisimile apparet, Christum integritatis praeceptum cum tanto onere imposuisse; si tamen dubium circa unum vel alterum peccatum solummodo versaretur, repetendum illud foret. *Invalida* vero erit Confessio si confessarius nullum intellexerit peccatum, sive ob somnum, sive ob surditatem, vel distractionem.

R. Ad 2.um « Docent Salm., etc. non esse iterandam Confessionem facta *bona fide* confessario nescienti discernere species, et numerum, neque inter mortale et veniale, etiam in casibus obviis. Ratio quia... absolutio *valida* est, dum ex utraque parte concurrunt iam requisita ad valorem sacramenti. Sic enim censendum est, Christum Dominum hoc sacramentum instituisse, cum tales defectus passim contingant. Hoc tamen dico intelligendum, nisi constet *numerum* vel *species* explicatas non fuisse; alias *integritas* Confessionis certo supplenda est ». L. 500. *Bona fide,* quia si *mala fide,* quando poenitens cognoscit confessarium insufficientis esse scientiae, vel quando clare videt

confessarium non percipere gravitatem sui peccati, Confessio est iteranda. Peccatum enim quod confessarius non audivit, vel non intellexit, et consequenter de eo sacramentale non protulit iudicium vi clavium remitti non potest. — L. 198.-499.

718. *An dentur causae aliquando ab integritate Confessionis excusantes?* — R. Affirmative, quia quandoque ea integritas est physice vel moraliter impossibilis.

Ut aliquis ratione *impotentiae moralis* censeatur ab integritate Confessionis excusatus, licet peccata menti occurrant, hae conditiones servandae sunt: 1.° Ut ea tantum peccata omittantur, quae declarari nequeunt, seu ex quorum manifestatione sequeretur gravissimum incommodum extrinsecum sive spirituale sive temporale vel poenitenti, vel confessario, vel cuipiam tertio. 2.° Ut non possit inveniri alius confessarius, cui Confessio integra fiat absque tali incommodo. 3.° Ut Confessio sit hic et nunc necessaria. Ex communi dd. sententia adesse haec necessitas censetur, si impleri praeceptum debeat annuae Confessionis vel Communionis; si sumptio eucharistiae aut missae celebratio omitti sine nota aut scandalo non possit; si secus carere quis diu debeat sacramentorum beneficio; immo, ut addit Suarez de Poenit. d. 23. s. 2. n. 7., si quis secus magna utilitate, quam per se sacramentum affert, privandus foret. Quare sufficit poenitentis timor, ne in statu peccati mortalis uno vel altero die permaneat.

Nunquam vero excusat *difficultas* ipsi Confessioni *intrinseca,* quantumvis gravis ea sit. Ratio est, quia Confessio ex natura sua est essentialiter laboriosa, ac proinde si difficultas gravis, v. g., magna repugnantia aut verecundia aut amissio propriae famae coram confessario ab integritate excusaret, plerumque ab accusandis mortalibus fideles excusarentur, et proinde rueret maxima ex parte institutio sacramenti poenitentiae. Praeterea Ecclesia non posset reservare crimina atrocia; quia incommodum non leve poenitentibus creat.

Cessante causa excusante ab integritate materiali, praeceptum divinum confitendi omnia peccata mortalia omissa iterum urget; occurrente enim impedimento, non cessat simpliciter Confessionis obligatio, sed tantum suspenditur; cessante igitur causa excusante, obligatio legis integre reviviscit: cumque praeceptum confessionis non sit affixum ad tempus aut ad circumstantiam, sed vitam integram afficiat; idcirco peccata nondum accusata, postea, si fieri possit, necessario accusanda sunt. Constat aliunde ex pr. 11.ª d. ab Alexandro VII. — L. 487. 490.; Lugo d. 16. s. 13.

719. **Resolves**: A Confessionis integritate praecipue excusant sequentia; 1.° *Infirmitas extrema,* i. e. quando moribundus unum tantum, vel alterum peccatum exprimere potest, vel usu linguae iam destitutus aliquo tantum signo poenitentiam ostendit, absolutionemque petit. — 2.° *Defectus loquelae, et auditus;* sic ab integritate eximuntur muti et surdi, qui signis integre confiteri non possunt: item peregrini penitus aut fere penitus ignari idiomatis regionis, in qua confitentur. — 3.° *Defectus temporis,* v. g., si milites statim ad pugnam pergere debeant. Non autem excusat sola multitudo poenitentium. — 4.° *Periculum vitae* poenitentis, confessarii, aut tertii, v. g. si adveniant hostes, si multi in periculo naufragii vel contagii versentur. — 5.° *Periculum famae,* v. g., si sacerdos mox celebraturus, et Confessione generali indigens, non posset integre confiteri, quin adstantes rem suspicarentur. — 6.° *Periculum revelationis* seu violationis sigilli, v. g., si confessarius nequeat integre confiteri, quin peccata in Confessione audita manifestet, vel si poenitens ex gravi causa timeat, ne confessarius legem sigilli infringat. — 7.° *Periculum scandali vel lapsus,* tum ex parte poenitentis, tum ex parte confessarii, v. g., si mulier certo cognosceret maximam confessarii fragilitatem. — 8.° *Grave aliud damnum extrinsecum,* sive proprium, sive alienum, sive spirituale, sive temporale, merito timendum, v. g., in scrupuloso, qui perpetuo angitur de oblitis. — L. 479.-488.-494.

720. *An sit obligatio confitendi peccatum mortale, quod explicari nequit sine complicis manifestatione?* — « *Ob peccatum veniale* explicandum, aut *mortale alias confessum,* non licet grave crimen alterius manifestare. Tenetur vero poenitens, *quando commode potest,* alium petere confessarium, cui incognita sit persona complicis, ut eius fama servetur; nec satis probabilis videtur opinio... quod hoc sit tantum de consilio; nam communiter hoc esse de praecepto dicunt ». L. 489. — Proposita igitur quaestio casum respicit dumtaxat, quo de materia necessaria agatur, et non possit quis commode adire alium confessarium, cui complex sit ignotus, et pro isto casu duplex adest opinio; altera affirmans teneri ad confitendum peccatum; altera affirmans teneri ad illud reticendum donec alius confessarius reperiatur. Ratio 2.ae sententiae, quam tenet Baller. ap. Gur. 499., est quia naturale praeceptum servandi famam proximi praeferendum est praecepto servandi integritatem Confessionis. Ratio 1.ae sententiae, quam sequitur S. Alph. l. c., est, « quia praeceptum integre confitendi servari debet semper ac licite servari potest; satis autem licite in casu nostro servari potest,

cum manifestatio alieni criminis non sit illicita, quando fit ex rationabili causa, ut docet D. Th. 2. 2. q. 73. a. 2. Ergo servari debet. Et sic respondetur rationi oppositae contrariae sententiae ». L. l. c.; Suarez d. 34. s. 1. 2.; Lugo d. 16. s. 7.

721. *Quaenam sint causae excusantes a quaerendo alio confessario, cui complex sit ignotus?* — 1.° Si urgeat periculum mortis, aut praeceptum annuae Confessionis; 2.° si grave sit poenitenti omittere Confessionem aut Communionem; 3.° si quis difficulter alteri confessario conscientiam aperiret; 4° si quis secus in peccato etiam per unam diem remanere deberet; 5.° si quis alias privaretur beneficio alicuius indulgentiae extraordinariae; 6.° si adeundo confessarium, cui complex cognitus est, haberetur melior directio, consolatio notabiliter maior. — Hinc ratione petendi consilii, doloris leniendi, etc., saepe excusantur matres et uxores confessario manifestantes filiorum aut virorum peccata, quamvis iste illos cognoscat. Nimis enim durum esset, quod alium confessarium illae quaerere tenerentur. Generatim autem non habetur ut gravis obligatio confessarium alium adeundi, complicis occultandi causa, nisi forte de crimine valde gravi agatur. — L. 490.

722. *Quaenam sit necessitas et utilitas Confessionis generalis?* — Censenda est *necessaria* confessio generalis, quoties praecedentes confessiones *moraliter certo* invalidae aut sacrilegae fuerunt, vel ex parte poenitentis ob defectum contritionis aut integritatis, vel ex parte confessarii iurisdictione carentis; in ceteris autem casibus nunquam praecipi potest. Ratio utriusque patet. — Suaderi potest, quando licet de invaliditate confessionum praecedentium non constet *grave* tamen de hoc *dubium* haberi potest. *Utilis* enim tunc est ad removendas animi anxietates, quae et paci conscientiae et virtutum exercitio nocent. — Permittenda est, aut etiam *prudenter* suadenda confessio generalis, etsi non necessaria, quando spectatis circumstantiis poenitens *notabilem fructum* spiritualem ex ea percepturus est, v. g., ratione humilitatis, devotionis, fervoris, cognitionis sui ipsius, manifestationis conscientiae ad perfectiorem directionem, aut maiorem animae puritatem, ad auxilia divina efficacius obtinenda, etc.; quia confessarius ex caritate maius bonum spirituale poenitentis, quando facile potest, promovere debet. — Prohibenda est in ceteris casibus ut *inutilis,* et etiam *nociva,* quando prudenter pertimescenda sunt alia, praeter iacturam temporis, incommoda, scilicet scrupuli, anxietates, conscientiae perturbatio, etc. Si enim tantum onus pro confessario et poenitente non est suscipien-

dum sine spe notabilis fructus; a fortiori cum timore notabilis damni. — Bened. XIV. C. *Apostolica Constitutio* 26. Iun. 1749. § 16. 17.; Lugo d. 16. s. 15.

723. **Resolves**: Facile permittenda, immo suadenda est Confessio generalis in praecipuis vitae christianae epochis, nempe ante primam communionem, ante electionem aut susceptionem status vitae particularis, v. g., ante sacerdotium, professionem religiosam, aut etiam ante matrimonium; item quando quis statuit vitam perfectiorem ducere. — Praeter Confessionem tempore primae Communionis peractam facile, generatim loquendo, permittenda est alia generalis Confessio *totius vitae;* sed difficile altera concedenda esset, quando prior sat accurate, bona fide et bona voluntate facta est, nisi forte ante longum iam tempus peracta fuerit. — Facile permittenda est personis devotis Confessio generalis *partialis,* nempe unius anni, seu a tempore ultimae Confessionis generalis, iuxta morem servatum apud plerasque familias religiosas. — Non est permittenda Confessio generalis etiam in dubio de validitate praecedentium Confessionum, ubi ex illa metuenda sunt incommoda notabilia perturbationis conscientiae, quia ob dubiam obligationem subeunda non sunt gravia ac certa incommoda. — Regulariter permittenda non est Confessio generalis scrupulosis aut meticulosis; quia si una permittatur, hac finita, statim aliam facere volent, et post secundam, etiam tertiam suscipere importunis precibus petent, cum summo animae detrimento. Constat enim experientia, saepe in hisce personis Confessionem generalem multo plures scrupulos generare, quam destruere.

724. *Quomodo sit generalis Confessio peragenda?* — Posito, quod confessarius prudenter iudicet, quod locus sit generali Confessioni peragendae, si poenitens sit satis instructus et desideret ipsemet declarare sua peccata, melius omnino est eum audire, quin interroget, quantum fieri potest; si quas interrogationes necessarias vel opportunas iudicabit, eas faciat, quoties et tunc cum opus fuerit, ne deinde e mente excidant. Attamen, hic notandum est, quod si confessarius patienter et attente audiat poenitentem, ab onere plurium interrogantium liberabitur tum ipse confessarius, tum poenitens: siquidem solent saepe poenitentes alia postea explicantes peccata circumstantias addere necessarias quoad peccata antea dicta, et quas confessarius interrogare debuisset. — Si poenitens vel non sit satis instructus, vel desideret iuvari opera confessarii has praecipue interrogationes facere poterit: 1.° De Confessionibus et Communionibus praeteritis, an et quoties

sacrilegae, ut innotescat, utrum praesens generalis Confessio sit *necessaria* vel tantum *utilis*. Si tantum *utilis* sit, tum confessarius tum poenitens minus solliciti esse possunt circa Confessionis integritatem, cum liberum omnino sit poenitenti declarare peccata quae velit. Si vero sit *necessaria,* tunc multo maiori diligentia poenitens audiendus, interrogandus, adiuvandus erit. 2.° De eius aetate, de conditione matrimonii et officii, propter numerum et speciem peccatorum diiudicandam. 3.° De generalibus praeceptis Decalogi et Ecclesiae et de specialibus obligationibus proprii status, seligendo interrogationes circa peccata, in quae prudenter iudicatur poenitentem incidere potuisse, attenta eius conditione et spectatis personae circumstantiis. 4.° Addatur ultimo loco: an aliquid aliud poenitens habeat dicendum, de quo conscientiae remorsum experiatur.

VI. — DE SATISFACTIONE

735. *An confessarius teneatur poenitentiam imponere, et qualem?* — R. Ad 1.um Affirmative. Ratio, quia satisfactio est pars integralis sacramenti poenitentiae: confessarius autem, ut minister sacramenti, eius integritatem, etiam accidentalem, quantum in se est, procurare tenetur; secus non esset fidelis dispensator. Quare, si poenitens statim post absolutionem peccatum oblitum confiteatur et absolvatur nova ei imponenda est poenitentia. Trid. s. 14. C. 8., c. 12.-15.; L. 506. 513. 515.; S. Th. 3. p. q. 90.

R. Ad 2.um Confessarius tenetur poenitentias iniungere *convenientes* et *salutares,* tum vindicativas, tum medicinales, idest aliquo modo proportionatas numero et gravitati peccatorum, necnon poenitentis facultatibus ac dispositionibus. Ratio ex natura rei patet, cum sacramentalis satisfactio ordinata sit in vindictam peccatorum, quae maiora vel minora, plura vel pauciora sunt, necnon ad novas culpas praecavendas. Trid. s. 14. C. 8., L. 508.-509.; S. Th. s. q. 12. a. 13. — E. M.

726. **Resolves:** *Quantitas poenitentiae* determinari non potest; sed relinquitur iudicio et prudentiae confessarii. Rit. Rom. Gravis tamen *regulariter* et *per se* pro mortalibus imponenda est. *Gravis* autem censenda est illa poenitentia, quae respondet operi, quod sub gravi ab Ecclesia praecipitur, vel sub gravi obligaret si praeciperetur, e. g., missam audire, ieiunare, recitare parvum Officium B. M. V.,

Rosarium etc.; levis e contrario est unum *Miserere,* etc. — Imponendae non sunt poenitentiae *perpetuae,* tum quia cum tales forte poenitentiae a variis confessariis eidem poenitenti imponerentur, hinc innumeris vinculis simul et pro tota vita obstringeretur. Immo nec ordinarie sunt imponendae poenitentiae *ad diuturnum tempus,* v. g., ad annum, aut ad quinque menses. — Nunquam eae sunt imponendae satisfactiones, quae poenitentem *ludibrio aliorum* exponere possunt, v. g. ut recitet in media Ecclesia quinque *Pater,* brachiis extensis, etc. *A fortiori* autem imponendae non sunt poenitentiae, quae adimpleri nequeunt, quin Confessionis revelatio facile subsequatur. — Nec sunt imponendae poenitentiae *nimium graves,* ut *ieiunia* pueris, et opificibus continuo labore defatigatis. Nec sunt iniungendae *peregrinationes* aut *prolixae preces,* aut generatim *eleemosynae* mulieribus sub potestate viri constitutis, sicut nec pauperibus iugi labore victum sibi comparantibus. — Non sunt imponendae poenitentiae *multis operibus diversis implicatae,* quia memoriter teneri non possent; nec, ordinarie saltem, poenitentiae *nimis naturae repugnantes,* v. g. signare crucem cum lingua in terra, invisere inimicos, etc. Imprudenter etiam generatim imponitur pueris, ut *veniam petant a parentibus,* vel ab aliis ob inobedientiam, irreverentiam aut furtula; quia saepe odiosam reddunt Confessionem, et plerumque omittuntur. — L. 508. 515., H. A. 52.; E. M.

727. *Quanta sit obligatio imponendi poenitentiam?* — Haec obligatio est *ex genere suo* gravis. Ratio est, quia obligatio rem gravem respicit, sacramenti nempe integritatem; licet ex parvitate materiae peccari tantum venialiter contra ipsam possit, puta, plus aequo leviorem imponendo. Lugo d. 25. n. 49., L. 506. — *Quoad venialia,* tamen controvertitur. Alii gravem esse affirmant, quia iniunctio satisfactionis pertinet ad ritum huius sacramenti; qui ritus, cum a Christo institutus fuerit, pro re gravi habendus est. Alii vero dicunt esse levem, quia non potest probari obligatio gravis poenitentiam iniungendi pro culpis levibus tantum, siquidem in hoc nulla deordinatio gravis apparet. Enimvero non videtur quod possit plus peccare confessarius poenitentiam non imponens, quam poenitens levem non exsequens poenitentiam. Insuper *iudicium* potest esse *completum,* etsi nulla imponatur satisfactio, cum nempe reus iudicetur nulla dignus poena. Utraque sententia est probabilis, ut dicit S. Lig. H. A. 47.

728. **Nota:** « E qua obligatione, inquit Lugo d. 25. n. 47., constat, excipi aliquos casus. Primus est, quando poenitens est impo-

tens, ut si sit morti proximus, maxime si caret iam sensibus, et non potest poenitentiam impositam percipere... Secundus casus est, quando confessarius ex Confessione et aliis circumstantiis intelligit, poenitentem integre satisfecisse pro poena debita: et licet raro, vel nunquam possit hoc constare, addit tamen Petrus de Soto... sufficere, quod probabiliter videatur satisfecisse. — Tertius casus huic similis est, quem alii addunt, quando absque satisfactione instat perfectae remissionis remedium, v. g., si instet martyrium subeundum; quod alii extendunt ad Indulgentiam plenam lucrandam, saltem quae sit moraliter certa. — Quartus casus est, quando poenitens ob suam fragilitatem, nullam credatur acceptaturus poenitentiam: aliquando enim oportebit condescendere eius imbecillitati ad vitanda graviora mala: nunquam tamen continget, quod aliquam, levem saltem, poenitentiam non sit acceptaturus ». Cf. S. Th. s. q. 25. a. 1. Verum haec habet Benedict. XIV. de casu Indulgentiae plenariae et Iubilaei C. *Inter praeteritos* § 65.: « Unum tantummodo reliquum erat, ut super impositione poenitentiae a confessario non omittenda diceremus, quoniam poenitens, qui indulgentiam consecutus erat, non teneri dicebatur ad eam implendam. Cum autem nobis huiusmodi ratio laxior visa esset, in Instructione, de qua n. XXVI., mentem nostram declaravimus, statuentes, salutarem poenitentiam a confessario iniungendam esse poenitenti, etiamsi hic ad recipiendum iubilaeum praeparatus sit, ex quo sane poenitentis obligatio exoritur eamdem adimplendi ». Cf. etiam B. Iubil. Leonis XII. *Caritate Christi;* L. 519.

729. *Quandonam imponenda sit poenitentia?* — Generatim loquendo, imponenda est ante absolutionem. Ratio, quia sic servatur iudicii ordo, qui exigit, ut reus satisfactionem prius spondeat, quam absolvatur. Si autem confessarius ex oblivione poenitentiam ante absolutionem non iniunxerit, eam post absolutionem imponere debet. Non est tamen grave poenitentiam post absolutionem imponere; immo probabiliter omni culpa vacat, si praesumatur, poenitentem opus ipsi iniunctum acceptaturum esse. — L. 514.

730. *Qua de causa Poenitentia levior imponi possit?* — 1.° Si poenitens sit valde debilis et infirmus corpore. Rit. Rom. Quod si infirmus sit constitutus in periculo mortis, tunc potest absolvi sine ulla poenitentia, licet expediat semper aliquam ei imponere. — 2.° Si prudens timor sit, ne maiorem poenitentiam non adimpleat, aut ne ob graviorem poenitentiam a Confessione avertatur. — 3.° Si probabiliter maior poenitentia magis ei obfutura sit, quam profutura. —

4.° Si poenitens valde contritus appareat. — 5.° Si adsit tempus Indulgentiae plenariae lucrandae, praesertim Iubilaei. — L. 508. 510., H. A. 49.; S. Th. s. q. 35. a. 1.

Ad rem S. Th. s. q. 18. a. 4.: « Sicut medicinae in arte determinatae non omnibus competunt, sed variandae sunt secundum arbitrium medici, non propriam voluntatem sequentis, sed scientiam medicinae; ita poenae satisfactoriae... competunt omnibus, sed variandae sunt secundum arbitrium sacerdotis divino instinctu regulati. Sicut ergo medicus aliquando prudenter non dat medicinam efficacem, quae ad morbi curationem sufficiat, ne propter debilitatem naturae maius periculum oriatur; ita sacerdos divino instinctu motus non semper totam poenam, quae peccato debetur, iniungit, ne infirmus aliquis ex magnitudine desperet, et a poenitentia totaliter recedat ». Et Quodlib. 3. a. 28.: « Videtur autem satis conveniens, quod sacerdos non oneret poenitentem gravi pondere satisfactionis; quia sicut parvus ignis a multis lignis suppositis de facili extinguitur; ita posset contingere, quod parvus affectus contritionis in poenitente nuper excitatus, propter grave onus satisfactionis extingueretur, peccatore totaliter desperante ». — Card. Caietanus Sum. v. *Satisfactio:* « Debiliter autem dispositis (poenitentibus), detur satisfactio parvula iuxta debilitatem animi sui, et parvulus ignis foveatur apposita palea, et non suffocetur appositis magnis lignis desuper ». — Ac S. Antonin. 3. p. tit. 16. c. 20.: « Debet confessor dare tamen poenitentiam, quam credat verisimiliter illam implere, ne ipsam violando deterius contingat... Confessor nullo modo debet permittere peccatorem desperatum recedere a se, sed potius imponat ei unum *Pater noster,* vel aliud leve, et quod alia bona quae fecerit, et mala quae toleraverit, sint ei in poenitentia ». —

731. *An possit imponi poenitentia sub conditione relapsus?* — R. Affirmative, modo imponatur proportionata poenitentia pro peccatis *confessis. Confessis,* nam peccatorum forte committendorum confessarius nec iudex nec medicus est. Negative, si alia non imponatur poenitentia. Haec enim esse non potest conatus non peccandi. Conatus adhibendus ad peccata praecavenda non videtur posse habere rationem *satisfactionis,* cum sit naturale consectarium *contritionis* et *propositi.* L. 524.

732. *An possit imponi poenitentia publica?* — R. Negative, si agatur *de peccatis occultis.* Ita Rit. Rom. Secus autem *pro publicis.* Attamen, si publica poenitentia *non sit necessaria,* confessarius non debet illam renuenti imponere, cum aliter eius salus obtineri, et scan-

dalum reparari possit. *Non sit necessaria,* necessaria quidem erit « in solo casu, quo aliter non posset, nisi per illam publicam poenitentiam, scandalum reparari, puta publice restituendo honorem alicui publice dehonorato ». Verum in hoc casu, independenter a sacramentali poenitentia, poenitens tenetur ad eam reparationem iure naturae. Ceterum huiusmodi scandala publica reparari aliter possunt citra publicam poenitentiam, « nempe per publicam frequentationem sacramentorum, visitationes ecclesiarum, auditionem missarum, ingressum in aliquam Congregationem, ubi pietatis opera exercentur et similia ». L. 512. — C. *Manifesta* 1. *de Poenit. et rem.;* Trid. s. 24. C. 8. de R.; S. Th. 4. d. 14. q. 1. a. 5. q. 1.; Francolini Vet. Eccl. sever. l. 1. Calumn. 7.ª.

733. *An possit imponi pro poenitentia opus alias debitum?* — R. Affirmative. Ratio est, quia cum opus illud sit satisfactorium, bene potest per claves ad meritum satisfactionis sacramentalis elevari. « Hoc tamen non faciendum, nisi spectata fragilitate poenitentis. Communiter autem dicunt dd., quod, nisi *expresse* confessarius imponat opus alias praeceptum, intelligitur impositum opus supererogatorium. Si vero confessarius imponat auditionem missae per mensem, non est obligatio audire duas missas in festo ». L. 513.

734. *Quaenam sint opera, quae pro satisfactione possunt imponi?* — « Tam oratio, quam eleemosyna, et quodcumque aliud bonum opus iniunctum in sacramento poenitentiae valet pro opere poenali et afflictivo..., etiam opus internum..., etiam opus applicandum pro defunctis..., etiam cessatio ab aliquo bono opere, nempe a Communione, ieiunio, etc..., quia huiusmodi cessatio bene potest aliquando esse actus virtutis, saltem ad servandam obedientiam confessarii. Recte vero advertit Lugo regulariter non expedire huiusmodi poenitentiam imponere ». L. 514. — Commune vero est apud dd. non posse imponi in poenitentiam ingressum in Religionem et matrimonium. Nam utrumque omnimodam requirit libertatem. L. 511. — « Poenitens precem aut pium opus indulgentiis ditatum explens, potest simul et poenitentiae satisfacere et indulgentias lucrari » S. Indulg. C. 11. Iun. 1901. — S. Th. s. q. 15. a. 3.; E. M.

735. *An poenitens teneatur acceptare ac implere, et quandonam, impositam satisfactionem?* — R. Ad 1.um Poenitens tenetur *acceptare* atque implere *rationabilem* poenitentiam sacramentaliter iniunctam; quia ex dictis confessarius tenetur poenitentiam, et quidem peccatis

aliquo modo proportionatam, imponere. Si autem poenitentiam imponi et acceptari debet, eo ipso ratione obedientiae confessario debitae etiam adimplenda est. Trid. s. 14. C. 8.; L. 515.-516.; H. A. 55.

R. Ad 2.um Poenitens tenetur sub gravi *implere* poenitentiam gravem pro gravibus peccatis impositam, quia materia gravis per se obligat sub gravi. Probabilius autem tantum sub levi obligatur ad poenitentiam levem pro levibus culpis impositam; quia materia levis non est capax gravis obligationis. L. 517.

R. Ad 3.um Poenitens *implere* debet poenitentiam *tempore designato* a confessario, vel quamprimum commode potest: et si poenitentia sub gravi obliget, graviter peccabit, si ex gravi negligentia diu eam differat; ratio est, quia per se grave est debitum notabile diu protrahere. Quoties autem poenitentia statuto tempore adimpleta non fuit, semper remanet onus eam peragendi, quia tempus tantum accessorie intenditur. — Cf. n. 742.; E. M.

736. **Nota**: « Probabile tamen est, quod si poenitenti videatur poenitentia illa iusto gravior, aut nimis onerosa respectu ad suam imbecillitatem, tunc si confessarius nollet eam moderari, posset saltem sine culpa gravi discedere absque absolutione, et alium adire confessarium, ut dicunt cum Busemb., etc. Hoc tamen intelligendum, si poenitentia illa vere sit irrationabilis, etc. ». L. 516. — « Ex communi doctrina theologorum potest confessarius aliquando obligare poenitentem ad implendam poenitentiam ante absolutionem, etc. ». Lugo d. 14. n. 170. 171. — Non tenetur poenitens poenitentiam adimplere, quando invalida fuit Confessio; quia iudicis sententia sacramentalis nulla fuit, ac proinde nullum adest sacramentum integrandum; alias vero bis pro iisdem peccatis esset satisfaciendum. Idem dicendum est ob eamdem rationem de poenitentia imposita sine absolutione. Excipe, si poenitens ad eamdem Confessionem perficiendam pluries accedat, et interim confessarius, ut saepius fieri solet, poenitentiam aliquam singulis vicibus imponat, quo minor in fine imponenda supersit. — E. M.

737. *An obliget sub gravi poenitentia in se quidem gravis, sed pro solis venialibus, aut mortalibus, iam antea confessis, imposita?* — R. Negative probabilius. Ratio est, quia tunc non est necessaria satisfactio, in quantum est gravis. Unde sicut confessarius non tenebatur, immo nec poterat illam praecipere sub gravi, ita nec poenitens sub gravi implere tenetur. Poenitentiam enim confessarius nonnisi *pro qualitate criminum* imponere debet ex Trid. s. 14. C. 8. — L. 517.; Suarez d. 38. s. 7. n. 7.

738. *An confessarius pro gravibus culpis poenitentiam possit imponere gravem quidem, sed leviter obligantem?* — R. Affirmative, quia legislator quilibet gravem materiam sub levi praecipere potest; hoc tamen generatim non expedit. S. Alph. mallet, ut saltem aliquid sub gravi iniungeretur, quocum aliud deinde etiam gravius posset imponi sub levi. At ipse non diffitetur, oppositam sententiam communiorem esse: et ex hoc ipso arguitur, minus firmum esse argumentum, quod ipse a Trid. conatur pro sua opinione elicere. Sane spirituale poenitentis bonum attendendum est, quod propter eius infirmitatem aliud omnino exigere potest. — L. 518.; Suarez d. 38. s. 3. n. 3.

739. *An poenitens teneatur sub gravi implere circumstantias poenitentiae adiectas, v. g., ut oret genibus flexis, etc.?* — Solutio pendet a maiori vel minori carnis afflictione, quam affert circumstantia, sive per se, sive respectu poenitentis. Hoc pendere potest etiam ab intentione confessarii, quam vel ipse expresse manifestaverit, vel poenitens possit praesumere. — L. 517.

740. *An satisfaciat, qui poenitentiam impleat in mortali?* — R. Affirmative. Ratio est, quia ad satisfaciendum praeceptó sufficit opus satisfactionis iniunctum ponere, licet finis praecepti non obtineatur. — L. 552. Hinc satisfacit etiam, si implendo poenitentiam venialiter peccat, e. g. quia distrahitur; neque vero impeditur tunc fructus, ex opere operato talis poenitentiae, propter alia peccata iam remissa. — L. 552.

741. *An peccet, qui implet poenitentiam in mortali?* — Certum est illum non peccare *graviter*. — Iuxta quosdam *venialiter* peccat. Ratio est, quia qui voluntarie obicem effectui etiam partiali sacramenti ponit, non videtur ab aliqua culpa excusari posse. Plures tamen graves theologi probabiliter tenent, illum ab omni culpa eximi, quia nulla est culpa soli poenarum remissioni obicem ponere. Quando autem obex removetur, tunc satisfactionis effectus obtinetur. — L. 523.

742. *Quaenam poenitentiae dilatio sit culpa gravis?* — Si poenitentia fuerit *levis,* dilatio, quantacumque sit, *numquam erit gravis,* cum ipsa poenitentiae omissio probabilius culpam levem non excedat. — Si poenitentia sit *gravis,* et pro gravibus peccatis imposita, *probabilius gravis* reputanda est dilatio duorum vel trium mensium. Alii vero extendunt ad sex menses, sed hoc S. Alph., videtur, ait, nimis benignum; alii usque ad annum, et hoc, S. D. ait, communiter reiicitur, alii tandem dicunt nullam dilationem fore gravem, nisi poeni-

tens in periculum se coniiciat poenitentiam non amplius exsequendi. Opus tamen non est, ut quis sacramentalem satisfactionem impleat *antequam rursus confiteatur*. Eam potest adhuc implere post aliam Confessionem, eamque continuare, si diuturna sit, e. g., ut quotidie per annum missam audiat. — Diana tom. I. tr. 6. r. 44. 45.; Lugo d. 25. n. 90. seqq.; L. 517. 521.

743. *An si poenitens iniunctae poenitentiae oblitus fuerit, teneatur Confessionem repetere, ut aliam poenitentiam recipiat?* — R. Negative. Ratio est, quia impletio poenitentiae iam semel iniunctae, per oblivionem etiam culpabilem, impossibilis effecta est. Ad impossibile autem nemo tenetur. Si tamen poenitens prudenter praesumat, confessarium adhuc esse iniunctae poenitentiae memorem, deberet ipsum, si commode possit, adire, ut ab eo, qualis sit illa, resciat. — L. 520.

744. *Quis et quanam causa poenitentiam commutare possit?* — R. Ad 1.um Nunquam *ab ipso poenitente* commutari potest, ne in melius quidem, quamvis votum ab ipso vovente possit in opus evidenter melius mutari; ratio, quia poenitentia nequit ad sacramentalis satisfactionis meritum elevari, nisi a ministro ipso sacramenti poenitentiae imposita fuerit. — Commutari potest 1.° *a confessario,* qui eam imposuit, quia legislator potest propriam legem mutare; 2.° a quolibet *alio confessario,* quia quilibet alius confessarius potest esse eiusdem causae iudex, si poenitens ipsius tribunali se submittat; successor enim in eadem auctoritate potest quidquid potuit antecessor. Excipiendum tamen videtur, iuxta communiorem sententiam, si poenitentia ab ipso superiore *pro casibus reservatis* imposita est, quia inferior sententiam superioris mutare nequit; nisi tamen causa gravis adsit, aut consensus superioris facile praesumi possit. Id tamen alii negant, quia ablata peccatorum reservatione per superioris absolutionem, eadem est potestas superioris et inferioris confessarii.

R. Ad 2.um Ad commutationem licite faciendam requiritur *causa iusta,* qualis est, 1.° si poenitentia videatur difficilis; 2.° si praevideatur poenitens non esse ei satisfacturus ob repugnantiam, fragilitatem, oblivionem, etc. — L. 528. 529.

745. *An poenitens teneatur Confessionem repetere ad poenitentiae commutationem obtinendam?* — Si adeat *eumdem confessarium,* non erit necessarium Confessionem repetere, quando confessarius recordetur utcumque confuse status conscientiae poenitentis. — Si *alium* adeat *confessarium,* vel etiam *eumdem, non amplius peccatorum memorem,*

sufficit, ut summatim confiteatur; ita ut confessarius confusam status illius notitiam acquirat. — An etiam *requiratur* haec summaria Confessio, si confessarius, saltem in confuso, statum poenitentis non cognoscat? Prima sententia affirmat. Ratio est, quia nequit confessarius poenitentiam commutare, nisi sacramentali iudicio; hoc autem iudicium non potest exercere, nisi poenitens conscientiae suae statum illi aperiat. Secunda sententia probabiliter id negat: quia non agitur de iudicio ferendo circa culpas deletas in praecedente Confessione, ubi iudicium circa illas iam fuit formatum, sed tantum de poenitentia commutanda; ad hoc autem sufficit prioris poenitentiae cognitio, et notio fragilitatis aut difficultatis ad eam implendam; ut nempe nova aliquo modo aequivalens imponatur. Hinc confessarius audiens poenitentem poenitentiam non implevisse, nec impleturum, credens ei etiam non petenti poterit poenitentiam commutare. — L. 529.

746. *An confessarius possit poenitentiam commutare extra Confessionem?* — R. Negative, si confessarius *sit diversus.* Ratio est, quia confessarius nullam habet potestatem, nisi in iudicio sacramentali. Poenitentia enim coniungi debet cum recepta absolutione. — Si confessarius ille sit, *qui poenitentiam imposuit,* potest illam mutare immediate post absolutionem, antequam poenitens discedat; non vero postea, saltem probabilius. Ratio est, quia ad id requiritur et sufficit, ut praecedens confessarii iudicium moraliter perseveret, quod non videtur locum habere, si poenitens confessarium extra poenitentiae tribunal adierit. S. Alph. 529. dicit, hanc esse sententiam veriorem et communiorem. Alii tamen dicunt, commutationem poenitentiae fieri posse ab eodem confessario extra Confessionem intra unius diei spatium, infra biduum, hebdomadam, et longius adhuc tempus, quia tunc adhuc videtur moraliter uniri cum praecedenti iudicio sacramentali. Nam quemadmodum longius spatium non impedit, quominus moraliter uniantur aut dolor, aut Confessio, aut etiam impletio satisfactionis cum absolutione, ita et de mutatione poenitentiae iudicari potest. — Lugo d. 25. n. 111. 112.

747. **Nota:** Si poenitens, accepta poenitentia ab uno confessario Confessionem iteret apud alium ut mitiorem poenitentiam sortiatur, vel etiam alia de causa, a priori poenitentia minime liberatur, nisi mentionem de praecedenti Confessione et accepta poenitentia faciat; ratio, quia ad commutandam poenitentiam ex parte confessarii requiritur positivus voluntatis actus, quo prior obligatio revocetur.

VII. — DE FORMA SACRAMENTI POENITENTIAE

748. *Quaenam sit forma sacramenti poenitentiae; quaenam eius vis et obligatio?* — *Forma absolutionis* sic habetur in Rit. Rom.: « Misereatur tui omnipotens Deus, et dimissis peccatis tuis, perducat te ad vitam aeternam. Amen. — Indulgentiam, absolutionem et remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens et misericors Dominus. Amen. — Dominus noster I. C. te absolvat, et ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, (suspensionis), et interdicti, in quantum possum et tu indiges; *deinde:* Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen. — Passio Domini nostri I. C., merita B. M. Virginis et omnium Sanctorum, et quidquid boni feceris, et mali sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiae, et praemium vitae aeternae: Amen ». — Elevatur manus a verbo *Indulgentiam,* usque ad verbum *Passio Domini*, et fit signum crucis in poenitentem dicendo: *In nomine Patris...* Vox *suspensionis* omittitur pro laicis. Est pia consuetudo, ut confessarius ante Confessionem, dum poenitentem benedicit, dicat: « Dominus sit in corde tuo et in labiis tuis, ut rite confitearis omnia peccata tua », vel similem orationem recitet. Sed hoc sub obligationem non cadit.

Verba *Misereatur, Indulgentiam, Dominus noster, Passio,* etc. « communiter dd. dicunt, posse omitti sine ullo peccato... Hocque videtur verius, dum Trid. s. 14. C. 3. dicit, quod hae preces tantum *laudabiliter adiunguntur,* verbum enim *laudabiliter* nullum utique videtur importare praeceptum. Nemo tamen dubitat, quin convenientius sit... huiusmodi preces adiicere, maxime illas, quae sequuntur, *Passio Domini,* etc., *cum probabile sit*, quod per verba illa elevantur omnia bona opera poenitentis *ad satisfactionem sacramentalem* ». L. 430. 507.; S. Th. Quodl. 3. a. 28. *Cum probabile sit.* Aliis id videtur incredibile. Et illa verba nonnisi Ecclesiae deprecationem aiunt continere, et non aliam habere vim, quam cetera sacramentalia. Lugo d. 25. n. 56. Sed incredibile non est, quod bona poenitentis opera eleventur ad sacramentalem satisfactionem pro peccatis confessis et remissis. — Rubr. ait: « In Confessionibus frequentioribus satis erit dicere: *Dominus noster,* etc. usque ad *Passio Domini* », exclusive. — Vox *deinde* videtur non pertinere ad ipsam absolutionis formulam, sed ad ordinem rerum dicendarum. S. R. C. 27. Aug. 1836. *Veronen.* Sane in Rit.

habetur, *primo dicit, secundo dicit, deinde* iterum. Sed quia ante scribebatur rubro caractere et nunc nigro, dicunt illud *deinde* ad formam pertinere. — Elevatio manus et formatio signi crucis ad *validitatem* formae essentialis certo non requiritur. Flor. Decr. pro Arm.; Trid. l. c. Communiter asseritur omitti posse sine gravi peccato, et plures doctique auctores asserunt omitti posse sine ullo peccato. Idemque dicunt de aperitione capitis. L. 425.

Absolutionem a peccatis praecedit absolutio a censuris, *Dominus noster,* etc. Absolutio haec valet, si dicatur *ab omni vinculo censurarum*, vel *a censuris*. Absolutio a censuris *valide* dari potest eadem forma, qua absolvitur a peccatis: *te absolvo a peccatis tuis,* quia haec verba involvunt absolutionem a quocumque vinculo, orto ex peccatis, et nihil obstat, quominus confessarius dirigere possit intentionem ad utramque absolutionem, a censuris et a peccatis. Id tamen non excusatur a culpa veniali, cum sit contra usum Ecclesiae. Probabiliter vero id omnino excusatur, si nulla adsit probabilis suspicio, quod poenitens aliquam censuram incurrerit. Ceterum peccaret mortaliter sacerdos, qui contra prohibitionem Ecclesiae vellet poenitentem absolvere prius a peccatis et deinde *a censuris*. *A censuris,* nempe *excommunicationis*. *Suspensio* enim et *Interdictum* per se non privant receptione sacramenti poenitentiae. *Valide* vero poenitens absolveretur a peccatis, si esset in bona fide, non praemissa absolutione a censuris. Ratio, quia prohibitio Ecclesiae nequit invalidare sacramentum, cuius valor pendet a iure divino, cum omnia ad illud requisita essentialia concurrant. — L. 430.; La-Croix 1567.

Absolutio a peccatis essentialiter et certo in *verbis* consistit. Nutu data vel scriptura, aliisque signis invalida est. Flor. Decr. pro Arm.; Trid. s. 14. C. 3.; pr. d. a Clem. VIII. 20. Iun. 1602.; Paul. V. 14. Iul. 1605.; L. 428.; S. Th. 3. p. q. 84. a. 3. ad 3. — Quare essentialiter requiritur, ut poenitens absolvendus sit moraliter praesens. pr. cit. d. a Clem. VIII. et a Paulo V. Confessarius dum formam profert cum poenitente ipso loqui videtur. Praedicta igitur moralis praesentia reputatur illa, intra quam homines communi voce, quamvis altiori, loqui possunt et solent. Talis praesentia extenditur ad 20. circiter passus, praesertim ubi poenitens nondum est egressus ab aspectu confessarii. Sed revocandus est poenitens, quando omnimode revocari potest. Ceterum sine scrupulo absolvi potest poenitens, qui recessit a confessionali, si certo scitur esse adhuc intra paucos passus. Satis vero non est ad praesentiam moralem, si sacerdos videat poenitentem, aut alio sensu percipiat; praesentia enim pro absolutione maiorem

propinquitatem requirit, quam pro audienda concione, vel missa. Unde, si quis aliquando non posset, nisi a longe absolvi, puta si rueret e tecto, tunc absolutio sub conditione danda esset. — L. 429.

Absolutio igitur neque per telegraphum sine filo, neque per telegraphum cum filo, neque per telephonum, neque per grammophonum, ullo modo dari valide potest.

In foro sacramentali res agitur inter praesentes, et valet quod in eo gestum est, licet poenitens inabsolutus discesserit, vel sacrilegam perfecerit Confessionem. *In foro conscientiae* vero res agitur etiam inter absentes. Bene enim etiam inter absentes tractari possunt ea quae pertinent ad salutem cuiusque spiritualem. *Forum poenitentiae* alii volunt esse forum sacramentale; alii forum conscientiae. Sanch. de Matr. l. 8. d. 34. n. 29.; Suarez de Leg. l. 8. c. 1. n. 15. 16.

Absolutio a peccatis continetur verbis: *Ego te absolvo a peccatis tuis, in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.* Certum omnino est debitam formam non esse deprecatoriam, sed indicativam: *ego te absolvo,* etc. Trid. s. 14. C. 3. Certum item est verba, *te absolvo,* ad essentiam formae pertinere. — Si dicatur: *absolvo a peccatis tuis,* probabilius valet, quia pronomen *te* satis exprimitur pronomine *tuis*. Sed communissime negant, et quia sententia haec probabilis etiam est, in praxi haec omnino sequenda est, ex pr. 2.ª d. ab Innoc. XI. — Si vero dicatur: *ego te absolvo,* omittendo, *a peccatis tuis,* communissime dicunt valere ex Catech. Rom. n. 14., et ex S. Th. 3. p. q. 84.. a. 3.; esse tamen grave peccatum, cum sit contra consuetudinem Ecclesiae. Alii vero tenent ipsa pertinere ad essentiam ex verbis Christi: « *Quorum remiseritis peccata* ». Et haec opinio etiam probabilis est, et ideo in praxi ab ea non est recedendum. Si tandem *absolvo* tantum dicatur, invalida erit forma, quia nullum habet determinatum sensum et in nullum cadit determinatum subiectum. — Verba autem, *in nomine,* etc. communis et vera sententia negat pertinere ad essentiam formae. In institutione enim huius sacramenti nullam Christus mentionem fecit Trinitatis, ut in baptismo. Eorum omissionem alii putant esse mortale, alii nullum esse peccatum, alii melius, fere communiter, dicunt esse veniale, cum sit praedicta invocatio iuxta consuetudinem Ecclesiae. — L. 430.

Opus non est, ut poenitens verba absolutionis audiat, et tanto minus ut eadem intelligat. Sufficit ut sacerdos vere illa proferat, et consultum est, ut in praesentia aliorum, ad secretum servandum, submisse dicantur. — Quamvis quatenus est *sententia* diutius differri possit, etiam post hebdomadam, e. g., possit dari; quatenus vero est

forma diutius differri non potest. Valide quidem post horam a Confessione absolutio datur; quin et die alia dari potest, si poenitens accusationem renovet: *iterum me accuso de his quae heri, quae nudius tertius, etc., confessus sum.* — L. 9. 429.; E. M.

Confessiones in ecclesia, non autem in privatis domibus, nisi ex rationabili causa, audiendae sunt. Hinc audiri non posssunt in privatis oratoriis, neque iu oratoriis semipublicis, nisi ex venia Episcopi. Rit. Rom. *Ordo ministr. sacr. poenit.* par. 2.; Bened. XIV. Enc. *Magno cum* 2. Iun. 1751.

Confessarius esse debet indutus superpelliceo et stola violacei coloris, *prout tempus vel locorum fert consuetudo.* Rit. Rom. l. c. par. 4. Verum regulares ex privilegio sola stola utuntur; et ex S. R. C. 31. Aug. 1867. ad 2. n. 3158. *conveniens* est, ut in ecclesia adhibeatur stola.

749. *An quando confessarius absolvit, necesse sit quod peccatorum accusatorum recordetur?* — Absolutio sententia est. Quare necesse est, ut, quando confessarius eam dat, notitiam saltem confusam habeat eorum, quae poenitens confessus est, et quorum iam ipse habuit distinctam notitiam. Secus vix non incognita causa sententiam ferre videtur. — Quare si confessarius *singula peccata* memoriter non retineat, quia fuit prolixa et implicata Confessio, quia distulit absolutionem, quia hactenus poenitens invalide confessus est, et antea reticito peccato nunc accusato, vel dolore concepto, quo caruerat, absolutionem petit; sufficit, quod « recordetur *in confuso* status poenitentis, vel resumat (si non recordetur) notitiam eius in confuso, et poenitens in communi se accuset de omnibus prius confessis ». L. 502. — Sed si alias poenitens extra Confessionem peccata narraverat confessario, quasi amico, utrum et in isto casu sufficiat eorum notitiam in confuso resumere, disputatur. Affirmant Lugo d. 16. n. 638., aliique; nam si sufficit confusa illa notitia in praecedentibus casibus, etiam in hoc sufficere debet. Sed S. Alph. aliique longe plures negant: quia in praecedentibus casibus non defuit sacramentalis omnium et singulorum peccatorum confessio, quam requirit Trid., in hac vero prorsus desideratur. L. 502.

750. *An valida et licita sit absolutio conditionata?* — Certum est, *validam* esse in omni casu absolutionem sub conditione de *praesenti,* vel *praeterito,* impertitam; modo adsint alia requisita ad sacramenti validitatem: conditio enim nullo modo mutat sensum formae sacramentalis quam nullatenus afficit; sed afficit tantum voluntatem

confessarii, qui non intendit absolvere, nisi impleatur apposita conditio: hac autem impleta, forma evadit absoluta; et proinde nihil reperitur, quod eius validitati officere possit. — Certum pariter est, absolutionem conditionatam esse quandoque *licitam;* si enim valida sit, etiam licita esse debet, *urgente necessitate. Urgente necessitate;* hinc reiicienda est, ut plane laxa, doctrina nonnullorum, qui tenent, conditionatam absolutionem impertiri posse *levi qualibet ex causa,* etiamsi de sufficienti dispositione poenitentis, mortalibus quoque peccatis gravati, quomodocumque dubitetur. Confessarius siquidem iam non esset prudens dispensator sacramentorum, sed proiiceret margaritas ante porcos; et hac absolvendi facilitate efficeret, ut poenitentes in peccatis tabescerent. — Verum non magis admittenda est doctrina eorum, qui tenent, non esse impertiendam absolutionem sub conditione, nisi *in extrema necessitate,* seu in extremo vitae periculo; huiusmodi enim doctrina summe noxia est poenitentibus, qui difficile ad confessarium reverti possunt, et dimissi absque absolutione periculum aeternae damnationis incurrunt. — L. 431. 432.

751. *In quanam necessitate impertiri possit aut debeat absolutio sub conditione?* — Absolutio dari *potest et debet* sub conditione, quoties absolute concessa exponeret sacramentum periculo nullitatis, et absolute negata exponeret poenitentem periculo gravis damni spiritualis. — Etiamsi eiusmodi necessitas non urgeat, dari tamen absolutio *potest* sub conditione, quoties absolute concessa exponeret sacramentum periculo nullitatis, et absolute negata privaret poenitentem aliquo bono spirituali notabili, licet non necessario. — Sacramenta enim propter homines quidem sunt; sed sancta res sunt. Quare utrique est consulendum et hominum utilitati et sacramenti sanctitati. — Quapropter audiendi non sunt, qui contra communem doctorum sententiam tenent absolutionem, uti etiam alia sacramenta, nunquam esse danda conditionate, sed semper absolute.

752. **Resolves:** Absolvendus est *sub conditione* poenitens in mortali constitutus, quoties prudenter dubitatur de impertita, aut rite data absolutione; nec potest de hoc facile certitudo haberi. — Item poenitens dubie dispositus, qui versatur in gravi mortis periculo, v. g., mulier in partu difficili, nauta aut alius quivis longam navigationem susceptus, miles ante praelium, infirmus ante operationem chirurgicam valde laboriosam, et a fortiori reus capite plectendus. — Absolvi possunt sub conditione pueri et semifatui in dubio de usu rationis, aut sufficientis dispositionis, praemissa seria diligentia ad eos, quantum

fieri potest, disponendos, in sequentibus praecipue casibus: si versentur in periculo mortis; si urgeat praeceptum annuae Confessionis; si confessi sint aliquod peccatum mortale. Ratio est, quia exponuntur periculo proximae damnationis, si mors urgeat, vel periculo remanendi diu in peccato mortali. Aliunde non est via et spes, quod dilata absolutione brevi dispositi redeant, et securius absolvantur, sicut de aliis forte sperari potest. Immo absolvi poterunt conditionate pluries in anno, etiamsi afferant tantum levia, ne tamdiu gratia sacramentali priventur, aut remaneant in peccato mortali, si forte in illo versentur. — Probabiliter etiam absolvi possunt sub conditione sponsi dubie dispositi, proxime matrimonium contracturi: quia secus illud sacramentum sunt certo profanaturi, et animo deiecti ob denegatam absolutionem, ad confitendum non redibunt, et in peccatis contabescent. — Absolvi etiam conditionate probabiliter possunt aliquando poenitentes pii, in dubio, an materiam sufficientem clavibus subiiciant. Verum multo magis praestat, ut materiam certam ex vita anteacta praebeant, et sic gratia sacramenti non priventur. — Absolvi potest sub conditione peccator recidivus, de cuius sufficientibus dispositionibus dubitetur, « si prudenter timeatur, quod peccator ille non amplius ad Confessionem redibit, et in peccatis suis tabescet ». — L. 432. 442.; La-Croix 1797.

753. *Quid speciatim quoad moribundos?* — Absolvi *potest et debet,* et quidem *absolute*, quilibet moribundus qui aliquo modo, voce vel signo confitetur, vel absolutionem petit. Ratio est, quia adsunt omnia requisita ad sacramentum, et ad Confessionem formaliter integram. — Absolvi *potest et debet,* saltem *conditionate,* quilibet moribundus, in quo attritio et confessio praesumi possunt aliquo modo, quantumvis infime probabili; quia in casu extremae necessitatis etiam in sacramentorum administratione licet uti opinione etiam parum fundata. — Absolvi *nullo modo potest* moribundus, qui omnino recusat sacramentum poenitentiae, vel qui nullo modo praesumi potest attritus. Ratio luculentissime patet. — L. 480. 482.; E. M.

754. **Resolves**: Absolvendi sunt omnes moribundi nondum sensibus destituti et in absolutionem consentientes, mandatisque confessarii obtemperantes: absolute quidem, si Confessionem ultro requirant, aut si libenti animo confiteri proponant: conditionate vero, si aegre vix ad aliqualem Confessionem inducantur, aut si de ipsorum sufficienti dispositione prudenter dubitetur. — Absolvendi sunt, saltem conditionate, omnes moribundi sensibus destituti, qui ante sensuum privationem expresse Confessionis desiderium ostenderunt, v. g., iu-

bendo advocari sacerdotem, etc. Ratio est, quia censentur vere confiteri per testimonium adstantium. Constat ex Conciliis et ex Rit. Rom. — Absolvendi sunt sub conditione moribundi omnes sensibus omnino destituti, qui christiane vixerunt, etsi tunc nec doloris, nec desiderii Confessionis signum ullum dederint. Ratio est, quia cum in istis praesumi possit dolor et desiderium absolutionis, praesumi etiam potest aliquo modo Confessio. — Absolvendi sunt conditionate etiam alii moribundi sensibus destituti, qui parum christiane vixerunt; quia adhuc in ipsis praesumi aliquo modo potest poenitentia et Confessio. — Potest probabiliter sub conditione absolvi moribundus destitutus sensibus in actu ipso peccati, v. g., in duello, adulterio, furto, etc. Ratio est, quia etiam ille sufficienter dispositus esse potest. Id praesertim locum habet pro illo, qui ad peccatum fortasse fuit adductus timore, respectu humano, etc. Non pauci male vivunt, sed nullo modo volunt male mori; et voluntatem concipiunt poenitentiae pro mortis articulo. — L. 481. 485.; La-Croix 1162.; Elbel 308. 211. Bened. XIV. de Syn. l, 7. c. 15. n. 9. seqq.; Cf. Comment. de Moribundorum absolutione et assistentia.

754.[bis] *De peccatore moribundo obstinato.* — Ulterius progrediuntur moderni quidam Auctores, et dicunt posse absolutionem impertiri etiam moribundo sensibus destituto, qui antea noluit sacramenta Ecclesiae recipere, quin immo ea abhorrens, ea omnino, blasphemando, respuit. Sacramentalis enim absolutio potest in tanto rerum discrimine impertiri, etiam cum tenui probabilitate, et possibile est, quod ille poenitentiam in corde suo concipiat. — Sed revera haec ratio assertum non probat. Transitus fit a tenui probabilitate, id est ab infimo probabilitatis gradu ad possibilitatem, et quidem ad absolutam possibilitatem. Possibile sane metaphysice est, quod peccator ille obstinatus, sensibus destitutus poenitentiam concipiat. Sed quis unquam dicere poterit hoc esse *moraliter possibile,* hoc esse, *saltem in infimo gradu probabile?* Quodnam sane *motivum morale* illius possibilitatis, quodnam *rationale fundamentum* huius *possibilitatis?* Porro, num licet indispositis absolutionem etiam sub conditione tantum impertiri, quos constat, humano modo, esse indispositos?

754.[ter] *De morte apparente.* — Notandum, ex pluribus recentioribus Auctoribus, signum certum mortis non esse nisi putrefactionem, *quae post integros dies contingere* potest, alia signa infallibilia non sunt. Etiam rigor cadavericus non semper mortis certum signum est. A momento quod communiter dicitur mortis usque ad putrefactionem homo po-

test vivere vita latente, et eius mors tunc non est nisi apparens. In pluribus casibus haberi potest mors apparens, ita ut status hic mortis apparentis frequentior et longior est in iis, qui subita morte aut repentino accidente corripiuntur. At valde probabile est similem statum locum habere longiori vel breviori tempore in omnibus hominibus, etsi moriantur communibus morbis tum acutis tum chronicis. Difficile est hoc tempus mortis apparentis determinare, tum in morbis mortis repentinae tum in illis mortis ordinariae. Regulariter praedictum tempus perdurat usque ad rigiditatem cadavericam, quae non uno eodemque tempore in omnibus cadaveribus contingit. In morbis repentinis potest perdurare per unam horam, duas horas, et amplius. In morbis ordinariis perdurare potest per aliquot tantum minuta, quinque, sex, per quadrantem, per dimidiam horam, diutius, quare concludunt praedicti Auctores: poterunt tunc administrari sub conditione sacramentalis absolutio et praecipue extrema unctio, quae certiorem habere potest in casu effectum. Fidelium scandalo quod forte adesse poterit facile erit praecavere.

Notant praeterea praedicti Auctores, quoad moribundos, quod sensus auditus valde diu perseverat in moribundis, et, etsi aegrotus videatur immobilis, incapax membra movendi et loquendi, ac fere mortuus, vel profundo somno datus, facile potest circumstantium voces et verba omnia audire. Quare optimum consilium est, quod assistentes nihil imprudenter alta voce loquantur, et quod sacerdos pios affectus, brevissimas preces, et praesertim actus fidei, spei, caritatis, contritionis brevissima formula moribundo suggerat.

Sed horum Auctorum ratio, quoad mortem *ex generali regula semper apparentem,* minime convincens est. Ratio est, quia cellulae organismi post mortem apparentem adhuc integrae remanent, et retinent etiam sine sanguinis circulatione et respiratione elementa necessaria ad vitam alendam uti e. g. oxigenium etc., et consequenter, quamvis nova non adveniant ad vitam elementa, usque dum ea praeexistentia elementa non exhauriantur, vita non cessat. Et ideo in repentinis mortibus cum vitalia elementa adhuc integra perseverent, mors realis diutius protrahitur. In ordinariis autem mortis casibus, cum illa elementa fere omnino sint consumpta, mors realis non multo post mortem sequitur apparentem. Sed inde utique probatur quod infimus vitae gradus adhuc persistit; sed minime probatur, quod est omnino necessarium, *ad humanam vitam,* persistere adhuc in materia et in corpore omnes illas dispositiones, quae sunt necessariae ad habendum humanum compositum. Et communis omnium saeculorum opinio con-

tra hanc existentiam *protractam post mortem* est. Omnes *hominem mortuum dicunt et credunt.*

Idem fere argumentum est pro prima animae creatione et unione cum corpore. Quod germen ab initio vivat, quis unquam negavit vel potuit negare? Secus, quomodo postea inciperet vivere? Iam vero ex eo quod vivat sequiturne logice quod igitur statim illud germen fecundatum informetur anima rationali, ut moderni praesertim Auctores quasi indubitanter asserunt? Certe non. Nam est demonstrandum illud germen vel ab initio fecundationis statim habere omnes dispositiones necessario requisitas ad illam perfectissimam formam. Et hoc nemo hactenus demonstravit. Et idem profecto in praesenti casu est. Demonstrandum enim est, hominem *communiter* mortuum, mortuum non esse, nisi mere apparenter, propterea quod adhuc remanent in materia omnes illae necessariae dispositiones ad animam in ea retinendam et conservandam. Et nemo hactenus hoc probavit. Facta, quae verae mortis apparentis adducuntur, nihil revera evincunt. Nam quod aliquando habeatur apparens quaedam mors, et quod aliquando vera mors ab apparente difficile possit distingui et de facto non distinguatur, hoc, nemo negavit. Et res hactenus fuit bene omnibus nota. Quare inde tantum recte concludi posset, *posse* in tali vel tali casu, *absolute loquendo,* haberi casus mortis apparentis. Sed quod semper mors, *communiter* talis existimata, sit apparens, non videtur certo inde demonstratum.

VIII. — DE CONFESSARII APPROBATIONE

755. *Quaenam requirantur ad potestatem adaequatam ministri poenitentiae?* — Tria, scilicet potestas ordinis; potestas iurisdictionis; approbatio. Requiritur *potestas ordinis,* id est quae ministro competit vi ordinationis, et est characteri sacerdotali intrinsece annexa. Ratio est, quia solis sacerdotibus dictum est a Christo: *Accipite Spiritum Sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Ioan. 20. 22. Constat aliunde multiplici Ecclesiae definitione. Trid. s. 14. C. 6. c. 3. 9. 10. — Requiritur *potestas iurisdictionis,* idest potestas, qua sacerdos ut iudex potest in aliquos, utpote subditos suos, ferre sententiam. Trid. s. 14. C. 7. — Requiritur *approbatio* ad Confessiones tum licite tum valide excipiendas, seu publicum iudicium de idoneitate

sacerdotis ad Confessiones excipiendas. Trid. s. 23. C. 15. de R. — L. 539. 540.; Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 16.; E. M.

Iuramentum autem Confessarii praestare tenentur, secundum M. P. Pii X.

« I. An Ordinarius in casu concedere possit sacerdotibus extradioecesanis, latini ritus, a suis Ordinariis pro sua respectiva dioecesi iam adprobatis, facultatem audiendi confessiones sive pro una alterave vice sive ad aliquod plus minusve longum temporis spatium, quin cogatur ab eis denuo excipere iusiurandum praescriptum in Motu Proprio « Sacrorum Antistitum » contra modernistarum errores.

II. An idem possit Ordinarius, si agatur de sacerdotibus ritus syromalabarici, qui, etiamsi in suo ritu adprobati fuerint ad confessiones, numquam tamen dictum iusiurandum praestiterunt.

R. Ad I. affirmative; Ad II. si agatur de facultate concedenda per modum actus transeuntis, affirmative; aliter: negative ». S. C. Consist. 10. Apr. 1913. A. A. S. v. 5. p. 272.

756. *Quid sit approbatio?* — *Approbatio* definiri potest: iuridicum praelati iudicium de idoneitate sacerdotis ad audiendas Confessiones. Hinc ad concedendam approbationem non requiritur essentialiter *examen:* iudicium enim prudens de idoneitate etiam sine examine haberi potest, quando de hoc aliunde constet. Hoc autem iudicium debet esse adaequatum, scilicet tum ex parte intellectus quoad scientiam et prudentiam, tum ex parte voluntatis quoad morum sanctitatem, vicario Christi in hoc ministerio congruam. Haec tamen ad essentiam non pertinent. Quocirca Ordinarius illicite quidem, valide tamen eum approbaret, qui hisce dotibus forte destituatur. « Et quamvis Episcopus interne reprobet, valet externa approbatio ad iurisdictionem conferendam ». L. 545. — L. 542.

757. *Utrum approbatio requiratur tantum ad liceitatem, an etiam ad validitatem?* — Requiritur approbatio ad Confessiones tum *licite,* tum *valide* excipiendas. Constat ex Trid. s. 23. C. 15. de R., ubi sic statuitur: « *Nullum* (sacerdotem) *etiam regularem, posse Confessiones saecularium, etiam sacerdotum,* audire, nec ad id idoneum reputari, *nisi aut parochiale beneficium,* aut ab Episcopis, per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias *idoneus iudicetur, approbationem,* quae gratis detur, *obtineat* ». — *Nullum* (sacerdotem) *etiam regularem,* intellige etiam praelatum regularem, « licet non deceat, ut doctores et licentiati, vel lectores in theologia examinentur, modo legerint Moralem ». L. 542. *Nisi aut parochiale beneficium,* actu nempe habeat;

adeoque canonici, qui *habitu* tantum habent curam animarum absque approbatione Episcopi licite et valide Confessiones audire non possunt. S. C. C. 1. Apr. 1876. — *Nisi approbationem obtineat.* « An Confessio venialium facta *simplici sacerdoti* sit *illicita* et *invalida?* Quod sit *illicita* hodie certum est ex Decr. Innoc. XI. de Comm. quotid. 12. Febr. 1679... Utrum autem... sit *invalida?* Prima sententia communissima negat..., secunda vero sententia affirmat, et hanc *satis probabilem* puto ». L. 543. Illiceitas communi et costanti consuetudine confirmatur, etiam et maxime apud regulares. — L. 541. 546. 549.; Lugo Resp. Mor. Mor. l. 5 d. 15. 24.; E. M.

758. *Quisnam possit approbare?* — Approbare potest *solus Episcopus*. Ratio est, quia ad solos Ecclesiae praelatos pertinet iudicare de idoneitate ministrorum ad audiendas Confessiones deputandorum. Constat etiam ex Trid. cit. Potest autem Episcopus approbare sive per se sive per alium a se delegatum; quia approbatio est actus iurisdictionis; iurisdictio autem ordinaria potest delegari. Quare approbare possunt etiam Vicarii Generales, et Capitulares, Vicarii et Praefecti Apostolici. — « Porro nomine *Episcopi* etiam intelliguntur praelati habentes iurisdictionem episcopalem, ut quidam abbates, et Capitulum, sede vacante, non autem Provinciales aut Generales Ordinum. Episcopus confirmatus, etsi nondum consecratus, recte potest approbare, quia iam habet iurisdictionem. Secus, si sit tantum electus, et non confirmatus; vel qui episcopatum renunciavit, quia tunc iurisdictione caret ». L. 547. — *Advertendum,* quod iuxta praesentem Ecclesiae disciplinam, una cum *approbatione* etiam *iurisdictio* a praelato sacerdotibus conferri solet, ac proinde usu communi *approbationis* nomine etiam *iurisdictio* comprehenditur. Olim, vero, ante Tridentinum scilicet, cum approbatio Episcopi necessaria non esset, iurisdictio communiter a parochis concedebatur; quae quidem facultas modo in parochis vix exercitium habet, cum vix reperiri nunc possit sacerdos, qui simul cum approbatione non etiam iurisdictionem ab Episcopo iam acceperit. — Bertagna de Casuum reservatione p. 1. c. 1. nota; Ferraris v. *Approbatio* a. 1. n. 15.; L. 550. 558.; E. M,

Quare de facto *approbatio,* quae nunc datur, est facultas Confessiones audiendi. Et sic valide quis revera Confessiones audit, licet *idoneus* non sit, et *idoneus* interiori iudicio non iudicatur ab Episcopo, qui tamen *approbationem* concedat. Et sane haec approbatio ex Conc. Trid. veniam et facultatem implicite continet confessiones audiendi.

759. *A quonam Episcopo habenda sit approbatio?* — Approbatio tribui debet ab Episcopo dioecesis, *in qua Confessiones excipiendae sunt;* unde non sufficit approbatio sive Episcopi poenitentium, sive Episcopi sacerdotum. Constat ex B. Innoc. XII. *Cum sicut* 19. Apr. 1700., ubi sancitum est: « Confessarios, tam saeculares quam regulares, quicumque illi sint, *in vim Bullae Cruciatae* nullatenus posse audire poenitentes sine approbatione *Episcopi loci,* in quo ipsi poenitentes degunt; neque ad hoc suffragari approbationem semel vel pluries ab aliis Ordinariis aliarum dioecesium obtentam, etiamsi poenitentes illorum Ordinariorum, qui tales confessarios approbassent, subditi sint ». Deinde declarat Pontifex nullas « Confessiones, quae fiunt *sine approbatione Episcopi loci, in quo ipsi poenitentes degunt.* Quid clarius? Si autem adhuc cum privilegio Bullae Cruciatae requiritur approbatio *ab Episcopo loci,* quanto magis sine privilegio. Verum Salm... dicunt oppositam sententiam non esse hac Bulla damnatam, si quis privilegium haberet generis diversi, quam Cruciatae, puta Iubilaei, vel simile. Sed huic obstat Bulla Bened. XIV., quae incipit *Benedictus Deus,* ubi dicitur, quod datur facultas in Iubilaeo tam saecularibus, quam regularibus eligendi sibi confessarium, modo sit ex approbatis *ab Ordinario loci,* moniales vero ex eadem possunt sibi eligere confessarium, sed non nisi ex approbatis ad Confessiones monialium illo loco, quamvis pro aliis monasteriis ». L. 548. Obstat praeterea Const. *Apostolica Indulta* 5. Aug. 1744. eiusdem Bened. XIV., qui statuit ac declaravit ea, quae Praedecessores Rom. Pontifices Innoc. XII., Innoc. XIII., et Bened. XIII. decreverant « circa intelligentiam et usum indulti Bullae Cruciatae, etiam in reliquis eiusdem generis indultis pariformiter valere atque obtinere debere ». L. 548. 549.; E. M.

Religiosi a S. Ioanne de Deo possunt in propriis Hospitalibus confessiones infirmorum audire, sine approbatione Ordinarii loci, ex speciali privilegio.

760. *An sufficiat approbatio praesumpta de futuro, seu interpretativa?* — R. Negative. Ratio est, quia ex Trid. requiritur approbatio *actu* et *absolute exsistens,* et *iam obtenta.* Ad eiusmodi autem approbationem requiritur consensus actualis, signo aliquo declaratus. — Immo nec licet incipere Confessiones antequam consensus ille, per litteras petitus, receptus fuerit, etsi certus obtentus videatur. — Neque vero valet *ratihabitio approbationis,* etiam prudenter praesumpta: quia ratihabitio actum invalidum, qui amplius non est, absolutionis nempe formam, quae *in verbis* consistit, validum efficere non potest. — Idem-

que valet ad assistendum matrimoniis. — Gousset 478.; L. 570., l. 3. n. 700.; Lugo d. 19. s. 2.; Sanch. de Matr. l. 3. d. 35. n. 18. seqq., d. 36. n. 6. seqq.; Barbosa de Offic. paroch. p. 2. c. 21. n. 75.

761. *An Episcopus possit valide et licite limitare approbationem quoad certum tempus, locum et personas?* — R. Affirmative quoad *validitatem,* etiam sine causa. Ratio est, quia est actus omnino dependens a voluntate Episcopi ut superioris. Hinc sicut *valide* approbationem, licet *iniuste,* recusare potest, sic eam potest solum *cum restrictione* concedere. Id constat etiam ex pr. 13.ª ab Alex. VII. d. Constat etiam ex Trid. s. 23. C. 15., ubi dicitur: *Nisi approbationem obtineat.* At vero qui eam obtinet cum restrictione, simpliciter non obtinet pro casibus exclusis. — Quoad *liceitatem,* potest quidem Episcopus restringere aut etiam omnino negare approbationem, *iusta de causa,* ut patet; quia in hunc finem inducta est necessitas approbationis, ut idonei a non idoneis secernantur. Secus vero, si id *absque iusta causa* agat. Ad officium enim sacerdotum pertinet Confessiones audire. — Bened. XIV. C. *Apostolica indulta* 5. Aug. 1744. § 3.; L. 542. 550. 552.; Lugo d. 21. n. 51.

762. *Quaenam sint iustae causae approbationem limitandi ad tempus?* — Sunt ut plurimum sequentes: 1.° Si nunc sit necessitas habendi plures confessarios, quae postea cesset. 2.° Si approbandus habeat quidem sufficieniem scientiam, sed merito maior desideretur ad approbationem perpetuam. 3.° Si prudenter timeatur, ne post habitam semel approbationem perpetuam, studium negligat. 4.° Ad experiendum, quomodo se gerat in excipiendis Confessionibus. — Lugo d. 21. n. 58.

763. *An possit Episcopus valide et licite revocare approbationem concessam?* — R. Affirmative ratione *validitatis,* etiam sine iusta causa. Ratio est, primo quia talis revocatio fit in re Episcopo ita subiecta, ut ab illo tantum provenire queat. Insuper quia approbatio, etiam iniuste revocata, iam non exsistit, seu non potest dici simpliciter habita seu obtenta. — Ratione *liceitatis,* potest quidem Episcopus iustis de causis revocare approbationem etiam illimitate concessam; hoc enim sequitur ex necessitate approbationis, quae postulat, ut quisquis cessat esse idoneus, ab officio removeatur. Non potest vero approbationem revocare sine iusta causa. Etenim ex dictis non potest Episcopus approbationem denegare sine causa; ergo a fortiori non potest sine causa concessam revocare; siquidem ex effato, *turpius eiicitur, quam non admittitur hospes.*

Verum non desunt, qui existimant non posse Episcopum, *nec licite nec valide,* approbationem concessam revocare sine iusta causa. Ratio est, quia approbatio semel concessa, *praevio examine,* non est actus gratiosus et favor dependens ex liberalitate et beneplacito Episcopi; sed est actus iustitiae et ius acquisitum ex iuridica sententia, adeoque ex iustitia debitum, posita aptitudine. Ergo, ex mero beneplacito, neque licite neque valide cessare potest. Ita tenent Suarez d. 28. s. 8. n. 4.; Lugo d. 21. n. 64.; Resp. Mor. l. 1. d. 18. n. 3.; Castro Palao tr. 23. p. 18. n. 6,; Salm. c. 11. p. 6. n. 107., etc. Hanc opinionem valde probabilem dicit Casajoana in Annotationibus ad P. Gury n. 543. ed. 2.ª hispana; sed vix in praxi probabilem censet S. Alph. 551., qui vero eamdem implicite censet probabilem, ubi evidens esset iniustitia, et quodcumque abesset hallucinationis periculum. Sed et illud addendum est, quoad praxim, quod nullum adsit scandalum. Unde praestat appellare ad Metropolitanum, vel ad S. Congr. — L. 551.; Billuart diss. 6. a. 5.; E. M.

At vero integrum Ordinario est pro libito et pro sola quiete conscientiae suae ad examen revocare simplices confessarios, immo et parochos quando adest vehemens suspicio de illorum imperitia. Bened. XIV. de Syn. l. 13. c. 9. n. 21., Not. 9. n. 16., Not. 86. n. 10.

764. *An Episcopus sacerdotem extraneum approbare possit?* — Episcopus approbare potest quemlibet idoneum in sua dioecesi actu exsistentem, etsi transeuntem tantum. Constat ex praxi universali et sententia communi theologorum. Ratio est, quia delegatio sive mandatum committi potest cuivis, dummodo capax sit.

IX. — DE CONFESSARII IURISDICTIONE

765. *An ad licite et valide Confessiones audiendas iurisdictio requiratur?* — Iurisdictio generatim sumpta est quaedam potestas moralis regendi subditos. Iurisdictio ecclesiastica duplex est: alia in foro externo, et est potestas ferendi leges, infligendi poenas, etc.; alia in foro interno, et potestas est absolvendi, vel ligandi in tribunali Poenitentiae. Haec autem est vel *ordinaria,* quae alicui competit ratione officii habentis annexam curam animarum; vel *delegata,* quae alteri

datur ab habente ordinariam. — Potestas *iurisdictionis* ad Confessiones excipiendas necessaria est, nec sufficit potestas *ordinis.* Ratio, quia absolutio est sententia iudiciaria, quae ferri nequit nisi in subditos. Confessario igitur assignari subditi debent; hoc autem ad eum pertinet qui auctoritate in eos subditos pollet. Id ad rectum Ecclesiae regimen omnino requiritur. Idque constat ex Trid. s. 14. C. 7., declarante, « *nullius momenti* absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem *ordinariam* aut *subdelegatam* non habet *iurisdictionem* ». — L. 557.

766. *Quibusnam competat iurisdictio?* — Iurisdictio *ordinaria* competit: Papae pro tota Ecclesia in utroque foro; siquidem Primatum habet iurisdictionis. Conc. Vatic. C. *Pastor aeternus.* Eius vices in pluribus gerit maior Poenitentiarius. — Legatis pro sua provincia, et Cardinalibus pro sua ecclesia. — Episcopo pro sua dioecesi, in utroque etiam foro, cum haec ideo sit ipsi commissa, ut eam regat ac dirigat; itemque Archiepiscopo erga subditos suorum Episcoporum, tunc tantum quando actu visitat; et, secundum communiorem et veriorem sententiam, Vicario Generali; cum unum tribunal faciat cum Episcopo. C. *Non putamus* 2. *de Consuetud.* in 6.°; C. *Romana* 3. *de Appellat.* in 6.°. Mortuo autem Episcopo, cessat Vicarii iurisdictio, non quia eius iurisdictio non sit ordinaria; sed quia, deficiente Episcopo, desinit ipse esse Vicarius. — Vicario Capitulari, Sede Vacante. — Parochis pro subditis in foro interno, Trid. s. 23. C. 15. de R., et canonico poenitentiario in propria dioecesi, iisque omnibus, qui beneficium vel officium habent, cui adnexa est obligatio audiendi Confessiones. — Abbatibus et praelatis regularium pro suis subditis; ex pluribus privilegiis, a Summis Pontificibus ipsis concessis.

Poenitentiarii in Basilicis Urbis constituti omnium christifidelium, etiam regularium, etiam sine ulla superiorum suorum venia, confessiones audiunt. Benedict. XIV. C. *Inter praeteritos* 3. Dec. 1749., C. *Convocatio* 25. Nov. 1749.

Iurisdictio *delegata* conceditur ab Ecclesia cuilibet sacerdoti in casu extremae necessitatis, seu in articulo mortis. Trid. s. 14. C. 7. In *articulo mortis,* h. e. sive *in articulo,* sive *in periculo mortis,* quia eadem fere est poenitentis necessitas in periculo atque in articulo mortis; et quia in hac materia pro uno eodemque accipitur articulus et periculum, C. *Si quis suadente* 29. can. 17. q. 4. Et sane *periculum* et *articulus* mortis vel pro uno eodemque sumuntur apud dd., vel si distinguantur, ea distinctio ita se habet, ut *articulus* mortem designet,

proxime instantem, moraliter certam, et fere *inevitabilem; periculum* autem *quando est probabile dubium, et frequenter* solet in tali *casu mors accidere.* Suarez in 3. p. t. 4. d. 26. s. 4. n. 2.; Lugo de Poen. d. 18. n. 20.; Ithur. Cas. 49. n. 1.-3. 10.-16.; Giraldi Expos. Iur. Pont. p. 2. s. 39. par. *Verum;* L. 561. — Tale autem periculum censetur adesse in praelio, in longa et periculosa navigatione, in difficili partu, in morbo periculoso, in periculo probabili incidendi in amentiam, in exigua spe libertatis pro captivis apud infideles, si credantur nullos alios sacerdotes habituri, etc., sive nempe *ab intrinseco,* sive *ab extrinseco* mors immineat. — L. 557. 558. 559. 561.

« Sacerdotes quicumque, maritimum iter arripientes, dummodo vel a proprio Ordinario, ex cuius dioecesi discedunt, vel ab Ordinario portus, in quo in navim conscendunt, vel etiam ab Ordinario portus cuiuslibet intermedii, per quem in itinere transeunt, sacramentales Confessiones excipiendi facultatem habeant vel obtineant, possunt in navi, toto itinere maritimo durante, fidelium secum navigantium Confessiones excipere, quamvis forte inter ipsum iter transeundum, vel etiam aliquandiu consistendum sit diversis in locis, diversorum Ordinariorum iurisdictioni subiectis ». S. O. 23. Aug. 1905. Itemque « quoties, durante itinere, navis consistat, Confessiones excipere possunt tum fidelium, qui quavis ex causa ad navem accedant, tum eorum qui, ipsis forte in terram obiter descendentibus, confiteri petant, eosque valide ac licite absolvere possunt, etiam a casibus Ordinario loci forte reservatis, dummodo tamen — quod ad secundum casum spectat — nullus in loco vel unicus tantum sit sacerdos adprobatus, et facile loci Ordinarius adiri nequeat ». S. O. 12. Dec. 1906.

« Fideles rutheni ritus, in Canadensi regione, etiam in locis, in quibus adest presbyter rutheni ritus, apud sacerdotem latinum ab Ordinario loci approbatum peccata sua confiteri et beneficium absolutionis sacramentalis valide et licite obtinere possunt. Fideles ritus latini peccata sua confiteri possunt apud sacerdotem ruthenum ab Episcopo suo adprobatum, in locis in quibus adest missio aut ecclesia rutheni ritus. Presbyteri vero rutheni absolvere non possunt fideles latini ritus a censuris et a casibus reservatis in dioecesi latina, in qua sacrum ministerium exercent absque venia Ordinarii latini. Vicissim idem dicatur de presbyteris latinis quoad censuras et reservationes statutas ab Episcopo rutheno. S. C. de P. F. 18. Aug. 1913. art. 28.

« Fideles rutheni, in Statibus Foederatis Americae Septentr., etiam in locis, quibus adest presbyter rutheni ritus, apud sacerdotem latinum, ab Ordinario loci approbatum, peccata sua confiteri, et beneficium sa-

cramentalis absolutionis valide et licite obtinere possunt. — Sciant autem sacerdotes rutheni ritus, censuras et reservationes casuum in dioecesi in qua ministerium exercent, sive vigentes sive ferendas, clerum etiam et populum eiusdem rutheni ritus afficere ». Pius X. C. *Ea semper* XVIII. Kal. Iul. 1907. quoad Ruthenos in Statibus Foederatis Americae Septentr. art. 25.

« Fideles latini, in Statibus Foederatis Americae Septentr., etiamsi adsit presbyter latini ritus, apud sacerdotem Graeco-Ruthenum, ab Ordinario suo adprobatum, peccata sua confiteri et beneficium sacramentalis absolutionis valide et licite obtinere possunt. Item fideles Graeco-Rutheni peccata sua confiteri possunt apud sacerdotem latinum ab Episcopo suo adprobatum. Presbyteri vero latini absolvere non poterunt, fideles Graeco-Rutheni ritus a censuris et casibus reservatis ab Ordinario Graeco-Rutheno statutis, absque venia eiusdem. Vicissim idem dicatur de presbyteris Graeco-Ruthenis quoad censuras et reservationes statutas ab Ordinariis latini ritus ». S. C. de Prop. Fid. 17. Aug. 1914. pro Graeco-Ruthenis in Statibus Foederatis Americae Septentr.

767. *An iurisdictio delegata subdelegari possit?* — R. Negative, generatim loquendo, videlicet nisi accedat specialis concessio delegantis; et tunc nomine ipsius delegantis subdelegari censetur. Ratio, quia delegatus eam solam potestatem habet, quae ei conceditur; at conceditur ei sola potestas exercendi iurisdictionem, non vero eam alteri committendi, nisi aliud exprimatur. Excipe: 1.° Si *iurisdictio* alicui *delegetur,* velut privilegium perpetuo annexum suo officio, aut dignitati; tunc enim talis iurisdictio reputatur tanquam ordinaria, prout est facultas impertita Episcopis a Trid. C. *Liceat* 6. s. 24. 2.° Si *committatur* alicui *officium,* cui annexa est iurisdictio; idque currit etiamsi officium non sit proprium, sed vicarii, v. g., viceparochi, seu vicerectoris pro parocho absente, aut nondum sacerdote. Huiusmodi vicarius bene potest iurisdictionem suam subdelegare, non quidem totam, sed partem, pro una nempe vel altera causa. Ratio, quia tunc non tantum huic est commissum exercitium parochi, sed etiam parochi officium, cui competit non solus usus, sed adhuc delegatio iurisdictionis. — L. 566.; S. Th. Quodl. 12. a. 31.; Cf. V. 1. n. 250. 254.

768. *An iurisdictio delegata audiendi Confessiones expiret morte, aut amotione ab officio concedentis?* — Duplex est sententia: Prima, quam Thomas Sanchez dicit esse satis probabilem, affirmat. Secunda vero, quam ut probabiliorem tenet idem Sanchez, negat, sive ea li-

centia concessa sit ab Episcopo, sive a quovis alio Ordinario, qui potest eam concedere. Ratio est 1.° « quia omnia iura decidentia potestatem iurisdictionis delegatae perire morte delegantis, *re integra,* agunt de potestate contentiosa, qualis non est haec... 2.° Quia, etsi licentia audiendi Confessiones sit in poenitentium favorem, computantur merito inter *gratias factas;* quia, cum non concedatur respectu personae determinatae in peculiarem illius favorem ad ipsiusve petitionem, reputatur potius *gratia facta* ipsismet sacerdotibus, utpote quae in maximum eorum favorem redundat, et statim ac ipsis conceditur, est perfecte concessa, a nulliusque exsecutione dependens. Quae *gratiae factae* definitio est. At *gratia facta* non expirat concedentis morte, etsi res integra sit. 3.° Quia ita ipsa praxis testatur. Quippe, mortuo Episcopo, solent confessarii quicumque ab ipso expositi audire Confessiones, donec licentia a capitulo aut ab Episcopo successore revocetur ». Sanchez de Matr. l. 8. d. 28. n. 71. 72., qui haec praeterea addit, quae ad pleniorem rei praesentis cognitionem faciunt: 1.° « Quando tamen licentia esset concessa sacerdoti audiendi Confessiones poenitentis determinati, in illius poenitentis favorem, expiraret facultas morte concedentis, *re integra,* i. e. quoad Confessionem nondum antea coeptam. Quia, cum illa gratia sit in illius poenitentis favorem, et nondum sit perfecta, sed per confessarium exsequenda, non habet *gratiae factae* rationem, sed *faciendae,* quam morte concedentis *re integra,* expirare diximus... 2.° Licentia concessa ab Episcopo vel alio praelato eligendi confessarii... verius... non expirat morte concedentis etiam *re integra,* vel amotione ab officio..., quia haec facultas non tanquam delegatio, sed tanquam *gratia facta* est censenda », l. c. n. 73. 74. — Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 20.

« Certum est, ait Bouix, de Iur. Reg. v. 2. p. 247., per mortem concedentis non expirare licentiam *illimitatam;* et de hoc nullum est dubium. Item certum est licentiam *ad tempus determinatum,* non expirare per obitum concedentis, sed perseverare usque ad expirationem praefixi termini; quod pariter extra controversiam est. De licentiis *ad beneplacitum,* asserit quidem Clericatus, post Dianam, eas morte concedentis expirare. Sed in contrarium est *communis* doctorum sententia, quam sic exponit Ferraris, v. *approbatio* a. 1. n. 10., etc. ». Cf. S. Alph. 551. 552. 558. 559., ubi S. D. affirmat, expirare morte concedentis facultatem datam hoc modo: « usque ad *beneplacitum nostrum,* vel ad *arbitrium nostrae voluntatis,* et simili ». Sed l. 1. App. 2. n. 13. contrariam sententiam probabilem putat. Cessationi favet C. *Si*

gratiose 5. *de Rescr.* in 6.° Durationi vero S. C. EE. et RR. 17. Iun. 1866., et C. 16. de R. I. in 6·°.

Ex Decr. S. O. 3. Maii 1889., facultates habitualiter Ordinariis concessae, licet ad praefinitum tempus, vel pro determinato casuum numero, omnes ad successores Ordinarios transeunt. Ferr. Supplementum v. *Episcopus* n. 20. Quod alio S. O. Decr. 3. Maii 1899. extensum fuit ad Superiores Generales Ordinum Religiosorum. — E. M.

769. *An Ecclesia suppleat iurisdictionem, quando poenitentes ipsius defectum invincibiliter ignorant?* — Advertendum prius est, defectum iurisdictionis in diversis rerum adiunctis evenire posse. Etenim error esse potest vel *communis* inter fideles, vel *privatus* tantum alicuius personae. Rursum sacerdos iurisdictione carens potest habere titulum *coloratum,* vel solum *existimatum.* Titulus causam significat, adeoque titulus est, quo ius aliquod nobis acquiritur. Titulus autem *coloratus* est titulus in se quidem falsus, sed tamen vere collatus a superiore, et ideo prae se ferens speciem veri tituli, licet ex aliqua causa vitio occulto nullitatis laboret. Sic sacerdos, qui simoniace renuntiatur parochus, invalidum sortitur titulum ex Iure canonico; et, si a legitimo Episcopo fuerit in paroecia constitutus, titulum habet *coloratum.* Cf. C. *Statuimus* 107. caus. 1. q. 1. Titulus vero mere existimatus ille est, qui a fidelibus adesse reputatur, licet non exsistat.

Ecclesia *certo* supplet, si error sit *communis* inter fideles, et simul cum titulo *colorato* coniunctus. Ratio eruitur ex communi theologorum interpretatione diversis locis Iuris innixa. Ut enim aiunt, Ecclesia velut pia mater ob bonum animarum iurisdictionem supplere merito censetur, cum id possit. Hoc aeque valet sive ordinariam, sive delegatam quis habeat iurisdictionem. Valet insuper, etiamsi confessarius cognoscat, se iurisdictionem non habere, v. g., qui sciat elapsum sibi esse tempus approbationis, aut se, vi sententiae secreto sibi intimatae, ab audiendis Confessionibus suspensum. L. 572.

Probabilius etiam supplet Ecclesia, si adsit error *communis,* seu *de se publicus,* sine *titulo colorato,* sed cum titulo tantum *existimato* seu *ficto.* Eadem enim urget ratio ac in casu praecedenti, cum etiam in hac hypothesi innumerae animae perire possint; praesertim, cum titulus, hic, nec peti nec exhiberi soleat, cum quis accipit potestatem a superiore excipiendi Confessiones vel absolvendi a reservatis. Ita plures et graves dd.; et hoc putat probabile S. Lig. l. c. — Idque valet sive agatur de simplici peccatorum absolutione, sive de absolutione a reservatis, cum in utroque casu eadem sit ratio, nempe *animarum bonum et necessitas.*

Non censetur Ecclesia supplere iurisdictionem, si error sit *privatus,* v. g., si sit unius aut paucorum. Ratio est, quia Ecclesia non censetur supplere, nisi ratione boni communis, ad instar scilicet provisoris seu gubernatoris generalis, qui ad solum bonum generale societatis attendit, et bonum privatorum curae provisorum particularium relinquit. — Ithur. Cas. 33. Cas. 47. n. 9. 13.; E. M.

770. *An liceat absolvere cum iurisdictione dubia, dubio facti, an adsit? — Dubia;* agitur de *dubio negativo,* quo nempe mens anceps et suspensa manet, quin determinetur ad iudicium, ad *positivum* nempe iudicium, licet tantum *probabile. An adsit;* e. g., an definitum approbationis tempus perduret; an sit intra territorium delegantis et approbantis; an tale peccatum non contineatur in catalogo reservatorum, etc. Quare agitur *de dubio facti, particularis* nempe seu *privati facti.* — R. Negative, nisi aliqua urgeat *necessitas.* Nam sacramentum obiicitur periculo nullitatis; et sic poenitens gravi exponitur damno. In necessitate vero proximo subveniendum est meliori quo fieri potest modo. *Necessitas* adest, 1.° si urgeat praeceptum annuae Confessionis; 2.° si poenitens debeat missam celebrare, vel communicare et alias notam infamiae incurreret; 3.° si sacerdos ex obligatione celebrare teneatur; 4.° si poenitens iam sua peccata confessus sit; ei enim tunc ius quaesitum est ad absolutionem obtinendam. Verum ob sacramenti reverentiam absolutio sub conditione danda est, et de dubio validae absolutionis, poenitens monendus, ut eius saluti cautum sit, qui consequenter et a confessario ad contritionem est excitandus, et alteri deinde iurisdictionem habenti confiteri debet sua peccata, quia certe clavibus subiici debent. Verum, secluso casu saluti propriae consulendi, non desunt qui censent non esse opus tali monitione, quia obligationi ea confitendi iam probabiliter satisfactum est. Cf. n. seq. Sed hic agitur de dubio *negativo.* Quomodo ergo *probabiliter* potest satisfactum esse affirmari? — Castro Palaus tr. 23. p. 14. n. 25.; L. 571. 432.

771. *An liceat absolvere cum iurisdictione speculative probabili; seu positivo dubio iuris? — Dubium* proprie dictum dubium negativum est. *Dubium positivum,* improprie dictum dubium est, ratione nempe tantum formidinis, qua iudicium feratur, quamvis determinate iudicium feratur, incertum tamen, iudicium nempe *probabile,* in quo latitudo et varietas est; quia iudicari potest utraque pars aeque probabilis; altera probabilis, altera probabilior; vel una tantum probabilis, quia neque evidens neque certum eius motivum est, quamvis opposita fundamentum non habeat probabilitatis. *Iurisdictio specula-*

tive probabilis, seu dubium positivum iuris est, e. g., quod error communis sine titulo colorato tribuat iurisdictionem, quod non approbatus absolvat moribundum praesente approbato, quod valide etiam non approbatus a venialibus absolvat, etc. Quare *dubium iuris* reincidit *in dubium facti,* haud sane particularis, sed *universalis ;* seu dubium est circa *communem quaestionem iuris,* non privati facti.

Porro S. Alph. 573., « sententia communis, inquit, docet, licitum esse absolvere cum probabili iurisdictione, modo opinio sit vere probabilis, gravi fulcita ratione et auctoritate. Ita Sanchez, Lugo, qui putat tutissimam, etc...., et eam vocant moraliter certam Sanchez, Tamb., Carden., ac Dicast., Illsung, Gormaz, Stoz, etc. apud Croix l. 6. p. 1. n. 117. ». Aliam vero, quam sequi se dicit, sententiam sic proponit idem S. D.: « Licitum quidem esse ministrare hoc sacramentum poenitentiae cum iurisdictione probabili, sed non nisi quando adest causa gravis necessitatis, aut magnae utilitatis... vel causa rationabilis... Ratio huius limitationis est, quia licet Ecclesia eo casu ob bonum animarum bene censeri possit iurisdictionem supplere, tamen non praesumitur, nulla iusta causa accedente, velle connivere merae libertati sacerdotum ». — Verum huius sententiae infirmitas ostenditur et ipsa prioris sententiae ratione, quam sic exponit et probat ipse S. Alph.: « In Ecclesia adest universalis consuetudo fere omnium confessariorum absolvendi cum iurisdictione probabili, ut testantur communiter Suarez, Lugo, etc. et omnes alii auctores citati pro hac sententia. Communis autem sententia doctorum fundat moralem certitudinem de praefata consuetudine. Et licet *contrarii* illicitum putent absolvere cum iurisdictione probabili, praescindunt tamen, *nec possunt* negare, hanc consuetudinem adesse saltem apud partem longe maiorem confessariorum. Posita igitur ut certa hac consuetudine, *certum est,* licitum esse sacramentum ministrare cum iurisdictione probabili, cum ipsa consuetudo iurisdictionem praebeat, prout docent Suarez, Navarrus, etc.; idque probant ex C. *Cum contingat* 13. *de Foro compet....* Iurisdictio bene ab Ecclesia suppleri potest, et moraliter certo praesumitur suppleri in hoc casu ob bonum animarum. Unde confessarius absolvendo, non absolveret cum sola opinione probabili, sed moraliter certa, non directa, sed reflexa ». — Haec *de dubio positivo* seu *probabilitate iuris.* Quid vero *de dubio positivo* seu *probabilitate facti,* facti nempe privati? Idem affirmant plures, inter quos D'Annib. ed. 3.ª p. 1. n. 80. nota 78.; sed alii communiter negant. — Et illi forte affirmant, quia privatum factum coniungi aliquando potest cum errore

communi. Cf. 769. — La-Croix l. 6. p. 1. n. 118. 120.; Lugo d. 19. n. 20. 23. seqq.; L. 571. 573.; D'Annib. p. 3. n. 321.

772. *An haeretici, schismatici, excommunicati vitandi, etc. valide absolvant in periculo mortis, alio sacerdote deficiente?* — R. Affirmative. Ratio, quia *omnes sacerdotes* in periculo mortis absolvere possunt. Trid. s. 14. C. 7.; L. 560.

773. *An possit simplex sacerdos valide absolvere moribundum, etiam praesente confessario approbato?* — Negat S. Alph. 562. ob auctoritatem Rit. Rom. *de Sacr. poenit.* sub init., ubi sic dicitur: « Sed si periculum mortis immineat, *approbatusque desit* confessarius, quilibet sacerdos potest a quibuscumque censuris et peccatis absolvere ». Hanc sententiam plures et graves tenent theologi. Sed alii etiam plures et graves theologi affirmant. Validissimum sane argumentum praesto est ex Trid. s. 14. C. 7., ubi ea facultas absolute et universaliter *omnibus sacerdotibus,* pro *quibuslibet poenitentibus, et quibuscumque peccatis et censuris,* datur; et ratio adsignatur universalissima, *ne aliquis pereat.* Quare ubi ius non distinguit neque nos distinguere debemus, nisi ab ipso iure exceptio fiat, ut pro casu sacerdotis complicis in peccato turpi, ut suo in loco explicatur, et qua etiam exceptione, ubi de mera *validitate* agatur, praesens doctrina confirmatur. Cf. 1282. Insuper ratio a Conc. adducta, *ne aliquis pereat,* omnimodam amplitudinem hac in re demonstrat, ea enim seclusa, aliquis profecto perire aliquando posset ob defectum libertatis; et illud praeterea additur quod, *in eadem Ecclesia Dei, custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis,* ubi autem nulla reservatio, frustra quaeritur, qui in reservata potestatem habeat. Demum ante Trid. nulla opus erat approbatione Episcopi ad Confessiones audiendas, vetus ergo ius, quoad mortis articulum, non solum non est derogatum, sed confirmatum, cum Conc. ad ipsum vetus ius appellet, cum ait, quod *in eadem,* etc. Confirmatur ex Resp. S. O. 29. Iul. 1891. — Ithur. Cas. 12. 42.; Lugo d. 18. n. 23.; L. 560.; E. M.

774. *An absolvere quis possit proprium subditum in aliena dioecesi sine approbatione Ordinarii loci?* — R. Affirmative, si confessarius *sit proprius* illius poenitentis *parochus.* Ratio, quia parochi eximuntur a Conc. Trid. ab ea approbationis lege. Quare extra propriam paroeciam vel etiam dioecesim a nullo approbari debent, ut Confessionem audiant proprii parochiani. — Negative, *si non sit proprius parochus.* Ratio, quia ex Trid. parochi tantum eximuntur. Quare alii

omnes delegatam habentes iurisdictionem approbatione indigent Episcopi loci. — Non desunt tamen graves theologi, idem hac in re existimantes esse ius habentis ordinariam et delegatam potestatem. Delegatus enim delegantis utitur iurisdictione. Verum difficultas non est in praesenti quaestione de *iurisdictione,* sed de *approbatione*. Quare, si tantum de absolutione *a censuris* ageretur, pro qua *approbatio* non est requisita, utique absolute posset; *absolute,* nisi nempe iurisdictionem ad proprium territorium delegatione restrictam accepisset. Idemque, *ex antiquo nunc iure,* esset de matrimonio, cui extra dioecesim valide assisteret tum proprius parochus, tum ab eodem parocho sacerdos deputatus. *Ex antiquo nunc iure;* nam in praesenti ex Decr. *Ne temere* parochus et loci Ordinarius licentiam concedere non possunt nisi alii sacerdoti determinato ac certo, *ut matrimoniis intra limites sui territorii adsistat* ». — L. 548.; Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 17.; D'Annib. p. 1. n. 330., p. 3. n. 322. ed. 3.ª; Cf. hic 783.

775. *An parochus possit advocare parochum eiusdem vel diversae dioecesis ad Confessiones in sua parochia audiendas?* — Quoad parochum *eiusdem dioecesis,* licet hic vi officii sui iurisdictionem specialem habeat tantum pro paroecia sua, tamen ex consuetudine fere universali Confessiones etiam in universa dioecesi audire potest, nisi Episcopus aliter decernat. Consulendae tamen sunt consuetudines locorum propriae. — Quoad parochum *diversae dioecesis,* variae feruntur opiniones, ut inquit Bened. XIV. Instit. 86. n. 7. Qui affirmant, arguunt ex Trid. quod parochiale beneficium inserviat pro approbatione universali. Alii negant, quibus adhaeret S. Lig. 544. Huic sententiae favent Declarationes S. C. C. apud eumd. S. D. Prima sententia admitti potest in iis locis, ubi adest talis consuetudo.

776. *An sacerdos approbatus ab Episcopo possit audire Confessiones fidelium sine venia parochi?* — R. Negative *quoad liceitatem,* si Confessiones excipiantur in ecclesia parocho subiecta. Ratio est, quia debitus ordo omnino requirit, ut cum parochus superior immediatus sit in sua ecclesia, ab ipso venia inibi exercendi sacra ministeria petatur. Non tamen requiritur venia parochi ad audiendas Confessiones in sacello regularium vel monialium, sed venia superioris vel superiorissae loci sufficit. — *Quoad validitatem* vero certum est, iuxta omnes, non requiri licentiam parochi extra casum annuae Confessionis. Immo nec requiritur pro annua Confessione, saltem *per se,* seu de iure communi. Constat ex communi doctrina theologorum contra quos-

dam, necnon ex praesenti consuetudine et praxi universali Ecclesiae, ut testatur Bened. XIV. Inst. 18. — L. 574.

777. *An sacerdos in aliquo loco approbatus excipere valeat Confessiones peregrinorum eo advenientium?* — R. Affirmative absolute quoad *confessarios regulares,* qui speciale hoc privilegium a S. Sede Apostolica habent. C. *Inter cunctas* Pauli III.; C. *Superna* Clement. X. — Affirmative etiam *quoad sacerdotes saeculares;* ratio, quia talis est consuetudo universalis, quae initio originem habens ex tacito Ordinariorum consensu, nunc longo usu firmata praescripta est, atque vim legis universalis obtinet. — L. 569.

778. *An Episcopus possit sub poena invaliditatis prohibere, ne dioecesani pergant ad confitendum extra dioecesim?* — R. Negative, si pergant ad confitendum extra dioecesim apud confessarios regulares, qui habent privilegium audiendi Confessiones omnium fidelium undequaque venientium. Suarez de Relig. tr. 10. l. 9. n. 19. 20.; Reiff. tr. 14. dist. 8. q. 1. n. 11.; Laym. l. 5. tr. 1. c. 10. Confirmatur Declaratione S. C. et annotatione glossae apud Fagnan., l. 5. cap. 12., in cap. *Omnis utriusque sexus* n. 79., ubi haec habet: « S. Congregatio declaravit regulares intra dioecesim Episcopi approbantis posse etiam absolvere poenitentes alterius dioecesis, *cum habeant iurisdictionem a Papa* ex Clem. *Dudum de Sepult.,* cuius iurisdictio non restringitur ad limites alicuius territorii, sed universus orbis est sua dioecesis ». — Negative etiam quoad confessarios saeculares. Plura extant SS. CC. decreta, quibus reprobantur huiusmodi prohibitiones. Cf. Collectan. S. C. de P. F. n. 928. seqq. Ratio est, quia non potest Episcopus universim, et seclusis casibus particularibus, prohibere id quod consuetudine universali legitime praescripta, seu lege universali Ecclesiae permittitur. Neque obstat quod obiicitur, nempe repugnare iuri divino, ut quis eligat sibi confessarium sine licentia proprii Pastoris. Id enim ultro conceditur: verum, qui, Summo Pontifice per consuetudinem universalem permittente, confessarium sibi eligit, non eum eligit sine licentia *proprii Pastoris.* « Consuetudo, ait S. Th. s. q. 20. a. 2., dat, vel aufert in talibus potestatem ». Quodl. 1. a. 12.; L. 564.; E. M.

779. *An delegatus valide et licite absolvat elapso termino delegationis quotannis renovandae, v. g., si turba poenitentium affluat ad aliquam magnam solemnitatem?* — *Invalide* absolvit, *per se,* seu ratione iurisdictionis, quia de facto nullam habet. Attamen valide absolvit *probabilius,* saltem plerumque, ratione erroris communis, ob

quem Ecclesia supplere censetur pro bono animarum. — *Peccat* vero *graviter, per se,* sacerdos si hoc scienter agat; ratio, quia exercet munus confessarii sine legitima auctoritate; et licet tunc suppleat Ecclesia, reus est tamen, quod ipse indebite eam ad supplendum cogit.

780. *An cappellani militum eos ubique sine approbatione Episcopi loci absolvere possint?* — R. Affirmative, si specialiter sint delegati a Summo Pontifice ad curam spiritualem militum, aut a cappellano maiori a Papa approbato. — Si vero hac speciali delegatione careant, possunt quidem audire Confessiones in dioecesi Episcopi approbantis, et etiam extra illam in itinere et in castris, ex tacito consensu Episcoporum, ut patet ex consuetudine universali; non possunt tamen valide absolvere in stationibus nec in praesidiis sine licentia Episcopi loci, quia nullam habent iurisdictionem. Constat ex variis Declarationibus S. C. C. 6. Mart. 1694., 29. Iun. 1707.; A. S. S. v. 1. p. 681.; A. A. S. v. 2. p. 501.; Zacharia apud La-Croix 1518.; L. 577.; E. M.

Cappellanus Maior seu Vicarius generalis exercituum est in Hispania, omnem habens castrensem iurisdictionem. Cappellani ab ipso approbati independenter ab Ordinariis locorum milites absolvunt. Non constat hos cappellanos in Hispania teneri ad missam pro populo. — Vicarius castrensis, seu Cappellanus maior constitutus est in Reipublicae Cilenae exercitu. Motu proprio Pii X. 3. Maii 1910. — Cappellani castrenses in Anglia facultates recipiunt ab Archiepiscopo Westm. S. C. de Prop. Fid. 15. Maii 1806.

« Episcopus Virdunensis, sub cuius iurisdictione complurimi continentur milites, ad religiosam illorum tempore belli curam simulque ad praecavendas difficultates, Sanctitatem Vestram humiliter rogat ut opportunam sequentium dubiorum declarationem mandet petitasque facultates concedat:

I. Utrum miles quicumque, in statu bellicae convocationis, seu, ut aiunt, mobilizationis constitutus, ipso facto versetur in periculo mortis, ita ut a quovis obvio sacerdote possit absolvi?

Quatenus *negative,* dignetur Sanctitas Vestra cuivis sacerdoti, qui indicti belli tempore missam celebrare de iure valebat, impertire facultatem a cunctis casibus absolvendi quemcumque militem e propria vel hostili natione, aut etiam ex amica.

II. Utrum irregularitas ab omni clerico incurratur, quem gallica lex ad exercendum active bellum aut pugnam coëgit?

Quatenus *affirmative,* placeat Sanctissimo irregularitatem praedictam ita quidem tollere ut exercentes bellum clerici possint accedere

ad Sacramenta, valeantque sacerdotes operi bellico active inservientes Sacramenta et accipere et ministrare.

III. Utrum ab Officii divini lege liber existat clericus in sacris constitutus quem bellica convocatio, seu, ut aiunt, mobilizatio ad functionem adiudicavit militis vel activi vel ministrantis commilitonibus vulneratis?

Quatenus *negative,* dignetur Sanctitas Vestra clericos praedictos a Breviarii lege, durante bello, eximere.

R. Ad I.^{um} *Reformato dubio:* « Utrum miles quicumque, in statu bellicae convocationis, seu, ut aiunt, mobilizationis constitutus, ipso facto *aequiparari* possit iis qui versantur in periculo mortis, ita ut a quovis obvio sacerdote possit absolvi »: *Affirmative, iuxta regulas a probatis auctoribus traditas.*

Ad II.^{um} dubium: Ad primam partem: *Consulat Orator probatos auctores;* Ad secundam partem: *Sacra Poenitentiaria benigne indulget ut sacerdotes militantes, ceteris paribus, inter bellicas operationes, Sacrum facere et Sacramenta ministrare valeant, non obstante irregularitate quam, pugnantes, forte incurrerint; bello vero composito, recurrant ad competentem auctoritatem. Nihil autem obstat quominus ipsi sacerdotes aliique clerici militantes, licet forte in irregularitatem inciderint, admittantur ad Sacramenta.*

Ad III.^{um} dubium: Ad primam partem: *durante bello eiusque proxima praeparatione, affirmative.* — Ad secundam partem: *provisum in prima* ». S. Poenit. 18. Mart. 1912.

781. *An parochi, Episcopi, Cardinales confessarium sibi eligere possint?* R. Ad 1.um Negative ex pr. 16.^{a} d. ab Alex. VII. — Ad 2.um Affirmative ex C. *Ne pro dilatione* fin. *de Poenit. et rem.* Sed declaravit S. C. apud Fagn. in d. c. n. 62. id tantum intelligi, quod Episcopi extra dioecesim possint eligere sacerdotem sibi subditum. — Ad 3.um Affirmative, Privilegium enim a Pio X. ipsis concessum est, « sibi suisque familiaribus eligendi sacerdotem confessionibus excipiendis, qui si iurisdictione careat, eam ipso iure obtineat, etiam quod spectat ad peccata et censuras, a quibus iidem Cardinales absolvere possunt ». Cf. vol. 1. n. 260 ^{bis}. — L. 565.; de Priv. 65.; Lugo d. 20. n. 64.; E. M.

X. — DE REGULARIBUS ET MONIALIBUS

782. *A quonam regulares iurisdictionem et approbationem obtineant?* — Regulares ad audiendas *suorum* Confessiones *approbationem* accipiunt a superioribus sui monasterii, provinciae vel ordinis; *iurisdictionem* vero ipsis *delegatur* a suis superioribus; idque intelligitur non tantum *de professis,* sed etiam de *novitiis,* nec non de *famulis saecularibus, qui sunt vere* de *familia* et *continui commensales;* quales non sunt qui tantum ipsis deserviunt; sed qui diu noctuque in domo religiosorum remanent, ibique nutriuntur, et sub eorum vivunt obedientia, licet non ratione voti. — Quoad *saecularium* Confessiones religiosi omnes mendicantes, et qui eorum privilegia participant, iurisdictionem habent *immediate a Papa.* Cf. 778. 784. Approbationem vero accipere debent *ab Episcopo loci, ubi Confessiones excipiendae sunt;* quae approbatio non tantum ad *liceitatem,* sed etiam ad absolutionis *validitatem* requiritur; idque intelligendum etiam *de monialibus,* quamvis sint eiusdem ordinis, et ipsis subiectae, pro quibus *specialis* adhuc *approbatio Episcopi loci* requiritur. — Constat ex Privilegiis Regularibus concessis a Summis Pontificibus, Clem. *Dudum de Sepulturis* etc., ex Trid. s. 23. C. 15., ex C. *Superna* Clementis X., ex communi dd. sententia. — L. 549. 552.; Ferraris v. *Approbatio* a. 1. n. 64. seq.; E. M.

783. **Nota:** « Religiosos ab Episcopo ad Confessiones saecularium in sua dioecesi audiendas approbatos, non posse in alia dioecesi eas absque Episcopi dioecesani approbatione audire, quamvis poenitentes subditi sint eius Episcopi, a quo ipsi religiosi iam fuerant approbati ». C. cit. *Superna.*

784. *An valide absolvat saeculares religiosus, inscio vel invito superiore, ex sola facultate Episcopi loci?* — R. Affirmative. Ratio, quia Episcopus bene potest iurisdictionem religioso, non secus ac sacerdoti saeculari extraneo in proprias oves conferre. Quisquis enim iurisdictione ordinaria gaudet, eam cuilibet sacerdoti delegare potest. Religiosus insuper, ut constat ex Pontificiis Bullis, Cf. Br. Pauli III. *Cum inter* 3. Iun. 1545. etc., iurisdictionem directe accipit a Summo Pontifice, sed cum subordinatione ad approbationem Episcopi, cum Summi Pontifices *ipsis religiosis* sua suprema potestate iurisdictionem conferant, et, omnibus abrogatis privilegiis, Episcopi approbatio re-

quiratur ex Conc. Trid. Idque totidem verbis habetur in Br. Leonis XII. *Plura inter.* 11. Iul. 1826. Unde superioris ignorantia vel prohibitio actum illicitum graviter vel leviter reddit; minime vero invalidum. A. S. S. v. 1. p. 680. 683. Confirmatur ex Declaratione S. C. EE. et RR. 2. Mart. 1866.; E. M.

785. *An regularium convictores in eorum collegiis aut seminariis ab eisdem regularibus absolvi possint, absque Episcopi approbatione, utpote de familia?* — Prima sententia negat, quia huiusmodi convictores non sunt *de familia,* ut *famuli.* Hi enim per famulatum domo et familiae quasi incorporantur; unde *domestici* et *familiares* dicuntur. Convictores personae sunt *extraneae* familiae, quae pecuniam solvunt, ut victum, doctrinam, et educationem a magistris accipiant. — Secunda sententia affirmat. Ratio est, 1.° quia nihil in ipsis desideratur, quominus sint *vere de familia et continui commensales.* 2.° Quia *si vere de familia, et continui commensales* sunt famuli, quia a regularibus dependent ob materialem famulatum; quanto magis habendi sunt de familia convictores, qui sub perfecta dependentia et obedientia degunt regularium. 3.° Quia pluribus ordinibus, et congregationibus privilegium competit familiaritatis pro ipsorum convictoribus; quod ob privilegiorum communicationem aliis etiam competit. *In eorum collegiis aut seminariis,* id est in regularium domibus, in quibus ex Clem. X. C. *Superna* § 4. *iuxta regularia instituta vivitur;* non in alienis collegiis aut seminariis eorum curam commissis, quae non regularium domus, sed saecularium domus sunt, in quibus regulares etiam vivunt. 4.° Ex praxi et consuetudine eadem doctrina confirmatur. Ita Pichler, Pellizarius, Schmalz. aliique quam plures. — Lugo Resp. Mor. l. 4. d. 33.; Bouix p. 204. seqq., p. 626.; A. S. S. v. 3. p. 47. seqq.; Lucidi ed. 3.ª p. 370. seqq.; Bizzarri Collect. ed. 1885. p. 563. seqq.; E. M.

786. *An Episcopus approbationem regularibus denegari possit?* — *Potest Episcopus* 1.° praevium examen omittere vel exigere ad approbationem, etiamsi quis ab eius antecessore, vel etiam ab eius Vicario Generali fuerit approbatus. 2.° Ad examen revocare post approbationem, etiam simpliciter concessam, sed sine praevio examine. 3.° Approbationem dare cum limitatione temporis, personarum, locorum, casuum, vel etiam denegare, *si non censeantur universaliter idonei.* 4.° Eos, qui cum limitatione approbati fuerint, novo subiicere examini, et eam facultatem limitatam restringere, vel omnino adimere, etiam absque nova causa Confessiones concernente. — Prob.

ex C. *Superna* et variis Declarationibus S. C. Bouix p. 221. seq.; L. 552. 792.

Non potest Episcopus 1.° sine causa approbationem generatim denegare regularibus, quae prohibitio *Episcopos Indiarum* non afficit. Innoc. X. C. *Cum sicut accepimus* 28. Nov. 1732. 2.° Approbationem revocare omnibus regularibus eiusdem communitatis, aut saltem confessarios regulares restringere ad duos pro qualibet ecclesia. 3.° Examen denegare regulari, absolutam pro Confessionibus approbationem postulanti, et vel nullam vel limitatam dumtaxat approbationem concedere; nisi tamen *certo* constet Ordinario regularem non esse generaliter idoneum. 4.° Cum limitatione approbare, qui ad Confessiones audiendas praevio examine, *idonei generaliter* reperti fuerint. 5.° *Concessas licentias* revocare, aut limitare, aut denuo examinare, si quis praevio examine absque limitatione fuerit *ab ipso Episcopo* approbatus, propterea quod universaliter idoneus fuerit repertus, nisi *ex scandalo,* aut *aliquo delicto,* aut *alia nova superveniente causa, quae Confessiones concernat.* 6.° Regulares approbando, etiam cum limitatione, eos prohibere, quominus Confessiones tempore paschali excipiant; aut infirmorum et moribundorum Confessionem excipiant, de qua tamen informari debet parochus sive viva voce, sive scripto apud aegrotum retento, ut ultima sacramenta tuto ministrare possit. Ubi notandum est ad infirmorum Confessiones audiendas nullo pacto parochi licentiam requiri. Prob. item ex C. *Superna,* et variis Declarationibus S. C. — Bened. XIV. C. *Apostolicum* 30. Maii 1753. § 9., C. *Apostolica Indulta* 5. Aug. 1744. § 3., de Syn. l. 9. c. 16. n. 7.; Lugo d. 21. n. 54., Resp. Mor. l. 1. d. 18.; L. 550. 552. 792.; Pignatelli Cons. can. t. 4. c. 163.; Bouix p. 252., de Episc. v. 2. p. 249. seqq.; Bizzarri p. 326. seqq. ed. 1885.; E. M.

787. *An, sede vacante, possit vicarius capitularis regulares, a defuncto Episcopo, praevio examine, approbatos, examinare, ac si minus idoneos repererit, facultatem pro Confessionibus eis adimere?* — Si regulares obtinuerant licentiam *illimitatam,* certum est neutrum posse. Idem probabiliter dicendum, si licentiam obtinuerant *ad tempus determinatum,* quamdiu nempe tempus illud non expiravit. Idem ex communi sententia dicendum, si licentiam obtinuerant *ad beneplacitum.* Triplex haec assertio constat ex C. *Exigentibus* Clementis IV., S. C. Pii V. *Romani Pontificis,* C. Clem. X. *Superna,* Decis. S. C. EE. et RR. 19. Iun. 1806. *Praevio examine,* si enim, nullo praevio examine, fuerint approbati, ac imperiti deprehendantur, et gignantur scandala,

tunc vicarius capitularis potest eos ad examen vocare, et approbare quos idoneos repererit, quos indignos reprobare. S. C. C. 5. Febr. 1688. — L. 552.; Bouix p. 246. seqq.; E. M.

788. *An regularis semel approbatus in aliqua dioecesi, nova approbatione indigeat, si mutata habitatione, eodem redeat?* — R. Negative. Ratio est, quia approbatus indefinite et illimitate remanet approbatus saltem usque ad implicitam approbationis revocationem; porro in casu praesenti nulla intervenit revocatio, ne implicita quidem. La-Croix 1541.; Lugo d. 21. n. 44. 91.

789. *An regularis approbatus in aliqua dioecesi, nova approbatione indigeat ad valide absolvendum, si, mutato loco, per eamdem dioecesim transeat?* — R. Negative, quia approbatio indefinite et illimitate concessa, perdurat usque ad revocationem. La-Croix 1541.

790. *An regulares confessarium libere sibi eligere possint?* — Regulares *in conventu* degentes confiteri debent *ex regulari disciplina et ex obtentis Apostolicis privilegiis,* sacerdotibus ordinis a superiore designatis, nec ab aliis quibuslibet sive intra, sive extra domum licite et valide absolvi absque superioris licentia possunt.

« Non licet superioribus regularium Confessionem subditorum audire, nisi quando peccatum aliquod reservatum admiserint, aut ipsimet subditi sponte ac proprio motu id ab eis petierint ». — « Tam *superiores* pro tempore existentes, quam *confessarii,* qui ad superioratus gradum fuerint promoti, *caveant diligentissime,* ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur ». Decr. Clem. VIII. 26. Maii 1593. — « Superiores in singulis domibus deputent duos, tres, aut plures confessarios pro subditorum numero maiori vel minori, iique sint docti, prudentes, ac caritate praediti, qui a non reservatis eos absolvant, et quibus etiam reservatorum absolutio committatur, quando casus occurrerit, in quo eam debere committi ipse in primis confessarius iudicaverit ». Decr. cit. Clem. VIII. — « Ipsi autem Magistro soli confessiones Novitiorum audiendi cura committatur. Liceat tamen Superiori etiam locali, si ita expedire iudicaverit, vel per seipsum vel per alium ab eo deputandum semel aut bis in anno eorumdem Novitiorum confessiones audire ». Clemens VIII. 19. Mart. 1603. — In itinere si socium eiusdem Ordinis idoneum habeant, illi confiteri debent. Si vero desit socius *idoneus,* confiteri possunt cuilibet sacerdoti sive regulari, sive saeculari, sive approbato, sive non, nisi obstent

particulares ordinis Constitutiones. Haec autem facultas locum non habet respectu casuum reservatorum. *Idoneus* est socius, si nec excommunicatus, suspensus, irregularis sit, nec sufficienti careat scientia. Innoc. IV. *Cum supernae* 26. Apr. 1247.

Nomine autem *regularium* hic non comprehenduntur religiosi recentiorum Congregationum, neque antiquiores Congregationes, quae non habent nisi vota simplicia, et non sunt Religiones stricte dictae, nisi speciale hac in re privilegium habeant. — L. 574. 575., App. de priv. 111.; La-Croix l. 6. p. 2. n. 1524.; Lugo d. 20. n. 66. 67.; E. M.

Decr. S. O. 5. Iul. 1899. prohibitum est, « ne ullus cuiusquam religiosae communitatis aut seminarii aut collegii superior, sive maior sive minor, in Alma Urbe, excepto aliquo raro necessitatis casu, de quo eius conscientia oneratur, suorum alumnorum in eadem domo manentium sacramentales Confessiones audire ullo pacto audeat ». — Decr. S. O. 5. Iul. 1899. declaratum est per praecedens Decretum « nihil derogatum fuisse Constitutionibus Apostolicis quoad Ordines Religiosos ». — Decr. S. O. 20. Dec. 1899. edictum fuit praecedentem declarationem non valere pro Congregationibus Religiosis votorum simplicium, quae perpetua habent vota, et vitam communem, et quae approbatae sunt ab Ecclesia.

Ex Normis S. C. EE. et RR. pro Italia sub formali et gravi praecepto praescribitur, ne ullum seminarium careat Directore spirituali. Superiores autem et Professores non possunt eodem tempore exercere officium Directoris spiritualis, nec illud confessarii ordinarii. Praeter directorem spiritualem alii quoque designandi sunt pii et docti sacerdotes, ad audiendas confessiones alumnorum, et idonea consilia iis suggerenda. S. C. EE. et RR. 18. Ian. 1908.

Ex regulari disciplina etc.; *attendendum enim est sequens Decretum de absolutione sacramentali religiosis sodalibus impertienda.*

« In audientia habita ab infrascripto Cardinali Pro-Praefecto S. Congregationis de Religiosis, die 5. Augusti 1913. sanctissimus Dominus noster Pius Papa decimus, ob peculiares conscientiae rationes, facultatem, quam mense Februarii huius anni omnibus Confessariis ab Ordinario Urbis approbatis concesserat quoad absolutionem Religiosis impertiendam, extendere dignatus est ad omnes totius Orbis Confessarios a locorum Ordinariis approbatos. Hi proinde Confessarii, auctoritate SSmi Domini nostri Pii Papae decimi, omnium Sodalium cuiuscumque Ordinis, Congregationis aut Instituti sacramentales confessiones excipere quin de licentia a Superiore obtenta inquirere vel

petere teneantur, atque valide et licite absolutionem a peccatis in Ordine vel Instituto etiam sub censura reservatis, impertire queant.

Omnibus igitur cuiusque Ordinis Congregationis aut Instituti superioribus et praesidibus, huius decreti praescripta fideliter Sanctitas Sua in virtute sanctae obedientiae observare mandavit, constitutionibus, ordinationibus apostolicis, privilegiis qualibet efficaciori forma concessis, aliisque contrariis quibuscumque, etiam speciali atque individua mentione dignis, minime obstantibus ». S. C. de Relig. 5. Aug. 1912.

Praedictum Decretum 5. Aug. 1913. comprehendit etiam Confessiones, quas Religiosi ritus latini faciunt apud Confessarios ritus Orientalis et vicissim ; necnon novitios cuiuscumque Ordinis vel Congregationis. S. C. de Relig. 3. Maii 1914., A. A. S. v. 6. p. 232.

Facultas antea Romae concessa sequentis erat tenoris:

« Vicariato di Roma — Ufficio II. — Per disposizione del S. Padre comunicata a questo Vicariato con lettera della S. Congregazione dei Religiosi in data 8. Febbraio 1913., tutti i sacerdoti approvati per le confessioni in Roma, d'ora innanzi, hanno la facoltà di ascoltare la confessione e di assolvere i Religiosi appartenenti a qualunque Ordine che facciano loro ricorso, senza bisogno di alcun permesso da parte dei rispettivi Superiori Regolari ».

791. *An monialium confessarii indigeant speciali approbatione, et confessarium sibi moniales libere eligere possint?* — Ad moniales non pertinet sibi *confessarium eligere,* nisi hoc ius habeant ex fundatione vel consuetudine, quo casu electus ab ipsis confessarius debet ab Ordinario approbari. — Si moniales non sint exemptae, vel si sint exemptae et Sedi Apostolicae immediate subiectae, confessarii deputatio ad Episcopum spectat. Si moniales sint exemptae et praelatis regularibus subiectae, confessarii, eiusdem tamen ordinis, deputatio pertinet ad praelatum regularem. Sed necesse est ut Episcopus eum approbet, et quidem *specialiter* pro monialium Confessionibus ; immo et pro tali conventu ; ita ut non sufficiat eum approbatum iam fuisse ab Episcopo pro alio conventu. Et approbari debet toties quoties ad id muneris deputatur. — Lugo Resp. Mor. l. 5. d. 24. n. 5.

S. C. EE. et RR. 2. Maii 1617., 7. Iun. 1620., 2. Sept. 1642. etc. statuit confessarios monialium debere esse in aetate supra quadraginta annos ; et *ordinarios confessarios* singulis trienniis mutari debere. Decreto autem *Cum sacramentalibus* idem constitutum est. Idque tamen, non ubique servatur ; et, nisi fiat, absolutionis invaliditatem non importat. S. C. EE. et RR. 20. Iul. 1875. ; Collectan. S. C. de P. F.

n. 436. — Porro confessarius tenetur accedere ad audiendas monialium Confessiones, toties quoties vocatus fuerit. Ceterum caveat, ne se tanquam superiorem monasterii gerat, cum ipsi talis auctoritas nullo modo competat ; et ne triennali iam functus officio colloquia misceat cum monialibus, vel litteras ad ipsas mittat, etiam circa ea quae conscientiae directionem respiciunt, quod Romae praeceptum est tum quoad confessarios ordinarios, tum quoad extraordinarios, eorum finito officio. Ferraris, v. *Confessarius* a. 4. n. 37.

Extraordinarii confessarii deputatio ad eum pertinet, ad quem pertinet deputatio ordinarii, et saltem bis aut ter in anno offerendi sunt unus vel plures. Trid. s. 25. C. 10. de Reg. — Etiam ex sola ratione spiritualis consolationis et profectus, extraordinarie concedi debet moniali peculiaris confessarius, quem expostulat, dummodo et ex parte monialis, et ex parte confessarii, quem sibi deposcit, nihil appareat, ex quo dictus profectus spiritualis sperandus non sit. — Si praelatus regularis negligat dare confessarium extraordinarium, supplet eius negligentiam Episcopus. Si Episcopus ipse negligit dare confessarium extraordinarium, nihil aliud monialibus conceditur, quam ad S. C. de Relig. vel ad maiorem Poenitentiarium recurrere. — Praescribitur autem ut confessarius extraordinarius saltem semel in anno sit vel saecularis, vel alterius ordinis, et eo tempore ordinarius nullius, neque abbatissae, neque novitiarum audiat Confessiones. — Moniales omnes tenentur se sistere confessario extraordinario, ut omnium libertati consulatur, eidem tamen confiteri non tenentur. Et ideo, toto tempore quo durat officium confessarii extraordinarii, confessarius ordinarius abstinere debet ab exercendo suo ministerio, neque ad monasterium accedere debet. S. C. EE. et RR. Ian. 1749., Bizzarri pag. 31. — Huiusmodi autem confessariis regularibus postquam suum officium impleverint ad idem monasterium accedere, aut commercium intra ipsum quomodocumque continuare vetitum est. Bizzarri pag. 294. ed. a. 1885. — S. C. EE. et RR. 7. Dec. 1906. Confessarius ordinarius constitui nequit tanquam confessarius extraordinarius nisi anno elapso post expletum triennium. Hac triennii lege non tenetur confessarius extraordinarius. Atque hic confessarius extraordinarius, etiam permanenter, denegandus non est moniali, quae obstinate recusaret ordinario confiteri, Bened. XIV. C. *Pastoralis curae.*

Decreto S. C. EE. et RR. 17. Dec. 1790. art. VI., « Sanctitas Sua Praesules superioresque admonet, *ne extraordinarium denegent subditis confessarium, quoties ut propriae conscientiae consulant ad id subditi adigantur,* quin iidem superiores ullo modo petitionis ra-

tionem inquirant, aut aegre id ferre demonstrent. Ac ne evanida tam provida dispositio fiat, Ordinarius exhortatur, ut in locis propriae dioeceseos, in quibus *mulierum communitates* exsistunt, idoneos sacerdotes facultatibus instructos designent, ad quos pro sacramento poenitentiae recurrere eae facile queant ». Id autem, ut patet, non eo usque progreditur, ut ad extraordinarium confessarium constanter recurrant, quin unquam adeant confessarium ordinarium. Hinc declaratum est, « Dispositiones art. IV. Decreti *Quemadmodum* exceptionem tantum legi communi constituere *pro casibus dumtaxat verae et absolutae necessitatis,* quoties ad id adigantur, firmo remanente quod a S. Conc. Trid. et a Const. Bened. XIV. *Pastoralis curae* praescriptum habetur ». S. C. EE. et RR. 1. Febr. 1892. Cf. *Normas* eiusdem S. C. n. 144.-146.

In articulo mortis cuilibet moniali postulanti concedendus ab Episcopo est confessarius particularis ; et si monasterium sit exemptum, non concedente praelato regulari, assignari debet ab Episcopo, Bened. XIV. C. *Pastoralis curae,* vel recusante etiam Episcopo, a Poenitentiario maiori, si tempus suppetat. Si autem non suppetat, provisum est a Conc. Trid. s. 14. C. 7.

Nomine *monialium* intelliguntur hic proprie solae mulieres sub regula in *claustro* viventes ; non vero illae, quae rigorosam clausuram servare non tenentur. — Sed cit. Decr. *Quemadmodum* S. C. EE. et RR. 17. Dec. 1890. respicit etiam recentiores *sorores* simplicium tantum votorum et sine papali clausura, ad quas extensa deinde sunt, quae pro *monialibus* erant constituta ; et nunc potissimum ex Decr. *Cum de Sacramentalibus* idem ius est pro *monialibus et sororibus.* — Gregor. XV. C. *Inscrutabili ;* 5. Febr. 1622. ; Clem. X. *Superna ;* Bened. XIV. C. *Pastoralis curae ;* Ithur. Cas. 16. ; Bouix de Episc. v. 2. p. 253., de Iure Reg. v. p. 332. ; L. 576. 577. ; E. M.

792. *An absolvi possint a quolibet confessario moniales claustratae, dum casu extra monasterium versantur?* — R. Affirmative. Ratio, quia Constitutiones Gregor. XV. *Inscrutabili,* et aliorum SS. Pontificum, quae prohibent, ne moniales confiteantur alteri sacerdoti quam *specialiter ab Episcopo pro monialibus approbato,* non sunt intelligendae nisi de *monialibus in monasterio degentibus :* supponunt enim quod moniales semper intra claustrum versentur. Quilibet igitur confessarii, licet pro monialibus non approbati, absolvere possunt moniales *per accidens* ad se venientes. Praeterea nimium incommodum plerumque esset, si moniales peregrinae solis confessariis specialiter approbatis

confiteri deberent; saepe enim carere deberent sacramentis poenitentiae et eucharistiae. S. C. EE. et RR. 27. Aug. 1852. — La-Croix 1527.; E. M.

793. *Quid dicendum de confessariis Sororum recentiorum Institutorum?* — Quoad *specialem approbationem Episcopi* in confessario, haec *ex generali iure* requisita non est. Ius enim loquitur de *monialibus,* stricte talibus. Verum ea requisita est ex *Normis* S. C. EE. et RR., ex particularibus Constitutionibus a S. Sede approbatis, et ex particulari dispositione Episcoporum, qui, *non nisi exceptis monialibus,* approbationem concedere solent, comprehendendo etiam recentiores *Sorores.*

Atque hisce *Sororibus confessarius ordinarius* est constituendus, uti pro Monialibus, ex eisdem Normis. Leo XIII. C. *Conditae a Christo* § XI. primae ser. et § VIII secundae ser. — Quoad *confessarium extraordinarium,* pluries in anno ab Episcopo constituendum, ad id Episcopus iterum stricte non obligatur, *ex generali iure,* propter eamdem rationem. Verum ad id obligatur, et sub gravi, ex naturali lege caritatis et iustitiae, qua debet prospicere bono spirituali suorum subditorum; ex praedictis *Normis;* et ex ipsis Constitutionibus a S. Sede approbatis, siquidem S. C. praescribere solet, ut quoad confessarios observetur C. Bened. XIV. *Pastoralis curae. Admonitio* praeterea habetur cit. Decr. *Quemadmodum,* iam supra n. 791. relata. — Porro, quae de *monialibus* constituta sunt, quoad *extraordinarium confessarium* Bened. XV. in his quoque servari cupit, quae canonicam clausuram non habent; immo in quibuscumque mulierum et puellarum una viventium coetibus seu conservatoriis, quae unicum ordinarium confessarium ab Ordinario loci designatum habent. — Quem singulis trienniis renovandum esse censuit S. C. EE. et RR. Illi autem licet vel extra conservatorium aut monasterium confiteri. Ead. S. C. 29. Ian. 1847., Bizzarri pag. 116. ed. a. 1885. — Quoad *extraordinarium confessarium;* nam « lex de Confessario ordinario pro singulis monasteriis non respicit collegia puellarum ». S. C. EE. et RR. 7. Dec. 1906. At vero, ubi *Sorores* aut mulieres huiusmodi in ecclesiis confiteri solent, cuivis alias approbato confiteri possunt, quod consuetudine est introductum, et constat ex S. C. de P. F. 20. Febr. 1877. Collectan. n. 437., quamvis ordinarium confessarium habeant ab Episcopo designatum. Et certe a parocho possunt absolvi, si speciali ab ipso non gaudeant exemptione. Si enim a parocho debent recipere viaticum et extremam unctionem, et ab eodem sepeliri, quomodo ab eodem absolvi non possent, saltem tunc cum extra domum Sorores versantur?

Denique art. 149. *Normarum* statuitur: « Quoties *Sorores* in aliqua publica ecclesia Confessionem suam peragunt, apud *quemcumque sacerdotem,* ab Episcopo approbatum, confiteri poterunt ». Ita etiam S. Poenit. 9. Febr. 1901. Ferraris v. *Moniales* a. 5. n. 19.; E. M.

Prohibitum est a S. C. EE. et RR. Regularibus Confessarios ordinarios Sororum votorum simplicium esse, sicut pro Monialibus Episcopo subiectis id eis vetitum est. S. C. EE. et RR. 1. Sept. 1905. Sed haec prohibitio in praesenti amplius non viget ex sequenti recentissimo Decreto *Cum de Sacramentalibus* S. C. de Religiosis, quo praesens de hac re ius fere totum continetur, et ea quae praecedunt fere omnia confirmantur.

Decretum De Monialium et Sororum confessionibus. — S. C. de Relig. Decr. 3. Febr. 1913. « Cum de sacramentalibus Monialium et Sororum confessionibus moderandis plures ad hunc diem, ex re et ex tempore iussae sint leges, eas, aliqua ex parte immutatas et apte dispositas, visum est in unum colligere Decretum, prout sequitur:

1. Unicuique religiosae communitati tum Monialium tum Sororum, regulariter, unus dumtaxat detur Confessarius ordinarius: nisi ob magnum ipsarum numerum, vel aliam iustam causam, alterum vel plures dari oporteat.

2. Confessarius ordinarius, regulariter, non ultra triennium in hoc munere permaneat. Episcopus tamen seu Ordinarius eum ad secundum immo etiam ad tertium triennium confirmare poterit:

a) si ob sacerdotum ad hoc officium idoneorum penuriam aliter providere nequeat; vel

b) si maior Religiosarum pars, earum quoque quae in aliis negotiis ius non habent ferendi suffragium, in eiusdem Confessarii confirmationem, per secreta suffragia, convenerit; dissentientibus tamen, si velint, aliter providendum erit.

3. Pluries in anno, unicuique religiosae communitati detur Confessarius extraordinarius, ad quem omnes Religiosae accedant oportet, saltem ut benedictionem accipiant.

4. Unicuique domui religiosae aliquot ab Ordinario sacerdotes deputentur, quos Religiosae in casibus particularibus, confessionis peragendae causa, facile vocare queant.

5. Si qua Religiosa, ad animi sui quietem et maiorem in via Dei progressum aliquem specialem Confessarium vel moderatorem spiritualem postulet, erit facile ab Ordinario concedendus; qui tamen invigilabit ne ex hac concessione abusus irrepant; quod si irrepserint, eos caute et prudenter eliminet, salva tamen conscientiae libertate.

6. Si Religiosarum domus Ordinario loci subiecta sit, hic eligit sacerdotes a confessionibus tum ordinarios tum extraordinarios; si vero Superiori regulari, hic Confessarios Ordinario loci praesentet, cuius est iisdem audiendi confessiones potestatem concedere.

7. Ad munus Confessarii sive ordinarii, sive extraordinarii, sive specialis, deputari possunt sacerdotes, tum e Clero saeculari tum, de Superiorum licentia, e Clero regulari, dummodo tamen nullam habeant in easdem Religiosas in foro externo potestatem.

8. Hi Confessarii, qui annos quadraginta expleverint oportet, morum integritate et prudentia emineant; at Ordinarius, iusta de causa et onerata eius conscientia, ad hoc munus eligere poterit sacerdotes, qui nondum ea aetate sint, modo memoratis animi laudibus excellant.

9. Confessarius ordinarius non potest renuntiari extraordinarius, et, praeter casus in articulo 2. recensitos, rursus eligi ut ordinarius, in eadem communitate, nisi post annum ab expleto munere. Extraordinarius immediate ut ordinarius eligi potest.

10. Confessarii omnes sive Monialium sive Sororum, caveant ne interno vel externo communitatis regimini sese immisceant.

11. Si qua Religiosa extraordinarium Confessarium expetat, nulli Antistitae liceat vel per se vel per alios, neque directe neque indirecte, petitionis rationem inquirere, petitioni verbis vel factis refragari, aut quavis ratione ostendere se id aegre ferre; quod si ita se gesserit a proprio Ordinario moneatur; si iterum id ipsum peccaverit, ab eodem deponatur, audita tamen prius sacra Congregatione de Religiosis.

12. Omnes Religiosae de sociarum confessionibus nullo modo inter se colloquantur, neve eas sorores carpere audeant, quae apud alium, quam deputatum confessionem peragant; secus ab Antistita vel ab Ordinario puniantur.

13. Confessarii speciales, ad monasterium, seu domum religiosam vocati, si intelligant Religiosas nulla iusta causa vel necessitatis vel utilitatis spiritualis ad ipsos accedere, eas prudenter dimittant. Monentur praeterea omnes Religiosae, ut facultate sibi concessa specialem petendi Confessarium sic utantur, ut, rationibus humanis sepositis, tantummodo spirituale bonum et maiorem in religiosis virtutibus progressum intendant.

14. Si quando Moniales aut Sorores extra propriam domum, quavis de causa, versari contingerit, liceat iis in qualibet ecclesia vel oratorio, etiam semipublico, confessionem peragere apud quemvis Confessarium pro utroque sexu adprobatum. Antistita neque id prohibere,

neque de ea re inquirere potest, ne indirecte quidem; Religiosaeque nihil Antistitae suae referre tenentur.

15. Moniales omnes aut Religiosae, cum graviter aegrotant, licet mortis periculum absit, quemlibet Sacerdotem ad confessiones excipiendas adprobatum arcessere possunt, eique, perdurante gravi infirmitate, quoties voluerint, confiteri.

16. Hoc Decretum servandum erit ab omnibus religiosis mulierum familiis, votorum cum sollemnium, tum semplicium, ab Oblatis aliisque piis communitatibus, quae nullis votis obstringuntur, etiamsi Instituta sint tantum dioecesana. Obligat etiam communitates, quae in Praelati regularis iurisdictione sunt; qui nisi fidelem observantiam huius Decreti curet, Episcopus seu Ordinarius illius loci id agat ipse tamquam Apostolicae Sedis Delegatus.

17. Hoc Decretum Regulis et Constitutionibus uniuscuiusque religiosae familiae addendum erit, et publice legendum lingua vulgari in Capitulo omnium Religiosarum, semel in anno.

SS. D. N. Pius Pp. X. die 31. Ian. 1913. hoc Decretum in omnibus adprobare et confirmare dignatus est, et mandare ut in lucem edatur, et ab omnibus ad quos spectat in posterum apprime servetur. Contrariis non obstantibus quibuscumque, etiam speciali et individua mentione dignis ».

XI. — DE RESERVATIONE

794. *Quid sit reservatio?* — Reservatio *causarum* generatim est avocatio iudicii alicuius causae ab inferiore iudice ad superiorem; unde fit, quod, remanente in inferiore iudice ordinaria sua potestate, adimatur ipsi potestas quoad alias graviores causas diiudicandas. *Reservatio* igitur casuum in re nostra, reservatio nempe *peccatorum* seu *censurarum,* in ordine ad absolutionem dandam et recipiendam, est restrictio seu limitatio iurisdictionis, i. e. negatio potestatis absolvendi a certis peccatis et censuris, salva potestate absolvendi ab aliis. Quare in *reservatis* nihil potest simplex confessarius; *in reservatis,* non in poenitente reservatis obstricto. Poenitens potest ab aliis absolvi, a reservatis non potest. Licet haec bona fide poenitens confiteatur, et confessarius absolvat, non nisi *indirecte* tunc remittuntur. — Trid. s. 14.

C. 7. c. 11.; Lugo de Euch. d. 14. n. 87. 96.; L. 265. 578. 579. 596.; S. Th. s. q. 20. a. 2.

795. *Quinam casus reservare possint; et quosnam de facto qui possunt reservaverint?* — *Summus Pontifex,* pro sua in totam Ecclesiam iurisdictione, casus in tota Ecclesia reservare potest. Casus vero de facto Summo Pontifici reservati, alii reservati sunt cum censura, alii sine censura. Casus papales cum censura reservati continentur in C. Pii IX. *Apostolicae Sedis* de censuris, quibus plures alii deinde additi sunt.

Casus papales sine censura reservati sunt: calumniosa sollicitationis accusatio; et acceptio munerum a Regularibus, nisi donis non restitutis, vel nisi promissio fiat restitutionis, quando poenitens nunc restituere non possit. Quare haec acceptio casus proprie reservatus non est. Cf. 295. 1279. Gur.-Baller.-Palm. 382. IV.

Facultas Confessariis conceditur per pagellam S. Poenitentiariae:

« VI. Absolvendi a casu Sedi Apostolicae reservato ob accepta munera a regularibus utriusque sexus, iniuncta poenitentia salutari, et quando agitur de muneribus quae valorem decem scutatorum non excedunt, imposita aliqua eleemosyna iudicio tuo taxanda et caute eroganda cum primum poterit in beneficium religionis aut conventus cui facienda esset restitutio, dummodo tamen non constet quod illa fuerint de bonis propriis religionis: quatenus vero accepta munera vel fuerint ultra valorem scutatorum decem vel constet fuisse de bonis propriis religionis, facta prius restitutione; quam si de praesenti poenitens adimplere nequeat, emissa seria promissione restituendi infra terminum tuo arbitrio praefiniendum: alias sub reincidentia ».

Nonnisi a S. Pontif. absolvi possunt, ipso Card. Poenit. excluso, violantes ea quae sub poena excomm. statuta sunt pro electione S. Pontif., C. *Vacante Sede* 25. Dec. 1904., necnon secretum, quod S. Officii dicitur. Ord. serv. in R. C. Norm. pecul. c. 7. a. 2. n. 4.

Insuper nonnisi a S. C. Consist. absolvi possunt a suspensione a divinis sacerdotes, qui, non servata lege eiusdem S. C., temere arroganterque demigraverint. S. C. Consist. 25. Mart. 1914., Suppl. Prim. Ench. Mor. ed. 3.ª pag. 59. seqq.

Episcopi, pro sua in propriam dioecesim iurisdictione, casus in eadem reservare possunt. Casus episcopales alii sunt reservati ab ipso iure communi, alii ab ipsis Episcopis. Priores continentur laud. Const. *Apostolicae Sedis,* quibus alii deinde additi sunt. Posteriores vero ab

ipsis Episcopis sibi reservati varii sunt pro variis dioecesibus, et in propriis catalogis continentur.

Casus Episcopis sine censura reservatus est circa miseram Indorum conditionem sublevandam: « ... Immanis criminis damnamus declaramusque reos, quicumque praedictos Indos in servitutem redigere, vendere, emere, commutare vel donare, ab uxoribus et filiis separare, rebus et bonis suis spoliare, ad alia loca deducere et transmittere, aut quoquo modo libertate privare, in servitute retinere; nec non praedicta agentibus consilium, auxilium, favorem et operam quocumque praetextu et quaesito colore praestare, aut id licitum praedicare seu docere, atque alias quomodolibet praemissis cooperari audeant seu praesumant... Itaque potestatem absolvendi ab his criminibus poenitentes in foro sacramentali Ordinariis locorum reservatam volumus ». Pius X. Litt. Enc. *Lamentabili statu,* 7. Iun. 1912., Acta Ap. Sed., v. 4., p. 521. seqq.

Iam vero non possunt Ordinarii sibi reservare casus, quos Summus Pontifex sibi reservavit. S. C. EE. et RR. 26. Nov. 1602. Cf. Suarez d. 31. s. 4. n. 25.; Lugo d. 20. n. 149. 151. — Faciles praeterea esse non debent in reservandis sibi maxime frequentioribus peccatis, puta contra castitatem; sed monentur, ut faciles e contra sint in concedenda, praesertim confessariis in locis ab episcopali civitate longe positis, facultate absolvendi. Hinc monentur etiam constituere poenitentiarios aliosque sacerdotes in dioecesi, qui possint ipsi absolvere, et aliis absolvendi facultatem dare. S. C. EE. et RR. 26. Nov. 1602. — Reservationes tandem episcopales, *extra synodum factae,* cum saltem de facto non habeantur ut leges perpetuae, sive consulto sive inconsulto capitulo, cessant cessantibus ab officio, vel defunctis Ordinariis.

Parochi etiam, licet praelati superiores non sint, et ex hoc capite non videretur quod ipsi casus possint reservare, absolute tamen possunt; quia ordinariam habent iurisdictionem. De facto vero nulla est parochorum reservatio, siquidem fere inutilis esset.

Praelati regulares reservare possunt, si velint, undecim casus designatos Decr. Clem. VIII. 26. Maii 1593. Peccata alia vel censuras reservare nullatenus possunt sine matura discussione et consensu capituli generalis in toto ordine, aut provincialis in provincia. — *Moniales* vero subiacent reservationi Episcopi, si non sint exemptae; secus vero, si sint exemptae. Verum moniales regularibus subiectae subiacent etiam reservationi Episcopi in materia clare spectante ad

iurisdictionem delegatam. L. 580.-583. 600. 602.; Bened. XIV. de Syn. l. 4. c. 5.; Lugo Resp. Mor. l. 4. d. 28., l. 1. d. 21.

Moderationem autem commendat Clemens VIII. in praedicta reservatione perpendens, quod « reservatio... nonnullos infirmiores, qui interdum superiori suo conscientiae maculas detegere formidant, adducere posset in aeternae damnationis periculum, et spiritualis remedii desperationem. Ac reapse undecim Clementini casus vere graviores sunt, sunt enim sequentes:

Veneficia, Incantationes, Sortilegia.

Apostasia a Religione, sive habitu dimisso, sive retento, quando eo pervenerit, ut extra septa Monasterii, seu Conventus, fiat egressio.

Nocturna ac furtiva e Monasterio, seu Conventu, egressio, etiam non animo apostatandi facta.

Proprietas contra votum paupertatis, quae sit per peccatum mortale.

Iuramentum falsum in iudicio regulari, seu legitimo.

Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum foetum, etiam effectu non sequuto.

Falsificatio manus, aut sigilli Officialium Monasterii, aut Conventus.

Furtum de rebus Monasterii, seu Conventus in ea quantitate, quae sit peccatum mortale.

Lapsus carnis voluntarius opere consummatus.

Occisio, aut vulneratio, seu gravis percussio cuiusque personae.

Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut aperitio litterarum a Superioribus ad inferiores, et ab inferioribus ad Superiores.

796. *Quaenam de facto sint conditiones peccatorum reservatorum?* — Ecclesia reservare non solet nisi *graviora et externa peccata.* Quare reservatio non incurritur nisi peccatum fuerit *grave,* actu *simul* interno et externo, eoque consummato. Neque item incurritur sive *in dubio* iuris, sive *in dubio* facti de ipso peccato, licet post receptam absolutionem certa reservatio appareat.

An aetas, metus, ignorantia excusent a reservatione? — Excusant sane, quando reservatio rationem habet *poenae,* ut *in censurarum reservatione.* Hinc *ignorantia* a reservatione excusat *in casibus papalibus,* quia, duobus exceptis, Cf. 795., ceteri omnes reservantur propter censuram, a qua ignorantia excusat. Proinde, sublata censura, nulla remanet reservatio. *Pro casibus episcopalibus,* si reservatio censurae coniungitur, dissentiunt theologi; sed idem plures et graves theologi tradunt pro istis ac pro papalibus; siquidem nulla in Iure distinctio reperitur inter papales et episcopales censuras. Non pauci vero

discrimen statuunt inter casus episcopales et papales, ita ut in illis, censura cessante, e. g. quia ignoratur, maneat adhuc reservatio; siquidem peccatum reservatum est et ratione censurae, et ratione sui. Sed consideranda sunt verba reservationis, consuetudo, potestas reservantis, ut res definiatur. Suarez d. 29. s. 2. n. 7. — Excusant etiam *in reservatione peccatorum,* quando legislator positive declarat reservationem in poenam criminis constituere; tunc enim certe *poenalis* est.

An vero excusent etiam quando peccatum simpliciter reservatur? — Sunt qui affirmant, quia reservatio natura sua poena est vindicativa, vel saltem medicinalis, vel quia talis saltem rationabiliter praesumitur legislatoris voluntas. Sententia haec probabilis est multis, et pluribus etiam ex illis, qui ei repugnant, qui consequenter concludunt licere ea uti, dummodo confessarius poenitentem de reservatione certiorem faciat, ut si postea iterum in reservata inciderit, reservatione teneatur. Sed longe communius et verius doctores negant. Ratio, quia reservatio natura sua poena non est; sed mere restrictio iurisdictionis quoad maiores causas, quas superior iudex per seipsum diiudicandas sibi avocat, suoque iudicio exclusive submittit. Neque vero rationabiliter legislatoris voluntas praesumitur, quandoquidem haec neque ex ipsa reservationis intrinseca natura, neque ex extrinsecis legis verbis aliisque circumstantiis desumi potest. Et certe nulla admittenda excusatio, si explicite legislator declaret, velle se in reservatione comprehendere, et pueros, et metum patientes, et ignorantes. — L. 580.-583. 596. 600.

797. *Quinam a reservatis absolvere possint et quando?* — Praeter Rom. Pontificem et Maiorem Poenitentiarium absolvere possunt iure ordinario ipsi reservantes, quique eorum vices gerunt. Quare *a casibus episcopalibus* absolvunt Episcopi, eorumque vicarii generales. C. *Non putamus 2. de Consuet.* in 6.°, in propria quisque dioecesi; non item canonici poenitentiarii. L. 509. *A casibus reservatis regularium* absolvunt eorum superiores, et in praesenti Confessarii omnes ab Ordinario loci approbati. Cf. hic 790. — Nequeunt vero in praesenti regulares absolvere a casibus papalibus, ex C. *Apostolicae Sedis* Pii IX. de censuris; neque absolvere possunt a reservatis episcopalibus ex pr. 12.ª d. ab Alex. VII. Verum absolvere possunt a reservatis ab ipso iure communi Episcopis. Siquidem haec facultas nullibi reperitur revocata. L. 599.; S. O. 22. Mart. 1881. — Itemque a reservatis absolvunt *omnes, qui delegatam accipiunt specialem iurisdictionem su-*

per reservatis. — Potestas absolvendi a reservatis data simpliciter pro casibus papalibus, vel data *etiam* pro papalibus, non valet quoad casus ab Ordinariis reservatos. Bened. XIV. C. *Pias Christi;* L. 594. Potestas, data ab Ordinario pro reservatis absolvendis, pro papalibus casibus non valet. Utraque vero simpliciter data non valet pro *specialiter* seu *speciali modo* reservatis. C. *Si Episcopus 2. de Poenit.* in 6.°

Cum *peregrini* ex communi consuetudine confiteantur et absolvantur, *tamquam incolae loci,* in quo degunt, absolvi non possunt a reservatis, in loco Confessionis, a simplici confessario; absolvi vero possunt a reservatis in patria, nisi eo venerint *in fraudem reservationis,* et agatur *de censuris ab homine reservatis.* Clem. X. C. *Superna* 21. Iun. 1670.; S. C. C. 16. Sept. 1649. ap. Bened. XIV. de Syn. l. 5. c. 8.; S. C. C. 12. Nov. 1612.; S. Poenit. 21. Nov. 1873. *In fraudem reservationis* ille venit, qui ob hunc principalem finem venit, vitandi iudicium proprii pastoris, et absolutionem a reservatis obtinendi. Quare, si venit, ut tractet alia sua negotia, et deinde confiteatur, vel etiam ut melius confiteatur, iure utitur suo. *De censuris ab homine reservatis;* pro his enim invocari non potest universalis consuetudo, ut pro censuris, licet reservatis, *a iure* latis, quod alii tamen negant. D'Annib. 346. v. 1. ed. 3.ª; L. 573. 574. 587. 592. 593.; Filliucc. tr. 7. c. 10. n. 284.; Gury Dumas, Gury Baller. 582. — Poenitentes *alieni ritus* confessarii etiam privilegiati absolvere nequeunt, a casu reservato a suo cuiusque Ordinario. Leo XIII. C. *Orientalium dignitas* 30. Nov. 1894. Cf. hic n. 766. — *In articulo mortis* omnes absolvere possunt a peccatis et censuris reservatis, quia nulla tunc est reservatio ex Trid. s. 14. C. 7. Quare ad absolvendum a casibus papalibus nulla opus est Episcopi venia, et quilibet absolvere potest a reservatis, praesente etiam superiore, vel alio potestatem habente. Cf. n. 773. et n. 799.

Cardinalium facultatem absolvendi a reservatis, Cf. v. 1. n. 266.[bis] 1.

Superior, qui ordinariam habet iurisdictionem, reservationem extra Confessionem tollere potest; et poenitens tunc a quolibet confessario absolvi potest. Qui vero delegatam habet iurisdictionem, cum ea principaliter detur pro peccatis absolvendis, non nisi in sacramentali Confessione a reservatis absolvere potest. Suarez de Censur. d. 7. s. 5. n. 36.; Lugo d. 20. n. 74. — « An autem possit superior absolvere poenitentem a reservatis, et pro aliis eum remittere ad inferiorem? Alii universe affirmant... Alii dicunt id tantum licere in casu gravis necessitatis, puta si superior non posset se expedire ab aliquo gravissimo negotio, et contra necessarium iudicaret personaliter audire

peccatum reservatum. Idque admittunt Lugo d. 20. n. 78., Salm., etc. Sed in casu rarissimo, addito quod poenitens esset in necessitate communicandi, et nollet eadem peccata bis confiteri. Hoc ultimum non videtur improbabile, posito casu cum omnibus his conditionibus ». L. 595. — « Qui a superiore absolutus est a reservatis, potest ab iisdem postea absolvi a quovis; quia non sunt amplius materia necessaria Confessionis ». L. 596. — Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 27., l. 4. d. 28., l. 3. d. 6.; E. M.

798. **Nota:** Superior non debet difficulter dare veniam absolvendi a reservatis, « ne alioquin cedat in destructionem, quod debebat in aedificationem ». L. 578.; S. Th. 4. d. 17. q. 3. a. 3. qc. 5. ad 6.; Opusc. contr. impugn. Relig. C. 1. Quare, *regulariter,* graviter peccat, si ex negatione grave subditi detrimentum timeatur. L. 586. *Regulariter,* nisi nempe grave scandalum, et grave damnum communitatis impendat, cui non nisi superior, re cognita, remedium afferre posset. — L. 586.; Suarez d. 30. s. 4. n. 8. 9.; E. M.

799. *An absolutus a reservatis in articulo mortis ab inferiori teneatur se sistere superiori, si convalescat?* — R. Negative, si sermo sit *de peccatis* mere *reservatis.* Nam ex Trid. s. 14. C. 7. in articulo mortis nulla est reservatio. — Ergo nullum etiam reservationis onus, nisi aliunde probetur. — Si sermo sit generatim *de censuris reservatis,* prima sententia absolute affirmat. ex C. *Eos qui* 22. *de Sent. exc.* in 6.°; secunda sententia distinguit quoad papales censuras; affirmat de censuris papalibus *speciali modo* reservatis, negat de aliis. Ratio, *quia* in C. *Apostolicae Sedis* de prioribus dicitur, quod *firma sit quoad absolutos obligatio standi mandatis Ecclesiae si convaluerint,* de ceteris vero nihil dicitur. Tertia sententia absolute negat etiam de praedictis censuris *speciali modo* reservatis; quia per C. *Apostolicae Sedis* correctum non est Tridentinum, et illa clausula neque ex Iure Decretalium, neque ex auctoritate theologorum necessario significat *obligationem sistendi se superiori;* dummodo tamen si convaluerit poenitens ea praestet, quae superior exacturus ab eo fuisset, res notoria non fuerit, neque ad forum contentiosum deducta. Cf. cit. C. *Eos qui.* Tridentinum enim illam sustulit obligationem, sine ulla verborum ambiguitate declarando, quod in articulo mortis *nulla sit reservatio,* deinde statim confirmans obligationem accedendi ad superiorem *extra articulum mortis,* s. 14. C. 7. Atque hoc argumentum, ex Trid. desumptum, confirmatur ex ipsa C. *Apostolicae Sedis,* siquidem si excipiendi sunt casus *speciali modo reservati,* hoc ideo est, quia in ea-

dem Const. expresse excipiuntur vi praedictae clausulae, dum de aliis simpliciter reservatis nulla fere movetur amplius quaestio. — Porro ex S. O. declaratum est, *obligationem standi mandatis Ecclesiae* importare onus sive per se, sive per confessarium ad Summ. Pontificem recurrendi, eiusque mandatis obediendi, vel novam absolutionem petendi ab habente facultatem absolvendi *a censuris,* Summo Pontifici *speciali modo reservatis.* Atque haec obligatio sub poena reincidentiae est. Eadem vero obligatio non urget pro aliis casibus *simpliciter reservatis.* S. O. 19. Aug. 1891., 13. Ian. 1892., 30. Mart. 1892. — E. M.

800. *An stante impedimento adeundi superiorem, posset quis absolvi per simplicem confessarium a casibus reservatis? — Ex antiquo Decretalium Iure:* Episcopi possunt in praedicto casu, per se, vel per alios specialiter a se delegatos, absolvere in utroque foro ab omnibus casibus et censuris, *utcumque* Apostolicae Sedi reservatis. Constat 1.° ex C. 2. 3. 6. 11. 13. 17. 24. 33. 37. 50. *de Sent. exc.*, 2.° ex communi theologorum sententia. Unde effatum: *Casus papalis, superveniente impedimento, fit episcopalis.* L. 584. 599.

Quamvis nullo expresso iure, ex communi tamen doctrina triplex distinguitur impedimentum, ad *breve* tempus, ad *longum* tempus, *perpetuum. Si impedimentum sit ad breve tempus,* h. e. non usque ad annum vel sex menses, tunc innodatus peccato reservato vel censura reservata non potest ab alio absolvi, *nisi adsit gravis causa. Gravis causa* est nedum praeceptum paschale, vel necessitas communicandi vel celebrandi, sed etiam si poenitens alias manere deberet in peccato mortali diu, i. e. ultra biduum. L. 585., l. 7. n. 84. 86. 88. In tali casu communis et recepta opinio habet, quod *a peccato reservato* quis non nisi *indirecte absolvatur;* adeoque tenetur poenitens *directe* postea *absolvi* ab habente potestatem. L. 585. 596. *A peccato reservato;* nempe sive peccatum sit sine censura, sive cum censura reservatum: a censura enim nonnisi *directe* quis *absolvi* potest; stante autem *gravi illa causa,* censura a sacramentali absolutione non prohibe — Verum plures adsunt et graves doctores, qui tenent absolutionem etiam in hoc casu *directe dari* a peccato reservato, sive sine censura sive cum censura reservato. Ubi agatur de censuris reservatis Ius non distinguit inter longum et breve tempus, C. *Nuper* 29. *de Sent. excomm.,* C. *De cetero* 11. e. t., C. *Quamvis* 58. ib. C. *Eos qui* 22. e. t. in 6.° etc. Ergo, si valet arguere a facultate positive facta a Iure, quando casus est reservatus cum censura, idem iterum *consequenter*

dicendum, si casus est sine censura reservatus. Et huic quidem opinioni favet Decretum S. O. 23. Iun. 1886. et S. Poenit. 7. Nov. 1888. Verum in hac etiam opinione poenitens procul dubio, cessante impedimento, tenetur se sistere superiori, quod in ipso Iure cautum est pro casibus cum censura reservatis; pro casibus vero sine censura reservatis, quia vi reservationis poenitens tenetur *per se* superioris iudicium subire quandocumque poterit, quare impedimentum praeteritum non potuit *per se* absolute eximere poenitentem ab hoc onere, licet potuerit ipse inferiori confessario confiteri *ex legitima quadam interpretatione*. Enimvero, si Ius eam absolvendi potestatem facit, quando casus est gravior, nempe cum censura reservatus, videtur implicite eamdem facere potestatem, quando casus minus gravis est et sine censura est reservatus. Debet autem poenitens sic directe absolutus in utroque casu se sistere superiori, non ut ei iterum confiteatur, et iterum absolvatur ab eo, cum iam sit directe absolutus, sed « mandatum ipsius recepturus, et satisfacturus prout iustitia suadebat ». C. *Eos qui* 22. *de sent. exc.* in 6.°, C. *Quamvis* 58. e. t. etc.

Si impedimentum sit ad longum tempus, h. e. ad annum vel sex menses, *et peccatum sit cum censura reservatum,* absolutio *directe* quidem datur, ex communi sententia, cui iterum favet praedictum S. O. Decretum 23. Iun. 1886.; sed prius onere imposito se sistendi superiori, ubi impedimentum cessaverit. Omittens autem se praesentare reincidit in eamdem excommunicationem; quae reincidentia ostendit eum a censura fuisse absolutum, secus reincidentiae locus non esset. Absolutus autem a censura reservata, a peccato iam directe absolvitur; siquidem, cessante censura, reservatum iam amplius non est peccatum. C. *De cetero* 11. *de Sent. exc.*, C. *Quamvis* e. t., C. *Eos qui* 22. e. t. in 6.° — Reincidentiam hanc plures sustinent etiam post C. *Apostolicae Sedis* Pii IX., censuras limitantem, quia, aiunt, ad ipsam naturam censurae pertinet, quam praedicta Const. non immutat. Alii reincidentiam limitant tantum ad casus *speciali modo reservatos* in praedicta Const., siquidem pro his tantum constituitur, inquiunt, reincidentia pro articulo mortis; ergo et in casu impedimenti reincidentia pariter admittenda est pro iisdem casibus; secus reincidentia haberetur, quando reservatio cessat *per se,* nempe in articulo mortis; minime vero haberetur quando cessat *per accidens,* nimirum in casu impedimenti. Alii tandem reincidentiam sublatam censent per cit. Const., quia renovata non legitur in ipsa, ex qua *censurae* in praesenti desumendae sunt. Ac eadem Const., si quando in peculiari casu voluit manutenere censuram, expressit, ut in art. 4.° excommunicationum

S. P. simpliciter reservatarum. Ed ideo sublata dicenda est reincidentia in casu impedimenti, quia reincidentia intrinseca non est ipsi naturae censurae, et sic, nisi eam addidisset Bonif. VIII., nemo, uti antea, reincidentiam incurrisset. In praesenti censurae aestimandae sunt ex Const. *Apostolicae Sedis* « non secus ac si primum ab ea editae fuerint ». Cum ergo in ea non habeatur, affirmanda non est. Haec quantum est ex vi ipsius Constitutionis, siquidem reincidentia affirmatur in cit. Decr. S. O. 23. Iun. 1886. — *Si vero peccatum sit sine censura reservatum,* ex communi sententia nullum imponitur onus sistendi se superiori. Ratio quia ut pro censuris reservatis, id praescribitur, ita pro peccatis mere reservatis, id praescriptum non est. Verum onus hoc affirmandum videtur eadem ratione, ac in casu praecedenti, et confirmatur cit. Decretis S. O. 23. Iun. 1886.; S. Poenit. 7. Nov. 1888.

Si impedimentum sit perpetuum, h. e. ad decennium vel quinquennium, *absolutio directe datur* a peccato sive cum censura, sive sine censura reservato, et in utroque casu non imponitur onus sistendi se superiori; in hoc enim casu simpliciter cessat reservatio; et illud onus incompossibile est cum impedimento *perpetuo.* C. *Eos qui* 22. *de Sent. excomm.* in 6.° Ita ex communi recepta sententia. L. 585.

Perpetuo impediti censentur filiifamilias, regulares, senes, etiam sexagenarii, servi, pauperes, carceribus vel triremibus perpetuo damnati, infirmi, scilicet laborantes longa et gravi infirmitate licet non mortifera, obstricti cura alendi sive administrandi familiam, vel publicum gerendi officium, quod non possit relinqui sine publico impedimento, mulieres omnes, et non solum moniales, nisi exceptio habeatur, ut pro monialibus clausuram violantibus, impuberes, etiamsi post pubertatem absolutionem petant, quicumque iter arripere nequeunt sine gravi damno spirituali vel temporali suo vel suorum. C. 2. 11. 26. 32. 37. *de Sent. excomm.;* L. 594., l. 7. n. 84. seqq.

Impediti adire Romam in persona non tenentur mittere epistolam, aut procuratorem, aut scribere ad S. Poenitentiariam, aut delegatum adire, quamvis possint. Ius enim non obligat reum, nisi ut personaliter superiorem adeat. S. O. 18. Iul. 1860.; C. *Cum desideres* 15., C. *Quod de his de Sent. excomm.* cc. ab eadem S. C.; L. l. 7. n. 85.-93.; Schmalz. n. 262. 246.; Sanchez in Decalog. l. 2. c. 13. n. 30.; Roncaglia tr. 4. cap. 6. q. 4. r. 2. Et licet alii aliter opinati sint, et opinentur, favet tamen huic opinioni ipsum Decretum S. O. 23. Iun. 1886., quod ceteroquin obligationem nunc imponit per epistolam re-

currendi: siquidem praedictum Decretum in immutatis conditionibus innititur.

Impediti adhuc Episcopum adire pro his casibus et censuris Romano Pontifici reservatis, a quocumque confessario absolvi possunt. L. 585. Ita ex C. *Nuper* 29. *de Sent. excomm.*, « ubi videtur indifferenter concedi facultas absolvendi Episcopo et proprio sacerdoti, cuilibet nempe confessario ». Roncaglia l. c. r. 3. Hinc probabilis etiam sententia est, quam plures et graves tenent theologi, absolutionem casuum et censurarum, stante impedimento Romanum Pontificem adeundi, non ad solum Episcopum, sed ad quemlibet confessarium indistincte spectare. « Quoad censuras reservatas, ait Roncaglia..., moneo, in iure *bene fundatam* eam sententiam, quae asserit temporaliter impeditum adire Papam, posse a simplici confessario absolvi, nec necesse habere Episcopum adire pro absolutione a casu Papae reservato ». Tr. 19. cap. 3. q. 3. et l. c. r. 3. Id sane eruitur ex C. *Eos qui* 22. *de Sent. excomm.* in 6.°; ex C. *Quamvis* 58. *de Sent. excomm.;* et clare habetur C. *Nuper* 29. e. t. Unde opposita opinio, quae communior evasit, potius theologorum auctoritate, quam claro aliquo Iuris textu innititur. Theologi autem condendi leges potestatem non habent. Et hoc tam verum est, ut D'Annib., qui oppositae adhaeret opinioni, hanc tamen fateatur, p. 1. n. 349. edit. 3.ª, « verbis canonis *optime* cohaerere ». Ceterum favet huic opinioni C. *Apostolicae Sedis* Pii IX. de censuris; siquidem facillimum fuisset Legislatori ceteris casibus reservatis Episcopis, hunc etiam addere, qui e contra praetermissus est. Quod vero in hac quaestione potissimum nunc est, favet huic opinioni laud. Decr. S. O. 23. Iun. 1886., cui in praesenti standum est.

Si agatur *de casibus et censuris episcopalibus,* negant S. Alph. 585., l. 7. n. 92. aliique plures, posse a reservatis absolvere simplicem confessarium; sed certe probabilis, immo forte probabilior est sententia asserens, quod illi, *qui impediti sunt Episcopum adire,* possunt ab ipsis absolvi per quemcumque confessarium, et manifeste habetur C. *Nuper* 29. *de Sent. excomm.*, C. *Vos qui* 22. e. t. in 6.°, ubi de quocumque superiore agitur et non tantum de Rom. Pont. D'Annib. p. 1. n. 349. edit. 3.ª.

Post Decreta S. O. 23. Iun. 1886., 17. Iun. 1891., 19. Aug. 1891., 30. Mart. 1892., 16. Iun. 1897.; S. Poenit. 7. Nov. 1888. in casibus et censuris papalibus, sive simpliciter, sive *speciali modo* reservatis, per litteras recurrendum est ad S. Poenitentiariam, stante impossibilitate personaliter adeundi S. Sedem. Quivis tamen simplex

confessarius *directe* absolvere ab iis potest, « in casibus vere urgentioribus, in quibus absolutio differri nequeat absque periculo gravis scandali vel infamiae, super quo confessariorum conscientia oneratur, iniunctis de iure iniungendis, et *sub poena reincidentiae* in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam *et per medium confessarii* absolutus recurrat ad S. Sedem ». Idque valet etiam pro casu, quo poenitens fuerit perpetuo impeditus Romam proficisci. Ipse autem *poenitens* potest ad S. Poenit. scribere. Quare quando poenitens redire ad confessarium non possit, sufficit, ut possit absolvi, exigere ab eo scribendi ad S. Poenit. promissionem. S. Poenit. *7. Nov. 1888.* Atque haec omnino obligant, et praxis contraria toleranda non est. — Decretum hoc praxi innititur S. Poenitentiariae, et ad episcopales casus non spectat. Cum nullum prodierit circa eos novum Decretum, immota permanet antiqua doctrina antiquo Decretalium Iure innixa usquedum aliud definiatur. Quare poenitens habens casus reservatos, si legitime impeditus sit *se sistere superiori,* absolvi quidem ab alio poterit; sed, impedimento cessante, superiori debet se praesentare eius mandata recepturus, et pro rei exigentia satisfacturus. C. *Nuper,* C. *Eos qui* citt., etc.

Praeterea ad praedictos casus papales quod attinet, « in casu, in quo nec infamia, nec scandalum est in absolutionis dilatione, sed durum valde est pro poenitente in gravi peccato permanere per tempus necessarium ad petitionen et concessionem facultatis absolvendi a reservatis, simplici confessario licet a censuris Summo Pontifici reservatis *directe* absolvere, iniunctis de iure iniungendis, sub poena tamen reincidentiae in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium confessarii absolutus recurrat ad S. Sedem ». S. O. 16. Iun. 1897. — Verum « quando neque confessarius, neque poenitens epistolam ad S. Poenitentiariam mittere possunt, et durum sit poenitenti adire alium confessarium, in hoc casu licet confessario poenitentem absolvere etiam a casibus S. Sedi reservatis absque onere mittendi epistolam ». S. O. 9. Nov. 1898. Animadvertendum tamen est Decr. 9. Nov. 1808. absolutionem complicis non comprehendi ». S. O. 7. Iun. 1899. Huiusmodi enim poenitens certe ad S. Poenit. semper scribere poterit. — « Ut onus epistolam mittendi cesset, scribendi impedimentum adstringere non debet confessarium simul et poenitentem; sed sufficit, quod poenitens scribendi impar eidem confessario, a quo vi Decreti 1886. et 1897. absolutus fuerit, se praesentare nequeat, et ipsi durum sit alium confessarium adire; licet

confessarius absolvens pro poenitente epistolam ad S. Sedem mittere posset ». S. O. 5. Sept. 1900.

Insuper loco recursus immediati ad S. Sedem « sufficit in casu absolutionis, ut supra, concessae recursus ad Episcopum facultate absolvendi instructum, vel ad vicarium generalem Episcopi, tanquam ad Ordinarium, facultatum episcopalium absolvendi de iure participem ». S. O. 19. Dec. 1900. Monit. Eccles. v. 12. p. 481. seq.; E. M.

Quoad regulares, recurrendum est ad Superiorem. Sed ordinario confessario absolvendi facultas committenda est, quando eam debere committi ipse in primis confessarius iudicaverit. Si petita a Superiore facultate ea fuerit denegata, poterit pro ea vice, et toties quoties, ordinarius confessarius a reservatis absolvere. Clemens VIII. 26. Maii 1593. In parvis Communitatibus Superiores deputare tenentur habitualiter unum saltem confessarium, qui possit a reservatis in Ordine absolvere. S. C. EE. et RR. 16. Aug. 1865. Et absolvere possunt ab huiusmodi reservatis in Ordine etiam illi omnes confessarii qui habent Pagellam S. Poenit., sed opus est ut venia adsit Superioris confessionem peragendi apud talem confessarium. — Sedulo autem hac in re attendendum est ad Sacramentale sigillum. Et si illius periculum sit, etiam sola generali petitione absolvendi a reservatis Superiori facta, non desunt auctores, qui autumant posse etiam in tali casu confessarium absolvere poenitentem. Sed, casu hoc praeviso, confessarius sibi procurare deberet in antecessum facultatem generalem absolvendi a reservatis, quam nullus prudens Superior denegabit. — Tandem ab huiusmodi casibus reservatis absolvi religiosi possunt a Cardinalibus vi privilegii, v. 1. n. 260.bis 1., et vi Decr. S. C. de Relig. 5. Aug. 1913. ab omnibus Confessariis approbatis ab Ordinariis locorum. Cf. n. 790.

801. *An Episcopi absolvere possint a casibus et censuris papalibus occultis?* — R. Affirmative ex facultate ipsis concessa per Trid. s. 24. C. 6., exceptis tamen casibus et censuris *speciali modo* Romano Pontifici reservatis, ut constat ex C. *Apostolicae Sedis* Pii IX. Cf. n. 795. Possunt item a pluribus casibus et censuris papalibus absolvere vi quinquennalium facultatem. Cf. Formul. har. facult. Idem etiam possunt confessarii approbati habentes Pagellam S. Poenit. Cf. hanc Pagell. — L. 593. 594. 599.

802. *An reservatione ligatus in necessitate communicandi, aut celebrandi, teneatur confiteri et integre confiteri confessario simplici, alio deficiente?* — R. Affirmative, sive habeat tantum peccata reservata,

sive habeat praeterea non reservata, secundum opinionem, quod confessarius simplex in tali necessitate *directe* a reservatis absolvat. Ratio, quia nulla adest ratio pro omissione Confessionis et *integrae* Confessionis. — Secundum aliam opinionem, quod simplex confessarius in tali casu non nisi *indirecte* absolvat, distinguendum est. Etenim, si nullum aliud mortale peccatum habeat, nisi reservatum, conveniunt dd. non teneri ad Confessionem sed sufficere ut conteratur. Ratio, quia confessarius non habens iurisdictionem, perinde est ac si abesset. Si vero mortalia simul habeat reservata et non reservata, communis sententia tenet hunc omnino teneri ad Confessionem. Ratio, quia urget praeceptum Confessionis; et confessarius licet *in reservatis* iurisdictionem non habeat, habet tamen iurisdictionem in poenitentem reservatis obstrictum, eumque saltem a non reservatis absolvere potest. Plures tamen sunt dd. qui negant. — An autem debeat quis in tali casu accusare etiam peccata reservata? Longe probabilior sententia negat. Ratio est defectus iurisdictionis in reservata. Excipiendus tamen est casus, quo illa peccatorum reservatorum cognitio necessaria esset ad recte iudicandum de dispositione actuali poenitentis et ad opportuna remedia illi praescribenda, ut relapsus vitetur. — Secundum Decr. S. O. 23 Iun. 1886., Cf. 800., Confessio eaque integra etiam casuum, Summo Pontifici reservatorum, peragenda est. — L. 265. Cf. 577.

803. *An qui confessus est inferiori peccatum dubie reservatum, omnino liberetur a reservatione, etiamsi postea illud cognoscat ut certum?* — R. Affirmative. Ratio, quia, cum peccatum dubie reservatum sit confessus, iam directe est absolutus, ac proinde manet directe ablata reservatio. — L. 600. Cf. 674.

804. *An absolvi possit a reservatis, qui peccavit in confidentiam licentiae obtinendae?* — R. Affirmative, siquidem concessa facultas hunc casum non excludit. — L. 601.

805. *An concessa facultas a reservatis absolvendi, extendatur etiam ad reservata commissa post ipsam?* — Negative, si mere pro casibus praeteritis fuerit concessa. Affirmative, si fuerit concessa indefinite, pro tali poenitente, *hac vice,* dummodo non interponatur magna distantia inter facultatis concessionem et nova reservata commissa, puta non ultra mensem; illa enim facultas pro *praesenti* Confessione datur. — L. 601.; Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 22. 23. 24. 25.

806. *An auferatur reservatio in Confessione superiori facta, invalida, sacrilega, vel qua nullatenus reservata quis accusaverit?* — R.

Ad 1.um et ad 2.um Affirmative probabilius et ex communi sententia; nam peccata, licet Confessione *invalida* et *sacrilega,* superiori accusata, superiori iudicium subierunt. — Ad 3.um Affirmative saltem probabiliter, et ex sententia, quam S. Alph. communissimam dicit, si peccata reservata inculpabiliter quis omiserit, nam ubi non constet de voluntate contraria superioris, is profecto absolvit *quantum ipse potest, et poenitens indiget.* Negative, si ex malitia praetermittantur, vel inculpabiliter quidem praetermittantur in Confessione aliunde sacrilega. Ratio, quia superior in hoc casu *non vult* reapse absolvere: siquidem revera *non vult* sacrilegum absolvere, neque vult saltem eum a vinculo reservationis absolvere, cum peccatum reservatum eius iudicium non subierit. — L. 558. 597. 598.

XII. — DE VARIIS MINISTRI OFFICIIS

807. *Quid de officio patris?* — Confessarius est *pater spiritualis,* qui spiritualem vitam poenitenti tribuit, aut reficit et fovet; in tribunali enim poenitentiae vices gerit optimi omnium parentis, nempe ipsius Christi, et ideo a poenitentibus dulcis *Patris* nomine appellatur. Illud autem quod in vero patris nomine imprimis eminet, est insignis et inexhausta caritas. Quaenam enim dilectio patris dilectione fortior? Quaenam verior, purior, castior, constantior, sollicitudine plenior et a proprio commodo magis aliena, immo et ad omne privationum et incommodorum genus paratior et promptior? Talis igitur esse debet confessarii caritas, ita ut indutus viscera misericordiae Christi Iesu, qui non venit vocare iustos, sed peccatores, sciat studiose, patienter et mansuete cum peccatoribus agere. Leo XII. in B. pro Iubilaeo magno anni 1825. Sic bonus pater pro filiis spiritualibus omnia substinebit: *Caritas enim patiens..., omnia suffert..., omnia sustinet.* 2. Cor. 15., 4.

Confessarius debet esse caritate plenus erga poenitentes, *tum in principio, tum in decursu, tum in fine Confessionis.* — *In principio,* benigne omnes excipiendo. Quare maxime improbandi sunt, qui posthabitis viris, praesertim rudibus, et matribusfamilias, non nisi adolescentularum et devotarum feminarum Confessiones audiunt. Scilicet hi Confessiones audiunt, non ut placeant Deo, sed ut genio indulgeant. L. Prax. 120. — *In decursu,* poenitentem quantum potest adiuvando,

ut bonam et salutarem Confessionem perficiat. Quare, si poenitentes non videantur sufficienter instructi, confessarius ordinarie ipsemet eos examinare etiam debet, quia hi sibi solis relicti non melius se examinabunt, et si dimittantur, nunquam magis dispositi redibunt; immo absterriti difficultate examinandae conscientiae facile a Confessione abstinebunt. Ac si multum temporis confessario inpendendum sit, in disponendo poenitente, impendat sane, nec ei curae esse debet, quod alii poenitentes expectent. — *In fine,* poenitentem efficaciter excitando ad sincerum dolorem et propositum. Ac si poenitens non videatur sat dispositus, tenetur confessarius excitare in ipso dolorem et propositum, quia absolvens indispositum exponit sacramentum periculo frustrationis, si vero illum dimittat sine absolutione, ipsum exponit forte periculo diu remanendi in statu peccati mortalis, aut etiam non amplius redeundi. — L. 607. 608. Prax. 4. 120.

Haec autem confessarii *caritas a prudentia* seiuncta esse non debet. Quare « summe cautus debet esse confessarius in excipiendis Confessionibus mulierum..., ipse regulariter in confessionario cum iunioribus sit potius rigidus quam suavis ». L. Prax. 119. Idem magis adhuc servandum est cum personis spiritualibus, « cum quibus est periculum maioris adhaesionis ». L. ib. S. Augustinus apud S. Th. Opusc. 64. de Famil. dom. etc. ait: « Sermo brevis et rigidus cum his mulieribus habendus est; nec tamen quia sanctiores, ideo minus cavendae, quo enim sanctiores fuerint, eo magis alliciunt ». Et S. Th. addit: « Licet carnalis affectio sit omnibus periculosa, ipsis tamen magis perniciosa, quando conversantur cum persona, quae spiritualis videtur; nam quamvis principium videtur purum, tamen frequens familiaritas domesticum est periculum, quae quidem familiaritas quanto plus crescit, infirmatur principale motivum, et puritas maculatur ».

Quam autem late pateat haec confessarii caritas ab ipso Confessionis fine, qui spiritualis *poenitentis* salus est, desumendum est. Quare *a confessario* aliena sunt negotia temporalia ipsius poenitentis; aliena etiam sunt spiritualia et temporalia aliorum negotia. His autem se immiscere non solum aliquando est inconsultum, et periculosum; sed sacramentum etiam odiosum reddere potest. — C. Leonis XII. *Caritate Christi* 25. Dec. 1825.; Salvatori Istruz. Prat. pei Confess. novelli.; L. 421. 452. 478.

808. *Quid de officio medici?* — Confessarius est verus animarum medicus, cum ipsas variis peccati morbis eripere, pravis passionum affectibus adimere, et divinae gratiae restituere debeat. Confessarius

igitur, ut peritus medicus, debet *causam mali cognoscere, illud sanare; relapsum praecavere.* — *Causam morbi cognoscere.* « Confessario, ut sui poenitentis infirmitatibus remediis opportunis occurrat, cognoscenda est origo et causa omnium eius spiritualium morborum. Nonnulli praeter species et numerum peccatorum nihil aliud inquirunt; si poenitentem dispositum vident, statim eum absolvunt; sin minus, quin unum verbum impendant illico dimittunt, oculo retorto dicentes: Discede a me, quia te absolvere non possum. Aliter procedunt boni confessarii: hi enim prius investigant morbi originem et gravitatem, interrogando de peccati consuetudine, de occasionibus, de tempore, de loco, de personis cum quibus, quo rerum concursu. Sic enim melius poterunt poenitentes corrigere, eos ad absolutionem disponere, et remedia salutaria adiungere ». L. Prax. 6. — *Morbum sanare.* « Cognita morbi origine et gravitate, confessarius procedat ad debitas animadversiones faciendas. Et quamvis ipse debeat tanquam pater cum caritate poenitentes auscultare, tamen ut medicus tenetur, quantum opus est, eos monere et corrigere, eos praesertim, qui, multis mortalibus gravati, ad poenitentiae sacramentum raro accedunt ». L. ib. 7. 10. — *Relapsum praecavere.* Relapsum praecavebit confessarius, assignando poenitenti remedia morbi convenientia. Remedia autem vel generalia sunt, vel particularia.

Remedia generalia sunt: oratio pia et amor erga Deum; invocatio frequens B. Mariae Virginis, sancti Angeli custodis et Sancti protectoris; frequentia sacramentorum et Confessio statim ac mortale aliquod commissum fuerit; consideratio veritatum aeternarum, praesertim mortis et finis ultimi, iuxta illud: *Memorare novissima tua, et in aeternum non peccabis,* Eccli. 7., 40.; recordatio Dei praesentis, cum urget tentatio, dicendo: Deus me videt; examen conscientiae vespertinum cum animi dolore et proposito; oratio mentalis et piae lectiones, praesertim pro sacerdotibus. — *Remedia particularia* assignabuntur pro vitiorum diversitate: v. g., illi, qui aliquo odio tenetur, *insinuetur,* si id prudenter credatur profuturum, ut quotidie commendet Deo illum, quem odit, recitando pro ipso Orationem Dominicalem, etc. Et cum turbatur memoria iniuriae, reminiscatur contumeliarum, quibus ipse Deum affecit. Illi, qui in peccata turpia lapsus est, iniungatur ut otium vitet, malos socios et pravas occasiones fugiat. Illi, qui habitum pravum per longum tempus contraxit in hoc vitio, praescribatur, ut non solum vitet occasiones proximas, sed etiam quasdam remotas, quae sibi tam debili sunt tanquam proximae. Potissimum autem curet confessarius, ut hic frequenter communicet; quia eucha-

ristia dicitur: *Vinum germinans virgines.* Alia remedia assignabit aliis confessarius pro sua prudentia, inspectis circumstantiis occasionum, personarum, etc. Prudentia enim est praecipua qualitas, quae in medico eminere debet. — L. ib. 15.; La-Croix l. 6. p. 2. n. 1786.-1932.

809. *Quid de habituatis, de occasionariis, de recidivis? Quid de absolutione eis danda, deneganda, differenda? — Animae morbi sunt peccata,* eorumque causae sunt contracti *habitus, occasiones, relapsus,* unde *habituati* seu *consuetudinarii, occasionarii, recidivi. Habituati* seu *consuetudinarii* hi sunt, qui peccandi habitum seu consuetudinem peccati contraxerunt, in quod tamen nondum post Confessionem sint relapsi. Habitum autem seu consuetudinem contraxisse dicuntur, si quinquies regulariter per mensem, immo vel semel in eadem peccata relabi soleant. *Recidivus* dicitur ille, qui *post Confessionem,* licet admonitus, sine ulla vel fere ulla emendatione in eadem peccata relabitur. *Occasionarius* dicitur ille, qui reperitur in aliqua externa circumstantia, quae sive ex natura sua, sive ex fragilitate hominis, qui in illa reperitur, ad peccandum allicit seu inducit. Occasio alia est *necessaria,* alia *voluntaria;* alia *praesens* seu *in esse,* quam quis secum habet, v. g., si domi quis teneat concubinam, alia *absens* seu *non in esse,* quam quis non habet, sed eam quaerens reperit, v. g., si concubina sit in vicina vel dissita domo; alia est *absoluta* respectu omnium, alia *relativa* respectu talis personae; alia tandem est, *proxima,* in qua homines communiter ut plurimum peccant, alia *remota,* in qua communiter homines ut plurimum non peccant. Quare *proxima* censenda est certe occasio, in qua nulla habetur vera probabilitas non peccandi; *remota* e contra illa, in qua vera non habetur probabilitas peccandi. Patet inter utramque varios adesse gradus.

Neque *habitus,* neque *relapsus,* neque *occasiones,* peccandi *necessitatem* important, sed peccandi tantum continent *periculum.* Hinc quaestio movetur, *an absolvi possint et debeant, et quando et quoties,* antequam habitum ii emendaverint, relapsum praecaverint, occasionem removerint. Ratio difficultatis est *dubium,* quod ex ipso habitu, relapsu, occasione exoritur *sinceritatis doloris et propositi. — Rigidi* volunt eos non esse absolvendos ante habitum emendatum, relapsum vitatum, occasionem ablatam. *Laxi* volunt eos posse absolvi semper ac ipsi dicant ex corde dolere. *Moderati* mediam incedunt viam, quae lata est. Horum plures quasi mathematice vices constituunt, nempe semel, bis, ter, quater, sed non ultra, si afferant signa tantum *ordinaria* poenitentiae, secus vero si afferant signa *extraordinaria.* Omnes

vero conveniunt dari posse prima vice absolutionem, et facilius absolvendos eos, qui ex fragilitate ipsa naturae peccant, et qui in occasione necessaria reperiuntur. Alii vero, et his adhaeremus, rem totam inquiunt in prudenti esse aestimatione confessarii, eamque perpendendam et diiudicandam ex variis peccatorum, personarum, locorum, temporum, causarum circumstantiis. Sequentes regulae constitui possunt. — Salm. C. 5. n. 68.; L. 452. seqq., 459. seqq.

Potest confessarius absolutionem tuto dare, semper ac prudenter iudicet, poenitentem esse sufficienter dispositum, h. e. « neque in enumerandis peccatis diligentiam, nec detestandis dolorem poenitenti omnino defuisse ». Cat. Rom. p. 2. n. 60. Scholarum catholicarum doctrina *certa* est, *quemlibet poenitentem* absolvi posse, si sufficientia verae poenitentiae indicia praebeat. *Prudens iudicium* de sufficienti dispositione non necessario debet esse iudicium *certum,* sed sufficit tantum *probabile.* Ratio est, quia sacramentum poenitentiae fere certius eiusmodi iudicium non admittit. S. Th. 1. 2. q. 91. a. 3., 2. 2. q. 47. a. 9. ad 2., 3. p. q. 68. a. 4. ad 2. Hoc autem prudens iudicium de sufficienti poenitentis dispositione ex ipsa poenitentis assertione, ex eius Confessione, ex Confessionis modo, aliisque circumstantiis eiusdem Confessionis efformandum est; neque profecto aliunde desumi potest. — S. Th. 4. dist. 17. q. 5. a. 3. q. 6. ad 2., Opusc. 12., Quodl. 1. a. 12.; L. 459. 460. 461.

Confessarius absolutionem tuto differre potest, quando poenitens, licet sit sufficienter dispositus non est tamen invitus, et dilatio potius sit ei profutura, quam absolutio statim data. Ratio 1.[i] est, quia ex una parte poenitens sufficienter dispositus habet ius ad absolutionem, ex altera vero, si invitus sit, dilatio, *per se loquendo,* vel illi nullo pacto proderit, vel certe non magis proderit quam absolutio statim data. Enimvero, si poenitens desiderium habet absolutionis recipiendae, ex dilatione offenditur, et maxime verendum est, ne amplius redeat. Si item desiderium habet absolutionis recipiendae, cum ista sit valde bona voluntas, melius profecto sperandum erit ex tali voluntate adiuta ex gratia sacramentali, quam si hac destituatur. Ratio 2.[i] est, quia secus nulla ratione sufficienti privabitur poenitens gratia sacramentali, quae valet et ad remittenda et ad praecavenda peccata.

Posse autem absolute poenitenti, licet sufficienter disposito, et etiam absque eius consensu, absolutionem differri, constat primo ratione, quia nempe licet poenitens, sufficienter dispositus, habeat ius ad absolutionem, non tamen ius habet ad eam statim obtinendam; praesertim si retardatio utilis esse videatur, ad aliquam implendam obligationem,

e. g. restitutionis, ad maiorem horrorem de commissis peccatis concipiendum, et ad magis magisque firmandam constantiam seriae non amplius peccandi voluntatis. Etenim *confessarii tanquam iudicis* est definire quando et quomodo absolutionis sententia sit proferenda. Confessarius autem non solum est iudex, sed *pater, doctor, medicus*. Et ideo potest ante absolutionem *tanquam pater,* praemittere monitionem et spiritualem exhortationem, qua poenitentem adversus tentationes instruat et armet. Potest item *tanquam doctor,* ante absolutionem docere poenitentem, quem videt multa involutum ignorantia, quae de cetero posset ipsum in plura peccata inducere. Potest pariter *tanquam medicus,* absolutionem differre, quando merito timet poenitentem nunc absolutum facile non impleturum quandam gravem obligationem, facile relapsurum statim in eadem crimina, nisi ipsa difficultate, et dilatione absolutionis poenitens melius cognoscat gravitatem peccati, et necessitatem emendationis, et magis cautus reddatur, et in proposito non peccandi confirmetur. Cui adstipulatur experientia multorum poenitentium debilium, qui, hoc remedio prudenter adhibito, brevi tempore solent curari ; et pro recidivis ac pro occasionariis videtur magis necessarium et utile : quia hoc modo melius concipiunt necessitatem perseverantiae in proposito non peccandi. Accedit theologorum auctoritas ; *utilitatem* enim differendi *aliquando* absolutionem docent quam plures et graves theologi.

Utilitas requisita ad absolutionem differendam poenitenti, ceteroquin sufficienter disposito, notabilis esse debet ; et ad breve tempus tantum debet consequenter absolutio differri. — Ratio est, quia grave omnino est manere in statu peccati mortalis etiam per paucos dies ; et *per se loquendo* magis prodest absolutio statim data, quam eius dilatio. — *Ad breve tempus,* h. e. ad aliquot horas, ad diem, ad duos vel tres dies, ad hebdomadam, ad summum ad quindecim dies. — At hoc *absolutionis differendae remedium* non tantum *utile,* sed simpliciter *necessarium est,* et illud non tantum *potest,* sed etiam *debet* confessarius *adhibere,* quando necessarium est ad explorandum sincerum dolorem et propositum poenitentis, *de quo non satis constat,* et de cuius sufficienti dispositione dubitatur. — Salm. c. 5. p. 4. n. 68.; L. 461.-464.; S. Th. S. q. 25. a. 1. ad 4.

Semper ac poenitens est sufficienter dispositus, neque ulla adest notabilis utilitas ex dilatione absolutionis ; hanc tenetur confessarius absolute et statim dare. Semper ac ex denegata vel dilata absolutione grave poenitenti damnum sequetur, absolutio conditionate eidem danda est, si dubie sit dispositus. Ratio 1.[1] est, quia absolutio concedi debet

ex iustitia, et sub gravi omni poenitenti rite confesso et disposito. Neque vero ulla adest dilationis ratio, quae alia esse non posset nisi utilitatis ipsius poenitentis, quae in casu ex absolutione potius statim data habetur. « Dicunt Suar., Sanch., etc. negare absolutionem de materia levi non excedere veniale ». L. H. A. tr. 16. n. 118. Ratio 2.[1] est vulgare axioma: Sacramenta propter homines. Stante necessitate, providetur hominis saluti, meliori quo fieri potest modo ; neque inde ulla in sacramentum irreverentia aut aliud haberetur incommodum. — L. 431. 432. 462., l. 3. n. 682.; S. Th. S. q. 18. a. 4.

Quando poenitens nolit implere gravem, quam habet, obligationem, quando peccatorum commissorum sincerum dolorem non habet, neque propositum habet non peccandi de cetero, confessarius tenetur tunc absolutionem denegare. His quidem, et his *solis,* deneganda absolute est absolutio. Ratio clara est, quia *hi, et hi soli,* absolutione indigni sunt. Peccatum remitti non potest ei, qui vult in peccato perseverare. — Leo XII. Enc. Litt. *Caritate Christi ;* Rit. Rom. *de Sacram. poenit.*

Ad recidivos quod attinet, non est alia specialis doctrina, diversa a praecedenti, quae generalis est, et omnes casus complectitur. Quare, si confessarius ex omnibus circumstantiis Confessionis poenitentem *prudenter iudicat* rite dispositum, eum absolvere potest ; neque hic et nunc necesse est, ut iudicet eum amplius non relapsurum, secus quam plurimi absolvi non possent, de quibus profecto confessarius, dum eos absolvit, non potest hoc iudicium efformare, quod *de cetero,* nempe toto tempore futurae vitae, *non sint amplius graviter peccaturi.* Non *emendatio futura,* sed *praesens dolor et propositum* sunt necessariae dispositiones ad absolutionem. Si hactenus poenitens fidem fefellit, ratio haec non est, cur in praesenti non possit absolvi, si prudenter iudicetur rite dispositus ; tantum ratio esse potest sufficiens, cur confessarius vel dubitet de legitima poenitentis dispositione, vel etiam persuadeatur eum reapse carere praedicta dispositione. Atque in hoc recidivorum casu, quamvis *dispositi appareant,* maxime *utilis certe* esse potest *aliquando* absolutionis dilatio, ut iam dictum est quibus ceteroquin etiam maxime utilis *per se* est frequens accessus ad sacramenta, si rite nempe ad ea disponantur. Et sic in Rit. Rom. *de Sacram. poenit.* dicitur: « In peccata *facile recidentibus* utilissimum fuerit consulere, ut saepe confiteantur, et, si expediat, COMMUNICENT ». Semper autem ac poenitens exhibeat etiam post relapsum *extraordinaria signa* doloris tuto absolvi potest. Ratio est, quia tunc, ordinarie saltem loquendo, magis expedit ut absolutio non differatur. Absolvi item tuto potest, si absolutio facile differri non possit, ne diu in statu peccati

mortalis permaneat. Sed confessarius antequam talem absolvat, curam adhibebit, ut eum ad absolutionem recipiendam certius et fructuosius disponat. Si vero *dubie tantum dispositus* appareat, tunc non tantum *utile,* sed *necessarium* erit absolutionem differre; nisi gravis urgeat ratio, quo in casu absolutio conditionate tantum dari potest. — Tolet. l. 5. c. 13.; Suarez d. 32. s. 2.; L. 459.-464.; S. Th. S. q. 25. a. 1. ad 4.

Idem de occasionariis consequenter *dicendum est.* Regula communis et universalis est, eum qui est in occasione solum *remota* posse absolvi: si nempe sit aliunde rite dispositus, non vero eum, qui est in occasione *proxima libera,* quam non vult relinquere. Ratio 1.[1] est, quia alioquin deberemus omnes de mundo exire. Ratio 2.[1] est, quia ille qui vult manere in illo periculo morali labendi non videtur habere propositum efficax non peccandi: nisi habeat *extraordinarium* dolorem et propositum, vel proponat adhibere alia remedia; quibus occasio ex *proxima* fiat *remota.* Lugo d. 14. n. 151. — Quando occasio esset *necessaria* et relinqui non potest absque scandalo, gravi infamia, vel detrimento magno spirituali vel temporali, tunc licite manet in periculo quod est necessarium, dummodo interim sit paratus uti mediis praescriptis, et potest sperare divinum auxilium ad resistendum. Ratio est, quia nemo tenetur ad impossibile, sive physice, sive moraliter, et aliunde occasio peccati non est *per se* peccatum, nec in necessitate peccandi hominem constituit, et, in casu, voluntas adhibendi praescripta media remotam eam reddit. Ita communiter doctores, L. 455., et hanc sententiam S. D. 456. *probabilissimam* vocat. Suarez d. 32. s. 2. n. 4.; Lugo d. 13. n. 160.

Si ille, qui absolutus est *in occasione voluntaria,* quia sincere promiserat se eam ablaturum, vel *in occasione necessaria,* quia sincere promisit se adhibiturum remedia a confessario praescripta, *in eadem* deinde *reinciderit peccata,* practice loquendo, absolvendus iterum non est, antequam conatum reapse exerceat et auferendi occasionem in priori casu, et reapse adhibendi in altero praescripta a confessario remedia; non quia *absolute non possit* etiam in praesenti *habere sincerum dolorem et propositum,* sed quia facile inde confessarius *prudenter devenire potest in suspicionem sinceritatis doloris et propositi,* L. 505. in fine; et quia prudentia exigit, ut, licet sincerus sit dolor, sincerum propositum, infirma poenitentis voluntas, praesertim si occasio sit *in esse,* etiam hoc medio adiuvetur dilationis absolutionis, quod in casu valde utile esse poterit, et de facto saepe est. Excipe, nisi poenitens *extraordinaria* det *signa* doloris, vel ur-

gens adsit causa, v. g. nota infamiae in omittenda Communione, si ad eumdem confessarium redire non possit, vel non nisi post diuturnum tempus. Et in hoc, si *praesens* dispositio moraliter *certa* appareat, absolutio absolute danda est, si vero *dubia,* non nisi conditionate dari potest. — Suarez d. 32. s. 2.; L. 452.-458.; Elbel de Actib. human. 193. seqq.; E. M.

810. *Quid de officio doctoris?* — Officium doctoris duo complectitur, scientiam ipsius confessarii, obligationem docendi poenitentem.

811. *Quid de scientia confessarii?* — Confessarius tenetur sub gravi scire ea omnia, quae ad munus suum rite obeundum requiruntur. Ratio est, quia secus huiusmodi confessarius se exponit evidenti periculo male fungendi tam gravi munere cum iniuria sacramenti, et magno animarum detrimento. — Confessarius tamen non tenetur adeo perfectam scientiam habere, ut possit semper statim et per seipsum omnes occurrentes dubitationes solvere; sed sufficit, ut id possit in casibus communiter contingentibus, et de difficilioribus sciat saltem dubitare. Maior enim scientia difficilius haberi potest, cum nec ipsi doctiores statim omnes casus solvere queant. Nec etiam tenetur confessarius de singulis peccatis accusatis discernere, an sint mortalia necne; siquidem hoc saepe impossibile est; sed sufficit, ut singula audiat prout gesta sunt, et de illis iudicet, *in sensu obvio et naturali,* tum iuxta principia communia, tum iuxta rerum adiuncta a poenitente exposita, et remedium idoneum apponere noverit. « Recte notant Salm., etc., quod confessarius non tenetur de singulis peccatis certum formare iudicium, sed tantum de obviis et claris ». L. 500. — Lugo d. 21. n. 70. 71.; L. 626. 627.

812. **Resolves:** Confessarius quilibet tenetur scire ea omnia quae spectant ad valorem, substantiam, integritatem et effectum sacramenti poenitentiae, et quae ad licitam eius administrationem, tum ex parte sui, tum ex parte poenitentis, requiruntur. — Scire debet etiam obligationes communes et proprias statuum, varias peccatorum species, ipsorum adiuncta, speciem mutantia, principia discernendi inter mortalia et venialia, et quaenam sint mortalia et venialia in singulis praeceptis, saltem iuxta principia generalia et communem theologorum sententiam. Item quinam sint actus validi et liciti. Ratio patet, quia illud cognoscat oportet, de quo iudicare debet; alioquin aequum iudicium ferre non poterit. — Cognoscere ergo debet etiam casus re-

servatos, et censuras vigentes, impedimenta matrimonii, conditiones contractuum, varias causas restitutionis, radices et occasiones peccatorum, remedia ipsis afferenda, satisfactiones salutares et convenientes imponendas. — Peccat igitur confessarius, qui praedictam scientiam sibi deesse noverit, etiamsi ex sola caritate et obedientia Confessiones excipiat. Nec eam per se excusat approbatio Episcopi; haec enim non dat scientiam ex natura rei debitam, nec eius defectum supplet. Excipe casum necessitatis. — Peccat etiam superior, qui ignaro confessario veniam dat Confessiones excipiendi, quia eius peccato consentit atque cooperatur. Excipe iterum necessitatis casum. — Peccat et ipse poenitens, qui scienter eligit confessarium respectu sui ignarum; quia non vult sicuti oportet, dirigi in via salutis, et sic grave damnum spirituale subit. Si tamen poenitens sit in bona fide, valida erit Confessio; quia ex parte poenitentis intervenit integra peccatorum declaratio et debita animi dispositio; ex parte confessarii intervenit saltem cognitio peccatorum sub ratione confusa peccati, quod ad materiam sacramenti sufficit. Excipe pariter, nisi talis sit poenitens, qui sua doctrina supplere possit inscitiam confessarii. Iudici enim necessaria non est scientia, ut eius sententia valeat, sed iurisdictio. — Experientia non potest supplere scientiam, sed solum eam iuvat. Confessarius igitur quilibet sedulo theologiae moralis studio incumbere tenetur, et, ut asserit S. Lig. H. A. 100., « *nunquam studium illud intermittere debet* ». — Lugo d. 21. n. 70. seqq.; L. 627. 628., H. A. 100.

813. *Quid de obligatione docendi poenitentes?* — Tenetur confessarius poenitentes docere ea omnia, quae pertinent ad sacramentum hic et nunc rite suscipiendum. Ratio, quia cum sacerdos sit minister sacramenti, debet procurare eius validam et licitam susceptionem, atque adeo tradere instructionem hic et nunc necessariam. — Debet docere poenitentes, ubi advertat quempiam aliquid ex iis ignorare, quae necessaria sunt ad christiane vivendum, cuiusmodi sunt, v. g., obligationes eius propriae. — Non tamen, *per se et stricte,* illos instruere tenetur de omnibus, quae ipsi scire debent, et aliunde discere possunt. Ratio est, quia munus doctoris in confessario de se pertinet tantum ad rectam administrationem sacramenti poenitentiae. *Per accidens* tamen posset adesse obligatio ex caritate, quando difficillime hanc scientiam aut per se, aut per alium, poenitens comparare sibi posset. — Haec caritatis obligatio non est specialis confessariorum, sed communis omnium, qui noscant proximi necessitatem, et sine gravi incommodo possint ipsi prospicere. Specialis obligatio inest parentibus magistris, parochis, qui id ex officio debent. — L. 607.

814. *An confessarius poenitentem monere debeat, si hic in ignorantia versetur?* — R. Affirmative, *si ignorantia videatur vincibilis,* i. e., si confessarius animadvertat, poenitentem ita dubitare, ut iam desit bona fides. Ratio, quia in admonitione facienda nullum imminet periculum; alioquin vero poenitens, cum eo dubio operans, non immunis est a peccato. — *Si ignorantia sit invincibilis,* distinguendum est. Facienda monitio est, si agatur de re necessaria necessitate medii; secus enim poenitens certe indispositus est. Si agatur de aliis rebus, affirmative, si monitio sit profutura. Ratio, quia id exigitur ex generali praecepto caritatis, et ex officio doctoris, quod habet confessarius. Si monitio non sit profutura, quamvis agatur de damno tertiae privatae personae reparando, e. g., de restitutione debiti, vel simpliciter omittenda vel differenda in meliorem occasionem. Ratio, quia esset inutilis creditori et poenitenti nociva. — Si agatur de damno publico, *per se loquendo,* facienda est monitio. Ratio est, quia bonum publicum praeferendum est bono privato poenitentis, et mali confirmatio et propagatio impedienda est, ne alii nempe putent id licere, quod non corrigitur, idque et ipsi faciant, « cum quis arbitretur ea sibi licere, quae ab his qui Ecclesiae sacramenta frequentant impune exerceri animadvertit ». Bened. XIV. Enc. *Apostolica Constitutio.* 26. Iun. 1749. § 20. Spes praeterea adest, quod, Dei iuvante gratia, facta monitio sit publico bono profutura, etiam quantum est ex parte ipsius poenitentis, si sinceram ipse affert voluntatem, ut poenitentiae sacramentum recipiat, si non statim, forte post aliquod tempus, postquam rem serio cogitaverit. *Per se loquendo,* quia si forte maius damnum timeretur ex facta monitione, et privatum et publicum; quia, e. g., poenitens non multum fervens et pius omnino ab Ecclesia esset ideo avertendus, et ob ipsius influxum maius in Ecclesiam damnum illaturus esset, prudentiae erit dissimulare, minus malum permittendo, ut maius vitetur. Illud profecto tunc valet, quod S. Alph. 610. *validissimam rationem* appellat, « quod scilicet de duobus malis minus est permittendum, ut maius evitetur ». — L. 609. 614. 615. 694., l. 3. n. 682.; Lugo d. 22. n. 29. 30. 37.

815. **Resolves**: Monendus itaque est poenitens: Quoties ipse interrogat de malitia alicuius rei, quia cum de rei liceitate dubitet, in ignorantia invincibili iam non versatur. — Quoties silentium confessarii eum obfirmaret in proposito rei malae peragendae; errorem ita tacite approbando. — Quoties eius ignorantia versatur circa primaria principia iuris naturalis, aut circa conclusiones eorum proxi-

mas; quia talis ignorantia, si possibilis est, diu invincibilis esse non potest. — Quoties, monitione omissa, poenitens in occasione proxima formaliter peccandi remansurus esset. — Lugo d. 22. n. 29. 37.; Sanchez de Matr. l. 2. 38. n. 11.; L. 609. 615. 616.; Ithur. Cas. 31.

816. *An monitio facienda sit in dubio, utrum profutura sit, an obfutura?* — Quod praeponderat eligendum in casu, ut communiter traditur. Quare: Affirmative, si probabilius profutura sit, secus si probabilius obfutura. *In dubio* ex utraque parte aequali, generatim loquendo, potius vitanda sunt mala formalia, quam materialia. Hinc regulariter tacere oportet, quando periculosum est loqui — La-Croix 1759.; Lugo d. 23. n. 31.; L. 614. 916.

817. *An coniux monendus sit de invaliditate matrimonii ob occultum impedimentum, quod detegit confessarius?* — R. Negative, generatim loquendo, nisi dispensatio statim et facile obtineri possit a Papa vel Episcopo. Ratio est, quia plerumque maxima inde sequerentur incommoda, v. g., periculum infamiae, scandali, rixarum, incontinentiae etc., et proinde fornicatio materialis evaderet formalis. — An vero possit confessarius obligare coniugem impedimenti ignarum, et negantem debitum ad illud reddendum? R. Affirmative. Ratio est, quia, stante persuasione coniugis quod matrimonium sit validum, tenetur ille debitum reddere, ut dictamen conscientiae sequatur. — Elbel 471.; Sanchez de Matr. l. 2. d. 38. n. 8.; L. 601.

818. *An poenitens, contracturus matrimonium, de impedimento ignorato monendus sit?* — Generatim loquendo facienda est monitio. Ratio est, quia post matrimonium ignorantia cessare haud aegre potest, v. g., ex eo quod detegatur adesse inter coniuges consanguinitas, affinitas, etc.; et tunc facile adest periculum peccandi formaliter, atque gravissima incommoda inde sequi possunt, nempe scandala, rixae et forte etiam coniugum separatio etc. — Excipe tamen probabiliter casum, in quo nullus omnino speretur fructus ex monitione, nec facile possit detegi impedimentum; quia melius est permittere peccatum materiale, donec dispensatio obtineatur, quam praebere occasionem certi peccati formalis. — La-Croix l. 6. p. 2. n. 540.; L. 612.

819. *Quid de officio iudicis?* — Cum sacramentum poenitentiae institutum sit *per modum iudicii;* ut poenitens in hoc iudicio reus, accusator et simul testis est, unde est, quod ei *pro se et contra se* regulariter credendum sit; ita confessarius iudex est, et hoc *principale*

et *proprium* confessarii munus est. Hinc eius est sententiam ferre, et causam ante instruere, iudicando de peccatis. — *Ad sententiam ferendam* quod attinet, quandonam absolutio danda sit, differenda, deneganda iam dictum est. Cf. 809. An item et quaenam imponenda sit poenitentia iam dictum est. Cf. 725. 726. — *Ad causam instruendam* quod spectat, confessarius tenetur iudicium ferre de peccatis, et consequenter debet ea audire et intelligere, quin tamen reflexum de eis faciat iudicium circa eorum intrinsecam naturam, genus, speciem, obiectum, finem, circumstantias etc. Iudicium autem de eis ferre debet secundum sensum obvium confessionis factae eiusque circumstantiarum. Tenetur praeterea ideo interrogare poenitentes de specie, numero et circumstantiis speciem mutantibus, de causis peccatorum, de habitu et occasionibus proximis, quoties rationabiliter praesumit, vel prudenter dubitat, ista fuisse declaranda, et non sufficienter declarari. Ratio est, quia confessarius, ut minister sacramenti, debet procurare eius integritatem, et ut iudex debet sibi comparare cognitionem necessariam ad aequum iudicium ferendum. Constat etiam ex Conc. Later. IV., necnon ex Rit. Rom. — Confessarius tamen non tenetur interrogare poenitentem, nisi cum quapiam diligentia ordinaria. Ratio est, quia poenitens ipse non tenetur summa, sed tantum mediocri, id est ordinaria diligentia se examinare. Nequit autem esse gravior obligatio confessarii quam poenitentis, cum confessarius non teneatur examinare poenitentem nisi secundario, seu in illius defectu. — Confessarius item non tenetur interrogare poenitentes, qui licet rudes, videntur sufficienter instructi pro sua conditione, diligentes in confitendo peccata cum circumstantiis iuxta statum et capacitatem suam. *A fortiori* necesse non est examinare eos, qui saepe confitentur et raro peccant graviter, ut sunt personae devotae, religiosi, ecclesiastici, nisi videatur ab eis omitti aliquid necessario explicandum. — Cf. hic n. 717. 749. 811. 822.; L. 607. 617. 629., H. A. 103., Prax. 19. 20.

820. **Nota :** Confessarius, quatenus *iudex,* quaelibet poenitenti *praecipiendi auctoritatem* non habet ; sed *praecipiendi* habet *auctoritatem* dumtaxat quoad *satisfactionem iniungendam.* Quare obedientia debetur in aliis confessario, quatenus ea ipse poenitenti praescribit, quae lex quaedam sive naturalis, sive positiva, aliunde exigit. Quatenus *iudex,* confessarius *de causa* dumtaxat *cognoscit,* ut pro causae merito *absolutionem deneget, impertiatur vel differat, et convenientem imponat satisfactionem.* Et inde est, quod debeat tunc confessarius aliquo saltem modo auditorum peccatorum recordari. Cf. n. 749. —

Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 28. n. 5., de Poenit. d. 14. n. 171.; L. 604. par. *Ratio autem.*

821. *Quid de praxi interrogandi?* — Interrogatio debet esse *moderata,* ut modo dictum est, Cf. 819.; adeoque confessarius cavere debet, ne sit nimis anxius in interrogando. Secus enim tum sibi, tum praesertim poenitenti gravis et onerosa erit interrogatio, et proinde etiam ipsa Confessio. — Interrogatio debet praeterea esse *discreta,* id est confessarius debet interrogare cum magna prudentia, sedulo cavendo, ne interroget de peccatis, quae verisimiliter non fuerunt commissa, spectata poenitentis conditione et capacitate, etc.; ne interroget de iis, ex quibus poenitens discat peccare, aut scandalum pati possit; neve interroget curiosius aut levius etiam in iis, de quibus est interrogandum. — Insuper interrogatio debet esse *opportuna,* id est, fieri tempore et modo, quo convenit. Quaedam interrogationes, si quando faciendae videantur, faciendae sunt ante Confessionem, videlicet, a quo tempore non sit confessus? an absolutus fuerit? an poenitentiam impleverit? an circa vitam praeteritam sit quietus? Quaestiones aliae circa conditionem, statum, aetatem, etc., convenientius, data occasione, in decursu Confessionis fient; sic ex una parte omnis suspicio curiositatis et levitatis vitabitur, et ex altera facilius respondebit poenitens, cum ipsius fiducia in confessarium magis adaucta fuerit. — Rit. Rom. L. 607. 629., Prax. 21.; Lugo d. 16. n. 589. seqq.

822. **Resolves**: Valde cautus esse debet confessarius interrogando de materia luxuriae, praesertim cum mulieribus, adolescentibus et pueris, qui multo facilius scandalum pati possunt. Hinc servanda est sedulo regula ab omnibus admissa: In materia luxuriae multo melius est in pluribus deficere, quam in uno superabundare, ratione integritatis Confessionis. In dubio igitur, an in tali casu interrogare possis vel debeas, pro parte negativa semper standum erit; minus enim malum est deesse integritati Confessionis, quam incurrere animae perdendae periculum. — Errant autem confessarii, qui volunt semper iudicium certum facere de peccati qualitate, sitne grave an leve, et contorquent poenitentes, ut sciant, quali animo aut quali conscientia hoc fecerint; hi enim multoties respondebunt quidquid casu in buccam venerit, ita ut paulo post interrogati de eadem re, sint negaturi, quod antea affirmaverant. Secus tamen, si videantur sufficienter instructi, aut si dubitetur de pleno consensu tentationi praestito. Generatim, nisi circumstantiae aliud suadeant, praesumi potest, quod poenitens obiectum peccati, ut secundum se malum est, apprehenderit. — Errant

item qui volunt semper iudicium certum facere de numero peccatorum. Id saepe perdifficile est, immo aliquando impossibile est numerum tantum verisimilem definire. Satius tunc erit statum poenitentis cognoscere, consuetudines, occasiones, quam eum frustra circa numerum torquere, maxime quoad rudes et quoad actus internos, et quoad peccata oris. — Errant, qui, praetextu frequentium sacrilegarum confessionum, *poenitentis accusationem in inquisitionem confessarii* practice immutant, nec sine scandali periculo. Falso autem, aetate hac nostra, moderni quidam illam sacrilegarum Confessionum frequentiam generatim affirmant, ob pudorem vel negligentiam. Expertissimi ac piissimi confessarii contrarium omnino testantur.

823. *Quid agere debeat confessarius in dubio de sinceritate poenitentis?* — Est regula communis, et velut axioma receptum : *Credendum est poenitenti, tam pro se, quam contra se dicenti.* Ratio est, quia poenitens in sacro tribunali reus simul et testis, sui accusator et advocatus est, et aliunde in dubio verax semper praesumendus est. Quapropter post opportunas interrogationes confessarius poenitentem negantem absolvere debet. — L. 630. 631.

824. *Quid agere debeat confessarius, si cognoscat certo, peccatum aliquod a poenitente reticeri aut negari?* — Si novit *extra Confessionem, per se* debet poenitentem negantem absolvere, quia poenitenti pro se et contra se dicenti credendum est ; nec *per se* relatio alterius maiorem fidem facere potest, quam declaratio ipsius poenitentis ; nec proinde magis aliis, quam ipsi, confessarius credere tenetur. Etenim, si poenitens peccatum illud commisit, praesumere debet confessarius, illum aut sui peccati oblitum esse, aut alteri confessum, vel iustam habere causam illud reticendi, aut relatores potius deceptos fuisse.

Si illud novit *ex Confessione alterius,* debet, ne Confessionis sigillum violetur, tantum generatim interrogare, sicut alias fecisset aut facere debuisset ; si vero poenitens interrogatus negaverit, nihil reponat, sed, si id possit citra suspicionem, hortetur dumtaxat generaliter ad conscientiam cum omni fiducia aperiendam. Utrum vero debeat confessarius talem poenitentem absolvere, controvertitur S. Lig., relatis aliorum sententiis, ita concludit : « Melius meo iudicio sentit La-Croix, quod eo casu nullo modo absolvat, sed tantum aliquid oret ad occultandam negationem absolutionis ». Suarez de Poenit. d. 32. s. 3. n. 9. generatim docet : « *Quantumcumque* confessor sciat peccatum poenitentis ex aliorum relatione, tenetur in hoc iudicio magis credere ipsi poenitenti propter rationem factam ». Et generatim etiam idem docet

S. Th., qui praeterea discrimen notat inter loquentem in Confessione *de se,* et *de aliis*. Opusc. 7. al. 12. q. 6.: « In Confessione est credendum peccatori confitenti et pro se et contra se : sed contra alium nullo modo est ei credendum : alioquin daretur multis occasio fictae Confessionis, et fraudulentae infamationis ». Contra vero, cum *de se* loquitur poenitens, sic S. D. in 4. d. 17. q. 3. a. 3. q. 5. ad 2.: « Quantum ad hanc cognitionem (scilicet per Confessionis manifestationem) non potest (sacerdos) MAIOREM CERTITUDINEM accipere, quam ut subdito credat, QUIA HOC EST AD SUBVENIENDUM CONSCIENTIAE IPSIUS ; unde in foro Confessionis creditur homini et pro se et contra se ». Et sane eadem omnino valet ratio in hoc casu, ac in praecedenti ; nec consequenter relatio alterius potest *per se* maiorem vim facere, quam declaratio ipsius poenitentis. — *Per se,* nam si confessarius *certo evidenter* cognoscat peccatum poenitentis e. g., quia vidit, « non tenetur ita stare dictis poenitentis, ut non possit uti scientia sua ad convincendum et redarguendum ipsum poenitentem ». Suarez l. c. Praesumptio quidem cedere debet manifestae veritati. Confessarius autem, qua est minister sacramenti, eius reverentiae prospicere debet, qua est iudex, solvere aut ligare debet, prout ipsa exigit iustitia et aequitas. — S. Th. Quodl. 1. a. 12.

825. *Quid de officio ministri post Confessionem?* — Duplex est obligatio confessarii post Confessionem. Prima *per accidens,* quoad defectus commissos reparandos. Altera *per se,* quoad sigillum servandum. L. 618. 634.

826. *Quid de obligatione corrigendi defectus circa valorem sacramenti in Confessione commissos?* — Huiusmodi error *cum gravi culpa* commissus, et supposito *gravi poenitentis damno,* reparandus est, etiam cum gravi incommodo confessarii, petita prius licentia a poenitente. Ratio est, quia confessarius ex officio et ex quasi contractu, inito cum poenitente, tenetur rite ei administrare sacramentum. — Ob sacramentale autem sigillum, sine poenitentis venia, confessarius poenitentem monere non potest, si nempe gravis poenitentis offensio sequeretur. Enimvero in casu absolutionis aut nullo modo aut invalide impartitae, nihil reapse contra sigillum haberetur, si confessarius dicat: errorem intercessisse, opus esse, ut iterum absolvat, etc. — Si autem error fuerit *inculpabilis,* vel leviter culpabilis, confessarius obligatur quidem ex iustitia ad poenitentis damnum reparandum et impediendum, sed cum minore incommodo. — Poenitentis damnum facile potest reparari, v. g., si poenitens statim post Confessionem Eucharistiam reci-

piat vel iterum brevi confiteatur. Quare tunc confessarius non nisi sub levi tenetur ad damnum reparandum. — Verum in gravissimo poenitentis damno, v. g., si sit in articulo mortis, vel in gravi periculo non amplius confitendi, neque eucharistiam suscipiendi, vel extremam unctionem, ex iustitia item tenetur confessarius, etiam notabili suo incommodo, poenitentem monere et errorem reparare, ratione gravissimae et extremae necessitatis, in qua poenitens versatur. — L. 619. 622.

827. *Quid de corrigendis erroribus circa accidentia sacramenti?* — Talis error non est reparandus extra Confessionem, si confessarius in hoc *negative* tantum, etsi culpabiliter, se habuerit: ratio, quia, si de Confessionis integritate agatur, obligatio integritatis Confessionis directe afficit poenitentem, non confessarium, unde licet confessarius teneatur procurare integritatem sacramenti et utilitatem poenitentis, in Confessione, ut minister sacramenti et spiritualis medicus, ad id tamen non amplius tenetur, finita Confessione. Neque consequenter confessarius est *causa,* quod poenitens forte non confiteatur ea peccata; siquidem nihil dixit, nihil fecit, quo moveatur poenitens ad ea omittenda, sed causa est unice poenitentis oblivio aut imperitia. Minus autem adhuc urget obligatio docendi, extra Confessionem, ignorantem, ne sequatur materialis violatio legis. Grave autem per se est poenitenti, ut extra Confessionem sermo de ea instituatur. Si autem poenitens redeat ad confessionem, intra eam confessarius poenitentem de commisso defectu prudenter monere debet. — Reparandus vero est etiam extra Confessionem error, si *positive* poenitentem in errorem induxerit; quia, ex iure naturali, quisque debet tollere causam mali, quam positive et voluntarie posuit. Quaerenda tamen est poenitentis venia, quam si poenitens deneget, confessarius ad nihil tenetur. — An autem error reparandus sit, sive in Confessione, sive extra Confessionem, venia prius a poenitente petita, etiam cum gravi incommodo, vel non nisi cum levi incommodo, vel citra quodlibet incommodum, pendet a gravi vel levi vel nulla confessarii culpa in eo errore, a gravi vel levi vel nullo poenitentis ex eo errore detrimento, a gravamine ipsius poenitentis in sermone de Confessione instaurando. Quae omnia hinc inde pensanda sunt. — L. 620.; Lugo d. 22. n. 63. 75. 76.

828. *Ad quid teneatur confessarius, qui indebite poenitentem a restitutione facienda solvit, vel e contrario ad eam obligavit?* — Si *ex malitia* vel ignorantia vincibili, aut gravi negligentia solverit indebite poenitentem, tenetur errorem corrigere; quod si non corrigat, vel poenitens, qui secus restituisset, interea factus sit impotens ad resti-

tuendum, confessarius ipse eius loco restituere tenetur, quia ius creditoris violavit, impediendo scilicet restitutionem ei debitam. — Item si *ex malitia* aut ignorantia vel negligentia gravi obligavit poenitentem ad restitutionem indebitam, tenetur ex iustitia errorem retractare; et si poenitens iam restituit, tenetur ipsi damnum resarcire. — Si *inculpabiliter* aut ex levi negligentia poenitentem indebite obligavit, vel ab obligatione solvit, tenetur ex iustitia errorem corrigere, non tamen cum tam gravi incommodo. Ratio est, quia ex una parte quisque tenetur ex iustitia impedire, ne sua actione etiam inculpabili pariat alteri damnum, quod facile praecavere potest; et aliunde ex culpa levi, aut tantum materiali, ordinarie non oritur obligatio cum gravi incommodo. Si vero negligat monere, si possit sine gravi suo incommodo, tenetur consequenter ad restitutionem. — L. 621.

Monitio, in hoc casu ut in sequenti, fieri debet, in confessione, si poenitens ad eam redeat. Si vero poenitens non revertatur, facienda extra confessionem est, sed prius venia a poenitente petita. Cf. 827.

829. *Ad quid teneatur confessarius, qui omisit monere poenitentem de restitutione facienda?* — Tenetur monere poenitentem intra Confessionem de obligatione cum aliquo incommodo, si nulla aut levis tantum culpa intervenerit, saltem ratione caritatis; maiori autem cum incommodo, si in omissione graviter peccaverit. In utroque autem casu *incommodum hoc* pensandum est gravi alterius damno. — Probabilius non tenetur restituere, etiamsi monitionem omittendo graviter peccaverit; ratio, quia confessarius non tenetur ex iustitia impedire damnum eius, cui debetur restitutio. — L. 621.; Lugo d. 22. n. 67.

830. *An confessarius, sine poenitentis licentia, possit extra Confessionem cum eo loqui de defectu commisso in Confessione?* — R. Negative, si poenitens iam discesserit; ratio, quia monitio illa extra Confessionem onerosa est poenitenti. Aliunde post absolutionem completum est iudicium: nec refert, quod monitio fiat ad reparandum eiusdem Confessionis defectum. Attamen confessarius, etiam non petita licentia, posset ex abrupto errorem suum aperire, dicendo, v. g., se non absolvisse; qua ratione sane nec sigillum frangitur, nec rationabilis adesse potest poenitentis offensio. — La-Croix 1776.; L. 622.

831. *Quid de obligatione sigilli Confessionis?* — Sigillum Confessionis est religiosa obligatio servandi secretum circa ea, quae *ex Confessione sacramentali* cognita sunt, *aliis* nempe ea neque directe neque indirecte manifestandi, neque, *extra confessionem,* ipsi poeni-

tenti. — Datur *strictissima obligatio* inviolabiliter servandi sigillum Confessionis. Constat 1.° *Ex iure naturali,* et quidem triplici titulo, nempe ex caritate, ex iustitia, ex religione. 2.° *Ex iure divino positivo,* saltem implicito; nam ex institutione Christi Confessio, *omnibus* ex necessitate praecepti et ex necessitate medii imposita, secreta esse debet: ergo eo ipso a Christo imposita est confessariis obligatio sigilli servandi. 3.° *Ex iure ecclesiastico,* Conc. Lateran. IV. C. 21. *Omnis utriusque sexus,* etc. — Obligatio sigilli Confessionis *semper in omni casu* urget, ita ut *in nullo casu possibili* liceat revelare quidquam in Confessione auditum et acceptum. Ratio manifeste patet; quia si aliqua posset dari exceptio, semper homines timerent, ne tale peccatum foret illa causa frangendi licite sigillum, et proinde odiosum evaderet sacramentum poenitentiae. Porro nulla causa boni assequendi, vel mali fugiendi, istud malum odii sacramenti compensare potest. — Obligatio sigilli oritur *ex omni et sola Confessione sacramentali,* quae nempe fiat cum animo se accusandi et absolutionem obtinendi. *Ex omni,* quia tunc adest tota ratio praecepti; et hoc valet, etiamsi non collata esset absolutio quacumque de causa, cum Confessio fiat in ordine ad recipiendam aliquando absolutionem. *Ex sola,* quia sola Confessio sacramentalis inducit sigilli obligationem, cum alia manifestatio quaelibet nullam relationem cum sacramento poenitentiae habeat. — L. 634. 636.; E. M.

832. **Resolves**: Confessio, quae scienter fit laico vel sacerdoti iurisdictione carenti, non inducit obligationem sigilli, sed tantum secreti naturalis. Secus dicendum esset, si sacerdos credatur approbatus; quia Confessio ex parte poenitentis vere est sacramentalis. — Si quis ad confessarium accedat animo eum decipiendi, irridendi, in peccatum pertrahendi, aliquid ab eo extorquendi, non se accusat in ordine ad sacramentum, et proinde nulla est obligatio sigilli sacramentalis. — Si quis conscientiam confessario aperiat sine voluntate absolutionem suscipiendi, sed ut consilium obtineat, vel ut mandato superioris aliquo modo satisfaciat, urget tantummodo obligatio secreti naturalis, quia hoc non fit in ordine ad absolutionem. — L. 640.

833. *An detur parvitas materiae in sigilli violatione?* — R. Negative, *saltem in revelatione directa.* Ratio est, quia materia, etiam levissima, includit totam rationem praecepti. *Saltem in revelatione directa;* quia si *periculum* indirectae revelationis sit *valde remotum* seu *parum probabile,* dari potest *materiae levitas.* Revelatio enim, si aliqua forte tunc sequeretur, casu et per accidens subsequi censenda

foret. Hoc tamen *periculum valde remotum,* res bene est diversa a *parvitate materiae.* — L. 635. 640.; Lugo d. 23. n. 71.

834. *An liceat uti opinione probabili in materia sigilli?* — R. Negative quoad probabilitatem *facti,* et quoad probabilitatem *iuris.* Ratio, quia non licet uti opinione probabili in praeiudicium *iuris certi,* quod alter possidet. Damnum autem sequeretur poenitentis, qui a confessione retraheretur. Et hoc damnum omnino praecavendum 'est. Confessarius igitur ad sigillum tenetur, in dubio, an aliquid dictum sit a poenitente in ordine ad Confessionem; et ubi speculative probabile tantum sit non violari sigillum, hoc vel illud revelando, in Confessione a poenitente manifestatum. — S. Lig. 633. haec habet: « Ante omnia... videndum, an in hac materia sigilli sacramentalis liceat uti opinionibus probabilibus... Viva... ait, neminem posse uti scientia habita ex Confessione, nisi certum sit moraliter (aut saltem certe probabilissimum) quod ex tali usu nulla eveniat Confessionis revelatio, et nullum poenitenti gravamen. Ratio..., quia aliter probabile gravamen poenitenti inferretur, ob quod Confessio odiosa ei redderetur... Et haec ratio valde urget... Puto omnino dicendum, non licere uti opinionibus, ex quarum usu certum non sit moraliter, nullum poenitenti gravamen inferri ». Et 637.: « In dubio, an aliquid sit dictum a poenitente in ordine ad Confessionem, confessarius tenetur ad sigillum... Ratio, quia alias redderetur odiosa Confessio, dum alioquin plura peccata, revera in Confessione audita, ob defectum memoriae, et hallucinationem confessarii, possent impune manifestari ». — Diana tom. 1. tr. 8. init.; Ithur. Cas. 37. n. 35.; La-Croix 1946.

835. *An saltem post mortem poenitentis confessarius uti possit scientia per Confessionem acquisita?* — « Obligatio huius sigilli strictissima est, ut *nullo unquam casu,* ullius boni consequendi, aut mali vitandi causa, *quodvis* vel minimum peccatum, aut *si quid* aliud sub sigillum Confessionis cadit, *directe* vel *indirecte, ante* et *post* mortem confitentis, sine mortali sacrilegio revelari possit ». Laym. l. 5. tr. 6. c. 14. n. 2. Et Busemb. 634.: « Sigillum hoc est obligatio ad tacendum etiam *post* mortem poenitentis ».

836. *An confessarius interrogatus de peccato poenitentis possit dicere: illud nescire, etiam cum iuramento?* — R. Affirmative, etiamsi instantia fiat, ut loquatur sine restrictione mentali, vel tanquam confessarius. Ratio, quia reapse nescit scientia humano commercio permissa. Unde semper dicere poterit, et iurare etiam, se nescire, se id

dicere absque aequivocatione, vel id affirmare etiam tanquam confessarium. Attamen melior semper responsio erit importunum interrogantem obiurgare: Quaenam interrogatio est ista, quam facis? Nam aliquando fieri posset, ut omnes intelligerent confessarium reapse ignorare rem, et sic deducerent Confessionem non fuisse integram. — L. 645. 646., H. A. 148.; S. Th. 4. d. 21. q. 3. a. 1. ad 3.

837. *Quinam ad sigillum teneantur?* — Tenetur *primario* ad sigillum confessarius quilibet, sive verus, sive fictus, et per errorem legitimus existimatus, et proinde etiam laicus, qui se sacerdotem fingeret, et Confessionem exciperet. Ratio est, quia quoties quis confitetur in ordine ad sacramentum, quisquis eum audit, contrahit eo ipso sigilli obligationem: secus enim odium sacramenti inde sequeretur. — Tenentur *secundario,* qui Confessionis fiunt participes seu ii omnes ad quos notitia Confessionis quomodocumque pervenit, sive *ex ipsa Confessione,* sive *ex mediis,* ad illam ordinatis. *Ex ipsa Confessione;* nam res accusata ad eorum notitiam pervenit eadem occasione seu causa, propter quam obligatio sigilli datur, scilicet, ne odium in sacramentum creetur. *Ex mediis;* nam odium mediorum in finem ipsum redundat. — L. 645. 647.

838. **Resolves:** Ad sigillum tenentur: 1.° Interpretes adhibiti in Confessione peragenda. 2.° Superiores, a quibus extra sacramentum petitur facultas absolvendi vel recipiendi absolutionem a casu reservato. 3.° Qui peccatum, dum quis confitetur, sive de industria, sive etiam inculpabiliter audiant, et pariter si qui ab istis illud forte audirent. 4.° Qui scribunt Confessionem rudium, vel ignorantium linguam confessarii, praesertim si alio modo Confessio peragi non possit. 5.° Doctores a confessario consulti de licentia poenitentis. 6.° Ii omnes, quibus confessarius vel alius sacrilege vel imprudenter peccata in Confessione audita manifestasset. Unde de illis ne inter se colloqui possunt. — L. 638. 647. 648.; S. Th. 4. d. 21. q. 3. a. 1. q. 3. et a. 2. ad 4.

839. *An poenitens quoque obligetur sigillo respectu confessarii?* — Non tenetur *ad sigillum sacramentale,* quia obligatio sigilli est tantum in favorem poenitentis. — Tenetur autem *ad secretum naturale* circa ea, quae revelare nequit sine iniusto confessarii damno, aut contra rationabilem eius voluntatem, vel sine iniuria et contemptu sacramenti. — L. 647.

840. *An confessarius possit loqui cum poenitente de ipsius Confessione?* — Potest loqui *in Confessione* de omnibus Confessionibus

praeteritis. Ratio, quia saepe pertinet ad munera iudicis et medici, quae habet confessarius, recolere peccata prioris Confessionis. — Potest etiam loqui post absolutionem antequam poenitens discedat, vel si postea redeat. Ratio est, quia licet completum sit sacramentum, tamen iudicium adhuc moraliter perseverat. — *Extra sacrum tribunal* ne ullum quidem verbum facere poenitenti potest circa ea, quae ad eius Confessionem pertinent, sine ipsius licentia. Excipe, nisi ipse poenitens prior de sua conscientia loquatur. — L. 647. 651.-653.

841. *An teneatur ad sigillum, qui legit chartam in quo poenitens Confessionem scripsit?* — R. Negative *per se*. Ratio est, quia hoc non est medium de se ordinatum ad Confessionem. Usquedum ergo ex ea Confessio fiat, nondum habetur actus, quo quis se subiicit potestati clavium in ordine ad absolutionem; et proinde non infert per se obligationem sigilli sacramentalis, sed tantum secreti naturalis; sub gravi tamen per se urget, nisi de levissimis culpis agatur. — *Per se;* nam *per accidens* potest adesse obligatio sigilli, si charta esset aut fuisset medium necessarium ad Confessionem, v. g., si scripta esset a muto, vel directa ad superiorem alicuius reservationis causa; item si charta iam tradita esset sacerdoti; maxime vero si quis eam legeret, dum est in manu confessarii, aut in actu Confessionis, aut amissa esset et in confessionali relicta, quia in his casibus ad Confessionem pertinet: siquidem Confessio permanens esse videtur. — L. 650.

842. *An teneatur ad sigillum Confessionis doctor consultus ab ipso poenitente?* — R. Negative saltem probabilius, si consulatur circa Confessionem alteri faciendam; sed tenetur tantum ad secretum naturale. Ratio est, quia obligatio sigilli oritur ex sola Confessione sacramentali, in qua poenitens manifestat peccata in ordine ad absolutionem. *Si consulatur circa Confessionem alteri faciendam:* quia si poenitens eum consulat circa Confessionem ipsimet faciendam, sigillo tenetur, cum haec consultatio velut inchoata Confessio habenda sit. — Suarez d. 33. s. 4.; Billuart. diss. 8. a. 3.; L. 549.; S. Th. 4. d. 21. q. 3. a. 1. q. 2. par. *Sed contra.*

843. **Nota:** *Licentia* poenitentis requisita, ut confessarius loqui possit de rebus, quae Confessionis sigillum exigunt, esse debet *formalis* et *expressa, libera* ac *spontanea,* neque *revocata.* Dari autem potest verbo, vel scripto, vel facto ipso, si, e. g., poenitens ipse extra Confessionem incipiat loqui cum confessario de rebus in Confessione

dictis. L. 651. — Circa hanc quaestionem de locutione cum facultate poenitentis duo, inquit eximius Doctor, sunt distinguenda: « Aliud enim est, quod poenitens res semel dictas in Confessione, iterum extra Confessionem dicat; aliud vero, quod *servato eodem sigillo* et *eadem scientia,* det facultatem loquendi ex illa... Differentia inter hunc modum et priorem... prima est, quia facultas *semper est revocabilis:* pendet enim ex voluntate dantis, quia nec contulit novam notitiam, neque transtulit in alium aliquod ius irrevocabile. At vero, si semel extra Confessionem dixit, quae prius in Confessione dixerat, iam illa notitia irrevocabilis est, nec potest facere poenitens, ut postea confessor tantum in Confessione sciat. Secunda, quando confessor hoc posteriori modo loquitur ex facultate, potest et debet dicere, se scire in Confessione, et loqui ex licentia poenitentis, ut alter debito modo recipiat; at vero in priori modo non potest dicere se audivisse in Confessione, quia non loquitur ex illa notitia, neque ex facultate respectu illius, sed ex nova scientia. Tertia, quia tunc is qui audit obligatur sigillo, si confessor solum loquatur ex propria facultate..., non vero si loquatur ex nova notitia iuxta priorem modum. Quarta, quia ille prior modus fieri potest ex mera voluntate, sine causa, quae ad sacramentum vel pietatem pertineat, quia est res mere extrinseca sacramento; at vero illa facultas danda non est, neque est illa utendum, nisi ex gravi causa vel utilitate rationabili ». De Poenit. d. 33. s. 5.; Laymann l. 5. tr. 6. c. 14. n. 16.; La-Croix l. 6. p. 2. n. 1960.

844. *Quodnam est sigilli obiectum?* — Obiectum sigilli sunt *omnia peccata confessa,* et omnia quae ad individuam peccatorum explicationem pertinent. Ratio est, quia non tantum pro peccatis, sed etiam pro iis omnibus, quae iuvant ad ea explicanda, urget ratio sigilli, et aliunde haec cum peccatis quid unum constituunt. — Obiectum sigilli est etiam quidquid in Confessione, *ratione ipsius Confessionis,* manifestatum est, cuius *revelatio* cederet *in gravamen poeniteniis* et *in odium sacramenti;* quia sigillum inductum est, ne ex metu revelationis fideles a sacramento poenitentiae retrahantur. — L. 640.

845. **Resolves:** Sub sigillo Confessionis cadunt: 1.° *Omnes* peccatorum *circumstantiae,* etiam post absolutionem declaratae; nam unum moraliter sunt cum peccatis iam accusatis; etiam per meram ignorantiam declaratae; secus valde difficilis redderetur Confessio iis praesertim, qui nesciunt discernere quae sint omnino necessaria, et quae possint et debeant omitti, in Confessione proprii peccati. Immo idem dicendum, etiam si dubium esset, utrum circumstantiae in ordine ad

Confessionem declaratae fuerint, necne. Et sic « si aliquis confiteatur, se petiisse debitum ab uxore, licet haberet votum castitatis, non potest sine violatione sigilli dici, quod ille habeat votum castitatis ». Lugo d. 23. n. 52. *Omnes circumstantiae,* intellige eas, quarum manifestatione unus ex tribus praedictis incommodis exoriri posset, nempe *revelatio* Confessionis, *gravamen* poenitentis, *odium* sacramenti. Multa enim dicuntur etiam ad explicanda peccata, quae *per se* non videntur cadere sub sigillo, e. g., quod quis sit coniugatus, paterfamilias, artifex, mercator, sacris initiatus, parochus, gubernator, etc. Haec enim et alia similia ut publice nota dicuntur, et tantum ut confessarius possit rectum peccatorum iudicium efformare, qui ea forte ignoret. Lugo l. c. n. 57. — 2.° Peccata *complicis,* etsi absque necessitate cum peccato essent revelata, quia ex intrinseca Confessionis occasione dicta sunt. Itemque *obiectum* peccati, si, v. g., frater confiteatur non corripuisse fratrem ob commissum furtum. Excipe, si nullum adsit *revelationis* periculum, nullum poenitentis *gravamen,* nullum *odium* in sacramentum, e. g., si poenitens confiteatur se gavisum de homicidio in publica platea commisso. — 3.° *Poenitentiae* impositae, nisi forte sint valde leves, seu ex iis, quae pro levissimis culpis imponi solent. — 4.° *Defectus* manifestati per Confessionem ad explicandam peccati rationem, v. g., si poenitens dicat se sacros ordines cum irregularitate suscepisse, eo quod sit illegitimus, etc. — Lugo d. 23. n. 59. 68.; L. 640. 641.; Suarez d. 3. s. 3. n. 5. 10.

846. *An cadant sub sigillo defectus mere civiles, e. g., pauperta-tis; naturales, e. g., surditatis, caecitatis; morales, e. g., ignorantiae, scrupulositatis?* — S. Alph. existimat hos omnes defectus cadere sub sigillo, si eos defectus poenitens manifestet ad explicanda peccata; immo etiamsi nihil conferant ad explicanda peccata; sed ad suam conscientiam plenius explicandam; immo etiamsi innotescant confessario ex actionibus ipsius poenitentis, sive ex modo confitendi; immo etiamsi ita referantur a poenitente, ut ex adiunctis colligatur eos esse communiter notos. Ratio horum omnium est, quia in primo casu ea explicatio ingreditur ipsam naturam peccati explicandam; in aliis vero casibus, quia cum tales defectus, per se loquendo, sint odiosi, semper redderet eorum manifestatio aliquo modo odiosam Confessionem, ac gravamen semper aliquo modo resultaret pro poenitentibus, qui ideo a Confessione retardarentur. — Hinc non cadunt sub sigillo: 1.° Si tales defectus, *incidenter* sive *impertinenter* omnino ad Confessionem ultro detegantur; sine ullo nempe ordine ad peccata explicanda, ad

conscientiam melius patefaciendam, neque ex ipsa ratione confitendi cognoscantur. Ratio est, quia tunc ad Confessionem nihil omnino pertinent. 2.° Si sint defectus omnino noti et publici, et tales, quorum manifestatio poenitenti ex se gravamen et ruborem afferre nequit, ut est esse mendicantem, caecum, etc., neque odium in sacramentum afferat, fideles ab ea avertendo vel retardando.

« Dicit autem Ronc. quod, si aliquis poenitens *communiter dignoscatur* esse valde prolixus, inquietus, etc., in aliquo exponendo, tunc quia clare appareret confessarium fugere, ne ab ipsius naturali prolixitate, inquietudine, etc., taedio afficiatur, in talibus circumstantiis fugere non esset fractio sigilli. Hoc probabiliter admitti potest, si communiter pateat aliis, poenitentem illum esse timoratae conscientiae, ita ut moraliter certo reputent immunem esse a gravioribus culpis ». L. 644. 641.-643. E contra, si confessarius noverit, ex praecedentibus Confessionibus aliquem solitum esse multa peccata, vel tenuem dispositionem afferre, non potest se celare vel excusari ab eo audiendo, etiam ex aliquo praetextu apparenter iusto. Ratio, quia licet tunc « fuga illa ex praetextu apparenter iusto non redderet Confessionem odiosam tali poenitenti, redderet tamen odiosam generaliter Reipublicae Christianae ». L. 659.

847. *An cadant sub sigillo virtutes et revelationes?* — « Distinguendum credo: aliquando enim praedicta dicuntur ad habendam instructionem a confessario, vel ad manifestandum integre conscientiae statum; et tunc non pertinent ad materiam Confessionis, nec pertinent ad sigillum, sed ad secretum naturale. Aliquando vero dici possunt ad declarandum melius aliquod peccatum, v. g., ingratitudinem erga Deum post haec, et illa dona, et beneficia Dei, vel inconstantiam in bono post tale propositum firmum procurandae perfectionis, et similia; et tunc credo, quod pertineant ad sigillum, cum iam sint, saltem in obliquo, materia Confessionis, et aliunde apparet, quod poenitens non vult illa extra Confessionem manifestare, sed retinere illa sub sigillo arctissimo Confessionis ». Lugo d. 23. n. 58.; L. 641.

848. *An violet sigillum Confessionis confessarius inquiens de determinata quadam persona, sibi confessam esse sua peccata, vel venialia tantum esse confessam; vel se absolvisse, vel simpliciter confessam esse?* — Si ita *in genere* dicat sibi talem personam *confessam esse sua peccata, vel venialia, per se loquendo,* non violat sigillum Confessionis. Nam nihil dicitur quod ipse poenitens non manifestaverit publice et aliis et ipsi confessario actu ipso accedendi ad sacramen-

talem Confessionem: Confessione enim peccata manifestantur, saltem venialia, quibus vel iusti et sancti quotidie non carent. Quare neque ex ea manifestatione Confessio fit odiosa, neque ullum obvenit gravamen poenitenti. Sigillum vero Confessionis non frangitur nisi vel 1.° quatenus poenitentis *peccatum* reapse *manifestetur* sive directe, sive indirecte, vel 2.° quatenus *sacramentum poenitentiae odiosum fiat,* vel 3.° quatenus aliquod *poenitenti gravamen obveniat.* Dicitur vero de venialibus, *per se loquendo,* nam non liceret certe dicere tibi confessum esse venialia, si talibus dicas circumstantiis, ex quibus colligi possit alios esse nocentes vel confessos mortalia, vel alias, aut hac eadem vice fuisse ipsum poenitentem etiam mortalia confessum, vel intelligeretur quodnam in specie veniale peccatum declaravit; ubi notandum, quod dicendo de aliquo, quod non nisi levia afferat exclusive, potest etiam revelari Confessio, si, e. g., postea cognoscatur fecisse secreto plura peccata, quae consequenter nunc agnoscitur ipsum tacuisse in Confessione. L. 638. 640.; Lugo d. 23. n. 50.; La-Croix 1972. — Si dicat, talem poenitentem confessum esse *plura venialia,* vel aperiat *aliquod veniale in particulari,* iam Confessionis sigillum violat. Idque constat ex doctrina communi theologorum, quia in violatione directa sigilli non admittitur parvitas materiae. L. 640. — Laymann n. 6. aperte inquit, non violari sigillum, si confessarius dicat, *bene confessum absolvisse,* modo non ita loquatur ut coniici possit esse magnum peccatorem; adde, vel etiam alias ipsum non fuisse absolutum, vel alios absolutionem non recepisse, vel periculum sit quod serius appareat eius Confessionem fuisse sacrilegam. — « Non frangitur sigillum..., si dicas, *N. tibi esse confessum,* etsi in certis circumstantiis hoc quoque periculosum sit. Immo si poenitens verbo, vel facto, v. g., clam accedendo significaverit, se nolle sciri quod sit confessus, confessarium revelare sigillum volunt Reg., Navarr., etc., et recte consentiunt Sporer, etc., quia poenitens confitendo confessario extraordinario veniret in suspicionem gravioris criminis ». L. 638.

849. *An cadant sub sigillo peccata commissa in ipsa Confessione, v. g., impatientiae, contumeliae in confessarium?* — R. Negative, rigorose *per se,* quia culpas illas poenitens non confitetur, ut patet. — Affirmative tamen plerumque, quamvis *per accidens* tantum; quia licet peccata illa non sint per se materia sigilli, saepe tamen per accidens revelationis periculum aliquo modo involvunt; indicium enim probabile praebent, quod confessarius vel poenitentem noluerit absolvere, vel propter culpam graviorem eum severius reprehenderit. — Non

caderet autem sub sigillo furtum a poenitente in damnum ipsius confessarii tempore Confessionis commissum. Immo si constaret, furem ad confitendum venisse, ut furandi occasionem haberet, peccata ab ipso accusata non forent materia Confessionis; siquidem talis Confessio non vera, sed simulata tantum esset. — Lugo d. 23. n. 60.; L. 643.

850. *Quomodo sigillum violetur?* — Duplici modo violari potest: 1.° *directe,* revelando expresse aliquid ex sola Confessione cognitum, v. g., si dicatur: Titius hoc fecit, ita ut vel poenitens indicetur, vel saltem poenitens probabiliter cognosci potest, ex illis quae sigillo Confessionis continentur, et manifestantur; 2.° *indirecte,* aliquid dicendo aut faciendo, aut non dicendo, non faciendo, vi sacramentalis Confessionis, ex quo quis argumentando cognoscere aut suspicari possit peccatum vel defectum poenitentis vi solius Confessionis cognitum, aut ex quo poenitenti vel aliis, v. g., complicibus, possit oriri pudor, molestia, dedecus, damnum, vel quodlibet gravamen; aut odium in sacramentum, unde generatim fideles a Confessione averti aut retardari possent.

851. **Resolves:** Secretum Confessionis sive *indirecte* sive *directe* violat: 1.° Qui unum prae aliis, quos audivit, laudans, dicit eum sola venialia commisisse, quia alii inde facile in suspicionem culpae mortalis adducuntur. — Item qui peccata ex Confessione cognita ita narrat, ut audientes possint ratione aliqua coniicere vel suspicari, quinam ea commiserint.

2.° Qui loquitur cum alio confessario de peccatis alicuius poenitentis, etiamsi is utrique eadem peccata confessus fuerit. — Qui de peccato poenitentis, per solam Confessionem cognito, loquitur cum aliis, qui hoc aliunde norunt, etiamsi audientes non advertant, illud ex Confessione acceptum esse; si nempe de eo loquatur ut de re, *cuius ipse notitiam habet,* minime vero si de eo loquatur, ut communiter solent homines loqui de re, *quae sibi primum narratur, eamque primum addiscunt.* Quin immo studiosum confessarii silentium suspicionem aliquando ingerere posset adversus poenitentem. — Qui narrans alicuius personae peccata, quae extra Confessionem cognovit, addit aliquam circumstantiam cognitam ex sola Confessione, vel qui utitur notitia Confessionis ad rem magis determinandam aut confirmandam.

3.° Qui dicit, se non absolvisse talem, eum remisisse ad tale tempus, vel nondum absolvisse, vel nondum expletam esse Confessionem;

quia longa Confessio denotat ordinarie multa peccata, aut indispositionem poenitentis. — Item qui de Titio, cognito ut fure, dicit, eum sua furta cum contritione magna sibi confessum esse. — Qui alta voce, aut alio modo a circumstantibus intelligibili, arguit poenitentem; hoc enim et grave est poenitenti, et aliis suspicionem ingerit, illum gravia peccata confessum esse; a fortiori autem, si nimis vocem extollendo repeteret peccata poenitentis, aut de eorum circumstantiis interrogaret.

4.° Qui, *auditis paucorum Confessionibus,* dicit, se tale peccatum audivisse, licet celet personam; singuli enim ex illa revelatione aliquid suspicionis contra se patiuntur. — Qui diceret, se *in tali monasterio* audivisse peccatum grave, etiamsi non nominaret personam; quia singuli religiosi illius conventus detrimentum patiuntur. — A fortiori violaret sigillum qui diceret, in conventu illo *talia peccata committi.* Secus autem si diceret, se audivisse peccatum grave alicuius religiosi in genere, quin nominaret ipsius ordinem, quia neque est revelatio sigilli, neque redundat in gravamen poenitentis, nec alicuius ordinis, cum inter varios ordines non desint aliqui minus boni religiosi.

5.° Qui poenitentem post Confessionem oculo torvo aspicit, non eum alloquitur, sicut prius facere solebat, et ostendit verbis durioribus, gestibus, aut tota agendi ratione, se recordari de eius peccatis, de iis actu cogitare, et eum minoris quam antea facere. — L. 654. 655. 657.

852. *An violet sigillum confessarius, qui poenitenti indisposito schedulam Confessionis denegat?* — R. Affirmative, quoties denegat schedulam poenitenti *extra Confessionem* eam petenti. Ratio est, quia utitur notitia Confessionis ad exterius agendum, et quidem cum magno poenitentis gravamine. — Si poenitens indispositus schedulam *intra Confessionem* petat, quando solet dari, vel a superioribus poenitentis exigitur, negat Lugo cum aliis, quia confessarius nihil dicit, sed solum non approbat positivo testimonio illam Confessionem, ad quod non tenetur. D. 23. n. 87. Sed probabilius et communius affirmant dd., quia ex denegatione schedulae notum aliis fit, poenitentem non esse rite confessum nec absolutum, ideoque erit indirecta sigilli violatio. Elbel 492.; Sporer 839.; L. 639. — Negative autem, si poenitens petat schedulam *in Confessione* extra praefatas circumstantias, seu quando non solet omnibus dari, vel a superioribus non exigitur. Ratio est, quia tunc confessarius nihil dicens, se habet mere negative, et non approbat illam Confessionem testimonio positivo, ad quod non tenetur. Aliunde poenitens non compellitur necessitate declarandi aliis,

se non fuisse absolutum; unde si hoc dicat, ipse suam indispositionem patefacit, non vero confessarius. Lugo d. 23. n. 87. — Interdum tamen potest confessarius etiam poenitenti indisposito dare schedulam Confessionis ob varia incommoda, quae ex eius denegatione sequerentur; nec tunc cooperabitur sacrilegio poenitentis, qui forte hoc Confessionis testimonio utetur ad sacramentum vivorum, v. g., eucharistiam vel matrimonium in statu peccati recipiendum; ratio, quia id suae malitiae poenitens tribuere debebit. Elbel 492. — Negative etiam, quoties poenitens simulatam Confessionem fecit, v. g., ad poenam fugiendam, infamiam vitandam. Non enim frangitur sigillum, sive schedula denegetur intra, sive extra Confessionem. Ratio est, quia sigillum oritur ex sola Confessione sacramentali, quae hic nullo modo habetur. Nec generatim potest confessarius talibus schedulam concedere, quia sine ratione sufficienti eorum futuro sacrilegio cooperaretur. Praeterea falsum assereret, nempe ipsos fuisse confessos, quod verum non est. Lugo d. 23. n. 87.; Elbel 494.

853. *Quid agere debeat confessarius detegens poenitentem esse surdum?* — Si surditatem advertat *in principio Confessionis,* imponere poenitenti debet, ut tempore et loco opportuno redeat. — Si *in decursu Confessionis* id deprehendat, generatim non potest alta voce poenitenti imponere ut redeat, ne aliis ingerat suspicionem, illum de materia gravi confessum fuisse; sed audiat peccata, quo meliori modo potest, et, praetermissis interrogationibus, impertiatur poenitenti absolutionem modo absoluto, si eum dispositum iudicet, vel conditionatam si de dispositione dubitet; et poenitentiam levem ei imponat, ne alii eum graviter peccasse existiment. — L. 644.

854. *An possit confessarius monere complicem de licentia poenitentis, vel alium ad complicem corrigendum?* — R. Affirmative. Ratio est, quia complex ex Confessione alterius complicis nullum ius acquirit ad sigillum sacramentale; hoc enim sigillum institutum est in favorem poenitentium tantum; et proinde ius secreti acquiritur illi soli, qui illud committit. — Ordinarie tamen non expedit, ut confessarius talem licentiam petat; sed satius erit, poenitentem inducere ad id extra Confessionem sibi aperiendum; immo melius etiam erit, ut ipse poenitens rem deferat alteri, qui malo remedium afferre queat. — L. 640. 641.; S. Th. Opusc. 12. q. 6.

855. *An possit confessarius Communionem negare poenitenti, cui prius absolutionem negavit, si hic ad sacram mensam accedat?* —

R. Negative, etiamsi occulte petat, quia confessarius notitia Confessionis ad agendum externe contra poenitentem uti nequit. « Haec sententia hodie omnino tenenda est ex Decr. Innoc. XI. ». L. 658.

856. *An frangat sigillum, qui dicit tale vitium regnare in civitate vel pago, aut ibi gravia crimina committi?* — R. Affirmative, *si locus sit satis angustus,* v. g., si non constet tribus hominum millibus circiter. « Ratio, quia licet tunc non reveletur persona; tamen cum revelatio emanet in infamiam totius communitatis, redundat etiam in gravamen poenitentis, qui illius communitatis est membrum, et ideo, ex tali revelatione redderetur ei odiosa Confessio ». L. 654. Secus, si oppidum sit amplum, et crimina publica saepius ibi patrentur. L. 654.

857. *An praedicatores uti possint notitia Confessionis ad loquendum de iis, de quibus non cogitassent, nisi Confessiones audivissent?* — R. Affirmative, secluso revelationis periculo, et poenitentium gravamine. Ratio est, quia nulla tunc habetur sigilli violatio. Sed, ut patet, generatim tantum et indeterminate id facere possunt, neque addendo se audiisse in Confessionibus. Quare cavendum omnino est, ne loquantur publice de peccatis omnino particularibus unius vel alterius poenitentis praesertim si sermonem habeant coram aliqua parva communitate, v. g., in monasterio monialium; quia tunc facile exoriri revelatio, et gravamen induci posset. — Elbel 525.; L. 654.

858. *An sacerdos, qui ex Confessione novit sibi parari insidias, possit fugere, aut alio modo damnum praecavere?* — R. Affirmative, si ex tali cautione minime manifestetur aliis peccatum accusatum, nec ullum gravamen poenitenti afferatur. — Si fugere nequeat quin aliquo modo manifestet peccatum aliquod accusatum fuisse a poenitente, tunc plures adhuc affirmant; quia revelare *confessionem* peccati non est revelare *peccatum:* et quidem in hoc casu apertum est, non oriri *ex Confessione* notitiam peccati; sed e contra *e certa notitia peccati* cognitionem procedere Confessionis peccati. Castro Pal. tr. 23. p. 19. § 3. n. 18. Sed alii, quorum sententiam *sequor,* ait S. L., negant, et omnino negandum videtur. Ratio est, quia positis talibus circumstantiis, nempe scientiae aliorum criminis, et Confessionis poenitentis, fuga illa esset vera revelatio, licet indirecta, non solum Confessionis factae, sed etiam *peccati confessi;* et licet confessarius fugam simularet ex aliquo praetextu, semper tamen rationabilem suspicionem peccati declarati praeberet. — Ad ea ergo pericula effugienda, vel ex licentia poenitentis,

vel aliis modis obviari debet absque ea indirecta sigilli fractione. — Lugo d. 23. n. 108. seqq., L. 659.

859. *An superiores uti possint notitia Confessionis ad gubernationem externam, si nullo modo appareat quod ex illa notitia se dirigant?* — R. Negative. Ratio est, quia evidenter hoc cederet in gravamen poenitentium. Insuper, si fideles nossent talem doctrinam passim doceri, a Confessione retraherentur. Constat etiam ex variis Decretis SS. Pontificum, praesertim Clem. VIII. 26. Maii 1594. pro regularibus. Quamvis autem hoc Decretum latum fuerit pro regularibus, ad omnes superiores extendi debet, cum eadem ratio, quae urget pro regularibus, etiam pro saecularibus valeat. Constat etiam ex Decr. S. I. C. edito auctoritate Innocentii XI. anni 1682. — L. 656. 657. 670.; Lugo d. 23. n. 98.; La-Croix 1977.; E. M.

860. *An saltem quandoque, vel quandonam confessarius uti possit notitia Confessionis?* — Iuxta omnes theologos id potest in sequentibus casibus: 1.° ad orandum pro poenitente, vel benignius erga ipsum agendum; 2.° ad consulendos libros, vel sapientes, prudenter tamen, secluso revelationis periculo; 3.° ad se dirigendum per experientiam ex Confessionibus acquisitam, v. g., ad rigorem temperandum, et ad se dirigendum ex Confessione unius ad alios prudenter interrogandos, vel instruendos, nullam dando prioris Confessionis suspicionem; 4.° ad reformandos proprios mores, ad corrigendos proprios defectus, aut ad melius fungendum suo officio, v. g. ad socordiam exuendam, diligentius *generatim* in subditos invigilandum, seclusa tamen *in particulari casu* revelationis suspicione, et quolibet poenitentis gravamine ac odio in Confessionem, quia quisque tenetur *defectus suos* corrigere statim ac ad eos advertit; nec potest ullus poenitens rationabiliter offendi, quod confessarius ob audita in Confessione *vitam suam* in melius mutet; cum nullo omnino eius incommodo et gravamine. 5.° Idem quidem licet in aliis similibus casibus, cum iisdem semper restrictionibus, quod nulla habeatur *Confessionis revelatio*, nullum *poenitentis gravamen*, nullum *odium in Confessionem*. — L. 657.

DE EXTREMA UNCTIONE

DE NATURA, MATERIA ET FORMA, MINISTRO ET SUBIECTO EXTREMAE UNCTIONIS

861. *Quid sit extrema unctio?* — Extrema Unctio sic dicta est, quia omnium sacrarum unctionum, quas Dominus Salvator noster Ecclesiae suae commendavit, ultima administranda sit. Cat. Rom. 3. — Extrema unctio est sacramentum N. L. a Christo Domino institutum, et a B. Iacobo Apost. promulgatum, quo per olei unctionem et sacerdotis orationem confertur adultis aegrotis, vita periclitantibus, salus animae, et aliquando etiam sanitas corporis. Iac. Ep. 14., 15.; Trid. s. 7. c. 1., s. 14. de E. U. C. 1. c. 1. 2.; Flor. Decr. pro Arm.; L. 706.; Decr. S. O. *Lamentabili* 3. Iul. 1907. pr. 48.; S. Th. S. q. 29. a. 1. 3., 4. d. 23. q. 1. a. 1.; E. M.

862. *Quinam sint effectus extremae unctionis? — Conferre gratiam. — Remittere peccata* venialia, et etiam mortalia, si adsint, eorumque habeatur saltem attritio, si nec conteri nec confiteri quis possit. Sacramentum hoc complementum est poenitentiae: est enim praecipue institutum ad abstergendas peccatorum reliquias. « Sed quia, cum in anima reperitur peccatum, non possunt tolli reliquiae, nisi prius tollatur peccatum: ideoque ex consequenti hoc sacramentum peccatum aufert ». L. 731. Unde sacramentum est primario *vivorum,* secundario *mortuorum.* Quare Confessio vel contritio praecedere, *per se,* debet, si infirmus in mortali versetur. — *Peccati reliquias abstergere et aegroti animam alleviare et confirmare.* — Peccati reliquiae sunt non solum poenae peccatis debitae, sed etiam animi anxietas et timor, languor et torpor ad bonum. Quare huius sacramenti effectus est infirmi corroboratio contra daemonis tentationes, animi alleviatio et erectio spe divinae bonitatis et misericordiae. — *Sanitatem corporis* interdum, ubi saluti animae expedierit, *restituere,* naturales causas adiuvando. Errant ergo, qui hoc sacramentum non recipiunt, nisi cum morbus ita invaluit, ut citra miraculum sanari non possint. — Iac. l. c.; Trid. s. 14. de E. U. C. 2. c. 2.; Flor. Decr. pro Arm.; Cat. Rom. n. 5.-7. 9. 12. 14.-16.; L. 714, 716. 731.; Billuart art. 7.; S. Th. S. q. 29. a. 1. ad 2. ad 3., a. 2., q. 30., q. 32.

863. *An extrema unctio gratiam conferat in singulis unctionibus, vel non nisi omnibus absolutis?* — Controvertitur, et utraque sententia S. Alphonso probabilis est. Ratio est, quia unaquaeque unctio sua materia et forma absolvitur: ex omnibus vero una tandem unctio coalescit. L. 707., H. A. tr. 17. n. 3. Sed S. Th. S. q. 30. a. 1. ad 3. « in ultima unctione, ait, gratia confertur ». — Verum « certum est hoc sacramentum unum esse; licet enim plures sint unctiones, omnes tamen pertinent ad unam significationem interioris medelae ». L. 706. — S. Th. S. q. 29. a. 2.; Bened. XIV. de Syn. l. 8. c. 3.; Cat. Rom. n. 4.

864. *Quaenam sit extremae unctionis materia? — Materia remota* huius sacramenti necessario est oleum olivarum, quod non tantum ad liceitatem, sed etiam ad validitatem *ab Episcopo benedictum* esse debet, extrema etiam urgente necessitate. Trid. s. 14. C. 1.; Flor. Decr. pro Arm.; S. I. C. 13. Ian. 1665., 14. Sept. 1842., 10. Ian. 1850., 15. Maii 1878. *Ab Episcopo,* nempe a dioecesano, vel, Sede vacante, ab alio Episcopo vicino, in Coena Domini, oleum infirmorum, sicut oleum catechumenorum et chrisma, est singulis annis renovandum, non tamen ad validitatem sacramenti, ex Clem. VIII. praecepto, et ex Rit. Rom. *de Extr. Unct.* Idque probabilius grave est. Attamen, si novum oleum haberi non possit, antiquo uti licitum est. L. 708. Americae Latinae concessum est a Leone XIII. C. *Trans oceanum,* « ut adhiberi possint sacra olea etiam antiqua, non tamen ultra quatuor annos, dummodo corrupta ne sint, et peracta omni diligentia nova vel recentiora sacra olea haberi nequeant ». Si forte autem intra annum oleum benedictum deficere videatur, neque aliud benedictum haberi possit, modico oleo non benedicto in minori quantitate superinfuso, reparari potest. Rit. Rom. Idque pluries, licet in fine maior fuerit addita quantitas, quam fuerit illa ab Episcopo benedicta, quae erat ab initio. *Benedictum;* an debeat esse benedictum in ordine ad extremam unctionem, controvertitur. Alii probabiliter negant, quia Ecclesia nihil aliud exigit nisi ut sit ab Episcopo benedictum. Alii probabiliter affirmant, quia speciali benedictione deputandum est ad extremae unctionis sacramentum. In praxi tamen tutius tenendum, excepto necessitatis casu, in quo postquam aliud oleum catechumenorum, vel chrisma fuerit adhibitum, quod in sacramento confirmationis et in caeremoniis baptismi adhibetur, si postea oleum infirmorum haberi possit, sacramentum est iterandum. *Benedictum.* Simplex presbyter ex concessione Summi Pontificis potest huiusmodi oleum

benedicere, ut constat ex usu Ecclesiae graecae. Bened. XIV. de Syn. l. 8. c. 1. n. 4.

Conservandum oleum est in loco nitido et decenter ornato, in vase argenteo seu stanneo, Rit. Rom. *de Sacr. extr. unct.,* nempe in ecclesia vel sacristia, vel etiam domi, si parochi domus multum ab ecclesia distet, S. R. C. 16. Dec. 1826. n. 2650.

Materia proxima est unctio, quinque praecipue corporis partium, videlicet oculorum, aurium, narium, oris, manuum, vel, si quis aliquo eorum careat, partis ei proximae, licet eo a nativitate careat. An autem omnes istae unctiones necessariae sint, necessitate sacramenti, an una tantum, forma universali omnes sensus complectente, sufficiat controvertitur, et utraque sententia probabilis est; et in praxi, *extra casum necessitatis,* pro sententia standum est affirmante omnium necessitatem. Resolutio tamen S. Officii de unica forma, licet in casu necessitatis, unicae videtur favere unctioni. Cf. 869. Neque vero ordo inter varias partium unctiones; neque in sensibus geminis unctio utriusque necessaria est ad sacramentum; sed tantum ex praecepto servanda est extra necessitatis casum. Praeterea, nisi aliud ferat usus loci, ungendi sunt pedes et renes, sed renes tantum virorum, modo commode possint moveri. Alicubi omittitur in viris religiosis unctio renum. Ubi tamen non est in usu, introducatur, si fieri potest. S. R. C. 14. Aug. 1858. Ac nunquam praetermitti potest, nisi in casibus particularibus, adhibitis cautelis, decentiae satis consuli aliter nequeat. S. O. 15. Maii 1878. Graeci ungunt frontem, mentum, ambas genas, pectus, manus et pedes. — Trid. s. 14. C. 1. c. 3.; Flor. Decr. pro Arm.; Rit. Rom. *de Sacr. Extr. Unct.;* Cat. Rom. n. 5. 10.; Bened. XIV. de Syn. l. 8. c. 1. n. 4., c. 3.; L. 707. 710. 732.; S. Th. S. q. 29. a. 4. 6., q. 32. a. 5.-7.; E. M.

865. *Quaenam sit extremae unctionis forma?* — Forma est: « Per istam sanctam unctionem, et suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per visum, *sive* auditum, etc. deliquisti. Amen ». Rit. Rom. *de Sacr. Extr. Unct.;* Flor. Decr. pro Arm. Essentialia certo sunt: *Per istam unctionem,* quibus actio sacramentalis significatur: *Indulgeat tibi Dominus,* quibus generaliter exprimitur effectus sacramentalis; verius etiam, quando ordinario modo confertur, *extra casum necessitatis,* Cf. 869., *Quidquid per visum,* etc. *deliquisti,* quibus specialis huius sacramenti effectus continetur: et *in casu verae necessitatis,* unica adhibita unctione et forma, *quidquid deliquisti.* Essentialia e contra verius non sunt: *Per suam misericordiam;*

nam verbo, *Indulgeat tibi Deus,* tacite comprehenduntur; nec certo illa: *Sanctam, Piissimam, Amen,* quae neque actionem neque effectum sacramentalem significant. Essentialia omittere grave est, accidentalia leve vel grave prout omissio levis vel notabilis sit. Quare grave est omittere *per suam misericordiam;* leve vero omittere *sanctam,* vel *piissimam* vel *amen.* Forma E. U. deprecatoria essentialiter est. Rit. Rom. l. c. Quare, si indicativo vel imperativo modo proferatur, ex communiori sententia irrita est. — Flor. Decr. pro Arm.; Trid. s. 14. *de E. U.* C. 1.; Bened. XIV. de Syn. l. 8. c. 2.; L. 710. 711.; S. Th. S. q. 29. a. 7. 8. 9.

« Etsi aliqui nonnulla verba immutant, cum, pro *Indulgeat tibi Deus,* ponunt *Remittat* vel *Parcat;* interdum etiam, *Sanet quidquid commisisti;* tamen, quia nulla fit sententiae immutatio, constat eandem ab omnibus formam religiose servari ». Cat. Rom. n. 6. Cf. hic 869.

866. *Quinam sit minister extremae unctionis?* — Minister E. U. est sacerdos. Quivis sacerdos *valide* eam confert; *licite* solus parochus loci in quo quis infirmatur; qui eam confert etiam clericis, non tamen regularibus, et qui regularium privilegiis fruuntur. Regularibus enim confert proprius praelatus. S. Pius V. C. *Immarcescibilem* a. 1567. Episcopus eligit ipse a quo malit ungi, sive Sacristam, i. e. maiorem Capituli sui Dignitatem, sive Curatum. Caerem. Episc. C. 38. § 4.; S. C. C. 7. Iun. 1760., 24. Mart. 1873., A. S. S. v. 8. p. 202. seqq. — Quilibet vero sacerdos probabilius potest *licite* etiam hoc sacramentum ministrare ex consensu parochi rationabiliter praesumpto. Non videtur enim cum tanto rigore procedendum, ubi agatur de mera delegatione ad liceitatem, et nullo modo ad validitatem sacramenti. — *Valide* eam conferunt sive unus sacerdos sive plures; et isti sive simul varias perficiant unctiones, unus unam partem, alius aliam inungendo et pronunciando formam illi unctioni respondentem, sive successive, si nempe unus incipiat unctiones et alter eas prosequatur; sed grave est extra casum necessitatis, nempe vel infirmi mox morituri, vel quia, unctionibus inceptis et nondum absolutis, minister deficiat. Quod si contingat, alter minister unctiones nondum peractas perficere debet, peractas vero neque sub conditione repetere, nisi notabilis intercedat mora, nempe horae quadrantis; quare post quadrantem sub conditione repeti debent. — In Ecclesia autem Graeca septem vel tres saltem sacerdotes ungunt infirmum. Bened. XIV. de Syn. l. 8. c. 4. n. 8. — Iac. Ep. Cath. 5., 14.; Trid. s. 14. C. l. 3. c. 4.; Flor. Decr. pro Arm.; L. 722. 723. 724.; S. Th. S. q. 29. a. 2. ad 3., q. 31.; Cat. Rom. n. 13.; Bened. XIV. de Syn. l. 8. c. 4.; E. M.

867. *Quomodo peragendae sint unctiones?* — Ad *validitatem* quod spectat, pars debet esse vere uncta, ungere autem est oleo linire, quare si oleum tantum distilletur unctio nulla est; utrum vero sufficiat una olei gutta controvertitur. Ceterum sufficit intingere in oleo, in singulis unctionibus, extremum digiti et ungere. L. 709. — Omnes sensus inungendi sunt et quidem continue. Ratio, quia probabile est ex omnibus unam unctionem coalescere, et omnibus absolutis gratiam conferri; longiori vero mora interiecta inter unam et aliam unctionem, iam moralis unio non servatur et sacramentum dubium evadit. — Ad *liceitatem* quod attinet, unctio fieri debet pollice, et leve est, non alio digito; nec virgula vel penicillo, etsi id usus habeat, nisi ex necessitatis causa, si, v. g. infirmus contagioso morbo laboret; S. R. C. 9. Maii 1857. *Portus Aloysii* ad 2.; Bened. XIV. de Syn. l. 13. c. 19.; L. 710. Excepta item necessitatis causa, neque in baptismo licet virgulam seu penicillum adhibere, S. R. C. 31. Aug. 1872. n. 3276. — Unctiones fieri debent in figuram crucis, et iterum leve est, L. 728.; et praescripto ordine, quod alii grave, alii per se leve reputant, cum agatur tantum de accidentali quodam modo, L. 710.; et in sensibus geminis, quod grave est, et a dextero incipiendum; neque forma absolvenda est antequam huiusmodi paria membra sint peruncta, quod leve videtur. Rit. Rom. *de Sacr. extr. unct.;* L. 711.; S. Th. S. q. 29. a. 2., q. 32. a. 5.; E. M.

868. **Nota**: Incipit unctio ab oculis. Ut commode inungantur, debent claudi, et unctio fieri super ambas palpebras. Si claudi non possint, unctio fiat in superciliis, iuxta angulos oculorum, ut habet perantiquum Rituale Catalanense. — Veniunt aures, quae unguntur in lobulo vel ima auricula; non in helice vel in alveo eiusdem, idque ut facilius tergi possint. — Nares; ungantur narices foris, quae sunt nasi alae laterales, ad evitandam sternutationem, quae aliter faciendo facile oriretur. — Os, compressis labiis: hic una debet esse unctio, atque ideo sunt labia unienda ut facilius fieri possit; sed, si hoc non posset obtineri, satis erit, ut labium inferius vel superius ungatur; sunt tamen qui adhuc utrumque inungunt. — Manus; fit unctio in media palma utriusque manus, vel in alia parte viciniori, si aliter non possit, interius tamen; nam in exteriori manus parte soli sacerdotes et Episcopi ungi debent. — Pedes; fit unctio ad metatarsum (vulgo *collo del piede*), iuxta S. Carolum fit in plantis, quia nimirum iis utimur ad ambulandum. Ceterum satis erit si ea pars ungatur pedum, quae commode potest; nec refert, si ambo ungi non possunt causa

morbi, vel difficultatis, vel quia unus est obtruncatus; nam haec unctio est tantum pars integrans. Et sane pedes cadunt sub sensu tactus. — Renum unctio licet omittatur, salva tamen remanet sacramenti essentia. Renes enim sub aliis omnibus quinque sensibus cadunt, qui ex S. Th. S. q. 32. a. 6. sunt uti principia agendi, ita principia peccandi. — Quaelibet pars bombacii vel rei similis praeparatae ad abstergendas partes inunctas inservit pro utroque membro inuncto. Sacerdos digitum pollicem, quo unxit, medulla panis bene fricat, et aqua abluit in aliquo vase ad id parato, tum manutergio abstergit; ablutionem autem aquae cum micis et floccis bombacii ad abstergendum adhibitis refert in Sacrarium. Aliqui tamen solent haec omnia ad comburendum tradere in ipsa domo infirmi, et solum ad Sacrarium deferre bombacium aut stuppam perunctam. — Trid. s. 14. c. 3.; Bened. XIV. de Syn. l. 8. c. 3.; L. 711. 730; E. M.

869. *An liceat aliquando extremam unctionem ministrare unica forma et unica unctione? — Si periculum adsit imminentis mortis,* licet unctiones omnes peragere sub unica formula: « Per istam sanctam unctionem et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus quidquid *deliquisti* per visum (dum inungit oculos), auditum (dum inungit aures) », etc., praemittendo verbum *deliquisti,* ne eo postposito, si interim infirmus moriatur, irritae prorsus fuerint peractae unctiones. Quin immo, mox imminente morte, satis erit unica unctio in fronte, vel pectore, vel scapulis his verbis *quidquid* PER SENSUS *deliquisti,* vel melius exprimendo sensus sic: *Per istam S. U.* etc., *indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti per sensus, visum, auditum, gustum, odoratum et tactum.* Ac « *in casu verae necessitatis* sufficit forma: Per istam sanctam unctionem indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti. Amen ». S. O. 25. Apr. 1906. Et consequenter sufficit etiam unica unctio. — L. 710.; Bened. XIV. de Syn. l. 8. c. 3. A. S. S. v. 33. fasc. 7.

870. *Quid de variis caeremoniis et precibus praescriptis?* — Grave est, sine urgente necessitate, omittere *orationes* a Rit. Rom. praescriptas; et si omissae fuerint ob periculum instantis mortis, postea, si tempus suppetat, dicendae erunt. *Orationes,* quae praecedunt unctiones; *Psalmi* et *Litaniae* non a ministro, sed *ab adstantibus* dicendae sunt, quia ex Rituali etiam Ambrosiano de consilio tantum, et non de praecepto dicenda sunt. S. R. C. 20. Iun. 1902. — Grave item est, citra necessitatem, sacramentum hoc sine superpelliceo et stola ministrare. — Leve vero est ipsum ministrare sine lumine, sine mi-

nistro, vel foemina ministrante. Iuxta plures tamen neque leve est ministrare sine lumine, vel nullum adhibere ministrum. — Si clericus aut laicus inveniri facile nequeat, sacerdos solus omnes peragat caeremonias, et orationibus ipsemet respondeat. — Rit. Rom. h. t.; L. 724.-728.; E. M.

Non possunt parochi pro sua commoditate apud se in domibus suis retinere sanctum oleum infirmorum, excepto tamen casu magnae distantiae ab ecclesia, quo in casu, omnino servanda etiam domi rubrica quoad honestam et decentem tutamque custodiam. S. R. C. 31. Aug. 1872. ad 5. n. 3276., 15. Nov. 1890. *Comp.* ad 2. n. 3739., 23. Iun. 1892. ad 7. *Laud.* n. 3779.

871. *Quisnam sit subiectum extremae unctionis?* — Subiectum E. U. est homo baptizatus, qui ad usum pervenerit rationis, et *aegrotus* in *probabili* mortis periculo, ex morbo, partu difficili, vulnere accepto, veneno, senio, licet nondum communicaverit, licet sit mutus, surdus, caecus a nativitate; licet sit amens, si habeat lucida intervalla, licet sit delirans, vel sensibus destitutus, si antea sacramentum petierit vel petiturus fuisset, si de hoc cogitasset, et omnis abest in sacramentum irreverentia. — Quare *invalide* datur sanis praelium inituris, capite damnatis; infantibus nondum rationis usum adeptis, vel quasi infantibus, nempe idiotis et amentibus a nativitate; aegrotis extra praedictum periculum. — Semel autem tantum danda est in eadem infirmitate et periculo; si infirmitas sit diuturna, et periculum saltem *probabiliter* evaserit, novo instante periculo, iterum dari potest; et debet, si *certum* sit novum periculum. — Trid. s. 14. *Doctr. de Sacr. E. U.* C. 3.; Decr. pro Arm.; Rit. Rom. *de Sacr. E. U.;* Bened. XIV. C. *Ex quo primum,* de Syn. l. 8. c. 5.-8.; Suarez d. 4. s. 2.; L. 713.-721. 732.; S. Th. 4. d. 23. q. 2. a. 4. q. 2., S. q. 32., q. 33.; Cat. Rom. n. 9. 11.; E. M.

872. *An adsit gravis obligatio recipiendi extremam unctionem?* — Nullum adest de hac re praeceptum. Quare remoto contemptu, scandalo, periculo certaminis cum daemone, qui eam non recipit, graviter non peccat. L. 733.; S. Th. 3. p. q. 65. a. 4. Verum parochus proprius tenetur nihilominus ex officio ministrare, et consequenter graviter peccat, nisi gravi aliqua causa excusetur, petentibus eam non conferens, vel differens usquedum infirmus, desperata valetudine, sensibus destituatur. Sic enim infirmus caret uberiori fructu, quem percepisset, privatur spiritualibus viribus ad resistendum daemoni, et ad perferenda morbi incommoda; si in mortali esset, attritionem concipiens

gratiam assequutus esset; et si tempore congruo data fuisset, potuisset etiam consequi corporalem sanitatem. — Datur ex consuetudine post Viaticum, sed ante illud dari potest. S. R. C. 8. Mart. 1879. n. 3486. — Rit. Rom. *de Sacr. E. U.;* Cat. Rom. 9.; La-Croix 2120.; L. 714, 716. 728. 729.

DE ORDINE

I. — DE NATURA MATERIA ET FORMA ORDINIS

873. *Quid sit ordo?* — Ordo dupliciter sumi potest, pro *ordinatione,* seu illa actione, per quam sacra potestas tribuitur, et pro ipso *ordine,* seu sacra potestate, ordinationis effectu. « Nomen ordinis, ait S. Th. s. q. 34. a. 2. ad 4., dupliciter accipitur. Quandoque enim significat ipsam relationem; et sic est tam in inferiori quam in superiori..., et sic non accipitur hic. Quandoque autem accipitur pro ipso gradu, qui ordinem primo modo acceptum facit. Et quia ratio ordinis invenitur, ubi primo aliquid superius altero occurrit: ideo hic gradus eminens per potestatem spiritualem ordo nominatur ». — Ordo, sive *ordinatio,* est sacramentum N. L., quo traditur spiritualis potestas, in ordine ad eucharistiam, et confertur gratia ad munera ecclesiastica rite obeunda. Ordo vero, effectus sacramenti, est praedicta spiritualis potestas, quae tribuitur ordinato. Varii quidem sunt ordines, sed per omnes in sacerdotium, adeoque in altaris ministerium tenditur. Quare una est omnium potestas, cuius pars singulis tribuitur, et unum inde ex omnibus habetur sacramentum. « Tota enim *plenitudo* sacramenti huius est in uno ordine, scilicet sacerdotio, sed in aliis est quaedam participatio ordinis... Et ideo omnes ordines sunt unum sacramentum ». S. Th. S. q. 37. a. 1. ad 2. — Trid. s. 23. C. 2. 3. c. 2. 3,; Decr. *Lamentabili* 3. Iul. 1907. pr. 49. 50. 54. 55.; L. 744. 745.; S. Th. S. q. 34. a. 1.-3., q. 35. a. 2., q. 36. a. 3., q. 37. a. 1.; E. M.

874. *Quinam sit huius sacramenti effectus?* — *Gratia sanctificans; gratia sacramentalis* ad sacrum mysterium rite obeundum; *impressio characteris.* Trid. s. 23. C. 3. 4. c. 4.: S. Th. S. q. 35. a. 1. 2. *Character* autem imprimitur non tantum in sacerdotio, S. Th. S. q.

37. a. 5., q. 38. a. 1. ad 1.; verum etiam in diaconatu, S. Th. ib. ad 5.; in subdiaconatu, S. Th. q. 38. a. 1. ad 2.; in acolytatu, S. Th. S. q. 37. a. 5. ad 5., q. 38. a. 1. ad 2.; aliisque minoribus ordinibus, minime vero in prima tonsura, S. Th. q. 40. a. 2. ad 2. Sed Cf. 880. Secundum autem S. D. S. q. 40. a. 5. ad 2. in episcopatu novus character non imprimitur: communius vero asseritur distinctum characterem in episcopatu etiam imprimi. Cf. 878. Pont. Rom. *de Ordin. confer.;* Cat. Rom. 34.; L. 378.

875. *Quot sint ordines; quaenam eorum divisio; qualis institutio?* — *In Ecclesia Latina* sunt *septem,* Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolytatus, Subdiaconatus, Diaconatus, Sacerdotium, quod in Presbyteratum et Episcopatum distinguitur. « Ordinum multitudo, ait S. Th. S. q. 37. a. 1., inducta est in Ecclesia propter tria..., propter Dei sapientiam commendandam..., ad subveniendum humanae infirmitati..., ut via proficiendi hominibus amplior detur ». Ordinis autem sacramentum ad sacramentum eucharistiae ordinatur, quod est sacramentum sacramentorum. « Et ideo distinctio ordinum est accipienda secundum relationem ad eucharistiam ». S. Th. S. q. 37. a. 2. Unde convenienter non nisi septem ordines recensentur. Enimvero « potestas ordinis aut est ad consecrationem ipsius eucharistiae, aut ad aliquod ministerium ordinatum ad hoc sacramentum eucharistiae. Si primo modo, sic est ordo sacerdotum... Cooperatio autem ministrorum est vel in ordine ad ipsum sacramentum, vel in ordine ad suscipientes. Si primo modo sic est tripliciter, 1.° enim est ministerium, quo minister cooperatur sacerdoti in ipso sacramento quantum ad dispensationem, sed non quantum ad consecrationem..., et hoc pertinet ad diaconum...; 2.° est ministerium ordinatum ad materiam sacramenti ordinandam in sacris vasis ipsius sacramenti, et hoc pertinet ad subdiaconos...; 3.° est ministerium ordinatum ad praesentandam materiam sacramenti, et hoc competit acolyto... Ministerium ad praeparationem recipientium ordinatum non potest esse nisi super immundos, quia qui mundi sunt, iam sunt ad sacramenta percipienda idonei. Triplex autem est genus immundorum... Quidam enim sunt omnino infideles credere nolentes, et hi totaliter etiam a visione divinorum et coetu fidelium arcendi sunt: et hoc pertinet ad ostiarios. Quidam autem sunt volentes credere, sed nondum instructi, scilicet catechumeni; et ad horum instructionem ordinatur ordo lectorum: et ideo prima rudimenta doctrinae fidei, scilicet Vetus Testamentum eis legendum committitur. Quidam vero sunt fideles instructi, sed impedi-

mentum habentes ex daemonis potestate, scilicet energumeni; et ad hoc ministerium est ordo exorcistarum ». S. Th. l. c. — « In primitiva Ecclesia propter paucitatem ministrorum omnia inferiora ministeria diaconis committebantur... Nihilominus erant omnes praedictae potestates, sed implicite in una diaconi potestate. Sed postea ampliatus est cultus divinus, et Ecclesia quod implicite habebat in uno ordine, explicite tradidit in diversis ». S. Th. l. c. ad 2.; Trid. s. 23. C. 2., ib. C. 17. de R.

In Ecclesia Graeca multis abhinc saeculis *quatuor* tantum sunt ordines, nempe Presbyteratus, Diaconatus, Subdiaconatus, Lectoratus. Munera ostiarii et acolyti partim lectori, partim subdiacono tribuuntur. Quem vero graeci non habent verum ordinem est exorcistatus. Bened. XIV. C. *Etsi pastoralis* 26. Maii 1742. § 7. n. 7. Utrum vero plures olim habuerint, disputant eruditi. Cf. Theol. Wirceb. n. 54.

Septem ordines *sic dividuntur in Ecclesia Latina,* ut quatuor primi ordines *minores* et *non sacri,* tres posteriores *maiores* et *sacri* appellentur, quia remotius illi, propius isti accedunt ad eucharistiam, finem omnium ordinum. Trid. s. 23. C. 2. c. 2. — Iam vero ordo denominari potest *sacer, communi* quadam ratione, et hoc modo omnes ordines sunt *sacri,* utpote qui non profanam seu saecularem, sed sacram seu ecclesiasticam dicunt potestatem. Denominari potest *sacer* etiam *proprie,* secundum quod significat specialem quamdam praerogativam, non omnibus ordinibus convenientem. — Si hoc modo ordo *sacer* sumatur, triplicem habet acceptionem. 1.° Ratione ipsius *potestatis* per ordinationem collatae, et sic dicitur *sacer ordo,* quatenus spiritualem tribuit potestatem in sacrificio altaris propius inserviendi. Hoc sensu sacerdotium, diaconatus, et subdiaconatus semper videntur fuisse *ordines sacri.* Trid. enim s. 23. C. 2. ait, *uniuscuiusque* septem ordinum, nomina et *propria ministeria ab ipso Ecclesiae initio in usu fuisse;* et ibid. C. 17. de R. *sanctorum ordinum a diaconatu ad ostiariatum functiones ab Apostolorum temporibus in Ecclesia laudabiliter receptas.* 2.° Ratione solemnis voti *castitatis* ordini annexi, et hoc sensu *subdiaconatus* non semper fuit ordo *sacer.* 3.° Ratione hierarchiae *praelationis* seu *principatus,* et hoc modo in ordine sacro collocantur a Patribus solummodo sacerdotes et diaconi, quippe ceterorum ordinum clerici non praesunt plebi, sed solummodo sacerdotibus et diaconis ministrant. Trid. s. 23. C. 4. c. 6.; S. Th. s. q. 37. a. 3., 4. D. 24. q. 2. a. 1. qc. 3. ad 1. ad 5.; Virceburg. n. 66. 68. 69.

Ut *subdiaconatus* non fuit semper habitus *ut ordo sacer,* ita etiam non semper habitus est *ut ordo maior,* speciali ratione, ut constat ex C. *A multis* 9. *de Aetat.* etc. *praeficiend.,* ubi Innocentius III., a. 1207., ex eo quod subdiaconatus inter *sacros* ordines iam computaretur, *ratione servandae castitatis,* statuit, « *ut subdiaconus in Episcopum valeat libere eligi,* sicut diaconus vel sacerdos ». Hinc subdiaconatus, qui antea *hac ratione,* quia *libere* in Episcopum eligi non poterat, *minoribus* ordinibus accensebatur, inter *maiores* recenseri coepit. *Libere;* siquidem antea, nisi utilitatis causa, et tunc etiam nisi de permissione Metropolitani vel Romani Pontificis non poterat electio celebrari. Porro, si inter *sacros* ordines iam recensebatur tempore Gregorii et Urbani II. a. 1091. ut constat cit. C. *A multis,* et ex C. *Miramur* 7. *de Serv. non ordinand.,* inter maiores quoque ordines *absolute* computabatur; « quia etiam ipsi ministrabant altaribus ». Et sane Conc. Trid. d. 23. C. 3. « subdiaconatus, ait, ad maiores ordines a Patribus et sacris Conciliis refertur ». Ex C. *Non oportet* 26. Dist. 23.; C. *Nullus* 4. Dist. 60., licentiam subdiaconi non habebant *Sacrarium* ingrediendi et contingendi *Vasa Dominica;* nempe *sacrarium,* in quo, peractis mysteriis, Eucharistia a diaconis recondebatur, et *vasa sacra* in altari posita, tempore sacrificii, vel continentia Corpus et Sanguinem Christi. Cfr. Wirceburg. n. 70.

Quod attinet *ad institutionem praedictorum ordinum* sacerdotio inferiorum, fide certum est: Institutionem *ministrorum ut sic,* quatenus hoc nomine veniunt illi qui *sacerdotio subserviunt,* abstrahendo a diversis gradibus, qui in ipsis inveniri queunt, esse iuris divini: hoc enim expresse definitum habetur in Trid. s. 23. C. 2. c. 6. Institutionem vero *singulorum* ordinum, quos enumeravimus, esse *disiunctive* vel iuris simpliciter seu *immediate* divini, vel saltem iuris *mediate* divini, videlicet ex potestate divinitus concessa Ecclesiae: hoc enim evidenter habetur ex c. 2. — Quod autem *singuli* immediate a Christo Domino fuerint instituti, non convenit apud auctores quoad subdiaconatum et minores ordines. Sed responsio *affirmativa* magna cum probabilitate dari potest ex c. 6. Trid. collato cum c. 2., et de R. C. 17. — Bened. XIV. de Syn. l. 8. c. 10.; E. M.

876. *Quid singuli ordines; quaenam singulorum officia? — Ostiariatus* est ordo, quo confertur alicui specialis potestas aperiendi et claudendi ianuam ecclesiae, ac admittendi dignos excludendique indignos. « Et ideo dicendum quod suscipit potestatem, ut *ex officio* hoc agere possit; quamvis etiam ab aliis fieri possit, sed non ex officio.

Et ita est in omnibus actibus minorum ordinum, quod possint per alios licite fieri, quamvis illi ad hoc non habeant aliquod officium, sicut etiam in domo non consecrata potest dici missa, quamvis consecratio ecclesiae ad hoc ordinatur, ut in ea missa dicatur ». S. Th. S. q. 37. a. 4. ad 4. Ostiarii praeterea est percutere cymbalum et campanam ad populum convocandum ad ecclesiam; librum aperire ei qui praedicat; missae sacrificio assistere, curans ne quis propius, quam par sit, ad sacram aram accedat, et sacerdotem rem divinam facientem interpellet; Templi claves, ianuam et res quae intra ecclesiam sunt custodire. Pont. Rom. *de Ordin. ostiar.;* Cat. Rom. 15.

Lectoratus est ordo, quo confertur alicui specialis potestas legendi ex pulpito in ecclesia novi et veteris Testamenti libros, praesertim vero eos, qui inter nocturnam psalmodiam legi solent. Eius quoque est prima christianae Religionis rudimenta fidelibus tradere, sed non praedicare. Insuper lectoris est benedicere panem et omnes fructus novos. Sed hodie istae benedictiones a solis presbyteris peraguntur. Pontif. Rom. *de Ordin. lect.;* Cat. Rom. 16.; S. Th. S. q. 36. a. 2. ad 3., q. 37. a. 4. ad 8.

Exorcistatus est ordo, quo alicui confertur specialis potestas eiiciendi daemonia ab energumenis, sive baptizatis, sive catechumenis, S. Th. S. q. 37. a. 4. ad 8. Attamen facultas exorcizandi solis reservatur presbyteris, qui ea tantum de licentia Ordinarii uti possunt.

ue sacerdotes uti possunt etiam quoad infideles obsessos. S. C. de P. F. 11. Sept. 1779. Collect. n. 1980.; S. Th. S. q. 37. a. 4. ad 8. Exorcistae est etiam dicere populo, ut qui non communicat det locum, et aquam in ministerio fundere. Pont. Rom. *de Ordin. exorc.:* Cat. Rom. 17.

Acolytatus est ordo, quo confertur alicui specialis potestas accendendi luminaria ecclesiae, praeparandi et porrigendi ad eucharistiam ampullas vini et aquae. Eius munus ergo est ipsi sacerdoti ministrare in missa privata, et in missa solemni ministros maiores, subdiaconos et diaconos, in altaris ministerio assectari, eisque operam dare. Praeterea lumina defert et asservat, cum missae sacrificium celebratur, praecipue vero cum Evangelium legitur, ex quo Ceroferarius alio nomine vocatus est. « Acolythus diacono servit ante eum ad evangelium cereum portando, et urceolum quo servit subdiacono ». S. Th. S. q. 38. a. 1. ad 2. « Principalior actus acolythi est, quo ministrat in urceolo, quam quo ministrat in candelabro ». S. Th. S. q. 37. a. 5. ad 6., a. 4. ad 6. 7. 8. Pont. Rom. *de Ord. acol.;* Cat. Rom. 18.

Subdiaconatus est ordo, quo confertur alicui specialis potestas in missa solemni inserviendi diacono et solemniter canendi Epistolam. S. Th. S. q. 37. a. 4. ad 3. ad 4. ad 6., a. 5. ad 5., q. 38. a 1. ad 2. Sacra enim lintea, vasa, panem et vinum ad sacrificii usum necessaria parare debet; calicem et patenam in usum sacrificii diacono offerre; Episcopo et sacerdoti aquam praebere, cum manus in missae sacrificio abluunt. Tanquam testis ad sacrum assistit; prohibetque, ne sacerdos sacra faciens a quopiam perturbari possit. Eius etiam est pallas, corporalia et purificatoria abluere, et deferre crucem in processionibus. Principalis subdiaconi actus consistit « in hoc quod cooperatur circa materiam sacramenti ». S. Th. S. q. 38. a. 1. ad 2.; Pont. Rom. *de Ordin. subd.;* Cat. Rom. 19. — « In casu necessitatis, dummodo non adsit alter, potest clericus, non subdiaconus, subdiaconi officio fungi in missa solemni ». S. R. C. 22. Iul. 1848. ad 4. *Floren.* Manipulum tamen deferre non potest. S. R. C. 17. Iul. 1894. *Dubior.* ad 7.

Diaconatus est ordo, quo confertur alicui specialis potestas in missa solemni immediate assistendi presbytero et solemniter canendi evangelium. Principalior eius actus est super Corpus Christi in vase contentum. « Unde eius non est tangere Corpus Christi, sed portare Corpus in patena et dispensare Sanguinem cum calice ». Actus secundarius est evangelium solemniter canere. S. Th. S. q. 37. a. 5., ad 5., a. 4. ad 3. ad 4. ad 6., q. 38. a. 1. ad 2. Diaconi est etiam ex commissione praedicare, baptizare, Communionem distribuere. Utrum vero diaconus, ut aliquando praedicet speciali licentia Episcopi indigeat, vel licentia parochi, vel rectoris ecclesiae sufficiat, ex statutis particularibus vel consuetudine definiendum videtur. — « Ad eum pertinet Episcopum perpetuo sequi, concionantem custodire, eique et sacerdoti sacra facienti, vel alia sacramenta administranti praesto esse et in missae sacrificio Evangelium legere. Olim vero fidelium animos saepius excitabat, ut sacra attenderent; Sanguinem etiam Domini ministrabat, in quibus Ecclesiis ea consuetudo erat, ut fideles eucharistiam sub utraque specie sumerent. Diacono praeterea ecclesiasticorum bonorum dispensatio commissa erat, ut unicuique ad victum necessaria subministraret. — Ad diaconum etiam pertinet, tanquam Episcopi oculum pervestigare, quinam in urbe pie et religiose, quive secus vitam traducant; qui ad sacrificium et concionem statis temporibus conveniant, qui rursus non conveniant... Catechumenorum etiam nomina recitare debet, et eos, qui ordinis sacramento initiandi sunt, ante Episcopum statuere. — Licet ei praeterea, si absit Episcopus et sacer-

dos, Evangelium explanare, non tamen e superiori loco, ut intelligatur hoc eius proprium munus non esse ». Cat. Rom. 20.; Pont. Rom. *de Ordin. diac.*

Presbyteratus sive sacerdotium est ordo, quo confertur alicui specialis potestas consecrandi Corpus et Sanguinem Christi, nec non peccata dimittendi et retinendi. Ex illa actus eius principalis, ex ista actus secundarius est. S. Th. S. q. 37. a. 4. ad 8., a. 5. c. ad 2. — « Et quia in proxima dispositione ad eucharistiam fit aliquis per hoc quod a peccatis purgatur; ideo omnium sacramentorum, quae sunt instituta principaliter ad purgationem peccatorum est minister proprius sacerdos, scilicet baptismi, poenitentiae et extremae unctionis ». S. Th. S. q. 37. a. 4. ad 1. — Sacerdotis est etiam varias benedictiones efficere, verbo et exemplo Christifidelium plebem pascere. Trid. s. 23. C. 1. c. 1.; Pont. Rom. *de Ordin. presb.;* Cat. Rom. 25.

Episcopatus est ordo, quo confertur alicui specialis potestas confirmandi fideles et ordinandi ministros sacramentorum, nec non consecrandi res ad divinum cultum pertinentes. *Ministros sacramentorum,* latiori sensu, nempe non solum eos qui sacramenta conficiunt, sed etiam eos, qui conficientibus ex officio ministrant. Ad Episcopos etiam spectat Ecclesiam Dei regere. Trid. s. 23. C. 4. c. 6. 7.; Pont. Rom. *de Consecr. episc.;* — L. 736. 747. 805.; S. Th. S. q. 37. a. 2.

877. **Nota:** « Cum consecratio, quae fit in ordinis sacramento ordinetur ad sacramentum eucharistiae, ille est principalis actus uniuscuiusque ordinis, secundum quem magis proxime ordinatur ad eucharistiae sacramentum. Et secundum hoc etiam unus ordo est alio eminentior, secundum quod unus actus magis de proximo ad praedictum sacramentum ordinatur. Sed quia ad eucharistiae sacramentum quasi dignissimum multa ordinantur, ideo non est inconveniens, ut praeter principalem actum, etiam multos actus unus ordo habeat, et tanto plures, quanto est eminentior, quia virtus, quanto est superior, tanto ad plura se extendit ». S. Th. S. q. 37. a. 4.

878. *An episcopatus sit ordo distinctus a presbyteratu?* — « Negant S. Th., S. Bonav. et alii, qui dicunt esse extensionem ordinis presbyteratus. Sed communius affirmant Bellarm., Tourn., etc. tum quia in ipso traditur distinctus character, et specialis potestas ad eucharistiam, nempe constituendi huius sacramenti ministros; tum quia ordo episcopatus confertur per manuum impositionem, et per formam, *Accipe Spiritum Sanctum,* etc. Nec valet dicere, quod si episcopatus esset distinctus ordo, posset Episcopus valide saltem ordinari, licet

non esset sacerdos; nam respondetur, quod hoc ordinatione divina requiritur, sicut requiritur, ut sit baptizatus, qui vult confirmari, aut ordinari ». L. 378. — Secundum primam opinionem S. Th., quemadmodum in ordinatione sacerdotis, in ultima manus impositione et per verba, *Accipe Spiritum Sanctum* etc., non haberetur novus distinctus ordo, novum distinctum sacramentum, novus distinctus character; ita episcopatus et sacerdotium non sunt duo numero ordines, sed unus numero ordo, nec duo numero sacramenta, sed unum numero sacramentum. Unde per ordinationem Episcopi extenditur potestas sacerdotalis, quae est principalis, et sic etiam extenditur character sacerdotalis, qui est principalis; adeoque non tam confertur novus character, quam quaedam perfectio et extensio characteris sacerdotalis; siquidem altera potestas alterius completiva et perfectiva est. — Bened. XIV. C. *In postremo* § 10. 17.; S. Th. S. q. 40. a. 5., q. 35. a. 1. coll. q. 38. a. 1. et Lect. 3. ep. 2. ad Tim.; Sylvester Maurus Opus Theol. t. 3. q. 265. n. 29.

879. *Quid prima tonsura et quomodo confertur?* — Prima tonsura non est ordo, nisi late, sed tantum dispositio ad ordines, per quam quis fit *clericus,* a statu nempe laicali in sortem Domini transfertur, ac ad divinum cultum deputatur; et capax fit ecclesiasticae iurisdictionis, beneficii ecclesiastici ac clericalium privilegiorum. Trid. s. 23. C. 2., ibid. C. 6. de R. — Confertur autem tonsione capillorum vel comae adscititiae S. R. C. 25. Sept. 1846., n. 2919. et verbis, *Dominus pars,* etc., necnon superpellicei traditione per idoneum ministrum, ex institutione Ecclesiae. Quilibet cum tondetur dicit: *Dominus pars,* etc., quae verba « proferat etiam Episcopus iuxta morem », S. R. C. 12. Nov. 1831. *Marsor.* ad 3. — L. 734. 735.; S. Th. S. q. 40. a. 2; Pont. Rom. *de Cler. fac.*; Cat. Rom. n. 13. 14.

880. *An singuli ordines sint sacramenta?* — Quod *presbyteratus* sit sacramentum aperte constat ex Trid. can. 1. 2. 3. 6. simul coll. — Quoad *diaconatum* et *episcopatum* id eruitur ex eodem Trid.; siquidem ex c. 6. habetur divina institutio *Episcoporum* et *ministrorum,* adeoque saltem diaconorum; ex c. 4. vero habetur episcopatus et diaconatus collationi annexam esse gratiam. Illa enim verba, *Accipe Spiritum Sanctum,* quae ex Trid. sunt veraciter significativa et collativa gratiae, pronuntiat Episcopus non solum in ordinatione presbyteri, sed etiam in ordinatione diaconi et in consecratione Episcopi. — Tandem quod *subdiaconatus* valde probabiliter, et *minores ordines*

etiam sint singuli probabilius sacramenta deducitur ex Flor. Decr. pro Arm., ubi aeque sub *sacramento ordinis* omnes *ordines* recensentur; materia et forma *sacramenti* pro omnibus assignatur, et minister indicatur eiusdem *sacramenti* ordinis, *ordinarius* et *extraordinarius,* qui minister extraordinarius de solis ordinibus minoribus et subdiaconatu affirmari potest. Simile argumentum confici potest ex Trid.; nam C. 3. et c. 3. indefinite ait, ordinem sive sacram ordinationem esse sacramentum. Praeterea in sensu obvio et naturali praedicto C. 3. et c. 3. agitur de ordine seu sacra ordinatione, de qua sermo fuit C. 1. et 2., c. 1. et 2. Atqui ibi agitur de ordine prout complectitur non tantum presbyteratum, sed etiam alios ordines. Cf. etiam can. 6. et cap. 2. ac 4. simul. Confirmatur autem ex charactere, qui tum in subdiaconatu tum in minoribus ordinibus imprimitur secundum quod deducitur ex Pont. Rom. *de Ordin. confer.*, et Cat. Rom. n. 34. — Bened. XIV. de Syn. l. 8. c. 9. Cf. hic n. 892.

S. Alph. 736. 737. 755. tenet *probabile* esse omnes ordines esse sacramenta, *probabilius* vero presbyteratum tantum et diaconatum esse sacramenta, et *valde probabiliter* episcopatum etiam esse verum sacramentum distinctum a presbyteratu. S. Thomas vero clare docet S. q. 37. a. 2. ad 1. et a. 3. esse sacramenta. « Unde cum character sit signum distinctivum ab aliis, oportet, quod in omnibus (ordinibus) character imprimatur; cuius etiam signum est, quod perpetuo manent, et nunquam iterantur. Et haec est tertia opinio, quae communior est »; S. q. 35. a. 2.

881. *Quaenam sit ordinationis materia?* — Varia est pro variis ordinibus. — *In ordinibus minoribus* materia est sola instrumentorum traditio; instrumenta nempe materia remota, eorumdem traditio materia proxima. Quare necesse est, quod ea ordinans praebeat ordinando, eaque ordinandus accipiat aut manu tangat; prout suadent Ecclesiae praxis, et verba formae. S. Th. 3. p. q. 34. a. 5. ad 3. Porro ostiariatus instrumenta *Ecclesiae clavibus* consistunt, sufficit tamen ad valorem qualescumque claves aptas ad aperiendum, et etiam unam, adhibere; Lectoratus *codice* Sacrarum Lectionum, h. e. Missali, Breviario, vel Volumine Sacrae Scripturae, vel Scripturarum libro; Exorcistatus *Exorcismorum libro*, seu Rituali quod exorcismos continet, cuius loco tradi potest Pontificale vel Missale; Acolytatus *urceolis vacuis,* vel saltem *uno urceolo vacuo,* et, probabilius, *candelabro cum cereo extincto.* Loco candelabri nequit esse Bugia seu Palmatoria. S. R. C. 2194. ad 4., 4035. ad 5., 3315. ad 5.; Pontific. Roman.

Ordinum maiorum materia est in subdiaconatu *sola* instrumentorum traditio, nempe *calicis vacui cum patena vacua, superposita,* tum ex praecepto tum, probabiliter, ex necessitate sacramenti, *consecratis,* et, probabilius, *libri epistolarum,* i. e. Missalis, sive Sacrae Scripturae tum novi tum veteris testamenti; in diaconatu *dexterae manus impositio,* et, probabilius, *liber* etiam *evangeliorum;* in presbyteratu *manuum impositio* et *calix cum vino, et patena superposita cum hostia,* adeoque simul tradenda propter unitatem sacrificii. Sed utra sit essentialis, an sola traditio instrumentorum, ex Flor. Decr. pro Arm., an sola manuum impositio, qua sola utitur Ecclesia Graeca, an utraque, qua utitur Ecclesia Latina, disputatur. Hinc S. Alph. 741. probabilius ait Latinum valide ordinari per materiam Graecis assignatam, nempe per solam manuum impositionem, et e converso; probabiliter vero invalide. Quare in praxi tutior omnino sententia est eligenda. Episcopatus tandem materia est *impositio manuum,* et, probabiliter, impositio *libri evangeliorum.* 1. Tim. 4., 14.; 2. Tim. 1., 6.; Conc. Carth. can. 2.; Pont. Rom. *de Consecr. episc.* Traditio vero libri evangeliorum essentialis non videtur; nam cum electo traditur liber, is iam in Pontif. *consecratus* vocatur. — Trid. s. 23. C. 3. c. 4.; Flor. Decr. pro Arm.; Pont. Rom.; L. 739. 745.-749.; S. Th. S. q. 34. a. 5., q. 37. a. 2. 4. 5., q. 38. a. 1. ad 1. ad 2.; Theol. Wirceb. 108.; Bened. XIV. de Syn. l. 8. c. 10.; E. M.

882. *Quaenam sit ordinis forma?* — Ut de materia, in maioribus ordinibus, ita de forma sacramenti dd. inter se non consentiunt. In Episcopatu verba formae sunt: *Accipe Sp. S.* Sunt qui addunt preces, quae sequuntur per modum Praefationis quasi determinantes praedicta verba, ad episcopalem consecrationem. Cf. n. 883. 4.° Pro varia materia, quae assignatur, in presbyteratu, alii consequenter volunt formam consistere in verbis, quae ab Episcopo in impositione manuum recitantur, alii in verbis, quae Episcopus profert in traditione instrumentorum, alii in utrisque verbis. In diaconatu verba sunt: *Accipe Sp. S.,* etc. *Accipe potestatem,* etc. In subdiaconatu verba sunt: *Videte,* etc. *Accipite,* etc. — Verba autem in aliis ordinibus illa sunt, quae instrumentorum traditionem comitantur ex Pontif. Rom. In Ostiariatu sunt verba: *Sic agite,* etc. In Lectoratu, in Exorcistatu, in Acolytatu verba sunt: *Accipite,* etc. — S. Th. S. q. 34. a. 4.; E. M.

883. **Nota:** « In Ordinibus sacris conferendis requiritur, ut ab eodem Episcopo, qui formam profert, materia tradatur, quia cum talis sit usus Ecclesiae sic censetur Christus instituisse: ita D. Th. S.

q. 38. a. 1. ad 2.... Secus vero esse docet in collatione ordinum minorum. — Si conferantur ordines ab Episcopo, alio tamen celebrante missam pro ipso, valida erit ordinatio, sed illicita, prout declaravit S. Congr. anno 1715. coram Clemente XI., et confirmavit Innocentius XIII. in Congr. habita 5. Febr. 1722. ». L. 744.; Bened. XIV. de Syn. l. 8. c. 11. n. 7.

In ordinatione subdiaconorum, super duos aut tres, manu dextera tangentes calicem cum patena, potest ab Episcopo proferri forma: *Videte,* etc. In ordinatione vero presbyterorum cuilibet tradendus est calix cum vino et aqua et patena cum hostia, et cuilibet forma repetenda in singulari. Pont. Rom. *de Ordin. Presb.*

Non desunt auctores, qui tenent formam *diaconatus,* in manus impositione non esse illa verba: *Accipe Spiritum Sanctum* etc., sed sequentem orationem: *Emitte in eos, quaesumus Domine,* etc., quam dum Episcopus pronuntiat, manum dexteram extensam tenet. Hanc tenet sententiam Pesch, de Ordine num. 630. 631. I. Jorget, in Dictionario Theologiae Catholicae, v. *Diacres.* Et Gasparri, de Ordine, Parisiis 1894. n. 1044. 1049. tenet formam esse orationem eucharisticam ad instar praefationis, in cuius medio nunc fit manus impositio, quae in antiqua liturgia praecedebat orationem simplicem et orationem eucharisticam. Sed communis opinio, innixa Concilio Tridentino s. 23. de Ord. can. 4., tenet verba illa, *Accipe potestatem* etc. esse formam, cum *non frustra dicantur ab Episcopo,* et consequenter datur tunc Spiritus Sanctus, hoc est « tunc conficitur sacramentum, et eius gratia confertur ». S. Alph. l. 6. n. 749.

In ordinatione presbyteratus Episcopus ter manus imponit: 1.° quando manus, *physico tactu,* imponit nihil dicens; 2.° quando una cum presbyteris extendit manum super initiandos et fundit preces: *Oremus, fratres carissimi* etc., quae forma sunt; nec desunt qui tenent formam etiam esse vel potius esse orationem *Exaudi* etc. cum sequenti Praefatione; 3.° quando post Communionem dicit: *Accipe Spiritum Sanctum* etc. Porro manus impositio necessaria non est prima, ut certum est apud omnes, ait S. Lig. 748., sed vel secunda, quando Episcopus extendit manus cum presbyteris, vel tertia, vel utraque.

Illi, qui contendunt solam manuum impositionem esse presbyteratus materiam, argumentum desumunt ex Graecis, qui sola manuum impositione ordinantur; et stant pro secunda manuum impositione, nam post eam et ante tertiam manuum impositionem, ordinati iam consecrant eucharistiam simul cum Episcopo: eaque vero aiunt simul traditur potestas in Corpus Christi reale et mysticum, in eucharistiam

nempe conficiendam et in peccata absolvenda. Illi qui stant pro traditione instrumentorum et manuum impositione, arguunt ex Flor. Decr. pro Arm. et ex Trid. s. 23. c. 4., et antiqua ac constanti Ecclesiae praxi quoad manuum impositionem. Iuxta hanc opinionem traditione instrumentorum traditur potestas in Corpus Christi reale, et tertia manuum impositione traditur potestas in Corpus Christi mysticum.

Hinc alia est opinio, eaque practice saltem consequenter tenenda, utramque manuum impositionem secundam et tertiam simul cum instrumentorum traditione esse materiam necessariam huius sacramenti. Varietas vero Ecclesiae Latinae et Grecae explicatur ex eo quod Christus instituerit materiam et formam huius sacramenti in genere, et reliquerit Ecclesiae potestatem eam determinandi in specie, ac iustis de causis immutandi, modo adhibeat res et verba exprimentia illam potestatis traditionem, huius sacramenti effectum. Secunda manuum impositione simul cum instrumentorum traditione traditur potestas in Corpus Christi reale, tertia vero traditur potestas in Corpus Christi mysticum, et utraque considerari potest per modum *unius moralis,* tanquam una nempe moraliter loquendo, manuum impositio, in duas partes distributa.

Quin immo prima etiam manuum impositio, et quidem *physico tactu,* necessaria videtur, et unam adhuc manuum impositionem simul cum secunda constituere. Ratio est, quia si in prima manuum impositione desideratur *forma,* in secunda manuum impositione *corporalis tactus* desideratur. Verum, si dicatur primam manuum impositionem constituere simul cum secunda manuum impositione, quae prioris continuatio est, unam manuum impositionem, iam omnis evanescit difficultas, et utrumque habetur, corporalis tactus, et forma. Utraque vero manuum impositio traditionem instrumentorum praecedere debet. S. O. 3. Maii 1899., 4. Iul. 1900., 22. Aug. 1900., Monit. Ecclesiast. V. 11. p. 148., v. 12. p. 193., p. 291. Forma enim *Accipe potestatem,* quae comitatur traditionem instrumentorum complet manuum praecedentem impositionem cum oratione, quae eam comitatur. Quare bene dici potest quod prima et secunda manuum impositione simul cum traditione instrumentorum conferatur potestas in Corpus Christi physicum, tertia autem manuum impositione conferatur sacerdoti potestas in corpus Christi mysticum. « Dominus discipulis dedit potestatem sacerdotalem, quantum ad principalem actum ante Passionem in Coena... Sed post resurrectionem dedit eis potestatem sacerdotalem, quantum ad actum secundarium, qui est ligare et solvere ». S. Th. S. q. 37.

a. 5. ad 2. Sufficit autem tactus physicus quidem, sed mediatus, si e. g. ordinandi caput pileolo tegatur. S. O. 22. Iun. 1890.

Sunt, qui innixi Sacramentario Leoniano saeculi circiter VI., formam tenent esse in presbyteratu orationem *Exaudi* et sequentem Praefationem. An ergo « in ordinatione presbyteri extensio manus tam Episcopi quam sacerdotum praescripta a Pontif. fieri debeat non tantum intra haec verba: *Oremus, fratres dilectissimi,* usque ad *Flectamus genua;* sed etiam post genuflexionem intra Orationem, quae incipit: *Exaudi nos* usque ad Praefationem, ita ut genuflexio interrumpat tantummodo, non autem cessare faciat illam? R. In ordinatione presbyterorum praxim servandam esse Ecclesiae Romanae, quae *manus ordinandis imponit in prima tantum oratione:* OREMUS, FRATRES CARISSIMI ». S. R. C. 18. Febr. 1843. *Anicien.*

Amen, quod Pontificale praescribit respondendum in traditione vel materiae vel sacrorum indumentorum in ordinatione, dicendum est ab ipso ordinando iuxta consuetudinem. S. R. C. 12. Nov. 1831. *Marsor.* ad 6.

Episcopus non potest valide ordinari, nisi ab alio Episcopo. Ad talem autem ordinationem plura hoc ordine concurrunt: nempe impositio libri Evangeliorum super cervicem et scapulas ordinati, ac impositio manuum trium Episcoporum cum forma, quae utrique respondet: *Accipe Spiritum Sanctum.* Et haec essentialia sunt. Praedicta vero verba absolute prolata, nonnisi ad episcopalem consecrationem referuntur. Quare non videntur requiri etiam sequentes preces usque ad unctionem capitis, ut praedicta forma ad episcopalem consecrationem coarctetur. Sequitur autem unctio capitis seu coronae ordinati, unctio manuum ordinati, post quam *electus* in Pontif. *consecratus* vocatur. Deinde vero habetur traditio baculi, annuli et libri Evangeliorum. Pontific. Roman., Wirceb. 108. — Valida Episcopi consecratio est, si impositio libri non ante, sed post manuum impositionem fiat. S. O. 30. Iul. 1901. Valida item est sine capitis et manuum unctione, licet haec non sit praetermittenda. Trid. s. 13. *de Sacr. ord.* c. 5., s. 7. *de Sacr. in gen.* c. 13. « Utrum vero ad valorem exigatur trium Episcoporum assistentia, extra casum necessitatis? Certum est 1.° quod haec requiritur ex necessitate praecepti ex Nicaen. 1. c. 4. et ex Carthag. 2. c. 7. Certum 2.° videtur, ex commissione Pontificis in casu necessitatis valide fieri ordinationem ab uno Episcopo... Ad quaesitum autem alii dicunt tres omnino requiri... sic enim scripsit Damasus Papa in Epist. 4. contra Chorep. *Quod enim Episcopi non sint, qui minus quam a tribus sint ordinati Episcopis, omnibus patet.* Alii ta-

men negant... Ratio, quia in Pontificali Rom. unus tantum Episcoporum dicitur consecrator, alii vero assistentes; in aliis enim sacramentis unus tantum minister requiritur... Utraque sententia est probabilis, unde in praxi omnino prima sequenda est ». L. 755.; Br. Pii IV. 11. Aug. 1562.; Br. Leonis XIII. *Trans oceanum* 18. Apr. 1897.; S. O. 13. Mart. 1669.; A. S. S. v. 25. p. 580., v. 29. p. 661.; Collectan. S. C. de P. F. n. 1207. 1208.; Decr. Auth. S. R. C. n. 186.; Bened. XIV. C. *Qua sollicitudine* 21. Febr. 1725., de Syn. l. 13. c. 13.; Kenrick tr. 20. n. 12.

Omissa in ordinatione subdiaconi et diaconi traditione libri evangeliorum et libri epistolarum, supplenda est. *Omissa in ordinatione presbyteri tertia manuum impositione,* supplenda pariter est. Ratio est quia licet ritus isti sint essentiales, sunt tamen tantum *integraliter* essentiales, i. e. ad traditam iam potestatem *integrandam* quoad actum secundarium. Quare suppleri quidem debent, sed non debet tota ordinatio iterari. — *Omissa traditione calicis et patenae in ordinatione subdiaconi, impositione manus in ordinatione diaconi, prima vel secunda impositione manuum vel traditione instrumentorum in ordinatione presbyteri,* iteranda tota ordinatio sub conditione est presbyteri et diaconi, absolute subdiaconi. Ratio est, quia, quoad ordinationem sacerdotis, probabiliter materia *essentialis* est sola manuum impositio, probabiliter sola instrumentorum traditio, probabiliter utrumque, secundum varias sententias. Quoad ordinationem diaconi probabiliter materia *essentialis* est manus impositio, probabiliter traditio libri evangeliorum, probabiliter utrumque, secundum etiam varias sententias. Quoad ordinationem vero subdiaconi materia *essentialis* est vel sola calicis et patenae traditio, vel ea simul cum traditione libri epistolarum. Cf. S. Th. S. q. 37. a. 2. 4. 5.; L. 746. seqq. Hac autem *essentiali* materia potestas confertur in actum *principalem;* et ideo ea deficiente tota est iteranda ordinatio; eaque dubia, sub conditione ordinatio iteranda est. — E. M., Collect. S. C. de P. F. n. 1431.

884. *An ad valorem ordinationis requiratur contactus physicus instrumentorum?* — R. Affirmative secundum communiorem et probabiliorem sententiam, omnino in praxi tenendam. « Merito autem dicit Escob. n. 184. sufficere quoad valorem, quod materia *una manu* tangatur. Et pariter merito cum communi censent idem Escob. l. c. ac Pal. p. 4. n. 20., etc. sufficere tactum *mediatum* nempe si contingatur calix, patena, aut liber medio aliquo velo, vel chirotheca; qui enim sic tangit, in omnium sensu vere tangere dicitur ». L. 743.;

La-Croix 2155. « Ipsa verba formae, ait S. Th. S. q. 34. a. 5. ad 3., videntur ostendere, quod tactus materiae sit de essentia sacramenti, quia dicitur: *Accipe* hoc vel illud ». Pro contactu morali Responsum affertur S. R. C. 3. Dec. 1661. *Galliar.:* « *Ad scrupulum* Fratris Ephrem Chasteau... nempe se non tetigisse *tactu physico calicem* in sua ordinatione ad presbyteratum ». Etenim S. C. respondit: « Posse continuare celebrationem SS. Sacrificii *absque ullo scrupulo,* ac tuta prorsus conscientia ». Verum in hac Decisione nulla fit *patenae* mentio, et praeterea agitur de *scrupulo.* E. M.

885. *An sit valida ordinatio presbyteri, qui acceperit patenam cum hostia, sed calicem sine vino et aqua?* — Non desunt theologi, qui saltem speculative probabilem esse existimant valorem talis ordinationis. Verum probabilius videtur oppositum; nam potestas ad sacrificium offerendum, quod utriusque speciei oblationem includit, una et indivisibilis est. Nequit ergo tradi potestas ad consecrandam unam speciem sine potestate ad consecrandam aliam. Atqui nequit in casu tradi potestas ad consecrandam speciem vini, cum haec desit. Ergo. Hinc talis ordinatio omnino est repetenda sub conditione, prout de facto repetitam esse affirmat, huiusmodi casu occurrente, C. De Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 30., et repetita est ex Decisione S. O. 11. Ian. 1899.; uti etiam repetita est in casu *defectus hostiae* ex decisione eiusdem S. O. 6. Iul. 1898., 17. Ian. 1900. Ferraris supplementum v. *Ordo, Ordinatio* n. 6.; Monit. Eccles. v. 11. p. 329.; A. S. S. v. 32. p. 557. Ac iteranda sub conditione etiam esset, si in calice cum vino aqua fuerit admixta aequali quantitate, ut etiam resolutum est a S. C. de Sacram. 6. Nov. 1910. — L. 750.; E. M.

886. *An valide ordinetur, qui solum calicem immediate tangit, sed non patenam?* — Prima sententia affirmat, quia calix et patena tunc moraliter faciunt unum. Secunda sententia negat, quia in Pont. Rom. praescribitur tactus tam calicis quam patenae; itemque quia tunc tactus patenae potius esset moralis quam physicus. S. Alph. 753. primam sententiam dicit *probabiliorem,* secundam sententiam vero non improbabilem, « et ideo in praxi tenendam: quapropter sub conditione talem clericum esse reordinandum ». — S. C. C. 28. Maii 1796. ordinationem ex integro iterandam sub conditione decrevit presbyteri, qui tetigit tantum patenam, calici suppositam, non tamen calicem ipsum. S. O. 17. Mart. 1897. declaravit valere ordinationem presbyteri, qui tetigit patenam cum hostia, sed non tetigit calicem, quamvis illum tangere digito conaretur, et 8. Mart. 1895. presbyteri, qui du-

bitabat, an calicem tetigerit. Sed, ut patet, de mero scrupulo agebatur. Monit. Eccles. v. 16. p. 374. — E. M.

887. *An valide ordinetur, qui tangit hostiam, non autem patenam; et qui tangit calicem et patenam, non autem hostiam?* — R. Ad 1.um Affirmative cum sententia communi, quae *probabilissima videtur* ex S. Alph. 751. Ratio est, quia hostia et vinum sunt materia substantialis ordinis, quibus principaliter significatur potestas in Corpus Christi, et propter solam decentiam ex praecepto Ecclesiae usurpatur calix et patena. Praeterea tangendo hostiam iam saltem mediate tangit patenam, et tactus physicus mediatus *certo* sufficit. Quare practice bene potest quis *acquiescere,* S. O. 22. Iul. 1892. — Ad 2.um etiam Affirmative cum sententia communi et veriori. Ratio est, 1.° quia tunc tangitur hostia mediante patena; non autem praescribitur ab Ecclesia tactus immediatus hostiae, sed tantum patenae, ut patet ex Pontificali; 2.° quia vinum in calice nunquam tangitur immediate; ergo nec requiritur ut hostia immediate tangatur. Haec sententia ex eodem S. D. 752. *bene dici potest moraliter certa.* Quare iterum pratice potest quis *acquiescere.* S. O. 17. Ian. 1900. — La-Croix 2152. 2153.; Collectan. S. C. de P. F. n. 2178.; E. M.

888. *An valida sit ordinatio sacerdotis, qui non tetigit calicem et patenam dum forma proferebatur, sed immediate post?* — R. Affirmative, ratio est quia licet non habeatur unio physica, habetur tamen unio moralis; stante autem morali unione, tota ratio signi sacramentalis subsistit. Confirmatur ex thth. communi auctoritate; etenim quamvis opposita sententia habeat pro se nonnullos auctores; est tamen iam adeo communiter derelicta, ut videatur omni probabilitate carere. Valida item est ordinatio, si patenam cum hostia quis physice tangat et deinde calicem vel viceversa, durante forma, ut facile contingere potest, dum quis conatur utrumque tangere; ac etiam si hoc conatu patenam a calice sublevet. Cf. 322.; S. O. 17. Mart. 1897., 17. Ian. 1900.; D'Annib. ed. 3.ª p. 3.ª n. 253.; Busemb. 757.; De Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 33.; E. M.

889. *An sit valide ordinatus, cui in subdiaconatu non datus fuit calix vacuus, sed plenus vino et aqua?* — Illa ordinatio est probabiter valida. Nam licet calix fuerit plenus vino et aqua, ex intentione tamen Episcopi ordinantis ipsum in subdiaconum sufficienter limitabatur, ut solum daretur calix secundum se, ut contradistinctus a quo-

libet contento. Calix ergo licet plenus, ut substans illi intentioni, et ita traditus significabat adhuc diminutionem potestatis, quam subdiaconus accipit in sua ordinatione, quam calix vacuus melius significat. Ex defectu ergo vacuitatis non potest certo argui defectus ordinationis validae, sed tantum illicitae, si defectus ille culpabiliter contigerit. — Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 30. n. 5.; E. M.

890. *An et quomodo supplendi sint defectus commissi in ordinatione?* — Si defectus est *circa accidentalia,* e. g., si defuerit unctio manuum presbyteri initiandi, tunc quam primum suppleri debet ab eodem Episcopo, si fieri potest, secus ab alio, et occulte supplendus, si fuerit occultus, ad vitandum scandalum et turbationem aliorum. Si ita ordinatus non curaret huiusmodi defectum suppleri, vel ante suppletionem in ordine suscepto ministraret, peccaret, graviter vel leviter, prout gravis vel levis est defectus. — Attamen, si loco olei catechumenorum, in unctione manuum, adhibitum fuerit oleum infirmorum, nihil est repetendum. S. O. 22. Iul. 1874. Si solus Episcopus manus imposuerit, impositio manuum presbyterorum supplenda non erit. S. C. de P. F. 6. Aug. 1840., C. n. 1195.

Si defectus est *circa essentialia,* nempe circa materiam et formam, sub gravi omnino defectus supplendus est. Si sacramentum constet duplici materia et forma, ut in ordinatione sacerdotii, iuxta probabilem saltem plurium sententiam, tunc si defectus est in parte antecedenti nimirum in traditione calicis et patenae, vel in secunda manuum impositione, utique totum sacramentum est iterandum, quia potestas supra Corpus Christi mysticum fundatur in potestate supra Corpus Christi reale; secus vero si defectus est in parte posteriori, nimirum in ultima manuum impositione, quia potestas ad Corpus Christi verum iam tradita est independenter a parte subsequenti. Et sic etiam in ordinatione diaconi, si omissa fuerit porrectio libri Evangeliorum, supplenda ea est. Cf. 883.

Dicunt autem Salm. c. 2. n. 32. hoc quidem tenendum in ordinatione presbyteratus et episcopatus, non autem aliorum ordinum; quia in eis si adest probabilitas pro valore ordinis suscepti, non requiritur supplere defectum, cum in sacerdotio postea suscipiendo omnis illorum potestas recipiatur. Sed hoc non est admittendum saltem practice. Nam C. *Presbyter de Sacram. non iterand.* loquens Pontifex de ordinatione diaconorum dicit, quod si impositio manuum est omissa omnino est repetenda; etsi probabile sit solam traditionem libri esse de essentia. Ac dubio occurrente de validitate etiam alio-

rum ordinum, iterum sub conditione eos conferri praescribitur. S. C. C. 3. Aug. 1724., etc.

Haec S. Th. S. q. 35. a. 2.: « Dicendum, quod non est de necessitate superiorum ordinum, quod aliquis minores ordines prius habeat, quia potestates sunt distinctae, et una, quantum est de sui ratione, non requirit aliam in eodem subiecto. Et ideo etiam in primitiva Ecclesia aliqui ordinabantur in presbyteros, qui prius inferiores ordines non susceperant; et tamen poterant omnia quae inferiores ordines possunt, quia inferior potestas comprehenditur in superiori virtute, sicut sensus in intellectu et ducatus in regno. Sed postea per constitutionem Ecclesiae determinatum est, quod ad maiores ordines se non ingerat, qui prius minoribus officiis se non humiliavit. Et inde est, quod qui ordinatur per saltum secundum canones (cap. *Tuae litterae de Cler. per salt. promoto*) non reordinantur, sed id, quod omissum fuerat de praecedentibus ordinibus, eis confertur ».

Ex praedicto C. *Tuae Litterae* in diaconum praecipitur ordinari presbyter, qui per saltum ex subdiacono presbyter factus est. Ac, stante dubio ordinationis cuiusdam sacerdotis in diaconum, *sub conditione* eam ordinationem iterandam definivit in eo sacerdote S. O. 20. Ian. 1875., 26. Ian. 1898. Itemque, stante dubio ordinationis subdiaconatus, diaconatus, presbyteratus, eas omnes *sub conditione* reiterandas decrevit idem S. O. 1. Aug. 1697. — Can. *Solicitudo* 1. D. 52.; Benedict. XIV. C. *Etsi pastoralis,* 26. Maii 1742. § 7. n. 7., C. *Pastor bonus* 13. Apr. 1744. § 18.; Suarez de Censur. d. 31. s. 1. n. 53.

Defectus *circa valorem sacramenti* supplendus est tempore ab Ecclesia statuto ex cit. C. *Presbyter.* Secus vero dicendum, si esset defectus accidentalis. Probabiliter vero dicunt Tamb. l. 7. c. 5. § 2. n. 13.; La-Croix 2200., aliique, quod si ob solum dubium iteretur ordo sub conditione, vel caeremonia aliqua, poterit iterari quovis die et a quovis Episcopo. Ac, huiusmodi dubiis occurrentibus, solet reapse concedi, ut a quocumque catholico Episcopo, secreto, quocumque anni tempore, et in sacello privato ordinationis iteratio sub conditione fieri possit. — L. 757.-759.; La-Croix 2220. seqq.; Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 30. n. 2.; E. M.

891. *An carens ordine licite et valide exerceat actus ordinis?* — « Carens ordine sacerdotii, vel episcopatus invalide exerceret eorum munera. Carentes autem aliis ordinibus, licite eos exercent, si ordines

sint minores: illicite si maiores. Hinc graviter peccat clericus, qui sine ordine officium diaconi, vel subdiaconi solemniter exercet, et incurrit ipso facto irregularitatem, et excommunicationem, sed hanc ferendae sententiae ex C. 1. et 2. *de Cleric. non ordin. min.* ». L. 754.

II. — DE MINISTRO ET SUBIECTO ORDINIS

892. *Quisnam sit ordinis minister?* — Trid. s. 23. c. 7. definitum est solos Episcopos esse *ordinarios* sacramenti ordinis ministros. Episcopus tantum electus et confirmatus, licet possit praebere licentiam subditis, ut ab alio Episcopo ordinentur, nequit tamen ordinare, nisi sit etiam consecratus. Episcopus autem consecratus, etiamsi sit degradatus et episcopatum renuntiaverit, valide ordinare potest. L. 761. S. Th. S. q. 38. a. 1.

Potest S. Pontifex praebere simplici sacerdoti facultatem tonsuram et ordines minores conferendi. Et haec facultas reapse olim concessa est Cardinalibus presbyteris erga clericos sui tituli, et ex iure communi nunc vigenti Abbatibus regularibus vere *nullius* vel *exemptis,* cum mitra et annulo, benedictis ab Episcopo, qui tamen ea uti non possunt, nisi cum regularibus sibi subditis, et probabilius etiam novitiis. Trid. s. 23. C. 10. de R.; S. C. C. 26. Iun. 1655.; Bened. XIV. de Syn. l. 2. c. 11.; Suarez de Rel. t. 4. l. 2. c. 29.; Bizzarri Collect. ed. 1885. p. 138.; Honorante Prax. p. 7.

Negant tamen hoc communiter de presbyteratu, tanquam de ministerio excellentissimo, quod a solo Principe Ecclesiae, supremam facultatem habente, prout est Episcopus, debet impertiri. S. Th. S. q. 38. a. 1.

Quaestio igitur est de diaconatu et de subdiaconatu; alii affirmant, alii negant, alii vero probabiliter negant de diaconatu, cuius ministerium est immediate ad Corpus Christi tangendum, illud fidelibus distribuendo, affirmant autem de subdiaconatu, quia eius munus non habet relationem tam immediatam ad Christi Corpus. Neque huic doctrinae obstare videtur S. Th. S. q. 38. a. 1. ad. 3. S. D. ibi excludit ordines maiores, qui semper in Ecclesia pro sacris habiti sunt, ut infertur ex ipsius verbis; siquidem loquitur de ordinibus, qui habent immediatam relationem ad Corpus Christi. Sed notum est, quod ordo subdiaconatus non fuit computatus inter sacros, nisi saeculo XI.

ab Urbano II., ut habetur C. *A multis de aetate et qualitate praefic.*, neque vero subdiaconatus immediatam habet relationem ad Corpus Christi, ut loquitur S. Th.; soli enim sacerdotes possunt eucharistiam conficere, et soli diaconi eam deferre aut ministrare. — L. 760.-766.; Giraldi p. 1. s. 105.; Langonius de Bulla Innocentiana; E. M.

Qui de diaconatu affirmant innituntur praecipue Const. *Exposuit* 9. Apr. 1489., qua Innoc. VIII. facultatem concedit Abbati Generali Ordinis Cisterciensis et Abbatibus quatuor monasteriorum eiusdem ordinis religiosis suis subditis Ordines conferendi subdiaconatus et diaconatus. Verum de authenticitate talis concessionis certo non constat.

893. *An quilibet Episcopus licite ordines conferre possit?* — Ad licite ordines *conferendos* et *suscipiendos* requiritur, ut initiandus, etiam prima tonsura, ordinetur a proprio Episcopo, vel ab alieno, sed de eius licentia. Quare Episcopus non potest licite ordinare nisi subditos, vel ratione *originis,* vel ratione *domicilii,* vel ratione *beneficii,* vel ratione *familiaritatis,* et quidem *ratione* necessitatis dioecesium. C. *Cum nullus* 3. *de Temporum ordin.* in 6.°; C. *Eos qui* 2. e. t.; Trid. s. 23. C. 3. 8. 9. de R.; Pius X. Litt. enc. ad Episc. Italiae 28. Iul. 1906.; L. 760. 769. 771.

Ratione originis, si scilicet in eius dioecesi sint nati. Qui vero fortuito nascitur alicubi debet ordinari ab Episcopo domicilii patris, nisi pater postea ibidem, ubi natus est initiandus, contraxerit domicilium; vel ab Episcopo loci, ubi pater natus est, si pater tempore nativitatis filii nullibi habebat domicilium. Si vero filius sit illegitimus, neque legitimatus, domicilium attenditur matris. Expositi autem, quorum ignoti sunt parentes, originarii censentur loci, in quo expositi sunt. Neophyti tandem originarii censentur loci, in quo baptizati sunt. Paulus III. C. *Cupientes* 31. Mart. 1542. Sed nulla habetur ratio baptismi sub conditione. Kenrick tr. 20. n. 15. — Honorante Praxis Secr. Urb. Vic. c. 1. not. 9.; Schmalz. l. 1. p. 3. tit. 11. n. 37. 38.; Giraldi p. 2. s. 96.; L. 760. 770. 772. 773.

Ratione domicilii ille tantum *quoad ordines* censendus est subditus, qui aliquo venit animo perpetuo ibi manendi, et hunc animum probet vel per habitationem decennii, vel per aedificationem domus cum asportatione maioris partis bonorum, manendo simul ibi per aliquod notabile tempus, debetque iurare hunc animum tunc habere. Innoc. XII. C. *Speculatores* 4. Nov. 1694.; L. 760. 770. 773. 778.: Lucidi Visit. sacr. lim. c. 2. n. 88. 91.

Ex recentiore Decreto S. C. C. 20. Iul. 1898. *clericus* ex propria dioecesi, legitimo documento, in perpetuum excardinatus et in alia dioecesi *legitime* incardinatus, nempe scripto documento, praestito iuramento, ab Innocentio XII. praescripto, et in perpetuum, ac obtentis prius opportunis documentis ab Episcopo dimittente de natalibus, moribus, ac studiis, potest quidem ab Ordinario novae dioecesis ad ordines promoveri.

Laicus item litteras a proprio Ordinario obtinere potest, quarum vi a propria dioecesi *dimissus,* extradioecesanus fieri proprius valeat Episcopi benevoli receptoris, et hoc titulo ad clericalem tonsuram et ad sacros ordines ab eo promoveri, dummodo tamen: 1.° Dimissio ab Episcopo proprio ex iuxta causa, in scriptis, et pro determinata dioecesi concedatur; 2.° Acceptatio fiat, servatis regulis statutis pro clericis incardinandis, et servato quoque Decr. *Vetuit* 22. Dec. 1905. quoad alumnos a seminariis dimissos; 3.° Iuramentum praestetur ad tramitem Const. *Speculatores* ante clericalem tonsuram. S. C. C. 24. Nov. 1906.

Ratione beneficii non sufficit, quod quis statim ab aliquo Episcopo beneficium sit accepturus, ut ab eo ordinari possit, vel primam tonsuram accipere; sed requiritur ut beneficium actu possideatur, et de se sufficiat ad congruam sustentationem sine supplemento patrimonii. Qui in duabus dioecesibus beneficium habet, in utraque ordinari potest. C. *Cum nullus de Temp. ord.* in 6.°; L. 760. 770. 774. 776. 777.

Ratione familiaritatis, ut possit Episcopus, at non *titularis* tantum, aliquem ordinare, requiritur, ut per triennium eum aluerit secum in suo actuali servitio, eidemque infra mensem conferat beneficium, sufficiens ad congruam sustentationem, ut nempe ordinandus, cessante familiaritate, habeat unde vivere possit. Quare parum refert in quanam dioecesi beneficium positum sit; et, si ordinandus beneficium aut patrimonium habeat, haec obligatio conferendi ei beneficium cessat. Nec refert, quod is in aedibus Episcopi non habitet, modo degat in loco, ubi est Episcopus vel prope. — Trid. s. 14. C. 2. de R., s. 23. C. 9. de R.; Innoc. XII. C. *Speculatores;* L. 760. 770. 778. 780.; Giraldi p. 1. s. 97.

Potest ordinandus inter varios hos Episcopos eligere quem vult, et in unoquoque ordine deinde variare. Verum is qui eligitur ordinare eum non potest sine *litteris testimonialibus* Episcopi originis, domicilii et eius loci, in quo forte quis ea aetate, et tanto tempore moratus sit, nempe sex circiter mensibus, moraliter continuis, ut canonicum impedimentum contrahere potuerit. L. 789. Verum, si agatur

de promovendis, militari servitio antea addictis, litterae testimoniales sunt necessariae, quoties in aliqua dioecesi *saltem per trimestre* moraliter continuum, immorati sint. S. C. C. 9. Sept. 1893., 26. Ian. 1895., 25. Iun. 1904.; S. C. Disc. Reg. 27. Nov. 1892. Ac si praedictas testimoniales litteras obtinere non possunt ab Ordinariis locorum, tunc, praevia facultate S. Sedis, admittendi sunt ad iuramentum suppletorium praestandum pro tempore quo servitio militari adscripti fuere. S. O. 12. Mart. 1896. *Testimonialibus;* nempe non generatim, sed ad ordines suscipiendos datis; adeoque testimonium perhibere debent de requisitis ad ordines suscipiendos, de natalibus, de aetate, de moribus, de absentia cuiusvis canonici impedimenti. Ordinandi ab Episcopo beneficii, si in suam dioecesim reversuri sunt, ab Episcopo domicilii debent examinari ante concessionem litterarum testimonialium. Trid. s. 23. C. 8. de R.; Innoc. XIII. C. *Apostolici ministerii* § 5.; Bened. XIII. C. *In supremo;* S. C. C. 8. Aug. 1733.

Grave est conferre ordines vel tonsuram alieno subdito, sine *expresso consensu,* vel sine *litteris dimissoriis* sui Episcopi, Trid. s. 7. C. 10. 11. de R., s. 14. C. 2. de R., s. 23. C. 10. de R., vel eius vicarii generalis, Episcopo diu in remotis agente, C. 3. *de Temp. ordin.* in 6.°, vel vicarii capitularis post annum vacationis, vel infra annum, sed non nisi *arctatis,* ratione beneficii iam recepti, vel recipiendi; i. e. vel iam obtenti, vel si ad illud fuerint electi. Cf. Trid. s. 21. C. 2. de R.; Lucidi C. 2. n. 72. Potest quoque alienum subditum vicinus Episcopus ordinare, si illius proprius Episcopus declaratus sit suspensus per publicam sententiam. C. *Eos qui* 2. *de Tempor. ordinat.* in 6.° — Episcopus tenetur *per seipsum* subditis suis ordines conferre, iusta tamen intercedente causa, aegritudinis, aliaque simili, e. g. absentiae, licet ei ipsos ad alium dimittere Episcopum. Exprimenda autem est *in dimissoriis litteris* causa, cur Episcopus proprius non ordinet. Trid. s. 7. C. 11. de R., s. 23. C. 3. Dari autem possunt cuivis catholico Episcopo. S. C. C. 16. Mart. 1624., praeterquam ei qui episcopatui renuntiavit, si et loco et dignitati cessit, C. 1. *de Ordin. ab Episcopo, qui renuunt.* Et si uni nominatim datae fuerint in gratiam ordinandi, huic integrum est, eo praetermisso, alium adire. L. 788. Habentur autem instar *gratiae factae,* ideo non expirant, resoluto iure dantis, L. 787., neque suspenduntur, eo suspenso, nisi in tempus definitum datae, vel revocatae fuerint. — Lugo Resp. Mor. 1. 1. d. 32.; E. M.

Laud. Decr. *Vetuit* S. C. C. 22. Dec. 1905. S. P. Pius X. statuit atque decernit:

« 1.° Ut in posterum nullus loci Ordinarius alterius dioecesis subditum sive clericum sive laicum in suum Seminarium admittat, nisi prius secretis litteris ab Episcopo Oratoris proprio expetierit et cognoverit, utrum hic fuerit olim e suo Seminario dimissus. Quod si constiterit, omittens iudicare de causis, aut determinare, utrum iuste an iniuste alius Episcopus egerit, aditum in suum Seminarium postulanti praecludat.

2.° Qui vero bona fide admissi sunt, eo quod reticuerint se antea in alio seminario versatos esse et ab eo deinde dimissos, statim ut haec eorum conditio cognoscatur, admonendi sunt ut discedant. Quodsi permanere velint, et ab Ordinario id eis permittatur, eo ipso huic dioecesi adscripti maneant, servatis tamen canonicis regulis pro eorum incardinatione et ordinatione; sed aucti sacerdotio in dioecesim, e cuius Seminario dimissi fuerint, regredi ibique stabile domicilium habere prohibentur.

3.° Pariter cum similis ferme ratio vigeat, qui dimissi ex Seminariis aliquod religiosum institutum ingrediuntur, si inde exeant postquam sacris initiati sunt, vetantur in dioecesim redire, e cuius Seminario dimissi fuerint.

4.° Dimissi vero ex aliquo religioso Instituto in Seminarium ne admittantur, nisi prius Episcopus secretis litteris a moderatoribus eiusdem Instituti notitias requisierit de moribus, indole et ingenio dimissorum, et constiterit nil in eis esse quod sacerdotali statui minus conveniat. — Cf. hic n. 279.bis

Denique meminerint Episcopi fas sibi non esse, nomine proprio manus cuiquam imponere qui subditus sibi non sit eo modo et uno ex iis titulis, qui in Constitutione *Speculatores* Innocentii XII. et in decreto S. C. Concilii quod incipit « *A primis* » die XX. m. Iulii 1898. statuuntur. Ac pariter neminem ordinari posse qui non sit utilis aut necessarius pro ecclesia aut pio loco pro quo assumitur iuxta praescripta a S. Tridentino Concilio in *cap. 16., Sess. 23., de reform.* ».

894. *Quid de regularibus?* — Quae praecedunt, secluso speciali indulto, locum habent etiam in piis Congregationibus, in quibus vota simplicia dumtaxat nuncupantur. S. C. EE. et RR. 6. Maii 1864.; A. S. S. v. 1. p. 366. A suis tamen moderatoribus sunt proponendi. Leo XIII. B. *Conditae* § VI.

Regulares autem solemnium votorum ex C. *Cum nullus* 3. § fin. *de Temp. ord.* in 6.° debent suscipere ordines ab Episcopo, in cuius dioecesi est monasterium, ubi tunc morantur. S. C. de mandato Cle-

mentis VIII. decrevit, quod si ille Episcopus non habeat ordinationem, tunc superior poterit subditis dimissorias dare ad quemcumque alium Episcopum: praecipitur tamen ibi regularibus, ne ex industria differant ordinationes suorum subditorum in id tempus, quo Episcopus dioecesanus non est habiturus ordinationem, vel abfuturus est. Ac Benedictus XIV. statuit, quod si Episcopus dioecesanus fuerit absens vel non sit habiturus ordinationem *proximo legitimo tempore* statuto, non potest religiosus ab alio ordinari nisi ostendat attestationem vicarii generalis, cancellarii aut secretarii eiusdem Episcopi; alias tam ordinans, quam sic ordinatus incurrunt censuras et poenas quas incurrunt, qui ab aliquo Episcopo ordinantur sine dimissoriis. Item statuit, quod talis regularis examinari debeat ab Episcopo ordinante; et quod privilegia alicuius Ordinis, e. g. Soc. Iesu, Greg. XIII. 22. Sept. 1582., ut eius religiosi ordinentur a quocumque Episcopo, debeant esse nominatim non vero per communicationem. Sede vacante, « regularibus infra annum, afferentibus dimissorias suorum superiorum, bene potest Capitulum licentiam concedere, ut ordinentur ab aliquo Episcopo ». L. 788. Episcopus tamen potest sine formali examine religiosos ordinare, acquiescendo testimonio suorum praelatorum, sed bene etiam potest, si velit, eos examinare, nisi speciale habeant privilegium. Bened. XIV. C. *Impositi nobis* 27. Febr. 1747.; Kenrick tr. 20. n. 26.

« Quicumque in Urbe sive de saeculari clero sive de regulari, sacris ordinibus initiandi erunt, omnes, excepto nemine, (omni contrario extincto privilegio) doctrinae periculum faciant in Curia Cardinalis Vicarii Nostri ». Pius X. M. P. *Sacros. Trid. Syn.* 16. Iul. 1905.

Ex praedicto M. P. Pii X. *Sacros. Trid. Syn.* 16. Iul. 1905. « quicumque ex ordinandorum numero Theologiae lauream in aliqua Pontificia Universitate consecuti fuerint eos a subeundo periculo de re theologica exemptos decernitur ».

« *Motu proprio* volumus ac iubemus, ut in Italia et Insulis Italiae ditioni subiectis, Religiosi omnes, vel ad Instituta votorum simplicium, vel ad votorum solemnium pertinentes, ne ante ad sacros Ordines promoveantur, quam ab Episcopo loci, diligenti doctrinae examine probati sint idonei; sublato, ad hunc tantummodo effectum, quocumque contrario privilegio, etiam specialissima et individua mentione digno, abrogataque quacumque contraria consuetudine, etiam centenaria et immemoriali, quam in futurum quoque induci prohibemus ». Pius X. 19. Mart. 1906. Privilegium hoc ordines, sine praevio examine recipiendi, exclusive proprium Soc. Iesu, pro Italia ergo revocatum est. — C. *Pium* Gregor. XIII., C. *Quantum* Pauli V.

Regulares ordinum religiosorum, in quibus solemnia vota emittuntur, durante triennio votorum simplicium, possunt ab Ordinario loci ordinari, quo tamen triennio post tyrocinium et ante solemnem professionem non licet eis concedere dimissorias, nisi ad primam tonsuram et minores ordines. S. C. super Stat. Regul. 12. Iun. 1858.; S. C. EE. et RR. 20. Ian. 1860.; A. S. S. v. 1. p. 358. seqq.

Utrum novitii ordinandi sint ab Episcopo loci novitiatus, an ab Episcopo originis aut domicilii? — Suarez et Henr. tenent ordinandos esse ab Episcopo originis vel domicilii. Sanchez et Delbene censent bene posse ordinari ab Episcopo loci, ubi est novitiatus. « Utraque sententia est probabilis..., modo novitius per notabile tempus iam manserit in novitiatu; et iuramentum praestet ibi, in quantum in se est, perpetuo manendi ». L. 765. — Benedictus XIII. C. *In suprema* 23. Sept. 1724.; Bened. XIV. C. *Impositi nobis* a. 1747., Inst. 23. n. 8.; L. 768. 788. 792.; A. S. S. v. 23. p. 629. seqq.; E. M.

895. *An possit Episcopus extra dioecesim suis subditis conferre ordines, vel saltem primam tonsuram?* — R. Negative quoad ordines, nisi de licentia Ordinarii loci. Quoad tonsuram, prima sententia negat, quia ex Trid. vetitum est Episcopis exercere pontificalia in aliena dioecesi, sine licentia eius Ordinarii. Et conferre primam tonsuram *functio* pontificalis est. Secunda sententia affirmat, quia cum sit sententia communior et probabilior inter theologos, quod tonsura non sit ordo; ideo bene potest et solet conferri privatim sine *insignibus pontificalibus,* ad quod non requiritur licentia Episcopi loci. L. 256.

896. *Quid requiratur ad valide ordines recipiendos?* — Ad validam ordinationem recipiendam requiritur et sufficit, ut quis sit mas baptizatus. Quare incapax ordinum est foemina, et hermaphroditus, in quo foemineus sexus praevaleat, itemque non baptizatus. Valide e contra ordinantur infantes, perpetuo amentes, caeci, muti, privati manibus, etc., etsi sint iure naturali irregulares. Dicit tamen S. Th., quod pueri ante usum rationis non possunt valide suscipere episcopatum. — C. *Tuae litterae* un. *de Cler. per salt. prom.*; Bened. XIV. C. *Eo quamvis* § 20.; L. 781. 782.; S. Th. S. q. 35. a. 3., q. 39. a. 1. 2.; Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 31.; E. M.

897. *Quid requiratur ad licitam ordinum susceptionem? — Requiritur* 1.° *divina vocatio, status gratiae,* cum ordo sit sacramentum vivorum, *et probitas vitae.* Cf. 166. 168. « Cum in quolibet ordine, ait S. Th. S. q. 36. a. 1., aliquis constituatur dux aliis, in rebus divinis,

quasi praesumptuosus mortaliter peccat, qui cum conscientia peccati mortalis ad ordines accedit. Et ideo sanctitas vitae requiritur ad ordinem de necessitate praecepti, sed non necessitate sacramenti. Unde si malus ordinatur, nihilominus ordinem habet, tamen cum peccato... Debent (ordinati) bona conscientia nitere quoad Deum, et bona fama quoad homines ». Etenim per sacrum ministerium efficiuntur medii inter Deum et plebem. Hinc consequenter indignum promovens graviter peccat, « praecipue cum hoc in detrimentum Ecclesiae vergat et honoris divini ». S. Th. S. q. 36. a. 4.

Quare convenienter omnino ordinibus suscipiendis praemittenda sunt Exercitia Spiritualia, quae vero clericis *ad sacros ordines* assumendos praescripta sunt in Italia et insulis adiacentibus. Innoc. XI. 9. Oct. 1682.; Clemens XI. 1. Febr. 1710.; Ferraris Bibl. v. *Exerc. spirit.*; Bened. XIV. Not. 104. — Ac, ut constet de hac vitae probitate, publice in Ecclesia proponenda sunt nomina eorum, qui ad singulos maiores ordines sunt assumendi; ac qui ad minores ordines promoventur bonum obtinere debent testimonium a parocho et a magistro scholae, in qua educantur. Insuper tenetur Episcopus ordinandorum mores aliasque requisitas in eis qualitates investigare. Trid. s. 23. C. 5. 7. de R., s. 22. C. 2. de R., s. 24. C. 1. de R.; E. M.

Ex Normis S. C. EE. et RR. pro Italia 18. Ian. 1908. immediate ante ordinationem debent ordinandi peragere exercitia spiritualia per decem dies ante ordines maiores, per quinque ante minores. — Ex praedictis Normis episcopus informationes exquirere debet a parochis et a Superioribus Institutorum in quibus antequam Seminarium ingressi fuerint, immorati sint, deinde a membris Commissionis Tridentinae a Rectore et a Professoribus seminarii. Si alumni sint extradioecesani eorum petitiones cum suo iudicio circa ordinationem mittet episcopus ad eorum Ordinarium, qui vel dimissoriales litteras expediet, vel alumnos appellabit pro sacra ordinatione postquam opportunas sumpserit informationes ut supra dictum est. — Cf. hic n. 893. in fine. Decr. *Vetuit.*

898. *Requiritur* 2.°, *ut ordinandus non sit neophytus,* servus seu mancipium, mutilatus aliquo membro, notabilis infamiae, vel quod ordinis exsecutionem impediat, hermaphroditus, illegitime natus, homicida, infamis, vel utcumque irregularis, suspensus, excommunicatus. — 1. ad Tim. 3., 6.; L. 782. 784.; S. Th. S. q. 39. a. 3. 6., E. M.

899. *Quandonam coniugatus possit sacris ordinibus initiari?* — Certum est, quod sine licentia uxoris non licet uxorato ordines sacros

suscipere, nec etiam primam tonsuram. C. *Nullus* ult. *de Temp. ord.* in 6.°; Extrav. *Antiquae de Voto.* Licite autem potest coniugatus ad sacros ordines promoveri, si ex iusta causa perpetuum fecerit divortium ab uxore, ex iudicis sententia, C. *Agathosa* cau. 27. q. 2., vel ex licentia uxoris, modo ipsa castitatem voveat, C. *Coniugatus* 5. *de Convers. coniugat.*, et modo licentia sit expressa et omnino spontanea. C. *Consuluit* e. t. Verius autem non tenetur uxor Religionem profiteri, C. *Coniugatus* cit., nisi vir ad episcopatum assumatur, tunc enim uxor omnino debet Religionem ingredi, C. *Sane* 6. *de Convers. coniug.*; itemque nisi vir fieret religiosus, et uxor esset iuvenis, vel de incontinentia suspecta, C. *Cum sis* 4. e. t. — An autem mulier huius viri *ad ordines sacros promoti,* si emiserit simplex castitatis votum, valide contrahat matrimonium post mortem viri? Prima sententia negat, ex C. *Quia sunt* 10. D. 28., ubi dicitur de tali matrimonio: *Qui male sociati sunt disiungantur.* Secunda sententia affirmat; nam licet praecipiatur separatio praefatorum coniugum in poenam admissi criminis, non tamen declaratur matrimonium esse nullum. — L. 812. 826. 969.; S. Th. S. q. 53. a. 4.; Schmalz. l. 3. t. 32. n. 19. seqq.; Bened. XIV. de Syn. l. 13. c. 12. n. 7. seqq.

900. *Requiritur* 3.° *animus clericandi,* Trid. s. 23. C. 4. de R. Certum et commune est non peccare graviter, qui suscipiat ordines maiores, et non intendat suscipere sacerdotium, Trid. ib., et probabile est nullum esse peccatum, quia nullo iure praescribitur ad superiores ordines ascendere. C. *Is qui de Fil. presb.* in 6.° — Peccaret vero, qui primam tonsuram aut minores ordines susciperet animo effugiendi forum laicale, et postea, cessante metu laicalis iudicii, redeundi ad saeculum, Trid. ib. — L. 783. 785.; Sanch. tr. 9. c. 2. n. 88.; E. M.

901. *Requiritur* 4.° *ut sit confirmatus.* Trid. s. 23. C. 4. de R. An autem requiratur sub gravi praecepto? Alii affirmant, alii censent hoc non esse de praecepto, sed de consilio, alii communiter et probabilius dicunt requiri sub levi propter levem deordinationem. L. 786. « De congruitate, ait S. Th. S. q. 34. a. 4., character ordinis characterem confirmationis praesupponit, et non de necessitate ». Attamen S. C. C. 27. Sept. 1601. declaravit, initiatum prima tonsura et minoribus ordinibus ante confirmationem susceptam fuisse « male promotum, minus legitime acquisivisse beneficium atque egere nova provisione, neque posse ad sacros ordines ascendere, nisi praevia Sedis Apostolicae dispensatione » Bened. XIV. C. *Eo quamvis tempore* § 19.

902. *Requiritur* 5.°, *ut, praeter litteras testimoniales,* Cf. 893., *litteras dimissorias habeat proprii Episcopi,* si non a proprio Episcopo, sed ab alio quis, stante iusta causa, ordinetur, Trid. s. 14. C. 1. 2. de R.; L. 787. 789. Regulares exempti debent habere dimissorias a Praelatis suis, scilicet Generalibus aut Provincialibus. Hisce enim litteris Episcopus vel Praelatus vi suae iurisdictionis alium deputat vel rogat, ut suo subdito ordines conferat. L. 788. — E. M.

Poloni ordinari in Italia non possunt, sine authenticis litteris testimonialibus proprii Ordinarii; et commendari non possunt Episcopis Americae Septentrionalis sine S. C. de Prop. Fide venia. S. C. de Pr. Fid. 2. Maii 1898.

903. *Requiritur* 6.° *examen scientiae convenientis, secundum ordinem, qui suscipitur.* — Episcopus tenetur per se vel per alios examinare ordinandos, licet eos ad alium Episcopum ordinandos dimittat; nisi aliunde sit certus de eorum idoneitate. Reg. 31. Iur. in 6.°; Trid. s. C. 11. de R., s. 14. C. 3. de R., s. 23. C. 3. 7. 12. 14. de R.; L. 790. 792. Si missi fuerint ordinandi ad alienum Episcopum, si ab alio Episcopo, ordinans *potest,* si a Praelato regulari, *debet* eos iterum examinare. S. C. C. 16. Ian. 1595.; L. 787; Lucidi n. 75. seq.; Bened. XIV. Not. 23. n. 8. — Cf. hic 894.

Ex Trid. s. 23. CC. 4. 5. 11. 13. 14. 15. de R. *pro prima tonsura* requiritur ut sciant fidei rudimenta, item legere et scribere; *pro ordinibus minoribus* ut saltem linguam latinam intelligant; *pro subdiaconatu et diaconatu,* ut sint « litteris et iis quae ad ordinem exercendum pertinent instructi »; *pro sacerdotio,* ut ad populum docendum ea, quae scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad ministranda sacramenta, diligenti examine praecedente, idonei comprobentur ». Quare presbyterandi scire debent ea quae pertinent ad sacrificium, ad fidelium Communionem et viaticum, ad baptismum, ad extremam unctionem, quorum sunt ministri. Circa vero poenitentiae sacramentum non requiritur tanta scientia ut in confessario, *sed debent* saltem habere aliqualem scientiam circa materias magis obvias pro casibus necessitatis, in quibus Confessiones excipere tenentur. L. 791.; S. Th. 4. d. 23. q. 1. a. 3. q. 2. — Non prohibetur vero Episcopo, quominus a suis subditis maiorem exigat scientiam, quam a Trid. assignetur. L. 792. — Benignius agendum cum iis, qui Religionem professi sunt vitae mere contemplativae. L. 791.; S. Th. 1. c. ad 1. — Maior e contra scientia requiritur in presbyteris, qui curam animarum sunt habituri, siquidem « talis scientia requiritur in eo qui debet ad ordines

promoveri... plus vel minus, secundum quod ad plura vel pauciora se eius officium extendit ». S. Th. S. q. 36. a. 2. Longe adhuc maior scientia requiritur in Episcopis. Nam « ad superiores sacerdotes, scilicet Episcopos, pertinet, ut etiam ea, quae difficultatem facere possunt sciant, et tanto magis quanto in maiori gradu collocantur ». S. Th. s. q. 36. a. 2. Quoad scientiam in Episcopo requisitam, Cf. 203.

« Professi tum votorum solemnium, tum simplicium ab Ordinariis locorum ad sacros ordines non admittantur, nisi praeter alia a iure statuta, testimoniales litteras exhibeant, quod saltem per annum sacrae theologiae operam dederint, si agatur de subdiaconatu; ad minus per biennium, si de diaconatu; et quoad presbyteratum, saltem per triennium, praemisso tamen regulari aliorum studiorum curriculo ». S. C. EE. et RR. 4. Nov. 1892. Cf. hic 894. 909.

Praeterea quartus addendus est postea annus: anni esse debent completi, vere academici, vereque scholares: et *Cursus regularis aliorum studiorum* importat studia rite peracta tum philosophica, cum aliis disciplinis accessoriis, tum humaniorum litterarum per quinquennium, cuius saltem quadriennium ante ingressum in novitiatum, praeter primariam institutionem, peragi debet. — Superiores in litteris testimonialibus, expressis verbis, sequentia declarare debent et testari: 1. *quoad curriculum theologicum,* candidatum a tali anno, mense et die, ad talem usque annum, mensem et diem, et in tali schola studiis theologicis ad sacrum Ordinem, ad quem praesentatur, necessariis, rite incubuisse, et in finali periculo seu examine idoneum inventum fuisse; 2. *quoad inferiora studia eidem curriculo praemittenda: a*) eundem candidatum, rite peractis primariae institutionis studiis, humaniorum litterarum studia in tali schola, et per tot annos academicos seu scholares, ex integro explevisse, bene superato finali periculo; *b*) praefatum candidatum, recte expletis humaniorum litterarum studiis, philosophicum curriculum ex integro in tali schola, et per tot annos academicos seu scholares, complevisse, et finale periculum auspicato superavisse. S. C. de Relig. 7. Sept. 1902.

Ex *Normis* S. C. EE. et RR. pro Italia, nemo quamvis habeat praescriptam aetatem ad subdiaconatum promoveri potest antequam tertio anno theologiae operam dederit, ad diaconatum ante pascha quarti anni studii theologici et ad presbyteratum ante finem eiusdem anni. Cf. 909. — Ad effectum sacrae ordinationis studiorum anni completi esse debent, novem nempe mensium cursus expletus, et extremo periculo feliciter superato. S. C. Cons. 24. Mart. 1911.

A sacris ordinibus excludendi sunt qui modernismi proclives sunt erroribus. — Iusiurandum praestandum, secundum M. P. *Sacrorum Antistitum,* et satis est, ut ante subdiaconatus ordinem emittatur. Sed illud Ordinarius ex necessaria vel utili causa exigere potest etiam ante singulos alios ordines. S. C. Cons. 24. Mart. 1911.

Pius X. in Ep. ad Epp. Ital. 28 Iul. 1906. ait Episcopos promovere debet, *prout praescribit Tridentinum, secundum necessitatem dioecesium, seligendo tantum vere idoneos.*

904. *Requiritur* 7.°, *ut ordinetur quis per debita temporum interstitia.* — Licet probabilius conferre primam tonsuram cum aliquo ordine minore, cum prima tonsura non sit ordo; excepta Roma. Lucidi C. 2. n. 119. Inter unum ordinem minorem et alium aliquod requiritur tempus, quod a Trid. s. 23. C. 11. de R. non fuit determinatum, et in hoc bene potest Episcopus dispensare, *si aliud ipsi expedire videatur* ex aliqua causa. A minoribus ordinibus ad subdiaconatum requiritur sub gravi spatium unius anni, *nisi necessitas aut Ecclesiae utilitas, iudicio Episcopi, aliud exposcat.* Trid. ib. *Ecclesiae;* cui clericus est adscriptus. A subdiaconatu ad diaconatum etiam requiritur spatium anni, ad quod tamen dispensandum sufficit, iudicio Episcopi, quaevis rationabilis causa. Trid. s. 23. C. 13. A diaconatu ad sacerdotium ad minus requiritur spatium anni, *nisi ob Ecclesiae utilitatem ac necessitatem aliud Episcopo videretur.* Trid. s. 23. C. 14. Quae verba S. C. C. declaravit intelligenda esse disiunctive, ita ut vel sola *utilitas* satis sit Episcopi iudicio. Multo magis autem grave est duos ordines sacros recipere una eademque die, Trid. s. 23. C. 13., vel ordines minores una cum subdiaconatu, ut ipsa communi consuetudine comprobatur. Cf. C. *Cum* 2., C. *Innotuit* 3. *de Eo qui furtive.* — L. 775. 780. 789., de Priv. 59.; A. S. S. v. 25. p. 587.; E. M.

« Remissio interstitiorum ex causis a Concilio expressis pertinet ad Episcopum ordinantem quoad Regulares ab eo ordines suscipientes, non autem ad Regulares Superiores. Ipse tamen Episcopus de causis remissionis tenetur fidem adhibere ac deferre testimonio Superioris Regularis ». S. C. C. 12. Sept. 1603.; Bened. XIV. Inst. 57. n. 1.

Leo XII. Societati Iesu privilegium concessit ordines accipiendi, interstitiis nequaquam servatis. Br. *Plura inter* 11. Iul. 1826. Clemens VIII. concessit Congregationi S. Ioannis Evangelistae in Lusitania eandem dispensationem ab interstitiis. Ferraris v. *Interstitia* n. 14.-16. Cf. hic n. 906.

905. *Requiritur* 8.° *sub gravi, ut prima tonsura ante ordines minores, et inferior ordo ante superiorem suscipiatur.* C. *Tuae* un. *de Cler. per salt. ord.* Si quis vero susciperet episcopatum ante sacerdotium, invalide etiam illum susciperet. L. 793.; Trid. s. 23. de R. C. 11.; Pius IV. B. *Auctorem fidei* n. 51.

906. *Requiritur* 9.° *ut quis ordinetur tempore debito.* — *Ordines maiores* conferri possunt tantum in sabbatis Quatuor temporum, sabbato ante Dominicam Passionis et Sabbato Sancto; et infra missam sub gravi sunt conferendi. Ex iusta causa ordinans permittitur partem ordinationis differre in dominicam sequentem, continuato ab ipso et ab ordinandis sabbati ieiunio. C. *Litteras* 13., C. *Dilectus* 15. *de Temp. ord.* — *Ordines minores* dari possunt in quolibet festo de praecepto, in praesenti, vel ante reductionem, si conferantur uni vel duobus, vel etiam pluribus, modo generalis ordinatio fieri non videatur. Pont. Rom. C. *De eo* 3. e. t.; S. R. C. 16 Mart. 1833. Ordines minores conferri possunt etiam publice feria IV. ante sabbatum generalis ordinationis, et etiam feria VI. generalis ordinationis, quatuor temporum, modo adsit consuetudo, quam Palaus, Salm., Barbosa, cum aliis testantur iam esse receptam. In missa conferre eos decet; et ante meridiem oportet eos conferre, Pont. Rom., S. R. C. 12. Nov. 1831. *Marsor.* ad 1., nisi contraria adsit immemorialis consuetudo. S. C. C. 13. Apr. 1720. — *Episcopi consecratio* potest fieri quovis die dominico. C. *Ordinationes* l. 5., C. *Quod die* Dist. 75., et natalitiis Apostolorum, vel, ex speciali indulto Summi Pontificis, aliis festis de praecepto, etiam suppressis; ac hora diei tertia. Pont. Rom., S. C. R. 4. Apr. 1913. — *Prima tonsura* quolibet die et hora, etiam vespertina, conferri potest.

« I. Quum Evangelistae in re liturgica Apostolis aequiparentur, quaeritur utrum consecratio episcopalis possit fieri diebus natalitiis S. Lucae et S. Marci? — II. Utrum fieri possit in festo S. Barnabae apostoli? — III. Utrum speciale indultum Summi Pontificis requiratur ad consecrationem episcopalem peragendam diebus festivis infra hebdomadam *a*) qui adhuc sunt de praecepto et proinde Dominicis aequiparantur, *b*) vel etiam quae olim erant de praecepto, sive in festis suppressis? — R. Ad I. et II. Negative. — Ad III. Affirmative ad utrumque ». S. R. C. 4. Apr. 1913. A. A. S. v. 5. p. 186.

Possunt *Regulares,* ex licentia suorum praelatorum, *extra tempora* ordinari vi privilegii ipsis concessis a Gregorio XIII., Clemente VIII., Urbano VIII., Bened. XIII. Conc. Rom. t. 5. C. 2.; Bened. XIV.

Notif. 23. n. 5. — *Extra tempora,* nimirum die dominica vel festiva de praecepto; *de praecepto* ante reductionem. S. C. C. 15. Ian. 1689.; S. R. C. 16. Mart. 1833. *Clarom.* Cf. Bened. XIV. C. *Impositi nobis* § 12.

Societas Iesu speciatim hac in re privilegium habet, quod Bened. XIV. l. c. affirmat non valere pro aliis, quibus directe concessum non est, ut quin teneantur eius alumni ab Episcopo dioecesano ordines suscipere, possint ad quemlibet catholicum Episcopum mitti; itemque, ut sacros ordines, *extra tempora et non servatis interstitiis,* tribus etiam continuis dominicis aut festis diebus, sacros possint ordines recipere. — L, 794. 797.; Lugo Resp. Mor. l. 1. d. 34.; Bened. XIV. de Syn. l. 8. c. 11. n. 3.-7., Notif. 23.; Honorante Prax. Secr. cap. 12. Cf. V. 1. n. 275.; E. M.

Praemonstratenses etiam privilegium habent, ut extra tempora, et tribus diebus festivis etiam continuis ordinentur a quocumque catholico antistite. Bened. XIII. 24. Ian. 1730.

Episcopus gaudens indulto conferendi ordines extra tempora, et non servatis interstitiis, eo uti potest etiam erga alienos subditos, suorum Ordinariorum dimissorias habentes. S. C. de Sacram. 13. Aug. 1909.

907. *An regulares, cum ordinantur extra tempora, possint ordinari in quovis festo duplici, esto non sit de praecepto?* — Duae sunt sententiae. Prima affirmat, quia Alexander VI. loquens de initiandis per hoc privilegium dixit posse ordinari *tribus diebus dominicis, sive duplicibus.* Secunda sententia negat, quia Gregorius XIII., loquens de hoc eodem privilegio, dixit *diebus dominicis et festivis diebus.* S. Alph. 797. ait: « Haec secunda sententia est tutior, et videtur probabilior; sed primam non audeo reprobare, et dico standum esse consuetudini, quae est optima legum interpres ». Porro consuetudo pro secunda stat sententia, cui favet etiam S. C. C. 15. Ian. 1689. Quando autem datur facultas ordines sacros diebus festivis conferendi, etiam abrogatis conferri possunt. S. R. C. 12. Nov. 1831. *Marsor.* ad 1., 16. Mart. 1833. n. 2705.

Nisi autem adsit speciale indultum, ut diebus festivis etiam *continuis* ordines suscipiantur, ordines *extra tempora* conferendi sunt diebus festivis non continuis, sed interpolatis. S. O. 5. Mart. 1712. C. n. 1187.

908. *Requiritur* 10.° *debitus locus.* — Ex Trid. s. 23. C. 8. sacri ordines conferendi sunt in Cathedrali ecclesia: vel, si in alio loco conferantur, in digniori, quantum fieri potest, loci ecclesia. Verum ex

S. C. C. 20. Nov. 1594. si ordinatio non sit generalis, potest ubique Episcopus eam habere, etiam in capella sua privata. Ordines autem extra dioecesim conferri non possunt sine venia Ordinarii loci, et tunc Episcopus tum alienos tum proprios subditos ordinare potest. Trid. s. 6. C. 5.; L. 798. — Prima tonsura et ordines minores quocumque in loco conferri possunt, Pont. Rom. — Episcopi consecratio, secluso indulto et extra Curiam Rom., celebranda est in ecclesia ad quam Episcopus promoveatur, vel in provincia, si commode fieri poterit, Trid. s. 23. c. 2. de R.

909. *Requiritur* 11.° *debita aetas.* — Pro prima tonsura requiritur ut initiandus polleat usu rationis, et ideo saltem sit septennis. Bened. XIV. C. *Inter sollicitas* a. 1745. § 19. — Pro ordinibus minoribus nulla in Iure assignatur aetas; solent tamen conferri ab anno 7.° ad 14.um Bened. XIV. ib. — Pro subdiaconatu statuitur annus 22.us, pro diaconatu annus 23.us, pro sacerdotio annus 25.us Trid. s. 23. C. 13. de R. Sufficit autem ut annus praescriptus sit inceptus. Trid. s. 24. C. 12. de R. — Pro episcopatu requiritur annus 30.us completus, et idem dicitur pro Cardinalatu, quamvis ex concessione Sixti V. C. *Postquam* 1586. Cardinales Diaconi possint esse aetatis suae ann. 22.° — Pro beneficiatis autem requiritur a. 14.us ex Trid. s. 23. C. 6. de R. Sed, si beneficium sit curatum requiritur annus 25.us, saltem incoeptus. Trid. s. 24. C. 12. Pro canonicatu in Cathedralibus requiritur annus 22.us incoeptus. Trid. s. 22. C. 4. Sed pro poenitentiario annus 40. Trid. s. 24. C. 8. de R. In collegiatis vero sufficit annus 14.us. cum in iure nihil pro eo sit statutum. — « Certum est autem quod Episcopi nullo modo possunt in aetate dispensare ». L. 800. — L. 783. 799. 800.; S. Th. S. q. 39. a. 2.; E. M.

Dispensatio datur a Summo Pontifice. Pro subdiaconatu nunquam dispensatur, raro pro diaconatu, frequenter, pro sacerdotio usque ad unum annum cum dimidio et aliquot diebus.

Ex Normis S. C. EE. et RR. 18. Ian. 1908. pro Italia prima tonsura confertur alumnis qui frequentant cursum Propedeuticae, ordines minores illis qui sunt in primis duobus annis theologiae, subdiaconatus, illis qui tertium annum theologiae expleverint, quamvis aetatem habeant a Conc. Trid. praescriptam, diaconatus non ante pascha quarti anni theologiae, sacerdotium non ante finem eiusdem quarti anni. — Cf. hic. n. 903.

910. *Requiritur* 12.° *ut initiandus exercuerit ordinem prius susceptum in Ecclesia*, ubi est adscriptus ex Trid. s. 23. C. 11. 13. Sed

putant Salm. C. 4. n. 74. hoc non esse de praecepto gravi, cum verba Conc. magis sint consultiva quam praeceptiva. L. 801.

911. *Requiritur* 13.° prout praescribit Pontificale, *ut ordinandi eucharistiam recipiant,* sed hoc non sub mortali, ut ait La-Croix 1225. Immo nec sub levi tenentur communicare initiandi ad ordines minores. Presbyteri autem verius tenentur communicare sub mortali, cum ipsi vere celebrent cum Episcopo. S. Th. 3. p. q. 32. a. 2.; L. 301.

912. *Requiritur* 14.° *quoad sacros ordines recipiendos, titulus honestae sustentationis,* Trid. s. 21. C. 2., aliter Episcopus ordinans vel dimissorias concedens tenetur ipse ordinatum in sacris alere usque dum iste titulum habeat. C. *Cum secundum de Praeb.; C. Recepimus de Aetate et qualit. ordin.* — Titulus ordinarius, *ecclesiasticus,* sustentationis potest esse vel *paupertatis* vel *beneficii* sufficientis ad sustentationem, iuxta synodalem taxam suae dioeceseos. — Titulo *paupertatis* soli regulares *solemniter professi* ordinantur, non autem novitii. S. Pius V. C. *Romanus Pontifex.* Solemni enim paupertatis voto emisso spes certa est sustentationis ex communitatis bonis. Leo XIII. B. *Conditae* § VI. Excipiuntur Passionistae. Excipiuntur religiosi Soc. Iesu, qui post vota simplicia ordinari possunt: et si deinde a religione dimittantur, Societas eos alere minime tenetur. — Quoad titulum *beneficii,* requiritur quod beneficium pacifice iam possideatur. Nomine beneficii potest etiam aliquis ordinari ad titulum codiutoriae perpetuae, vel quotidianarum distributionum, vel cappellaniae, vel pensionis, vel praestimonii perpetui; minime vero sufficiunt ad titulum missarum stipendia, cum incerta sint. « Id vero beneficium resignare non possit, nisi facta mentione, quod ad illius beneficii titulum sit promotus; neque ea resignatio admittatur, nisi constito, *quod aliunde vivere commode possit* ». Trid. s. 21. C. 3. de R.

Praeter *ecclesiasticum* titulum *beneficialem* ac *paupertatis,* titulus etiam adest *patrimonialis,* qui extraordinarius est, *patrimonii* nempe seu *pensionis.* — Quoad titulum *patrimonii,* non possunt omnes hoc titulo ordinari, sed tantum ii, *quos Episcopus iudicaverit assumendos pro necessitate vel commoditate ecclesiarum suarum.* Trid. s. 21. C. 2. de R. Cf. 904. *Patrimonium* debet esse iuris forma constitutum, super re certa et immobili, ac de sua natura frugifera, vel quasi immobili, ut in publicis versuris, S. C. C. 29. Iun. 1704., pacifice possessa, nec aere alieno, aut hypotheca gravata. — *Pensione* autem sufficit census perpetuus, etiam redimibilis; modo, si redimatur, in aliam censuum vel praediorum emptionem applicetur. Sufficit etiam, si quis de suis

reditibus tot annuos aureos ad sustentationem sufficientes per instrumentum donet. Sufficit, ut aliquis Comes aut Communitas obliget sua bona ad clericum alendum. Non sufficit titulus suae industriae. — Patrimonium sine Episcopi venia renuntiari non potest, etiam post assecutionem beneficii ad sustentationem sufficienti. — Venia autem sufficit Episcopi, si vel beneficium ecclesiasticum sufficiens quis adipiscatur, vel aliunde habeat unde vivere possit. Trid. l. c. — L. 813.-824.; Bened. XIV. Notif. 26.

Alii tituli adsunt extraordinarii, pro quibus peculiari opus est Indulto Apostolicae Sedis. Quoad regulares titulus habetur *mensae communis,* pro illis nempe regularibus, qui aut nulla nuncupant vota, aut simplicia tantum. Pro clericis saecularibus, titulus etiam habetur *servitii ecclesiae,* et titulus *missionis.* Collect. S. C. de P. F. n. 1179. seqq.; E. M. Suppl. alter. pag. 4. seqq. Ab ecclesia et a missione recedere non possunt, et fidelium eleemosynis sustentantur.

Alumni Collegii Americani Lovaniensis, clerici Statuum Foederatorum Americae Septentrionalis, qui vi Pontificii Indulti 2. Ian. 1909. promoventur ad sacros ordines, titulo *servitii ecclesiae,* tenentur scriptam promissionem emittere sese fideliter inservituros propriae dioecesi. S. C. Cons. 29. Iul. 1909.

Titulus quidem amitti potest, sed alius tunc amisso titulo est omnino substituendus. Ac regulares votorum solemnium vel simplicium in sacris ordinibus constituti, expulsi vel dimissi, perpetuo suspensi manent, « donec a S. Sede alio modo eis consulatur; ac praeterea Episcopum benevolum receptorem invenerint, et de ecclesiastico patrimonio sibi providerint ». Qui vero sponte dimissionem obtinuerint, vel a simplicibus votis fuerint dispensati, vel ab ipsis liberi sint, propter elapsum temporalium votorum tempus, « ex claustro non exeant, donec Episcopum benevolum receptorem invenerint, et de ecclesiastico patrimonio sibi providerint, secus suspensi maneant ab exercitio susceptorum ordinum ». Decr. *Auctis admodum* S. C. EE. et RR. 4. Nov. 1892. — E. M.

Dispensare a titulo sacrae ordinationis spectat ad S. C. C. — S. C. Cons. 27. Febr. 1909.

913. *Requiritur* 15.° ex Decr. S. O. 9. Sept. 1875., 31. Aug. 1904. ut clerici sacris ordinibus initiandi militari activo et regulari servitio, cui sint obnoxii, prius satisfecerint. Item ex Decr. S C. EE. et RR. 27. Nov. 1892. non possunt regulares emittere *solemnem professionem,* neque sacros ordines recipere, quin prius satisfecerint

militari activo et regulari servitio, cui subiacent. — Cf. hic n. 277., E. M.

914. *Requiritur* 16.° quoad regulares Ordinum Religiosorum, sacris ordinibus initiandos, ut solemnium votorum professionem emiserint. Regulares vero Institutorum votorum simplicium sacros ordines recipere non possunt, nisi « vota quidem simplicia, sed perpetua iam emiserint, et proprio Instituto, stabiliter aggregati fuerint; vel saltem per triennium permanserint in votis simplicibus temporaneis quoad ea Instituta, quae ultra triennium perpetuam differunt professionem », indultis omnibus ac privilegiis, antea concessis, revocatis. Causa vero legitima occurrente, dispensatio ab Apostolica Sede peti potest, « ut clericus vota solemnia nuncupare possit, quamvis non expleverit triennium » votorum simplicium, quoad Ordines Regulares; « quoad Instituta vero votorum simplicium, ut vota simplicia perpetua emittere possit, quamvis non expleto tempore a respectivi Instituti Constitutionibus praescripto pro professione votorum simplicium perpetuorum ». S. C. EE. et RR. 4. Nov. 1892. — E. M.

915. *An vel quomodo peccet ordinatus, qui omittit recitationem precum, quae post ordinationem per modum poenitentiae ab Episcopo imponuntur: quaenam illae preces sint?* — Quoad *omissionem* non consentiunt dd. Alii enim dicunt, eum peccare graviter, quia materia praecepti est gravis. Alii tenent, illum minime peccare, quia Episcopus praeceptum non imponit. Alii tandem censent, huiusmodi omissionem non vacare quidem culpa, sed venialem non excedere. Haec sententia probabilior videtur. Cf. S. Lig. 289.

Quoad *preces,* « pro *nocturno talis diei,* quem subdiaconibus ac diaconibus Episcopus ordinans solet imponere, intelligendus est *nocturnus* ferialis, vel primus festi aut dominicae in Psalterio, prouti ordinatio in feria, festo aut dominica habita sit ». S. R. C. 27. Iun. 1899. *Urbis* ad 1. Potest tamen Episcopus ordinans iniungere alium a nocturno diei. S. R. C. ibid. ad 2. Psalmi cum respectivis antiphonis ad talem nocturnum sufficiunt, nec addendi sunt Ps. *Venite exultemus,* hymnus et lectiones. S. R. C. 10. Iul. 1903. n. 4042. 4117.

916. *An vel quomodo neo-sacerdotes tres missas ab Episcopo praescriptas legere teneantur?* — Non tenentur eas applicare ad Episcopi intentionem, et proinde stipendium pro illis accipere possunt. — Nec apparet obligatio gravis eas missas celebrandi: neque prius dicendae sunt, quam adveniant dies non impediti, cum missae votivae esse

debeant; de Spiritu Sancto, de B. Maria V., et pro Defunctis. S. R. C. 11. Apr. 1840. — L. ib.; E. M.

917. *Ad quid teneantur sacerdotes vi obedientiae, quam Episcopo in ordinatione promiserunt?* — Sic illam explicat Benedict. XIV. in Epist. *Ex quo dilectus:* « Agnoscimus, presbyterum huiusmodi promissionis vigore ea lege *inter alias* adstrictum teneri, ut a servitio Ecclesiae, cui addictus fuerit, discedere nequeat sine licentia Episcopi ». L. 823.

918. *An peccet clericus, qui initiatus in minoribus uxorem ducit?* — Per se loquendo, certum est non peccare graviter, immo nec etiam leviter, si ob iustam causam hoc facit, puta ad sedandas inimicitias aut tentationes carnis, ad subveniendum foeminae pauperi, etc., alias non excusabitur a veniali. Nulla enim lege tenetur ad sacros ordines suscipiendos, sed liber adhuc manet. Sed inordinatione quadam non caret, si postquam se divino cultui mancipavit, sine sufficienti ratione, clericali statui, quam iam professus est, valedicat, et ad saeculi revertatur illecebras. Si cum unica et virgine matrimonium contraheret, vestes gestaret clericales, et servitio alicuius ecclesiae esset ab Episcopo deputatus, gauderet privilegiis canonis et fori, non aliis. *Fori* in causis criminalibus, non in aliis. Pont. Rom. *de Ordin. subd.;* C. *Clerici de Cler. coni.* in 6.°; Trid. s. 23. C. 6. 17. de R.; L. 783. 785.

ADDENDA ad n. 780.

De Cappellanis militum, durante praesenti bello

« Cappellani militum, dum exercitum comitantur, possunt, durante bello excipere confessiones sacramentales *quorumcumque fidelium ad se accedentium,* et in eorum favorem uti facultatibus omnibus sibi pro foro conscientiae concreditis. Eadem pollent potestate praedicti cappellani militum in captivitate forte detenti in favorem *omnium captivorum* ». S. Poenit. 18. Dec. 1914. Ita quidem *de speciali et expressa apostolica Auctoritate, contrariis quibuscumque non obstantibus.* A. A. S. v. 6. p. 712.

IMPRIMATUR

Fr. A. Lepidi O. P., S. P. A. Magister

IMPRIMATUR

Franciscus Faberi Vic. Urbis Adsess.

INDEX ANALYTICUS RERUM

DE PARTICULARIBUS LAICORUM OBLIGATIONIBUS

I. De iudicibus. — De dotibus iudicis, pag. 3. - De requisitis ad legitimum iudicium proferendum, 5. - De sententia iusta et iniusta, 15. - De acceptione munerum, 23.

II. De arbitris. — De arbitrorum munere, et obligationibus, 24.

III. De iuratis. — Iuratorum officium et obligationes, 26.

IV. De advocatis, procuratoribus, referentibus. — Eorum officia et obligationes, necnon honoraria seu stipendia, 28.

V. De notariis, scribis, apparitoribus. — Eorum dotes; praecipui casus practici quoad exercitium eorum officii; honoraria seu stipendia ipsis debita, 34.

VI. De accusatoribus. — Quinam accusare prohibeantur, 41. - Quandonam quis teneatur accusare, 42. - Quandonam quis non teneatur accusare, 44.

VII. De testibus. — De obligatione testandi, 47. - Causae a testando excusantes, 49.

VIII. De reis. — An reus teneatur crimen fateri, 52. - Quomodo possit se defendere, 55. - An possit fugere, 56. - De appellatione et expensis litis, 57.

IX. De medicis, chirurgis, pharmacopolis. — De variis eorum obligationibus, 59. - De medico tempore pestis et quoad animam infirmi, 60.

X. De custodibus, mercatoribus, artificibus. — Praecipua et specialia eorum peccata, 61.

DE PARTICULARIBUS CLERICORUM OBLIGATIONIBUS

I. De positivis clericorum obligationibus. — De vitae sanctitate, 62. - De caelibatu, 63. - De gestatione habitus et tonsurae, 66. - De obligatione recitandi horas canonicas, 67. - Quanta sit divini officii obligatio, 72. - Quonam ritu divinum officium sit recitandum, 75. - Quonam ordine, 78. - Quali pronuntiatione, 81. - Quonam tempore, 84. - De loco et situ, 88. - De intentione et attentione, 89. - Causae a recitatione horarum excusantes, 90.

II. De obligationibus negativis clericorum. — De gestatione armorum, 93. - De piscatione et venatione, 94. - De ludo alearum, ib. De taurorum agitatione, 96. - De ingressu in cauponas, de choreis et comoediis, de habitatione cum mulieribus, ib. - De negotiatione, 97. - De alienatione rerum Ecclesiae, 100. - De artibus et officiis quae clericis prohibentur, ib.

III. De beneficiatis. — Quid et quotuplex sit beneficium, 102. - Quinam ea conferant et quomodo, 104. - Quibusnam et quomodo beneficia sint conferenda, 110. - Quomodo amittantur, 112. - Quaenam beneficiarii obligationes, 114. - An digniores eligendi, 116.

IV. De obligationibus episcoporum. — De scientia et vitae sanctitate, 121. - De residentia, 122. - De visitatione dioeceseos, 124. - De clericorum regimine, ib. - De cura habenda doctrinae, 125. - De praedicatione, 126. - De missae celebratione et sacramentorum administratione, ib. - De synodo dioecesana et visitatione ad SS. Limina, 127. - De potestate vicarii generalis, ib.

V. De canonicis. — De residentia, 130. - De officio chori, 131. - De missa conventuali, 134. - De assistentia episcopo debita, 135. - De canonicorum munere, sede vacante, 136.

VI. De parochis. — De residentia, 137. - De parochiae visitatione; de pauperum et aegrotorum cura, 141. - De correctione et monitione, 143. - De oratione et celebratione missae, ib. - De praedicatione, 146. - De Catechismo, 147. - De administratione sacramentorum, 148. - De parochorum vicariis, ib.

VII. De simplicibus presbyteris ac inferioribus clericis. — De servitio ecclesiae praestando a presbyteris, 149. - De celebratione missae, praedicatione, profectione in Americam, 150. - De inferiorum clericorum dotibus, 152. - Clericus habituatus in peccato turpi, 153.

DE PARTICULARIBUS REGULARIUM OBLIGATIONIBUS

I. De natura status religiosi. — Quid sit religiosus status, 155. - De obligatione regulae, 162.

II. De vocatione divina. — De eius necessitate et signis, 165.

III. De novitiatu. — Quinam possint religionem ingredi, 168. - De aetate requisita, 174. - Admissionis forma, 176. - De novitiatus duratione, ib. - De loco et habitu, 178. - De dispositione bonorum ante professionem, 180.

IV. De professione. — Quid religiosa professio, 181. - Requisita ad religiosam professionem, 182. - Eiectio, 189.

V. De voto paupertatis. — Quaenam sit vis voti solemnis et simplicis paupertatis, 193. - De materia gravi in transgressione voti, 198. - De peculio, 200.

VI. De voto castitatis. — Obiectum huius voti, 201. - Natura voti solemnis et simplicis castitatis, ib. - De clausura, 202. - Sorores eleemosynas quaerentes, ib. - De obligatione gestandi habitum, 203.

VII. De voto obedientiae. — Huius voti obiectum, 203. - Discrimen voti solemnis et simplicis, 209.

DE SACRAMENTIS IN GENERE

I. De natura sacramentorum. — De sacramentorum definitione, numero, institutione, causalitate, necessitate, constitutivis, 210.

II. De materia et forma sacramentorum. — Quid sit sacramentorum materia et forma, et qualis esse debeat, 215. - De earum mutatione, 217. - De earum unione, 219. - De sacramentorum iteratione in casu dubii, 221.

III. De ministro sacramentorum. — Quis sacramentorum minister, 227. - De eius intentione et attentione, ib. - De eius fide et probitate, 234. - De obligatione ministrandi sacramenta, 238. - De obligatione denegandi sacramenta, 240. - De modo sacramenta ministrandi, 246.

IV. De subiecto sacramentorum. — Quisnam sit sacramentorum subiectum, 248. - Requisita ad validam et licitam sacramentorum receptionem, 249.

DE BAPTISMO

I. De natura baptismi. — Quid et quotuplex baptismus, quaenam eius efficacia et necessitas, 254.

II. De materia et forma. — Quaenam sit materia remota et proxima baptismi, 256. - Quaenam baptismi forma, 260.

III. De ministro. — De ministro ordinario et extraordinario, solemnitatis et necessitatis baptismi, 263. - De caeremoniis baptismi, 265. - De patrinis, 270.

IV. De subiecto. — Quisnam sit baptismi subiectum, 275. - Requisita ad validam et licitam baptismi susceptionem, ib. - De operatione caesarea, 279.

DE CONFIRMATIONE

I. De confirmationis natura, materia et forma. — Quid sit confirmatio, quaenam eius efficacia, 282. - Adaequata huius sacramenti materia, ib. - Quaenam sit forna, 284.

II. De ministro et subiecto confirmationis. — Quisnam sit confirmationis minister, 285. - Quisnam sit confirmationis subiectum, 287. - Quaenam confirmationis recipiendae obligatio, ib. - Quaenam dispositiones requisitae, 288. - Administrationis ritus, ib.

DE EUCHARISTIA

I. De natura eucharistiae. — Quid sit eucharistia, quaenam eius efficacia, 290.

II. De materia et forma eucharistiae. — De materia remota et proxima eucharistiae, 293. - Quaenam eius forma, 303.

III. De ministro eucharistiae. — Quinam sit consecrationis et dispensationis minister, 305. - De obligatione eucharistiam dispensandi, 308. - Requisita ad licitam eucharistiae dispensationem, 309. - De dispensatione eucharistiae quoad infirmos, 310. - De modo eucharistiam asservandi, 318.

IV. De subiecto eucharistiae. — Quisnam eucharistiae subiectum, 323. - De obligatione eucharistiam recipiendi, ib. - De dispositionibus requisitis animae, 328. - De dispositionibus corporis, ieiunio et corporis decentia, 336.

V. De sacrificio missae. — An eucharistia sit sacrificium, 346. - Qualis eius efficacia, 349. - De eius applicatione, 356.

VI. De obligatione applicandi missam. — De missarum stipendio, 360.

VII. De variis missae adiunctis. - De tempore et loco celebrationis, 374. - De requisitis ad missam celebrandam, 384. - De rubricis servandis, 409.

DE POENITENTIA

I. De natura et materia remota poenitentiae. — Quid sit poenitentia, eius necessitas et efficacia, essentiales sacramenti poenitentiae partes, 410. - Quaenam sit materia remota et proxima poenitentiae, 412. - De peccatis *in genere*, et dubiis, 416.

II. De contritione. — Quid et quotuplex contritio, 420. - Variae eius proprietates, 422. - Varia motiva, 426.

III. De proposito. — Quid et quotuplex propositum, 430. - Eius proprietates, eiusque necessitas, 430.

IV. De confessione. — Eius natura, proprietates et necessitas, 433.

V. De integritate confessionis. — Integritatis natura et obligatio, 436. - Actus externus, effectus peccati, 437. - Confessarii immutatio, 439. - Circumstantiae aggravantes, ib. - Consuetudo, 440. - Diversitas personarum, earumque varia conditio, 441. - Tempus peccati, 445. - Mendacium in confessione, 446. - Confessarius dormiens vel distractus, 447. - Causae excusantes, 448. - Peccatum complicis, 449. - Confessio generalis, 450.

VI. De satisfactione. Satisfactio imponenda, 452. - Satisfactio acceptanda et implenda, 556. - Satisfactionis mutatio, 459.

VII. De forma sacramenti poenitentiae. — Quaenam in ea essentialia, quaenam accidentalia, 461. - Absolutio moribundorum, 466.

VIII. De confessarii approbatione. — Adaequata ministri poenitentiae potestas, 469. - Approbatio requisita, 470. - A quonam Episcopo obtinenda, 472. - Eius limitatio et revocatio, 473.

IX. De confessarii iurisdictione. — Iurisdictio requisita, ordinaria, delegata, 474. - In casu erroris communis, 479. - In casu dubii, 480. - in articulo mortis, 482. - Extra dioecesim, ib. - Sine venia parochi, 483. - Quoad peregrinos, milites, parochos, episcopos, cardinales, 486.

X. De regularibus et monialibus. — Regularium iurisdictio et approbatio, quoad religiosos subditos, familiares, et saeculares, 487. - Specialis approbatio pro monialium confessionibus, 492.

XI. De reservatione. — De natura reservationis, 498. - De absolutione a reservatis, 502.

XII. De variis ministri officiis. — De officio patris, 512. - De officio medici, 513. - De absolutione danda, differenda, deneganda, 515. - De recidivis et occasionariis, 518. - De officio doctoris, 520. - De scientia confessarii, ib. - De obligatione docendi et monendi poenitentes, 521. - De officio iudicis, 523. - De interrogandi praxi, 525. - De commissis in confessione defectibus corrigendis, 527. - De sigillo sacramentali, de eius obligatione et obiecto, 529. - Eius violatio directa, indirecta, 538. - Eius externus usus, 542.

DE EXTREMA UNCTIONE

De natura, materia, et forma, ministro et subiecto extremae unctionis. — Quid sit extrema unctio, 543. - Quaenam eius efficacia, ib. - Quaenam sit materia remota, et proxima, 544. - Quaenam forma, 545. - Quinam sit minister extremae unctionis, 546. - Quinam eam administrandi modus, 547. - Quisnam sit extremae unctionis subiectum, 549. - Quaenam eam recipiendi obligatio, ib.

DE ORDINE

I. De natura, materia et forma ordinis. — Quid sit ordo, 550. - Quaenam eius efficacia, ib. - Quot sint ordines, 551. - An omnes sint sacramenta, 557. - Quaenam in singulis ordinibus sit materia remota et proxima, quaenam forma, 558. - Defectus supplendi, 566.

II. De ministro et subiecto. — Quinam sit ordinis minister ordinarius, extraordinarius, 568. - Quid ad licitam ordinum collationem requiratur, 569. - Quid ad validam et licitam ordinum susceptionem requiratur, 574.

CATHOLIC THEOLOGICAL UNION
BX1758.B831914 C001 V003
INSTITUTIONES THEOLOGIAE MORALIS ED. 6.
3 0311 00044 1522

WITHDRAWN

30143

BX
1758
.B83
1914
V. 3

30143

AUTHOR Bucceroni, Gennaro.

TITLE INSTITUTIONES THEOLOGIAE MORALIS.

3 00044 1522